TOMVS OCTAVVS

IN QVO INSVNT LIBRI GALENO ASCRIPTI: ARTIS TOTIVS FARRAGO VARIA.

EORVM CATALOGVM VERSA PAGINA OSTENDET.

BASILEAE, ANNO M D XLII

SPVRII LIBRI HI SVNT▸

De hiſtoria philoſophica liber, à Iulio Martiano Rota latinitate donatus. colum. 5
Prognoſtica de infirmorum decubitu ex mathematica ſcientia, Ioſepho Struthio interprete 41
De partibus artis medicinæ liber, Nicolao Regio Calabro interprete 57
De dynamidijs liber ſine principio 65
Alter liber de dynamidijs 67
De ſpermate liber 133
De natura & ordine cuiuslibet corporis 153
De anatomia parua 159
De anatomia uiuorum 161
De anatomia oculorum, Nicolao Regio Calabro interprete 215
De compagine membrorum, ſiue de natura humana 219
De uirtutibus noſtrum corpus diſpenſantibus 225
De uoce & anhelitu 227
De utilitate reſpirationis 233
Compendium pulſuum 245
De motibus manifeſtis & obſcuris liber, quem Ioannitius de græca lingua in arabicam tranſtulit, Marcus autem Toletanus de arabica in latinam 249
De diſſolutione continua 267
De bonitate aquæ liber 285
De uinis liber 287
Præſagium experientia confirmatum, Georgio Valla interprete 291
De urinæ ſignificatione ex Hippocrate, eodem Georgio interprete 295
De ſimplicibus medicamentis ad Paternianum 299
De uirtute Centaureæ, Nicolao Regio Calabro interprete 345
De catharticis 351
De Gyneceis, id eſt paſsionibus mulierum, Nicolao Regio Calabro interprete 355
Liber ſecretorum ad Monteum 358
De medicinis expertis liber, cui titulus eſt medicinalis experimentatio 387
De melancholia ex Galeno, Rufo & Poſsidonio, Iulio Martiano Rota interprete 409
De cura Icteri liber 415
Quæſita in Hippocratem 419
425

Aduertas Lector etiam hos libros, qui ex antiquis tantum traductionibus habentur, quanta fieri potuit diligentia, caſtigatos, huc appoſitos eſſe. Siquid autem ſupereſſe uidebitur in antiquis translationibus, quod in hiſce nouis non reperiatur: id titulorum diuerſitate contingere ſcias, non quia prætermiſſum aliquid ſit. nihil eſt enim in uetuſtis illis codicibus, quod in hiſce nouis non contineatur. Nam aut idem ſunt, uerum alio nomine inſigniti: aut compendia: aut partes: aut fragmenta. Exempla aliquorum ſubijciam. Opus quod illic Myamir appellatur, idem eſt ac id, quod hic De compoſitione medicamentorũ ſecundum loca inſcribitur. Libri item De iuuamentis membrorum, compendium ſunt librorum De uſu partium. Libellus De præſagitura, finis eſt libri De conſtitutione medicinæ. Et qui De commoditatibus theriacæ inſcriptionem habet, fragmentum eſt libri De theriaca ad Piſonem.

CL. GALENI LIBER
DE HISTORIA PHILOSOPHICA
IVL. MARTIANO ROTA INTERPRETE.

5

VM illi qui ſe primum ad philoſophiam contulerunt de rerum natura ſolummodo diſcere ptarent, atq; in ea finem ſtudiorum ſuorum poſuiſſent, multis poſt ſeculis natus Socrates illorum ſententiam improbauit, fieri nõ poſſe dicens, ut ab hominibus ea percíperentur, quæ tam remota à noſtro ſenſu forẽt. exiſtimabat enim ſummæ difficultatis eſſe tam abditarũ rerum certam notitiam conſequi, pluſq; utilitatis homines habituros, ſi ſcrutarentur, quo modo quis feliciter uitam traduceret, & ſe quam plurimis bonis fruens, à malis omnibus tueretur. hoc itaq; cum utilius fore Socrates iudicaſſet, diſſertationes de natura rerum, q̃ parum humanæ uitæ conducere uiderẽtur, omiſit. & eam diſciplinam excogitauit, quæ quid bonum, quid malum, quid turpe, quid honeſtum, quidq; honore aut uituperatione dignum ſit, inueſtigat. arbitratus illos qui hæc antea ſecum meditati fuiſſent, ab omnibus uitæ incõmodis ſe facile explicaturos. atq; philoſophiæ pars altera hinc addita eſt, quæ de moribus agit, & illos inſtruit, qui uitam optime degere uelint. His autem ita mente præſumptis, idem quoq; cum animaduerteret, opus ſibi fore, ut quos inuentorum ſuorum participes eſſe uellet, eos etiam aſſentiri faceret, idq; ſolum fieri poſſe, ſi quibuſcum ſermonem inſtituiſſet, uere quæ diceret affirmare uideretur, rerum omniũ magiſtram diſſerendi facultatem adinuenit, cuius argumentationibus ducti, & à malis diſcedimus, & ea amplectimur, quę prodeſſe ſemper, obeſſe nunquã, ſuapte natura queunt. Sic itaq; Socratis opera, philoſophia quæ ad ipſum uſq; naturalium rerum cognitionem non exceſſerat, tres partes obtinuit. Hęc præfari nos oportebat, ut calle quodam ad philoſophicæ hiſtoriam ueniremus, de qua nobis recenſere hoc in libro propoſitũ eſt, non quia nouí aliquid ipſi apportemus, uerum ut quæ ab antiquis de primo eius genere ſparſim & fuſe dicta ſunt, in unum colligeremus, breuiterq; & dilucide ea explicaremus. ne ſi prius hæc noſtra legerint, qui diſcendi ſtudio tenentur, expoſitoribus egeant, néue per ſe ipſos unaquaq; in re, quid ab antiquis philoſophis pronunciatũ ſit, aperte non intelligant. cõmodius autem, quod dicímus, efficiemus, ſi & enunciatorum comprobationes, & uerborum phaleras omittemus. nam neq; oſtentationis gratia, ſcribere hæc aggreſsi ſumus, ſed ut his commodi eſſemus, qui ſibi utile quippiam ex philoſophia ſumere decreuerint. quicq; non ſolum abolla & pallio indutos, philoſophos arbitrãtur, ſed etiam eadem qua cæteri ueſte utentes, modo

6

animũ philoſopho dignum habere ſtudeant. perſpicue uero nunc omnia quæ à doctoribus meis accepi quæq; ipſe legẽdo conſecutus ſum, in unũ redigere curabimus. ut ex his intelligat unuſquiſque, unde primum philoſophia ad Græcos peruenerit, quibuscq; auctoribus in Græciam tranſierit: ac demum qui ipſi animum adijcientes cæteris præſtare uiſi ſint.

De ſucceſsione philoſophorum.

Conſtat igitur inter quamplurimos Thaletem Mileſium, philoſophiã primum apud Iones inuexiſſe. unde & eius ætatis ſapientiam, omnes Ioniam appellarunt. huius familiaris Anaximander extitit: qui & ipſe eodẽ pacto philoſophatus eſt, Anaximenemq; doctrinæ ſuæ ſucceſſorem, & æmulum reliquit. Anaximenes Anaxagoram docuit, qui Mileto relicta, migrauit Athenas, ubi Atheniẽſem Archelaũ ad ſtudia philoſophiæ concitauit. Archelaum Socrates audiuit, is qui & ætatis ſuæ, & poſt ſe genitis hominibus, in cauſa fuit, ut ſincero animo philoſophiæ incũberent. omnes enim fermè quotquot ipſum accedebãt, philoſophiæ deſiderio inflãmatos dimittebat. quãuis aũt multi fuerint appellati Socratici, in præſentia tamen eorũ tantũ mentionẽ facíã, qui diſciplinæ ſucceſſores ab eo relicti ſunt. horum unus Plato fuit, qui cæteris omnibus plurimũ excelluit, &, ut aliquis diceret, ſolus inuidia ſuperata, Socratici nomẽ obtinuit: clarus itaq; apud omnes cũ eſſet, ueteris academiæ princeps extitit: hunc Speuſippus ſecutus eſt, qui in eiſdem quidẽ inuentis manſit, ſed in articularẽ morbũ incidens, nõ multum poſtea naturæ conceſsit, Xenocrate relicto, qui Platonis auunculi dogmata explicaret. Xenocrati Polemo ſucceſsit, qui & ipſe à Platonis diſcipli na non deuiauit, Cratemq; inſtituit, in quo uetus academia finẽ habuit. nam Archeſilaus qui Cratẽ audiuit, mediã academiã inuexit, & ἐποχήν, hoc eſt ſentẽtię ſuę reticentiã excogitauit. hũc ſecutus Carneades, academiæ nouæ fundamẽta iecit, Clitomachumq; dogmatis ſui ſectatorẽ reliquit. fuerũt prẽterea duę aliæ academię, quarũ priori, Philo: poſteriori, Antiochus præfuit. ex reliquis autẽ Socraticis, quos plures admodum fuiſſe conſtat, multis parem, inferiorem nemini Antiſthenẽ arbitror: is enim auſterã uitam agẽs, philoſophiam primus in opus deduxit. Antiſthenem Diogenes ſectatus eſt, & illi ſimilis uitæ inſtituto fuit. hunc Zeno Citieus audiuit, qui & Stoicam ſectam inuenit, & Cleanthem docuit. Chryſippi magiſter Cleanthes fuit, amboq; Zenonis doctrinã & uitę inſtitutum tenuere. Chryſippus Diogenẽ Babylonium diſcipulũ habuit, Diogenes Antipatrum inſtruxit, Antipater Poſidonium docuit: rurſus

quoq; Aristippus unus ex Socratis auditoribus A
fuit, à quo Cyrenaicus cũ esset, Cyrenaicã sectam
accepimus: sed nec Megarensium dialecticã (hoc
enim nomẽ ea secta habuit) iure quispiã despiciet.
huius autor Euclides Megarensis fuit qui Stilpo
nem docuit, & ingenij subtilitate nemini eorum
qui Socratẽ audierunt inferior fuit. Stilponẽ Me
nedemus Erytriensis audiuit, à quo erytriaca phi
losophia cognomen accepit. Phædonẽ Eliensem
nemo nõ nouit, ut inter Socraticos è primis unus
habitus sit. hunc Anaxarchus Abderita sectatus
est, qui Pyrrhonẽ docuit, sceptice philosophię au
torem. Aristoteles autem diu quidem Platonicis
inuentis adhæsit, sed tandẽ seipsum nouo dogma
ti addixit, & Theophrastum scholæ & disciplinæ
heredem sibi elegit. Theophrastus Stratonem do B
cuit, qui suo quodam iure, de rerum natura dispu
tauit: nam Epicurus philosophiæ, ut quidam opi
nantur, eruditione contempta, disciplinæ genus
quoddam inuexit, quod ab accuratis philosophis
nõ est approbatum. Epicurum uero Metrodotus
audiuit et Hermachus qui Epicuro successit. Por
rò philosophorum genera duo suprema fuerunt
Ionicum & Italicũ: sed de Ionico multa satis iam
diximus. Italici uero, eius quidem quod Croto
ne & Tarento uiguit, princeps extitit Pythago
ras: eius autem, quod Elææ floruit, Xenophanes
Colophonius, quem plerique dubitãdo, potiusquã
aliquid statuẽdo philosophatũ ferunt. Xenopha
nis placitis delectati sunt Melissus & Parmeni
des, quem abditarũ rerum notitiam adeptum sic C
tradunt, ut Zenonem Elæatem, contẽtiosam phi
losophiam. Zenonis auditor Leucippus Abderi
ta fuit, q primus atomos excogitauit: quod dog
ma susceptum à Democrito, & stabilitũ est. De
mocriti Protagoras discipulus fuit, qui primus
oratoriam facultatem philosophiæ coniunxit.

De cognominibus philosophiæ.

Philosophia uero cognomen adepta est, par
tim ab autoribus, ut pythagorica & epicurea: par
tim ab eorum patria, ut eretrica, megarica: partim
à fine, ut eudemoniaca: siquidẽ Anaxarchus phi
losophiæ quæ suo tempore uiguit, finem esse feli
citatem dicebat: partim ab actionibus, ut peripa
tetica. Aristoteles namq; cum deambulando ser
monẽ ad discipulos haberet, hoc cognomine phi D
losophiam suam appellandam censuit: partim ab
aduersando, ut cynica, partim ab aliqua eius por
tione cui præ cæteris operam dederint, ut diale
ctica: partim à locis in quibus diuersabantur, ut
academica & stoica: partim ab affectu quo docen
tes utebantur, ut sceptica: partim ab auctoribus,
fine, & patria simul, ut quam Aristippus introdu
xit, quæ ab ipso Aristippica dicta est: ab eius pa
tria, Cyrenaica: à fine, uoluptuaria: uoluptatem
enim philosophię dicebat finem esse. uoluptatem
autem illum plerique significasse affirmant, non il
lam sensuum motione excitatam dulcedinem, sed
eum animi statum, qui molestia careat, nec illece
bris ullis mulceatur.

De ordine & diffinitione philosophiæ.

Eam philosophiæ partem quæ nobis differen
di artem tradit, duabus reliquis eius partibus an
teponendã censuere qui posterioribus seculis ex
titere philosophi, arbitrantes eos qui accurate ue
lint philosophiæ operã dare, non prius alias par
tes attingere debere, quàm disceptandi peritiam
adepti sint, & quid sit unumquodq; cognoscẽdi.
philosophiam nãq; cognoscendi facultatem esse
quidam dicebant, & artem uitã optime traducen
di. optimã autem uitam esse secundũ uirtutem ui
uere. quidã uero ipsam diffiniebãt, exercitationẽ
artis ad uitã optime degendã necessariæ. ac exer
citationẽ quidem philosophiã esse, omnes existi
mant, artem uero sapientiã quæ humanarũ diui
narumq; rerũ comprensio est. quidã uero ipsam
esse potius arbitrati sunt facultatẽ spectandi quæ
eligenda fugiendaq; sint: per eligenda, bona: per
fugienda, mala significantes. bona enim esse quæ
propter se sequẽda sunt, & adepta possidentibus
utilitatem apportant. mala uero, quæ uitanda, &
obtenta damnum habentibus inferunt.

De partibus philosophiæ.

Philosophiæ partes ex sententia plurium & eo
rum qui diligentissimi fuisse creduntur, tres esse
in superioribus iam diximus. harum prima ratio
nalis dicitur, qua scimus uniuscuiusq; rei subsțan
tiam, ab accidentibus discernere, & quo quicque
ab alio differat: secũda naturalis uocatur per quã
intelligere ualemus, quid in causa sit, ut cœlũ tan
to ordine circumuoluatur, & quæ partiũ eius tar
ditatis ac uelocitatis ratio sit, ac id genus alia: ter
tia quæ aliis duabus magis est necessaria, & ad o
pus uitæ longe utilior moralis nuncupatur: qua
cõmode colloqui, & pacate cõuersari scimus. ac
imperiosos quidem & elatos, nõ odio prosequen
do, sed partim eludendo, partim miserando, con
temnere: mansuetos autem & officiosos e contra
rio diligere. horum autem uitã agere, melius atq;
facilius est, cum expositi omnium cõmodis sint.
illorum autẽ, & malum, & difficile, quia nec adiri
uolunt & adeuntibus molesti sunt.

De sectis.

Sectam aliqui tribus modis dici affirmãt, com
muniter, proprie, & proprijssime. ac cõmuniter
quidẽ consensum esse aliqua in re, quæ ad uitam
degendã pertinet: proprie uero cõsensum in artis
alicuius exercitatione: proprijssime autẽ, consen
sum rerũ ad philosophiã spectantium. Hãc sic ex
notione diffiniunt. Secta est collectio multorum
dogmatũ sibijpsis concordantiũ, & ad unũ finem
tendentiũ. sectæ uero quas maxime generales exi
stimant ij, quibus ista curæ fuerunt, quatuor enu
merantur. dogmatica quæ in multis constituta &
stabilis est. sceptica quæ de singulis dubitat. con
tentiosa quæ cauillis superior esse in concertatio
nibus studet: sunt aũt cauilli sicut si dixeris, quod
ego sum, tu non es: homo sum, ergo tu non es ho
mo: & id genus alię pueriles & litigiosæ deductio
nes, mista quæ licet multa decreta habeat, de mul

tis

tis tamen adhuc dubitat, nec ita de singulis dispu A
tat, ut ea constituat. dogmaticos fuisse tradũt Py
thagoram Samium & Epicurum Atheniensem.
Sceptícos Zenonem Eleatem, Anaxarchũ Ab
deritam, & Pyrrhonem, quem exactissimum in
hoc genere fuisse dicunt: contentiosos autem ap
pellarunt Euclidem, Menedemũ, & Clitomachũ,
mistos uero Xenophanẽ qui de rebus omnib. du
bitauit, illudq; solum asseruit, cuncta unum esse,
deumq; & finitũ & immutabilem & ratione præ
ditum. item Democritum, qui nulla alia de re sen
tentiam suã protulit, sed tantum atomos uacuum
& infinitum asseuerauit.

De exortu philosophiæ.

Principium philosophiæ tribus modis dicitur, B
inuestigandi, constituendi, demonstrandi. princi
pium inuestigandi est quod primos homines in
opinionẽ philosophię induxit. constituendi, pars
ea philosophiæ quæ prior in artẽ redacta fuit. de
monstrãdi, illud unde probare incipimus ea quæ
apud nos inuenta & constituta fuerũt. Xenocra
tes ideo repertam philosophiam asserit, quia cum
turbulenta sit actiua uita, se ad contẽplationis stu
dium prudentes homines contulerunt.

De signo.

Signum à dialecticis diffinitur proloquiũ men
tis coniunctum. item antecedens cui consequens
aliquod adnexum sit. signorum autẽ quædã osten
dere, quædam admonere dicuntur. ostendũt quæ
sic adnexa significatis sunt, ut cũ primũ apparẽt, C
nos in cognitionem rei significatæ ducant: ut fu
mus, quẽ simulatq; cõspeximus, ignẽ subesse sta
tim intelligimus. admonent quæ nõ nisi prius ob
seruata in notitiam rei significatæ nos abducunt,
ut lac in papillis: id enim ubi prius adesse cogno
uerimus, antea peperisse mulierem intelligimus.

De syllogismo.

Syllogismus est oratio quę ex concessis ab eo,
cum quo disputamus inexpectatum aliud quip
piam colligit: ueluti in primo de republica Thra
symacho concedẽte, iustum id esse quod urbium
magistratibus est utile, magistratus q; interdum
aberrare: colligit Socrates, iustum quoque id esse
quod magistratibus inutile sit.

De diffinitione.

Diffinitio est concisa oratio quę nos ducit in co D
gnitionem uniuscuiusq; rei, uel diffinitio est ora
tio quæ breui quadam commonefactione nobis
propositas res detegit. diffinitionum aliæ à sub
stantia, aliæ à notione sumuntur.

De diuisione.

Diuisionem existimãt separationẽ esse eorum
quę in unũ conuenerint. diuidi autẽ nomen, in si
gnificationes. totum, in partes. genus, in species
& differẽtias. species in singularia. & hæc in acci
dentia, accidentia tum in seipsa, tum in subiecta.

De iudicio.

Iudiciũ est rem discernẽs consideratio. duplex
aũt iudiciũ habemus, unũ quo uiuimus, alterum
quo res esse uel nõ esse dijudicamus. tribus modis

uero dicitur iudiciũ, cõmuniter, proprie, & maxi
me proprie. De uero.

Verũ est quod alicui oppositũ cum re cõuenit.
differt autẽ uerum à ueritate, substãtia, cõstitutio
ne, potentia. substãtia, quoniã uerum incorporeũ
est, cum dignitas sit quæ ab omnibus proloqui so
let. ueritas autẽ corpus. nam omniũ rerum scięntia
est. sciẽtia principalis animi facultas, principalis
facultas spiritus esse uidetur, qui merito corpus
existimatur. cõstitutione, quia uerũ euidẽs est, ut
ego disputo. ueritas autẽ à nobis inquiratur opor
tet, cũ bona uniuersa comprendat. potentia, quo
niam uerum malis & ineruditis hominibus, nam
uera interdum & ipsi dicunt: ueritas autem non
nisi probis & eruditis uiris inesse potest.

De demonstrationum generibus.

Quoniã ad eam philosophiæ partẽ quã logicã
uocant pertinere uidetur de demonstrationibus
docere, consentaneum est ut de his quoq; aliquid
dicamus, demonstrationes uoco syllogismos qui
euidentibus propositione & assumptione conclu
sionem ostendunt, uel qui nulla alia egeant cõpro
batione. sunt autẽ bifariã distincti. nam alij cathe
gorici, id est, prædicatiui, alij hypothetici, hoc est
cõditionales appellantur. Horũ alij modũ habẽt,
alij modo carent, alij misti sunt, alijq; secundũ, alij
tertiũ adiacens prædicant. conditionaliũ species
sunt septẽ. prima est in qua duobus positis quorũ
unum precedat, alterũ sequatur, præcedens assu
mitur & sequẽs infertur. ut, si dies est, lux est. sed
dies est, ergo lux est. secũda est, quę ex anteceden C
te & oppositi consequẽtis, oppositũ precedentis
colligit. ut, si dies est, lux est, sed lux non est, ergo
dies non est. tertia est, quæ ex adnexo negato &
oppositi unius partis, alterius partis oppositum
deducit. ut, nõ si dies est lux nõ est. atqui dies est,
igitur lux est. quarta est in qua ex disiuncto & par
tis unius oppositi, alterum probatur. ut uel dies
uel nox est, sed dies non est, igitur nox est. quinta
est in qua ex disiuncto & una eius parte, altera nõ
esse arguitur. ut uel dies uel nox est, atqui dies est,
igitur nox non est. sexta est quæ ex coniuncto ne
gato & una eius parte, reliquam non esse conclu
dit. ut, non & dies & nox est, sed dies est, igitur
nox non est. septima est in qua ex cõiuncto & par D
te una negata, alteram colligimus. ut aut dies aut
nox est, sed dies non est, ergo nox est.

De naturali philosophiæ genere.

Quantum igitur par fuit de his agere, quæ ad
rationalẽ philosophię partem attinent, à nobis est
alio in opere fuse conscriptũ. hic autẽ pauca quæ
dam solũmodo perstringentes, ad ea recensenda
properamus quæ de natura rerum antiqui tradi
dere. nemo uero mihi succensere debet, si quæ ab
alijs inuolute & perplexe scripta sunt, ea nos faci
le & explicate referre cõfidimus. nam & hoc fie
ri posse non dubitamus, & rudibus satis fore cen
semus hinc philosophiæ dogmatibus, tanquã fa
cris quibusdã initiari. exordiũ autem faciemus à
primis rerum naturalium principijs, tam efficien

tibus, quàm materialibus. quibus cũ animũ adiecissemus, iure omnibus anteponendũ duximus causas efficientes, inter quas deus principem locum obtinet, quem omniũ quę sunt, quæq; in dies fiunt, auctorẽ, & artificẽ, ut ita dixerim, ueteres asserũt. Plato siquidẽ & Stoicus Zeno quid esset deus explicãtes, non mundũ, ipsum esse dixerũt, sed præter hæc omnia, quiddã aliud, incorporeũ quidem, ut Plato sentit, corporeũ uero, sicut Zeno asseuerat. neuter tamẽ quæ dei forma sit exponere est ausus, sed Epicurus humanã ipsum habere figurã credidit. Stoici propriã quidẽ eum semper non retinere, sed igneus spiritus cũ sit, omniũ quibus affluxerit formã facile susципere, illisq; similem effici. locum illi determinatũ Epicurus inter mũdos assignat, ubi deum incedere, & ambulare dicit. Stoici, rebus omnibus eum connasci, illisq; similẽ effectum, cũ eisdem & moueri & locũ mutare dicunt, ac ex ingenita sibi uirtute, cuicũq; rei sibi coniunctæ prospicere. ijdem quoq; deum quidem cuncta gubernare dixerunt: sed nullius rei curam peculiariter habere. Stoicis Epicurus hac in parte consentit, affirmans beatam incorruptibilemq; naturã, neq; ipsam in se molestias ullas habere, neq; alicui alteri negociũ facessere, uniuersis tamen hominibus bona deũ elargiri. Plato autẽ opinatus est deum & omniũ simul, & uniuscuiusq; priuatim, curã habere in his solummodo, quæ ad uitã spectant. Quicunq; mundũ genitum putant, deum inquiunt ipsius extructorem fuisse. non tamen omnes qui genitum mundum concedunt, eandem quoq; de ipsius fine sententiam habent. uerũ Plato ex eius qui ipsum constituxit admirabili artificio, neq; dissolui, neq; aboleri posse mundum existimat. Stoici contra absumi mundum putant, idq; ignis opera fieri, qui in causa est, ut exustus in infinitum commutetur: sub quo certo quodam tempore materia quiescit, totq; cõmutationum uacationẽ accipit, donec rursus in contrarium statum uergentibus rebus, alia quoq; elementa denuo prodire incipiant, & rursus diuino iussu segregata, atq; in unum corpus redacta, nouum mundum constituant. Ac cæteri quidẽ omnes, qui deum cunctarum rerum auctorem crediderunt, ipsum quoq; unum horum omniũ causam statuunt. solus Plato ideas introduxit, quarũ exẽplum deus in conficiendis rebus sequeretur. item materiã omni qualitate carentem, ex qua singula quæq; cõponeret, & dissimiles inter se res distinctasq; faceret: neq; enim ex his unum aliquid sufficere, sed tria simul hæc requiri censet, si quid absolui debeat. uerum quoniam de efficiente principio satis multa attulimus, tẽpus est ut de materia quoq; aliquid dicamus. Omnes qui de rerum natura aliquid locuti sunt, cõcordes materiã esse cõcedunt. quæ nam uero sit, nõ omnes cõsentiũt: sed Pherecydes Syrus terrã eã esse credidit, Thales autẽ aquã, Anaximander infinitũ, Anaximenes & Diogenes Apolloniata, aerem, Heraclitus & Hippias Metapontinus ignem, Xenophanes Colophonius aquã & terram, Hippo Rheginus ignẽ & aquã, Oenopides Chius ignẽ & aerem, Empedocles quatuor elemẽta, terrã, aquam, ignẽ & aerẽ. His amicitiã & litem adiungit, quarũ altera coniungit & unit, altera segregat & distinguit. Democritus & eum secutus Epicurus, atomos, omnium rerum materiam opinantur. Heraclides Ponticus & Asclepiades Bithynus rerum principia faciũt moles quasdam omni actione carẽtes. Anaxagoras minimas quasdam & similes rerum particulas. Diodorus qui Cronus appellatus est, indiuidua minimaq; corpuscula. Pythagoras numeros, mathematici corporum fines. Strato physicus cognomẽto, quas uocant qualitates. Plato, Aristoteles & Stoici naturã quãdam informẽ, ex qua primũ quatuor elementa, tum reliqua fiant, sed Aristoteles elementis quintum corpus addit, quod circumuoluitur & est immutabile.

De principij & causæ differentia.

Principiũ & causam aliqui nihil inter se differre putant. aliqui principiũ quidẽ, rerum omnium originẽ præcedere uolunt, non tamẽ ipsum euentus huiusce causam esse dicunt. sed id, quo secundum unumquẽq; modũ res fiunt. causarũ genera quatuor ijdem statuunt. præcedens, quod ab euentu separari potest, idq; quod iã effecit permanet. continẽs, quod rem quã facit non deserit. nam eo præsente, res gignitur: absente, desinit: urgẽte, crescit: desistẽte, minuitur. perfectũ, quod per se solũ rem peragit. concausans, quod cęteris pares uires in euentũ confert, ut in arãdo uidemus in quo uel plurimũ affert qui minimum etiam adiumẽti confert, ut bobus quidẽ duobus arator indigeat, sed multo facilius opus absoluat si tertium iumẽtum adiunctum aliorum laborem leuet.

De principij & elementi differentia.

Cum Iones elementũ à principio nihil differre arbitrarẽtur, plurimum Plato interesse iudicauit, atq; ita utrũq; distinxit, ut elementũ id sit quod cõpositũ & effectum est, quomodo terrã, aquã, aerẽ, & ignẽ elementa uocamus. principiũ uero dicatur quod se prius quicquã non habet, ex quo gigni potuerit: alioqui principiũ non fore elemẽtis. nãq; priora sunt, tũ materia informis & perẽnis, tũ forma species & ἐντελέχια, hoc est perfectio nũcupata, demũ priuatio, quã absentiã diffiniunt rei quæ tum adesse debeat. merito igitur Plato reperta differentia, ueterẽ Ionicorũ sententiã improbauit.

De natura.

Naturã aliqui diffiniunt arte præditũ suapteq; motu in generationẽ tendentẽ igneum spiritum. alij nihil aliud q̃ minutorũ corporũ congressum & discessum. Aristoteles principiũ motus & quietis eius in quo est primo & nõ secundũ accidens. naturalia uocat, cũ elementa quatuor, tum cętera quę ex eis fiunt, animalia, stirpes, metalla, & quæ in aere generãtur, imbres, niues, fulmina, grandines, uenti.

De motu.

Motum omnes penè concedũt quicunq; paulo diligentius philosophati sunt, locorũ cõmutationem

tionem. ut cum quis Alexandria Romam uenit, uel Alexandriam Roma discedit. qualitatum uariationem, ut siquis ex frigido calidus fiat, uel ex calido frigidus euadat. naturæ uicissitudinem, ut siquis antea non existens homo, nũc esse incipiat: uel contra existens, homo esse desinat. staturę mutationem, ut siquis è paruo magnus crescat, aut è magno in paruum decrescat.

De corpore.

Reliquis corpus esse dicentibus quodcũq; siue agat siue patiatur, mathematici corpus esse diffiniunt, quod trifariam extentum est, in longum, in latum, & profundum. punctum nanq; esse qui partes non habeat, lineam uero longitudinem tantũ, superficiem, latitudinem longitudini coniũctam. hanc si profunditas accedat corpus appellari. qui dam etiam corporũ fines corpus crediderũt. Plato molem esse corpus asseruit, quæ & locũ occupat, & intra se molem aliã non admittit. neq; enim duo corpora unũ locum obtinere simul posse.

De figura.

Figura, corporis superficies, circunscriptio, & finis est. figurarum uero, aliæ rotũdæ sunt, aliæ angulares, quarum infinita penè uariatio est.

De forma.

Forma substantia est incorporea, quæ quidem ex se nõ subsistit, sed formis carentem materiã informans, omnia quæ uidemus extare facit. Socrates & Plato formas arbitrantur naturas esse à materia separatas in intellectu cogitationeq; dei, hoc est in mente diuina sitas. Aristoteles autẽ formas quidem & species nõ abstulit, sed eas materię cõiunctas esse uoluit. Stoici nostras intellectiões formas appellarunt.

De mundo.

Stoici mundum unum esse dixerunt, quem & totum esse, & corporeum arbitrati sunt. Empedocles mundum quidem unum esse concedit, totum tamen ipsum negat, sed exiguã quandã totius particulã, reliquũ uero ociosam materiã. Plato mundum unum esse & totum tribus argumentis cõiectat, quia perfectus non esset, si omnia non contineret: nec exẽplari similis, si unicus non esset: nec ęternus, siquid extra se haberet. Metrodorus tam absurdum esse putat unum mundũ in infinito natum dicere, q̃ in agro magno, unam spicam. nam cum infinitæ causæ sint, mundos quoq; infinitos esse necessum est. sunt autem infinitæ causę, id est, atomi, quare & infinitos effectus esse oportet, hoc est mundos, cum eorum quisq; finitus sit.

De constitutione mundi.

Mundus rotunda figura hoc pacto constitit. in diuidua corpuscula quæ tum fortuito motu ferebantur, cum unum in locũ plurima conuenissent, magnitudine, & figuris differebant. quęcunq; igitur angulosa, magna, & grauia fuerũt, subsitere: quæ uero parua, leuia, & rotunda, in superiorẽ locum ab illis extrusa sunt, nec prius ascẽdere desierunt, q̃ impulsionis uiolentia cessauit. tunc enim retro acta, cum inferius descendere nõ possent, in loca sibi cõgrua deuenere. ea autem sunt quę circũpositа. ut igitur inter se satis coagmẽtata sunt, quæ circũ undiq; erant, extimũ cœlum genuerũt. quę uero illis & loco & natura proxima extiterũt planetas effecerũt. nam aerẽ exhalatorũ corporũ multitudo cõposuit, qui cõcitatus in uentũ, cœlũ agitare cœpit, & eum in orbem actũ circunuersare, quem motus ordinẽ stellas adhuc seruare uidemus. ut autem ex corporibus in sublime eiaculatis, cœlum, ignis, & aer, ortus est, ita ex subsidentibus nata est terra: quã multa materia nimium ad huc corpulentam, cum uentorũ impetus, tum stellarum splendor compingendo attenuarunt, & ad eam quã spectamus paruitatẽ, redegerũt, aqua ex pressa: quæ fluida cum sit per decliuia labi cœpit in loca cõcaua, uel ipsa per se aqua huc illuc discurrens alueos sibi & latos sinus excauauit. sic itaq; præcipuę mundi partes in lucem prodierunt.

De deo.

Quæ de deo inter initia omisimus ea nunc explicare nobis in animo est. nam ex antiquis philosophis quosdam inuenimus qui deos nõ esse dixerunt, nõ tamen id palam fateri ausi sunt, sed an dij essent ignorare se dicebãt. fuerunt autẽ Diagoras Melius, Theodorus Cyrenaicus, Euemerus Tegeata, & Euripides Atheniẽsis, quanq̃ id ipse nõ dicit, sed Sisyphum id dicentẽ introducit ob metum Areopagitarũ. sed istos missos faciamus, & Anaxagoram potius audiamus, qui diuinã mentem asserit, res omnes à primordijs mundi inter se cõfusas distinxisse, atq; ita res omnes procreasse. uel Anaximandrum, qui stellas cœlestes deos arbitrabatur. aut Democritum, qui mentem igneo circularíq; corpore utentem, hoc est mundi animam deum esse affirmabat. nã Pythagoras ex his sce quæ ipse inter principia collocauit, unitatem, hoc est unius naturam, & mentem ipsam deũ atq; bonũ existimauit: dualitatẽ uero, dæmonẽ, & malum, quã corporea moles circũstat, id est quẽ aspicimus mundũ. Socrates autẽ & eum secutus Plato deum id inquiunt esse, quod unum, quod solũ, quod bonum, & ex sese est. quæ omnia illuc tendunt, ut deum mentẽ esse significent nulli materiæ cõmistam, nulliq; affectui obnoxiã. Aristoteles uero supremũ deum formã esse diffinit, separabilem quidem, æthereo tantũ corpori quod quintum appellat, inhærentẽ. id autẽ cũ in plures sphęras natura quidẽ coniunctas, ratione uero distinctas, separet, quamq; sphęrã animal esse censet, ex anima & orbe cõpositum. quorum hic ęthereum corpus est, in circuitum uolubile. illa, ratio, quæ ipsa quidem motũ non admittit, sed tamẽ motus est causa. Stoici deum esse pronunciant, ignem artẽ præditum, rationeq; & uia ad mundi generationem procedentẽ, atq; omnes rerum omniũ rationes continentem, quibus uniuersa fato eueniunt. item aliter: spiritum toti mundo infusum, qui uarias appellatiões sortitur pro diuersitate materię, in quã diffusus est. deos autẽ existimãt cũ stellas, & cœlum, tum præcipue mentem. Epicurus deos

omnes humanã ſpeciẽ habere credidit. uideri tamen à nobis non poſſe, ob ſummam tenuitatẽ atomorum, quæ ipſos componũt. quatuor etiam alia rerum genera ſempiterna ſtatuit, atomos, infinitum, uacuũ, & ſimilitudines, quæ ab eo eiuſdem rationis partes & aliorum elementa cenſentur.

Vnde in cognitionem dei uenimus.

Dei uero cognitionem habuimus ex pulchritudine, quã cœlo ineſſe ſpectamus. nihil enim temere, aut caſu, pulchrum oritur, ſed artificis alicuius opera. quamobrem & Euripides ſtellas, inquit, ornatus gratia ab opifice ſapienti cœlo inditas fuiſſe. deuenimus autem in huiuſcemodi cognitionẽ, cum ex aliis ſtellis, tum præcipue ex ſole & luna, quæ ſubterraneum iter emenſa, eodem colore, eadem figura, eadem magnitudine naſcũtur, eadẽq; & tempora & loca ſeruant.

De Heroibus & dæmonibus.

Thales, Pythagoras, Plato, & cum his Stoici, unanimes aſſerũt, dæmones naturales ſubſtãtias eſſe, Heroas autem, animas à corporibus ſeparatas: & harum bonas eſſe, quæ hominũ fuerint ſancte uitam traducentiũ, malas autẽ, male uiuentiũ. Epicurus tam dæmones q̃ Heroas nõ concedit.

De anima.

Cum multa de anima ab antiquis inter ſe controuerſa dicta ſint, nemo me à propoſito introductionis modo diſcedere arbitretur, ſi paulo fuſius ea cõmemorauero, quę ab illuſtriſsimis quibuſq; dicta ſunt. animã igitur exiſtimãt aliqui ſpiritum eſſe toto corpori adnexum, non tamen æquabiliter, ſed uni mẽbro magis, alteri minus. hoc Aſclepiadis ſectatores dicũt. eandem alij facultatẽ qua uiuimus arbitrãtur. quidam principiũ motus omnium, quæ fiunt & ſunt. Epicurus autem aerem illum quem reſpirando attraximus, animã eſſe credidit, cuius ſubſtantiã alij incorpoream dixerunt, ut Plato, alij corpoream, ut Zeno, et ipſum ſecuti Stoici. nam ſpiritũ ipſam eſſe opinati ſunt. item mortalem alij, ut Epicurus & Diocles. alij immortalem, ut Plato & Stoici, ipſam exiſtimarũt. quanquam Plato ſuo ſe motu ſemper mouentẽ, nec unquam interiturã ipſam aſſeueret. Stoici contra, tam diu animã durare, quoad mundus diſſoluatur. tunc enim ipſam quoq; corrũpi. rurſus alij ſic adnexas corporibus animas aiunt, ut ex eis ipſas ſpõte natas dicãt. hocq; in cauſa eſſe, ut corporeis uoluptatibus tantopere delectentẽ. alij uero animã uolunt dei particulam quandã eſſe, nec ullum extare elemẽtum quod otioſum ſit, quodq; in compoſitarũ rerũ rationem nõ ueniat. peccare uero animas inquiunt, alij quia liberæ cũ ſint, ſuopte arbitrio ad malũ ferantur. nam cũ uoluptates appetãt, ut eas aſſequantur, uitia perſequi, flagitioſum eſſe nõ iudicant. alij, cuncta fato euenire putantes, animam quoq; nulla electione habita delinquere poſſe cõcedunt. pœnas dare ſceleratorũ animas, ubi à corporibus ſolutę fuerint, exiſtimat Plato: bonorum autẽ, ad deum poſt mortẽ reuerti, & in aſtris habitare. Stoici nihil iſtorũ admittunt, ſed poſtq̃ aiunt ſeiunctæ à corporibus fuerint, quę intemperãter uixerũt, & uoluptatũ adhuc auidæ ſunt, corpus aliud iterũ ſubeunt, deſiderio uoluptatum illectæ, quas corporis miniſterio aſſequuntur. id autẽ eas tãdiu facere quoad uirtutẽ edoctæ, in cognitionẽ ueri boni deueniant, ac meliorẽ uitã traducant, à qua ſtatim ubi ſolutæ etiã ab impedimẽtis corporis liberæ fuerint, ipſis per ſeſemet interlucentib. honeſti ac decoris ideis uniuntur, à quibus nunquã ſic affectæ poſtea diuelluntur. partes animę Plato tres fecit, rationẽ, iracundiã, & cõcupiſcentiã. Ariſtoteles quartã addidit naturalẽ, quæ corpus uegetat. Stoici & ipſi partes animę quatuor enumerant ratiocinandi, ſentiendi, loquendi & gignẽdi facultatẽ. alij ſimplicẽ & partibus carere animam arbitrantur. nihil enim aliud ipſam eſſe q̃ prudentiam, quã tum mentẽ, tum intellectũ appellãt. Menemachus unus ex ſectatoribus ſtoicæ diſciplinæ, ubi ſuſpicionẽ addidit, loquendi & gignẽdi poteſtatẽ ademit, eas ſentiendi facultatibus attribuẽs. nõnulli demũ in ſenſum & rationẽ animam diuiſerũt, quib. aliquis merito potius aſſentiri poterit.

De minimo.

Ante quatuor elementa nonnulli fragmenta quędam eiuſdem rationis paruiſsima & rotunda ceu elementorũ elementa extitiſſe dicũt. Heraclitus quoq; fruſtula quædam cum minima, tum indiuidua, cogitatiõe tantũ apprehẽſibilia cõcedit.

De colore.

Color eſt qualitas corporis uiſibilis. Pythagorici colorem appellant ſuperficiẽ corporis. Empedocles q̃ meatibus oculorũ quadraret. Plato flammam è corporibus prodeũtem cuius partes apte oculis incidũt. Zeno is qui Stoicorum princeps fuit, colores eſſe diffinit, primos materię habitus. qui Pythagorę ſucceſſerũt philoſophi, colorũ genera quatuor fecerũt, albũ, nigrũ, rubrũ, & pallidum: reliquas autẽ colorum uarietates ex diuerſa elemẽtorum commiſtione oriri: animaliũ uero etiam ex aeris & locorũ diuerſitate conſurgere.

De miſtione.

Priſci miſtionem elementorum fieri dixerunt, ex mutua inter ſeſe per primas qualitates actiõe. Anaxagoras et Democritus ex eorum ſolũmodo cõgreſſu. Empedocles è paruiſsimis micis elemẽta cõponit, quas minima quędam fruſtula, & ueluti elementorũ elementa eſſe dicit. Plato tria tantum corpora ex ſe mutuo fieri credidit, ignis, aer, & aqua, terrã nanq; ſolam immutabilem eſſe.

De uacuo.

Qui à Thalete manarunt philoſophi ad Platonem uſq; uacuum omnes abnegarunt. Empedocles intra mundum, inquit, uacuum res nulla, nec extra eſt. Leucippus Democritus Epicurus et Metrodorus atomos quidem multitudine, uacuũ autem magnitudine infinitũ dicũt. Stoici intra mundum uacui quidem nihil eſſe, extra uero infinitũ. alij tantum uacui ſolummodo extra mũdum eſſe, quantum ad reſpirationem mundi faciat. mundũ enim igneus cum ſit, euentatione indigere.

De loco

De loco & receptaculo.

Stoici & Epicurei locum à receptaculo differre cenſent, ac locum quidem eſſe quod corpus totum tãgit ut ſuperficies: receptaculum autẽ quod parte ſolum, ut in ualis uinarijs contingit.

De tempore.

Pythagoras tempus eſſe arbitratur, continẽtis nos cœli machinã. Plato mobilem eternitatis imaginem, uel interuallum motus cœli. Eratoſthenes ſolis circũuolutionem, tẽporis autem eſſentiam. Plato cœli motũ exiſtimat. Stoici fere omnes motum ipſum. ac cæteri quidem ingenitũ tempus arbitrãtur. Plato genitũ ex ſenſus noſtri cogitatiõe.

De ortu & interitu.

Parmenides Meliſſus et Zeno Eleata ideo nec generari nec corrumpi quicquam aſſeruerunt, q̃ uniuerſum immobile ponunt. Epicurus & cæteri quotquot è minutis corpuſculis mundum extruunt, ex atomorum conuentu gigni & eorũ diſceſſu aboleri cuncta affirmant. hi autẽ neq; oriri quicquã neq; interire proprie dicũt. nam cum ex congerie non ex alteratione gigni res uelint, nõ qualitatis ſed quantitatis motũ, ortus & interitus momentũ præcedere faciunt. Pythagoras & alij quicunq; materiam pati ſupponunt, ortum & interitum proprie aſtruunt, cum uelint elementorũ qualitatibus immutatis naſci res & diſſolui.

De neceſsitate.

Thales ualidiſsimam eſſe neceſsitatem dixit, cum uniuerſo dominẽt. Pythagoras mundo eam incubare credidit. Parmenides & Democritus omnia neceſſario euenire dicunt, eandemq; ipſam eſſe cum fato, cum iudicio, cum prouidentia. Plato quædam in prouidentiam, quędam in neceſsitatem refert. neceſsitatis autem eſſentiam Empedocles arbitratur cauſam principijs & elementis utentem. Democritus reſiſtentiam motum & impetum materiæ. Plato, nonnunquam materiã, interdum habitum eius qui circa materiã operetur.

De fato.

Heraclitus omnia fato euenire dicit. ipſumq; idem eſſe quod neceſsitas. Plato quãuis in hominum animis & uita fatum conſtituat, ei tamen & libertatem noſtram adiungit. Stoici Platonẽ hac in parte ſequuntur, ac neceſsitatem quidem diffiniũt, inſuperabilem & uiolentam cauſam. fatum uero cauſarum ſeriem, in qua tamẽ illa quoq; cauſa cõtinetur, quæ in nobis eſt, ut quædã fato fiãt, quędam non fiant. fati uero eſſentiam Heraclitus eſſe diffinit rationem, ſubſtantiã uniuerſi permeãtem. fatum autem corpus æthereum quo tãquam ſemine uniuerſum gignitur. Plato perẽnem rationem & legẽ naturæ totius uniuerſi. Chryſippus uim ordine cuncta gubernantem. item in diffinitionibus Fatum, inquit, eſt ratio ſeu lex cuius prouidentia reguntur omnia quæ ſunt in mundo: uel ratio per quam, orta nata ſunt, naſcentia oriũtur, oritura naſcẽtur: reliqui uero Stoici fatum deſcribunt cauſarum ſeriẽ, hoc eſt ordinem & nexũ intransgreſsibilẽ. Poſidonius tertiũ ipſum à Ioue fa cit, ut primus ſit Iupiter, ſecũda natura, tertiũ, fatũ

De fortuna.

Plato fortunam diffinit cauſam quę ſectetur & incidat rebus quas facere eligimus. Ariſtoteles cauſam quæ hiſce rebus interuenit quas alicuius gratia & uolentes facimus, obſcuram tamẽ & inſtabilem. differre uero fortunam à caſu, ex eo quia quæ fortuna fiunt, caſu quoq; fiant, cum fortuna ſolum in noſtris actionibus uerſetur. quæ uero caſu fiunt, nõ omnia fortuna. in his enim caſus etiã conſiſtit quæ ad actiones noſtras non attinent. inſuper fortunam ad homines tantum ſpectare, caſum autem non ad homines ſolum, ſed ad bruta, & ad reliqua quoq; uita carentia. Epicurus inconſtantem & ipſe cauſam, modis, temporibus, perſonis, fortunã dicit. Anaxagoras & Stoici cauſam quę humano diſcurſu aſſequi non poſsit, atq; alia quidem, neceſsitate. alia, fato. alia, electione. alia, fortuna. alia, caſu fieri.

De finitate & infinitate mundi.

Pythagoras primus hanc rerum omniũ congeriem mundum appellauit, exactam eius diſpoſitionem cõtemplatus. Thales & qui ab eo deriuarunt, unum mũdum aſſeruit. Democritus & Epicurus, et utriuſq; magiſter Leucippus, infinitos in infinita uacui amplitudine ſitos. Empedocles cũ in ſuprema parte mundi ſolem circũuolui faciat, mundũ finitũ ſtatuit, Seleucus autẽ infinitũ. Diogenes uniuerſum quidẽ infinitũ dicit, mundũ autem finitum. Stoici multum inter uniuerſum & totum intereſſe dicunt: ac uniuerſum quidẽ infinitũ eſſe, cum uacuũ quod infinitum eſt cõprendat: totum autẽ quia uacuũ excludit, finitum eſſe. quare cum totũ & mundus idem ſint, mundũ finitũ eſſe.

De figura mundi.

Ariſtoteles & Stoici rotunda figura mundum conſtare dicunt. alij partim cono, partim ouo ſimilem malunt. Epicurus & his & id genus reliquis mundum conſtare poſſe concedit.

De anima mundi.

Reliqui omnes animam habere prouidẽtiaq; regi mundum arbitrantur. Democritus & Epicurus, & quotquot atomos ac caſum introducunt, neq; animam habere neq; prouidentia regi ipſum inquiunt, ſed bruta quadam natura. Ariſtoteles non animam, non ratione, nõ mente, non prouidentia præditum mundũ omnibus ſuis partibus exiſtimat: ſed cœlum tantũmodo. cœleſtes enim orbes ſingulos & animã & uitam habere. reliqua uero infra cœlũ poſita, omnibus his carere. quod ſi ordine aliquo frui uideanẽ, non ex ſe illa ipſum habere, ſed incidẽter, quatenus à cœleſtibus corporib. reguntur.

De æternitate mundi.

Pythagoras & Plato factũ à deo mũdum arbitrãtur, ac quantũ in ipſo eſt, interire poſſe. nam cũ ſenſibus percipiatur, corporeũ eſt et diſſolubile. nõ intercidet tamẽ dei, puidentia & cuſtodia præuentus. Epicurus & Stoici mundum interiturum cõcedunt, ortus cũ ſit, id quod & reliquis accidere uidemus & animalib. & ſtirpib⁹. Xenophanes inge-

ingenitum, sempiternum, indelebilem, defendit. Aristoteles quæ infra lunam sunt, mortalia: quæ uero supra, immortalia statuit.

An mundus alatur.

Aristoteles, qui mũdum sempiternum tuetur, nullo ipsum alimẽto indigere concedit. nam si nutrimento egeret, interiret tandem. Heraclitus ex ijs quæ hic corrumpuntur ipsum sibi mundũ immutatione quadam nutrimentum submínistrare putat. Philolaus ex Pythagoricis unus corruptiones duas esse dixit. interdum nanq; ignem è cœlo descendere, interdum uero lunaris aquæ circumuersatione aerem effundi. horũ itaq; exhalationibus cœlum nutriri.

A quo elemento mundus exordium ceperit.

Physici mundum à terra exordium sumpsisse dicunt, tanquã à centro, ꝙ rotundis omnibus esse principium solet. Pythagoras ab igne. Empedocles ætherẽ primo extitisse dicit, tum ignẽ, postea terram, de qua circumuoluẽtis se cœli impetu uehementer astricta, exilijt aqua, quæ in uaporẽ cõuersa, aerem peperit. cœlum autem æthere, solem igne solo constare credit. reliqua uero quæ hic apud nos sunt, ex alijs. Plato cum uisibilem hunc mundum ad imitationem mundi intelligibilis factum existimet, animum primum extitisse dicit, tum corpus, quod ex igne & terra primo, ex aere & aqua secũdo constat. Pythagoras cum quinq; tantum figuras solidas esse cerneret, quas etiã mathematicas appellant, è cubo terram natam credidit, è Pyramide ignem, ex octaedra aerem, ex icosiedra, aquã, è dodecaedra cœlum. atq; Plato hac quoq; in parte Pythagoram sectatus est.

De ordine partium mundi.

Mũdi partes ita inter sese complicatas Parmenides asseruit, ut una ab alia contineatur. ac quãuis omnes ex raro & denso constent, eas tamen quę in medio sunt, ex opaco & lucido mistas, quę uero cæteras continet, instar muri solidã esse. Leucippus & Democritus tunicam & membranam quandam mundo circumponunt. Epicurus partim raro, partim denso, mũdos operimento inuoluit, quorum alios circũagi putat, alios autem minime. Plato supremo loco ætherem collocat, tum ignem, postea aerem, deinde aquam, ultimo terram, interdum tamen ætherem igni cõiungit. Aristoteles ætherem primo collocat, quem incõmutabilem, & quintum corpus facit. ab eo commutabilia disponit, ignem, aerem, aquam, & infimo loco terram. his autem ita motum attribuit, ut quintum corpus, hoc est cœlestes orbes, circũuoluantur. alia uero quæ infra cœlum sunt, recto motu ferantur, ac leuia quidem, ascendant, ignis, & aer. grauia uero, descendant, aqua, & terra. Empedocles nec definita, nec eadẽ loca semper habere sentit elemẽta, sed in alterius locũ omnia succedere.

De mundi inclinatione.

Diogenes & Anaxagoras post mundi cõstitutionem, & animalia genita ex terra, sponte mundum, unã sui partem ad austrum inclinasse, alterã ad septentrionẽ extulisse. fortasse uero diuina prouidentia, ut quædam mundi partes habitari possent, quædam non habitari, pro caloris, frigoris, & temperiei conditione. Empedocles aerem, inquit, solis impetu adactum, boreales plagas extulisse, australes autem depressisse, atq; ita totũ mundum inclinatum esse.

An extra mundum aliquid sit.

Qui duce Pythagora philosophati sunt, extra mundum uacuum esse dixerunt. uacuum nãq; respirãdo mundus attrahit, expirãdo remittit. Stoici quoq; ideo uacuum foris esse uolunt, ut cũ mundus conflagrabit, in ipsum diffundi queat. id autẽ uacuum infinitum esse, quanquã Posidonius infinitum ipsum non facit, sed tantum solummodo, quantum ad dissolutionem mundi sufficiat, libro primo de uacuo. Diogenes uacuũ & ipse astruit. Plato & Aristoteles nec intra mũdum, nec extra uacuum ponunt.

De dextra & sinistra mundi parte.

Pythagoras, Plato, Aristoteles, dextram mundi partem orientalem faciũt, unde motus incipit: occidentalẽ uero sinistrã. Empedocles quæ ad solstitium, dextrã: quę ad brumam, sinistrã diffinit.

De cœli essentia.

Anaximenes extimam mundi circunferẽtiam, terream esse credidit. Empedocles cœlum solidũ esse putat, cõstareq; ex aere in morem crystalli ab igne durato, & utroq; hemisphęrio tam ignem ꝙ aerem continere. Aristoteles è quinto corpore, ipsum facit, reliqui ex igne, ipsumq; ex calidi frigidiq; commistione compactum.

De cœli segmentis.

Thales, Pythagoras & qui ab eis manarũt, cœlum in quinq; circulos diuidũt, quos zonas appellant. horum is qui nobis semper apparet, arcticus uocatur: sequens, solstitialis: tertius, æquinoctialis: quartus, brumalis: ultimus, antarcticus: qui nostris oculis hic aspici non potest. obliquus autem circulus quem Zodiacum nominãt, tres medios cõiungit, ductos autẽ à septentrione ad austrum, æquinoctialis rectis angulis diuidit. Pythagoras uero ferũt Zodiaci obliquitatem primum animo concepisse, quod sibi tamen Oenopides Chius arrogare, tanquam à se inuentum, non dubitauit.

De stellis.

Thales è terra quidem cõstare stellas opinatur, uerum ignitas esse. Empedocles ignem tantum, quem æther compressus quo tempore dirimebãtur elemẽta, illuc submisit. Anaxagoras ætherem igneum esse ex sui natura putat, ipsumq; circumuolutionis suæ uehementia, lapides è terra surripere, quos sursum euectos & inflammatos, stellas asserit. idem rursus alio in loco stellas appellat saxa latentia, quæ crebro in terram decidẽtia extinguntur: sicuti contigit cum in Aegos fluuiũ candens saxum in morẽ stellæ cecidit. Diogenes stellas opinat perinde atq; pumices, & raros lapides, ac per eos mundum respirare. Empedocles fixas crystallo (sic enim ipse cœlum appellat) adnexas.

errantes

errãtes aũt, solutas asseuerat. Plato quãuis stellas maiori ex parte igneas esse credat, tamẽ aliorũ elementorũ expertes eas nõ iudicat, sed elemẽtis gluti nis uice cõtineri. Xenophanes è nubibus accensis cõstare stellas arbitratur, easq; interdiu extingui, noctu accẽdi, nõ aliter atq; carbones solent, ortũq; & occasum nihil aliud esse, ꝙ nubiũ accensionem & extinctionẽ. Heraclides & Pythagorei singulã quanq; stellã, unũ mundũ esse, terrã, aquã, aerẽ, & ætherẽ comprehẽdentem, ferriq; per aerẽ infinitum. hæc opinio in sacris Orphei cõtineri perhibetur, quibus initiati quanq; stellã unum mũdum arbitrantur. Epicurus nihil istorum non admittit, cum id genus omnia contingere posse concedat.

De stellarum figura.

Stoici stellas rotundas existimant, ut & mundum, & solem, & lunam. Cleanthes, coni figura. Anaximenes, tanquam clauos cœlo adactos. alij tanquam folia candentia, & picturas.

De ordine stellarum.

Xenophanes una superficie stellas omnes moueri credit. Stoici quasdã altius, quasdã summissius ferri. Democritus stellas ita disponit ut fixæ summũ locũ teneãt, uagę succedentem, inter quas solẽ & lunã reponit. Plato post fixas Saturnũ collocat, deinde Iouẽ, postea Martẽ, deinde Venerẽ, postea Mercuriũ, deinde solẽ, ultimo lunã. mathematicorũ alij Platonẽ sequuntur, alij solem in medio statuũt. Anaximãder & Metrodorus Chius, atq; Crates, supremũ locum soli dant, succedentẽ lunæ, tertium stellis fixis & uagis.

De motu stellarum.

Anaxagoras, Democritus, & Cleanthes, ab ortu in occasum ferri stellas omnes existimat. Alcmæon & mathematici uagas ex aduerso fixis incedere dicũt. hoc est ab occasu in orientẽ. Anaximander uehi stellas existimat, ab eo orbe cui insunt. Anaximenes eodem pacto sub terra, quo supra moueri. Plato & cũ eo mathematici Solẽ, Venerẽ, & Mercuriũ eodẽ tẽpore cursum suũ absoluere dicũt. De stellarum lumine.

Metrodorus omnes stellas tam fixas ꝙ uagas lucem à sole accipere iudicat. Heraclitus & Stoici nutriri stellas putãt è uaporibus sursum eleuatis. Aristoteles non indigere nutrimento cœlestia dicit æterna cum sint, & corrumpi nequeant. Plato ut mundũ, sic stellas è seipsis nutriri sentit.

De stellis quas Castoris & Pollucis uocant.

Xenophanes stellas quæ in nauigiorum malis & antennis quãdoq; uidentẽ, nubeculas quasdam esse credit, quæ certo quodã motu agitatę resplendent. Metrodorus nautis timore cõsternatis oculos interlucere putat. De stellarũ significatione.

Plato, solem, lunã, & alias stellas, tam uagas, ꝙ stabiles, occasu & exortu suo tẽpestates, quæ æstate & bruma contingunt, significare non dubitat. Anaximenes nõ ex alijs, sed ex sole solo, hęc intelligi uult. Eudoxus & Aratus ex omnib. indifferẽter. De sole.

Anaximander orbem esse putat octies uigesies terra maiorẽ, similemq; rotæ plaustri canthum habentẽ, concauũ, igne plenũ, quem nobis ore quodam paruo, tanquã per modioli foramen ostẽdit, hocq; solem esse. Xenophanes è siccis uaporibus igniculos quosdam conuenire dicit, qui in unum corpus redacti, solem constituãt, uel solem accensam nubem esse. Stoici solem inquiũt ignitũ fluentum esse, è mari illuc euectũ. Plato ipsum maiori ex parte, igne cõstare credit. Aristoteles globũ è quinto corpore. Philolaus Pythagoricus corpus uitro simile, quod ab igne qui in mũdo est, lucem suscipit, & eam ad nos remittit. quamobrẽ tria requiri ad solis constitutionẽ, ignis, qui in cœlo est: corpus, quod ab ipso perinde atq; speculum quoddam igniri & illustrari possit: & tertio, lux quę ab eo speculo repercussa ad nos usq; diffundatur. nam & hanc lucem solem appellare solemus, tanquam simulachrum simulachri. Empedocles duos soles existimauit, unũ præcipuũ atq; primum, hoc est ignẽ qui est in opposita & dimidia cœli parte, quã replet, quicq; semper ex aduerso suę imaginis, hoc est solis nostri, incedit. alterũ, eum quẽ spectamus solem, qui repercussio est lucis eius quã ex prędicta cœli parte aere cõcalefactio plena antedictus ignis suffundit, ac in corpus solare quod est crystallo persimile mittit, ubi refracta ad nos descendit, & ad primi solis motum circunfertur. atq; ut tam multa duobus uerbis explicem, sol est repercussio ignis qui circa terram mouetur. Epicurus collectionem terræ pumicis spongiæ ue per similem putat, quã ignis eius foramina permeans accendit. Heraclitus collectum uaporẽ qui in oriente accenditur, in occidente extinguitur.

De magnitudine solis.

Anaximãder solem quidem æqualem terrę credidit, orbem uero quo fertur, & è quo respirat, septies uigesies terram excedere. Anaxagoras multoties Peloponneso maiorem. Heraclitus quantũ est humani pedis longitudo. Epicurus omnia quę hactenus attulimus, aliàs contingere posse. talem tamen hunc esse qualem ipsum spectamus, parũq; uel maiorem uel minorem esse.

De figura solis.

Anaximenes solem, ut folium extentum iudicauit. Heraclitus peluis instar intus concauum foris conuexum. Stoici rotundum, nt cœlum est, & stellę. Epicurus ipsum posse hisce omnibus esse figuris admittit.

De conuersione solis.

Anaximenes ideo solem conuerti putat, quod ab aere densato & obnitenti retro pellatur. Anaxagoras eum repelli ab aere qui septentrioni subest, censet, quémque sol ipse compingens ualentiorem iam densitate reddidit. Empedocles cum ab orbe quæ ipsum defert, tum à brumæ & solstitij circulis, solem prohiberi credit, ne recta ad polos descendat. Diogenes quia sol extingueretur, frigore calorem oppugnante. Stoici eatenus solem progredi uolunt, quoad alimentũ inueniat. oceanum autem & reliqua maria soli nutrimentũ

submínistrare

ſubminiſtrare uapores ſummiſſos, cũ quibus terrę quoq; exhalationẽ admiſceri uolunt. Plato, Pythagoras, Ariſtoteles, ob ſigniferi obliquitatem, qua ſol oblique meare cogitur, & ſecũdum brumę ſolſtitiũq; circulos progredi. Hęc autem omnia ænea ſphæra docet.

De ſolis defectu.

Thales interuentu lunæ quæ ſuapte natura opaca eſt ſolem deficere primus dixit, idq; ex ſuppoſito ſoli ſpeculo facile diſcerni. Anaximander clauſo foramine per quod ignis euapòrat. Heraclitus cõuerſione partis eius quæ cõcaua eſt ad ſuperiora, eius uero quę cõuexa eſt, ad noſtros oculos. Xenophanes deficientẽ ſolem extingui putat, rurſuſq; renaſcentẽ aliũ accẽdi, narratq; ſolẽ aliquando integro mẽſe defeciſſe, rurſus alio tempore ſic ex toto defeciſſe, ut interdiu nox eſſe uideret. ſunt qui putent denſam nubem noſtris oculis incõpertam ſolem occupare. Ariſtarchus ſolem in errantibus ſtellis annumerat, terramq; circa ſolis circulum mouet, qua inclinante ſolis orbem adumbrari credit. De luna.

Anaximander orbem lunę decies nouies terra maiorẽ exiſtimat, ac quemadmodum de ſole dixi mus, rotæ plauſtri ſimilem canthum habere, concauum, igne plenũ, uno foramine uaporantẽ. Xenophanes accenſam nubẽ. Stoici corpus ex igne & terra compactum. Plato ignem maiori ex parte. Anaxagoras & Democritus corpus ſolidum, ignitum, campos, montes, & ualles habens. Heraclitus terram nebula incluſam, Pythagoras & ipſe ignem eſſe lunare corpus exiſtimat.

De magnitudine lunæ.

Stoici maiorem terra lunam computant, quem admodum & ſolem. Parmenides æqualem ſoli, à quo lunam quoq; illuſtrari dicit.

De figura lunæ.

Stoici rotundã lunã dicũt, ſicut & ſolem. Empedocles, diſco ſimilẽ. Heraclitus, pelui, hoc eſt orbi ęcularem & cõcauam. nonnulli oblongam. figurã uero luna ſeptem modis aſſumit. nam ab interluníio diſcedens cum primum apparere incipit, cornuta ſpectat, tum dimidia, poſt ſemiplena, demũ rotunda, rurſus à plenilunio reuertens ſemiplena euadit, hinc dimidia, poſtea cornuta, uideri poſtremo deſinit, donec iterũ nouetur. multa uero hac de re ultro citroq; dicunt. quidam id umbra terræ contingere credunt, quæ modo totam, modo partem aliquam eius occupet.

De lumine lunæ.

Anaximander ipſam peculiarẽ lucem habere cẽſuit, rariorẽ tamen. Antipho proprio lunã ſplẽdore fulgere docet, ꝙ ſi paulatim abſcondatur, id illi contingere ſolis propinquitate. ſic enim à natura inſtitutum eſſe, ut minor lux maioris acceſſu ſopiatur. id quod & reliquis ſtellis euenit. Thales et qui ab eo deriuarunt philoſophi, lunam à ſole illuſtrari dixerũt. Heraclitus idem lunæ quod ſoli cõtingere defendit. ſtellas enim quoniã cõcauę ſunt, & uapores excipiũt, lucere uideri, ac ſolem quidẽ ſplendidius cum in puriori aere ferat: lunam uero languidius, quia turbulento magis incedat.

De lunæ defectu.

Anaximãder ideo lunam deficere putat, quod os rotæ obſtruatur. Beroſſus quia ad nos conuertat partem quæ minus lucet. Heraclitus quia auertat partẽ quę caua eſt. Pythagoreorũ quidã lunã aſſeuerant reflectere, & intercipere lucem, illudq; noſtra, hoc antipodum terra fieri. Plato, Ariſtoteles, Stoici, & mathematici, concordes aſſerunt lunam congreſſu ſolis occultari, digreſſu illuſtrari. deficere autem terrenæ occurſu umbræ, quæ tum temporis ex diametro plus minus inter utrunque ſidus porrigitur.

De maculis lunæ.

Pythagorici lunam idcirco maculis interpunctam arbitrantur, quia maiora animalia & procęriores arbores habeat ꝙ hic apud nos reperiãtur, eſſe uero decies quinquies animalia illa noſtris grãdiora robuſtioraq;, nec uſitatum ullum excrementi genus emittentia. diem quoq; quantum diximus, longiorem noſtro. Anaxagoras in diuerſi tatem partium hoc refert. lunam enim ex attenuatis & corpulentis partibus componi, quamobrẽ opacam lucidis interiectam uideri. ſtellamq; lucis ementitæ lunam ideo nuncupari. Stoici quoque non integre compactam lunam fatentur, quia diſſimiles partes habeat.

De diſtantia lunæ.

Empedocles plus duplo lunam diſtare cenſet à ſole ꝙ à terra. mathematici decies octies plus. Eratoſthenes ſolem à terra diſtare cõputauit ſtadiorũ millibus centũ triginta, lunã autem uiginti octo.

De annis.

Annus is qui Saturno attribuitur, annorũ eſt triginta: qui Ioui, duodecim: qui Marti, duorum: qui Soli, menſium duodecim. Veneri totidem & Mercurio deputãtur. eodẽ enim tempore quo ſol curſum ſuũ peragũt. lunæ uero annus dierum eſt triginta. tot enim dies menſis comprendit, ſiquis à cõgreſſu ad egreſſum numeret. annũ uero quem magnum appellant, quidã octauo quoq; anno cõpleri dicũt. aliį decimonono. quidam ſexageſimo primo. Heraclitus decẽ & octo millibus annorũ ſolarium. Diogenes è trecentis ſexaginta quinq; annis tam longis ꝙ eos Heraclitus facit. nonnulli ſeptẽ millibus ſeptingentis octuaginta ſeptem.

De circulo lacteo.

Circulus lacteus è nubibus conſtat. is noctu in aere ſemper apparet, lacteusq; eſt de ſuo colore nũcupatus. Pythagoreorũ aliqui crediderunt ipſum eſſe ueſtigium incendij ſtellæ cuiuſdam quæ Phaetontis tempore ſuis ſedibus excidit, & loca per quæ circumuoluta eſt exuſsit. aliį ſolem antiquo tempore illac iter ſuũ peregiſſe dicunt. quidã nihil iſtorum uolunt, ſed id modo ſic nobis apparere ex multitudine luminis cœleſtis ignis, quod illis in locis à cœlo tanquã à ſpeculo quodam fractus ad noſtros oculos reiicitur. id quod etiã cœleſtis arcus nubes facere cõſueuerũt. Metrodorus, hunc

nunc ſolis circulũ eſſe putat, qui ſolis diſceſſu cõſpici poteſt. Parmenides rarum denſo cõmiſtum, lacteum colorem procreare aſſeuerat. Anaxagoras umbrã terræ lacteũ circulum exiſtimat, quem ideo cœlum ita occupare uult, quia ſol cum terrę ſubeſt, omnia illuſtrare non poſſit. Democritus ſplendorem multarum, paruarũ, & cohærentium ſtellarum, quæ crebrę cum ſint, cõiunctam lucem fundere uidentur. Ariſtoteles exhalationis ſiccæ incendiũ, quæ iugiter & abunde ſuccedit, non aliter atq; in crinitis ſit, quas infra planetas eſſe non dubitamus, & ab igne accendi. Stoici ignis ætherei raritatem, ipſumq; ſuperiorẽ planetis. Poſidonius & ipſe ignis aceruum lacteum circulum credidit, qui licet ſtellis clarius luceat, ſplendorem tamen continuum habet.

De crinitis & diſcurrentibus ſtellis ac trabib.

Pythagoreorum aliqui crinitas inquiunt ſtellas eſſe de numero illarum quæ nõ ſemper apparent, ſed certis quibuſdã temporũ ſpatijs oriũtur. aliqui repercuſsionem uiſus noſtri ad ſolem, non aliter atque in ſpeculis fieri ſolet. Anaxagoras & Democritus conuentũ duarum pluriúmue ſtellarum eſſe illuſtrantiũ. Ariſtoteles ſiccæ exhalationis accẽſam cõgeriem. Strato ſideris alicuius lucẽ denſa nube retentã, id quod & laternis euenit. Heraclides Ponticus nubẽ prælta illic à ſuperna luce illuſtratã. eandem hic barbatis, areis, trabibus, colũnis, & id genus aliįs, cauſam aſsignat, ut omnes peripatetici faciũt qui ex inflammatis uaporibus ſpecies haſce fieri dicunt. Epigenes uaporem terrę cõmiſtum, in altũ eleuatum, ibiq; accenſum. Boethus ardẽtis aeris id ſpeciẽ eſſe credit. Diogenes, ſtellas quidẽ crinitas putat, ſed quę impẽdens alicuius periculũ ſignificẽt. Anaxagoras quas diſcurrẽtes ſtellas uocãt, perinde atq; ſcintillas ex ęthereo igne cadere putat, quamobrẽ ſtatim quoq; extinguí. Metrodorus ex ſolis radijs uiolenter nubem, ut ſagitta ſolet, irruẽtibus, diſcurrentis ſtellę ſpeciẽ excitari. Xenophanes id genus omnia, nubiũ accenſarũ cõſtitutiões incurſiõésue exiſtimat

De tonitruo, coruſcatione, fulmine, turbine, & conuolutione.

Anaximander hæc omnia ſpiritu contingere exiſtimat. is enim denſę nubi incluſus erũpere nititur qua parte tenuior & leuior ea fuerit, nubis diſruptio, tonitru, ſpiritus expãſio, ſecus nubẽ atram, coruſcationẽ facit. Metrodorus cũ in nubẽ, inquit, denſitate compactã ſpiritus irruit, frangẽdo & diſcindendo tonat, percutiẽdo & diuellẽdo micat. quod ſi inter motus feſtinationẽ à ſole quoque calorẽ ſpiritus is acceperit, fulminat. fulmen autẽ cum impotens fuerit, in turbinẽ degenerat. Anaxoras cũ calor, inquit, frigus impetit, hoc eſt cũ ætheris pars ſpiſſum aerẽ inuadit, crepitu, tonitruum facit, colore quẽ ex uicinitate nubis atræ promit, coruſcationẽ: luce uero cũ multa, tum magna, fulmen procreat: corpore paulo plus dẽſato, conuolutionẽ gignit: nubiloſiore, turbinem abſoluit. Stoici nubiũ concurſionẽ, tonitruũ diffiniũt, coruſcationẽ earundem accenſionẽ attritu excitã tam: fulmen, uiolenter actæ nubis incenſionẽ: turbinem tardius motę nubis progreſſum. Ariſtoteles omnia iſta è ſiccis uaporibus cõponit, qui cum in humidos inciderint, erũpere conantur. dum igitur ſicci humidos impellũt & diſcindũt, ſtrepitus excitatur. id tonitru eſt. dum protrudunt & erumpunt, inflammanť. hæc quoq; coruſcatio eſt. cũ uehemẽtiori impetu tanq; è catapulta exilierint, multo magis accenſi ruũt: fulmen hoc appellanť. nã turbo à cõuolutione hoc differt ꝙ ille calidiori, hæc denſiori materia cõſtat, utrũq; tamẽ multã habet.

De nubibus, pluuia, niue, & grandine.

Anaximenes ex aere plurimũ denſato conſiſtere nubes arbitratur. idem ex eodẽ adhuc plus inſpiſſato, pluuiã exprimi putat. quod ſi dum cadit, pluuia gelaſcat, niuem procreare, & grandinem ſi à uento aliquo frigido cõprendatur. Metrodorus è uaporibus aquoſis in ſublime delatis nubes cõponi cenſet. Epicurus ex atomis. rotũdari uero grandinem, & pluuiam longo per aerem deſcenſu.

De arcu cœleſti.

Eorum quę in ſublimi fiunt, quædã re uera corpus aliquod ſunt, ut imber & grando: quędã autẽ quãuis ſolidi nihil in ſe habeant, inanẽ tamẽ quandam ſui ſpeciẽ oculis noſtris obijciũt. quod genus eſt arcus cœleſtis, de quo tum deniq; aliquid dicemus, ſi prius quo pacto cernamus explicauerimꝰ. Quicquid uidemus uel recta, uel curua, uel fracta linea uidemus. nemo uero exiſtimet lineas oculis aſpici poſſe. nam cũ incorporeæ ſint, mente tantũ ſpectari queunt. rectis lineis uidemus omnia quæ in aere ſunt, quęq; cornu, uitro, ſpecularíq; lapide interpoſito, ſpectamus. rara enim hæc ſunt, & rectis meatib. uidenda tranſmittũt. curuis lineis aſpicimus, quæ aquis ſubſunt. quapropter & remi ſiquis eos è longinquo ſpectauerit, curui apparẽt. curuatur enim uiſus neceſſario, cum ſit aquæ natura denſior aere. fractis lineis intuemur quas in ſpeculis uidemus imagines, ad quas arcũ quoque cœleſtem referri dicimus oportere. prius tamẽ humidam exhalationem in nubem mutatã concipiendum eſt, tum roris inſtar ex ipſa minutas guttas manare. cum igitur ſol in occaſu uel ortu fuerit (nam arcus ſoli contrarius ſit oportet) tum ocuſi guttas quas diximus ſpectantes, ſolis lucem in eis refractam uidẽt, id eſt arcum ipſum cœleſtem. guttæ uero non figuræ ſed coloris cauſa ſunt. tres enim colores arcus habet. phœniceũ, uiridem, et purpureũ. phœniceum, quia ſolis radij ſinceri pene remittuntur: uiridem, quia plus aquæ cõmiſti, minus puri redduntur: purpureũ, quia magis adhuc turbidi ſunt & inter guttas diſperſi. exemplũ ſibi quiſq; conficere poteſt. ſiquis aquã ore ſumat, & eam aduerſo ſoli cõpreſsis labijs ita propellat, ut nubis rorẽ imitetur. nam ſi ſe lux ad guttas refranget, arcũ protinus formari uidebis. ſed & qui lippientibus oculis ſunt, ſi ad lucernam reſpiciãt, iridem illic uident. uerum hæc Platonis & Ariſtotelis mens eſt. Anaximenes uero cœleſtem ar-

cum fieri credit quoties sol in aduersam nubē ra- A
dios mittit, quos densa crassa & nigra cū sit, eua-
dere nō sinit, sed eos in se detinet. Anaxagoras lu
cem solis ab opposita densaq; nube repercussam,
arcū appellat, quē semper è regione solis cōsiste-
re dicit. eādem quoq; causam affert cur duo soles,
ut frequēter in Ponto contingit, uerū solem hinc
inde astare uideantur. Metrodorus, cū solis radij
nubem intrarint, tūc nubem uiridem, radios pur-
pureos apparere dicit.

De uirgis & gemino sole.

Virgæ quas in cœlo uidemus, & soles gemini,
partim corpus aliquod habent, partim nō habēt.
habent quia è nube quam cōspicimus, constant.
non habent, quia colorem quem spectamus, pro-
prius ipsis nō est, sed aduenticius, ut qui ex ijs re- B
bus sit quæ non sunt, sed apparent. hi autem om-
nes affectus tam qui per naturam sunt q̄m qui per
adumbrationem fiunt, similes inter se sunt.

De uentis.

Anaximander uentum existimat fluxum aeris
esse, cuius subtilissimas maximeq; humidas par-
tes sol iam absumpserit. Stoici uētum omnē fluen
tis aeris impetum arbitrantur, qui uarias appella-
tiones pro locorum diuersitate sortiatur: nam ab
occasu spirās, Fauonius appellatur: ab oriente ue
niens, Subsolanus uocatur: ab Vrsa flans, Aqui-
lo dicitur: ab Africa prorumpens, Africus nomi-
natur. Metrodorus uentos alios tum commoueri
dicit, cum sol aquosæ exhalationis humorē exus- C
serit. Etesias autē, aere iam ad septentrionē insis-
sato, recedētem solem peracto solstitio subsequi.

De hieme & æstate.

Empedocles & Stoici hiemem fieri dicunt, ae-
re prævalēte sursumq; sua se densitate protruden-
te, æstatem autem contra igne inualescente, ac se
deorsum ad nos agente.

De terra.

Thales & qui ab eo deriuarunt philosophi, u-
nam tantum terram esse dixerunt. Pythagoreorū
aliqui duas, hanc, & huic aduersam aliam. Stoici
unam & finitam. Xenophanes infinitā ex ea par-
te qua deorsum tendit, atq; ex aere & igne compo
sitam esse. Metrodorus terram aeris, solem ignis
sedimentum existimat.

De figura terræ.

Thales & eum secuti, terram rotundam arbi-
trantur. Anaximander columnæ similem, quæ ta
men planam non rotundam superficiē habeat. A-
naximenes mensæ, Leucippus, tympani figuram
habere credit. Democritus disco quidem similē,
uerum magnitudine concauam putat.

De situ terræ.

Qui Thaletem secuti sunt, terram in medio po
sitam arbitrantur. Xenophanes primam, ut quæ
in infinitum radices suas porrigat. Philolaus Py-
thagoricus ignem in medio statuit, quē totius na-
turæ meditullio censet. supra quē terram huic no
stræ contrariā, & inde nostram collocat, quam ex
opposito sitam illi dicit & circa eam ferri. quam-
obrem eos, qui illic sunt, à nobis uideri nō posse.
Parmenides omniū primus terrā extra duos cir-
culos habitabilem dixit, solstitialem & brumalē.

De inclinatione terræ.

Leucippus terram in austrum propendere cre-
dit, ob exilitatē quæ adest illi parti, eo quod septē-
trionalis plaga quæ summis algoribus infestatur,
cōpacta sit, australis autem è cōtrario, combusta.
Democritus demississe sese ad meridiem terrā pu-
tat, quia satis ea quæ illic nascuntur sustinere non
posset. namq; septentrionē cum intemperie labo-
ret pauca gignere, meridiem bene temperatus cū
sit, multa proferre, quæ aucta terram deprimunt.

De stabilitate terræ.

Cæteri quiescere, Philolaus, moueri terrā asse-
uerat circa ignē per obliquū circulum, eo more,
quo solem & lunā uidemus. Heraclides Pōticus
& Ecphantus Pythagoricus quāuis moueri terrā
dicūt, non tamen eam locū suum exire cōcedunt,
sed instar rotæ circa propriū cētrum, ab occasu in
ortū ferri. Democritus initio terrā leuior et rarior
cum esset, uagasse fatetur, uerū procedēte tempo-
re grauiorem & densiorem factam, constitisse.

De diuisione terræ.

Pythagoras ad imitationem cœli terrā quinq;
cingulis distinxit, septentrionali, solstitiali, æqui-
noctiali, brumali, & australi. horū medius & duo
proximi mediam terrā cingunt, atq; pars hæc cō-
busta nuncupatur, utrinq; quod succedit, usq; ad
australem & septentrionalem cingulū, bene tem-
peratū cum sit, habitabilis regio dicit, inde quod
supereſt, nimio gelu torpescit.

De concussione terræ.

Thales & Democritus terræmotus causam in
aquam referunt. Stoici cōcussionem terræ sic dif-
finiunt. terræ cōcussio est exitus uaporis humidi
è subterraneis locis in aerem prodeuntis. Anaxi-
menes terræ siccitatem & humiditatem commo-
tionis causam assignat, quarum illam æstus, hanc
pluuia gignit. Anaxagoras terram tremere putat
ob inclusum aerem, qui cum in superficiem terræ
incidat, nec eam prę dēsitate penetrare ualeat, am
bientē locū succutit. Aristoteles ob frigiditatē un
diq; ambientē, & in abeuntis locum succedere uo
lentem. nam exhalatio leuis et calida cum sit in su
D periorē locum euadere nititur, sed cum uiarū an-
gustijs & obliquitate impediatur, ac succedenti
quoq; locum dare cogatur, conatus, & altercatio
oboritur, ex qua cōmoueri terrā oportet. Metro
dorus rem nullam asseuerat, modò propriū locū
obtineat, moueri, nisi uiolenter inde propellatur
uel abstrahatur. quamobrem terram quoq; sua in
sede morantem commoueri non posse, partes ta-
men eius interdum loca inter sese cōmutare. Par-
menides, Democritus terram æqualiter undiq; re
cessisse, æqualiter quocūq; propendere dicūt, nec
habere causam ob quam plus huc q̄m illuc uergat.
hinc q̄ fieri, ut uibrare se possit, mouere tamē nō
possit. Anaximenes ideo terrā succuti putat, quia
terrā, lata cum sit, aeri tanq̄ uehiculo insidere cre
dit

dit alij, quia perinde atque crusta, seu tabula mari A
incūbat. Plato sex genera recti motus enumerat,
sursum, deorsum, in dextram, in læuā, ante, retro,
horū nullo terram moueri concedit. nam cum nō
habeat quo plus inclinet immota remanet, quędā
tamē eius loca cōcaua ab inclusis flatibus agitari.
Epicurus fieri posse dicit, ut ab incluso crassoq; ae
re, ut qui aquæ naturā adhuc sapiat, terra cōcutia
tur, & ueluti subter pulsata quatiatur. fieri quoq;
posse cōcedit ut cauernosa cū sit, ab interfuso spi
ritu huc illuc per cauernas discurrēte cōmoueat.

De salsedine maris.

Anaximander humoris primi reliquias mare
existimat, maiori nāq; parte, quæ dulcis erat, igni
consumpta, reliquum quod extenuari nō potuit,
amarum substitisse. Anaxagoras cum, inquit, in-
ter initia stagnaret aqua, continua solis obambu- B
latione uri cœpit, atq; ita factū est ut pingui in ua
pores ablato reliquum & amarū & salsum reman
serit. Empedocles terrā putat solis caloribus æstuan
tem sudorē fundere eumq; maris fluctibus elutū
salsedinis causam esse. Antipho quoq; sudorē cor
porum æstuantium mare credit. Metrodorus ma
re putat tanquā per colum à terra transmitti, atq;
ita crassitiē & salsedinem ab ea mutuari, nō aliter
atq; transmissa per cineres aqua solet. Platonici a-
quā dicūt, quę gignit ex aere frigoris opera, dul-
cem esse: quæ uero caloris ope resudat, aut euapo
rat, salsam. De accessu & recessu maris.

Aristoteles & Heraclitus solem dicunt uentos
complures excitare, & circūducere. flantibus igitur C
uentis, Atlanticum mare pelli, pulsum intumesce
re, tumens littora inundare. rursus cessantib. uen-
tis aquas retrahi, hocq; recessum, illud accessum
esse. Euthymenes Massilienſis ad incrementum
& decrementū lunæ, mare crescere & decrescere
iudicat. Plato mare attolli credit, aquis insurgen-
tibus, subsidere, descēdentibus. ostiū enim quod-
dam esse per quod aquæ ultro citroq; reciprocāt,
indeq; maris accursum & recursum fieri. Timęus
cōplures fluuios è Celtarū mōtibus in Atlanticū
pelagus labi putat. horū incursu protrudi & inun-
dare mare credit, defectu reuocari & subsidere.
Seleucus cum & ipse moueri terrā opinetur, exi-
stimat eam sua conuolutione in lunæ obuolutio-
nem incidere, sicq; afflatum inter duo corpora re- D
percussum, in Atlanticum pelagus irruere, quo
impetu maria cuncta attolli credibile est.

De incremento Nili.

Thales etesias uentos aduersus Aegyptum
flantes Nilum attollere credidit. nam cum adue-
nientis pelagi tumor ipsum erūpere non sinat, in-
crescat oportet, et alueū exeat. Euthymenes Mas-
silięsis externis oceani maris aquis, quas ipse dul
ces existimat, Nilū augeri putauit. Anaxagoras
Aethiopiæ niuibus, quæ per hiemem densatę, æ-
stiuo tēpore liquescant. Democritus & ipse niui-
bus, sed quę in septētrione sint. peracto nāq; solsti
tio resolui niues illic iudicat, & eas in uapores pri
mum ac nubes mutari, tum ab etesijs in meridiē et
Aegyptū expelli. repentinos itaq; illic imbres ef- A
fundi, quib. Nili paludes restagnēt, & Nilus ipse
abūdet. Herodotus is qui cōscripsit historiā, equa
lem dicit æstate & hieme Nilum è fontibus mana
re, per hiemem tamē minorē eum uideri, ob solē,
qui tum uicinus Aegypto discurrens, eius aquas
extenuat. Ephorus historiarū scriptor & ipse, nar
rat æstiuo tempore Aegyptum uniuersam laxari,
atq; ita magnā aquarum uim erumpere: Arabiam
quoq; & Libyā, rara arenosaq; terra cū sint, ad id
plurimum cōtribuere. Eudoxus ab Aegyptijs sa-
cerdotibus se accepisse memorat permutationē
æstatis in hiemē causam esse, ut Nilus quotannis
exūdet. nam quando nobis qui sub Cancro degi-
mus, æstas ingruit, habitantibus sub Capricorno
B hiems adest. quo fit ut inde aduectus Nilus, conti
nuis pluuijs auctus increscat, & ruptis alueis la-
tissime spatietur.

De sensu.

Sensum ita Stoici diffiniunt, sensus est rei sensi
lis comprensio. multis autē modis sensus dicitur,
nam & habitus, & potentia, & actus, & imagina-
tio, ea quæ per instrumentū aliquod res compren
dit, et id postremo quod ipsi octauo loco numerāt
animę principatū, à quo sensus omnis manat. rur-
sus instrumentum sensus appellat, spiritus intelli-
gēs à principatu animę in membra sensuum missus.
Plato sensum enūciat corporis et animę societatē,
ad ea quę foris sunt cognoscēda. uim nāq; quæ id
facit, animę, instrumentū quo facit, corporis esse.
C conueniūt autem utraq; ad ea percipienda, quę ex
trinsecus posita sunt. Leucippus & Democritus
sentire & intelligere nos putāt è simulachris rerū
nobis obuiantiū. neminē enim intelligere aut sen
tire posse, cui simulachrū eius rei non occurrat.

De ueritate sensuum & imaginationum.

Stoici sensus omnes ueros arbitrātur, imagina
tionū uero quasdam ueras, alias falsas. ac sensum
quidem uno tantū modo falli in ijs quæ ad intelle
ctum pertinent, imaginationē uero tam in ijs quę
ad sensum q̄m in ijs quæ ad intellectū spectant aber
rare. Epicurus tam sensum q̄m imaginationē uerā
putat, sed opinionum alias falsas, alias ueras esse.

De numero sensuum.

Stoici quinq; particulares sensus enumerāt, ui-
D sum, auditum, olfactum, gustatū, & tactū. Aristo-
teles sextū quidem nō addit, sed communē quen-
dam sensum omnium iudicem cōstituit, ad quem
singuli sensus sua uisa renunciant. is enim singula
discernit, & quo modo ab una re ad aliam uētum
sit docet, ueluti figura uel motu. Democritus plu
res sensus bruta q̄m deos habere credidit.

De notionibus anticipatione & ratione.

Cum, inquiūt Stoici, homo nascitur, pręcipuā
animę partem habet, perinde atq; membranā scri
bēdis literis aptā. siquidem in ea notiones quasq;
notat. primus adnotandi modus est, qui per sen-
sus fit, ut siquis tunicam albam uideat, is ea remo
ta tunicæ memoriā habet. ac si multoties ipsam ui
deat, multas memorias habebit. memoriæ multę,

experiẽtia nuncupantur. experientia nãq; nihil aliud est q̃ eiusdem rei specie plures memoriæ. notionum autẽ aliq; natura fiunt quo diximus pacto, aliæ disciplina & arte comparantur, atq; hę tantũ notiones appellantur, illæ anticipationes etiã nominantur. Ratio uero qua rationales dicimur anticipationib. intra primum ætatis septenariũ completur. est autẽ discursus de re imaginabili. res autem imaginabilis simulatq; in rationali anima suscepta est, ratiocinatio dicit̃, nomine à ratione ducto. quapropter in reliquis animalibus imaginabilis res non cadit, uerum in nobis tantum, & in diis. sed quæ in nobis cadunt, ea genere imaginabilia sunt, specie uero discursus.

De imagine, imaginario, imaginatione, & imaginabili.

Chrysippus inter se differre quatuor hęc existimat, imaginem, imaginariũ, imaginationẽ, & imaginabile. ut imago sit animæ affectio, quæ tam se q̃ autorem ostendat. ueluti cum quis albedinem intuetur, ex aspectu affectio quędam in illius animo nascitur, eiq; res ipsa quæ alba est respondet. quod de uisu diximus, id quoq; de reliquis sensib. cẽseatur. imaginariũ autem id est, quod in animo sui imaginem causare potest. cuiusmodi sunt alba frigida & omnia quæ exteriores sensus mouere possunt. imaginatio affectio est animi nullo quinque sensuũ obiecto, sed potius quadã animi propensione excitata. sicut tyronibus cõtingit, qui se ad preliũ exercẽtes, speciẽ hostis concipiũt, & aduersus eam ictus suos dirigũt, nihil tamẽ ipsis adest, quod ense diuerberent. nihil igitur extra imaginationi quemadmodũ imagini respondet. imaginabile autem est illud in quod inani quadã imaginatiõe ferimur, atq; crebro hoc euenit in iis qui atra bile & furore laborãt, quales Orestẽ & Theoclymum legimus. De modo uidendi.

Democritus & Epicurus è re uisa simulachrũ quoddam attolli putant, idq; in oculos aspicientis incidere. nõnulli radios ab oculis ad res egredi & inde ad oculos reuerti cõcedunt. Empedocles radios simulachris cõmiscet, cõpositumq; istud radios simulachri nominat. Hipparchus radios inquit utroq; ab oculo ad res peruenire, atq; earum superficiem tanq̃ manũ, attrectare, & sic rem foris uisam intus renũciare. Plato uidere nos cẽset duorũ luminũ cõuentu. uno quod ab oculis emissum ad certã distantiã prodit, altero quod è rebus consurgens obuiam procedit. aerem uero qui medius interuenit, affinis luci cum sit, facilem utriq; congressum præbere. præsertim cum ignea uis oculorum ad id plurimum conducat. atq; hæc est, quę Platonis collustratio nuncupatur.

De speculorum imaginibus.

Empedocles à rebus uisis quos simulacri radios appellat, effluere dicit. hos in superficie speculi collectos ab ignea ui, quę de speculo prodit, & secum trahit aerem in quẽ radij ferunt̃, ostendi. Democritus & Epicurus in speculis simulachrum illud uidere nos credunt, quod assidue manat è nobis. nam simul atq; in speculum incidit, eum ulterius tendere nõ possit, cõuertitur, atq; ita se nobis inspiciendum exhibet. Pythagorici eas imagines fieri censent ex cõfractis uisus nostri radijs. feruntur enim ceu ferrum intenti. sed speculi densitate & leuore retusi, in sese redeunt. nõ aliter atq; manus solet, quæ siquid offendat, ad hominem se retorquet. hoc ad superius caput potius attinere uidebitur: sed illuc & alia quoq; referri possunt.

De tenebris.

Stoici tenebras uideri dicũt. ex oculis enim in ipsas lucem quandam prodire, nec reuera falli uisum, sed tenebras comprendere. nam tenebrę uisum colligunt, intercipiũt, ac retundunt. lux autẽ eundẽ dispergit, extendit, & ad res usq; uidendas producit. quamobrẽ aer lucidus, medij uicem nobis præbet: tenebrosus, obiecti. Chrysipp⁹ ita nos uidere inquit: à principali facultate animi spiritus, nõ ater aut obscurus, sed igneus & splendens ad oculorũ pupulas mittitur. inde si propinquus aer similis, hoc est lucidus, fuerit, in coni morẽ ad res usq; se, pfundit. sin dissimilis, id est opacus extiterit, tenebris obuiat, atq; sic eas aspicit.

De auditu.

Empedocles audire nos censet aere partẽ intimam auriũ impellente, ea siquidẽ in modũ cocleę obuoluta, ac tanquã tintinnabulũ edito in loco suspensa, irruẽtis aeris pulsus omnes agnoscit. Alcmęon autẽ istud idem fieri dicit, q̃ aures intus uacuæ sint. uacua nãq; omnia resonare, quoties in ipsa uox aliqua ferat. Diogenes aerem quẽ in capite habemus percuti uocibus & cõmoueri credit. Plato & qui ipsum secuti sunt philosophi pulsari uolũt aerẽ, qui auribus insidet, pulsum in principalẽ animæ sedem ferri, sensumq; sic auditus illic cõmitti. De olfactu.

Alcmæon in cerebro præcipuã animæ partem cõstituit. atq; ipsam odores inter respirandũ attractos percipere censet. Diogenes autem qui ipsam in cordis arterijs ponit, unà cũ spiritu qui ad pulmonem descendit, odores quoq; cordis sinus ingredi putat. atq; ideo cum quis grauiter spirat, ut qui destillationibus laborant, exasperatis & inuiscatis blena meatibus odores non percipere.

De gustu.

Alcmæon cũ humiditate & temperato calore, tum mollitie sapores internoscere linguã arbitratur. Diogenes autẽ, quod instar spõgiæ rara & tenera sit, sapores combibere, & eos per uenas quę plurimę ad ipsam perueniunt, in cor transmittere censuit. De uoce.

Plato uocẽ ita diffiniuit. uox est imperio cogitationis emissus ore spiritus, & aer impulsus qui per aures & cerebri neruos in animũ usq; peruenit. proprie uero hominũ locutio, improprie aliorum quoq; animantiũ sonitus & mutarũ etiam rerum crepitus, uox appellatur. Epicurus uocẽ asseuerat atomorũ fluxum, qui è loquentibus, sonantibus, aut aliter strepẽtib. prodit. has autẽ atomos ad sibi similes primum effluere. sibi similes appellat

lat, quę sunt eiusdẽ generis, ut rotũdæ rotũdis, triangulę triquetris. demũ auribus impingentes, uocum sensum istic cõmittere. colligi uero quod dicit, tum ex utribus, cum musto pleni efflant, tum ex infectoribus, qui uestibus insufflare consueuerunt. Democritus aerẽ quoq; dicit in similes atomos scissum, unà cũ uocis atomis ad aures usque cõuolui. nã ut in prouerbio est, graculo graculus astat, & similia deus semper cõiungit. Stoici non ex atomis compositum, sed per totum cõtinuum aerem esse nec interspersum uacuum habere contendunt. pulsus igitur aer à spiritu, fluctuat in gyrum, non aliter atq; stagnũ solet, iniecto lapillo. illud tantũ interest, q̃ aquę superficies subinde maiores circulos cõmittit, aer autem undiq; totus in orbes exũdat. Anaximander uocem oriri putat, cum aer spiritũ repercutit, et eum ad aures usq; retorquet, quo modo cõficitur & quã nominamus echo. De uoce corpúsne sit nécne.

Pythagoras, Plato, & Aristoteles incorporeã uocem arbitrantur. neq; enim aerẽ ipsam esse, sed aeris superficiẽ certo quodã oris impulsu figuratam. Stoici corpus defendũt. nã omne quod agit, aut etiã facit, corpus est. uox autẽ & agit, cũ in auris. nostris resonet, & facit cũ in sensu quod percipiamus relinquat. insuper omne quod mouetur, corpus est, uox mouetur. nam si in loca polita incidat ut pilam à pariete, sic uocẽ ad nos inde reuerti uidemus, id quod in Aegypto comprẽdi facile potest. siquis eñ intra Pyramides semel inclamet, quater aut quinquies subinde uox eadẽ remittet̃.

De præcipua animæ parte & quomodo singula comprendat.

Stoici supremam quandã animę partẽ statuũt, quã principalem facultatẽ, & rationẽ appellãt. ab hac septẽ alias deriuari uolunt. uisum quẽ diffiniunt spiritũ à principali facultate in oculos usq; protensum. auditũ quem similiter describunt spiritũ à principali facultate in aures extentũ. olfactũ, quẽ eodẽ modo spiritũ à principali facultate ad nares usq; productum. gustatum, quẽ itidem inquiũt spiritũ à principe facultate in linguã transmissum. tactum quẽ & ipsum quoq; spiritũ aiunt à principali facultate delegatũ in uniuersam corporis superficiem, quo illic omnia cõprenderet quę cũq; adhærẽdo uel prodesse, uel obesse nobis possent. super sunt duo, quorũ unum seminis procreatrix facultas nominat̃, quã item diffiniũt, spiritum à principali facultate missum in membra semini cõficiendo deputata. alterũ uocis artifex facultas nũcupatur, quã similiter & ipsam inquiũt spiritũ à principali facultate missum in mẽbra formãdæ uoci accõmodata. De sede principatus animæ.

Democritus & Plato sedẽ præcipuę partis animæ in toto capite statuũt. Strato in ea capitis parte quę supercilijs respõdet. Erasistratus in mẽbrana quę inuoluit cerebrũ. Herophilus in cõcauitatibus cerebri. Parmenides & Epicurus in toto pectore. Stoici cũcti in toto corde, uel in spiritu cordis. Diogenes in arterijs cordis solũ quę spiritum cõtinent. Empedocles in sanguine. quidã in cerui ce cordis, alij in mẽbrana uestiẽte cor. nonnulli in sepio trãsuerso. iuniores quidẽ in ea corporis parte quę à capite ad septũ transuersum peruenit. Pythagoras uitalem facultatem in corde, mentẽ autem & rationẽ in capite, tanquã in arce, habitare credidit. De respiratione.

Empedocles initio respirationẽ fieri sic arbitratur: cũ primũ fœtus humor incipit minui, nã plurimus in eius ortu fuit, tum primũ aer ad uacuum replendũ patẽtibus meatibus succedit. postea calor innatus erũpere cum uelit, aerẽ foras eijcit. & eo reuertẽte rursus aer subsequit̃: hoc inspiratio, illud expiratio cognominatur. nunc autẽ sanguine procursu suo per nares aerẽ pellente, & recursu eundem attrahẽte, respirationẽ confici iudicat. id nos in clepsydris spectare monet. Asclepiades pulmonem infundibuli uicem præstare dixit, causamq; respirationis esse, attenuatũ aerem in cõcauitate pectoris. illuc enim externus aer q̃ crassior sit, fertur, et inde reijcitur cũ pectus tale sit, ut neq; multũ aeris continere, neq; prorsus eo carere possit. is igitur qui in pectore subsistit aer tenuior paulatim efficitur, & quia totus simul nequit excerni ingrediẽtis ponderi cedens, foras egreditur, non aliter ac in cucurbitulis euenit. idem uolũtariam respirationẽ esse credidit collectis quibusdã angustissimis meatibus qui pulmoni insunt & uolũtati nostræ obtemperãt. Herophilus motricẽ facultatem relinquit in neruis, in arterijs, & musculis, pulmonẽq; censet motus quatuor habere, unum quo extra positũ aerem attrahit, alterũ quo attractum in pectus exprimit, tertiũ quo expressum denuo recipit, quartũ, quo receptũ foras demum eijcit. sed hi motus partim quatuor, partim duo sũt. nam primũ & tertiũ pulmonis extensio facit, secũdum et quartũ eiusdem uisceris cõtractio peragit. pectus autẽ bis tantum mouetur, semel cũ se dilatat & aerem à pulmone adducit. iterum cũ se colligit, & acceptum anhelitum eidem restituit.

De affectibus.

Stoici sensus in principali facultate animi collocant: affectus in mẽbris quos afficiũt. Epicurus utrosq; in mẽbris affectis reponit. Strato tam sensus q̃ affectus in principe animi facultate statuit. in ipsa siquidẽ tolerãtiã sitam esse, quẽadmodũ ex doloribus & cruciatibus colligi potest, quas fortes intrepide subeũt, meticulosi plus æquo formidãt.

De diuinatione.

Plato & cũ eo Stoici diuinationẽ admittũt, quę uel numinis alicuius præsentia, uel propriæ mẽtis diuinitate, uel soluto per somnũ animo celebrãt. uerũ hi plura diuinationis genera probãt, omnia Xenophanes & Epicurus tollũt. Pythagoras haruspicinã tantũ improbat. Aristoteles & eũ secutus Dicæarchus duas relinquũt, somniũ, & furorem. nam licet animas immortales esse nõ concedant, eas tamen diuinũ in se quiddã habere fatentur. De insomnijs.

Democritus insomnia fieri putat simulachrorũ

obseruatione. Strato cogitationẽ, aliam quãdam naturã in somnis habere. tunc enim melius ipsam sentire credit, atq; ideo magis etiã cognoscere. Herophilus partim à deo submitti somnia dicit, quæ necessario cõtingere iudicat. partim à natura confingi, cũ animus rerũ sibi utiliũ uel futurarũ etiam formas effingit. partim casu fieri. cõfusa hęc sunt, & imaginum occursu procreata. tunc enim ea spectantur quæ desideramus, id quod amantib. euenit, qui sibi per somniũ amicas tenere uidentur.

De semine.

Aristoteles excrementũ ultimi alimenti semen diffiniuit, quod in se uim conficiendi tale aliquid cõtinet, quale est id à quo proiectum est. Pythagoras optimi sanguinis spumã semẽ asserit, uel nutrimẽti partẽ quãdam superabũdantẽ, qualis & medulla & sanguis est. Alcmæon cerebri particulã. Plato spinalis medullę profluuiũ. Epicurus corporis & animæ modicũ quiddam aiunt. Democritus ab omnibus præcipuis corporis partib. semen deriuari credit, ut ossibus, carne, uenis.

An semen corpus sit.

Leucippus & Zeno corpus, ipsum dicũt. semẽ enim pars est animę, anima uero secundũ eos corporea. Pythagoras, Plato, Aristoteles, uim seminis quę ipsum ceu mẽs disponit, incorporeã; affusum autẽ humorẽ, corpus asseuerãt. Democritus & Stratõ uim quoq; corpus esse contendũt, spiritus cum sit. An fœmina semen afferat.

Pythagoras Epicurus & Democritus fœminas quoq; semen effundere cẽsent, seminales alueos cũ habeant qui in uterũ ex aduerso profluunt, atq; istud causam esse ut etiã mulieres seminis usum appetãt. Aristoteles & Zeno humorẽ quidẽ eas emittere cõcedunt, non tamen concoctũ id semen esse dicũt, uerum ex congressus fatigatione, quendã ueluti sudorẽ. Hippo. fœminas nõ minus maribus semen effundere opinat, quicquã tamen ipsum ad conformationẽ fœtus nõ conducere, cũ extra uterũ incidat. hinc mulieres aliquot, uiduas præsertim, absq; uirili concubitu semen interdum emisisse. De conceptu.

Aristoteles cõcipere fœminas arbitratur utero menstruis expurgato. cum mensibus nãq; puri sanguinis quoq; portionẽ quandã descẽdere, quæ uirili semini cõgrediens fœtũ exorditur. impediri uero cõceptum iudicat, uteri immundicia, animi cõsternatione, mulierũ sterilitate, uirorũ impotentia. Vnde mares fœmineue nascantur.

Empedocles pro caloris frigorisue cõditionibus mares fœminásue gigni pronũciat. hincq; illud quod fertur manasse, primos masculos in oriente & meridie natos è terra, fœminas autem sub septentrione & occidente. Parmenides oppositũ sentit: mares, ob densitatẽ in septentrione, fœminas, ob raritatẽ in meridie genitas. Anaxagoras tum masculos procreari dicit, cũ dextræ partis semen, in dextrã uteri ceciderit, et sinistręin sinistrã. fœminas autẽ cum locorũ permutatio facta fuerit. Cleophanes cuius mentionẽ fecit Aristoteles, mares, è dextro, fœminas, è læuo testiculo prodire credidit. Hipponax in naturã seminis causam refert. nam si ualidum & compactũ extiterit, mares: sin imbecillum & diffluẽs, fœminas procreat.

De monstris.

Empedocles monstra nasci dicit, si multũ fuerit semẽ, si paucum, si diuulsum, si euanidũ, si inordinato motu immissum. Strato uel quia additum, uel quia detractum, uel quia transpositũ, uel quia tumidũ aliquid sit. nonnulli medici, quia tunc uterus spiritu distortus fuerit.

Cur mulieres quãuis frequenter concumbant, raro tamen concipiant.

Diocles medicus sæpe concũbentes fœminas raro cõcipere iudicat, uel quia semen nõ emittãt, uel quia minus cẽsq; cõueniat, uel quia tale, ut in eo uis prolifica non sit, uel quia caloris, frigoris, humiditatis, siccitatisq; plus minúsue cẽs par sit, habeat. uel denique quia resolutus uterus, semen non cõtineat. Stoici uirilis membri obliquitatem culpant, ut quod recte semen eiaculari non possit. itẽ genitalia si inter sese parum conueniant, ueluti cũ uterus introrsum absistit, penis autẽ illuc non attingit. Erasistratus uterum tantũ accusat qui modo latior est cẽs deceat, modo angustior, aut callos habeat quibus uteri meatus obstruantur.

De geminis & trigeminis.

Empedocles abundantia seminis & distinctione duos trésue simul infantes concipi dicit. Asclepiades id ipsum naturæ semini ascribit. nã ut hordeum reperitur quod duarum & trium ordinum spicas gignit, ita fertilissimum semen extat quod duos plurésue fœtus procreat. Erasistratus in apprensionem matricis causam refert, ut in brutis quoq; contingit. nam earũ uterus cum bene purgatus fuerit, tunc ad corripiendum semen descendit. Stoici uuluas dicunt habere loculos. cum igitur in duos semen inciderit, geminos: cum in tres abierit, trigeminos fœtus edi.

Vnde similes parentibus filij gignantur.

Empedocles fœtum illi similẽ fore dicit, cuius semen superarit: dissimilem, si calor qui semẽ inse quebatur euaporarit. Parmenides è dextra parte uteri patri similẽ prodire infantẽ arbitratur, è sinistra matri. Stoici è toto corpore & anima semen descẽdere censent, eiusq; unãquanq; particulã ad similitudinẽ membri illius à quo descẽdit cõponi. perinde ac si pictor astaret, qui ex alicuius inspectione uultũ similibus colorib. effingeret. atq; hoc pacto generis forma figuraq; retinetur. cum uero tam mater cẽs pater semen effundat, si matris semẽ uincat, matri similẽ filium nasci: sin uincat, patri.

Cur dissimiles parentibus filij nascantur.

Complures medici casu & fortuna id euenire putãt. nam simul atq; tam maris cẽs fœminę semen refrixit, dissimiles parentibus nati reddũtur. Empedocles ad mulierum cogitationem quam inter concipiendũ habuerunt, infantes formari credit. siquidem illas cẽs pictam imaginem statuámue aliquam eo tempore adamabant, imaginib. statuisq; similes

similes fœtus plerũq; genuisse. Stoici tacita quadam discordia radiorum & simulachrorum mentis quo tempore semen effluebat, parẽtibus filios dissimiles reddi arbitrantur.

Vnde mares infœcundi fœminæ steriles fiant.

Medici fœminas steriles inquiunt uteri densitate, raritate, duritie, obstructione, quam uel caro, uel callus faciæ item animi languore, corporis tabe, & eiusdem malo habitu, uel demum quia distortus cõuulsus ue sit uterus. Diocles uiros infœcundos arbitratur uel quia semen prorsus non emittunt, uel quia minus quàm cõueniat, uel quia infœcundum, uel quia ueto pene sint, aut ita distorto ut iaculari semen in uterum non ualeat, aut ita pusillo, ut in uuluã non ascendat. Stoici discordes coeuntium uires qualitatesq; culpant, quas si quis diuellat, & sui generis alteri coniungat, euincet natura, & fœtum procreabit.

De mulorum sterilitate.

Alcmæon mulos ideo nõ generare credit cẽs genituram nimis tenuem habeant, id autem frigiditate contingit. mulas autẽ non cõcipere, quia ipsarum uulua nõ hiscat, id est, os non pãdat. Empedocles in eius paruitatẽ & angustiam causam refert, ut quam præ exiguitate cum etiam uentri retorte cohæreat, nec iactus seminis attingat, nec, si attingeret, ipsum excipere posset. Diocles Empedocli consentit, se plerũq; in dissectionib. uidisse scribẽs mularũ uuluas oblique collocatas, euenireq; ut ea de causa mulieres quoq; non cõcipiant.

An fœtus in utero sit animal.

Plato fœtum in utero adhuc existentẽ, animal idcirco arbitrat, cẽs se moueat, cẽs alimentũ capiat, cẽs demũ increscat. Stoici cõtra, partẽ ipsum uentris defendũt: nõ aliter enim infantes, atq; fructus, quos arborũ partes esse constat, cũ maturuerint, decidere. Empedocles & ipse respirare quidẽ, nõ tamẽ animal esse fœtũ in utero putat. Diogenes sine anima partus effundi sentit, magno tamẽ calore præditos, qui statim ut in lucẽ editus est infans, in pulmonẽ cõuenit, & ex eo loco frigẽtem aerẽ trahit. Herophilus naturales motus infantibus relinquit, spirationẽ adimit. motionũ autem instrumẽta neruos esse, sed partũ tum deniq; animal euadere, cũ primũ editus aerẽ attrahere cœpit. Quomodo fœtus in utero nutriatur.

Democritus Epicurus infantes dicunt in utero commorantes nutrimẽtum ore suscipere, hinc fieri ut in lucem editi partus mammillas quampri mum ore conquirant. nam & intra uuluam papillas quasdam esse, è quorum foraminibus alimentum ducunt. Stoici per umbilicum fœtibus transmitti nutrimentum asserunt, & hac de causa obstetrices ipsum statim ut quis editus est, ligare consueuisse, orisq; rictum digitis aperire quo cibus aliunde iam conquiri incipiat. Alcmęon perinde atque spongias undiq; toto corpore alimentum fœtus assumere credidit.

Quid primum in utero absoluatur.

Stoici membra pariter omnia compleri dicũt. Empedocles spinam primo, quæ carinæ speciem inter corporis membra præ se fert. Alcmæon caput, in quo princeps animi facultas consistit. Aristoteles cor, à quo uenæ pulsantes & quietæ origi nem ducunt. aliqui magnum pedis digitum, quidam umbilicum malunt.

Cur septimestres infantes uiuant.

Aristoteles & Hippocrates ita hac de re sentiunt: si intra septem menses uterus impleatur, deorsum inclinat, & id quod editur uiuit: sin implea tur quidem, sursum autem repat, fœtus quidem in octauum mensem ortum differt: sed cum extensione debilitatus umbilicus, alimentum uix adducere queat, infans ubertim, ut solebat, non nutritur, atq; ideo semienectus fame nascitur. cẽs si nonum mensem expectet, utero iam descendente, tum quoq; integer egredit. Polybus dies centũ octuagintaduos & dimidiũ sufficere putat, ut ortus aliquis uiuat. quod spatiũ quãuis sex menses cõprehendat, septẽ tamen computatur, quia dies ultimi septimũ mensem incurrunt. tot autẽ diebus à bruma ad solstitium sol peruenit, ac redit. octo uero mẽsium nõ uiuere, quia sursum rediẽs uterus umbilicũ distendat, distentus nõ facile nutrimẽtum trãsmittat, atq; ideo fœtũ imbecillẽ reddat. mathematici octauum mensem ideo nascentib. inimicũ pronunciant, quia nulla societate octauũ zodiaci signũ cum primo teneatur. septimũ amicum, quoniam oppositа radiatione iungatur. cẽs si quis octauo mense nascatur & uiuat, infelicẽ & breuẽ omnino uitam traducturũ: sunt autem à se inuicẽ disiuncta Aries & Scorpius, Taurus & Sagittarius, Gemini & Capricornus, Cancer & Aquarius, Leo & Pisces, Virgo & Aries, Libra & Taurus. Diocles & empirici scire se dicunt octauo mense natos uiuere, infirmos tamen eos, atque ideo frequenter mori. Timæus duodecim mensibus partum gestari credidit, nouẽ tamen eos interdũ existimari, interdum & septem, quia non semper statim à conceptione menstrua supprimantur.

De ortu animalium.

Qui mundũ genitũ dicunt, animalia quoq; genita cõcedũt & interitura: qui ingenitũ asserunt, ea sibi uolũt semper succedere. partes enim mũdi sunt animalia: quamobrẽ Anaxagoras & Euripides nihil, inquiunt, interit eorũ quæ sunt, sed in aliud commutatũ, diuersam speciem suscipit. Anaximãder in aqua putat animalia primũ orta, spinosisq; corticib. inuoluta fuisse. uerũ postea cum ætatis processu in siccum exiuissent, obtrito cortice modicum tempus superuixisse. Empedocles animalia primũ edita quẽadmodum & stirpes etiã, nequaquã inter se recte cõmissa credidit: sed parũ conuenientib. partibus cõposita, secũdo nata, sic inter se partibus iuncta fuisse dicit, ut quales nũc statuę sunt, tales uiderentur. tertio postmodũ orta membris ex sese prodeũntibus extitisse. quarto demum genita non amplius ex uno aliquo simili ut terra, uel aqua constitisse, uerum è sese iam fœminarũ pulchritudine ad procreãdũ uiros incitãte:

cuncta uero animalia pro temperaturæ conditio A
ne quatuor generibus esse distincta. sponte namq; alia aquas petũt, tanq; naturæ suæ plus accõmodas, alia aerem adeunt, q; eius in se plurimũ continent. alia terrã incolunt, ex eo quia suapte grauitate illuc trahantur. alia toto pectore uocem effundunt, q; æquali temperatura constituta sint.

De generibus animalium, & an omnia sensu prædita rationis usum habeant.

Extat liber Aristotelis in quo quatuor generibus animalia facit, terrestria, uolantia, aquatica, cœlestia: stellas nãq; ac cœlum ipsum arbitratur animal immortale rationeq; præditum. Democritus, et eũ secutus Epicurus cœlestia nõ enumerat. Anaxagoras animalia cuncta rationẽ agẽdi q̃uis continere nõ dubitet, omnib. tamen quã pasibilem & mentis interpretẽ appellamus, non concedit. Pythagoras & Plato bruta quoq; rationẽ habere fatentur, corporis autẽ intemperie rationis usu carere, præsertim cum loquẽdi facultatẽ non habeant, ut canes & simiæ, quæ licet aliquid garniãt, non tamẽ illud quicquid id est eloqui ualẽt. Diogenes & ipse nõ expertia quidem bruta rationis asserit & intellectus, uerum partim corporis crassitie, partim humore nimio, nec discurrere, nec aduertere, sed affici perinde atq; furẽtes solẽt, in quibus præcipua animi facultas delinquit. B

Quanto tempore fœtus in utero formetur.

Empedocles in hominib. à trigesimosexto die fœtum incipere dixit, undequinquagesimo partibus omnibus absolui. Asclepiades in masculis c. q; calidissimi sint, uigesimosexto die membra distingui, q̃nquagesimo cõsummari credidit, quosdam tamen etiam intra hoc tempus formari: fœminas autem intra duos menses incipere, quarto compleri, frigidiores cum sint: alias autẽ animantes ex elementorum facili congressu pariter totas & inchoari & absolui. C

Ex quibus elemẽtis mẽbra singula constent.

Empedocles carnẽ ex æquali quatuor elemẽtorũ portione constare uoluit. neruos ex igne terra & aquæ partib. duabus. ungues ex neruis, aeris contactu refrigeratis. ossa ex aquæ & terræ partibus æqualibus composita quidẽ uideri, constare tamen è quatuor elementis in quibus ignis & terra dominantur. sudores & lachrymas attenuato & eliquato sanguine manare. D

Quo tempore homo perfectus sit.

Heraclitus & stoici homines inquiũt perfectos esse, transacto secundo septennio, quo tẽpore semen adolescentes excernere incipiunt. nam & arbores tum perfectas haberi, cum fructum gignere cœperint: imperfectas, quoad fructum effundere non ualuerint. Aristoteles post septem annos hominem perfectum existimat: ab eo siquidẽ tempore boni malíq; notionem pueris inesse discipliq; tum eos capaces haberi. alíj tertio septenario perfici nos arbitrantur, quòd iuuenes facti tunc pubescimus & plurimum corporis uiribus præstemus.

De somno & morte.

Alcmæõ sanguinis recessu in uenas ipsius confluxui deputatas somnũ fieri censet: mortem uero, si prorsus omnis illuc abscedat, quia frigidum corpus ita nimium redditur: expergisci uero nos idem sanguinis eiusdẽ reditu putat. Empedocles calore sanguinis parumper frigefacto, somnum: prorsus refrigerato, mortẽ obõriri credidit. Diogenes, si, inquit, sanguis qui per uniuersa mẽbra diffusus est, uenas impleat, & aerem qui in uenis continetur, non tamen totum in pectus & uentrẽ pellat, somnum pariet, & ea membra solito plus incalescent: sin totum protrudat, mortem inferet. Plato & Stoici dormire putãt animalia quiescente spiritu illo, qui sensibus uigilantibus ministrat: non quia uelut in terram concidat, sed quòd ad principem animi facultatem feratur, quę intra supercilia sedem habet. occidere uero si spiritus ille prorsus omnem motum amittat.

Somnus & mors animi sint an corporis.

Aristoteles tam ad animũ q̃ ad corpus somnũ quidẽ spectare iudicauit, somni uero causam esse uaporem quem uenter in caput summittit, & calorem qui in corde uiget, crudo alimento refrigeratum, mortẽ uero solius corporis esse. mori namq; animã non posse. Anaxagoras ex lõga corporis fatigatione somnũ excitari credidit, corpusq; nõ animum ipsum affici, cæterum animas quoq; mori cum à corpore separantur. Empedocles mortẽ opinatur discessum eorum ex quibus homo constitit, propterea q; tam animas quàm corpora occidere, somnum uero caloris secessu aduenire.

An stirpes animalia sint.

Empedocles non solum animatas sed animalia quoq; stirpes arbitratur. id autẽ conijci, quod se cõmoueant, q; ramos intẽtos teneant, quod adductos uix sequi permittant, quod remissi celeriter adeo redeãt ut pondus etiã secum auferãt. Aristoteles animã quidem eas habere, nõ tamẽ animalia esse cõcedit, animalia nanq; sentiũt, appetunt, & ex eis aliqua etiam intelligunt. Stoici & Epicurei stirpes ne animã quidem habere uolũt. animalia namq; solum animã habere, ac eorum alia cõcupiscere et prosequi, alia rationẽ quoq; possidere. stirpes autẽ nõ animæ, sed casus instinctu pullulare.

Quo pacto stirpes augeantur.

Empedocles inter animalia stirpes primũ è terra natas asserit ante q̃ sol circumageretur, diesq; à nocte discretus esset. eas quoq; maris & fœminæ rationẽ coniunctas habere ex temperamenti conueniẽtia, crescere uero ob calorem qui terræ subest: quamobrẽ ipsas sic terræ partes esse, ut fœtus uteri, fructus autẽ ignis & aquæ, illius quę stirpibus insunt excrementa censeri. frondes amittere, quibus æstatis calor humorem absumpserit, semper frondere, quæ maiorem succi copiam habent, ut laurum, oleam, palmam. saporum uarietates, cum ex alimẽti diuersitate, tum ex stirpium differentia nasci, quæ è terra id quod sibi simile est attrahunt: neq; enim tam uitium differentiam quàm

quàm soli diuersitatẽ, dissimilia uina procreare. A
De nutrimento & incremento.

Empedocles animalia censet alimẽti cõuenientis accessu nutriri. crescere, multi caloris præsentia. minui, caliditate diminuta. tabescere demũ & extinguí utroq; ablato. huius autem ætatis homines, si primo genitis hominibus comparentur infantium instar esse. De febre.

Erasistratus ita febrẽ diffiniuit. febris est motus sanguinis, cõceptacula spiritus subintrãtis, nullo febriẽtis assensu factus. nã ut mare cũ nullis uẽtis infestatur, quiescit, cũ aliquo uento præter modũ impellitur, undiq; fluctuat: sic in corpore cum sanguis excitatur, spiritus cõceptacula subit, ibiq; ex calefactus totũ corpus incẽdit: placet quoq; ipsi febrem etiã unum ex hisce accidentib. esse, quæ alicui morbo superueniũt. Diocles ex ijs quæ uidemus nos ea quæ latent intueri monet, & cũ uidea mus, inquit, inflãmationibus, abscessibus, uulneribusq; febrẽ subsequi: oborta febre, licet aliquid istorũ fieri nõ cernamus, intus tamẽ aliquid eiusmodi factum esse credendũ est. Herophilus etiam nullo præcedẽte morbo febrẽ quandoq; cõcitari dixit. De morbis. B

Alcmæon sanitatem cõstare credidit ex æqua litate caloris, & siccitatis, frigoris & humiditatis, item dulcedinis, amaritudinis, & id genus alijs. morbos autem excitari quoties istorũ unum aliquod cæteris dominetur. singulorũ namq; excessus societatẽ dissoluit, atq; ita morbum parit. Diocles cum ex inæqualitate elementorũ quibus corpus compositũ est, tum ex aeris cõstitutione morbos oboriri existimat. Erasistratus ægrotare nos arbitratur ob alimentum uel nimium, uel incõctum, uel corruptum, sanos uiuere, si ciborũ quantum sufficiat assumpserimus, & dum eos assumimus ordinem quendam seruemus.

De senectute.

Stoici & medici pariter omnes cõsentiũt senectam inopia caloris aduenire, ac qui plus caloris habuerint tardius senescere. Asclepiades Aethiopas arbitratur celerius alijs in seniũ deuenire. sexagesimo siquidẽ ætatis anno quoniã eorũ corpora sol plus q̃ par sit excalfaciat, Britannos contra annis centũ uiginti perdurare. nãq; cum frigidã regionẽ incolant, calorẽ ingenitum diutius conseruant. Aethiopes enim quos iugiter sol relaxat, rarum: Britãnos, cũ sub urſis degãt, spissum corpus habere, atq; ideo longiorẽ uitã ipsos traducere.

FINIS

GALENO ASCRIPTVS LIBER, CVI TITVLVS EST, MATHEMATICES SCIENTIÆ PROGNOSTICA DE DECVBITV INFIRMORVM,

Iosepho Struthio interprete.

ONSTAT quidem uel ex Stoicorũ philosophorũ sententia, qui non minus in loquendo quàm in bene uiuendo fuere semper exquisitissimi, qualis & quàm exactæ ueritatis sit mathematica scientia: nihilominus cum præsens sermo de ijs est institutus quæ ars medica perhibet, necessarium uisum est nobis, medicorum præstantissimorum assertiones adferre, tum ut mathematica cognoscatur ab omnibus, tum ut ipsi medici, quamuis non omnes, plurimi tamen eam partem suæ artis qua ipsi ad præuidendas res plurimas utuntur, mathematicę scientiæ se debere intelligant. Hippocrates igitur uir præcipuus, ac in rerum scientia admiratione dignus, inquit: Quicunque in medicina se exercent, eius autem philosophiæ ignari sunt, quæ docet dare iudicia de rebus à natura earum desumpta (physiognomoniã uocant) horum animus in tenebris perpetuo oberrans fatigatus consenescit: non solum non recte agere huiusmodi homines, sed etiam plurimum decipi dicit: ait enim eorum animum errore confici ac defatigari qui usum physiognomoniæ ignorãt. Cum autem maxima pars astrologiæ ad eam quam dixi mus physiognomoniã seu philosophiam iudicatoriam pertineat, liquet illum si partem laudauit, multo magis totam laudauisse. Diocles autem Caristius medicus & orator, nõ solum hoc idem dicit, ut & tu ipse scis, sed etiam asserit, ueteres medicos ex diuersitate luminis & cursus lunæ, præcognitiones quæ in morbis fiunt, conficere solitos fuisse. Cum uero dignitate & eruditione præstantissimi uiri, qui medicinæ partem præcognitoriam non solum diligenter persecuti sunt, sed etiam scriptis suis adauxerũt, idq; non solum ex sua arte, sed aliunde etiam sumpto auxilio, aliqua de ijs rebus memoriæ prodiderunt, inde & tu charissime Aphrodisi, si decubitum infirmi diligenter explorabueris, atque ueterum illorũ quos diximus principijs institeris, uberrimam tuæ artis frugẽ es accepturus, præcognoscendo ac prædicendo ea quæ infirmis sunt euentura. Rem autem hinc ordiamur. C D

Ante omnia considerare oportet progredientem lunam, sit ne in augmento an decremẽto sui cursus, non luminis, in quo multi decepti sunt. Si igitur eo tẽpore quo quispiã primo decũbit, luna in aliquo signorum duodecim, suo motu moueri incipiat, accedens ad oppositã signi partem (pars autẽ signi oppositа est quæ maxime & ex diametro distat) præsertim uero si tum etiã coniunctionẽ cũ sole faciat, unde tandẽ à cõgressu facto in XVI

partem

partem egressa, soluta iam coniunctione in maiorem sui cursus magnitudinem tendat, occidet infirmũ sub aduentum in CLXXX partẽ. Si uero primũ decumbente infirmo, luna cursu suo diminuta incedat, morbũ ad oppositam usq; signi partem protractum, ubi diametrũ exierit, in salubrio rem ægritudinẽ transmutabit. Aduerte autem & motus seu testimonia stellarũ reliquarum: si enim tempore incipiẽtis decubitus, luna in cursum maiorẽ tendat, interim aũt & in schemate solis (aspectus alij uocant) extiterit, augebit morbũ, & periculosiorem faciet. Si aũt & lumine & motu aucta sit, ineuitabile infirmo periculũ dabit, ubi diametrum attinget. Quòd si in adurentem solẽ Iupiter forte inciderit, ipsa unà cũ Ioue soli schema offerente, morbũ quoad fieri poterit securiorẽ faciet: B ssiue etiã in schemate tetragoni Iouis (quadratum nostri uocãt) existat, infirmis sanitatẽ restituet aduentãte diametro. Si uero Saturni adusti schema acceperit, cursum autem suum eo tempore diminuit, in summo discrimine ac periculo infirmũ reponet, aduentante incepti cursus parte CC. Si uero & posteaquam à coniunctione se redemerit, in minorẽ cursum feratur, mortem ineuitabilẽ inferet, circa partem incepti cursus CLXXX. Si autem tẽpore cœpti decubitus sol lunæ schema diametrũ dederit, ipsa uero tum cursum siue etiã lumen minuat, minuetur & morbus, ubi uentũ fuerit ad partẽ incepti cursus CC. ac postea occurrente bono aliquo schemate, ad sanitatem suam infirmus redibit. Si autẽ & coniunctionẽ futuram etiã motu diminuto solutura est, sanitatem restituet circa partem incepti cursus CLXXX. Opus autem erit animaduertere in primis, quo modo stellæ in singulis signis sint repositæ, & quem situ habeant: ex progressu enim lunæ per signa duodecim, causæ morborum cognoscuntur. Scito autẽ si quis calculos seu numeros negligẽter disposuerit, nihil ueri posse succedere: fallitatis aũt nõ res ipsa, sed qui negligẽter se gerit, causa est. Disquiri to tandẽ accurate & figurã genituræ, ex ea enim singula exacte cognoscũtur. Decumbente igitur aliquo dum luna est in Ariete, existẽs in schemate solis, morbus accidet ex eo, q̃ ęgroto à radijs solis caput exustum est: dolor erit in mẽbranis capitis, erunt febres cõtinuæ, erũt uigiliæ, incẽsiones nimiæ, sitis, asperitas linguæ, ustio ac ueluti flãma in thorace, dolor in hepate, pulsus retracti ac inor D dinati. huic utilis est detractio sanguinis, ac mitigantiũ & refrigerãtiũ adhibitio: alienatio eñ mẽtis futura est & phrenitis. Quòd si interim nullus ex planetis benevolis lunã protexerit, ac ipse etiã Saturnus unà simul tetragonũ lunæ addiderit, ultra septimam non uiuet, præsertim si tum luna motu aut lumine augetur. Si autẽ decumbat aliquis dum luna est in Ariete, affecta maleuoli schemate, tetragono scilicet aut diametro, uel si cũ eo fuerit cõiuncta, oportebit eũ ipsum planetã animaduertere: & siquidẽ fuerit Saturnus, causa est in capite, morbus est lethargus, ægroti sunt somnolenti, insensiles, frigidi, neq; eandẽ seruant æqualitatẽ morbi, nunc enim augescit, nũc minuitur. Quòd si luna tum motu aut lumine aut utroq; est diminuta, summã ac extremã (ut & antea diximus) morbi accessionẽ timeat, circa partem incepti cursus CC. Conspicito aũt eo tempore & stellas alias: si enim Iupiter aliquo schemate lunæ annuerit, magnum quidẽ infirmo periculũ est subeundũ: prætergressus tamẽ diametrũ, sanus seruabitur. Si autem Mercurius solus prędicto scopo (lunę scilicet cum Saturno, ita ut diximus situatæ) schema suũ addiderit, citra ullum dubium morietur. Si uero Mercurius unà cum Marte ignito, hos tu redemptores magis q̃ interemptores censeto: tua porrò intererit omnẽ prudentiã ac solertiã infirmo adhibere, cum te nõ lateat Saturnum efficere effectio nes frigidas & rheumaticas. At uero si Mars dederit schema, præsertim diametrũ lunæ motu etiã & lumine augescenti, hos facit capitis affectus, alienationes mentis, phrenitidas, iræ impetus, phlegmonas, accensiones, insultus sanguinis. Oportebit igitur in omnibus ijs adhibere ea quę re frigerandi & remittendi potestatem habent, hisq; utendũ maxime circa tetragonũ: à tetragono enim trium dierum spatio incipiet uigere magnitudo morbi: futuri autẽ sunt usq; ad incepti à luna cursus diametrum periculosissimi & acutissimi affectus. Si autem huic scopo (lunæ scilicet cũ Marte in eo, ut diximus, situ repositæ) Mercurius etiam suum schema adiunxit, post exacta tanta pericula infirmus sanabit, Mercurius enim Marti probe cõgruit, Saturno minime. Quòd si decumbat C aliquis, luna autem sit in schemate Iouis aut Mercurij & Veneris, etsi pro utriusque planetæ natura, inæquales est factura ægritudines, & in diuersos affectus infirmos translatura, proculdubio tamen sanantur. Operæprecium autem erit te animaduertere rationem uictus, horas, exercitia, balnea, potus uini: & si quidem ad Saturnum pertinent qui ægritudine afflicti sunt, tenebuntur desiderio balneorum, sessionis quietæ, frequentis nutrimenti, calidæ potionis: qui autem Martem attinent, frigidæ potionis, motus, uini, inquietudinis. Vtile est igitur te iuxta singulos planetas, suo cuique modo desiderio non aduersari: quælibet enim stella cuius rei desiderio tenetur, eadẽ reficitur recreaturq;. Non arbitraberis autem Aphrodisi optime (ut ego opinor) curas eiusmodi contrarias esse rationibus medicorum: ego enim qui bene naturas stellarum cognitas habeo, dixi quibus quæq; rebus delectetur, ubi fuerit ab omni noxa ac uitio aliena. Si autem dum luna est in cõiunctione solis decumbat aliquis, Saturnus autẽ in tetragono sit aut diametro, aut etiam lunã præsens adeat, quę lumen & motum suum diminuat, erit morbus quo ad originem, ex crapula, & diuersitate ciborum ac multitudine: futuræ autem sunt febres cũ astrictione aluí, inflãmationes hypochondriorũ, articulorum dolores, pulsus retracti, ac inordinate totius corporis supercalefactio, circa

circa pulmonem autem & sinistrum latus, erit sen A ritas linguæ, amaritudo oris, sitis nimia! ipsi autẽ sus grauitatis. huic auxilio erit subtractio sanguinis, ac usus eorum omnium quæ habitum corporis soluere possunt. Quòd si nemo ex benevolis lunam protegit, omnino diametrum uiuus non supergredietur: imò si & Mars idem schema quod sol habuerit, aut ex diametro lunam aspexerit, supra primum incepti cursus tetragonum non uiuet. At si benevoli adfuerint, & lunam inspexerint, periclitatus sanabitur.

De schematibus lunæ in Tauro.

Si quispiam decumbat luna existente in tauro, maxime hora diei, sol autem lunæ offerat diametrum, aut tetragonum, erit morbus ex multitudine sanguinis, aderit astrictio aluí, aderunt accensiones, dolores colli & circa ossa, superflua uigilia, desiderium rerum frigidarum & uini. huic sanguinis detractio plurimum conducet, atque ea omnia utilia erunt quæ uim aperiendi habent. Saturno autem idem schema quod sol habente, si nullus benevolus protegit, diem XI non transiget: si autem benevoli præsentes adsunt aut schemata porrigũt, post exacta pericula uigesimo die sanabitur. Si autẽ luna, ut diximus, posita in tauro, decumbat aliquis, motus autẽ lunæ & lumen minuitur, ad hæc Saturnus quocunq; tandem in schemate reponatur, præsertim si & taurus pariter schemate contineatur, affectus ægritudinum iuxta signi propriam naturam erunt tardi motu, difficiles cognitu, quos crederes absentes esse: cũ tamen ægrotum affligunt, aderit uirium prostra C tio, ac totius corporis debilitas, stomachus appetitu priuatur, calor in profundo latet, articulorũ dolores incessunt, totum corpus male habet. Hęc aũt ego tibi in omni zodiaci signo indicia propono, ut dũ aliquod horũ se tibi obtulerit, circa infirmum dubius nõ hęreas. Signũ aũt hoc natura sua tempestates ac uẽtos cõcitat, ac eorũ quæ in mari & terra eueniũt indicia facit, idcirco oportebit te præcipuã capitis curã habere: hoc enim est quod primam morbi causam contraxit, quãuis hoc ita nõ appareat: totũ neruosum genus cõpatitur, præter cętera stomachus: pulsus profundi ac reptantis formicæ speciem præ se ferẽtes, præsertim de die: propterea utilissimũ quidem erit infirmũ nutrire: nõ tamen tu pusillanimis subtractionẽ san D guinis uereare (licet id nimiã subinde debilitatem inducat) neq; subductionẽ aluí, nec alia quæ euacuant. A tetragono aũt incepti cursus usq; ad diametrũ æger diligẽtius est obseruãdus: & si quidẽ posteaquã coniunctionẽ solis euaserit meliora indicia luna ostẽdit, soluetur morbus in diametro: si aũt euadens coniunctionẽ peius indicat, maxime si tẽpore cœpti decubitus nullus ex benevolis protexit, ultra diametrũ nõ superuiuet. Si autẽ decumbat aliquis existẽte in tauro luna, cũ schemate Martis (præsertim ubi luna est amphicyrta) augẽs motus suos, causa morbi erit circa collum & hypochondria, idq; ex ingurgitatione ac cibo nimio: febres aderũt urẽtes, aluí astrictiones, aspe

dolores

dolores circa opertas scoptulas & lumbos, totum corpus calet, & ad similitudinem ambustorum in superficie dolet: huic inutile fuerit si de uno loco ad alterum transferatur, id quod ipse optabit: aduersatur illi & frigida quæcunq; potio usq; ad septimam. Si autem luna incidens in solis coniunctionem, in minores motus progrediatur, sine dubio morietur. Quòd si prædicto scopo lunæ scilicet cum Saturno & Mercurio, ita, ut dicimus, posite, accedet tempore cœpti decubitus schema alicuius beneuoli, infirmi ipsi ab alijs ad alia mala trãsferentur, in ischiases, & id genus alios articulorum dolores. Quantitas temporis morborum ostendetur ex coniunctione lunæ, id est, accessione ad stellas beneuolas, quæ infirmos redimunt. Hanc autem rationem & in alijs omnibus signis B obserues. Nõ ignores & illud, quòd in quodcũq; signum luna intrauerit, illic imperium habet. Scito & hoc, quòd planetæ quando sunt diametrum lunæ porrecturi, facile ipsimet hoc indicant. Si autem luna, ita ut in priore exemplo dictum est, in geminis existente, tẽpore cœpti decubitus Mars aut sol, aut uterque simul schemata sua porrigant (præsertim si luna sit amphicyrta) ipsa uero luna in maiorem motum fertur, æger ita omnino sibi persuadebit, ut credat se certo moriturum: proinde lamentabitur, flebit ac tristabitur, in loquendo erit promptus & audax, diuersas simulacrorum seu phãtasmatum species ante oculos cernet, quę omnia illi sunt ad morbum. augent enim illum & deteriorem reddũt. de die autem & stomachi debilitas incurrit, & panniculorum capitis dolores inuadunt, ita ut infirmi dissoluantur, & pulsuum C motu penè careant. Oportet igitur fomentãdi resoluendiq; diligentem curam habere, sanguinem detrahere, ac cibos opportune exhibere. Ex coniunctione autẽ solis cognosces, sit ne futura morbi solutio: & si malum stomachi prosperius tibi apparebit, & panniculorum capitis dolores abscedent, sanabuntur sine dubio infirmi. At uero si à diametro morbus in maius augetur, & tabes uentriculo inuecta fuerit, citra ullum dubium perimunt: maioribus autem auxilijs quæ apud medicos in usu sunt opus esset. Si autem ad signum hoc geminorum tempore decubitus incepti, beneuolæ stellæ schemata porrigunt, siue luna motum augeat siue minuat, medicatione opus non erit: diæta enim, aere bono, balneis, deambulatio D nibus, exercitatiõibus, morbus abigetur: aliquando etiam in tetragono infirmi liberantur.

De schematibus lunæ in cancro.

Si decumbat quispiam luna in cancro existente, cui Saturnus uel præsens iungatur, uel porrigat diametrum aut tetragonũ, erit morbi prima causa balneum & refrigeratio: aderit fluxus ad thoracem, aderunt tusses, aderunt cõstipationes, febres non uiolentæ, sed tamen malignæ, pulsus parui ac debiles, grauitas in lateribus. Huic congruunt omnia quæ calefaciẽdi uim habent. Si uero ex beneuolis nemo lunam intuetur, longiore ægritudine detentus post diem quadragesimam obibit: at si beneuolus aliquis lunam inspicit, plurima mala perpessus tandem sanabitur. Si autem decumbat aliquis luna in cancro existente, cui Mars aut præsens iungatur, aut tetragonum siue diametrum obijciat, erit prima morbi origo ex nimio uomitu, ac ea agitatione quam choleram uocãt, aut uentriculi subuersione. Huic igitur congruunt ea quę constringunt & refrigerant. Quòd si ex beneuolis nemo lunam inspicit ad primũ tetragonum incepti cursus obibit: si uero beneuolus aliquis aspiciat, in primo incepti cursus tetragono sanabitur. Si autem decumbat aliquis luna existente in cancro, erit morbus ex repletione uini & ingurgitatione: inchoabitur autem à cõmotione distensioneq; membrorum affectorũ: æger interrogatus bene morbum edisseret. Erit autem aliquando ex uomitu etiam citra repletionem: æger male de se sperabit afflictus dolore laterum, optabit aeri frigido semper exponi, quapropter & uestes dilacerat. Sæpius autem & coli dolores incurrũt, maxime transacta diametro: proinde oportebit non solum à frigidis abstinere, sed etiam adhibere ea quæ resoluant & confortent, præsertim in principio. Si autem luna non sit immunis, sed Martis aut solis, aut utriusq; aliquo schemate opprimatur, febres assurgunt augẽturq;, pulsus sunt inæquales, nunc debiles, nunc firmi. Confert autem huic sanguinis detractio facta in tempore: à principio enim quinq; dierum spacio usq; ad incepti cursus partem C C. comitabuntur affectum laterum diuersa & praua accidentia. Quod si nemo beneuolorum protegit, futurũ est ut à coniunctione solis neruosum genus male afficiatur, ita ut capti tandem mente uocciferent & acclamẽt: iuxta autem naturam signi huius mala de nocte magis affligunt. Si autem à coniunctione solis luna motu diminuto se est redemptura, non priuata præsidio bonorum, æger in morbum periodicum decidet ac sanabitur. Quòd si luna bonorum præsidio priuetur, iuncta communioni malorum, nihilominus & in periodico morbo obibit. Si uero prædicto scopo nemo medius obuenerit, luna uero à coniunctione solis motum diminuat, post diametrum sanabitur: at si à coniunctione motum augeat, medius uero interceserit maleuolus Saturnus, subibit tot pericula, post diametrum tamen sanabit. Porrò natura huius signi est ut malignos & difficile solubiles morbos adferat, quibus ea remedia & curæ quas crederes multum profuturas, magis nocebunt. Vtilis autem est uini exhibitio, balneum, & cibus qui facile in corpus digeritur. Si uero Saturnus lunæ à coniunctione exeũti unà cum Mercurio schemata obijciat, auferentur morbi quocunq; tandẽ modo, sed relinquuntur dolores articulorum, & earum partium quæ circa aures sunt. Nonnullis autem circa pulmonem aut hepar aliquid mali remanet, eritq; diuturnum & longum. Aduerte autem si in his schematibus luna minuat motum: hoc pacto enim faciet id quod

id quod reliquũ est mali non solũ longo tempore A duraturũ, sed mortem etiã allaturum. Si uero motum augeat & lumen, Iupiter autẽ quocũq; modo illi adhæreat, malũ relictum tãtisper durabit quoad luna peruenerit in decimũ ab incepto cursu signum. Quando autẽ luna in Cancro existens bonorum tantũ schemata habet, aut etiã ipsius Mercurij, soluuntur morbi ad primum incepti cursus tetragonum: oportebit uero abstinere à frequenti balneo, exercitijs autẽ uti & deambulationibus, ita enim morbis bene consuletur.

De schematibus lunæ in Leone.

Si quis decumbat luna existente in Leone, cui sol diametrum aut tetragonũ porrigit, prima morbi origo erit ex repletione & cruditate: aderũt grauitates thoracis & hypochondriorũ, aderunt fe- B bres, quarum calor maior erit in profundo quàm in superficie corporis, aderit astricta aluus. Huic congruent omnia quæ calefaciunt modice & aperiunt. Quòd si nullus ex beneuolis lunam inspicit, circa diametrũ morietur: si uero boni lunã inspiciũt, plurima mala perpessus tandẽ sanabitur. Si autẽ decumbat aliquis, in Leone luna existẽte, cui Mars uel præsens iungitur, uel diametrũ aut tetragonũ porrigit, erit prima morbi origo ex nimia plenitudine sanguinis: febres aderunt cũ fluxibus alui, pulsus debiles at submersi, defectus animi, lapsus appetitus, grauitas, somnolẽtia, & lãguor totius corporis, imò & cardiaca aliquando. huic congruent ea quæ constringũt ac modice refrigerant. Quòd si nullus ex beneuolis lunã aspicit, die nona morietur: si uero boni aspiciunt, plurimũ periclitatus, post diametrũ sanabitur. Si au- C tem decumbat aliquis luna existente in quacunq; parte Leonis (hoc autem quod dicam & citra alia signa certũ, ac ueluti Themistos consilio proditũ obserues) Leone horoscopum occupãte, morbus erit ex demacratione membrorũ, per tristitiã, per negocia, solicitudines: thorax calefiet, extrema autem frigescent, adsunt & capitis dolores, oculi cauí, nasus retortus, pulsus insensibiles: ægroti quasi longis detenti sint ægritudinibus ita apparent corpore deiecti: tenduntur autem quantũ est ex eorum plenitudine. Quare oportet confestim sanguinem detrahere, & si fieri potest, luna in hoc eodem signo adhuc existẽte, præsertim si motum suum auget: sin minus, intra tertium diem. Fricare autem oportet extrema, & resoluere ea quæ D thoraci incumbunt. Si autem Mars simul & sol uterque aucto motu, schemata porrigant, tempore cœpti decubitus, lunæ, cardiacam nullo modo infirmus euadet, infra quintum diem. Si autẽ Saturnus schema porrigat lunæ, non est adeo timendum ut moriatur. Si uero Iupiter aut Venus schemata lunæ porrigunt tempore cœpti decubitus, spes est firmissima salutis circa tetragonum incepti cursus affuturæ. Si autem ipsa luna sola, citra ullum schema, motu diminuta in Leone sit, etiam spes firma salutis. Proderit autem ægroto exhibitio uini, balneum, deambulatio, præsertim post tertiam aut post quintam. Si autem luna in Leone, ut diximus, sit tempore cœpti decubitus, augeatq; motum, Saturnus uero in medio cœli constitutus suum schema illi porrigat, futurum est id quod diximus circa tetragonum: nihilominus tamen uentris dolores & inflationes remanebunt, etiam si præsens adsit aliquis ex beneuolis: sanantur tamen, idq; tanto citius si luna à coniunctione motu aucto currat. Si uero lunæ in Leone existenti tempore cœpti decubitus Saturnus & Mars, & alius quicunque schemata obijciat, ipsa uero Aquilonem uersus egreditur, soluentur morbi omnino adueniente cursus incepti diametro. Non oportebit uero calefacientibus uti, sed ægrum in umbra decumbere: utile autem erit eius desiderio plurimum aduersari, frigida exhibere, cibos offerre qui nec inflent nec attollant. Si autem luna à nemine aspiciatur, auget uero motum, futurum est ut circa diametrum datis signis crises morbus soluatur: at si motum minuit, auferet aliquid morbi circa coniunctionem solis: faciet tamen ut æger sæpius recidiuam perpessus longius affligatur, salubriter tamen.

De schematibus lunæ in Virgine.

Si quis decumbat existente in Virgine luna, cui Saturnus uel præsens iungatur, uel tetragonũ aut diametrum porrigat, erit prima morbi causa, desidia & cruditas, dolor erit in uentriculo & intestinis, phlegmone in hypochondrijs, aderit febris cum alui astrictione, quæ non seruabit ordinem remissionũ & afflictionum: pulsus erũt profundi, frequentes & debiles. huic congruent ea quæ modice calefaciẽdo aperiunt. Quòd si beneuoli lunam non aspiciant, circa diem quadragesimam in summo periculo reponetur: si uero boni aspiciunt, longã ægritudinem perpessus tandẽ sanabitur. Si autẽ decumbat aliquis existẽte in Virgine luna, cui Mars uel præsens adsit, uel tetragonum aut diametrũ porrigat, erit morbus qui à fluxu uẽtris incipiet, quem subsequetur dysenteria, ita ut sanguis fluat, & excoriẽtur intestina exulcerenturq;: aderũt febres malignę, pulsus debiles ac frequentes, casus appetitus, subuersio stomachi, huic congruent ea quæ adstringendi uim habẽt: & nisi lunam boni aspiciant, morietur die trigesima: si uero boni aspiciant, sanabitur. Si uero decumbat aliquis existẽte in Virgine luna, erit morbus quem cœliacam uocant passionem, aderunt dolores uentris & inflationes, quæ à læsa coctione originem sument: ea quæ uenter excernet fluida erunt: quæ autem uesica, uiridia ac male olẽtia: aderunt punctiones in septo transuerso, & uentriculo iam debili, compatietur totum neruosum genus: oculi erunt aperti ac uigilantes, præsertim à principio, Si autem luna ex paruo motu in maiore prouehitur, Mars autem aut Mercurius & sol schemata illi porrigũt, timendum erit ne nimium exasperato malo infirmus in insaniã decidat: necesse uero erit adhibere ea quę ingrossandi insp[illegible]sandiq; uim habeant: uitanda erunt omnia fluida,

frigida, uuidâ: tanto autem hæc uitanda magis, quanto in maiorẽ motum luna uehitur: circa diametrum enim suspitio erit cœliacæ & dysenterię, quæ mala si semel corripiãt hominem, longo tempore minutim abscedunt. Si autem lunę in Virgine, ut diximus, existenti Saturnus cum Mercurio aut Venere aut Ioue schemata porrigat, nihil minus futura est longi temporis ægritudo splenitica aut nephritica: quæ mala abscedent quidem, sed longo tempore affligunt. Si autem luna tempore cœpti decubitus sola sit, à nemine inspiciatur, siue augeat motum siue minuat, futuræ sunt hæmorrhoidum fluxiones, quas luna circumactis usq; aliquot reuolutionibus auferet: infirmi erũt liuidi, atri per longum tempus, sanantur tamen. Si autem tempore cœpti decubitus Iupiter aut Venus aut Mercurius, siue horum aliquis, siue omnes lunæ schemata porrigant, non minus adsunt fluxus uentris; desinunt tamen circa diem quintam. Oportet autem uinum quidem exhibere, sed balneum subterfugere.

De schematibus lunæ in Libra.

Si decumbat aliquis in Libra existẽte luna, cui Saturnus uel præsens iungatur, uel tetragonum aut diametrum porrigat, erit prima morbi origo ex nimia uini potatione & crapula. Quòd si luna minuat motum suum, decubitus autem primũ nactu incipiat, futuri sunt affectus mali capitis & thoracis, rheumatismi, tusses, præsertim à principio, grauedo capitis, casus appetitus, febres cõtinuæ, quæ nullum ordinem afflictionum seruabunt, pulsus erunt frequentes & debiles. huic igitur congruunt ea quæ calefaciant. Si tamen una cum Marte Saturnus schemata porrigat, citra ullum dubium morietur, ueniente diametro. Si autem decumbat aliquis existente in Libra luna, cui Mars uel præsens iungatur, uel diametrum aut tetragonum porrigat, erit morbus ex nimia sanguinis copia, erunt febres continuo crescentes, pulsus retracti, defectus animi, phrenitis, superflua uigilia, totius corporis inflammatio. huic congruet sanguinis detractio, & ea omnia quæ soluunt habitum corporis. Quòd si nullus ex beneuolis protegit, infra x dies morietur: si uero boni aspiciũt, circa diametrum summum perpessus periculum sanabitur. Si autem decumbat aliquis existente in Libra luna, diffundetur materia morbi in membra extrema, quę inflammabũtur & dolebunt, calor tamen erit in profundo maior, eger oculos continuo occludet, cum tamen non dormiat, deficiẽt illi appetitus. Tales igitur sunt iuxta signi huius naturam affectus, in quibus cognoscendis multi errant: putant enim ea accidẽtia ex cibis, quos insciis medicis ægroti accipiũt, prouenisse. Si autẽ ipsi lunæ minuẽti motus suos Saturnus & Venus, aut Mercurius aut uterq; accedit, omnino circa diametrũ in phrenitim incidet: proinde fomentis utere, & ijs quæ resoluunt: infirmũ autem in secretiorem locum absconde, & in solitudine diligẽter obserua, ne clanculũ aquã bibat:

futurũ enim est ut circa diametrũ excretione alui facta à morbo redimatur, usus ijs quę diximus remedijs: sed tamẽ ad diuturnos inæquales & periodicos morbos reddetur procliuis, à quibus tamen redimitur: at uero si solus adest lunę Saturnus, peribit, nisi luna motum augeat: sic enim plurima in principio & augmento morbi perpessus circa diametrum sanatur. Si uero existenti in Libra lunæ Mars & Sol schemata obijciunt, erunt causæ morborum in capite, quæ facient cephalalgias, rheumatismos, hemicranias. Si uero Mercurius adfuerit, materia morbi erit in oculis, quæ facient suffusiones, dilatationes pupillæ, glaucoses. Vtile est autem ut plurimum in ijs malis sanguinem subtrahere: utiles sunt & alui excretiones: ne tamen promittas cito salutem infirmis affuturam, longum enim tempus in ijs malis sunt absumpturi non sine magno discrimine. Si autem lunæ in Libra existenti, Iupiter aut Venus schemata porrigat, sanantur infirmi aliquousque male detenti. Si autem nemo se lunæ offerat, nec aliquis eam aspiciat, ipsa uero motus suos minuit, futuri sunt morbi maligni & difficiles cognitu, præsertim in oculis, sed tamen ueniente luna ad diametrum soluuntur. Scito autem omuia ea signa quæ in tropicis & æquinoctiali sita sunt, malignos semper producere morbos.

De schematibus lunæ in Scorpione.

Si decũbat aliquis existẽte in Scorpione luna, cui præsens iũgatur Saturnus, uel tetragonũ aut diametrũ obijciat, erit origo morbi ab inflãmatione inguinũ & locorũ profundorũ, circa anum & pudẽda. Quòd si luna motus suos augeat & lumẽ, beneuolicq; illã aspiciant, reditus ad sanitatẽ erit facilis. Si uero decũbat aliquis existẽte in Scorpione luna, cui Mars præsens iũgatur, uel tetragonũ aut diametrũ porrigat, ipsa uero motus suos minuit & lumẽ, schemata beneuolorũ retinens, redibit ad sanitatẽ, ultra uel citra tetragonũ aut diametrũ: hoc enim in singulis signis beneuoli faciũt, ut iam nosti: reddũt enim morbos mitiores & ad curandũ faciliores. Si uero decũbat aliquis existẽte in Scorpione luna, origo prima morbi erit ira & cõtentio siue iurgia, inflãmabuntur loca in abdomine circa sedem aut uesicã, febres à die tertia increscẽt & augebũtur, infirmus aũt desipiẽs factus exasperabit mala sua. Si aũt luna in hoc signo auget motus suos, præsertim ab diametro, Mars uero ipsi præsens adest, periculũ est læsionis per ferrum quoquo modo occulto. Si aũt et Sol præsens adest, aut schema porrigit lunę suos motus augenti, (id quod fit quando ipsa secundum longitudinem sui cursus quindecim partes percurrit) periculum erit apostematis pleuritici, iudicantur autem & liberantur infirmi fluxu sanguinis. Oportet autem in secretiore loco infirmum seruare, abstinere uero ab omni frigidorum usu, à lotionibus, malagmatibus frigidis, balneis, extractionibus sanguinis per cucurbitulas: morbo autem ad diem undecimum protracto, itur tandem in diuturnum

diuturnum malum in quo non minus est periculum. Si autem decumbat aliquis in Scorpione luna existente, cui Iupiter uel Venus adsit præsens, uel schema porrigat, erunt eadem mala quæ diximus, sed subtiliora, à quibus tamen non liberatur nisi longo tempore: longitudo autem temporis aut numerus dierum durationis morbi cognoscetur ex connexione lunę cum stellis beneuolis: donec enim uel ipsi planetæ præsentes boni, uel eorum schemata non accesserint, morbi uigent, suamq; uim obtinent: statum tamen ac ueluti præfinitum tempus ægritudinis est ad diem diametri, ultra quam si morbus protrahatur, fit chronicus, & longus. Si autem decumbat aliquis luna in Scorpione existente, uergenteq; ad solis coniunctionem motu diminuto, cui Saturnus uel præsens iungitur uel schema porrigit, defatigabitur plurimum infirmus & labefactabitur longitudine morbi, qui erit defluxus ad inferiora loca, anũ scilicet aut pudẽda: & nisi beneuolus aliquis protegat, sic cõmorietur. At uero si luna motu aucto progreditur, Saturnus autem illi aut iungitur præsens, aut schema porrigit, futura sunt eadem mala, sed minus periculosa, tamen chronica & diuturna. Natura autem signi huius exigit, ut uitetur usus balneorum, ac eorum omniũ quæ humores fundunt & defluere faciunt.

De schematibus lunæ in Sagittario.

Si decumbat aliquis existente in Sagittario luna, cui Saturnus præsens iungatur, aut tetragonũ uel diametrum obijciat, morbus incipiet à fluxu subtilium tenuiumq; rheumatum, aderunt dolores articulorũ, aderunt adstrictiones alui, febres, quarum accessiones erunt cum rigore & frigiditate extremorum. Quando igitur luna suum lumen & motum maxime minuet, erunt tum accessiones febrium duplices, erũt constipationes multæ, pulsus profundi: huic igitur congruent ea quę calefaciendo aperiunt: nisi uero beneuoli aspiciant, futurum est ut magna pericula subeat, sanatur tamen transcursa diametro. Si uero decumbat aliquis existente in Sagittario luna, cui Mars præsens iungatur uel tetragonum aut diametrum obijciat, luna uero auget lumen suum & motum, erit ægritudo summi periculi, cuius origo est repletio & crapula, futuræ sunt febres continuæ, quæ magis ac magis inualescunt, erunt cholericę passiones, soluta aluus, pulsus debilis. Congruẽt huic ea quæ refrigerant & constringunt. Quòd si maleuoli lunam inspiciunt, septima morietur: si uero beneuolus aliquis inspicit, sanatur, transcursa diametro, sed non sine periculo. Si uero decumbat aliquis luna in Sagittario existente, morbus est qui ortum accepit à balneo & aere frigido, totum corpus fluxu rheumatum corripitur, adsunt dolores gingiuarum & dentium: præincipiẽs autem morbi causa in thorace est. Si autem lunę accidenti motu diminuto ad solem præsentes iunguntur, aut schemata obijciunt Saturnus & Mercurius, futuræ sunt inflammationes pulmonis & septi transuersi, totum corpus supercalefit: oportet autem adhibere ea maxime quæ resoluunt & exiccãt: utilis erit præsertim à principio detractio sanguinis. Quòd si luna transgressa prius tredecim partes, nũc decimamquartam transgreditur, quinta die morietur. Si autem tempore decubitus lunæ existenti in Sagittario, Iupiter aut Venus iunguntur, uel schemata porrigũt, futura quidem sunt ea quæ diximus, mala, sed erunt saluberiora. Si uero luna nemini iungatur, nec aspiciatur à quopiam, motum autem suum auget, saluberiora quoq; mala accidunt. At uero si Mars & Sol lunæ augenti suos motus schemata obijciãt, supra mala prædicta tusses uehementissime superuenient. Natura autem signi huius est, ut ęgrotis uigilias incutiat continuas, & noctu maiorem afflictionem quàm de die cõmoueat, unde adeo debilitantur infirmi, ut uix pulsus eorum percipere possis: necesse uero erit uti ijs quæ resoluunt & modice calefaciunt: fugere autem balnea, lotiones, humectationem deniq; omnem: egger uero in obscuro sub umbra decumbat, qui spem salutis certam habeat si boni lunã aspiciunt. Quòd si unus tantum ex beneuolis protegat inspiciẽdo lunam, plus quidem exasperantur mala, spes tamen est certa salutis post pericula.

De schematibus lunæ in Capricorno.

Si quis decũmbat luna in Capricorno existente, & minuente suum motum, cui Saturnus præsens iungatur, uel tetragonum aut diametrũ obijciat, origo morbi est refrigeratio in balneis, adsunt tenuia rheumata, grauitas thoracis, & pulmonis, tussis præsertim à principio, febres quarũ accessiones ueniunt cũ rigore, idq; magis noctu. huic congruent ea quæ calefaciant, & nisi bonus aliquis lunam aspiciat, die uigesimoprimo morietur: si uero boni aspiciunt, sanabitur, longam pulmonis ægritudinem perpessus. Si decumbat aliquis, in Capricorno luna existente, cui præsens iungatur Mars, aut diametrum uel tetragonum obijciat, morbus erit qui originem traxit à læsa coctione, quam subsequitur uomitus & cholera: morbus equidem periculosus & acutus: comitabuntur illum neruorum distensiones, inflammationes bilis mordax in intestinis & ano. huic cõgruent ea quæ refrigerent & constringant: nisi uero bonus aliquis tum aspiciat, die quinta aut septima morietur: si uero beneuolus aliquis aspiciat, sanatur infra septimam. Si decumbat aliquis luna existente in Capricorno, causa præincipiẽs morbi erit labor & inanitio: erunt aũt dolores potissimũ in dorso, incurrent horrores sæpius, ita ut bis terq; breui spacio tẽporis accessiones suas faciãt: erigunt pili totius corporis, febres sunt cũ aluo adstricta & dissoluta debilicq; uirtute. Hęc ego multa tibi ea de causa adduco, ut tu habitis ijs indicijs, morbos certioribus notis dignoscas. Tãto uero debiliores infirmi reddũtur, quãto luna motus suos magis diminuit: uidebis ægrotum delirare in loquẽdo, oculos raro sursum attollere. Quod

si circa incepti cursus diametrum Saturnus lunæ A iungatur uel schema obijciat, reponetur eo tempore in summo discrimine infirmus, idq; ob uiolentiã & afflictionẽ nimiam febris. Quod si tum aliquis ex beneuolis protegat, liberatur, sed lõgo tẽpore afflictus. Si uero Mars, aut Sol unà simul schemata porrigat, trãsmutabitur morbus, fietq; periodicus. At uero si luna motum suum augeat, præsens uero illi circa incepti cursus diametrum adsit Saturnus aut Sol, ut diximꝰ, futurus est morbus periculosior. Si autẽ lunæ in Capricorno existenti Iupiter aut Venus aut Mercurius siue horum aliquis, siue omnes præsentes iungantur, aut schemata porrigãt, causa morbi eadem est quam diximus, sed morbꝰ fit omnino salubris. Animaduerte autem naturã signi huius, cuius propriũ est B periculosas inferre ægritudines. Oportebit uero abstinere à balneis, & ab omni frigidorũ usu, decumbere uero in sublimi & alto loco. Expediet et exercitia, si fieri potest, infirmis iniungere.

De schematibus lunæ in Aquario.

Si quis decumbat existente in Aquario luna, cui augmentanti lumen suum & motũ Saturnus præsens iungatur, uel diametrũ aut tetragonum obijciat, origo morbi est, labores, uigiliæ, aut itinera: non seruabitur autem æqualitas morbi in augendo & diminuẽdo. Quòd si bonus quispiã lunã aspicit, sanitas redit circa incepti cursus diametrum. Si uero decumbat aliquis, in Aquario luna existẽte cui minuẽti motum suũ & lumen, Mars præsens iũgitur, aut diametrũ uel tetragonũ obij- C cit, causa prẽcipiẽs morbi est in inguinibus, aut in cruribus, aut in pudẽdis: futuræ sunt febres urentes, continuæ, & crescẽtes continuo, extrema tamen membra magis quàm cætera inflammantur, incurrit sitis, inquietudo, ita ut ægroti in eodem loco non permaneant, sed crebro exurgant: adest desiderium frigidæ potionis. Si uero lunæ augmentanti suos motus præsens Mars iũgitur, aut aliquod schema obijcit, futurũ est ut infirmus circa incepti cursus tetragonũ animo delinquat. Congruẽt uero huic subtractiones sanguinis: nec oportebit nimium se opponere eorum desiderio ad potionem frigidam, neq; in lucido loco decumbere. Quòd si circa tetragonum morbo nihil decedat, morietur in diametro. Si autem lunæ in D Aquario existenti Iupiter aut Venus, siue uterq; eorum, siue alter ex ijs schemata porrigat, luna uero suos motus minuit, sanatur circa diametrũ. Si autem lunæ minuenti suos motus Saturnus schemata obijciat, aut etiam Mercurius, ijdem sunt futuri affectus quos ante diximus: supra illos tamen accedunt & rheumata, & fluxus diuersi ad inferiora membra. Periculum etiam erit ne infirmus in hydropem decidat: certum autem est quod longo tẽpore affligetur. At uero si luna tempore cœpti decubitus motum suum medium nõ excedit, sanitas quidem est affutura, sed tarde.

De schematibus lunæ in Piscibus.

Si quis decumbat existẽte in Piscibus luna, cui minuenti suum lumen & motũ Saturnus presens iungatur, aut diametrũ uel tetragonum obijciat, morbi prima origo erit refrigeratio ex balneis, quã subsequentur tenuia rheumata, stipabuntur extrema, febres accedent cum rigore, quarũ accessiones erunt duplices: erit dolor capitis, punctiones ad thoracem, grauitates in hypochõdrijs & articulis, pulsus profũdi & debiles. huic igitur congruent ea quæ calefaciant, & stipata aperiãt. Quod si beneuolus aliquis lunã inspicit, sanatur circa diametrũ, remanent tamen diuturni articulorũ dolores. Si decũbat aliquis luna in Piscibus existente, cui augmentanti suum lumen & motũ Mars præsens iungatur, aut diametrum uel tetragonum obijciat, origo morbi est à nimia uini potatione & cruditate, morbus autẽ à die tertia uigorem maiorem accipiet: afflictiones erũt noctu maiores, succedent ustiones nimiæ in thoracem, delirium, phrenitis, dolor capitis, sitis, desiderium uini, pulsus retrahentur. Huic congruent ea omnia quæ habitum corporis soluunt, præcipue tamen detractio sanguinis: & nisi bonus aliquis lunam aspiciat, circa primũ incepti cursus tetragonum morietur: quod si boni aspiciunt, sanatur post diametrũ, sed magna prius expertus pericula. Si autem lunæ in Piscibus existẽti, Iupiter aut Venus præsentes adsunt tempore cœpti decubitus, aut schemata porrigunt, sanitas redit aut circa primũ incepti cursus tetragonum aut diametrũ. Magni autem momenti apud te esse debent & anguli cœli: si enim tempore cœpti decubitus beneuoli, aut in horoscopo, aut in medio cœli sint repositi, luna autẽ est in schemate tetragono aut diametro, malorum non leue est inde ad consequendam salutẽ auxilium. Si contra maleuoli sint in horoscopo, luna autem est in schemate bonorũ, magnũ est salutis futurũ impedimentũ. Operæprecium est igitur optimũ medicũ meminisse semper præceptorum mathematices, disquirere diligenter diem & horam decubitus: conspicere deinde situm cœli, sine consensu cuius nihil usquã fieri potest. Si decũbat aliquis existẽte in Piscibus luna, causa morbi procatarctica est, uel importuna lotio in balneo, uel nuda deambulatio, uel frigida potio. Statim autẽ compatitur neruosum genus, præcipue stomachus: adest febris, adest spirandi difficultas, astrictio alui: calor tamen maior in profundo q̃ in membris extremis: pulsus adeo fiunt parui ut uix eos percipias, immutantur tamen subito, ita ut infra horas duas diuersitatẽ in illis agnoscas: uenter aũt fluida excernet, urinæ male olent. congruent huic usus refrigerantium. Quod si luna in primo incepti cursus tetragono cursus suos augeat, icta Saturni aliquo schemate, sanari quidem poterit, sed cũ magno periculo. Si autẽ luna in Piscibus existens, Iouis & Mercurij schemata habeat, eædem morbi causæ erunt, quas ante diximus: in hoc tantum erit diuersitas, q̃ uẽtriculi dolores superaddentur, quibus debilitantur, uariantur q̃ pulsus. Si aũt luna motum suũ medium excedit

dit, Saturni icta schemate, ultra primũ incepti cur- A
sus tetragonon non uiuet. Quod si Venus quoquo modo lunæ det sua præsidia, morbus usq; ad diametrum protrahitur, ex quo tandem dysenteria subsequetur, pallores, tumores pedũ, macies totius corporis, qua consumpti tandem moriuntur infirmi. Si uero luna excedens motum suum medium, Martis & Solis schematibus feriatur, eædem erunt morbi causæ, quas diximus: febres tamen continuo magis assurgent, phlegmone hepati additur, extrema uruntur. Oportebit uero hora opportuna cibare infirmum, cibo qui magis nutriat. Natura uero huius signi interdum nõ admittit euacuationem sanguinis per phlebotomiam. Nisi uero beneuolus aliquis aspiciat, mo- B rietur in diametro infirmus. At si Iupiter aut Venus inspiciat, luna uero motus suos minuat, periclitandum quidem infirmo est ex ijs, quas ante diximus, causis: circa diametrũ tamẽ sanatur, præsertim si in curãdo medicus nõ erret. Aduerte autem ad Iouem & Venerẽ: si enim horũ schemata luna habeat, ipsa uero motum augeat, Martis & Solis schematibus oppressa, nihil inde est auxilij, moritur infirmus. Vellem autem ut eorum quæ hucusq; diximus præceptorum recorderis, nõ solum circa decubitus, sed etiam circa illata uulnera, circa partus mulierum, & alia quæ hominibus accidunt: inde enim scies quando opportune chirurgiam, aut curationes alias quæ ex delectu & arbitrio fiunt, ægrotis adhibere debeas: ueluti, exempli gratia, in dilatatione pupillæ oculorũ, in glaucomate, in suffusione. Chirurgiam primũ incipies quãdo luna lumen & motũ suũ auget, bene uolorum schematibus exposita. Vtile est te scire & illud, periculũ esse excalfacere corpora quãdo luna auget lumẽ suũ & motum, cui Mars aut Sol iungatur, uel schemata obijciat. Periculũ item refrigerare corpora quãdo luna minuit motũ suum & lumẽ, cui Saturnus aut Mercurius presens iungatur, uel schemata obijciat. Quando uero uno die & eadem hora duo decubuerint, animaduerte ad ætates illorum, ac eas mutuo sibi cõferas, iunior enim citius sanatur & facilius (pro diuersita te morborũ quos iam circa singula signa diligenter examinauimus) si luna minuat motum suũ & lumen, Saturni uel Mercurij schemati exposita: senior autem aut transmutationem faciet morbi in alium morbũ, aut longiori tempore sanabitur. E diuerso iuniori maius incumbit periculũ circa incepti cursus tetragonum, aut (sicuti iam docuimus) diametrũ, si luna augeat motũ suũ & lumen, Martis aut Solis schemati exposita. At uero si luna seiuncta à cõmercio malorum, solum schematibus bonorum exposita fuerit, iuniores & seniores sanantur pro diuersitate affectuum, quos circa singula signa exposuimus. Hæc uero ego tibi nunc adiunxi, ut tu fretus consilio absolutissimo, in omnibus sis absolutissimus.

CL. GALENI DE PARTIBVS ARTIS MEDICATIVAE.

E PARTIBVS medicatiuæ Iuste dilectissime conuenienter mihi uideris dubitare: cum alij D & alij aliter eas distinguãt. Audire nanq; est aliquos quidẽ in pharmaciam & chirurgiam & diætam totam artem incidentes, deinde rursus unamquamq; prædictarum partium diuidentes, non tamen simpliciter omnes. Et aliquos in curatiuam & uocatam sanatiuam: alios autẽ qui deposcunt & preseruatiuã his adijci mox in prima diuisione: sicut & alij resumptiuam. Alij autem utrasque has: & cum istis euecticam. Sunt autem alij qui & gerocomicam siue D senum educatiuam sicut propriam quandam partem artis adijciunt prædictis: quidã autem & pædotrophicam, id est infantium: sicut & alij decoratiuam, distinguentes eam à commotica. Quidam autem amplius adhuc diuidentes cum prædictis partibus aliam partem paruam mox in prima cõnumerãt diuisione, uocis procuratiuam: alij quidem simpliciter & indeterminate. alij uerò cum eo quòd determinant & ostendunt tum quidam eis qui ad idoneam: tum etiam eis, qui secundum naturam se uolunt habere: ut sicut uolunt habere alios actus ita habeant & uocem. Sed hi quidem nunquam perueniunt ad unumquodque eorum quæ secundum partem artis; & si quidem ita fecissent, haberet aliquam rationem diuisio eorum: sed quia omnes alios relinquunt, unius uerõ solius faciunt memoriam, manifestè redarguunt seipsos, quòd immethodicè & absque ratione faciunt diuisionem: aut neque per maximas partes pertransierunt: concordarent enim adinuicem de harum ipsarum diuisione ad minores partes. Alij autem quædam quidem prædictorum ponentes, ut partes, non pauca autem omittentes, superaddunt eis alias secundum primam mox diuisionem: sicut qui dixerunt physiologicam & pathologicam. Alij autem dicunt & materialem simul cum istis: sicut & alij significatiuam: alij autem causarum æstimatiuam. Empirici autem fere omnes concordantes adinuicem in faciendo partem artis duplicem primam & secundum genus differentiam: alias autem earum finales: alias uero constitutiuas dicentes esse: non cõcordant adinuicem in harũ ipsarum connumeratione. Quidam enim eorum finales dixerũt esse signatiuam & curatiuam. Alij uerò & uocatam sanatiuam: alij autem & decoratiuam: alij autem & uocis procuratiuam eis addiderunt. In constitutiuis uerò per se inspectionem quidem & historiam uniuersi. Similiter uerò transitionem non omnes enunciauerũt esse partem artis. At uerò neque incidendo singulam prædictarum adhuc in minores particulas concordãt adinuicem, ut est dicere

empirici & dogmatici. Quinetiam ſiquidem om A nia talia nominauerit aliquis partes medicatiuæ, qualia in Roma maxime & ad multa & minora diuidere ea non ceſſant, dentales quoſdam & auriculares & anales medicos nominantes, in difficultatem ueniet ſermo maiorē: quāuis & his occaſionem aliquam circa hoc præbuerit nomen ophthalmicorū, id eſt ocularioru, nō nuper impoſitū, ſed multo iam elapſo tempore: ſi enim oculorum ſolorū fuerit aliquis medicus, non irrationabiliter uidebitur & dentium aliquis alius eſſe: & aliarum uniuſcuiuſq; corporis partiū proprius, ut ſint tot medici quot particulæ. Ac etiā appun ctores, & herniarum inciſores. Alij quidam & lapidum inciſores: qui ſi ſic nominētur, plures erūt quàm corporis particulę medici: ſecundum enim B unamquamque paſsionem erit unus medicus. & non eſt mirabile ſi in tam multa diuidatur ars maxima exiſtens, & in maxima ciuitate pro omnibus repente medicos reperiri. In parua enim ciuitate appungens aliquis oculos, aut incidens hernias nequaquam nutrietur. Roma uerò & Alexandria propter multitudinem hominum ſufficientes ſunt nutrire & eum qui quamcunq; artē operatur: ſed in alijs gentibus coguntur ciuitates permutare hi tales frequēter, ingeniātes, ut quod his qui ſunt in Italia uel Roma ſola, hoc illis fiat uerbi gratia Græcia tota. Sed mihi uidetur bonū eſſe ut adhuc incipiam loqui de mente mea: quoniam minimæ particulæ artis quales ſint ſecundum naturam iam dictum eſt prius, nūc apertius C determinandum quas oporteat uocare particulas minimas: exemplum in ſermone ponētes non extra propoſitum negocium: ſed ſuper quidem aliquid utilium debens eſſe. Sicut ergo corporis noſtri particulas in anatomijs uſque ad minimas ſecundum ſpeciem, quas & elementa ſenſibilia uocamus, conamur diſcere, ita oportet & artis minimas particulas * * & elemēta ſenſibilia, organa quidem, ut caput, manus, pedes, et huiuſmodi: horum autem ipſorum rurſus uniuſcuiuſq; ſunt partes: uelut capitis quidem aures, et facies, & naſus, & collum. ipſius uero nominatæ propriæ capitis partes, & cerebrum, et ambæ meninges, & cranium, & arteriæ, & uenæ, & membranæ, & nerui, & cutis: quæ omnes ſecundum D primam inciſionem inueniuntur. Harum uero rurſus partium ſingula diuiditur in particulas: & dictum eſt de omnibus ipſis in libris de Anatomicis tractationibus: in præſenti uero ſufficit proponendo quamcunque oſtendere inciſionem corporis uſque ad elementa. Arteria igitur bitunicalis eſt ſecundum ſui rationem: monſtratum enim eſt propter quid tritunicalis & quadritunicalis appareat: tunicarum autem eius altera quidem obliquas habet fibras, altera uero rectas. Ipſas autem fibras in aliam ſpeciem non eſt incidere: ſed eſt indiuiſibilis, & minima iam hæc particula ſecundū ſpeciem. Igitur & cōſuetudo eſt nobis eas quidem quibus attributus eſt aliquis unus actus neceſſarius aut utilis toti animali, partes corporis aut organa uocare: minimas uero eorum non particulas ſolum, ſed etiam elemēta ſenſibilia corporis: tales autem ſunt fibræ quæ ſunt ſecūdum ſingulum organorum, ſicut ſunt arteriæ, & uenę, et nerui, & inteſtina, et uenter, & matrix, et ueſica: ex fibris enim habent tunicas conſiſtentes. Adhuc autem cum fibris ſunt membranæ, & colligationes, & caro tam ſimplex quàm quæ eſt ſecundum ſingulum uiſcerum propria: quam quidam parenchyma, ſeu affuſionem uocant: & cum his eſt os, et chartilago, et pinguedo, & quodcūq; tale. ſiquidem & illud ſenſibilia elementa corporis noſtri iuſte quis dixerit. Altera pars particularum organica erit: non eſt autem malum pertrāſire & hæc. Venæ ſunt, & arteriæ, & nerui, & muſculi, & tendones, et oculi, & matrix, et inteſtina, & renes, et uenter, & ſplen, et hepar, et pulmo, & cor: & quæcunq; alia talia. Secundum igitur ſimilitudinem exempli, appunctiuam quidem ſuffuſionis artem, talem partem totius medicatiuæ oportet putare eſſe, qualis eſt corporis particula quam appellamus organum: ſingula autem eius particularum proportionalis eſt ſenſibilibus corporis elementis. Sunt autem partes artis, notitiæ quæ fiunt in anima noſtra: quas nominant quidam theoremata. prima namq; eſt quæ eſt totius ſpeciei organi quod appungitur: ſecunda uero particulæ illius quod eſt ſecundum organum ubi oportet appungere: & tertia quæ eſt ſecundum commenſurationē diſpoſitionis: et quarta quæ eſt circa conuerſionem: et quinta quę eſt à ſolutione & à motione ipſius ſuffuſionis de loco quem comprehēdit: & ſexta quæ eſt ex abductione: & ſeptima quæ eſt de incuneatione. ultimæ enim ſunt hæ notitiæ & minimę et ſimplices: et non habent inciſionem ad alias notitias ſimpliciores eis. Notitias autem uel notiones uel ſcientias uel theoremata dicere nihil differt ad præſens: ſicut neq; partes et particulas et portiones. Scientia igitur quæ eſt de appunctione, compoſita eſt ex his quæ ſecundum partem ſcientijs quas pertranſiui: uniuerſa autem cura ſuffuſionū indiget aliquibus alijs notitijs duplicibus ſecundū genus: prima quidem ordine præparatiua: ſecunda autem nominata apotherapeutica. ſi enim plethoricum ſufficienter uel cacochymum uel cephalalgicum aliquem accipiens quis ducat ad hanc chirurgiam, phlegmonas aliquas operabitur tunicarum quę ſunt appunctę, & compaſsionē totius capitis: ut autem non fiat hoc præparatiuæ artis eſt opus: cuius intentio eſt abſq; ſuperfluitatibus quidem & purum totum corpus, caput autem indolens oſtēdere. ex quibus autē rurſus hoc fiat theorematibus elemēta artis ſunt: ſicut rurſus cōueniēter, ex quib. poſt chirurgiā abſque phlegmone quidem oculus ſit, inoffenſum autem totum caput: & in hoc theoremate elementa medicatiuæ artis ſunt, id eſt minimæ & ultimæ particulæ. Hūc ergo ſermonē uelut exemplum ad alias uniuerſas

uerſas paſsiones ſciatis eſſe: & ſcientiam quæ eſt A ſecundū ſingulam earū, talem eſſe partē artis qualis eſt in animali uocatū organum. Licet autem & hoc citra magnū laborem diligēter determinare totum: ſicut enim ſuffuſiōis, ita aliquis putabit & phlegmones ſimpliciter eſſe artē curatiuam: & ſimiliter ulceris, & fracturæ, & eryſipelatis & aliarum paſsionū: non tamen eſt ita quod uerū: qualis enim eſt corporis pars quam uocamus organū, talis pars medicatiuæ eſt curatiua notitia phlegmonis: & qualis eſt particula corporis oculus, talis pars eſt ſcientia curatiua ophthalmiæ: uoco autem ophthalmiam phlegmonen tunicæ exterioris de eis quæ ſunt ſecundū oculum: talis etiā eſt ægritudo pulmonis quidem peripleumonia, ſuccingentis uero coſtas tunicæ pleuritis. etenim & hæ paſ B ſiones phlegmonę quędam ſunt harū particularū. Alia quidē ergo eſt curatiua ars phlegmones generaliter: & alia quę determinat cum patiēte particula: ſicut organū quod generaliter intelligitur, aliud eſt à determinato organo. Quod autem alia quidē eſt quę phlegmones, alia uero eius quæ eſt in hac particula phlegmones ars curatiua, demōſtratum eſt à nobis in therapeuticæ methodi ſcriptionibus. Empiricus autem non ait eſſe aliquam phlegmones ipſius ſecundū ſeipſam generalē curam: ſed nō eſt neceſſariū amplius in talibus ſubtilitate uerborū utendo immorari: ſed ut in capitulo, dicēdo, cum ars medicatiua exiſtat de curis ægritudinū, ad primas et principaliſsimas partes diuidunt notitiæ curę ſimpliciū ęgritudinū, deinde C cōpoſitarum. quot autē ſint ſimplices & quot cōpoſitæ ægritudines, oſtēſum eſt per unum librum qui de differētia ęgritudinum intitulat. ſi uero nō ſolum ab ęgritudinib. ad ſanitatē recuperare, eſt medicatiuę, ſed etiam ſanos in eodem cuſtodire: ſicut in alio à nobis oſtēſum eſt libro, pars alia huius partis erit quę uocatur ſanatiua: quę contra diuidit dictę ſcilicet curatiuę: huius autē rurſus ſunt alię particulæ: theoremata per quę in ſanitate cuſtodietur ſingula particularū corporis. Si uero & tertia aliqua alia eſt diſpoſitio quā neutram nominant: neceſſarium eſt & huius prouiſiuam eſſe aliquam aliam partem artis. Videtur autē eſſe talis diſpoſitio eorū qui mala temperie pręditi quidem manifeſte ſunt, non tamen ęgrotāt: ſed adhuc age D re poſſunt cōſuetas actiones: uel nullum habēt in ſe ſenſibile malum, ſed inſenſibile: ſicut eſt in morſis à cane rabido: uel eis qui ſumpſerunt deleteriū ab his quę poſt tempus interficiunt. In huiuſmodi enim diſpoſitionibus propria quædam pars artis uidetur eſſe preſeruatiua: ſicut rurſus in his quidē qui liberati ſunt nuper ab ęgritudine, debiles aūt intātum exiſtunt adhuc, ut neq; balneari poſsint, neq; cōſueta agere: & debilem habēt diſpoſitionē corporis, eſt alia particula artis quę uocat reſumptiua. Gerocomica uero uocata pars in nulla uidetur debere poni diſpoſitione: etenim ſenectus neq; certa eſt ægritudo, neq; integra ſanitas. Quidam autē & pędotrophicā, id eſt infantiū educati uam nominatā hic locant dicētes: quod ſicut ſe habet corpus, ita debet prouidere ars de uentris diſpoſitionib. Adhuc autē alij addunt aliam partem quę eſt circa euexiā: quę uocatur ab aliquib. quidem euectica: ab aliquibus autē exercitatoria & gymnaſtica: ut ſint primę & maximę partes artis quę eſt circa corpus curatiua, reſumptiua, preſeruatiua, gerocomica, infantiū educatiua, euectica & ſanatiua: quibus rurſus ſic diuiſis, ſicut ante oſtēdimus diuidi, curatiua ad ſimpliciſsimas peruenit differētias theorematū: quę uelut elemēta quę dam artis oſtēdimus exiſtere. Huiuſmodi inciſio uniuerſa ſecūdum diſpoſitionē corporis facta eſt: alia uero eſt quę eſt ſecundū operationū differentias. quoniā chirurgiā & pharmaciā & diętam dicunt eſſe primas & maximas medicatiuę particulas: fieri uideē aliquib. huius inciſio ſecundū materiarū differentias: omnis enim particula corporis ſaluari uel iuuari nata eſt ex diæta uel pharmacia uel chirurgia: ſed magis propriē dicet quis eas oblata & quę fiūt et quę euacuanē & extrorſum incidentia. In ſumma uero dicēdo, quicūq; à diſpoſitionib. quas ars illa curat et cuſtodit fecerūt eam quę ad partes diuiſionē totius medicatiuę, tot particulas dixerūt exiſtere quot ſunt differētię diſpoſitionum. Quidā autē non ab his ſolū, ſed etiā ab omni uniuerſa materia, cuius medicus habet ſcientiam: qui & phyſiologicā & uocatā proprie materialē cū prędictis artis partib. cōnumerant. Quidā autē ab omnibus operatiōib. diſtinguētes partes artis, C ultra diętā & chirurgiā & pharmaciā addiderunt ſignatiuā. Quidā autē diuidētes eam in pathognomonicā, id eſt paſsionū cognitiuā, & prognoſticā, addiderūt eas cū prędictis partibus. Plurimi uero empiricorū finales partes dicentes eſſe ſignificatiuam & curatiuā & uocatā ſanatiuam, in inciſione curatiuę poſuerūt diętam & pharmaciā & chirurgiā ut partes: peccātes quidē in nominationibus: oportet enim eos non operationū ſed ſciētiarum nomina dicere: nō tamē in rebus fallunt: Melius autē eſſet, ſicut & dicūt quidā ex eis, aliquam quidem partē artis eſſe ſignificatiuā: aliam uero curatiuā: aliam aūt ſanatiuā. Signatiuę uero eſſe partē pathognomonicā & prognoſticā: ſicut & curatiuę hanc quidē pharmacalē, hanc autē chirurgicā D prędiderūt. Igit ut dicunt primā & generaliſsimā eſſe partib. medicatiuę differentiā in eo quod alię ſint quidē finales, alię uero cōſtitutiuę, optime dictum eſt. Finales enim ſunt quę finē efficiunt: conſtitutiuę uero, quę ſunt conſtitutiones earū: & ut utiq; dicat quis exiſtentię cauſa. putare tamen ſignatiuā ęquiparabilē eſſe ſanatiuę et curatiuę parti artis, nō recte dictū eſt: de neceſsitate uero prędecidit: eo quod nō ſit prouidentia alicuius neq; cura, niſi cognoſcat diſpoſitio circa corp^m qualis ſit, nō tamen ex ipſa ſignificatiōe peruenit ad finem artis. Neq; etiā ſimilis trāſitio ęquiualens eſt particula perſeinſpectionis & hiſtoriq. qua in re nō inſtat ſermo qui nūc eſt: ſufficiēter em oſtēſum hoc eſt per totū unum librū perſeinſpectionis. Et neq;

Serapio aliter cognoscebat:secundum hoc quidē ille & cuicunq; cura est eorum quæ assequunt empiricam dictionem pertrāsierunt hunc librū. Ego autem, quia tu eum qui est per indicationē & methodum ingressum ad talia nosti: principium sermoni simile empiricis ponens ad continua sermonis transibo. Dico igitur esse medicatiuæ primas quidē & proprias et maxime partes illas per quas nobis aduenit finis artis:alię uero sunt & his superiores. Primæ quidem igitur & proximę tot sunt numero quot sunt differentiæ proprijssimæ medicinæ eius. proprijssima autem medicina medicatiuæ est ut dispositiones noris corporis: siue duæ sunt:sicut secundum genus:siue tres: siue plures: mōstratum enim est per unum librū qui ad Thrasybulum inscribitur: quod duplex est prima differentia dispositionum nominata proprijs nominibus utraq; ab uniuersis hominibus:quarum quidem alterā sanitatem nominare est nobis consuetudo, alteram uero ægritudinē. Vtriusq; uero rursus earū species sunt duplices. una quidem est quę est secūdum habitum, id est hexin utraq; dispositione. alia uero secundum habitudinē, id est schesin. de sanatiua igitur dispositiōe quę est secundū habitum, procurat illa pars quam uocamus sanatiuam:cuius partem præcipuam quidam ponunt uocatam euectícam, & resumptiuā, & gerocomícam. sed in ęgritudinibus quidem quæ sunt secūdum habitum & habitudinem nō sunt nomina ipsis partibus medicatiuæ:harum ipsarum etiā ęgritudinū alię quidem chronicæ, aliæ uero acutę nūcupantur. Aliæ quidem igitur sunt primæ & propinquiores artis:aliæ uero sine quibus non, sunt hę. Prima quidē igitur est significatiua: cuius sunt partes duæ:hæc quidem dignoscitiua præsentiū: hęc uero futurorū præcognitiua. neq; enim absq; q dignoscaī passio, curā est eius possibile inuenire:neq; absq; quod præcognoscatur terminus crises eius, curare conuenit:has autē rursus necessariū est pręcedere illam partē artis quę est circa cōditionē omnium particularū animalis, quę in anatomia mortuorum inuenīt:secundario uero ex superabūdanti illam quæ est de actibus:& tertio eā quę de utilitate earū est:ipsas autē rursus has eam quę de theoria quę est de elemētis corporis:& secundo eam quę de crisibus: & tertio eam quæ de uirtutibus naturalibus, quę inueniuntur cum anatomia quę est in animalibus. ad tot enim principia resoluitur pars significatiua:quam pręcedere curatiuam & sanatiuam penitus dicimus. ostensa sunt autem omnia illa in proprijs tractatibus. Est tamen alia pars artis quam adiungunt significatiuę pręcedens curatiuam:quę pars est de notione omnium causarum ęgrotatiuarum & sanatiuarū: quam materialem quidam nuncupant; existēs cognitiua omnium causarum: maxime uero causarum in eis quę offeruntur & fiunt & euacuantur & extrorsum incidunt:considerādo uidelicet uirtutem uniuscuiusq; prędictorum. quam autem utilitatem arti prębeant hęc, per therapeuticam methodum ostensum est. Quę quidem igitur secundum proprijssimam materiam medicatiuę inuentio partium eius, ex tali:quę uero est secundum secundam non propriam:sic corpus hominis medicatiuę artis est materia secunda: & uti dicat quis secundum accidens:eo quod huius dispositiones sunt sanitas & ęgritudo:est em̄ & physicę sermo: tamen & secundum accidens corpus eo quod est generabile et corruptibile:naturalis uero philosophia de eis quę sunt in generatione & corruptione considerat;& propter hoc primo & huic scientię est materia generatio:& propter hanc generabile corpus. iccirco enim & humanum corpus est materia naturalis:eo quod est generabile et corruptibile:medicatiuę uero non propter hoc, sed inquantum est passibile & sanabile. Quia igitur materia quodammodo est medicatiuę corpus hominis:tot ostendet incisiones hęc ars secundum partem, quot & corpus:duę uero erunt earū differentię secundū genus:altera quidē circa elementales particulas, altera uero circa organicas: pars autē rursus indiuisibilis numero, particulę animalis autem sunt tam elementales q̄ organicę: & harum rursus uniuscuiusq; unaquęq; passio erit propria pars artis:quam ostēdimus ad actum qui secundū partem diuiditur in sermone de appunctione. harum enim scientię sunt elementales particulę totius artis. In eis uero quę sunt secundum pharmaciam, sunt illę quę sunt de simplicibus pharmacijs uniuscuiusq;:sicut in eis quę secundum dięta illa quę sunt simplicium determinatum:non solum autem ex huiusmodi materię incisio usque ad ultimas et elemētales artis particulas accedit, sed etiam ex ea quę parū ante dicta est. Adhuc autem secūdum alium modū fit diuisio: fer enim nos uel le diuidere usq; ad particulas unum genus dispositionum quę secundum ęgritudines proponentibus nobis. Erit igitur in hoc prima quidem incisio:quod hę quidē homœomeris hę uero organicis accidūt:sicut in libro de differentia ęgritudinū ostensum est:secūda uero quod alię quidem ipsarum sunt simplices: alię uero compositę: sicut & hoc in illo libro ostēsum est. Necessariū igitur est curatiuā scientiā minimas & elementales habere particulas easdē his quę antea dictę sunt. fer enim si ita contingat calidam ęgritudinē uelle nos curare:maxime primo quidē curam eius cognoscere est necessariū:quod quidē contraria contrariorū sunt sanationes. hoc enim est ostensum esse cōmune & primum omniū:deinde quoniā id quod est in primo gradu calidū, ei quod est secundū primū gradum frigidū:deinde consequenter gradus calidarum ęgritudinum & pharmacorum infrigidantiū:sicut in libris qui de pharmacijs ostensum est:quo & manifestum, quod undecunq; incęperit quis incidere, si recte incidit usq; ad ultima & elementalia theoremata, peruenit ad sciētiam eorum quę dicta sunt. Vt autē clarius adhuc sciatis hic alicuius alterius incisionū faciam memoriā:et maxime eius qua multoties usus fui. Eorū enim quę

quæ sunt circa corpus hominis, alia quidem sunt secundum naturam, alia uero præter naturam. & eorum quę præter naturam, alia quidem secundū ægritudines, alia uero secūdum symptomata: horum autem causæ: Eorum quæ sunt quidem secūdum naturam, scientiam custodię oportet habere medicum, eorum uero quę præter naturam, interemptionis communis. quale autem esse conuenit utrūq;, ostēsum est per alia: sed ad prędens id quod proponitur examinandum est. Singulum prædictorum oportet diuidere propria incisione. seorsum autem de unoquoq; scriptum est: de ægritudinibus quidem in libro de differentia ægritudinū: de causis uero seorsum in alio libro; sicut et de symptomatibus in alio. & sanorum etiam differentias ostēdimus per sanatiuam tractationem: in qua et quomodo oportet de unaquaq; earum prouidere scriptum est: facta resolutione ægritudinum & causarum & symptomatum in therapeutica. Et nanq; secūdum huius incisionem ea quæ sunt prima & principalissima artis non alia à dictis superius inuenientur esse. Similiter autem & ea quæ secūdario sunt propria: & tertio sicut antea dictū est: & quoniam hæc ipsa oportet incidere: & si recte incidātur necesse est incisionem definere usq; ad elementalissimas scientias. Quod autem multiformiter sit incidere singulum eorum quæ proposita sunt: dictum est nō solum simpliciter, sed à dialecticissimis philosophorum, ac etiam per exempla à Platone per duos libros, scilicet per sophisticum et politicum. Non igitur turbet te multitudo incisionum: neq; si secundum diuersos modos inciderunt medicatiuam anteriores: sed si nihil eorū quę occurrunt omissum est considera. quicunque enim hæc obseruat moderate diuidit. Optimū est autem sicut prius dictū est principiū facere à proprijssima materia: & deinde alia secundum prius dictam methodum adijcere.

GALENO ATTRIBVTVS
LIBER DE DINAMIDIIS.

* *Desideratur libri principium.* *

Verum hęc est uirtutis demonstratio omnium medicamentorum quæ ad artis medicinę scientiā pertinet: quam si plenissime intelligent hi qui artem medicinę profitētur: semper his adiutorijs & curis homines adiuuabunt. Quòd si non negligēs assiduitatem, & plenus huius disciplinæ & doctrinæ aliquomodo fuerit, facile recipitur in crassiā. hi magis decipi possunt qui doctrinam ignorant: qui quanto negligentes fuerint, tanto magis periculum hominibus uicturis faciūt: permista & prępositа & non cōgruentia ualetudinib. & iam magis uulneribus medicamenta componunt. Ne igitur error curantes frustrentur, experimento hāc doctrinam prius memoriæ commēdare oportet. In principio ergo, omniū elemētorum uel humorum atq; urinarum siue pulsuum atq; phlegmonarum fere composui cōfectionem ad Glauconem conscriptam. In secundo tibi clarissime Paternione omnium pigmentorum intellectum & qualitatem & defectū posui. Nunc uero dinamidiam eorum nominum exponere instituī, quæ multis generibus & ex dissimilibus rationibus cōstat: sicut infra ostenditur. Sunt autē genera nominū & eorum effectuum hæc. Hypnotica sunt quæ somnū uel †soporem faciunt. Peptica sunt quæ digestionem faciunt. Eustomacha apta stomacho. Stypticа quæ stringunt partes elaxatas. Lea sunt lenia, quæ leniunt asperitatem. Orectica sunt quæ aufert fastidiū. Colletica sunt, quæ glutinatoria: quæ omnia soluta uel fluxa glutināt & alligāt. Diuretica sunt quę urinā prouocant. Cathartica sunt quę uētrem & uulnera soluunt & purgant. Picra sunt amara: quæ amaritudine sua morbos & humores expellunt. Drimea sunt acria, quæ nequitiam humorū uel morborum extinguūt. Glycea sunt dulcia: quę aliquando purgant: et interdum acres humores indulcāt. Thermantica sunt excalfactoria, quæ calore suo omnem perfrictionem & stricturam calefaciunt. Psyctica sunt refrigeratoria, quę omnem calorem & lassitudinem mitigant. Paregorica sunt quæ mitigant ne malum crescat; nam non persanant. Trachea sunt aspera, quæ suffocata loca ulcerāt & exasperāt. Staltica sunt quæ carnes supercrescentes uulneribus æquant. Catuloticа sunt quę cicatrices grossas comedendo æquant & limpidant. Anaplerotica sunt quæ cicatrices crassant: quę alta uulnera complent & limpidant. Metasyncretica confirmatoria quæ persanāt. Malactica sunt quę omnem duritiem emolliunt et solūt. Toxica sunt uenena quæ nocumentum inferunt mortis. Et hęc sunt ex quibus medicamina sunt prodeuntia. Sanationes constant ex animalibus marinis, uel terrenis, herbis, uel seminibus, lignis, uel lapidibus, aut floribus, succo, uel lachryma. Cętera omnia metallicis rebus constant. Omnium ergo qualitas & potentia quatuor modis probatur, uisu, tactu, odore, et sapore. Visus omnium similitudinem foliorum uel florum, & cuiuslibet materiam & colorem demonstrat. Tactus cuiuscūq; rei mollitiem uel duriciem, ponderis seu leuitatis æstimationem docet. Odore intelliguntur ea quæ odorata sunt, thermantica, stypticа, austera, & putrida. Sapore intelliguntur ea quæ sunt amara, dulcia, salsa, acria, acida, stypticа, & lenia. Iam nunc ipsam medicinā leuiter demonstro corporibus ex his omnibus contrarijs prodesse. Et ex contrarijs sibimet uinci, ut ignis ab aqua uincitur, & ipsa aqua calore siccatur. Interdum & calore nimio maiori adhibetur: ut contrarijs † esse possit. Sic ergo & omnis causa contrarijs sibimet causis uincitur uel mitigatur. Consequens ergo est ratio ut prius causam curandi intelligas, deinde causæ rationem reddas, postremo de curis dicam. Febres ualidæ stypticis chalasticis et paregoricis rebus mitigantur: interdūq; & perfrictione, quando causa concepta fuerit. Si militer & omnis causa ualida curatur; stricta & dura

aliàs stuporē

aliàs prodesse

dura cauſa malacticis & metaſyncreticis rebus cu A
ratur. Aſpera cauſa chalaſticis & dulcibus & le-
nibus rebus curatur. Faſtidia morborum orecti-
cis rebus curantur. Humores acres & ſalſi ama-
ris chatarticis rebus & dulcib. indulcantur. Can-
eroſa cauſa ſtalticis & chatarticis & acerrimis re
bus & igne curatur. Verucæ & extantia corpo-
ris, ſtypticis rebus curantur. Difficilia uulnera &
cicatrices craſſę catuloticis et colleticis rebus cu-
rantur. Alta & caua uulnera & limpida anaple-
roticis & lenibus rebus curantur. Dolores om-
nes uetuſti & inſanabiles metaſyncreticis & ma-
lacticis rebus curantur, aut paregoricis mitigan-
tur, aut igne perurunt. Hæc quidem doctrina cõ-
plectens omnia experimenta nõ debet medicum
latere. Quoniã ſi huic doctrinæ operam dederit,
omnes ualetudines et uniuerſas imbecillitates hu
manorum corporum per hanc doctrinam ſalubri
auxilio ſuperare poterit. Igit totius corporis me-
dicamina ad tria rediguntur adiutoria, medica-
mentum, ferrum, & ignem. Quod enim medica-
mẽto curari nõ poteſt, ferro curare tentes. quodq;
ferro ſanari non permittitur, igne curari concedi-
tur. quod autem nec medicamento, nec ferro, nec
igne curari poterit: incurabile cogitabis quia nul
la cura iam ſuperari poterit.

CL. GALENO ATTRIBVTVS LIBER
ALTER DE DINAMIDIIS.

IBELLVM quem rogãti tibi promiſi, omni cura adhibita de ſcriptũ miſi ordinatiſſimũ tuæ
L ſalutis cuſtodię, quem debebis ea diligentia intueri qua ſcrip-
tus eſt. ad curationẽ tui corpo-
ris omnia explorata ſunt, quæ
aliàs corpori cum rerum effectu †comperi celeriter connexui.
Nanq; diligenti cura licet ſumma breuitate com-
prehẽdi ſingula curationũ genera, ſicut proxime
te interpoſito Cæſari noſtro fecimus. quæ per te
etiam æſtimare poteris. Sapientis enim ratio con
ſilium inuenire conſueuit. Omne itaq; corpus ho C
minum uel pecudum aliorũq; ex quatuor humo-
ribus conſtat. Sed præcipue hominum, calido, fri
gido, ſicco, & humido. Frigido continentur uiſce
ra unde ſpiramus. Calido cõtinetur anima qua ui
uimus, inde eſt q; ſentimus. Sicca ſunt oſſa, quę ui
res faciunt ad ſuſtinẽdum laborem. Humidus eſt
ſanguis, quo aliter uita. Per oſſa uero & uiſcera ue-
nę currũt, quæ ſanguinem regũt. Sanguis animã,
anima uitam ſuſtinet, ſpiritus autẽ aer eſt, oſſa ue-
rius munita uirtutem corpori præſtant. Sanguis
quando abundat ualetudinem uitiat: ex eo enim
naſcitur ſanies quam in uulneribus uidemus. na-
ſcitur ex eo pituita quę nauſeam facit. naſcitur ex
eo bilis etiã acida et amara: quę dicitur mater mor
borũ. bilis enim ubi eſt concitat calorem, prurit ũ, D
prurit us perfricationẽ. inde fiunt dolores inteſti-
norũ. oritur etiã inflatio qua corpus extẽditur ut
rũpi uideat. Sanguis autẽ ex nimio cibo, nimiaq;
potatione incipit abundare, & cruditate corrũpi,
qui quãdo uagatur extra curſum naturæ infert ui
tia corpori: & in qua cũq; parte corporis incubue
rit, uitiat, fatigat, & lædit: idem etiam animum ui-
tiat, & inde os hominis incendit, incipitq; exinde
fœtere. at quãdo eſt integer ſanguis, animam ſine
dubio confirmat, ut poſsit frigus calorẽq; fortiter
ſuſtinere. quãdo abũdat calor uel frigus, facit cor
poris languorem, uel malum generat odorẽ. Cor
pus enim hominis rationabiliter ex quatuor con
ſtat humoribus, ſanguine ſcilicet & phlegmate &
utraq; cholera, quę dominant in ſuis locis. Sãguis
uirtus eſt circa cor. Cholera rubra in dextro late-
re in hepate quod iecur uocam⁹. Cholera uero ni
gra in ſiniſtro latere eſt in liene qui græce ſplen di
cit. Phlegmatis autẽ alia pars in capite, alia in †ſto *aliàs pulmone*
macho, alia in ueſica eſt. Sãguis calidus eſt & hu-
midus: cholera rubra, amara, uiridis eſt, & ſicca:
cholera nigra acida, frigida eſt, & ſicca. phlegma
frigidũ & humidũ. hæc omnia in ſuis tẽporib. cre
ſcũt: ſanguis ueris tẽpore, cholera rubra in eſtate,
cholera nigra in autumno, phlegma in hieme. Iſti
humores dominant ſiue per diẽ, ſiue per noctem.
ſanguis dominat ab hora noctis nona uſq; in horã
diei tertiã. cholera rubra ab hora diei tertia uſq; in
horã nonam: cholera nigra ab hora diei nona uſq;
in horã noctis tertiam. phlegma ab hora noctis ter
tia uſq; in horã noctis nonã. Hi etiã habent reſpira
tiões per ſingulas partes corporis, ſanguis per na
res, cholera rubra per aures, cholera nigra per o-
culos, phlegma per os et per nares. Hi quatuor hu
mores per quatuor etiã dominantur ętates: phleg
ma cũ parte ſanguinis in pueris dominant uſq; in
annũ xiiij. & exinde cholera rubra cum parte ſan
guinis dominat uſq; in annũ xxxv. uel quadrage-
ſimũ: deinde à xxxv. uel xl. anno magna pars ſan-
guinis dominat uſq; in ſuã ętatem cũ nigra chole
ra. Tales etiam faciũt mores in unoquoq; homi-
ne. Sãguis enim facit pueros moderatos, blãdos,
& formoſos. cholera rubra facit acutos, ingenio-
ſos, & leues, macilentos, comedẽtes multũ, & uẽ-
tres ſolubiles. phlegma facit compoſitos corpore
inuigilantes, & intra ſe cogitãtes, et canos cito p-
ducẽtes. cholera nigra facit ſubdolos, auaros, per
fidos, triſtes, ſeditioſos & timẽtes. Qui habẽt uir-
tutẽ calidam dominant in ſuperiori parte, qui ue-
ro frigidam in inferiori. Hi quatuor humores pul
ſus ſuos habent, ſanguis facit pulſum plenũ & hu
midũ: cholera nigra tardum & ſegnẽ, cholera ru-
bra tenuiorẽ aſperũ percutientem: phlegma hone
ſtum plenũ & ęqualẽ. Iſti humores ſine ſe eſſe non
poſſunt, ſed in omnib. habentur ætatibus: ſi unus
ex his minuit aut decreſcit, lõgã facit ęgritudinẽ.

Simili

Simili modo ſi augmentari cœperit, & ſi imperi- A
tum medicum habuerit qui non intelligat ex quo
humore fiat ęgritudo. Scias autem chariſsime fra
ter Mœcenas quia ſi fuerit culpa ſanguinis ægri-
tudo, da ei frigida & ſicca & amara, quia ſanguis
calidus & humidus & dulcis eſt. Si uero chole-
ra rubra, da ei frigida, humida, et dulcia, quia cho
lera rubra amara eſt, & ignea, & ſicca. Si cholera
nigra, da ei calida, & humida, & dulcia, quia cho
lera nigra acida eſt & frigida et ſicca. Si ex phleg-
mate facta eſt ęgritudo, da ei aſsidue dulce, calidũ,
aliàs inſipidũ & ſiccum, quia phlegma frigidum, & humidũ, &
†ſalſum eſt. Et quãdo hoc factum fuerit, perduces
ad propriam ſanitatẽ ægrotum. Igitur ut facilius
commodis fruamur, & incommoda uitemus, per
currentia uitia ſignis naturalibus cognoſcamus, B
cognitaq; mortifera emendemus.

Ex quibus membris ſanitas uel infir
mitas perpendatur.

Quatuor corporis partibus origo infirmitatis
uel ſanitatis oſtenditur, capite, thorace, uentre, &
ueſica, quę ita oportet cognoſci. Homines ſani e-
runt ſi urinam mane albam, ante prandium candi
dam, item ante cœnam roſeam emiſerint. Candi-
da em urina debet eſſe, ubi cruditas nõ eſt. Quod
ſi mane mutauerit colorem, oſtenditur ſubeſſe ui-
tium: quod autem genus uitij, ita intelligemus.
Quãdo à capite morbus oritur, ſolet capiti dolor
accidere, uel temporibus, tunc ſupercilia grauan
tur, & tempora ſaliunt, & aures ſonant, oculi la-
chrymantur, nares repletæ odorem nõ ſentiunt. C
Ergo quando ex his aliquid acciderit, caput pur-
gari oportet hac ratione. hyſſopi, aut coronæ bur
aliàs barbuinæ bulę †faſciculum unũ feruefcere facias, inde aquã
cõtinebis ore, uſq; dum caput calidum habueris,
ut fluat pituita. q; ſiquis negligat eam, caueat epi-
phoras, aut dentium, aut aurium dolorẽ. Interdũ
etiã parotides naſcũtur, & uitia circa aures & cer
uicem oriri ſolent. Interdum deſtillatio uuulę, aut
grauitas. Interdum ulcera naſcũtur in capite, aut
capilli defluũt. Quando autem à thorace morbus
oritur, incipit ſudare caput, lingua fit grauior, aut
aliàs maxillæ os amarum, aut mamillæ †dolent, oſcitatio ſequi-
tur ſine ſomno & quiete: grauitas & prurigo cor-
poris, aut dolor, brachia manusq; intumeſcũt, ſu-
bitq; tuſsis arida. Ex his igitur quando aliquid ac D
ciderit, uitabis uitium ſi uomuerit, ſiue ieiunus, ſi
ue poſt cœnam, uel in balneo. plus enim prodeſt ſi
ieiunus bilem proiecerit. eam enim dicimus eſſe
matrem morborum. Sed qui uomere nolũt, & ſto
macho laborant, ſi decimo quoq; die abſtineant,
omne uitium euitabunt. Nanq; frequẽter uomen
do ſolet ſtomachus corrumpi. Quod ſi ex uentre
aliàs uertitur morbus oritur, hæc ſunt ſigna. Venter uritur † &
turbatur, & ſentit dolorem, ut cibus et potus ama
ra uideantur, genua ſubſidunt, lumbi grauantur,
inter ſcapulas contrahitur, totumq; corpus parti-
culariter graueſcit, tardantur pedes, grauia ſunt
crura, renes indoleſcunt, & incurrũt febriculam.
His itaq; cognitis, prima eſt abſtinentiæ utilitas.
tunc etiam medicamẽtis ſatis eſt aluum purgare,
ut graue corpus leuamentis adiuuetur. Quod ſi
morbus maior premere uidetur, adijcies alterum
diem in abſtinentia, ſi uires tamen patiuntur: ſin
minus, cę maxime leuiſsimum ſumãt cibum, ſicut
ouum ſorbile, aut aliquid ouo ſimile. Hæc qui ne-
glexerint, fiunt cœliaci, torminoſi, dyſenterici, &
naſcuntur tertianæ & quartanæ, fiunt podagrici,
chiragrici: morbus etiam in articulis accidere ſo-
let, quidam etiam fiunt amentes, quibus etiam ſo
let ſanguis à naſo erumpere: oportet autem cuſto
dire & emendare uitiũ. In ueſica qui naſcitur mor
bus, hęc habet ſigna. pleni uidentur, & cito ſaturi
ſentiuntur, frequenter ſentiuntur inflationes uen
tris, & ſtrepitus, uidentur oſcitare nec oſcitãt, ſed
tantum os diducunt. ſequitur totius corporis ſtu- B
por, ſomnus grauis, quaſi macri corporis ſit. Uri-
na liuida & uix erit †tumeſcunt etiam uerenda, & *aliàs egeritur*
inde calculoſi fiunt. hæc uitia ſic emendantur. fœ-
niculum, apium uino auſtero madefactum, uel e-
tiam radices eorum conteres cũ uini cyathis duo-
bus, & tantundem aquæ calidæ, uel dauci ſemen,
& myrtæ puſillum tritum cum uini cyathis duo-
bus, & tantundem aquæ calidæ, uel cicer album
madefactum cum uino ut ſupra ſcripſi bibe, uel ra
dices aſparagi, uel orobum erraticum, uel ſerpyl-
lum decoque in aqua uino miſta & bibe. q; ſi ne-
gligunt, fiunt hydropici, ſequitur & iecoris, renũ,
& ueſicæ dolor: fiunt quoq; calculoſi, ſequitur &
ſtranguria, & uẽter tumeſcit. Intueri autem opor
tet ægri uires, ut poſsit ſubſtinere medicinam, ita
& febris cruditate careat. Sed etiam cataplaſma-
ta adhibenda ſunt, quæ apta ſint capiti, ueſicę, cru
ditati, frigori, calori, prout tempus erit. uti etiã o-
portet roſeo aceto, oleo uiolato, & irino, & lin-
guam aſperam melle fricabis, uel mentæ folio. &
reliqua diligenti medico permittenda ſunt: quia
morbus acutus eſt.

Prologus libri.

Quoniam petenti tibi corporis ſani & imbecil
lis per urinam notas dedi, adieci etiam ad curatio
nem rationis conſilia, nunc autem medicamento
rum compoſitiones adijciam, & unde naſcantur
corpori uitia: & ſi nata fuerint, quę emendatio ad
ſanitatem perducat. Aduerſus autem omnes im-
petus morborũ duo ſunt remedia certiſsima, pri- D
mum eſt ut decimo quoq; die à cibo & potu abſti-
neas, deinde poſtero die laueris, ciboq; firmo uta-
ris. ſi ſic feceris, oportet ut nihil uitij omnino acci
dat, perpetuaq; ſanitate utaris. altera res ſalubris
eſt potus qui lenitudinẽ confirmat. eius potionis
cõpoſitiones habes per annos iam cõpletos ami-
ciſsime Mœcenas, quãdo me cum Cęſare noſtro
morari †meminiſti. & hæc faciendo nunquã te in *aliàs inueniſti*
aliquo languore corporis decidiſſe: nec noſtrum
Auguſtũ. Itaq; me tecũ habebis, libellum meum
legẽdo. adieci etiam quod plenius tibi conſilium
præſtare poterit petẽti, quod in ultimis leges dina
midijs. Sed expedit ut creſcẽtib. numeris lunã ob
ſerues quãdo tollere & quãdo ponere uelis cura-
tionem

tionem. Si itaq; non feceris, & ad diminutionem lunæ ſuſtuleris, minus ualere ſcire te oportet. & enim mare per lunã augetur & minuitur. cerebrũ etiam & corpora hominũ augentur creſcente luna. quando autem luna minuitur, ita quoq; unaquęq; earum rerum diminutionẽ ſentit, quæ licet recognoſcas ex his hoſtijs quę quotidie immolãtur, in quibus uides omnibus augeri & minui cerebrum per lunam, ita quoq; in herbis, & componendis medicamẽtis. Sanè etiam totius anni dies tibi ſcripſi, per quos ſcias quibusrebus uti debeas aut abſtinere. Incipiamus ergo ab hiemis conuerſiõe, quæ fit ſolſtitiali die, id eſt octauo cal. Ianuarij. Tunc incipit ſe diffundere humor increſcens uſq; ad conuerſionem ueris. Vtendum eſt ergo calidis, & aperitiuis rebus illo tempore, & uino aliquatenus indulgendum. Sũt autem dies in ſupradicta conuerſione nonaginta tres, nam incipit ueris cõuerſio à duodecimo cal. Aprilis. ex eo phlegma creſcit & ſanguis. Vtimur ergo bene olentib. & acribus omnibus, corpus exercere & laborare debemus uſq; ad ortum pleiadum. diebus ſcilicet
aliàs xl vij †xxvij. nam pleiades oriũtur ſexto idus Maij. Ex ſupradicta igitur cõuerſione uſq; in hanc diem fel creſcit, & amaritudo eius augetur, ex quo febrib. ſubminiſtratur alimonia uſq; ad æſtiuam conuerſionẽ. Vtamur ergo dulcibus, uenere & uino parcius, labore nihilominus exercitabimur. Sunt autem dies iſti à ſupradicta conuerſione xxxiij. conuerſio uero æſtiua octauo cal. Iulij incipit, tunc nigrum fel, id eſt melancholia augmẽta ſuſcipit uſq; ad conuerſionem autũnalem. Vtamur ergo frigidioribus, & dulcibus, & bene olentibus, à labore
aliàs xv tinere debemus maxime diebus xij. †Cõuerſio autem autũnalis incipit ſexto cal. octobris, tunc etiã fel creſcit, & pinguis humor, id eſt, pituita uſq; ad occaſum pleiadum. Vtamur ergo acidis, & acerbis, & parcius laboremus, & abſtineamus à uene-
aliàs xl re. Sunt autem pleiadum occaſus †dies xlv. quod eſt quarto idus Nouembris. tunc creſcit in corporibus hominũ ſanguis. Oportet ergo cibis leuioribus uti, & uinum ſanũ ſumere, & à uenere nõ abſtinere. inde ad cõuerſionem hiemalem dies ſunt xij. His ergo utere, & ſanus tranſibis omne ætatis tuæ tempus, nec medicinis indigebis.

De catharticis.

Quoniam quidem de naturalibus qualitatibus ſpecierum & ciborum in ſuperioribus ſatis diximus, nunc de catharticis dicendum eſt, quæ diminuunt humores, quos auxerũt cibi incõgrue ſumpti. Sana habentes corpora laborioſum eſt purgare, etenim tortionibus & ſtrophis grauiſsime afliguntur, & grauiter eos cõſequitur purgatio, & deinde citius deficiunt purgati. Oportet igitur aliquem purgare uolentem, præextenuare & incidere pingues humores, et poros adaperire, per quos accipiuntur & extrahũtur humores à cathartícis. & crudos quidem & tenues humores à principio morborũ euacuare oportet. Expectare autẽ opor-

A tet digeſtionẽ in pinguibus & glutinoſis humoribus, ſicut eſt phlegma & cholera nigra, & in omnibus prolixis paſsionibus ſemper digeſtionẽ expectare conuenit, In acutis autem †quoniam mo- *aliàs quando*
uentur humores & circa initia purgandũ eſt cum cautela multa. In motione etenim, & ductione, & curſu exiſtentibus humoribus, timendum eſt ne quod uiſcerum debile exiſtens natura, materiam motã recipiat, & maxime thorax. In quolibet autem membro infixos humores, ſicut in phlegmonis uiſcerum fit, purgare nõ oportet antequã maturentur. quicunq; enim phlegmonas habẽtes dicit Hippocrates in principijs ſoluere tentauerint,
B & morbo repugnãtia delinquat, ſicq; corpore debilitato præualebit morbus. Quando uero morbus pręualet, honeſtum eſt humores educere. Vtimur autem catharticis in cephalęa & ſcotomia & hemicrania & epilepſia aſthmate & ſynanche & orthopnœa & in iſchiadica & arthritica & podagrica & nephritica & in ueſicę et matricis paſsiõibus ſi prolixæ fuerint. Similiter autem & quãdo rheuma frequẽter nocet auribus, uel naribus, uel oculis, uel ſtomacho, uel ori, uel omni ſuperficiei, & neque deſiccatur ab alijs adiutorijs, neq; per ſe ſtare poteſt. ſolet enim uentris purgatio rheumatiſmos ſtringere. Hic quoq; ordinabo quomodo expurgetur melancholicus humor, poſt phlebotomiam, poſt retentionem hæmorrhoidarũ. Ad
C expurgandam uero & remouẽdam prolixam humorum diſpoſitionem utimur cathartico in paralyſi, & apoplexia, & atrophia, & in peſsimo morbo qui caros dicitur, & in grauitate permanẽte in aliqua parte corporis. Ad reſtaurãdum uero corporis habitudinem, utimur catharticis, & in prolixis febribus, uel quotidianis, uel quartanis, mania, melãcholia, extaſi, cachexia, atrophia de malis humoribus facta, in elephantiaſi uel epilepſia quoq;, ſcabie, & lepra, exanthematibus, ſatyriaſi, in ulceribus multis ſpontaneis, & uix cicatrizantibus, & rheumatizantib. & ut abundantẽ & moleſtantem educamus humorem utimur catharticis in hydropico & icterico. hic quoq; ordinandũ
D eſt de rheumatiſmis uentris, in quibus utimur catharticis. aliquãdo etenim acer & inutilis humor inſidet pelliculis uentris aut inteſtinorum. Similiter ut acria ſuppoſitoria, & acria clyſteria cõmouent inteſtina, & ad deſidendũ conatum excitãt. Vbi enim eſt acredo, ibi attrahit humor de membris in circuitu, uel de toto corpore. in his uero dignum eſt uti catharticis, ut talis humor expellat à toto corpore, & uenter, & inteſtina mundificentur. Vniuerſaliter autem catharticis utendum in robuſtis uirtute, & promptis ad exercitia, ſtomachumq; robuſtum habentibus. & multã inutilem materiam in corpore congregantibus. Nimis uero pingues, nimisq; graciles ad purgandũ incongrui, multo abũdantes ſanguine, et frequenter deficientes, & uix curabiles, & cito uomentes pro-

qualibet

qualibet occaſione, & pueri, & ſenes, et mulieres A fortiter menſtruoſæ, & purũ ualde corpus habentes, & qui bene cauerint in diebus, & quibus uale reſtringitur uenter ſecundum naturam. Sed et etiam in dyſenteria, & qui leuiter apprehendũtur colica. Omnes enim colica grauati ad purgationem ſunt incongrui. Nunc igitur incipiẽdum eſt à pharmacijs choleram purgantibus.

De purgantibus choleram rubram.

Cholagoga dicuntur quæ choleram rubram expurgant, quibus utendũ eſt, ſi opus eſt, omni tempore, abſq; hyeme, in ætate quidẽ adoleſcentię, & iuuentutis, habitudine autem ſicca, & gracili, & nigra, uel rufa, & in uiris magis q̃ in mulieribus, & in ijs qui frequenter cibum corrũpunt, & in habentibus uentrẽ conſtrictum, & amara cholera a- B bundantibus: facileq; iraſcentibus, & urinas modice egerentibus, cibisq; utentibus calidis & ſiccis: in paſsionibus autem icterícis, hepaticis, ſplenitícis, pleuriticis, phreniticis, ſynãchicis, mania, cephalalgia, ophthalmia, eryſipelate, lepra, febribus tertianis, & quibus cholera abundat. His ita diſpoſitis, notandum q̃ cathartica non ſimplici aliqua qualitate euacuant, ut per calorẽ (nam ſi hoc eſſet, omnia calida purgarẽt, ut piper, ſinapis) ſed potius purgant proprietate quadam, eo quidem modo quo magnes ferrum trahit. Sed catharticorum quædam quæ uentrem molliunt, tantum malactica dicũtur, de quibus ſuperius diximus. Nũc uero de fortiter educentibus ſermo imminet, qui-
C bus utimur aut ubi materiam per metatheſim medicamur, aut induratum morbum cõmouemus, ſiue ut reficiamus corpus, & ad ſuam temperantiã conuertamus, aut humorem moleſtantem educamus. ſunt autem alij quidam modi miſti & cõpoſiti adinuicem, purgãtibus uero tempus eſt aptum uer magis, & maxime autumnus.

De aloe.

Aloe totum corpus non euacuat, ſed choleram in ſtomacho, uentre, & inteſtinis exiſtentem educit perfecte & ſuauiter, cum ſuppoſitis glãdibus, quæ nimis educit. datur autẽ capite grauatis propter fumigationes à ſtomacho frequenter aſcendentes. datur autem ophthalmicis propter eandẽ cauſam, & ijs qui propter choleræ abundantiã ſitiunt, & quibus lingua & os facile deſiccatur. Et D quibus ſtomachi fit ſubuerſio aut propter calorẽ, aut propter anxietatem, ſiue propter aliquam infirmitatem. detur quoq; citrinis extra rationẽ factis, et ubi neceſſe eſt educere ſuperfluitates, et clyſtere pro aliqua occaſione intromittatur. Dentur aloes drachmæ duæ, cũ melicrato, quod optimũ fiet ſiquis acceperit eum quotidie ueſpere, ſiue quod melius eſt, mane, quia ueſpere poſt cibum, cibum corrũpit. quibus uero inſuauis eſt propter amaritudinem, cum ſucco corticis citri, uel braſſicæ, uel cum terebinthina & melle cocto orobicas confice pilulas, et da ex eis ſecundum quòd opus fuerit. eſt autem euſtomachicum plus omnibus catharticis.

De ſcammonia.

Scammonia choleram rubram educit, ſtomacho maxime dolorẽ inferens, & inſuauis, & grauiter olens, & ualde ſitim faciens, & cũ omnia cathartica cacoſtomacha præter aloem ſint, ſcãmonea eſt præ omnibus. abſtinere igitur ab ea oportet debilem habentẽ ſtomachum. leuiſsima enim exiſtens, facile ad corpus attrahitur, & de eo purgat quod purgandum non eſt. ſed impeditur eius euacuatio frequẽter à calore febrium, ut de ſuperfluitatibus parum educat. Danda eſt igitur non febrientibus, & euſtomachis, & difficulter uomentibus, & non facile deficientibus. Doſis uero eius eſt ℈. ij. ſiue plus, ſiue minus, ſecundum uirtutem, cui admiſceaẽ ſal, aut thymi cimę, aut pulegij, aut aloe magis, quibus forte abſentibus detur cũ mele, uel cum ſucco ptiſanæ.

De peplio.

Peplij ſemẽ aut cimæ in umbra ſiccatæ dentur ℈. iiij. in melicrato modico aceto aſperſo. educit enim choleram rubram, & nigram, & phlegma, & uentoſitates, & ſecundum q̃ Iſaac dicit, maxime conuenit paſsionibus ex uentoſitate factis, & melancholiæ. in uitio ſplenis quoq; prodeſt, inflationibus prolixis & matricis & coli, & profundis tumoribus qui fiunt in uentre.

De elleboro nigro.

Elleborus niger purgat inferius cholerã rubrã, maxime & nigram de toto corpore ſine moleſtia aliqua. Ideo febricitantib. non grauiter, ſed in circuitu, & per longum tempus datur, & manẽtibus chronicis, & in cephalæa diuturna, utiliſsimus uiſceribus, & matricis paſsionibus. Maxime uero eius uirtus eſt ad educendum ex toto ſiquid corruptiuum ſanguinis eſt admiſtum. Vnde utilis eſt icterícis diuturnis, & exaſperationib. circa ſuperficiem, ut eſt lepra, et impetigines, & ſimilia, ad elephãtiacos quoq; facit. Doſis autem eius eſt ℈ iij. ſiue plus, ſiue minus. Tenuibus autem radiculis prius aquę infuſis, deinde earum ablato cortice, & in umbra deſiccato, diligẽterq; trito datur cum ſapa, aut cum oxymelite, cui adiungitur cauſa boni odoris modicũ petroſelini, uel dauci, uel pulegij, uel ſatureiæ, q̃ ſi fortius uolueris facere, ſcammoneæ modicum adiunge.

De purgantibus choleram nigram.

Choleram nigram educentibus utimur in melancholicis, & ſcotomaticis, & furioſis, & ijs qui atrophia laborant, & qui ſe abſcondunt, et epilepticis. detur autumni tempore maxime.

De epithymo.

Epithymũ igitur nigram choleram educit inferius. dandum ergo perfectis ℈. iiij. cum ſapa uel oximelite & ſale modico. Conuenit autem paſsionibus ex uẽtoſitate natis, hypochõdriacis & quibus hepar grauatur, & dyſpnoicis. ſimiliter purgat illud ſuperfluum quod naſcit ſuper ſatureiã, ſed debilius eſt.

De polypodio.

Polypodiũ choleram nigrã maxime educit, &

phlegma. dentur autem radicis mundatæ ʒ.vĩj. eli
A linque, et reple eam elixatura, uel uino dulci et ue
xa eas in melicrato aquoso, uel sole siccatas da co teri, et sic infundatur per diem et noctem, deinde
medendas ante cibum. purgat quoq; mediocriter colabis uinum cum panno, et calefacies, et dabis
in iuscello gallinæ, uel ptisana cocta. bibendum. Optime quidē purgat ictericos, et ha
bentes liuidas pustulas in superficie.

De pulegio.

Pulegium quoq; educit choleram nigrā & tra De tithymallo.
goriganum & panthemimum, quod leuitate mo Tithymallū educit phlegma et colerā ni. Dant
aliàs leucocinō do dicitur & alixon, & alipon. Dentur autem de autē cimę uirides in uasculo quodā ad ignem de
unoquoq; ʒ.vi. Melius autem dantur cū aceto, & siccatę, et sic diligenter solutæ. Misceant autē eo
sale modico, & aqua siccata & trita. rum ʒ.iĩj. cū polenta et aqua, et sic bibant, nam sic
cæ comę eius debiliores sunt. Cū caricis aūt tithy

De lapide armenio. malli radix siccata in umbra reponat, et quando
Armenius lapis ni. purgat choleram, & omne opus fuerit, corticis ablati diligēter triti ʒ.iĩj. im
pingue & uiscosum, ideoq; datur melācholicis & mitte in uino dulci ueteri, et sic infundi permitte
elephātiosis, & similibus, & phreniticis & asthma die ac nocte, et per pannū colans calefacies modi
ticis. dosis autē eius est ʒ.iĩj. siue plus, siue minus. B cū, dabisq; bibendū cum uino, et optime purgat.

De centaurio minore. Succus autē tithymalli datur à quibusdam cū ca
Centauriū minus choleram pinguissimam pur ricis, uel cū polenta stagones, id est guttæ iĩj. aut
gat & mucilagines, & ideo prodest splenīticis, & v. sed multū ulcerat linguā et quæ circa eam sunt,
ischiadicis. bibitur autem elixatura eius. sumā et uentri calorem inferūt maximum. Sed si uis be
tur quidem centaurij ʒ.vi. aquę cotyla una, & bul ne facere, in ficu matura et recēti, supradicti lactis
liat ad medietatem. iĩj. guttas immitte, et de lacte eiusdem ficulneę se
cundū uires sumētis, et sic da comedendū, et si uo
De purgantibus phlegma. lueris seruare toto anno, poteris. quacūq; hora de
Phlegmagoga dicuntur quę phlegma purgāt, deris facile purgat. Sed tanquā de fortissimo ca
quibus utendum est in frigidis habitudinibus, & thartico obseruate, quoniam mirabiliter soluit.
ætatibus, & ægritudinibus, tempore quidem hie
mis, ut in paralyticis, apoplecticis, tumentibus tu De ysio.
more frigido, & qui multū & frequenter pinguia Ysion phlegma purgat maxime, cuius cortices
phlegmata mingunt, & quibus phlegmata abun siccæ et infusæ ut prædictum est in aliquo dulci ui
dant in uentre, & pectore, & stomacho, & mulie no da ʒ.vi. bene purgat quantumcunq; uoluerīs,
ribus rheumatizantibus, & qui pinguia excreāt, C donec anum aqua nō laueris, sed cū panno lineo
& fastidiosis, & ischiadicis de mucilagine articu illum absterge. et quando tibi uidetur sufficienter
lorum factis, elephantiosis: maxime autem hydro purgasse, laua anum frigida aqua, et extrema ma
picis anasarcam patientibus. nuum et pedum in aqua mitte, et restabit fluxus.

De colocynthide. De elaterio.

Colocynthis phlegma purgat maxime, & cho Elaterium purgat nimis phlegma et cholerā.
leram, & mucilagines. unde neruorum eorumq; dabis autem obolos iĩj. cum lactis confestim mul
passionum est purgatiua. datur & utiliter omni cti cotyla una. sed eligēdum est quod uiride sit in
bus capitis passiōibus, & orthopnoicis, & ischia colore, et leue, et non uetus.
dicis, & arthriticis, & renibus, & uesicæ per lon
gum patientibus. est quoq; utilis aliis passionibus De cocco cnidio.
quæ sunt ex materia uix extirpabili & dura. dan Coccum cnidium phlegma purgat et cholerā
tur autem ʒ.iĵ. de interioribus in melicrati cyathis mediocriter, sed magis crudos et aquosos humo
duobus, debilibus autem ʒ.i. datur. eligēda est au res. Est enim ignitū et acutū. Dantur autē grana
tem alba et mollis interioris colocynthidis pulpa: xxx. si uero leuius purgare uolueris, denī grana
nam sicca & denigrata inutilis est. terenda est au xx. uel xv. dentur autē sic, quod interius est ex gra
tem & soluenda diligenter, & multoties cribellan D nis cū polēta teres et uino, et da ei bibendū, et post
da, & quando opus est cum melicrato diligenter ea modicū olei rosei uel melini sorbere facias, ne
soluatur. nam trita antequam infundatur, tenuissi fauces exuras, ideoq; melius est ex eis cū melle co
ma uidetur: sed quando in melicrato infusa fuerit, cto catapotia formare, quia aquosos humores ma
tumescit ualde, ut nō facile credatur quod cribel gis purgat. inter aquosos purgantia est magis ha
lata fuerit. quæ si sic bibitur, tumescunt eius par bendū. De agarico.
tes recentes in uentre & stomacho, & maxime in Agaricum purgat phlegma et cholerā, sed me
intestinorum circulis & reuolutionibus propter diocriter. Dabis ʒ.iĵ. cum melicrato uel oxymeli
mollitiem, quæ acres existentes natura & demor te, est autem cacostomachum, et quia leue est, su
dentes, intestina ulcerāt quibus insederint, et pas periora petit. sit autem albissimum, et facile, et nō
siones neruorum inferunt, & strophos, & fortes ualde lignosum neq; robustum.
tortiones. Vnde cum multa cautela cum melicra
to oportet eam soluere. q; si mitius purgare uolue De cnico.
ris, colocynthidem desuper aperi, et omne semen Cnicus, id est semen croci hortensis siue hortu
proijce, et solum pulposum absq; semine in ea re lani, purgat phlegma sed nō fortiter, tritum ʒ.iĵ. et
in iuscello gallinę, uel ptisana mistum et colatum,
et sic

et sic bibitur. quidam autem quod interius est cni
A aquosos humores, sed etiā phlegmaticos educit;
ci accipiunt & terunt cum amygdalis & aniso & quędam uero prędictorū phlegma educunt aquo
melle, & catapotia formantes seruant, ictericis u sum, ut coccū cnidiū, & croci semē, & linozostis,
tiles quidem, sed leuiores. & agrestis cucumeris radix, quę hydropicis est u
tilissima.

De lacteride. De euphorbio.

Lacterides, id est cataputia, purgant phlegma Euphorbiū phlegma educit, sed maxime aquo
magis. Dentur de maioribus grana xv. de mino sum est, acutissimū autem, nimis ignitū, & cole
ribus xxx. & amplius purgari indigentibus dili ricum, ideoq; cholicis datur, & uētres frigidos ha
genter ut mandant præcipe: his uero qui multa e bentibus, alios uero fortiter turbat, sitimq; ualidā
uacuatione non indigent integra da bibenda, ma infert, sed admisce ei aliquod odoriferū semen. da
xime si patientes fuerint cacostomachici. bis ex eo iĩj. obolos cum melicrato, melius autem
est cum melle cocto catapotia formare ex eo.

De aristolochia. De chamælea.

Aristolochiæ rotū. semen sic cum tritum ʒ.i. bi Chamælea cocta in mulsa & bibita, aquosa ma
batur cum melicrato. phlegma purgat et cholerā, gis expurgat, purgat quoq; phlegma & cholerā.
est autem eustomacha. B mitte autem ex ea ʒ.v. in duabus cotylis aquæ, &

De linozostide. coque ad quartam, in fine autem coctionis super
Linozostis, id est mercurialis, si elixetur, & so mitte mel mediocriter, & parū coque, & colans
la folia comederis, sufficienter stercus expellit. da in potum. quidam uero terunt ualde chameleę
ʒ.i. & cimarum absinthij duplum, & cū melle con
De cucumere agresti. ficientes formant catapotia.

Cucumeris agrestis radix obolis duobus cum De ammoniaco.
melicrato bibita, educit phlegma sufficienter, & Ammoniaci thymiamatis ʒ.iĩj. in melicrato bi
stomachum non euertit. be, aquam educunt. quidam splenīticis illud dant
cum acetoso melicrato.

De styrace. De sabuco.

Styrax pinguis & rubicundus datur ʒ.i. cū tere Sabuci radicis corticum succus bibitus ʒ. ĩj. a
benthina, mensura æquali in catapotijs, & phleg quosum humorem educit.
ma satis educit.

De purgantibus sanguinem.

De thymo. Sanguinem uero purgāt, porri capitati succus,
Thymi cimas cum floribus teres cum oxycra id est eius quod dicit aratillū, mercurialis quoq;
to & sale modico ʒ.x. aut minus, & expurgat satis C albæ uiolæ, agrestis, malua, & saluia.
phlegma & choleram.

De opio.

De cyclamino. Opium sic fac. Mense Iulio papaueris uiridis
Cyclaminī radices solutę ʒ.iĵ. aut iĩj. secūdum folia teras per linteolum extorquens, semen ipsi
uirtutē, & cū hydromelite bibitæ, purgant phleg us papaueris uiridis teras, & in ipso iure miscens
ma & cholerā, maxime autem per sudorē. ideoq; coque ut spissum sit, & ad solem siccabis, et serua,
bibentem oportet iacere, & cooperire, & calefa illud est opium.
cere corpus, ut sudoris exitum adiuuet.

De omphacomelite.

De allio. Omphacomeli sic fac. ℞. botros mundos non
Allij ʒ.iĩj. solutę, & cū hydromelite bibitę, phle maturos, nec acerbos, et repone in umbra, ut pos
gma educunt. sint suæ humiditatis aliquantulum deponere, de
inde exucca, & mitte de ipso succo partes iĩj. &

De chamæpitye. mellis despumati partem unam, & mitte in uase
Chamæpityos solutæ ʒ.ĵ. & cū ficubus uel cū fictili & gypseo cum calamo perforato, & suspen
melle cocto sumptę in catapotijs, educūt phlegma D de ad solem per dies quadraginta. ualet ad crassas
uentositates rheumatizantes, ad fastidium & de
De bdelio. bilitatem stomachi, flaccida corpora cōfirmat, &
Bdelij arabici clari atq; rub. ʒ.iĩj. solutę cum hy maxime quæ syncopim patiuntur.
dromelite bibantur, & phlegma purgabunt. pro
prium autem est oculis rheumatizantibus. Alia confectio eiusdem.

De radicibus oliuæ & pyrethri. Omphacomeli sic fac. uuæ non maturæ succi
Oliuæ radi. corticū ʒ.i. cum uino uel aqua sum partes ĵ. mellis partem i. in uase duplici coque,
pta phlegma purgat. Similiter pyrethri radicum donec densior liquor ipse fiat, & utere.
oboli viĵ. cum aqua & ligdos semine ʒ.iĩj.

De cœsypi ceroto.

De galla. Oesypi cerotum sic fac. ceram, axungiam sine
Gallæ quoq; grana xl. excoriata comeduntur, sale, colophoniam, ius lanę uetus oleum ana lib. i.
& similiter operantur. ius fœnugrę ʒ.vi. adipis anserini & pullini añ. ʒ.i.
coque oleum cū iure lanæ & fœnugræci diligen
De hydragogis. tissime, donec ad mensuram olei ueniat. Iterū po
Hydragoga dicuntur quæ aquosos expurgant ne ad focum, additis suprascriptis speciebus.
humores, quibus utendum est in hydropicis, &
mulieribus molestatis per longum tempus ab ali
quo fluxu, & rheumatizantibus.

De squama æris.

Aeris squamę ʒ.i.s. in melicrato data, non solū

De iure de lana.

A Ius uero de lana sic fac. lanã succidam in aquã multam pone ut molliatur, diebus sex, septima uero die coque, et ipsam pinguedinẽ desuper colli-ge suprascripto penso. et exinde cõfice cerotum.

De hydromelite.

Hydromeli sic fac. mellis optime despumati libras xx. succi cydoniorum libras v. aquę fontis libras xl. misce diligenter in uase fictili tenui et picato, recõde, et claude, et mitte ad solem sub tecto diebus xlv. hoc est ex die calendarum iulij usq; in iiij. idus augusti, ita ut intra quinos dies uas conuertas, ut partes quæ quinq; diebus fuerunt superiores fiant infimæ. hoc genus poculi uino uetusto melius redditur, ut nescientes quid bibant putent se optimum uinum bibisse.

B

De gariofilato.

Gariofilatum ad catarrũ sic fac. gariofilos zingiber et piper tere, adde uinũ, et paucum mellis, et pone ad focum ut bene ferueat. deinde pone in cuppa lignea radicẽ apij, petroselini, libystici, costi, fœniculi, et super ista herbas in ipsa cuppa mitte gariofilatum feruentem, et tandiu ibi sit donec temperetur ut bibi possit, per dies tres mane et sero hoc facias.

De cechalceumeno.

Cechalceumenon sic fac. limaturam de cupro in ollam rudem mitte, adde acetũ in ipsa olla gypsea de argilla, et mitte in foco, ut intus et foris ipsa olla rubra sit quasi focus, tolle à foco, et mitte intus fusticulos paruos, et ipsam ollam ad solẽ mitte

C usq; dum refrigeret, et illud est cechalceumenon.

De amylo.

Amylum sic fac. mitte frumentum mundum in aqua per noctes et dies tres, et per singulos dies aquã renoua, postea in pila macera, adde aquã, et per linteum extorque in concha, et dimittas residere, et tunc ipsam aquam diligẽter expurga ut imum nõ moueas, quod remanet ad solem sicca. et hoc est amylum.

De ceruſa.

Ceruſam sic fac. de plũbo fac tenues lamínas, et mitte in uase operculato aceti modium mediũ, & super acetũ mitte ipsas lamínas plumbeas, ita ut acetum non contingant. tunc ipsum uas gypsa ut nullum spiraculum habeat, ibi maneat diebus

D xv. postea tolle lamínas, & rade puluerem quẽ ibi inueneris, & erit ceruſa.

De æruginæ campanę.

Aeruginẽ campanę sic fac. lamínas de cupro tenues facias, & sicut de plumbo diximus ad faciendam ceruſam facias, habebis æruginẽ campanæ.

De medulla ceruina.

Medullam ceruinã albam sic fac. frange os cerui, & tolle medullam, & dimitte manere in uino horis quatuor. de ipso uino tolle, & in aqua mitte, et manibus macera donec alba sit. fac tortellos inde, & repone, & utere.

De sapa.

Sapam sic fac. musti de peculo ʒ. xv. tolle, cydonia integra viij. caricas xv. dactilos iij. anethi ramorũ. M. i. fœni. similiter. apij similiter. coque ad tertiam, & quando refrigeratum fuerit cola, & repone in uase fictili & picato.

De careno.

Carenũ sic fac, musti dulcis modios xx. mellis ℈ x. cidonia partita xx. poma similiter, pulegij M. v. canabis rad. M. i. ciperi M. iij. apij radi. & seminis M. i. scariolæ ramorum & seminũ, petroselini ramorum & se. costi hortulani, radicum fœni, radicum libystici añ. M. i. hęc omnia coque ad mediũ, & refrigeratum repone in uase picato.

De hydromelite.

Hydromeli sic fac. musti dul. modios x. balsamitæ siccæ M. iij. ciperi radi. M. iij. petroselini radi. fœniculi rad. apij radi. libystici radi. añ. M. iij. nuces pineas integras v. cydonia partita xij. coque ad medium, postea cola, & adde mellis cocti modium i. commisce bene, et quando refrigeraueris, repone in uase fictili picato.

De garo cathartico.

Garum cathartícum sic fac. polypodij pul. lib. i. piperis al. gra. 50. diagridij ℈. i. gariofilorum cochlearium i. terens commisce cum melle, & repone in uase ui. deinde accipe ad quodcunq; uoluerís cochlear i. uel ij. secundum uires, maxime humorem educit melancholicum.

De lycio.

Lycium sic fac. prunellas de caprifolio collige mense septẽbri, & tere, per linteumq; extorque, et succũ eius ad solem in cõcha sicca, & erit lycium.

De acacia.

Acaciam sic fac. mense septembri prunellas ex nigra spina tere, per linteum extorque, succumq; eius in uase argenteo siccabis, & erit acacia.

De flora.

Floram sic fac. ceruſam tritam cũ oleo & cera modica coque in uase cupreo aut æreo, cataplasma ubi necesse est apponere, celeriter coriũ adducit.

De ptisana.

Ptisanã sic fac. mitte hordeum pinsitũ in ollam rudem, cum aqua bene coque, per linteum extorque, condias de sale, butyro aut oleo cum pipere & cinnamomo modico, repone & utere.

De chalcidio.

Chalcidiũ sic fac. æris florẽ in aceto uehemẽtissime subigito, sicca ad solem, fac puluerẽ & utere.

De opopanace.

Opopanacem sic fac. herbam uirgultam, & radicem panacis siue meu tere, extorque succum eius, in sole siccabis, & erit opopanax.

De omphaco.

Omphacũ sic fac. acínos expressos † accipias; carnes ipsas & nucleos in sole siccatos tunde, fac in puluerem, & erit omphacum. *aliàs acidas olivas*

De diagridio.

Diagridiũ sic fac. mẽse augusti collige herbã thymalli, & eius radices pinse, ius ipsius. id est lac in uase argẽteo mittas ut coaguleẽ sic ad solẽ diebus xi. et pro necessitate quãdo opus fuerit utere.

De aphro-

De aphronitro.

Aphronitrum sic fac. Nitri partes ij. et saponis i. distempera cum prima gutta saponarij, factisq; trochiscis ad solem pone.

De polenta.

Polentam sic fac. Hordeum quãdo cœperit habere quasi lac, mitte in furno, et quando deliccatũ fuerit, pæleis munda, & fac farinam.

De elaterio.

Elaterium sic fac. Succum cucumerum agrestium non maturorum exprime, expressumq; super plenum uas aquæ infunde, & quod supernatauerit collige, & ad solem sicca.

De resina.

Resinam frixam sic fac. ℞. resinam pineam in ollam missam durissime coque, & sic proba si est

B frixa, Gutta posita in marmore si infrigidata puluerizetur, tolle ab igne.

De aqua ignita.

Aquam ignitam sic fac. ℞. salis lib. ij. sulfuris uiui, tartari ana ℈. i. †uinum forte, & fac ad discipli- *aliàs ij.*
nam aquæ rosatæ.

De hydrelæo.

Hydrelęon sic fac. ℞. partes ij. aquę & iij. olei.

De hydromelle.

Hydromel sic fac. ℞. partes ij. aquę et iij. mellis.

De posca.

Posca sic fac. ℞. aquę partes ij. uini iij. & coquatur.

De cephalęa.

Si quis cephalæam patitur, & unũ de brachijs tumuerit, uel caput, & ex utraq; parte, seu sinistro

C oculo signũ apparuerit in modum lenticulæ, moriturus erit. Si uero ex nullo alio signo moriturus est, demus ei hæc antidota, esdram scilicet, uel philonium, hieram picram, blancam, et puluis fiat ex spica nardi, & squinãto, & ammoniaco, & succo tithymalli uirginalis & interioris, & opium, & semen papaueris, & flores centaurij addant, ex nullo magis, sed æqualiter ex omnibus fiant, & diagridij uncíam unam: his omnibus in puluerem redactis, dabis ʒ. i. cũ uino calido: & anethino ac rosaceo oleo perfunde caput. Item esdræ potio cum uino calido temperata & bibita, siue unctione facta, dolorem capitis sedat. Item theodoricon emperiston magnum, ad omne uitium capitis facit,

D hoc idem facit diaolibanum.

Ad dolorem capitis, & calorem.

Accipe cimas salicũ, & in fortissimo aceto ad ij partes decoque, & exinde caput & pedes foueas, & ex cimis caput fomenta. Item galbanũ charæ impone: & pone in parte illa qua caput dolet, & prodest. Item sauinam tere cum albumine oui, & cum aceto fortiter distempera, et emplastrũ fac super caput eius, & ibi dimitte iij. diebus, et ambo crura eius usq; ad genua mitte in aquam frigidã, & da ei potum ad soluendum.

Ad febrem capitis quæ nõ permittit hominem dormire uel quiescere.

Tolle capita papaueris sicca uel uiridia, & semen lactucæ, uiolas, & folia myrtæ, & pone in ca-

A cabo aqua pleno, & coquaẽ usq; dum omnes herbæ dissoluantur, & decoctione ipsarum pedes & crura lauentur, & extergantur linteo fortiter, deinde unganẽ oleo uiolato. & sic somnũ præstabis, & dolorem & angustiam auferes. Potio ad capitis dolorem, fœniculum, rutam, libysticum, mel, piper, uinum totum commistum ieiunus bibat.

Item ad somnum.

Succus papaueris agrestis cum farina hordei inunctus dat somnum.

Item ad dolorem capitis.

Folia hederę terrestris cũ albumine oui in fronte ligata prosunt.

Electuariũ ad capitis & stomachi dolorem.

℞. Mastiches, anisi, fœniculi, polypodij, thuris, myrobalanorum indorũ, croci, spodij, sandali albi & rubri, portulacæ seminis, diagridij, ana ʒ. iiij. zacaræ, amygdalæ, ana ℈. s. dragaganti ʒ. ij. cãphoræ ℈. i. musci ℈. s. uiolæ quantum de alijs omnibus speciebus, tempera cum syrupo uiolaceo.

B

Vnguentum laxatiuum quod caput alleuiat, stomachũ purgat, appetitũ confortat, oculos clarificat.

℞. succi apij ℈. ij. foliorũ rubi succi ℈. iij. polypodij succi ℈. iiij. laureolæ succi ℈. i. fœniculi succi ℈. xiij. mercurialis succi ℈. xiiij. olei li. ij. adipis gallinæ & uerris ana lib. v. resinæ ℈. i. thuris, mastiches ana ℈. s. casiæ fistulæ medullæ ℈. ij.

Ad tineam.

Elleborum nigrum tritum cum uncto pone su-

C per totum caput. Ad idem. Ficatum porcinum crudum & calidum cataplasma diebus ix. postea laua de aqua frigida, & sanabitur.

Ad furfures.

Accipe semen urticarum, & trita parumper, & pone in aceto per diem & noctem, & postea lua caput de qua re uolueris, deinde uero de ipso aceto, ad ultimũ autem de pura aqua, hoc facbis uel ter. Ad idem. Coque cyclaminum in uino, & caput ablue, deinde coque saluiã in uino, & caput ablue, & super hoc puluerẽ nepitę aspergesu per totũ caput nocte, & mane iterũ laua cũ saluia.

Ad capillos cadentes.

Apes quãplures in olla noua include, & ibi eas incende, & cum oleo tere, & exinde in caput mit-

D te, & scarificatum perunge.

Ad diuturnam alopeciam, & renascentes capillos.

Pyrethrum tritum mistum cum felle uituli perunges. Stercus etiam felis idem præstat cum aceto illinitum: euforbium cum oleo frequenter impositum idem mirabiliter operatur. Ad idem. Caprarum stercus, & ungulas ipsarum cõbustas, & cum aceto solutas adhibe. Ad idem. Testudinem uiuam super sarmenta incẽde, & cinerem eius in cacabo nouo cum aluminis ℈. iij. & medullæ ceruinæ totidem, cum uino coque, & alopeciã inde frica. Item ad furiones in capillis.

Accipe fel terræ, & fel bouinum seu taurinum, & acetum, et pone in cucurbita de creta. facq; for-

titer feruere,& refrigerato, & colato, laua ſemel uel bis,deinde laua cum aqua calida ſi uis. Ad idem,& ut capilli citius creſcant. Olibanū cum ſtercore murium pari pondere tere cum aceto & perunge, ſed ante loca nitro frica. Idem facit gittuſtum cum aqua tritū & illinitum. Item lacterida trita,& cū oleo cocta,& illinita mirabiliter capillos augmentare facit. Item ſimum caprinum combure in teſta,& tempera cum oleo, & raſo capite inunctum ſpiſſos capillos præſtat. flos agrimonię tritus cum oleo & fricatus nigros capillos facit. Item ad capillos cadentes, agrimoniam tritam cū lacte caprino impone. Ad idem. Verbenam cū abſinthio in lixiuio coque,& laua caput aſsidue. Vt capilli naſcantur ubi uolueris. Panem hordeaceum & chartam cum ſale æqualiter combure, & tere cum adipe urſino, & unge locum. B

Vt capilli naſcātur ubi uis. Vnge caput oleo myrtino, quod ſic fit. ℞. flores myrtę,& coque cum oleo communi,& eo colato pone recentes alios flores myrtinos,& ſtet ſub diuo xl. diebus:ſic fit omne oleum,ut roſatum &c. Item corticem mediam de ulmo in aqua coque,& de ipſa aqua caput laua, deinde puluerem rutæ ſuperaſperge. Item ad capillos & pilos ut naſcātur. pellem de capite uulpis calybitidis,id eſt tugurialis, excoriatam cōbure,& lacertæ uiridis corpus eiecto capite uno die aut nocte ſuſpende, & poſtea coque in oleo ſimul cū puluere,& unge ubi uolueris. Ad idem ex cortice capparis incenſo cum melle inūge. Similiter ex puluere ranarum,& muris ſimi cum pice liquida,& ex cinere quercus nouellæ unge ſæpius.

Ad auferendum pilos.

Ad pilos de facie uel alia parte corporis auferēdos. Pſilothri, calcis uiuæ lib. i. in uaſe fictili ad ignem, ſine aqua per diem & noctem dimitte, in craſtinum autem aquę quantum ſufficit infunde, et diu agita, poſtea adde lepnias pulueris, id eſt auripigmenti ℈. ij. Quādo uero probare uolueris an perfecte coctum ſit, penna immiſſa & abſtracta ſi depilatur coctum eſt, tunc in balneo antequam laueris unge: poſt horam quando iam pili cadūt, de furfure abſterge,& laua.

Vt pili ita ablati nunquā renaſcantur.

Cicutæ ſemen,ueſpertilionis ſanguinem, uerbenæ ſuccum commiſce ut multum ſpiſſentur, unge prius ablatis pilis. D

De hemicrania.

Siquis hanc paſsionem habuerit, & nullum cibum ſumere quærit,& dormire nequiuerit, nauſeare iterum non ualuerit,& nullum ſuſpirium fecerit,& poteſtatem in lingua non habuerit ut debet,ſed hæſitauerit ut ictericus, iſta ſigna mortem ſignificant. Si uero nulla ſint mortalia, dabis ei picram Gal. & ſal cathartícum. Vnguento thermātico uel calido unge caput eius. Item ſucco foliorum hederę cū oleo & aceto unge nares. & ſtatim dolor ſedatur. Pilulæ ad hemicraniā. ℞. mirobalanorū citrinorum: kebulorū indorū ana ℈. ſ. croci orientalis, maſtiches ana ℈. ij. & ℈. ij. ſcammonię ℈. A i. ſ. Aloes hepatici quantum penſat totum, tempera cum ſucco fœniculi,& da eunti dormitum. Ad idem & ad quoslibet alios morbos. Baccarū lauri cum foliis ℈. i. bryoniæ ℈. i. maſtiches ℈. i. aloes ℈. ij. tere & confice cum ſucco caulis,& fac inde pilulas,& da patiēti poſt comeſtionem xi. uel xij. ſecundū uirtutem eūti dormitū. Ad idem. Herba quinq; folia in uino, aut in aceto trita perunge.

De ſcotomia.

Qui uiſllam iugiter circuit per gyrum, uel contra ſolem reſpicit, ſeu in puteum, ſeu in quemlibet locum manum mittit ut inde aliquid attingat, & ſtatim cadit & ſpumat, mortale eſt. ſi autem nullum mortale ſit ſignū, abrotanum da bibere, & in capite pone theodoricon emperiſton, & hierā,& anacardinum theodoricon. Item ad capitis uertiginem. Balſamitā cum oleo tritam & expreſſam, cerebro & fronti tepidam ungendo appone. B

Ad caput fractum.

Aranea tela cum oleo & aceto, fracto capiti appoſita, dolorem tollit & ſanat.

De epilepſia.

Qui ceciderit in hanc paſsionem,& contraxerit omnia membra in unum, non tamen ſpumat, & poſtea libenter manet ſolus,& cū nemine propria uoluntate loquit̄, ſigna mortalia ſunt. Siquis lunaticus ſpumat,& oculos conuertit, & fremit, & mugit,& cadit,et membra contraxerit,et colorem ſimilem croco habuerit, moriturus eſt: ſi autē hæc ſigna deſunt, cum blanca, aut ſancti Pauli anatidoto, aut eſdrę cum ſcammonia ei ſubueniatur. C Item epilepſia naſcit̄ ex iij. humoribus, id eſt phlegmate, cholera ru. et melancholia, Siquis cadens fecerit ſpumam multam et albam, et ſtridet dentibus, erit de phlegmate: ſi uero quando ceciderit claudit oculos quaſi dormiat, et non proijcit ſpumā, et cito reſurgat, erit cholera. Si autem ultū nigrū habebit, et diſtorquebit os, et caput, et linguā, et manus ſtrinxerit, et fecerit ſpumā paruā, et continebit ſe quaſi ad mortē, de melancholia erit. Itē per urinam poteſt cognoſci, ex quo horū trium ęger patiat̄: quia ſi fuerit alba et craſſa, erit de phlegmate: ſi citrina et parum nigredinis habuerit, de cholera rubra: ſi alba et nigra et craſſa, erit de melancholia: hoc poteſt probari in ſequenti nocte ſui caſus, uel præcedenti in urinis. Patientes autē melancholię cauſa uel phlegmatis, ſic curari poſſunt: in primis talem dietam accipiant. xv. diebus uel xx. comedant carnem † ouillam nō pinguem, *aliàs ſuillam* coquinatam, et agnos paruos. De uolatilibus, comedant gallinas, gallos, anſeres, anates, pullos columbarū domeſticos, phaſianos. De oleribus, porros coctos cū oleo, bugloſſum coquinatū, paſtinacas coquinatas, fœniculū, aſparagos, ius cicerum cum oleo: De fructibus uero nullū, nec piſces, Bibant uinū ſubtile cum aqua. Potio ad idē. ℞. pęonię grana, ſaluiā, abſinthium, urticam, marubium ſecundū eſtimationem in aqua frigida tēperabis. Itē ad idē. Laſar, id eſt aſſę fœtidę, maluæ, betonicę, abrotōi, phu, cinnami, piperis albi, rhu pōtici, euphorbij

euphorbij, ſalis, ficuum, opoponacis, ſaluię, origani, diagridij, ſcyllæ, caſiæ fiſtulæ, ammoniaci, maſtiches, hyoſcyami, coſti, rutæ, caſtorij añ. ℈. i. ſ. ſagapeni, mādragoræ, mercurialis, ſampſuci, thuris añ. ℈. iiij. da ei cum aqua calida in modū auellanæ. A

Item puluis ad caducos, & qui ſpumant & paralyticos.

℞. olibani, maſtiches, myrrhæ, ſanguinis draconis, aſpalathi, antimonij æquali pondere, opoponacis ℈. i. oliuæ ſmaragdinæ, bdelij uarij, petræ de capite corui marini nigrę † unc. iij. cryſtalli, ſadib, id eſt folia nucellæ, naſcam, id eſt fungum querci num, carbones ſabuci, petræ ſancti ſepulchri, naſcam uitis, † pannum blattæ byzantiæ, naſcā myrtinam, † crucem marinam, † herbam occaſionis, cicerellum, furfura, matriſyluam, herbam hirci- B nam, betonicam, maiorem maluam, marcoram, id eſt marubium, baccaram, † malum ſtyracis, ungulam urſinā, corium uituli marini, fel & ficatum urſinum, fel & ficatum corui, fel & ficatum erina cei, cingulum de corio capreoli, os de corde cerui, ſulphur, pallam maris, radicem de carduo albo ana ʒ. ij. puluerem fac & da cum aqua frigida. Ad idem. Oua coruorum comeſta proſunt, expertum eſt. Qui perdit loquelam culpa epilepſię, ſuccum rutæ agreſtis naribus inijciens hoc ſæpe facto eam recuperabit. Vnguētum ad idem: Centumneruiam, uiolam, brancam urſinā, allium, farfaram, apium riſus, batrachion, linguam caninā, ſiſymbrium, fœniculum, libyſticum, aquilegiā æqualiter, herbam fœtidam pluſquā de alijs: his o- C mnibus pinſitis cum axungia ſcrofæ recenti, et in axungia ualde coctis, exprime fortiter per pannū in aqua frigida, & quod ſuper coagulauerit collige & repone, & utere. Infirmus autem ſecludatur diebus xxx. priús tamen accepta potione quę optime purgat, capite raſo, et bene calefacto, mane totum caput hoc unguēto, & totum collum in circuitu unge. & ſero ſimiliter eunti dormitum, et hoc xxx. diebus facto, ℞. caſtorium, & olibanū, & antimonium æquali pondere, & puluerizа, & diſtempera cum fœniculi ſucco, & da bibendum mane ieiuno, & ſero eunti dormitum, & hoc per xxx. dies, & cuſtodi à cibis contrarijs.

al. drach. vij

aliàs carnem aliàs cucurmā aliàs canoſolā, id eſt polium aliàs malū terræ, id eſt cyclaminum

Item probatum unguentum epilepſiæ.

℞. linguam caninā, brancā, lupinā, plantaginē D de aqua ſulphurea ſiſymbriū, fœniculū, lybiſticū, centrum galli, uiolam, ſaluiā. hæc omnia æquali pondere cum recenti axungia ſcrofæ in aqua decoque, & cola fortiter, et quod ſupernatauerit infrigidatum collige. Et quādo operari uolueris, cathartico patientē purga prout res poſtulare uidetur: deinde abraſo capite abundanter inunge, habens idē ſupra caput, & circū amplam teſtam cale factam, ut affatim calorem miniſtrare poſsit. hoc per triduum, uel quātum opus fuerit fac. Et aquā aliquantulum mellitam & calidam bibat, antimonium, caſtorium, olibanum, linguæ caninæ radicē, fœniculi radicē æquali pondere, & puluerizatis utatur in ſupradicta aqua, uel eius ſucco expreſſo. Itē ad idem. Fac bullire centūneruiam, id eſt barbaram ſyluanam in ix. phialis uini, ut redeat ad tertiam: da phialam. i. per dies nouem.

De apoplexia.

Qui ceciderit in apoplexia, & de multis rebus deſiderat ſibi cibum afferri & potū, & ſtatim quādo uidet hoc abominatur, ſiue maſculus fuerit, ſiue fœmina, mortem ſibi immínere ſignificat. qui autem non habuerit hęc ſigna, curari poterit cum ſupradictis antidotis & unguentis.

De phrenitide.

Qui ex phrenitide multum alienatur, phlebotometur de media uena frontis, quantum ouí teſta capere poteſt. Si perdiderit loquelam, ſternutamento utatur, quod conficitur ex condiſi herba. Si autem præ nimia anguſtia dormire nequiuerit, crura & pedes lauentur ex decoctione uiolarum, et roſarū, & ſemine lactucæ, et myrtę, et ſic colatis linteo, ungatur oleo uiolato, & ſi non alienatur, & deſiderat balneum, ſine aliquo timore detur. Si autem hoc totum non profuerit, radatur totum caput, & ex calido pulmone pecoris obuoluatur totum caput, & maneat ibi per totā noctem, & ſuper foliis cucurbitę, et totus ſtomachus ſimiliter obuoluatur de foliis, & matutina hora præ nimio fœtore auferantur. De cibis, utatur cucurbitis & portulacis conditis cum pauco oleo et aceto, & comedat far, ptiſanam. de pomis autē, mala granata, & mala ſyria, et pyra. Item ad phrenitin, Succus hederæ in naribus infuſus, & ruta miſta cum aceto, cerebroq; ſuperpoſita nimis adiuuat. Item ad ſomnū. Semen hyoſcyami fortiter tere, & cū lacte mulieris, & oleo uiolato, uel roſato tempera, & tempora & frontem inunge. C

De melancholia.

Qui melācholiam patitur, ſemper uomit, & faſtidiū patitur, et nihil de cibo & potu accipere poteſt, tamen hoc tantillum quod ſumit nō proficit ei, & ſolis uel ignis ardorem nequit ſuſtinere, & dormire non poteſt: tamen quando dormit ſupinus iacet: et nunquā firmiter dormit, et poſt dormitionem pigritia ei ſentitur, & ambo labia uiridia ſunt, moriturus eſt. Item ſi multū ſitit, & lateris patiatur dolorem ex utraq; parte, talis eſt ei curatio, calami, nardi, caſiæ fiſtulæ, euphorbij, coſti añ. ℈. ij. eſulę. ℈. iiij. hæc omnia in puluerē redige, & D cum uino bibat ieiunus ualde diluculo, & tūc ieiunet ad horam nonā. Item ad idem potio. Ireos tunſum & cribratum miſſum in uino ieiunus bibat mane. Aliud cathartícum. Tartarum, & farinam tritici mitte in uino in ſero, alia die fac inde pilulas, & dabis ad manducandum ieiuno.

Item ad idem medicamentum purgatorium melancholiæ, quod tunc humorem proprie purgat & liberat corpus.

℞. aniſi ℈. i. petroſelini ℈. iiij. epithymi ℈. iij. mel quod ſufficit, dabis cum aqua, uel cum uino.

De lethargo.

Qui in lethargum ceciderit, & libenter eſt ſolitarius, & multum comederit, et eo quòd amplius

desiderauerit,& loquitur quod non decet,& iugi A
ter saliuam suam foras mittit, morituru est: maxi
me si sudor frigidus in facie & ceruice fuerit. Si
uero talia signa defuerint, ita curabis. Ante diem
tertiũ nihil est adhibendũ. Iacere debet in loco lu
minoso, frequẽter pulsando nomẽ eius uocetur:
q; si prævaleat plurimũ ei somnus, ungenda sunt
ex oleo dulci & calido eius pręcordia, et lana mũ
da & calida fascianda. Cibo autẽ dato, fricentur
illius manus & pedes. q; si iterũ dormiuerit, mul
sam accipiat, & clysteria iniiciãtur, & caput pres
sius tundatur, ferulę incensæ fumus eius naribus
apponendus est. Sicut etiã lucernæ extinctę odor
olfaciẽdus est. Sic ruta in aceto trita eius naribus
adhibenda est, sisymbrium in aceto tritum infun
dimus in capite, aut testudinis sanguinẽ in fronte B
illinimus. Ptarmico cerebrum mundare cõuenit,
alij sanguisugam fronti & temporibus adhibent.
Ex cornu ceruino et galbano fieri fumum eius na
ribus ualde approbamus. Ad oculorũ uitia.

Super panem hordei calidum & per medium
scissum puluerem carui asperges, & ante oculos
patientis tenebis.

Ad sanguinem & uulnus oculorum.

Primum tere pinguedinem, et postea adde fari
nam milij, & distempera cum uino in modum un
guenti, & linteolo superposito cui opus fuerit im
pone. Item tolle crocum orientalem, et lycium, &
succum ocimi, & lac fœminæ marẽ nutrientis, et
dactylorũ carnes, omnia tere fortiter, & cũ aqua
rosata uel cum succo ipso & lacte distempera in C
modum unguenti, & super oculos pone.

Item ad oculos sanguinolentos.

Tolle pullũ columbinũ, et sub ala incide, et san
guinẽ qui inde exierit in oculos infunde, probatũ
est. Ad lachrymas oculorum.

Tolle rapas syluestres, & tere fortiter, & cum
aqua rosacea distempera, & super oculos pone,
probatum est. Ad lippitudinẽ oculorum.

Atramentũ, mel, albumẽ oui ęqualiter teres, &
oculis suppone, & mane et sero lacte mulieris in
unges. Item ad lachrymas oculorum.

Rutę succũ, et mel cõmisce, et oculos unge, cer
tum est. Item ad sanguinẽ & dolorẽ oculorũ.

Aloe & opiũ tempera cum lacte mulieris quæ
nutrit masculum. D

Item ad tumorẽ, et caliginem, & sanguinem.

Verbenam cum oui albumine tere, et tritam
impone, optimum est. Item cynoglossi succus in
oculis immissus, et herba trita & superposita ocu
lis, mire prodest.

Item ad caliginem oculorum.

Rorem qui cadit in matutino, & succum rutæ
collige, et in oculis mitte.

Ad panum oculorum.

Puluis olibani cũ melle, et aceto, ac stercore ma
iorũ muriũ mistus, atq; inunctus, caput denudatũ
capillis uestit, & panũ oculorũ diluit. dysenteriæ
obsistit cũ aqua sumptus occasione frigoris, lumẽ
amissum puluerizatus & iniectus restaurat.

Item ad panum & sanguinem oculorum.

Membranum oliuæ fortiter tere, et misce cum
albumine oui, et pone super oculos, multũ ualet.

Ad ungulam oculorum.

Tolle anguillam uiuã, & extrahe inde sangui
nem, et mitte in oculum, multum ualet.

Item ad idem.

℞. nitrũ, & mitte p̃ ix. dies in ignẽ, et postea fac
tenuissimũ puluerẽ, et mitte in oculum, expertũ.

Item ad sanguinem oculorum.

℞. Succũ apij, et albumẽ oui, misce insimul, &
mitte in oculum sero eunti dormitum. probatum
est. Ad idem. ℞. salicem siccum, combure forti
ter in ignẽ, postea fac tenuissimũ puluerem, mitte
in oculum eunti dormitum, probatum est.

Aliud ad pruritum, & pinguem pituitam.

Succũ uel folia apij misce cũ bono uino, et dimit
te per unũ diẽ, postea unge oculos, uel laua, mire
prodest. Ad albuginem oculorum.

Succus agiolę, fœniculi, instillatus eunti dormi
tum, multũ ualet: stercus albũ tantũ lacertę cũ ui
no tẽperatũ idem facit. Itẽ succus ederæ terraneæ
in nare eiusdẽ partis oculi in quo fuerit albugo im
missus, capite uehemẽter reflexo manẽte, albugi
nem eijcit. Item ad clarificandum uisum.

Fel uulturis cũ stercore humano mistum, & ui
no bene colatum, & oculis immissum mire facit.
Fel arietinũ immissum hoc idẽ facit. Pillulę ad ui
sum expertę. ℞. squinãti, spicę, xylocasię, xylobal
sami, carpobalsami, agarici, asari, rosæ, uiolę, epi
thymi, absinthij, colocynthidis, terebinthinæ, cin
namomi, croci orientalis, stœchados, mastiches
ana 3.i. diagridij. 3.iiij. aloes hepatici. ℈. v. tempe
ra cum succo absinthij, & fac pilulas.

Ad aurium uitia.

Ad aurem percussam, uel uulneratã, calidi pa
nis interiora cum melle tere: et frequenter pone.

Item ad aurium dolorem.

Tolle cepas, & tere fortiter, & adde cyminũ,
& mitte in frixorio, & fac in modum cataplasmæ
tis, & tepidum pone super aurem.

Item ad auditum.

Micam panis hordeacei impone calidam.

Ad aurium dolorem.

Succum mentæ tepidum infunde.

Item ad aurium dolorem.

Rutæ cymam & cyminum tempera cum lacte
mulieris, misce & cola. & succus inde extractus
tepidus auribus instillatus ualet.

Item ad aurium dolorem, uentositatem,
& surditatem.

Cepulam albam, & allium simul tere, et expri
me inde succum, & auribus instilla. Item tolle ma
lum terraneum, & caua, et immisso oleo coque,
& in auribus instilla: idem præstat.

Item ad diuturnos sonitus.

Euphorbium cum oleo cypríno tritũ & calefa
ctum in aure missum, singulare præsidium est.

Item ad dolorem calidum & tumorem.

Succus cucurbitæ cũ oleo rosaceo calefactus et
immissus

immissus sanat. Item lycium, & opium lacte mu A
lieris admistum, & auribus immissum, nimios do
lores mitigat: si tamen opium uetus fuerit. Item
oua formicarum tere, & per linteum cola, & ad
de polygoni succum, & auribus infunde, uetustis
simum emendat surdum. Si uulnus in auribus fue
rit, aut auditus grauetur, urinam puerilem tepefa
ctam infunde: humorẽ desiccat, & celeriter sanat.
Item hederæ succũ cum uino mistum infunde.

De fluxu sanguinis narium.

Ad nariũ sanguinis fluxum, testas ouorum, &
maxillas cancri, & sanguinẽ draconis, et stercus
bouinum siccum, & parum de psilotro unguento
sicco, quod remanet in uase in quo cõficitur. hæc
omnia tere, & in puluerem redige, & quantũ tres
digiti leuare possunt, uel quantumcunque potest B
cum nare unde sanguis fluit leuare attrahat, & li
berabitur. hic puluis cum aqua frigida tempera
tus, in mane & sero potatus cum prædicta mensu
ra scilicet trium digitorum curat fluxus mulie
rum, dysentericos, & hæmoptoicos. Item ad idẽ.
Gypsum cum aceto forti, aut argillam fronti, uel
temporibus illine, & testiculos in aceto forti pa
tiens teneat. Item lumbricos terrestres cum thure
& tenui albumine oui cõtere, et fronti & naribus
impone. Item bambacem aliquãtulum ustum, &
uino & oleo infusum in nare de qua sanguis exit
mitte: eamq; exinde oppila. Item herba sanguina
ria pinsita, & naribus imposita sanguinem sistit:
puluis urticę combustæ naribus insufflatus idem
facit. Item uitellum oui assatum & durum naribus C
immissum sanguinem stringit.

De fœtore narium.

Ad nares male olẽtes, rutę semẽ, absinthij semẽ,
uel pyrethri accipe: fac puluerẽ, et in narib. pone.

Ad polypos naris.

℞. aluminis scissi, myrrhę, sandaracæ añ. 3.i. iiij.
æris usti, gallæ añ. 3.i. diligẽter tere: & calamo in
suffla, prælotis tamen naribus bono uino, & be
ne ualebit. Emplastrũ leneadi diapepereon, solu
tum cum succo mali granati acidi idem pręstat.

Ad uitia oris.

Si quis ulcerationẽ oris patitur intrinsecã, tol
le oculum lucidum, id est lycium, & cum aqua ro
sea distempera, & in ore tenere facias, & sanabi
tur. Si ex rheumate tamen fuerit, abrotanum tri D
tum, & cum melle mistum in ore clauso teneatur,
& phlegma fluere sinatur. Singulare auxiliũ hoc
est, & ad dolorem dentium ualet.

Ad fœtorem oris.

aliàs fagi Folia †fragi mãduca pulegiũ & serpyllũ simul,
& quando perrexeris dormitũ, aceto bono laua.
Si anhelitus olet quãdo perrexeris dormitũ.
Aceti boni cyathum, id est per partes bibe.
Vnguentum ad uitium oris, uel uulnus.
Ius de chelidonio pleno ouo, mel pleno ouo, pi
peris grana. 51. coque ad mediętatem, & utaris.

Ad linguæ uulnus.

Arundinem in melle missam & coctam pone:
mirifice sanat.

De dentium uitijs.

Nasturtij succus auribus infusus dentium dolo
rem mitigat. Sotira & acharistum potata dolo
rem dentium sedant & placant. Item tithymalli
radicem coque in uino ad mediętatem, & bis per
mensem os lauetur, & dentes nunquam dolebũt.
Item ad idem. ℞. radicem urticarum, & coque in
aceto, acetum tene in ore, de radicibus uero em
plastrum facias super maxillas dolentes. Ad
idem. Tolle membranum, radicem tapsiæ, & co
que in aceto, & ablue dentes, prius tamen scarifi
catos, ut sanguis inde exeat, hoc etiam commo
tos dentes confirmat. Item rasuram corticũ † oui aliàs orni
tene deforis, & cum aceto forti decoque, & tepi
dum in ore tene. Ad idem. Chamædryos cum
aceto forti tene, & longe in ore tene, statim do
lor deficiet. Item hederæ radicem in uino coque,
& in ore tene radicem & uinũ, multum prodest.
Item quinquefolium cum radicibus in aceto aut
uino coctum ieiunus in ore tene. Item uinũ cum
pipere miscebis, & parum bullies ad focum, & te
pidum in ore tenebis. Item succus alij cum pipere
triti, in aure alterius partis missus prodest. Vel sal
combustum super dentẽ positũ perfecte idẽ ope
ratur. Item puluis olibani cum staphisagria tritus
prodest dentibus, & linguã expeditã reddit. Item
℞. zz. grana piperis, & tere fortiter, cum forti ui
no bullias, et teneas in ore, & reijcias, & iterũ bis
uel ter aut amplius sumas, donec dolor cesset. cor
tex pyrethri bene tritus, & sup dẽtes positus pro
dest. puluis eius idem operatur: hoc idem facit ue
na incisa quæ retro est in media aure, uel alia liga
ta inter pollicem & indicem contrariæ partis.

Ad maxillas tumidas, & ad dolo
rem dentium.

Bulli tithymallum in aqua & cola, herbam fa
scia leuando, & ponendo in gingiua.

Ad dentes continendos.

Corticem † pyrethri incende, & bolum arme aliàs piri
nicũ, & mastichen, misce, & facto puluere unge
gingiuas. Item piper. zz. calx cum melle prius mi
sta, et postea assata, & galla, et mastiche, & balau
stia, omnia ęqualiter puluериza, & unge gingiuas.

Ad uuulam destillantem, & fauces tumẽtes.

Succo absinthij sufficienti laua. Item sinapis in
aceto gargarizatus cum melle multum iuuat. D

Contra uitia faciei.

Ad impetiginosam faciẽ & rubram ℞. succum
carduncelli albi, & morgellinæ, tantundem de oli
bano, & melle, & absinthio, & ceruſa, et his com
mistis unge: & laua faciẽ cum mica panis in aqua
infusa, deinde teneras cymas rubi cum melle lu
na decrescẽte confice: postea inunge ceruſam no
ues ablutam, deinde commisce oleum, & psimy
thium, id est ceruſam & olibanum.

Ad lentigines.

℞. ouum, & pone in aceto, donec testa macere
tur: & accipe sinapi & puluериza, & cum ouo con
fice, & unge faciem eunti dormitum: postea laua
cum farina hordei. Ad idem. Succus bryonię
& cucumeris

& cucumeris agrestis ana ʒ.i.gummi hederę ʒ.s. accipe, & faciem laua superiori modo, & si intumuerit facies, cum succo strychni, id est solani & albumine oui laua.

Item ad impetiginem.

℞. radicem plantaginis, sal & acetum fortissimum, tere fortiter, & de illo aceto distempera, & laua. Item radix minoris lapathij in aceto cocta, & super impetiginem fricata liberat. Item hiera logodion, & hiera Rufi, facit in initio impetiginem habentibus, & uarijs alphis.

Vnguentum ad impetiginem.

Lacertam uiuam, & uitem albam pone in oleo: & coque ad tertiam, & colato oleo, adhibeatur cera purissima. probatū est. Ad idem. ℞. olei libram unā, olibani, cozumbri, pegulæ, sulphuris, saponis, licij, auripigmenti, cerę añ. librā mediā.

De morpheæ curatione.

Trochisci ad morpheam albā uel nigrā. ℞. ellebori albi, piperis longi, careos, id est carui, halcyonij, id est spumæ maris, sulphuris uiui: calami aromatici, andrachnes, id est portulacę, sādaracę: omnia æquali pondere, tere, & fac trochiscos cū aceto, & utere. Ad maculas albas uel nigras.

Oua trita, et cretam, lithargyrum, & cerusam, ex æquo cum aceto & oleo rosato confice, et loca prius cū linteo perfricata usq; ad ruborem perunge, probatum est.

Ad maculas rubras.

Cum melle & absinthio inunge faciem. Item aloe trita cum melle inuncta faciem iuuat.

Ad rugas de facie tollendas, & omnem ægritudinem depellendam.

Cucumeris agrestis radices siccas tere, et fecerne, & misce cum aqua, & faciem laua: hinc alia aqua frigida laua faciem. quod si per triduum feceris, mirum effectum uidebis.

Vnguentum ad morpheam.

℞. staphisagriæ, sulphuris, lithargyri, fac puluerem, et uade ad balneū & laua te: & postquam lotus fueris, laua te cum aceto, et unge supradicto unguento, & post triduum iterum laua te.

Aliud ad morpheam albam & nigram, & serpiginem.

℞. succi mali terranei, id est cyclamini uel panis porcini, succi hyarí, succi dracōteæ, uiticellę succi, saponis, sanguinis drac. et aliquantulum capitelli: frica fortiter sicut unguēto, et unge ubi opus fuerit. Ad scrophulas.

℞. radicis raphani agrestis rotulas. ix. et tantū de eadē radice, ut tantū succi possit exprimi quod sit ad mensurā trium digitorū, in ampulla uitrea, & da ut bibat in die Martis luna crescente: & in die Iouis luna deficiēte, et scrophas super scrophulas pone. Vt tota facies sit candida.

De sanguine tauri faciem linias, maculas de facie tollit, & limpidam reddit. Item ad idem. Aphronitrum, lithargyrum, picem rufam, olibanum, cimoliam, raphanum cum aqua pluuiali confice, & faciem linias.

Vt totum corpus hilaris fiat coloris.

Vini ueteris fæcem cum oleo tere, & totum corpus perunge.

Ad faciem clarificandam.

℞. crystalli, amenti dulcis & salsi, dentalis & antalis, coralli albi, et rubri, umbilici marini, nitri, salis gemmæ, sarcocollæ ana ʒ. i. ceruſam circa omnia supradicta contere: ubi ergo cutem laueris, distempera paululum de prædicto puluere in manu tua, & inde tange cutem. Item ad idem. †Olibani, ceræ uirginis, cornu ceruini, lithargyri aliàs olei ceruſæ ana ʒ.iij. terebynthinæ ʒ.iij. cōfice & utere. Vt facies albescat & mollescat.

Ceruſam, & ceram albam teras ualde cum roseo, & unge. Theodoricon emeriston male coloratis, Anacardinum pallidis ualde facit.

De passionibus gulæ.

Lotio ad scrophulas. ℞. ellebori nigri, mali terranei, herbæ mauræ, id est trifolij, matrisyluæ, caudæ lupinę: has bene ablutas fortiter pinsito, et ad tertiam decoque, & patienti de tertio in tertium diem dabis. Item ad idem. ℞. radicem spatulæ, & radicem herbæ mauræ, & testiculos agni, & nouies ablue et tere: et in uase pleno aquę ad cœlum liberum suspende nocte una: et singulis diebus bibe, & frondes tritas herbæ maurę in patientibus locis fascia: & dimittatur tota nocte. Item ad idem. ℞. stercus porcinum, & fac pulurem ex eo, et laua prius ulcus de fortissimo aceto uel uino: & postea imple de puluere illo, donec sanetur, expertum est. Ad idem. Fabæ lupinæ radices uino nouies lauentur, & aqua in diuersa proijciatur loca: quarum radicum una pars teratur mediocriter: alia pars dimittatur integra: & ix. grana piperis integra, et cinnamomi integri ʒ.ij. & mellis ʒ.ij. imponātur in olla cum uini cyathis. ix. quę omnia bulliant ad tertiam: et sic tribus diebus detur infirmo bibendum luna deficiente. Ad idem. ℞. Brusci radices: asparagi radices, radices fœniculi, radices uiolę, cymę oliuę, cortices fagi, paululum radicū acori, cortices ulmi, flores stœchados, rosę agrię, id est agrestis, uel rosæ caninę, quæ omnia lauentur nouies in aqua: & concoquantur in uino usque ad tertiam: et postea misceatur paululum mellis, & piperis, & ita bibat. Item uitis albę radicem tritam cum axungia superpone frequenter. Ad idem. Succus capparis, & succus fumiterræ misti & bibiti ualde prosunt. Ad glandulas.

Obuli cataplasma impone, et glandulas deficere certum est. Item folia persici cum sale tere, & superpone, mirifice prosunt. Sed si fuerint duræ ipsæ glandulæ, fimum caprinum tere cum aceto, & in panno inuolue, et superpone.

Item ad scrophulas.

Tolle lacertam uiuā, et mitte in olla rudi, olei libram unam, & ibi se decoquant. penitus aquam non tangat: postea unge mane et sero, uel decies in die. Item potio ad idem.

Enulæ radices, gladioli, asphodeli, folia lauri: omnia

omnia coque in uini fortis phialis nouem quousque ad tertiam redeat. dabis luna deficiente.

Contra uitia palati & gutturis.

Diamoron de rubis, quod facit ad omnes causas palati & gutturis: uuulam subleuat cadentē, & humorosam desiccat. ℞. succi mororum rubri libras duas, mellis libram unam, sapæ libram unam: quod conficitur sic, Succum cum melle & sapa in uase æneo stagnato ad leues prunas decoque, & ad perfectam decoctionē feruefacere desine. Quando uero coctum fuerit scies, quia posita de eo gutta sup̄ marmore, si se retinuerit ut mel, bene coctum est. tūc in uase stagnato reconde, & usui reserua, quando opus fuerit, ex eo palatum et uuulam unge, aut ad gargarizandum dabis.

Aliud ad idem, & ad uulnera faucium, alba uel nigra.

℞. balaustij, succi corticis granati sicci, amborum ana ʒ.iiij. aluminis scisi, mastiches añ. ʒ.i. tere, & in puluerem redige, & cum decoctione croci collige: & quādo opus fuerit, locis dolentibus unge. Ad uocem clarificandā electuarium.

Recipe cymini asi unc. ij. seminis sinapis, piperis ana ʒ.xv. calaminthes, pyrethri, cinnamomi ana ʒ. i. mellis quod sufficit.

Ad tussim ueterem & nouam.

Sotira magna cum uino detur eunti dormitū. Simili modo acharistum datur cū sotira mistum tussientibus. Vtile etiam est diabutyru pectori & tussientibus. Idem facit diacalaminthes.

Item ad raucedinem.

Apij semen, cymini syriaci, seminis fœniculi, seminis anethi, seminis pulegij ana cochleare unum in puluerem redige: & cum fœnigręci succo da bibendum per triduum, res est nimis salubris.

Pillulæ ad tussim probatæ.

Recipe styracis ʒ. i. opij, galbani, sulphuris uiui, terebynthinæ ana ʒ.ij. piperis nigri ʒ.xv. tempera cum succo apij, & da eunti dormitum, aut tres aut quinque.

De præcordiorum passionibus.

Quibus color rubens apparet in facie, aliquando post hoc in pallorem conuertitur: & tunc uadit dolor inter scapulas, uel tibias: & tussit: & quod proijcit ab ore, saporem salis habet, & memoriam non habet, & uidentur esse aspera quæ uidet, hunc deuita quia moriturus est: sin minus, ita curabis: diaprasu utile est, diaireos, uitijs pectoris, sic diacalaminthes, aut climax, id est aristo. uel uitis alba, & diaolibanu catarrho, & tussi.

Electuarium expertum ad uitium pulmonis, & ad omne rheuma descendens à capite ad thoracem, et qui sanguinem expuunt, & ad raucedinem uocis, & qui male ructant ab ardore stomachi, & synanchen quæ in faucem rumpit. & strangurią quæ ex phlegmate fit curat.

Recipe spicæ nardi, anisi, cinnamomi, dragaganti, confitę, id est styracis, hyssopi, petroselini, piperis albi, gariof. seminis fœni. dactyli, catui, rhu pontici ana ʒ. i. mellis quod sufficit, da mane & sero.

Item aliud probatum ad uitium pulmonis, & omnem tussim.

Recipe rapa, pyrethri, enulæ, elenij, iridis illyricæ, piperis ana ʒ.i. dabis mane & sero.

Electuarium dianthu quod optime facit contra cardiacos, phthisicos, hepaticos, cōfortat illos qui sunt debiles natura, & ex longa infirmitate curat.

Absinthij florum libras duas, & frondis eius libram unam, sandali rubri & albi ana libram unam, gariof. spicæ, galangæ ana unc. s. piperis longi, zz. mastiches ana ʒ.ij. liquiritiæ libram unam, succi eius unc.i. sacchari libram unam, rosę

ʒ. iiij. mel quod sufficit.

Diapenidion magnum, quod facit asthmaticis, arthriticis, sicce tussientibus, uocē perditā ex calore perfecte reparat phthisicis, peripleumonicis & pleuriticis subuenit.

Recipe penidiarum ʒ.c. pinearum, amygdalarum purgatarum, seminis papaueris albi, omniū trium ʒ.xxx. cinnamomi, gariofili, zz. succi liquiritiæ, dragaganti. gummi arab. amyli, seminis citruli, melonis, cucumeris, cucurbitarum purgatarum añ. ʒ. xi. camphoræ ʒ.iij. syrupi uiolati quod sufficit. Cōficitur sic, penidię cū syrupo, lēto igne aliquantulum bulliāt, & inde puluis terendorum temperetur. detur mane & sero cum tepida.

Diapenidion minus, faciens ad uulnera quæ intrinsecus sunt maturanda, omnes putredines expurgat, & cōstipata pectora mollit.

℞. zz. dragaganti, pinearū purgatarū, amygdalarū, anisi, seminis citruli, melonis, cucurbitæ, papaueris, omniū nouē añ. ʒ. xij. spicę, croci añ. ʒ. vi. mellis rosati q̄d sufficit. detur mane et sero cū tepida.

Epithema ad tumorem uel dolorem, uel inflammationem hepatis.

Recipe rosarum, trium sandalorū, farinæ hordei æquale pondus, tempera cum succo solani & cum aqua frigida.

Trifera magna, quæ facit ad dolorem stomachi ex frigiditate, sic ut quando accepta fuerit statim patientē ad sudorē prouocet, phreniticis, & mulieribus quæ ex melancholia de matrice insomniam patiuntur, suauiter somnum præstat, rheumaticis, & qui faciunt uentrem cum sanguine utilissima est. ascarides et lumbricos educit, & menstrua prouocat cum mulsa data.

℞. opij. ʒ. ij. cinnamomi, gariofilorū, galangæ, spicæ, zedoarię, zinziberis, costi, styracis, calami aroma. cyperi, iridis, peucedani, acori, mādragoræ, celticæ, rosæ, piperis, anisi, apij, petroselini, fœniculi, macedonici, dauci, hyoscyami, ocymi seminis. omniū xxv. añ. unc. i. mellis quod sufficit.

Ad infusionem.

Recipe squamam ferri, & tere, & misce cum melle, & cum succo mentæ, sanicenę, id est herbę sanctæ mariæ, & succo abrotani, & pastillato, mitte

mitte in testa posita super caueam terræ, & sic coque donec siccetur multũ, & reserua: quãdo opus est accipe cochlearium unum puluerizatum usq; ad dies nouem, & bibe post acceptionem, uel misce in uase uini puluerem, & quassatum bibat. similiter probatum est.

aliàs capitis Triasandali expertum ad dolorẽ †hepatis ex calore, ictericorum colorem emendat potenter, & omnem calorem intraneorũ usitatum extirpat, & sitim intolerabilem temperat.

Recipe diagridij in citonijs cocti ℥.xxvij. zacaræ, spodij, rosarũ babylonicarum aã ℥.ix. sandali albi, rubri, & citrini, succi liquiritiæ, seminũ portulacæ omnium aã ℥.iiij. rhu barbari, croci orientalis, amborum aã ℥.iij. camphuræ ℥.i. & ℈.i. Siropi Galeni quod sufficit, dosis eius ℥.iij. cũ tepida. B

Ad ictericos.

Accipe uirgã quæ fit de ære, & intinctam in forti aceto pone in oculis. Itidem facies de succo pomorũ granatorũ amarorum. Ad idem. Rosmarinus coquatur in uino optimo, & decoctiõe eius infrigidata, nocte & die utatur.

Electuariũ diaprasiu, siue sancti Petri, quod ualet ad causas pectoris, & ad febres ex his natas, & ad tussim maxime prodest.

Recipe hyssopi, serpylli, fœnigræci, anisi. ana ℥. ij. iridis illyricæ. ℥.iiij. origani, pulegij, calaminthes, scyllæ, prasii syluestris, & domestici aã ℥.iij. herbæ uirides cõcoquant in quindecim sextarijs aquæ ut ad tertiam redeant, pinsantur, & exprimantur fortiter. Ius aquæ decoctionis misceatur cum melle ℥.v. lente super carbones buliant, donec aqua cõsumatur: deinde mitte pinearum, dactylorum, caricarum pinguium mundatarum & pinsitarum ana ℥.iij. dragaganti: postremo his optime expressis, addantur pulueris liquiritiæ. ℥. iij. gallæ muscatæ. ℥.i. gariofilorum, galangæ, zedoariæ, spicæ, cinnamomi, rhu pontici ana ℥. iij. confice, & usui reserua. Sotira asthmaticis auxiliatur. theodoricon anacardinũ, ictericis medetur. hiera fortissima idem facit.

Pillulæ probatæ ad tussim.

℞. myrrhæ, croci, castorij, styracis, galbani, piperis, opij aã ℥.i. olei laurini ℥.xv. costi, casiefistulæ ana ℥.s. Aliæ ad idẽ. ℞. myrrhę, castorij, galbani, dragagãti, opij, styracis ana ℥.s. croci ℈.iij.

Ad uocem meliorandam.

Accipe lardũ recentem de porco multũ crasso, cũ aqua tepida, depilato & tantundẽ enulæ: facq; in olla bullire per totum diem, & carne cõsumpta fac iterum bene excoqui ius eius, quo excocto utatur quilibet sicut uoluerit. probatum est. D

Antidotum ad splenem.

Recipe costi, spicę celticæ, pulegij, rhu ponti, aristolochię longæ, casiæfistulę, squinãti ana ℥. iij. dabis ℥. ij. Item accipe uerbenam, & chelidonium, fac tortellos, & comede.

Item ad splenem res probata.

Cortices fraxini excoque in uino, & bibat quotidie donec sanetur. Si uis probare, da porcello A per triduũ ut bibat, & in quarto occide ipsum, & non inuenies splenem. Item radix ebuli cum syluestri rapa decocta & superposita splenis duritiẽ ualde remollit. Item ad idem. Tamarisci in uino decocti, & quadraginta diebus continuis bibendo eius decoctum, mirifice prodest. scypho etiam de eo facto, si cum eo assidue potetur, splenis duritia dissoluitur. Item potio esdræ cum diagridio mirifice prodest. Item acetum scylliticum splenem cito extenuat: conficitur autem sic. Scyllam sume, & eius durissima & tenerrima remoue, & medium per aliquot dies dimitte ut consenescat, & postea libram unam & ℥.sex sume, & in aceti lib.xij. pone ad solem per uiginti dies: quibus expletis per sacculum diu exfrica, & proiecta scylla in uase uitreo conde & utere. facit etiam hydropicis & †stomachicis. al. asthmaticis

Contra uitia stomachi.

Ad stomachi dolorẽ & rugitũ, siler, & cyminũ coque in uino falerno: & pone sup̃ stomachum.

Item ad uentositatem & dolorem non solum stomachi: sed etiam uentris & ilium ex frigiditate nata: expertum est.

Accipe baccarũ lauri partes duas, & tantundẽ rutæ, & cymini partem unam, & his tritis cõmisceãtur: & mistis apponatur de melle quantũ sufficit, & ponatur in frixorio super ignem, donec fiat calidum satis, & dolenti loco superponatur.

Diatrionpepereon stomachis cibos nõ digerentibus, & postremo ad omnem imbecillitatem stomachi ualet. Idem facit diapepereon.

Ad idem zz. conditum, quod: ℞. radices eringij bene mundatas & purgatas atq; lauatas libras quinque, deinde immutata aqua bene coquãtur. Postea de aqua colando siccentur: sic puluerem illius libræ uni zz. in aqua rosata per noctem uel amplius mollificati cũ melle sufficienti bene despumato commisceas: ita tamen quòd radices ipsæ in prædicto melle prius bene bullíant: & tunc demum omnibus bene iunctis aliquantulum uel usque ad mellis spissitudinẽ coque: & sic repone. C

Item ad idem, cõfectio marmoridarũ, id est penidiarum habentium duritiem marmoris.

Recipe sachari libras duas, solue cum frigida: quibus commisce puluerís cinnami zz. aã ℥. iiij. gariofilorum, galangæ, spicæ ana ℥.ij. pone super ignem, & tandiu coqui dimitte semper agitando, usque dum aqua consumpta fuerit: sed spatula nunquam recedat: deinde tres guttas olei super mundum marmor mitte, quod sit in modum tabellæ, & incide, & utere. Sed si uis laxatiuum facere, mitte ibi ℥.ij. diagridij. D

Ad uomitum superius & inferius.

Recipe tapsiæ lib.s. cataputiæ lib.s. agarici ℥. iij. atriplicis, rapæ radicis ana ℥.ij. croci iij. mellis quod sufficit. Aliud. Recipe tapsiæ ℥. ix. cinnamomi ℥.ij. s. mellis quod sufficit.

Vomitus suauissimus, & sine angustia purgans choleram ustam.

Recipe tapsiæ libram mediã, castaneolæ, condisi

disi, cinnami crassi, lacteridarum mundatarum, croci ortulani ana ℥.iij. mel quod sufficit: dabis in modum nucis cum calida. A

Alius uomitus.

Recipe tapsiæ libras duas, croci libram unam, condisi ℥. iij. cinnami ℥. iij. mel quod sufficit: datur ut supra.

Vomitus sine periculo.

Recipe succi ciclaminis, attriplicis seminis, spermatis genestellæ ana ℥. iij. cinnami unc. s. mel quod sufficit.

Item alius qui sic fit.

Recipe mellis cyathum unum, aquæ cyathos duos, aceti cyathos tres, coque ad medietatem, deinde raphanum ibi intingas, & manduca: & bibe de ipso oxymelite. B

Ad uomitum.

Mitte in uase fictili librã unã aceti, & tantundẽ aquę, et tãdiu bulliat donec aqua consumatur.

Ad uomitum, & dolorem, & concussionem stomachi cum uentris dolore.

Recipe sumac, mastiches, carpobalsami ana ℥. ij. seminis baucię, carui, cardamomi ana ℥. ij. spicæ †℥.i. trita in uino mitte cum ℥.s. de croco: post addes corticum citri uiridis, aut mentæ unciam unam, & succum mentæ, & succum turionis uitis, confice, durat per annum. aliàs drach.ij

Ad uomitum stringendum.

Nympheam bibe cum uino distemperatam per tres dies. Ad idem. Nepitam coquas in lacte caprino, prodest si bibas per triduum. Item tolle olibanum, & succum mentæ & parum aceti, & simul cõfice: & facto emplastro pone in furcula gulæ & super stomachum. C

Ad uomitum nimium, & uentris solutionem.

Recipe cyminum, & fac bullire in aceto, & da patienti bibendum & manducandum.

Electuarium ad uomitum prouocandum.

℞. ellebori albi lib. s. tritum sicca, cribella, fac tegulam calidam, & desuper pone puluerẽ modica hora: deinde mitte tres phialas mellis despumati in olla, et ipse puluis insimul bulliat in ipso melle, & repone: quandoq; opus fuerit, da cochleare unum, & facit uehemẽter uomere sine angustia.

Ad uenam ruptam interius restringendam.

Bibat parũ nasturtij seminis, aut adrianũ balsamatũ cum mulsa calida, aut athanasiam cũ succo plãtaginis, aut triferã magnã cum mulsa, quæ etiã uomitũ, & dysenteriã cum calida mire curat. Similiter oleum musellinũ uomitum stringit, et angustiam tollit. Ad idem. Boli armeni partem unam, gummi saracenici partem alteram, & dragaganti tertiam. hæc omnia temperabis cum uino ueteri, fac pilulas, & exinde dabis iij. Ad idẽ. Lac caprinum coque simul cum dragaganto: & utere uno die in modum †lactis. D aliàs electuarij

De stringendo sanguine.

Ad stringendum omnem sanguinẽ folia enulæ tere & impone. hoc etiã cum sale & urtica imposita fistulam stringit. Aliud. Corticẽ medium caprifici rasum impone. probatũ est. Item cepam finde, & impone. satis probatum est.

Ad hæmoptoicos.

Sanguinem draconis, aloem, symphytũ, alumen ex æquo trita, dabis cum aqua frigida. uel cum succo arnoglossi.

Electuarium ad stomachum, quod asthmaticis peculiariter prodest.

℞. galangæ, gariofilorũ, piperis, zz. costi aã ℥. ij. spicę, mastiches aã ℥.iij. xylobalsami ℥.iij. cõsi tæ, myrrhæ ana ℥.s. cinnamomi ℥.i. liquiritię. ℥. ij. rosæ, unc. ij. s. croci unc. ij. s. mellis quod sufficit.

Item ad eos qui sanguinem fundunt ex ruptura uenæ.

℞. symphytũ, & bolum aã ℥. ij. fac puluerem, et bibe cum aqua pluuiali per triduum in mane. B

De singultu.

Ad singultum tollendũ. Mitte manus & pedes in aqua calida: & postea apprehende spongiã, & intinge in aceto, & superpone stomacho. Item tere rutam uiridem, & cyminũ in oleo frigido, & in stomacho fascia. Item aquã pluuialẽ, & zinziber bibant, & cyminũ manducent. Item in aqua calida sedeant: & aquã decoctionis zz. & galangę bibant. Ad idem. Sotira cum mulsa bibita mirifice prodest. Item accipe castorium, & tere, & fac puluerem: & da patienti comedendum.

Oleum ad debilitatem stomachi, & uentositatem, facit etiam debilitati hepatis.

℞. olei rosati ℥.i. mastiches ℥.iij. uel ℥.i. ceræ albæ ℥.ij. hoc in æstate fiat. Si autem fuerit hyems: adde laurini ℥.ij. costi ℥.i. hæc omnia concoquantur lento igne in testa: & bene liquefacto tepide totus stomachus unguatur, & tegatur stuppa. C

De signis hepaticorum, & splenitico-rum, uitæ & mortis.

Qui tussit nimium, & in latere dextro nequiuerit quiescere, & quod proijcit ex ore dulce est: hoc accidit ex iecore, & si nullam memoriam habet, & frequenter nares eius sanguinẽtur, & pes eius dexter tumuerit, & nihil sumere desideraverit præter aquam, post uesperam & circa uesperam pigritiam uel lassitudinem passus fuerit, qui ista signa habuerit, morietur. quicunq; uero apostema patitur, & ista signa non habuerit, hunc debes curare ita cum antidoto apij: quod ita conficitur. succum apij cyathos duos coque in similitudinem mellis, tunc cum pauco uino, & butyro, et terebynthina ana ℥.i. pyrethri. ℥. s. commisce, & lento igne decoque: & da mane & sero in modum auellanæ. Super latus autem illud pone emplastrum oxyra croceum: & da sibi hieram Gal. & picram eiusdem, herbam artemisiam tritam cum uino, & cum ferro candente calefactam quotidie bibat, & sanabitur: sed & alia superius experimẽta & potiones scriptas, si hæc non plene profuerint, ut cures dabis. D

De splenitica passione.

Qui in illa iugiter die noctuq; tristis apparet, & dolorem in sinistro latere patitur semper, & in

eodem loco ubi dolet tumescit, & pedes & tibiæ A
eius tumescunt, & dormire nequit, & nihil dele-
ctat edere, et urina sua croco similis fit, & fasti-
diũ habet, moriturus est. si autem hęc signa nõ ha
buerit, suprascriptis medicinis curetur.

Ad splenem probatum.

℞. splenẽ erinacei terreni recentem uel siccum,
tere, cũ uino albo infirmo acum in manu sinistra
tenenti in die Iouis luna deficiente dato.

De passionibus uentris.

Qui in illa die multum nauseat, & si quid man
ducat aut bibit illi non proficit, & pedes eius sem
per calorem generant, & dolorem patitur, sicut
aliàs ueficæ de passione †nescia ista signa mortalia sunt. Sin
minus, ita curetur, acharistum ei dabis.

Item cataplasma tale fac. B

Incende fustem caprifici, & fac cinerẽ, & tem-
pera cum pice liquida, & pone calidum ubi do-
lor sentitur. Item portulacas siccas tere, & cum
calido oleo desuper pone.

Medicinæ ad laxandum.

Pilulæ ad laxandum multum. ℞. aloes, scam
moniæ, cocci cnidij, lactericum æquale pondus,
mastiches quantum medietas scãmoniæ, confice
aliàs piperis cum lacte tithymalli, dabis tres in modum † ci-
ceris, & postea dabis mulsam calidam, & ieiunet
usque ad horam nonam.

Pannus ad uentris solutionem.

Succum ellebori uiridis exprime: & ex eo to-
tum umbilicum perunge: & pannum de oleo illi-
nitum superpone, & si de uiridi elleboro habere C
nõ poteris, siccum in puluerem redigas, ipsumq;
cum succo polypodij & mercurialis & cucume-
ris agrestis temperes, & ut supradictum est umbi
licum perungas: & si uis ut uomat, stomacho su-
perponas doctrina prædicta.

Item ad uentris solutionem.

Lac anabulæ in carica fac fluere, & ignorante
patiente ad comedendum dato: uel cum prędicto
lacte farinã tempera, & inde facias fritulas in fri-
xorio cum adipe porcino frixas, ad comedẽdum
dato. Item ad idem. ℞. cocci cnidij, euphorbij,
croci orientalis æquale pondus, mellis quod suf-
ficit, purgat per superius & inferius.

Electuarium bonum ad laxandum.

℞. esulæ ʒ.iij. gariofilorum, epithymi ana ʒ.i. D
baccare, elaterij, polypodij, mastiches, piperis añ.
unc.ij. mellis quod sufficit.

Item ad soluendum uentrem.

Fel taurinum inuolutum lana ad umbilicũ po-
situm uentrẽ soluit, & infantib. lumbricos necat.

Ad idem catapotia Galeni.

al. morgellinæ Recipe †diagridij ʒ.iij. colocynthidis, aloes añ.
ʒ.iiij. myrrhæ ʒ.ij. mastiches ʒ.i. fac pilulas in mo
dum ciceris. Ad uentrem laxandum.

Accipe sauinã, et mitte in cacabo, & bulliat for
titer: & postea extrahe, et pinse fortiter cum pin-
guedine porci, & iterum pone in caldario, et bul-
liat, & cola, & fac unguentum, & unge umbilicũ.
Ad idem. Fel lupi pone ad umbilicum.

Aliud unguentũ mirabile adeo secessum
prouocãs, ut stercora constipatissima in
momento prouocet.

Fel taurinũ, aloen, sal gemmã & oleũ cõmisce,
et orificiũ ad ignem fortiter unge. probatum est.

Clystere. ℞. aloes librã unã, scamoniæ ʒ.
iij. succi ebuli, succi betę atque maluę palustris, et
mercurialis semen, et oleum, & furfur coctum
in aqua salsa, & sic super puluerem succi mittan-
tur, & tepefactum injice.

Clystere ad renum dolorem.

℞. ellebori nigri ʒ.i. radicis cucumeris agrestis
ʒ.iiij. caricas numero ix, aquæ alexandrinæ ʒ.i. cu
curbitæ mundæ ʒ.ij. coque ad tertiam, & injce.

Ad dolorem uentris.

Stercoris porcini, baccarum lauri, seminis fœni
culi, apij ana ʒ.i. rutę fasciculum unum, mastiches
unc.ij. fac puluerem, bulliat cum olei libris dua-
bus, & cum lana infunde, & in uentre ligabis.

Ad puncturam sub ubere.

Mitte mel in sartagine, et fac tepidum, & ex-
tende super stuppam, & desuper asperge pulue-
rem cymini, & impone loco dolenti. probatũ est.

Clystere quod facit ad nimiam solu
tionem uentris.

℞. cymas lẽtisci, cymas myrtę, nepitę, radices ru
bi, et cymas eius, coque omnia in uino, & injce.

Antidotum ad uentrem stringendum de
quacunq; distemperãtia, ualet iliacis, dy-
sentericis, & ad omnem solutionem.

Recipe myrrhæ, opij, acaciæ, prunellæ, styracis
ana 3.i. olibani, mastiches ana 3.ij. †stœchados ʒ. *aliàs cicidos*
s. confice cum succo cymarum rubi, aut arno- *id est gallæ*
glossi, fac catapotia, dabis quinque aut septem, *assæ magnæ*
& est mirabilis effectus.

Pilulæ ad omnem solutionem uentris.

℞. Balaustri, corticũ maligranati, gallæ, acaciæ,
tartari, sumach, croci orietalis, gallę, mirtyllæ æ-
quale põdus, opij quantũ pẽsat medietas unius, et
trita tẽpera cũ succo myrtę, & lẽtisci, et fac pilulas
in modũ ciceris, & da. v. uel vij. eunti dormitum.

Ad nauseam uel fluxum stringendum.

Puluerem mastiches tempera cum albumine
ouj, & fac uelut emplastrum in purpureo panno,
& stomacho imponas, & prodest.

Item ad uomitum stringendum, & tensio
nem stomachi, & defectionem.

Baccarũ lauri 3.iiij. cymini, rorismarini, absin-
thij añ. 3.iij. pulegij. 3.ij. mastiches 3.i. panis usti 3.
ix. perunge stomachũ de melle calido, et supasper
ge puluerem, & cooperi cum lana & fascia.

Ad lumbricos necandos.

Recipe folia herbæ maurę, coque in uino, & mi
sce parum mellis, expellet omnes mortuos. Item
℞. absinthij uiridis, git, lupini, puluer is fellis tauri
ni, medullæ cerui ana unc.i. ceræ †unc.s. *aliàs unc. v*

Contra dysenteriam.

Sotira tẽperata cũ succo sponsæ solis, uel myr
tę utilissima est, uel athanasia cũ succo plãtaginis,
seu solus succus semperuiuæ. Ad idem. Accipe

cotonca

cotonea, & munda interius & exterius, & gallas, A
& cyminũ, et coque. Coctis autẽ, accipe decoctio
nẽ, & misce cũ sacharo, & aqua, et bibe de tertia
in tertiã diẽ, & liberabis à fluxu. Item ad idem.
Trifera magna cum tepida potata omnem dysen
teriam omnino sanat, & uomitum stringit.

Ad eos qui sine uoluntate egerunt.

Accipe succum symphyti & hypocystidos, &
fęcem olei, & ceram, fac inde magdaliones, &
postea mitte in anum.

Ad sanguinem reprimendũ, si alicui cum
sanguine anus exierit foras.

Puluerem aspalathi & gallę superasperge, si so
aliàs sanguis lus †anus exierit, aquã in qua cocti fuerint caules
immitte. Itẽ unge ex aloe cũ uino ueteri distẽpera
to. Ad dysenteriã & lienteriam probatum. B

Poma syluestria in aqua coque, & calida super
umbilicũ, & sup renes pone, more emplastri indu
cta, & illis refrigeratis, alia tepida assidue super-
ponãtur: in die una uel nocte etiã desperatis cito
subueniũt. ꝙ si hoc suppositoriũ adiũgas, citius re
stringit: quod sic facies, Accipe porrũ cũ capillis
suis de terra abstractum, nõ lauatũ, sed à terra ex-
cussum: tere, & exprime succũ, remotis prius fo-
lijs, & misce succũ cũ resina super tegulã calidã: &
exinde cũ lana succida fac suppositoriũ, & quan-
do frigidum fuerit calefacito: & quãdo siccatum
fuerit renoua ter uel quater: certum est.

Ad eos quibus anus exit foras.

Aquã ubi cocti fuerint caules tolle, & ano im-
mitte. Itẽ unge ex aloe, et cũ uino ueteri distẽpera. C
Ad idẽ. Puluerẽ aspalathi, et gallæ superasperge.

Item ad dysenteriam.

Calefac petram molendini, & frõdes porri pin
sitas superpone cum aceto forti: & homo in sella
perforata sedeat circumquaq; inuolutus, & totũ
fumum per anum recipiat bis uel ter.

Item ad pondus.

Vinum coctum, cyminum coctum cum nitro,
& pice de romania fac bullire, & supersedeat. Sic
etiam saluia iuuat, tegula quando calida fuerit,
supersedeat patiens multum iuuat.

Suffumigium ad lienteriam.

Spoliũ serpẽtis, aut carnẽ eius siccã suffumiga.

Pilulæ ad dysenteriam probatæ.

℞. opij, styracis, croci orietalis, galliæ, maceris, D
mastiches, myrtilli, rosæ siccæ, gummi de Babylo
nia, myrrhæ, roris siraci, aluminis, gallæ, acaciæ,
balaustiæ, æquale pondus, tempera cum aceto, et
fac catapotia, & da mane & sero. iij.

Contra uitia renum, & ilium.

Ad dolorem renum. Folia lauri pinse fortiter,
& coque in uino optimo quousq; coaguletur, &
superpone renibus modo emplastri. Adrianum
balsamatũ utile est nephriticis, et turbulẽtã urinã
faciẽtib⁹, et in uesica lapidẽ habẽtibus. philãthro
pon ad idem ualet. Sic diapepereõ, & acharistον.

Potio probata ad ilis dolorem, & ad
frangendum lapidem.

℞. dactyli mundati intus & foris, saxifragiæ, ra

dicis çapparis, petræ lyncurij, ossis de corde cer-
ui, petræ de corde ceruino, gariofilorũ, seminis ci
tri, cucumerorum, seminis apij, alumẽ de Africa,
seminis alexandrini, & petroselini seminis, radi
cis asparagi ana ʒ.i. mel quod sufficit, bibãt in bal
neo cũ uino uel aqua calida in modum auellanę.
Vrinam enim mouet, & lapidẽ frangit. Ad idẽ.
Cardui radicem cum oratione dominica collige:
& laua nouem uicibus, & pinse fortiter, & mitte
nouies nouena grana piperis, colabis, & succum
ad bibendum dabis. probatum est.

Emplastrum ad idem.

℞. †ladani, adipis ursini, olibani, saxifragiæ, pe *aliàs sandali*
træ lincurij, myrrhæ siccæ, opoponacis ana ʒ.i. ce
rę ʒ.iiij. olei quod sufficit.

Sorbitiuum ad idem.

℞. †Galangæ ʒ.i. zedoarię, saxifragię, grana so *aliàs Gallæ*
lis, seminis apij, anisi, asari, squinãti, omniũ æqua-
le põdus, pone in vi. lib. aquę, bulliãt ad medieta-
tem, cola, et projce species, & da ut bibat mediã
phialam. Ad ilis dolorẽ, & frangẽdos lapi-
des, & stranguriã, & dysenteriã.

Dia cissu. ℞. seminis hederæ, gummi eius, sa
xifragiæ, petroselini macedonici, apij, piperis, py
rethri ana ʒ.i. dauci, grana solis, cardamomi, myr
rhæ asparagi, agarici, cinnami, seminis citri, sper-
ma †cerui ana ʒ.i. sanguinis hirci de mense augu *aliàs cerui*
sti, galangæ, diagridij ana ʒ.ij. aloes, unc.iiij. spicæ
nardi, unc.ij. mel quod sufficit.

†Scliroſmon faciens nephriticis, dysenteri *aliàs sclirophi*
cis, sanguinem uomentibus, ad dolorem sto *lon*
machi, arthriticis & ischiadicis.

℞. cinnamomi, styracis, spicę, zz. xylobalsami,
castorij, costi, pyrethri, smyrnidis. i. genus uerni-
cis, terebynthinę, sagapeni, opopanacis, galbani,
dauci, hyoscyami, piperis, petroselini ana ʒ. viij.
gariofilorum, opij ana 3.iiij. balsami unc.s. mellis
quod sufficit: datur in modũ auellanæ cũ tepida.

Item ad ilis dolorem.

Tolle hederam terraneã, fac bullire ut fomen-
tet, et tolle grana caudæ uulpinę, & laua ix. aquis,
& tere, et da succũ patienti: & tolle tres cymas ru-
bi, & tres urticæ, pinse: et accipe lilij radices sic-
cas, et tere ut puluis inde fiat: & accipe petrã quã
homo mingit, & fac puluerẽ, et misce cum pulue-
re lilij: & accipe radicem pastinacæ, & laua ix. a-
quis, & cum aqua ipsius pastinacæ tempera om-
nia supradicta, & da patienti. probatum est.

Fomentũ ad ilis dolorem, & ad lapides proij-
ciendos, & urinam prouocandam.

Furfur calidum infusum in aceto, uel arenã ma
rinam cum sale calido, uel asphodeli frixi in oleo
calido: hæc omnia singillatim missa in sacculo, do
lenti superponantur loco.

Dauitica potio iliacis efficaciter prodest. An-
tidotum ad lumborum dolorem, & frangen-
dos lapides, ut & lumbi pinguescant.

℞. nucleorum mundatorũ, amygdalarum, auel
lanarũ, nucum, fisticorũ añ. ʒ.iiij. zz. 3.iij. cinnamo
mi, aliptæ añ. 3.ij. croci orietalis, galãgæ, gariofilo

rũ añ.3.i.aniſi,maſtiches,añ.3.ij.mellis ꝙd ſufficit.
Potio probatiſsima ad ilis dolorem, ad petram rumpendam, & ad eos qui urinant cum tormento.
℞.gariofilorum ʒ.i.cinnamomi ʒ.iiij.zz.ʒ.iij. coſti unc.i.thuris ʒ.ij.ſeminis aſparagi ʒ.vi. & radicis eius ʒ.iij.galangæ ʒ.iij.pyrethri ʒ.ij.ſpicæ ʒ.viij.croci orientalis unc.iij.myrrhę ʒ.i.macedonici ſeminis ʒ.iiij.peucedani ʒ.ij. ſaxifragiæ ʒ.iiij. grana ſolis tãtundẽ,opij ʒ.ij.ſeminis lapathij ʒ.iij. hyoſcyami ʒ.iij.coriãdri ʒ.i.celticę ʒ.i.aſari ʒ.ij.petroſelini ʒ.xi.meu.ʒ.x.phu.ʒ.i.lithoſpermatis,libyſtici añ.ʒ.iiij.piperis nigri ʒ.i.mel quod ſufficit.
Potio ad petrã frãgendã probata mirabiliter.
℞.petroſelini macedonici,aſparagi ſemen,grana ſolis,ſeminis urticæ,ſaxifragię, petræ lincurij, B ſerpylli,ſeſeleos,chamędrios,xylobalſami,ſiſymbrij,ligni aloes,mannę,rhu ponti,añ.3.ij.amomi, ſeminis anethi, ſeminis apij, ſeminis baſiliconis, cinnamomi,aliptæ,galãgæ,gariofilorum.zz.zedoariæ,confitæ,carui,piperis ana 3.iiij.liquiritię,
al.drach.vi caſiæfiſtulæ,maſtiches,ſpicę ana 3.†ix. aniſi.3.ix. amygdalarum 3.xix.ſeminis citruli,melonis, cucurbitæ ana 3.ix.miſce cũ melle.Item ſcarabæum nigrum ſiccum potui dato:mire prodeſt.
Ad lapidem frangendum.
℞.radices fœniculi,apij, petroſelini macedonici,pinſe,& ſuccum cum uino in potu da.
De colica.
Ad colicam. ℞.radicẽ lapathij, chamędryos, eupatorij, id eſt ſaluiæ agreſtis, plãtaginis, trifo- C lium,uerbenã,gariofilatam,uiolam, fœniculum, apiũ,hypericon,cyminũ,piper, fac potionẽ cum uino & melicrato. Ad idem. Succi foliorum rhãni 3.ij,piperis grana,viij aut ix.mellis cochlearia.ij.da ut bibat in ſole,& miraberis.hoc etiã nephriticis ualet. Ad idem. hydrelæon cum mulſa temperata bibita,et iniecta,mire ualet,maxime ſi eſt obſtructio ſtercoris. Item farinã ſeminis lini & hordei æquali pondere,cum oleo chamæmelino coque,& calidum impone. Ad idem. Ceræ ʒ.v.ouorum uitelli ʒ.vi.farinæ fabæ ʒ.iiij.olei chamæmelini,& roſati añ.ʒ.ij.ſuccí ſeminis lini quantum ſunt uitella ouorum, & farinã cum ſucco ſeminis lini bene commiſce, & ſic ceram & oleum adde,& bene infrigidari permitte,quãdoq; opus D fuerit circa loca dolentia impone.
Contra uitia hæmorrhoidum.
Ad hæmorrhoidas. Tolle cymas pulicarię minores,& pinſe,& mitte in anum tribus uicibus, & poſtea puluerem de fungo,qui ueſica lupina dicitur,ſuperpone.
Ad hæmorrhoidas qui interius ſunt in inteſtinis,unde eger facit ſanguinem ad ſellam die noctuq;
Omne calidum comedat & bibat, quia de frigiditate ſunt,& utatur balneo calidę aquę,in qua ſit abſinthiũ,ſampſucũ,& pulegiũ, & cæterę calidæ herbæ:& calefac latam tegulã, & fac eũ ſedere ſuper ſellam perforatã, & pone tegulã ſubtus, & aſperge interdũ merũ deſuper, ut fumus & calor ſurſum ſaliat:hoc fac quotidie,& poſtea accipe zz.& galangam,aniſum,maſti.& cortices migra.& gallas & hypocyſti.hæc omnia coque in libra una uini uſq; ad unc.iiij. & bibat. hoc quoq; faciet ter,uel quater,uel pluries, & de hac decoctione pone in prædicto fumigio ſuper tegulam. comedat gallinas, anſeres,perdices, agnos non multum pingues, arietẽ infra annum, nõ piſces, non fructum,omnia prædicta aſſata comedat, & quando aſſaueris,aſperge merum ſuper carnem porcinam guttatim:accipiat omnia electuaria ſtyptica,& bibat uinum albũ cum aqua. Ad idem. Piper,aloem,ſaponem ſpatarenticũ, puluerẽ gallæ,unum uitellum oui aſſatum, nepitæ frondes, B cymas rutæ,ſtercus hominis recens incẽde & fac puluerem.hæc omnia ſimul tunde,& fac ſicut cerotum,& confice cum uitello oui & ſucco ſaluię, & appone quouſq; ſanetur.
Emplaſtrum ad idem.
Sume ſymphytum, auripigmentũ, coria maligranati,ammoniacũ: fac puluerẽ, & diſtempera cum caſtorio, calaminthe,& terebinthina: induc in panno & impone. Item ad idem. ℞.Gummi hederę, ſaponem ſpatarẽticũ, panẽ ſiccũ inciſum æquali põdere,fac magdalionẽ longũ v.digitis,et immitte. Item ad hæmorrhoidas.
Semen taxi ſubtiliter puluerizatũ, & ſuper pinguiſsimã caricam ſeminatũ ſi cum eadẽ carica eſt immiſſum,utiliſsimũ eſt.Oleum etiã fraxini iniectum mire prodeſt. Ad idem. Atramẽtum,alumen, carbonem,corticẽ arboris nucis,ſeparatim puluerizа, quæ cribellata, in melle ad medietatẽ decoque,& calidũ diſtempera nõ nimis ſpiſſum: poſtea induc in panno lineo, & loco patienti ter uel quater ſuperpone. Item gũmi hederæ coctum in oleo lini ſuperponatur hęmorrhoidibus,& intus mittatur, proculdubio liberabitur. & puluis radicis taſsi combuſti idem facit, & ſanguiſugæ proſunt poſitæ.
Vnguentum ad idem probatum.
Saluiam, rutam,olibanũ,ceram,oleũ,& lac caprifici,liquefac,& cõmiſce,& utere. Ad idem. Ariſtolochiæ rotũ,fellis terræ fac puluerẽ,& liga in iij. fruſtis panni,& olla plena aceto forti bulliat,& iſta iij.fruſta deſuper ſtent cum ſupraſcripto puluere, & calidum quãtum durare poterit ſuper ipſas pone,& leuando unam,aliam ponas. Ad idẽ. Lappam manducabis,& caſtaneæ cortex, & galla coquantur in aqua,& dolentia loca frequenter inde abluantur,& ſatis proficit.
Ad hęmorrhoidas intrinſecas & extrinſecas.
℞.ciperi, millefolij, marubij, mẽtaſtri, plãtaginis,centũneruię,æquale põdus,ſed minus ponat̃ de marubio:hęc oĩa tere,et cũ forti uino diſtẽpera,& bibat æger octo dieb. uel amplius, mane & ſero. Ad hæmorrhoidas.
Tolle corticẽ uirginis nucis,& querc⁹,et ariſtolochiæ rotũdę, & marinã ſpõgiã, & pone in teſta noua calida calefacta ad ignẽ,induc in puluerem, & unge

& unge ipſas hæmorrhoidas de calido melle, & A poſtea ſuperpone puluerem iſtum.
Ad ficus.
℞.Ariſtolochiæ rotũ.piperis nig. æquale pondus,fac pulverem,& ſic utere.herba calendula trita & ſuperpoſita multum iuuat.
Emplaſtrum ad ficum qui apparet.
Mel,ſtercus pullinum, ſaponem gallicum, cymas lauri, & baccas cõmiſce & ſuperpone,tertia uero die ſolue,& inuenies ſanum.
Ad idem res probata.
Plantaginis M.iij.millefolij,mentaſtri añ.M.iiij.hæc omnia tere,& ſuccum exprime,cui piperis gra.viij.maſtiches grana.vij.cõmiſce, & ieiunus bibe per triduũ,& renoua potionẽ diebus ix.
Ad ficum qui ſanguinat. B
Quinquefoliũ in lacte caprino decoque,& bibe p triduũ.Itẽ corallos,chelidoniã cũ pipere & ceruſa tere,& diſtẽpera, ieiunus calicẽ unũ bibat plenum,optimũ eſt. Ad idẽ. Radicis raphani roteI las mãduca ix.ieiunus infuſas in melle diebus ix.
De arenalis mictus ſignis & cura.
Signa eorum qui lapidem patiuntur in ueſica, natura eorum ſubtumida eſt, pruriginem patiuntur in ano, & mingere non poſſunt, naſcitur hæc cauſa magis infantibus quàm iuuenibus, qui minores lapides mingunt. Cura. Petroſelini ſe-
aliàs enulæ men,apij,ſemẽ betonicæ,ſaxifragię.zz.†elemi radicẽ ſeſeli,arteriacæ,ſcilicet cõfectionis baccarũ lauri,urticæ maioris ſemen,aſari radicẽ,ſpicæ,ro- C riſmarini,coſti ortulani,radicẽ cardui,radicẽ agarici,marubij albi,aniſi añ.ʒ.i.mellis modicum:teres omnia,dabis quando non febricitat, mane & ſero, cum uino.Item gallũ anniculatum occide,& in groſſerio eius inuenies albos lapides, quos cũ uino tere,& da febrienti cum tepida.
De mingentibus furfures.
Signa eorũ qui furfures mingunt,quia per urinam in calice natant,ſigna hęc ſi uideris, ſcias lapides maiores ualde in ueſica haberi. natura eĩ illorũ ſi fuerit manib. fricata, intus redeũt lapilli, & ex cõfricatione in labijs ueſicę fit ſcabies,& emittunt per urinã uelut furfures. Cura. Dulcia comedãt,& lac caprinũ mox mulctũ bibãt ſi non febriunt,cancros fluuiales dabis comedendos. D
Antidotum ad hoc.
℞.cymini,ſeminis apij,melanthij,ſeſeleos, æquo pondere cum lacte & melle,& cochlearia ſingula,omnia commiſce,dabis in mane ieiuno cochlearium.Item olera manducent,maluas, paſtinacas, aſparagos. cibos uero, oua ſorbilia, ſuccũ hordei cum dulcore & pipere comedant quotidie,& utantur balneis.
Antidotum ad ueſicæ præcluſionem probatiſsimum.
℞. ſaxifragiæ,ſpicæ,betonicæ, ſquinãti,cinnamomi,carpobalſami,coſti,abſinthij,croci,ſuc. liquirí.acori,hyperici,rhu pon.chamęleõtis,petroſelini,dauci,ireos,opopanacis, ana unc.unã,cõfice,& utere.Itẽ petroſelini,ſaxifragię,apij ſuccũ ſimul bibat,& ſanabitur. Itẽ ſaxifragię,aſari,gummi,betonicæ,piperis,añ.uncią unã,mellis libram unam,uinum quod ſufficit, hoc in balneo bibat.
Ad ueſicæ dolorem cura talis eſt.
In initio oleum rutaceũ per clyſtere ægro frequenter iniįcias. Fœminæ uero matrix infunden da erit, & extrinſecus pectinem & inguinem ex oleo cyprino calido & cũ lana ſuccida faſciabis, aliquando miſcebis caſtorium ſi forte plus calidum fieri oporteat. Item clyſtere ex decoctione fœnigræci,aut radicum maluę cum oleo miſta & calefacta: & ſi ueſica ſtricta fuerit, ſubtili fomento relaxare,& urinam adducere oportet. Ad frangendum lapidem ſuccus radicis ualet. Veſicę uero patienti calculum, adrianum ſi dederis cum decocto radicũ alexandrię & ſemine ocymi, aut bruſci,ſiue aſparagi, aut pleni pugilli ciceris rub. Similiter potio Iuſtini cũ uino calido,ſi dederis ſacit:philanthropos calculos frangit; mulſa lapidẽ. in ueſica frangit. Ad petram ueſicæ.
℞.ſaxifragiã, grana ſolis, petroſelinũ, quinque folia, aſparagum, bruſcum, agrimoniã, & cõquãtur omnia in uino ut ad tertiã redeãt, & poſtea cola,& adhibe paululum mellis,gariofi.drachmam unã,petræ de†lucubio drachmã unã, da bibendũ al.lyncuriæ mane tepidum quaſi phialam unam, & ſi poteſt bibat ſuc.eryſimi & ipſam herbam comedat.
Diachryſon ad petram.
℞.ſaxifragię,radicis bruſci,aſparagi,petroſelini,apij, piperis añ.ʒ.i.grana ſolis alexandri, libyſtici ſemẽ añ. ſolidum unum,mellis quod ſufficit. C
Ad eos qui mingere non poſſunt.
Oleaſtri radicẽ, cyminũ,& cepulas teras, & in oleo coquas,& ſuper pectinẽ ponas. Itẽ parietariam tere,& calefactam ſuper pectinẽ faſcia,& miraberis.Itẽ ſanguis hirci triẽnalis aut uetuſtioris cũ decocto nardi,& †cinnamomi, & ſiccarũ cica- aliàs cymini darũ puluere datus,mirabiliter,et cũ celeritate lapidem expellit. De genitalium cauſis.
Vnguentũ album pro mentula. ℞. olibani, maſtiches,aloes,aſſæ fœtidę,myrrhæ, ana unc.i. ceruſæ unc.ij.temperentur cum melle,& ſabuco, & ponantur in membro.
Aliud fuſcum.
Pix græca,& aloe cum melle temperentur.
Ad uuluam ſtringendam quaſi uirgo ſit.
Recipe myrrhæ, olibani, maſtiches, colophoniæ,picis nigræ,arſenici, boli,gallę, gypſi, cornu ceruini incenſi,ariſto.lo.& ro.omnia æquali pondere,fac puluerem,& in uuluam inijce.
Puluis ad idem.
Recipe ſymphyti,aluminis, balauſtij,myrrhę, olibani, maſtiches, colophonię,picis nig. boli, gallæ,gypſi, cornu ceruini incenſi, ariſt. ro. galliæ, ana drach. v. fac puluerem, et in uuluam inijce, quæ prius fomentetur aqua pluuiali,in qua cocta ſint grana uuæ,cortex caſtaneæ,& pulegium.
Confectio ad idem.
Recipe ſymphyti,corticum mali gra. & meſpilorum, & quercus foliorum,roſæ caninæ,hypo-

cystidos, ana ℥. i. maceris, cinnamomi, gariofilorum, nucis muscatæ, anisi, antheræ pulueris añ. ℥. v. ista omnia trita & puluerizata collige cũ aqua ros. uel pluuiali, in qua ro. decoctæ fuerint, & inde trochis. formatis ad solem siccentur, & quãdo opus fuerit unum eorum in aqua ro. uel pluuiali resolue, & inde stricta uulua post balneum diutissime fomentetur. symphyti decoctio idem operatur. Ad idem. Tolle symphytum, & gallam, & gummi pineæ, & cinnamum, & amentum dulce, & fac puluerem, & misce cum pauca aqua, & laua locum, & miraberis.

Ad menstrua prouocanda.

℞. ammoniaci albi, galbani, opopanacis, aloes hepatici, colocynthidis interioris, myrrhæ, cicutæ seminis ana ʒ. ij. tere, & cum suc. porrorũ confice, & fac pilulas ad modum pisi, & da. ʒ. ij. uel iij. in aqua tepida. Item ad idẽ. Ante dies iiij. uenam de tibijs incide, aut tibias scarifica, aut in ambobus talis uenã incide, ita ut in una die unã incidas & in alia aliã, & post hoc dabis tenues cibos, & sic post vij. dies castoriũ cum pulegio bibẽdũ dabis, aut calamentho. educit enim menstrua pulegiũ, & calamentum, coctum cum mulsa. Est autẽ tempus dandę decoctionis uel potionis utile post balneum in sabanis, quia sic data multũ operatur, & plus his dictamus, & sauina data similiter. utiliter etiam datur picra, quæ: Recipe aloes drach. unã, quando autẽ ex plenitudine, & pingui superfluitate retinentur menstrua, cẽtaurij maioris succo, & radicibus minoris excludantur.

Ad idem in duabus aquæ partibus & una uini.

Artemisiæ, & saluiæ, blateos, calamentæ, matrisyluę ana M. i. allij quãtũ de omnib. alijs, et lento igne ad tertiã decoque, de quo ter in die fomẽtatio fiat, mane, & meridie, et sero eunti dormitũ. climax detur cũ decoctione cymini. quæ: ℞. elemi ℥. iiij. fœniculi ℥. iij. piperis, sesami, syriaci añ. ℥. ij. erucæ, seminis sileris montani añ. ℥. i. mel quod suf. Itẽ ad idẽ. Artemisię, rutæ, dauci, dictami, phu, meu, nasturcij añ. trita in aqua, fac balneũ, & da bibendã triferã magnam cũ aqua tepi. Itẽ ad idem. Vrticæ maio. radicem, assari, hyperici, epithymi, polypodij añ. hęc omnia coque in uino ad medietatẽ, da mane & sero. Ad idẽ. Baccas lauri xxxvij. tritas cum uino bibat. Item accipe artemisiam & rutã æqualiter, & adde oleum laurinũ, & calefac parumper ad ignem, & facto ex panno pessario intinge, & in os uulue inijce.

Ad sanguinem stringendum.

℞. myrrhæ unc. iij. cinnami, masticheS añ. ℥. ij. facto puluere accipiatur cum succo strychni, uel morellæ. si qua mulier post partum se purgare nõ poterit, esdræ potionem, aut acharistum accipiat, uel solum suffumigiũ de fungis siccis, aut de assa, aut phiala plena suc. caulium, sotira, & trifera, accepta menstrua educit.

Ad menstrua superflua.

Aluminis scissi, myrrhæ, rubi, thuris ana ℥. unã

A tere, & cum aceto cõfice, et pessariũ de lana mũda & intinctũ in eo suppone uuluę. Ad idẽ. ℞. spõsam solis, & tere, & succum da bibendum, pastillum uero in uulua suppone, & athanasiam dabis.

Ad menstrua prouocanda.

Ex sagapeno, opoponace, myrrha, & felle fac pessarium. Ad sanguinis profluuium.

Fæcem quæ ex quercu exit da bibendã mulieri cum aqua calida pluuiali. Ad idem. Accipe lignum syluatici libystici, & mediã corticem quercus, & testas marinas rubras quę inueniũtur iuxta mare, & pone in uase aliquo, et fac bullire ad ignẽ cum aqua pluuiali, & fomenta. Item tolle polygonium, & coque cum aqua pluuiali, & da ut bibat.

Vt mulier concipiat.

B In nouem phialis optimi uini mitte nouẽ rotulas mãdragoræ, & fœniculi radices tres, & ad tertiam bullire fac, & bene cola, & phiala mellis addita nouies nouem grana piperis sparge in puluerem, & iterũ aliquantulũ bullire permitte: quãdo autẽ infrigidatũ fuerit, tempore mẽstruorum per †vij. dies bibat mane phialã unã, & in obscuro lo- aliàs iij co iaceat, remotis amicis pręter pedissequã quæ eã custodiat, circa sextã uero horã pullus gallinaceus elixus cum pipere, aniso, & modico anetho conditus simul cum iure suo offeratur ut manducet, & de iusculo ad satietatẽ bibat, uinum leue & modicũ accipiat, & in nocte iaceat cum uiro, & uir eius uespere & mane diacameron, aut climacem, aut alexandrinam sumat.

C Ad concipiendum eadem die sine periculo.

Myrrhæ ʒ. i. piperis grana xl. staphisagriæ. ℈. i. dabis in uino post balneum. Item nepitã cum uino coque ad tertiã, & mitte ibi calamentum aromaticum, galangam, irim illyricam, spicam nardi æquo pondere, coque ad tertiam, & da bibat per tres dies ieiuno. Item centauream cum folijs tere, & misce cum aqua, & fac pilulas ad similitudinẽ ossis dactyli, & inuolue cum terebynthina, et desuper mitte lanam, ne terebinthina cadat, & inijce. Item uiscum qui est in arboribus tritum cum uino da bibere menstruo incipiente aut desinente. Item in phialis nouem optimi uini de radice herbę barbæ syluanę libram i. coque ad medietatem, & decolato succo, mellis adde phialas D duas. & pulueris cymini ℥. i. & modicum fac bullire. tempore uero menstruali per quinque dies singulas phialas ieiunæ propina mane, & sero in decoctione illius herbæ sedeat, diu'que calefiat, & sic cum uiro suo coeat. Item coaguli leporis, corticum mandragoræ ana drach. iij. opij, drachmas duas, trita cum melle despumato confice, & mane ad modum auellanæ maioris cum tepido uino sumat non ieiuna. Item testiculi cerui puluerizati, & in uino bibiti, & fel capreoli suppositum idem præstant.

Item ut mulier concipiat.

Leporis uuluã assatam tere, & da cum uino in balneo †in sabanis sedenti ut bibat, et in ipsa die aliàs cum aut nocte si tacta fuerit à uiro statim concipiet.

Potio ad eas quæ non concipiunt, & quibus menstrua non apparent.

℞. matris syluæ, rutæ, artemisiæ, cicutæ, radicũ brancę ursinæ, singularum fasciculos, quę pinsitę & mistę cum uino albo usq; ad tertiam coquãtur, & eidem decoctioni cochlearia tria de cinere de aliàs ignis corde cerui† adhibeantur prius quàm ad tertiam redeat decoctio, deinde coletur cum panno, et colaturæ adhibeantur tria cochlearia olei, & dragaganti drachmæ tres de constantinopoli, & simul omnia bulliant, & unaquaque die mane accipiat phialam unam illa cui necesse est. Si matrix descẽderit, cum bonis odoribus nares suffumigabis: sin minus, aspalathum sit inferius fumigatũ ita, ut in uuluam fumus ingrediatur, & pessarium de styrace, calamita cum lana succida imponatur: si uero uolueris ut concipiat, prius purgetur cum Theodorico anacardino, et post purgationem balneẽ, & coagulum leporis in balneo bibat, & etiam uiro suo tribuat, & post cum ipso iaceat, et si coagulum fuerit masculi, masculum, si fœminæ, fœminam concipiet.

Vt mulier non abortiat & fœtũ contineat.

Cancrum fluuialem cõtere, & in uino ueteri da bibendum, aut leporem prægnãtem uiuum accipe, & tolle ei catulos de uentre, & coagulum eius cum uino potui dato, & ultra non eijciet.

Vnguentũ ad omnes dolores matricis post partum.

℞. adipis pullini, sampsuci ana ℥. vij. myrhę ℥. ij. butyri, cerę ana ℥. vi. adipis anserini, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, casiæ, mellis ana ℥. vij. aloes ℥. ij. confice, & utere. Ad idem. Fac bullire oleũ, aliàs uelum & anethũ, et mitte unum †birrum de lana succida, et calidum pone ad matricem.

Ad apostema.

Succus frõdium porrorum, succus cichorij, uel heliotropij, succus petroselini, æquali põdere, puluis ferruginis, puluis paleę hordei, hęc omnia bulliant, et bibat. Si matrix foras exierit, aut tumorẽ aliàs canforæ habuerit, folia cicutę, abrotani, herbę †canforatę, pinse fortiter, et pone desuper.

Ad retinendum partum.

Spolium serpentis cum mica panis dabis comedendum nescienti, mire prodest.

Ad matricem reuocandam.

Testas ouorum gallinæ, ex quibus pulli excluduntur incẽde, deinde superasperge picem nigrã, et superextende, et reuocabitur ex toto.

Ad excitandam mulieris libidinem.

Sanguis uespertilionis in floccello lanæ collectus nescienti sub capite ponatur.

De passionibus genuum, et tibiarum.

Centri galli succus, genibus et cruribus ad ignem uel ad solem illinitus omnem dolorem extirpat, et neruorum contractionem penitus tollit: probatum est.

Ad ulcera tibiarum.

Fel caprinum cum resina et cerusa misce, et pone super ulcera.

A Emplastrum ad inflationem quę fit in cruribus & in coxis.

Stercus columbinum album cũ forti aceto mistum, & tritũ, & in aluta inductum superpone.

Aliud probatum ad inflationem quæ fit cum rubore & calore.

Farinam hordei, & fabæ tolle, & in aqua coque, & superpone.

Ad omnem ulcerationem, tibiarum, cicatricẽ, uel maculam nigrã, uel albam.

Pulueris plumbi usti facti cum ligno auellanæ, aut lẽtisci ℥. viij. olibani, myrrhæ, aloes, masticheS ana ℥. i. oleum uiride, & modicũ aceti exagita miscendo in corpus unum, & in folijs hederæ inductum superpone.

B Ad tumorem genu.

Fac bullire radicem brusci bene, & postea pinse cum axungia, & pauco †saluiæ & infascia, omnem tumorem tollit. aliàs salis

Vnguentum ad tibias fractas de phlegmate salso.

Folia persici, hederæ terrestris, colophoniæ picis, oleum de spica, oleum cõmune, sepum, & ceram, & lithargyrum de auro.

Ad dolorem genuum.

Bibe succum rutæ.

Pro dolore podagræ.

Tere, et fac puluerem de gith, et unge ubi dolor est, & superpone stagnũ, & insuper stupam unge de ipso puluere, & statim dolor recedet.

C Vnguentũ ad idem & ad qualẽcunq; dolorẽ.

℞. masticheS, olibani ana ʒ. i. adipẽ ursinũ, & album en ouorum insimul misce, et accipe cymulas uirides lentisci, & tolle ex eis succũ, & adiũge uetus oleũ, et distempera, & fac unguentũ. theodoricon emperiston, ischiadicis & podagricis subuenit, idẽ facit philanthropos. Ad idem. ℞. gariofilorũ, zingiberis, cinnamomi ana ℥. ij. hermodactylorum ℥. v. costi, diagridij añ. ℥. ij. mel quod sufficit. Item ad calidam podagram, succus radicis filicis cum oleo roseo mistus, & inunctus prodest.

Ad hominem subtiliandum.

Puluis †ciricus uel ciricon utilis ad pinguẽ hominem subtiliandum, aliàs assyricus & crassiciem superfluã deponendam, ita ut ad temperiẽ tenuitatis & sicci- D tatis patientẽ deducat. curat etiã leprosos, et herniosos, pruriginosos & scabiosos, & siquis hoc usus fuerit, podagrico, uel arthritico, seu alio aliquo dolore non molestabit. Quicunq; hoc puluere fricari uoluerit, in balneo postquã sudare cœperit fricetur, & hoc tribus diebus uel amplius interpositis, diebus autẽ quibus utit nullo alio unguẽto patiẽs fricetur, à pipere, & salsamentis, & acrimonijs caueat. ℞. nitri †assati, myrrhæ assatæ, sulfuris uiui, aliàs asari opocissi, id est succi hederę, iridis illyricæ añ ℥. iiij. baccarũ lauri siccarũ, sampsuci, ellebori albi, pumicis marini assati, chamęleontis nigri, pyrethri, sinapis, gallę alexãdrinę, peucedani, pollinis fœnigręci, cimolię, tartari, aristolochię lõgę & rotũdę, gith, orobi, piperis nigri, caulis agrestis, struthij,

cardamomi,marubiĳ,cantaridum,succi sicci elate A
riĳ,ana 3.iĳ.confice sic,hęc omnia subtiliter tere,et
in uase uitreo conde,& quãdo opus fuerit utere.

Electuarium ad idem.

℞. Gariofilorum,spicæ,galangæ,zingiberis añ.
3.s.sacharí libras duas & semis,muscí ə.i.sacharũ
coque cum aqua rosata,& ipsa pigmenta pinse di
ligẽter,& misce cum ipsa sacharum,super ignem
semper agitando,& quando decoctum fuerit in
funde super marmor.

Ad hominem nimis crassum.

Imple patellam floribus auellanæ,& superfuso
uino agita fortiter,& bulliat die ac nocte,& sem
per quando siccat funde uinũ,& cola,& bibat ie
iunus ʒ.iĳ.per dies quinq;,& comedat ad prãdiũ,
hoc faciat mense Februario. Ad idem. Tolle B
tartarum,& fac puluerem,& de omni cibo intin
cto in eo comede. desiccat enim pinguedinẽ. hie
ra rufina scabiosis & leprosis utilissima est.

Vnguentum ad mala nascentia.

Aloes,olibani,mastiches,myrrhæ,arsenici,bo
li armeni,colophoniæ,sandarachæ,terebinthinę,
æruginis campanæ,spumæ argenti,galbani,am
moniaci,sagapeni,resinæ,gũmi,perlici,picis na
alias rotundæ ualis ana lib.iĳ.dragagãti,aristolochię longę,con
fitæ,castoriĳ,floris plumbi ana ʒ.iĳ.ceræ lib.iĳ.sepi
taurini uncias quatuor.

Oleum frumenti ad scabiẽ,& ad her
petas,quod ita conficitur.

Pone frumentum inter iĳ.ferramenta calida,et
exprime fortiter oleum. C

Ad sacrum ignem.

Accipe picem,& uitellum ouí crudí,& fac em
plastrum,& pone desuper.

Vnguentum etiam de oleo frumenti,
probatum est. Ad morfeam nigram.

Erysimon cum uino bibat,& sanabitur.

Ad sanguinẽ stringendum undecũq; exeat.

Testiculos in aceto pone,pedes infrigida,&
statim cessabit.

Ad carbunculos.

In primis liga maluas coctas cum butyro uel
sagimine,& appone,& mutetur in die,deinde ap
pone emplastrum istud quod carbunculum cito
aperit. ℞.ficuum pinguium passarum,cepæ co
ctæ,galbani,ammoniaci,lactis mulieris,maluarũ D
coctarum,carbonũ,uel cinerum uitis uineæ,testu
dinis uiuę unius,pinguedinis porci recẽtis uel ue
teris,æquale pondus,tere,& appone,usq; dum a
periat. Ad idem. Accipe cinerem pruni,& di
stempera cum uitellis ouorum,& pone super,&
postea accipe ficus siccas,& parum olei,& arseni
ci,& tempera totum simul,& appone,deinde ap
pone terebinthinam,& galbanum,quãdo putre
do exire cœperit:si multi carbunculi exierint,tol
le sanguinem de brachijs,& da laxatiuum.

Ad pustulas quas habet infans in ma
nibus & pedibus ultra modum.

Accipe scyllam,& hyoscyamum ipsam herbã,
& sabuci frondes,æquo põdere,& pinsito,& co
que in aceto inde multum,& appone.

Ad omnia apostemata exteriora,
siue tumores.

Agrimoniam,uerbenam,quinquefoliũ,equis
si teres,& impones,ponderibus,cũ aceto coquas
adiecta semperuiua sanabis.

Ad rumpendum apostema.

Fermentum,olibanum,axungia,lac fœminæ.

Ad apostema subtiliandum.

Libystícum feruefacias in aqua,pinsito cũ pin
guedine,& pone desuper.

Ad sacrum ignem,uel calorem mem
brorum,qui per aliquam occasionem
nascitur.

℞.Sisymbriĳ,rutæ,rubi,solani,omniũ quatuor
cimarũ,M.i.radicis lilij domestici ʒ.i.aloes 3.iĳ.cy
mini ʒ.i.albumen ouí unũ,aceti phialam unã,olei
phialam unã.predictas herbas tere fortiter,& suc
cum earũ cum prædictis cõmisce,fortiterq; cola,
et cum penna unge loca languentia,& miraberis.

Ad scabiem.

Radices lapathioli coque,et axungiam porci
nam cum eis uehementer tere,et argẽtum uiuum
cum cinere et sputo distempera,et cum eis misce,
et uehementer confice,inunge,et miraberis.

Vnguentum ad pustulas,uel lepram,
siue pruritum.

Florem tithymalli cum aceto coque fortiter,
et oleum modicum misce,et inunge usque dum
sanus fuerit.

De modo cognoscendi cancrum à
carbunculo.

Sic poteris cognoscere cancrum à carbunculo,
in principio carbunculus quippe durus est,et ru
bens nimis et ardens,et dolet quamplurimum in
ossibus et neruis,et cito facit caput: sed cãcer nõ
tantum rubet,neq; tantum dolet,sed durior est,et
nõ tam cito facit caput,et plus occupat,qui quan
do mollescere incipit,perfora cũ ferro quasi car
bunculum,et nepitã,apium,betonicam,agrimo
niam,chamędryn, †trifolium, satureiã,pimpinel- alias cẽtũfolia
lam,subtusillam,carduum,fragifolium,millefoli
um,ana M.i.teras,et cum uino et pipere dabis in
potum mane et sero.

Item alia optima,sed ualde grauior.

Aloes 3.iĳ.aristolochię longę 3.v.sanguinis dra
conis 3.iĳ. castorij 3.iĳ. pęoniç 3.v. thuris,myrrhę
ana 3.iĳ.ammoniaci 3.iĳ.succi saluię uel foliorum
ana 3.iĳ.decoque usque ad dimidium lento igne,
ipsumq; in uase picato mitte,et pigmenta in lin
theolo mundissimo ligata in medium liquorem
pendere facias,et de populo arbore puluerem fa
cias,de supradicta potione calicem medium da
bis quotidie,et de puluere populi quãtum tribus
digitis leuare poteris in uino cocto distemperato.

Ad idem. Accipe albũ secessum canis,prasiũ,
plantaginem ana ʒ.s.calcis uiuę 3.iĳ.puluериza to
tum,et supra malum pone,et postea pone unguẽ
tum marciatum,mane,et sero muta illud,et ablue
in omni mutatione de uino calido.Si uero aliqua
pars

pars mortuæ carnis remanserit,abscinde cum fer A
ro.Si autem longi temporis fuerit malum,& per
prædicta sanari non poterit,oportet incidere cir
cumcirca,& postea apponere prędicta. Ad idẽ.
Lenticulæ quæ in stagnis nascitur, uel fontibus,
uel alijs aquis succus supra cancrum positus eum
occidit.Similiter facit doliachæ succus cum por
cina pinguedine mistus,& ipsa herba pinsita & su
per posita cũ succo & pinguedine dictis prodest
ualde. Ad idem. Succum ebuli,succum aristo
lochiæ rotundæ,aut puluerem eius,& albumen
ouí fortiter cõmisce,sed non ut durum sit,sed mol
le,& taliter totum cancrum ex eo penna linies,et
de frondibus septemneruiæ illum cooperies,sed
per singulos dies mane & sero mutabis,& quãdo
mutare uoluerís,cum pẽna in uino infusa cancrũ B
prius ablue,& unge doctrina supradicta.

Puluis ad cancrum.

alias non Calcis uiuæ †nouies ablutæ,nouem grana pi
peris,auripigmenti,aceti,& mellis,& farinæ hor
dei,fac focaciolam,& sub testa coque usque dum
incendatur,& pinsito,& fac puluerem,& ubi o
pus fuerit,mitte.

Vnguẽtum ad serpiginem,& carnem
mortuam manducandam.

℞. aristolochiæ rotundæ,radices enulæ,corti
ces caprificí,cortices alburni,lotiũ hominis,hæc
omnia simul coque fortiter,postea pinse,& confi
ce cum axungia,& utere.

Ad cancrum.

Vlcus primum forti & calido aceto bene laua, C
deinde cum panno lineo detergendo exicca,quo
facto,puluerem gallæ subtilem superaspergе,hoc
alias sanetur fac bis uel ter in die,donec †siccetur. Ad idem.
Sume mentastrum,& eo siccato fortiter frica in
ter manus,cui mentastro tertiam partem salis mi
sce,& simul omnia fortiter tere, quibus tritis su
per stipites ardentes pone,ut utrunq; bene cõbu
ratur.quod quãdo fuerit combustum, bene iterũ
teratur,quorum puluis ter in die aspergatur.

Pro carne sananda.

alias & Linguæ bouis radicem tere,succum cuius tut
pastillum superpone.

Res probata ad cancrosa uulnera quę
depascuntur in circuitu.

Accipe quotquot habere poteris fellículorũ, D
et scinde,& extrahe succum,ut sit dimidia phiala,
sed prius laua plagam de uino tepido,& tunc ac
cipe tres peciolas de panno lineo,& in succo illo
infunde,& ad ignem calefactæ una post aliam su
per uulnus apponãtur,& postea de farina tenuis
sima panis hordeacei cum supradicto succo eidẽ
plagæ superponatur.

Ad cancrum res probata.

Caput gruis & uentriculum cum petris omni
bus quæ in eis sunt sicca in furno,& fac puluerẽ,
& superspargе.hoc non solum cancrum,sed om
nia uulnera sanat.

Item aliud probatum ad idem.

Mustelam uiuam mitte in ollam nouam,& be
ne cooperi de tegula & argilla,& mitte in furnũ
caliduꝫ,& ea combusta fac puluerem,& de o
streæ testa similiter,& asperge,& post diem ter
tium laua de uino.

Probatum ad fistulam.

Accipe terram francigenam,& galetum,id est
gallam rotundam,& puluerizа,& pone desuper,
& sanabit. Cortice quercino siccetur fistula pri
mo,postea sanatur,si mumia sæpe bibat,maiorũ
puleris hominum rapta sepulchris.

Ad scabiem probatum.

Accipe sigiam græcam,& olei communis par
tem unam,& duas aceti,& coque in modum un
guenti,& unge in balneo.

Puluis ad cancrum.

℞.atramenti,sarcocollæ,amenti salsi & dulcis, B
salis gemmæ,olibani,mastiches,ana ʒ.i. piperis ʒ.
vi. Ad idem. Brancam lupinam quæ inferius
est rotunda tere cum sale & fuligine,& parum de
sanguine,& pone.eo mortuo ad sanandum pul
uerem aloes pone.

Ad carnem malam,uel ad cancrum.

Pinse tartarum fortiter temperatum cum mel
le,& mitte in panno lineo,& liga cũ licio,& mit
te in foco ut ardeat,& fac puluerem,& superpo
ne.Item testam allij,fabas,& panem frumenti in
cende in olla,& cum isto puluere misce puluerem
gallæ,& salis,laua prius de uino,& postea sparge
de hoc in die bis uel ter.

De fistula.

Ad fistulam. Radicem lapathioli,qui rufum C
semen habet in fistula mitte,et donec purgata fue
rit,per singulos dies singulas radices mutabis,&
quando purgata fuerit,cognosces,quia non ut a
qua pus,sed quasi putredo fluit tantũ: quando au
tem hoc uideris,hoc unguento sanabiẽ.℞.picem,
galbanum,ammoniacũ,aloen,sepum porcinũ nõ
multũ,ceram,et parũ olei.predictas guttas,et gũ
mi genera,et picẽ,et aloen equaliter commista li
qua ad ignẽ,et postea ceram,et sepum semotim li
quefacta desuper addas,et agita donec conficiat.

Ad fistulam.

Raphanum puluerizatum, et quolibet modo
fistulis immissum,antea tamẽ ex aceto ipsa fistula
ualde abluta,ualet.et modo quocũq; superpositũ.
& infra:uel intra eam liberat. Ad idẽ.Sume her
bam excuminatã nomine,et tere.cuius succũ infir
manti mane quãdo ieiunus fuerit,da ad potandũ,
et de ipso succo per ipsum foramẽ pone donec sa
nus fiat eger.Itẽ accipe costã foliĳ raphani,et mit
te usq; ad profundũ plagę,ita ut sanguis egrediat,
aliquanto autẽ spatio intermisso accipiat fel tau
rinũ,et calefacito ita ut duriciẽ perdat,et ossa gal
linarũ cõbusta,et in subtilissimũ puluerẽ redacta:
ex his ellychniũ componat,et ad fundũ plagę mit
tatur,et interdũ ellychniũ de cõbusto puluere sa
charo aspergat,et ipsum interdum minuas donec
sanetur †uulnus. Ad idem.Sepi arietis ʒ.i.gum alias fistula
mi ʒ.s.colophoniæ 3.iĳ.s.opopanaci,aristolochiæ
lõgæ,sarcocollæ,eris uiridis añ.3.iĳ.cerę citrinę 3.
iĳ.te-

ij. terẽda tere, & de oleo parũ pone, ut possint ibi temperari, & super ignẽ pone, donec sepũ et gummi genera liquefiant, & utere quãdo opus fuerit.

Ad fistulas tollendas, & uermes occidendos.

Succũ plantaginis mitte sæpius. Itẽ ad idẽ. Potentillam bibat per dies xxx. probatum est.

Ad fistulam claudendam.

Thus masculum diligenter tere cum uino uetori, & inde perunge. Ad idem. Accipe in primis de carne salsa lardonem, & mitte ibi per iij. dies, et postea emplastrum fac hoc modo, accipe frondes libystici syluatici, & tere fortiter, & misce ibi de sale cocto puluerizato tãtum quantum sunt frondes, deinde adde axungiam ueterem sufficienter, & tere omnia hæc insimul, & fac emplastrum.

Ad idem. Accipe tithymallum cum sua radice, et mitte in clibano ut exiccetur, & fac puluerem, & insuffla intus. Item accipe piper, aloe, galbanum, ceram, & oleum, & fac emplastrũ, & utere. Ad idem. Pone emplastrum de farina, & alburno, & sinape, & sale cocto, & de calce extincta, & de sapone ſspatulano, & de capitello per ix. dies, deinde teres tres cimas rubi, & tres urticæ per tres dies. Item piper, allij, ficus siccas, radicem petroselini misce, & tere simul, & fac emplastrum, & superpone, et statim interficit. Itẽ accipe marmor quod uidetur esse sicut sal, & fac puluerẽ, & insuffla intus. Ad idem. Accipe farinã lupini, raphani, sinapis, mel arsum, alburni carbonẽ, omnibus tritis distempera cum sapone spatulano, & admisto de capitello fac tentam de licio torto ad mensurã fistulæ, & ablue eam mane & sero de capitello.

aliàs spataren tico

De paralysi.

Hiera fortissima G. theodoricon emperiston, potio sancti Pauli, & opopyri, paralyticis, arthriticis, & alijs diuersis causis succurrit.

Potio ad paralysin Ioãnis filij Ligorij medici. ℞. mãdragoræ ʒ. iiij. castorij ʒ. ij. piperis grana ccc. nepitæ manu plena, uini optimi phialas xiij. bulliat ad medietatem, & ieiunus bibat phialam i. & usq; ad nonam ieiunet. Ad idem. ℞. saluiæ, satureiæ, dictami, sauinæ, mẽtæ nigræ, cerfolij, foliorũ tenerę lauri, quinq; foliæ, betonicę, febrifugę, pedani, agrimoniæ, pimpinellæ, artemisię, chamędryos, hyperici, millefolij, balsamitę, pulegij, trifolij, hypocystidos, hyssopi, prasii, origani. añ. M. i. dabis cum uino. probatum est.

Vnguentum ad paralysin.

℞. sauinæ puluerís, saluiæ, mentę, ocimi, puluerís urticę, balsamitę puluerís añ. ʒ. ij. olei lauri phialam i. ceræ lib. i. olei zz. ana ʒ. vi. omnia arbitrio tuo tere, & coque, & unge. Ad idem. Herbam centũneruiam, id est barbam syluanam laua cum ix. aquis, & tere, & in succo adde duo cochlearia mellis, & sic unge digitos in phialis, da primo galli cantu, si laxat non euadet.

Item ad arthriticum dolorem.

Accipe micam panis madefactam aqua, et tere, deinde distempera cũ succo morgellinæ, uel solatri, uel portulacæ, uel semperuiuæ, uel alicuius refrigeratiuæ, deinde superpone loco dolenti, primum inuncto oleo roseo, postea uero ne nimis loca neruosa desiccẽtur, adde emplastrum hoc. ℞. radicem alteæ, atq; semen lini, & coque in aqua, atq; fomenta, ad ultimum. accipe farinam lentis, & coque in quatuor partibus mellis, et aqua quãtum sufficit, & sic superpone. probatum est.

Vnguentum ad guttam.

℞. radicis bryonię, corticis mediane, sabuci, absinthij, rutæ, saluiæ, hederę, chelidoniæ, arnoglossi, saliuncæ, aloes, thuris, mellis, olei, cerę quãtum tibi uidetur, & confice.

Emplastrum ad idem.

Absinthij, radicis ebuli, furfuris tritici, stercoris caprini, fac puluerem. acetũ mitte in cacabo, & salis satis, fac bulliat fortiter, & superpone.

Item unguentum ad guttam.

℞. rutæ, hederæ terrestris, absinthij, abrotani, barbæ Iouis, omnium ana M. i. sauinę M. ij. simul tere, & coque in oleo, & butyro, et adipe taurino, uel ueruecino æqualiter, cola, & ubicunq; fuerit gutta unge, & postea in albo pãno indue et pone.

De ratione medendi ad os fractum.

℞. betonicæ, uiolæ albæ panem mundũ ad cernendum, melangiæ, hederæ terrestris, piloselle, agrimoniæ, sinimphæ, saluiæ, ne intumescat. Item betonica sanat & tollit dolorem, saluia aufert dolorem, hedera terranea curat & mundat, uiola sanat, melangia iuuat ut non claudatur uulnus. ℔ si ex omnibus his habere nõ poteris, accipe saluiã, betonicam, hederam terraneam, uiolam, agrimoniam, plantaginem, contere, & succum uino mistum, donec sanus sit ęger, solum accipiat potum: folijs suprascriptorum deficiẽtibus, radices indifferenter, aut puluerem ad eũdem accipies usum. Abstineat uero patiẽs ne comedat herbas, caseũ, lac, fructus, carnes nisi de castratis, oua, & panem nisi azimum, pultes. Ad idem. ℞. farinã de germano, id est de silagine partes ij. absinthij partem unam, tere, & misce cum melle, & pãno impone, & deraso lardo superpone ei, et super plaga pone bis mutando per diem.

De plaga.

Ad plagam. Piloselle succum da bibere, si reiecit, morietur, si non, uiuet: prima die plantaginẽ, & fragam in uino dabis, secũda die gariofilatam adiunge prædicto uino, tertia die piloselam, iiij die pimpinellam, quinto die hederam terrestrem, septem neruiam sexto die, transactis uero diebus septem, subtrahere debes singillatim, econuerso incipiens ab hedera usq; ad primã quę est fraga.

Antidotum contra plagas.

Angelicam, betonicam, agrimoniam, piloselam, hederam terrestrem, septẽneruiam, uiolam minorem de angelica, coque in uino, & potet tribus uicibus in die. Si sanguinauerit plaga, cum cultello minutatim incide urticam, & intinctam in forti aceto, pone in plaga: statimque cessabit sanguinis fluxus.

Vnguentum ad plagas.

Anguillas coque in aqua, & collige adipẽ qui supernatauerit, & de gallinis, & de anseribus, & de scrofino sine sale, saluiæ succũ, rutæ, absinthij, hederæ terrestris, linguæ canis, artemisiæ, matriculæ, cicutæ, herbæ citri, hyoscyami, strychnibo li, olibani, aloes, myrrhę, ammoniaci de speciebus ana ʒ. i. farinæ de molendino collectæ in gyro, dactyli ossium, croci orientalis, sandali, acaciæ, ceræ quantum sufficit, ut album fiat.

Tractum ad aperiendum, purgãdum, sanandum dolorem, & carnem mortuam, & carbunculum auferendum.

℞. succi ebuli, absinthij, cimarum rubi, urticæ, carui, apij, omnium æqualiter, mellis cochleare unum, & albumen unius oui gallinæ, farinæ siliginis, uel cuiuslibet eorum quę sunt ad tenuitatem. confice sic: succos, & cætera pone in uase, & commiscẽdo exagita, donec spissum sit & tenax, si plaga profunda fuerit, pone ex hoc ellychnium perunctum: si uero patula, id est plana, pone super pannum donec sanetur: si uero tractum nimium desiccatur, renoua cum succo solius apij.

Vnguentum ad plagam.

℞. ceræ critinę ʒ. s. picis, colophoniæ ana ʒ. ij. s. sepi arietis ʒ. ij. infunde cum oleo, & pone super ignem donec unguentum fiat.

Potio ad plagatos.

Betonicam, agrimoniam, fragifoliam, asari, uiolæ, linguæ bouis, ambrosiæ, plantaginis ſminutę, quinq; folij, hyperici, picis, linguæ ceruinæ, pimpinellæ ana M. i. tere, & adde ſ aquæ libras iij. mellis cochlear unum. cola, & appone piperis grana c. & quanto frequentius biberit tanto celerius sanabitur: sed à uenere abstineat, & omnibus cõtrarijs. Ad idem. Fac sagimen de lardo, & accipe mel, & farinã de sigale, & uinum, & coque simul, & mitte super plagã, mire curat & sanat. Item succus apij, & albumen oui, quibus adde puluerem thuris, & tãtum de farina frumẽti ut satis spissum sit. Ad capitis plagam sic fit.

aliàs mimitæ *aliàs uini*

Diligenter inquire utrum longa sit an non. An os fractum sit an non. his præmissis si profunda fuerit, & testa rupta, primitus capillos tunde, & deinde panni ellychnium abstergullo medicamine, uel lardi frustum excoriatum, iuxta plagæ quantitatem incisum in ipso ossis hiatu, ne sanies irruens meningas sua putredine extendat, uel aliquid morbi generet, pone: & post pone primo embrocham, quæ sic fit: uinum & oleum, & panem non ex toto arsum fac feruere in sartagine, uel aliquo uase, deinde unguentum fuscum unaquaq; die in plagella pone. memento tamen ut prædictum ellychniũ semper adsit donec caro crescat: quod si os ruptum non fuerit, sue cum acu in duobus uel tribus locis. hoc dico si plaga magna fuerit: deinde tonsis capillis, embrocham prædictam ad prędictũ terminũ, & unguentũ fuscũ in plagella pone

Ad plagam profundam cum lancea factam in qualibet parte corporis excepto capite.

Primum pone lardum quantum tibi uidetur, & unguento fusco unge: & tũc pultes hoc modo compositas pone. Vinum, farinam, oleum cõmune, mel, rutam, saluiam, absinthiũ, trita cum axungia porcina omnia æquali pondere fac feruere in sartagine: quo facto, cũ panno superpone quousq; plaga desiccẽt. memento ut unaquaq; die bis mutetur, nisi prima die, & lardum impone semper ęqua quantitate usq; ad vij. dies. deinde unaquaq; die, prout caro solidescet, paulatim minue, quousq; plaga clausa uideatur: & tunc impone emplastrum aliquod. in capite autem non oportet imponere pultem hanc, sed embrocham prędictã: quia non conuenit nisi pili nascantur, propter constrictionem pororum.

Vnguentum fuscum sic fit.

℞. olei lib. i. sepi, cerę ana ʒ. vi. picis ʒ. iij. saluię, sisymbrij, lentisci, sauinę, allij, cimarum rutę ana M. i. cõfice sic. Herbas cum seuo diu cõtusas cum oleo coque, & cola, deinde cerã adde. ultimo picẽ quãdoq; liquefactũ fuerit remoue, & usui reserua.

Potio ad plagam sanandam.

℞. agrimoniam, betonicam, saluiam, plantaginem, folia hederę terrestris, herbę uenti, pinsitis his, cõfice cum uino, da bibere quousq; sanus sit.

Emplastrum ad plagam sanandam.

℞. farinam siliginis, absinthium, oleũ de oliua, axungiam porcinam ueterem, mel quod sufficit.

Vnguentum album.

℞. ceruse ʒ. iij. lithargyri ʒ. ij. mastiches, cõdisi añ. ʒ. i. s. olibani ʒ. i. olei rosei, & aceti quod sufficit.

Ad ossa fracta.

Ratio medendi ossa fracta hęc est: primum prouide ut leuissimis manibus aptes ad proprium locum male incisas fracturas, quo facto, sal, & mel in sartagine compone, & diutissime feruere dimitte, & prout pati poterit calidum superpone cum stupa, aut bombace, deinde lignula recta plana ad inuicem restibus concatenata circumliga: hoc per triduum fieri necesse est: post triduum uero, reiectis his diu aqua calida fomenta, & facta fomentatione, agrippa, aut dialtea, aut marciato circumlinies, & bombace, uel stupa circumuolue: & sic unguentum circumuoluere, & circumligare, & fomentare contemplata ętate bis in die mane & uespere oportet. usq; ad xx. enim dies solidantur: habita tamen diligenti cura: iuuenis uero usq; ad septemdecim dies. senum autem usque ad xxi. uel xxij. uel xxiiij. puerorum itaq; expectatio usq; ad xv. dies. in his ergo diebus constrictorium iuxta prędictam rationem facies ita. ℞. olibani, mastiches, cerę, bolí armenij, ęquali pondere, ceram solue, & horum puluerem triconizatum superaspergе: & ad modum ceroti coque, & tepidum superpone. memento tamẽ ut prius sapone, & aqua calida, uel aliquo tali optime lauetur: & sic cerotũ superpone. nõ enim adhęret appositum, propter unguentum. oportet etiam scire si ulcus adfuerit. non enim debet apponi in ulcere: quod si aliquo casu accidente disiuncta fuerit, ex utraque parte

trahatur manibus: ut ad priſtinum locum ꝓdeat iunctura: quo facto, palma utrarunꝙ manuum locus conſtringatur, & poſtea fomẽtetur aqua calida: deinde circumliniat agrippa: & tabulæ ſuperponantur: huius autẽ mutatio fiat de tertio in tertium diem ſemper cum fomentatione, & poſt, ſuprascriptum conſtrictorium appone. Siqua uero coſtarum hominis fracta fuerit & interius plicata, coſtam hoc modo reduces ad exteriora: fac cõſtitui ignem longum ad longitudinẽ hominis, & nudus calefaciat uentrem & coſtam. tũc uero habens mel coctum, unge manus utraſq; ex eo melle, & paulatim manibus perũctis blande tange locum, & trahe ſuauiter: ſic ſæpe facies trahẽdo, donec æqualis ſit alijs coſtis. deinde marciato, cæteriſq; unguentis foueatur, & emplaſtrum apoſtoli con, uel diachryſu, uel aliquod quodlibet, donec ſanetur, exterius ponatur.

Emplaſtrũ diachryſu, quod latine aureum dicitur: oſsium fracturam ſanat: parotidas, glandulas ſanat: ſpleniticũ, callum pedis, & hemicranium mire curat: apoſtemata, & naſcẽtias, & carbunculos diſpergit: emproſthotonũ uel cui in capite, uel ceruice, uel ſcapulis nerui contrahunt, & omnem indignationẽ, uel phrenitin infantium ſanat.

℞. colophonię, reſinę ana ℈.iij. olei ℈.iiij. picis lib. i. olibani, auripigmẽti, aluminis añ ℈.ij. aceti quod ſufficit. Parotidas, glandulas ſic incidas. cutẽ ſuperincide ferro: deinde cum hamulo ferreo ſubtiliſsimo glandulas ad te trahe, & tandiu abſtrahe pelliculas circuncidendo cũ ſpathula, donec omnes uenulas earũ habeas: & ſic embrochã de panno incẽſo ſuperpone, uel aliquod idoneum, ut ſanguis ſtringatur & ſanies: embrocha tũc cauatura lauetur, deinde unguentum fuſcum apponatur.

De oſſe fracto.

Ad os fractum. Cerebrum canis cum aceto calido diſtempera, & ſuperpone in panno lineo. per tres dies dimitte.

Item ad os fractum uel ſciſſum.

Inſimul albumen ouí cum ſtuppa induc, & circunduc, & deſuper liga. Ad idem. Ceræ nouæ, ammoniaci, roſæ, myrrhæ, croci ana malagma facito: & linteolo apponito.

Tractum ad omnem plagam.

Aloes, myrrhę, olibanę, maſtiches, añ ℈.i. picis, ceræ, colophonię, ana ℈.ij. ſicca tere, liquida ſolue, cola per linteolum, fac magdalionem.

De febribus, & diebus timendis.

Rubra ad febrẽ tollendam. ℞. cimini, cozũbri, myrrhę, aniſi, croci, dauci, cretici, hyoſcyami, añ ℈.i. opij ʒ.i. ſeminis apij ℈.i. mellis quod ſufficit.

Hydropoton ad febrem quotidianã, tertianam, ſed maxime quartanam, & ad omnes acceſsiões & anguſtias, ſomnũ facit, faſtidiũ tollit, ſudorẽ ꝓuocat.

℞. ameos, myrrhæ, aniſi, croci, hyoſcyami, opij ana ʒ.ij. chamedryos, apij, petroſelini, ſpermatis mandragoræ, thuris ana ʒ.i. mel quod ſufficit, dabis cum aqua calida.

Ad quotidianam.

Si cum typo fuerit, accipiat potionem rubram miſtam cũ hydropoto ante horas acceſsiõis. poſt bibat aquam frigidam. Si uero frigus fuerit, magnum uinum bibat, aut aquã calidam. ſi uero non profuerit iſtud, accipiat pancriſti, poſt bibat mulſam. Si uero ſtomachus fuerit plenus humore, ut uomat bibat oxymeli. quod℞. aceti phialas ij. mellis lib. i. ſeminis radicis, & attriplicis ana ℈.i. quæ coquãtur uſq; ad medietatem, & ante acceſsionem bibat, & ieiunet una hora, poſtea ſi nõ uomuerit, accipiat aquam calidam, & bibat. De cibis, ius album manducet de gallina, cõfectum cũ oleo farina, porcellos, hœdos. de uolatilibus, faſianos, turdos, perdices, ficedulas. de piſcibus, faxatiles, aut aſſos, aut elixos. de pomis, mala cydonia, & uuas, et mala granata. de uino, albũ et leue.

Potio probata ad frigiditatem, & febrẽ.

℞. ſeminis trifolij acuti, opopanacis, ſerpylli. ana ʒ.iij. aniſi, fœniculi, amyli, apij ana ʒ.ij. farinæ orobi ℈.i. hęc ſimul tere, & pone in uino bono pauſulum, & poſt colligantur in modũ uictorialis põderis ʒ.iij. dantur cum uino calido.

Electuarium quartanarijs, et quotidianarijs.

℞. ſiler, piper, amyli, marathri ana ℈.i. zz. pyrethri ana ʒ.iij. gariofilorum, galangę, ana ʒ.i. mellis quod ſufficit.

Ad quotidianam, tertianam, et quartanam.

℞. roſarum ʒ.xx. ſachari ʒ.xl. coſti dulcis, rhu barbari, arſenici, cinnamomi, nardi, maſtiches, ſpodij albi, ſandali citrini, et albi, berberis, gariofili, croci ana ʒ.ij. tere, et confice cum ſirupo uiolato, doſis eius ʒ.iij. ante acceſsionẽ et poſt.

Epithema ut ſudor febris exeat.

Semen lini fac bulliat in aqua, induc in panno, et pone ſuper ſtomachum.

Ad quotidianas acutas in æſtate.

Si habuerint turbidam urinã, ex ſanguine eſt. prima, uel ſecunda die, uel uſq; ad ſeptimam phlebotomabis. Si nimius feruor irruerit, hoc fac emplaſtrũ, uel epithema, quod ualet ad febrẽ acutã. Succum ſolani tempera cum farina hordei, et induc in panno, et pone ſuper ſtomachum. Item panem aſſatum diu, ita ut fiat uelut carbo extinctus, poſtea tere, et cribra puluerẽ, et tempera cũ uino, et fac epithema. Diæta utantur tali: ſucco ptiſanæ expurgato hordeo. nam hordeũ poſitum in aqua una nocte, tundat, et ad menſurã unius phialæ ponatur in phialis quindecim aquæ, et coquatur lento igne uſq; ad tertiã partem, et coletur per linteolum, et utanꝫ farre molli, et de pomis, malo ſerico, aut dulcibus amygdalis, et pane in aqua, et de electuario ſupradicto. Quod ſi in tempore autũni uenerit, et ſine typo fuerit, ſimiliter curabit. Si cum typo, uomitũ prouocabis cũ aqua calida, et oleo, aut cũ oxymelite ſuprascripto, et ſi fuerit conſtrictus, oxymeli catharticum dabis, quod conficitur ſic. Mitte acetũ, et mel, et elaterij ʒ.ſ. uel ſecũdum uires

uires ęgroti. De cibis, ſuperius dictum eſt, quod ſi fuerit ſolutus, cibos ſtypticos damus. potu utere uino græco. Si uero in ſuo tempore uenerit cum typo, aut ſine typo, primum catharticũ dabis ad phlegma deponendum, id eſt diacalaminthes cũ adriano, uel omnes potiones calidas, ut picra, muſa, athanaſia, hydrocopion cũ aqua calida: cibos ſuprascriptos: pannis autem, aut ceronium, aut oxyrocroceum cum cerotis cataplaſma. ℞. hæc micam panis, fabæ, abſinthij, farinæ fœnigræci, omnia æquali pondere, cõfice cum ouo molli aſſato, & cum oleo laurino, aut cyprino, & induc in panno, & ſupra uiſcera impone. expertum eſt. Si autẽ in tempore ueris, curabitur cum potione rubra et eſdræ. Cibos autem dabis, gallinas, carnes porcorum, & omnium uolatilium. De leguminibus, cicer, far. De oleribus, fœniculos, betas, coctana. De piſcibus, faxatiles. Vinum, album & leue.

De febribus tertianis cum typo.

Ad febres tertianas cum typo. Muſam potionem ante acceſsionis horam accipiat, & poſt bibat aquam calidam.

Ad duplices tertianas.

Vtatur hydrocopio, & muſa, & rubra quaſi una potione.

Ad tertianam miſtam quotidianæ.

Pancriſti, & rubra hydrocopio, quaſi una potione utantur.

Ad tertianas acutas.

Si uomitu egent, ponatur mel, & acetum, quibus adhibeantur atriplicis ʒ.iij. & utantur. Si conſtipati fuerint, accipias puluerís †uiolæ ℈.ſ. & bibant interpolato die cũ aqua frigida, et utanꝫ epithemate. quod eſt: ℞. farinę hordei ℈.iij. roſę ſiccę ℈.i. ſandali albi ℈.ſ. ſpodij ʒ.ij. maſtiches ʒ.i. canforæ ϑ.i. tempera cum ſucco ſolani, & quaſi unguẽto ungantur: & utantur deſuper tegumento ſtuppæ: & bibãt quotidie ſuccũ mali granati mane, & poſt vij. dies, ſi urina fuerit turbida et rufa, et nil ſuperiora profuerint, balneo utatur, & fomentetur ex aqua et oleo, & poſt fomentum phlebotometur de media uena dextri brachij.

alias mola

Epithema ad omnes acutas febres.

℞. ro. ſeminis portulacę, ſandali albi et rubri añ. ʒ.ij. draga. parum, tempera cũ aqua roſea, aut ſucco mali granati, uel uuæ lupinæ. Si uero uolueris ut dormiat, ungantur frons, & nares, & aures, ex oleo uiolato: & lacte mulieris, & pedes loti in aqua, in qua papauer, & ſemẽ lactucæ, uel ipſę herbæ decoctæ ſunt, ungantur.

Antidotum ad idem.

℞. ſandali albi, ci. et ru. añ. ℈.i. draga. ℈.ſ. roſ. ℈.iij. ſachari ℈.iij. ſirupi quod ſufficit. Cibos dabis ſuccum oryzæ, aut alicę, ius galli, piſces ſaxatiles, poma frigidiſsima. de olerib. lactucas cũ aceto, portulacas, ſolanum, omnes cibos parũ ſalitos. dabis aquam frigidam, & mulſam de hydromelite, & ſi fuerit ſolutus, dabis ei cydonium melle confectũ ita: ſucci mali cydonij partem unam, mellis partes ij. coque ad lentum ignem, donec ueniat ad ſpiſsitudinẽ, poſtea addes puluerís ſandali rubri, et citrini ana ℈.ſ. ſpodij ʒ.vi. roſę ʒ.x. ſeminis portulacę ʒ.iiij. ſucci liquiritię, ſucci rhu. draga. ſeminis cucu. ana ʒ.ij. mānę, caſię fiſtu. añ. ʒ.vi. croci ʒ.ij. maſti. ʒ.i. camphorę ʒ.i. adde ſiru. uiolati ſimplicis quod ſufficit. Cibos dabis, ſuccum oryzę aut alicę, ius gallinę, &c. ſicut ſuperius notandum eſt.

Tudinem mellis, & dabis exinde mulſam.

Epithema ad idem.

℞. maſtiches, thuris, fœnigræci, ſeminis lini, farinæ hordei, croci, omnia ęquali pondere, trita diſtempera cũ uitello ouorum, & cum oleo roſ. hoc modo confecto: tolle oleũ, & roſas cum rore ſuo, et mitte ſimul in puteũ, aut in aquã uiuam per xx. dies. poſtea tolle exinde, & pone ad ſolem undecim diebus: poſtea habeas ad umbrã: hoc oleũ frigidiſsimũ eſt, et ſi unxeris igneam febrem de hoc oleo, mitigat eam, & ſolet eam amputare. Hęc eadem febris ſi fuerit in autumno curabitur: ſi diateſeron temperabit cum uino, cum rubra, cum mulſa. Cibandi ſunt talib. ut eſt far, ſimila, & granũ bene coctũ, carnes pecudũ, & pedes porcini, & galli B næ, uinũ album & leue. In tempore hiemis, ſi fuerit cum typo, curabitur cũ mulſa, & hydrocopio, & rubra: & ſi ſine typo fuerit, prolõgabitur: †lixo *alias laxatiuũ* pericũ dabis cum aqua calida: cibos, carnes porcellorũ, cerebella eorũ, phaſianos, & agreſtia uolatilia, Quod ſi fuerit in tẽpore ueris, curabit potione rubra, et roſata ſimplici quod eſt. ℞. croci orientalis ℈.i. draga. ℈.i. ſucci liquiritię ℈.i. ſeminis citru. melo. ana ℈.i. roſæ ℈.iiij. tempera cum melle ro. et aqua roſea. Rhodaſachara ad idem.

Accipe roſarum albarũ lib. i. minutatim incide roſas, & frica bene cum manibus ipſas cũ ſachаro, et pone in uaſe, et ligabis, ponasq; ad ſolem lx. diebus donec bene coquatur, et nocte auferes.

Diacydonion ad idem.

Coctana mundabis interius et exterius, et coques cum aqua bene, et in una libra pomorũ, pone ij. lib. ſachari, et iterum coques ad ſpiſsitudinẽ, poſtea addes puluerís ſandali rubri, et citrini ana ℈.ſ. ſpodij ʒ.vi. roſę ʒ.x. ſeminis portulacę ʒ.iiij. ſucci liquiritię, ſucci rhu. draga. ſeminis cucu. ana ʒ.ij. mānę, caſię fiſtu. añ. ʒ.vi. croci ʒ.ij. maſti. ʒ.i. camphorę ʒ.i. adde ſiru. uiolati ſimplicis quod ſufficit. Cibos dabis, ſuccum oryzę aut alicę, ius gallinę, &c. ſicut ſuperius notandum eſt.

De febre quartana cum typo.

Ad febrẽ quartanã cum typo. Si fuerit in eſtate, ante horam acceſsionis dabis potionẽ muſam. Si fuerit in hyeme, utantur potione diaſulphuris, et dialteę unguẽto. de cibis, utanꝫ rapis. porris coctis, et farre, et ciceribus. de carnibus, porcina, agnina, pedibus porcinis, gallinis. de pomis, mala cydonia. de uino, neq; leui neq; forti.

Ad duplicem quartanam.

Ad duplicem quartanam. Adriano, et pancriſto temperatis utantur cum balſamo: quartana ſi fuerit tempore ueris, curabitur potione eſdręmiſta cũ potione ſancti Pauli, et muſa ęnea, Vnctionem talem facimus: ſinapi ungimus dorſum ante unam horã acceſsionis, cibos autẽ calidos et ſtypticos damus: ut lepores, phaſianos, perdices, anates, anſeres. de leguminibus, granum bene coctum, cicer, fabam fractam. de oleribus, fœniculũ, capita raparum, rutas agreſtes coctas, uinum rubrum et forte. in eſtate uero, ru. miſta cũ theriaca

mũdiſſima cũ uino tẽperata damus: & unguento marciato ungimus totum corpus, ante unam horam acceſsionis prope ignem donec ſudet, & prę terea hora acceſsionis. cibos autem ſuperius diximus. Si tẽpore autũni uenerit, curabitur potione adriani, et diacalaminthes. & trochiſcis probatis ad quartanã: petroleũ dabis bibendũ. ungimus totum corpus ante & retro dialteas, & quotidie damus origanũ ad bibendũ, cibos uero ut ſupra.

Vnguentum ad quartanam.

℞. cinnamo. ʒ.ij. croci ʒ.i. myrrhę, ſtyracis, ſagapeni, ana ʒ.v. laſeris ʒ.iiij. gẽtianæ ʒ.ij. mellis quod ſufficit, da in modum lupini, cũ aqua calida. Ad idem. Oleo pulegino utere cũ nepita. purgat ſtomachũ & thoracẽ, cæteraq; membra, ita ut prius utaẽ commiſtione ſancti Pauli, & calidarũ potione, cõfricetur totum corpus cum uino auſtero.

De febribus ephemeris.

Ad ephemeras febres. Si naſcantur ex calore, utantur tenui balneo, & fomentenẽ ex aqua calida, & oleo: & bibãt aquã frigidam, uel tenue uinum, & utanẽ frigida dięta, ſcilicet cucurbita, portulaca, malo matiano, uel ſyriaco, uel ſucco mali granati. de carnib. pipiõibus, ſyluaticis uolucrib. Si autem ex frigore fuerit, ungaẽ ſtomachus oleo maſtichino, quod recipit olei roſ. ʒ.ij. maſtiches ʒ.iij. coſti ʒ.i. rutę uiridis ʒ.ij. ſimul in oleo coquanẽ, & ex ea ungatur ſtomachus, & detur potio diatrionpepereon. diæta, accipiãt pecorinam carnẽ unius anni & agninam, & pipiones domeſticos, & bibant uinum rubrum & ſubtile, & ferantur ad balneum calidum.

De ſynocha febre.

Ad ſynocham. Si ex ſanguine fit, uel ex chorumphlebotoma in prima die, uel ſecunda, aut ad ſummum in iij. die. ſi maſculus fuerit, in dextro: ſi fœmina, in ſiniſtro: ſi uentrẽ habuerit conſtrictũ, clyſterizabis ita: accipe ſuccũ cantabri, & maluas tunſas, coquanẽ cum oleo, deinde colato per linteum, & utere. Si autẽ deſiderauerit balneũ, concede ſibi, & utatur fomento ex calida, & oleo: dięta utatur tali. ſucco ptiſanæ, & farre molli, & malis matianis, & ſyriacis: & pane in aqua.

De homotono.

Homotonus curabitur ſic: potionem roſatã ſuperius ſcriptam teneat ſub lingua uſq; dum liqueſcat, & ſaliuam eius glutiat. unctionem talem faci mus. oleo roſeo frequenter ungimus caput, et prę cordia. epithema tale facimus. ℞. crocí orientalis ʒ.s. maſtiches, olibani ana ʒ.i. ouorum aſſorum uitelli quantũ tibi uidetur: confice cum oleo roſeo, & pauco aceti, ſuper præcordia ponas.

Item alia unctio.

Oleum roſeũ, cum portulacæ ſuc. aut cum ſuc. uerbenæ, aut cum ſuc. cucur. ſuper præcordia pone. diætã talẽ damus: ſuc. alicę & ſuc. oryzę: à uino abſtineat, ſed mulſam atticam damus. Ad idẽ. Si uentrem cõſtrictum habuerit, clyſterizabis cũ ſuc. cantabri, aut bibat pſyllium in tribus aquis lotam, & utatur mali grana. ſuc. & malis, & pyris, et ſorbis maturis, & ungatur unctione quæ recipit ſuc. ſemperuiuæ: ſuc. portulacæ, ſuc. raſuræ cucur. olei roſ. ana ʒ.i. & ungatur ex his totum caput, præter loca ubi cerebrum eſt: epithemate utantur ut ſupra.

De cauſo.

Cauſus naſcitur ex cho. ru. nimiũ ſic. circa ſubtiliores uenas hepatis, quę his ſignis cognoſcitur: ſitis, & inſomnietas eſt magna, & alienatio proſequitur, & ſurditas, aut muti fiunt: quãdo hęc ſigna ante triduũ habuerint, cẽ febris fiat, dolor capitis ſentitur, & buccinæ auriũ, ipſe dolor cũ forti ictu & tremore conficitur. Mederi oportet phlebotomo in principio curationis, & frigida potione, & frigida adiutoria necẽſſaria ſunt his quę ſupra diximus. Euacuetur autẽ humor cholericus, extinguaẽ, et diſſoluaẽ per ſudorem, aut per uomitum, aut per uentris ſolutionem. Certiſsime autẽ extinguitur ſi biberit aquam multam & nimis frigidã: etiam hydromeli bibat, aut lauacrum intret ut ſudet, ſed non deſcendat in ſoliũ, nec diutius moretur. de eſcis uero nihil niſi ptiſanam manducet.

De nephritica paſsione.

Ad nephriticam paſsionẽ. Si fuerit ex cho. ru. in dextro latere, detur ei muſa, uel iuſtinũ minus, poſt elixaturam apij & fœniculi, quæ cõficitur ex corticibus eorũ in aqua coctis, ſi fuerit in ſiniſtro latere, ex phlegmate uel cho. ni. detur ante adrianum, & iuſtinũ maius, cum decocto apij & petroſelini macedonici. ſi fuerit ſine febre, uinũ bibat, ſi fuerit cum febre, aquam: & utãtur emplaſtro ceronio, & fomentenẽ cum aqua calida, & ſuccum creſonis per ſe bibant. Diæta uero, omnia calida & leuia: & utantur creſcionibus, & alexãdris, & urticis: petroſelinis, & apio, & aſparagis. de carnibus, porcina, agnina, hœdina. de uolatilib. phaſianis, perdicibus, turdis, ficedulis. de legumin ibus, cicere. de piſcibus, nullatenus. de uino, claro & rubro utantur.

De pleuritide.

Ad pleuritin. Si fuerit ex ſanguine, & ſpuerit ſanguinem, phlebotoma de brachio eiuſdem partis. & cozumbrũ coctum in patella cum mel. plagellę imponatur ita, ut refrigerata altera calida imponatur. ſi fuerit ex cho. ru. utaẽ electuario quod recipit amygdalarũ ʒ.ij. pineæ mundataę ʒ.ij. gummi ſaracenici ʒ.i. †dragaganti albi uel rubri ʒ.i. ſeminis citruli. melo. cucu. cucur. mundatorũ ana ʒ.i. tempera cũ decoctione epithymi, amygdalę purgatæ teranẽ, & ex ſuc. aqua inficiaẽ, & ita bibat: ſi ex phlegmate fuerit, accipiat pilulas ex ſagapeno factas, & bibat decoctionẽ hyſſopi cum aqua, uel puluere facto de caprifico cocto in pice in modũ emplaſtri utatur. Diæta uero ſit, pultes, far molle, & amygdalæ, et bibat aquam eorum.

aliàs ſandali

De phrenitide.

Phrenitis ſi fuerit tempore ueris, curabitur ſic. Venam quæ in media fronte eſt poſt vij. dies tangimus, et eos ſternutare facimus cum elle. albo, et euphorbij puluere. quod ſi ſternutauerit, bonum. Vnctionẽ facimus talem. oleo roſeo, uel oleo uio, frontem

frontem, & præcordia inungimus. & ſępius faciẽ eius aqua frigida irrigamus, ut nõ dormiat. Si fuerit tempore æſtatis, ungimus præcordia eius cum oleo ro. & ſucco ſemperuiuæ.

Antidotum Baſilij, hemitritæis omnibus.

℞. Coſti, carpobalſami, celticę, garioſilorũ añ ʒ.i. croci ʒ. i. nardoſtachyos, meliloti añ ʒ.ij. caſięſi. foliorũ ſemperui. foliorum ana ʒ.ij. mel lib. i. aquę lib. i. & s. aut ij. tere, et infunde. cataplaſ. ad omnes febres. ℞. lini ſemen, hordeũ, fœnũgrę. abſinthiũ, anethũ, apiũ, petroſeli. libyſticũ, & lupinos, ex ſupradictis farina facta mittas oleum deſuper, aut axungiam ueterẽ, & facto ita cataplaſmate, induc in linteolo, et calidum ſuper ſtomachum impone: omnibus diebus mutando, & calefaciendo.

De diebus timendis.

Quiſquis prima die cuiuſq; menſis in infirmitatem ceciderit, ſequens iij. dies eſt timẽda, quam ſi tranſierit, uſq; ad triginta dies euadet. Qui uero ſecunda die deciderit xiiij. timẽda eſt. quã ſi tranſierit, diu euadet, licet ægrotans. Qui autẽ tertia die deciderit, ſine moleſtia liberabiẽ in proximo. Et qui in quarta die inciderit in infirmitatẽ, grauiter uſq; ad xviij. diem infirmus erit, ſed euadet. Quinta die ægrotãs, licet grauiter patiaẽ, euadet. Sexta die decidens licet ſanari uideaẽ, quinta tamen die alterius menſis morieẽ. Qui ſeptima die deciderit, abſq; moleſtia liberabiẽ. Octaua die ęgrotãs, ſi nõ fuerit factus ſanus uſq; ad xv. diẽ, morieẽ. Nona die ęgrotãs, quãuis cum ſumma moleſtia, euadet. Decima die qui deciderit, pculdubio morietur. Vndecima die qui deciderit, in proximo liberabitur. Duodecima die qui deciderit, niſi liberatus fuerit, in xv. die, morietur. Tertiadecima die qui deciderit, infirmus erit uſq; ad xviij. quam ſi trãſierit, euadet. Quartadecima die ſi quis deciderit, manebit uſq; ad xv. diem, & ſic euadet. Quintadecima die ſi quis deciderit, niſi intra xviij. dies cõualuerit, morietur. Sextadecima die ſiquis deciderit, licet per xxviij. dies moleſteẽ, tamẽ liberabitur. Decimaſeptima die decidens infirmus, uſq; ad xviij. [illegible] euadet. Decimaoctaua die decidens ſubito ſanabiẽ. Decimanona die decidens euadet ſimiliter. Vigeſima die decidẽs v. diebus euadet, ſed tamen ſequẽti menſe morieẽ. Vigeſimaprima die ęgrotans, niſi periculũ mortis incurrerit, intra x. dies alterius menſis liberabiẽ. Vigeſimaſecũda die decidẽs, licet x. diebus patiaẽ grauiter, liberabiẽ. Vigeſimatertia die decidens, quãuis cũ moleſtia, altero mẽſe liberabiẽ. Vigeſimaquarta die decidẽs ægrotãs xxvij. die quaſi liberabitur: attamẽ mẽſe ſequẽti morieẽ. Vigeſimaquinta die decidẽs, licet aliquãtulũ patiaẽ, euadet. Vigeſimaſexta die decidens non morieẽ. Vigeſimaſeptima die decidens, licet uſq; ad exitũ patiaẽ, tamẽ in altero menſe liberabiẽ. Vigeſimaoctaua die decidenti mors minaẽ. Vigeſimanona die decidẽs ægrotans, paulatim altero mẽſe liberabiẽ. Trigeſima die, utrum infirmus euadat, dubiũ eſt. Similiter qui Trigeſimaprima die ęgrotauerit: utrũ euadet ignoratur.

De urina & pulſu.

Quoniam & cauſarum omniũ & nõnullarum dimenſiones atq; imminentis ſpiritus præuidere difficile eſt, urinę diuerſitates, & uarios pulſus arguto ſtilo cõſcripſi: ne cõfuſa ratiõe medicinæ uel ordinata quęrenti pernoſcere feciſſent errorem.

De urina & pulſu in febribus ephemeris.

Ephemeræ febris pulſus eſt ſimplex, non ualde inæqualis, aut ſordidus, aut difficilis: quarum ex urina, ſi guttatim fuerit egreſſa, & patiens dolorẽ capitis ſenſerit, hæmorrhoidas ſcias eſſe uẽturas. ſi uero ex animi ęgritudine, id eſt triſtitia, aut cupiditate febris nata fuerit, pulſus eius eſt laſſus, tenuis in principio: ita ut putes eũ multis temporib. ex longinqua infirmitate ægrotaſſe. Vrina in his ruſior inueniẽ, cẽ in cæteris ephemeris febribus. Si autẽ ex iracũdia ægritudo nata fuerit, & febris fuerit in magnitudine, & in nimietate, pulſus fit non minuẽs atq; deſinẽs. Sicut in his qui ex triſtitijs, & uigilijs, atq; cogitationibus laborant, urina crocea eſt, & ignea, & extra conſuetudinẽ cholerica euenit cum morſu uentri exiẽs. Nam qui ex multo labore ſudantes deficiunt, & frigeſcũt, pulſus eorũ mitior inuenitur & laſsior. urina uiridis & turbulenta apparet. Quę ſi ſubito aſperitatẽ, & ruſini colorẽ aſſumpſerit, & calor defecerit: aut ſi fuerit uerſa in album co. aut dolorem articulorum, aut auriũ nũciat apoſtema, id eſt parotidas. quod ſi† cholerica ſupradicta urina abundans fuerit, & nõ ſupradictum dolorẽ habuerit, eius ægritudinis ſolutionẽ oſtendit futuram. Vrina alba et ſpiſſa bonã ſignificat ſanitatẽ: ſi tamen capitis dolor non fuerit. Si autẽ talis coloris urina in initio ægritudinis uenerit, contractionem corporis futurã denunciat. Illi uero qui nimia fatigatione fuerint laſſi, pulſum habẽt maiorẽ et laſsiorẽ, in hiſq; urina rubra eſt & cãdida. Quibus uero indigeſtio ciborũ febrem attulerit, pulſus eorum labentior & mitior ictu, & procedente tempore acrior fit. Vrina uero eorum multum ruſ. eſt. Quibus inguinum dolor febrem mouerit, pulſus eſt maximus, & grandis ictu, & uelox, atque ſpiſſus. Vrina his ſubalbido colore apparet, & communis ut in cæteris ephemeris.

aliàs liuida

De urina & pulſu cauſi, ſynochi, & ſynochę.

Cauſus & ſynochus, hi ambo habẽt pulſum ſynochæ conſimilem: non horarũ declinationes ſimiles. quib. ſi lingua fuerit arida, & uomitus cholericus & urina †lucida mors ſignificatur. Vrina crocea & turbulenta cum nebulis non bonis, & pluribus diebus in eis nõ egeſta, aut longinquam ægritudinem, aut mortem futuram dicit. Vrina crocea ſi guttatim ſtillando fuerit egeſta, uẽtris cõſtrictionem malam cum animi turbatione & anguſtia oſtendit. Vrina alba & aquoſa in augmento ægritudinis, aut in ſtatu ueniens, laborem corporis cum frigore, & maciem nũciat futuram. Si uero pinguis fuerit, mortem ſignificat. Vrina ſimilis ſpermati hominis, imminentia nuntiat. Vrina uiridis critico die immutata, mortem oſtendit.

Vrina uiridis si se mutauerit in album, aut aquo-
sum colorem, typicam ęgritudinem uenturã signi
ficat. Vrina ęruginosa strãguriam significat. Vri
na ni. et tenuis, cũ nebulis, phrenitim ostendit: ma
xime si odor uitiosus fuerit ei. quibus autẽ fluxus
sanguinis ex naribus uenerit, solutionem eius æ-
gritudinis statim fore significat. Vrina æruginо-
sum habens colorem, spasmũ significat. Vrina ni.
& tenuis cum auriũ obtusione et insomnia, & in
se nebulam habens, tempus longum eius ægritu-
dinis nunciat, et sanguinis fluxũ imminere osten
dit. Vrina sanguinea cum dolore capitis et hypo-
chondrij dextrę partis, statim subitaneã mortem
significat. Vrina pinguis sine febre senibus eueni
ens, apoplexiam facit, quę cũ soluta fuerit, calígi-
nem oculorum cito transeuntẽ, et delectationem
cibi ostendit. Vrina turbulenta et nõ uaria, crisim
cum dolore aliquo uenturam ostendit.

De urina et pulsu in homotono, auc-
mastico, et paraucmastico.

Homotonus pulsum habet grauem, spissum et
sordidum. Aucmastícus uero pulsum habet uigẽ-
tem, et sordidum, sine intermissione. quibus gra-
uis est, per singulos dies et horas febris augmẽta-
tur, nullo statu uel declinatione interueniente. Vri
na rufa in his inuenitur. Paraucmastícus autẽ in
secundo uel tertio die cum declinatiõe pulsum te
net mitiorem, quãuis in principio uehemens fue-
rit. In his ergo omnibus prędscriptis passionibus si
urina fuerit colo. liuida, et tenuis cõstitutiõe, phre
nitin futuram denuntiat: quã longo tempore pro-
trahi significat. Vrina colore alba, et cõstitutione
tenuis, cũ nebulis non bonis, renum et dolorẽ, et
indignationem significat: si in bono colore, et in
die critico conuersa fuerit, certũ discussionis tem
pus denunciat. Si uero ex bono colore in malum
die critico conuersa fuerit, futuram mortem ostẽ-
dit. Vrina cholerico colore, nebulam albam ha-
bens, & furfures supernatantes, aut longam ægri
tudinem aut mortem significat. Vrina tenuis cũ
nebulis non bonis, phrenitin, siue mortẽ, aut spas-
mum significat. Vrina alba si se mutauerit, aposte
ma celerius uenturum scias. Vrina turbulenta, et
tardius residens, maxime si sanitas intraneorũ fue
rit, & per multos dies perseuerauerit, & nõ se mu
tauerit, pro certo scias acutas febres in tertianam
conuerti. Vrina subalbida, & spumosa, aut rufa,
& si ex cholerico humore ipsa ęgritudo nata fue-
rit, mortem significat: quod si eo tẽpore sanguis
de naribus fluxerit aquosus subito, & à solito abũ
dans: & tenuem se urina fecerit, & diu perseuerãs
non se mutauerit: frígus subitaneum demonstrat
uenire: pro quo frígore fit ægritudinis solutio nõ
bona, Vrina cũ sudore si in febrium augmẽto fue
rit, & abundantia urinæ fuerit, mortẽ cito uentu-
ram nunciat. Vrina rubra & spissa modo supradi
cto, mortem cito futuram significat. Vrina rubra
& spissa si fuerit egesta frequentius, & si dolor ca
pitis, & scapularum affuerit, & auditum patiens
obtusum habuerit, & hypochondriorum dolorẽ
A sensẽrit, futuram phrenitin denunciat: quod si in-
fra vij. dies soluta fuerit, ictericũ facit: & si nõ fue-
rit soluta in macronoxiam uenerit, et nebulæ non
bonę in eadem fuerint, ex eadem phrenitide mo-
rietur. Vrina alba, & aquosa, & nebulam bonam
habens, & cũ odore bono egesta, supradictã phre
nitin purgat. Vrina lactea si in initio ægritudinis
iuuenibus euenerit, non bonũ significat. Vrina al
ba, spumosa, & nebulosa, nõ bonum significat, &
si in critico die, aut post criticum diem superuene
rit, solutionem ægritudinis ostendit. Vrina nigra
cum sudore, non bona signa imminere ostendit.
Vrina puluerulenta, & maxime si frígus, & lippi
tudo oculorum fuerit, & calígo, et superiores par
tes in sudorem ueniant, uenturum spasmum denũ
B ciat: ęp si se supradicta urina abstinuerit, & dolor
capitis cum sudore corporis fuerit, spasmũ statim
uenturum ostendit. Vrina non bonum colorẽ ha
bens, & si non fuerit digesta, uel constitutionẽ uri
næ animalis simílem habuerit: & missa in calice ci
to resederit, & amens patiens fuerit, & insomniã
senserit, spasmum significat, aut mortem. Vrina si
ne nebula turbulenta, non bonum significat. Vri
na nigra, aut liuida, non sine periculo erit. Vrina
crocea, & spissa, laborem, & dolorem, & grauedi
nem in hac ęgritudine, siue mortem ostendit. Vri
na tenuis, maxime si dolor capitis, et scapularum,
& insomnia fuerit, phrenitin, & paracopen, & de
mentiã, siue cardiacã significat. Mulieribus tamẽ
hoc tale signũ mortẽ significat. Vrina tenuis in
C cretico die si aspera facta fuerit, statim sudorẽ uen
turũ demõstrat. Vrina suprascripta post crisim si
se mutauerit, eius febris fiet repetitio. Vrina spis-
sa, & cholerica si fuerit augmento febris, mortem
significat. Vrina nigra, per uarios colores frequẽ
ter mutata, cum nebulis non bonis, & uelut con-
cissis, & separatis, & frequenter in nigrum colorẽ
conuersa, phrenitin cum morte significat. Vrina
nigra, & lucida, cum sudore, & dolore hypochon
driorum, mortem nunciat. Vrina tenuis, & boni
coloris, frequens, et multa egesta, macronoxiam,
& solutionem ægritudinis ostẽdit, sed apostema
scias esse futurum, & per uentris solutionẽ ægri-
tudinis crisim demõstrari. Vrina alba, & turbulẽ
ta, & nõ cõposita, aliquem dolorẽ cũ periculo nũ-
ciat. Vrina nigra, & spissa, nõ boni coloris, si mul
D tus uesicę dolor †fuerit mortem significat. Vrina *aliàs nõ fuerit*
nigra, & tenuis, & æstuosa, si æstuatio fuerit cũ fa
stidio, & si turbatum sensum patiens habuerit, &
non recte intelligat, & loquaꝛ, aut malefactio non
defuerit, mortem ostendit. Vrina quæ ueluti flo-
rem uini supernatantem habuerit, phrenitin, aut
paracopen uenturam ostendit. Vrina ualde luci-
da, phrenitin uenturam ostendit.

De quartanis febribus.

Quartana febris in initio pulsum rarũ, et segnẽ
facit, & in alto positũ, declinãte autẽ passione in-
uenit pulsus lassus, sordidus & segnis. Cui causæ
tẽpore accidẽte frigido, minuit †plus accẽso calo- *aliàs pulsus*
re. Vrina in his misto calore apparet maxime pal
lida

lida, uel fusca & indigesta uidetur.

De tertianis febribus.

Tertianarijs pulsus est ingens, citatus, uehe-
mens, creber. Vrina in eis crocea, aut satis rubra,
quasi sanguinea uidetur.

De quotidianis febribus.

Quotidianis febribus pulsus est minor ęp quar-
tanæ. Vrina eorum cãdida apparet, aut spissa, aut
turbulenta. Vrina alba si longo tempore perseue
rauerit, frígora soluit. Memineris autem quanto
quartanariorũ pulsus à tertianarijs inferiorem esse.
Vrina nigra quartanam nunciat. Vrina cũ nebu
lis scissis, macronoxiã significat. Vrina nebulas
cholericas habens, in ægritudinem acutam transi
re significat. Vrina quæ uelut rasurã habuerit, & B
arenam & in nebulis quasi sanguinem, syntexim
renum, id est colliquationẽ ostendit. Vrina phleg
matica si apparuerit sicut sol in limpidis coloríb.
indignationem renũ denũciat. Vrina alba si se su-
bito in malũ colorem mutauerit, proximã nũciat
mortẽ. Vrina tenuis si post crisim uenerit, & lon-
go tẽpore perseuerauerit, repetitio cuius libet ę-
gritudinis fiet. Vrina tenuis si in malum colorem
se post crisim mutauerit, & ij qui patiuntur prima
ætate fuerint, contractionem corporis significat.
Vrina aspera si post crisim fuerit, in eãdem febrẽ
reintegrari demonstrat ægrotum.

De dolore capitis.

Caput dolentibus si urina liuida fuerit, augmẽ-
tum significat. Vrina rufa ut superior demõstrat, C
quibus si sanguis de naribus fluxerit, huius dolo-
ris fiet solutio.

De synanchicis.

Synãchicis pulsus est paruus, uelox, & densus,
qui quãdo ad periculũ ueniũt, sine pulsu sunt.

De cardiacis.

Cardiacis pulsus est paruus, & densus, quibus
imminẽti periculo pulsus fit catoryctus, id est de-
fossus, uel deciduus, & quando creuerit, quasi ia-
culum contrahit, & fit uelox, & paruus, & minus
clarus, & inanis, & uelut creber, ac ubi cœperit
aliàs crescere †crebrescere passio, incipit uibrans esse, non cla-
rus, cũ tremore, & formicatione, incognitus, & se
subducens, At ubi cœperit grauari, pulsus fit den
sior, & post defectior, quibus uelut inclusus esse D
sentitur, quod est pessimũ signũ, quæ quando ad
melius uenerit, pulsus inuenitur exaltatus, & be-
ne disposítus, & leuis ictus. Vrina eorum alba &
aquosa, cũ nebulis albis, eorũ ægritudinis solutio
nem ostẽdit. Vrina in eis spissa quãdo fuerit, quæ
spissitudo si uelut scissa apparet, paralysin signifi-
cat. De pleuriticis.

Pleuriticorũ pulsus est spissus, quæ passio quã
do facta fuerit grauior, pulsus plus cõspissatur, &
fit uelox, & ualidus, & ueluti fluctuãs, & inspiciẽ-
tium digitis uelut ungues sentitur. Quando autẽ
ad peripleumoniã conuertit pulsus, fit spissior ęp
supradictis. Vrina tenuis, & saniosa si in initio æ-
gritudinis uenerit, & per multos dies manserit,
A phrenitin futuram nũciat, maxime si ei tussis sic-
ca, & insomnia fuerit. quibus si sanguis narium,
& plurimus dolor uenerit, solutionẽ ægritudinis
huius futurã nũciat. Vrina pinguis, & rufa, mor-
tem futurã ostendit. Vrina alba, & subliuida mor
tem demonstrat. Vrina tenuis habens ueluti limũ
liuidum, indigestionem, aut mortem nunciat.

De peripleumonicis.

Peripleumonicis pulsus est ualidus, & spissus,
qui quando ad periculum uenerint, pulsus fit tar-
dus, & ueluti non comparens, et formicãs. Vrina
eorũ nigra cũ uarijs nebulis, mortẽ futuram osten
dit. Vrina sanguinea, cum nebulis supradictis, ui
tę periculum nũciat. Vrina indigesta in initio, et
ante crisim, significat mortem futuram.

De cachecticis.

Cachecticis, & phthisicis pulsus est lassior, &
talis morituris imminenter efficitur.

De dysentericis.

Dysentericis, & iliacis est pulsus lassus, minus
tamen ęp cachecticis, quibus si cum singultatione
pulsus fuerit, mortem futuram ostendit.

De hepaticis.

Hepaticorũ urina alba, & spissa, et plurimũ ege
sta, sanitatẽ promittit. Vrina sanguinea, mortife-
ra est. Vrina nigra, & turbulenta, & uelut capillo-
sa, & aliquid rasuræ habens, mortẽ significat.

De splenicis.

Spleniticorum urina rufa, uel nigra intempera
ta, & tenuis, periculum uenturum ostendit. Vri-
na lucida nimis, bonum signum significat, quæ si
cum nebulis fuerit, quasi conglobatione instanti,
bona imminentia ostendit.

De ictericis.

Ictericorum urina intemperata etiam ut supra
protractionem in longum tempus significat. Vri
na rufa, & spissa plurimum egesta, sanitatẽ, & so-
lutionem uentris promittit.

De hydropicis.

Hydropicorum urina intemperata, et pauca, et
rufa quando fuerit, mortem annunciat.

De Iliacis.

Qui dolorem patiuntur ilis, pulsus est densus:
& si ad periculum ueniũt, fit eis pulsus mitior.

De ijs qui in renibus patiuntur.

Iis qui in renibus patiuntur pulsus pigrior in u-
na manu, maior, ac uehemens, plenus, uel siccus,
aut celer inuenitur. In altera uero manu pulsus in
uenitur paruus, aut imbecillis, aut inanis, dispari
tempore respondens.

De nephriticis.

Nephriticorum pulsus lassus. Vrina in his ru-
fa si fuerit, non bonum significat. si causa in peius
protrahit. Vrina in his spissa, & color uelut sper-
ma hominis, mortẽ significat. Vrina uinosa, aug-
mentum doloris significat.

De apostematibus.

Qui eruptionem patiuntur apostematum, his
pulsus est spissus, qui neq; in declinatione, neq; in
augmento mutatur.

De ulceratione renum.

Iis qui renum ulcerationẽ habẽt urina ſpiſſa apparet,habens uelut carnes ſupernatantes, nimiũ dolorem uentris ſignificat.

De ſcabie.

Scabiem in ueſica habentibus urina ſi ſpiſſa apparet cũ furfuribus ſupernatantibus, dolorẽ futurum oſtẽdit. Vrina ſanioſa, et plurimum egeſta, et uelut coagulata, aut aliquã eruptionẽ in renibus, aut initium calculi in proximo uenturũ oſtendit.

De iſchiadicis.

Iſchiadicorum urina ſanguinea, et tenuis, et intemperata, in dolorem ſi uenerit, acriorem dolorem uenturum oſtendit.

De arthriticis.

Arthriticorum urina ſanguinea, et tenuis, nimios labores uenturos indicat. urina rubra, et nebuloſa, dolorem ceſſare ſignificat.

De opiſthotonicis & emproſthotonicis.

Opiſthotonicis et emproſthotonicis pulſus eſt in tenuitate deductus.

De cognitione urinæ.

In omnib. his infirmitatibus, id eſt phthiſi, hydrope, apoplexia, epilepſia, peripleumonia, paralyſi, cholica, dyſenteria, ſi urina rubra fuerit, mortem ſignificat. In phrenitica uero uel pleuritica, ſynocha, cauſo, tertiana, ſi urina alba fuerit, aut ſubliuida, mortẽ ſignificat. Vrina alba ſine febribus, in maſculis, ſiue fœminis, dolorem laterum, & alicuãdo renum ſignificat. & prægnantẽ fœminam ſignificat aliquantulum. Vrina aſterica, id eſt habens quaſi ſtellas, ubi fœmina eſt, multum dolorem ſtomachi, grauitatẽ ue capitis, maſculis, ſcapularum dolorẽ ſignificat. Vrina ſi ſuperius claritatẽ habuerit, & inferius nebuloſa, & ſubliuida, fuerit, dolorem renum ſignificat, & coxę & genu, & ſuperius ſtomachi. Vrina ſi ſuperius fuerit ſubnigra, & plena, & inferius claritatem habuerit, inferius dolorẽ renum, & ſuperius grauitatem capitis, obturationẽ aurium & nariũ ſignificat, quod fumus ſtomachi facit. Vrina alba, & nuda in omnibus, debilitatem, & frigiditatẽ ſignificat corporis. Vrina alba, & pinguedinoſa, uel iumẽtina, dolorem renũ ſignificat, & ueſicæ, & capitis aliquãtulum. Qui ſæpius ad urinam uadit, infrigidationem ueſicæ ſignificat. Qui patitur uitiũ hepatis, urinam rubram, & obſcurã habet. Vrina pulmonis pinguedinoſa, & alba, peripleumoniam ſignificat. Si urina ſpumoſa ſuperius fuerit, ſignificat ſtomachi uentoſitatem: & aliquando deſiderium ueneris, & tuſsim, & frigiditatem.

De febribus maioribus.

Vrina quaſi ignea, ſignificat tertianam. Vrina ſanguinea, ſynochũ cauſam ſignificat. Vrina ſanguinea, et obſcura, cauſon ſignificat. Vrina de pleuritide quaſi fæx eſt. Iuuenes raro moriuntur inde, & ſenes raro euadunt: ſed qui quarta die ſolutionẽ habuerint, nõ euadũt. Vrina in febrib. roſea, et obſcura, phrenitin ſignificat. De ſynochoẽ incidit homo in phrenitin. Si fœmina habuerit urinam uelut iumẽto ſimilẽ: dolorem uuluæ, & matricis, & febrẽ ſignificat. Cura fœminarũ hæc eſt, ſi doluerit uulua, poſt balneũ accipiat triferã magnã, & ſero mittat ə.iij. de eadem in uulua.

De uulneribus ſanandis.

Miſtura ad uulnera ſanãda. ℞. piloſellã pro ulcere, ſaluiã pro paralyſi, uiolam pro dolore, agrimoniam ad curandũ, hederam terreſtrẽ ad ſanandum, melangiã ad aperiendũ, opopanacẽ, ne contrariꝫ ſint ſibi cibi, tenericulã pro pleuritide, dictum, quę etiã irrationabilibus ſubuenit, morſus ſerpentũ curat, betonicam pro febre, † quinq; folia pro expellendo ſanguine uel pure: ad cõſtringendum plantaginem, ad conſolidandum conſolidã, eiecta piloſella, & melangia. † al. pimpinellã

Miſtura perfectiſsima ad plagam.

℞. buglum, id eſt herba uenti maior. i. cõſolidam. fœniculũ pepliũ, uel pimpinellã, pindemõtis.

Emplaſtrum ad uomitũ reſtringẽdum.

℞. Maſtiches, cymini, añ. ʒ. i. baccarum lauri ʒ. i. tere, & cum ſucco rutæ collige, & ſuper ſtomachum pone, & miraberis effectũ. Ad idem. Zingiberis ʒ. iij. pinſe, cõfice cum melle, in ſtomacho pone, ſtatim ſtringit.

Emplaſtrum ad febrem.

Tolle radices raphani, & frige cũ melle, & fac inde tentã, et mitte intus, poſtea tolle agrimoniã, et pinſe. et fac emplaſtrũ, et ſuperpone. Si uis ſcrofulas abſq; plaga curare, pone ſuper eas corticẽ nucis ualde pinſitã, et poſt ij. uel iij. dies aufer, et pone ibidem nepitam herbã, tunſam: et poſt iij. dies tolle, et impone ſanguiſugas, et ſanabitur. C

Emplaſtrum barbaræ, quod facit ad omnia uulnera recẽtia, proprie autẽ neruorum, & muſculorum contuſiones, & laxata intumeſcere non patitur, articulos inciſos iũgit, & omniũ hominum periculoſiſsima ſanat mirifice, interius prius iniectum, poſtea extra appoſitum plagas ueteres, & fiſtulas ſanat, uel conſolidat.

℞. ceræ, reſinæ frixæ, pitis frixi, bituminis, omniũ añ. ʒ. iiij. opopanacis, aluminis, et uitreoli, croci, gallę omphacinę, olei ueteris añ. ʒ. ij. ceruſę, mãnæ thuris, aluminis ſciſsi, eruginis cãpanę, omniũ añ. ʒ. iiij. cõfice ſic puluerem. terenda cũ ſufficienti aceto in mortario ſine intermiſsione tere, ſolubilia cum oleo et cera ſoluta medicamini adde, et ſufficienter cõmiſce: quando autẽ cõmiſtum fuerit, cõpoſitis magdaliũculis cõde, et uſui reſerua. D

Ad ſicum.

Puluerem radicis philipendulæ, id eſt ſiſalidos dabis patienti interius, et exterius ſuperpone.

Medicamen ad dolorem dentium.

Succo hederę terraneæ, aut herbæ in aure miſſo, in ea parte, qua dolor eſt, ſtatim mitigaꝫ dolor. Ad idem. Senecionis ſuccus in aure eiuſdẽ partis miſſus, mirabiliter tollit dolorẽ. Ad idẽ. Succus herbæ calẽdulæ per nares eius partis miſſus quæ dolet, dentes putridos excutit, et dolorem ſedat.

Fumigium

Fumigium ad deſtillationem uuluæ & ad rheumatiſmum faucium.

℞. ſtyracis, ſicuum pinguium, florum amygdalarum, hyoſcyami ſeminis, omniũ quatuor ʒ. viij. fac ſic: hæc omnia trita in puluerem redacta, cum ſicubus & ſtyrace diu terendo commiſce, et in trochiſcos informa. quãdoq; opus fuerit, poſitos ſuper carbones lentiſci, ut traiectorium ſuperimpone, & patiens ore aperto fumum accipiat donec ſuſtinere prævalet, & hoc ter in die faciat: mane, & meridie, & ueſperi, & interpoſitis tribus diebaut quinq;, iterũ atq; iterũ faciat, donec ſanus erit. Accipe auripigmentũ, & diu tere, ut multũ tenuis puluis inde fiat, & album oui, & miſce cum prędicto puluere. quibus bene miſtis, accipe pannum ſubtiliſsimum, & infice in illo miſto, ita quòd totum abſorbeatur ab illo panno, poſtea pone ad ſolem ut bene ſiccetur, poſtea incide pannum, & ℞. fruſta ad minus demum uſq; ad ix. dies. ponat unum fruſtum ſuper prunas poſitas in tegula, & in A ueniat infũdibulũ mittatq; ſuper pannũ, fumũ qui inde exhalauerit per canellã infundibuli in ore recipiat. Ad guttã probatiſsimũ experimentũ.

Accipe cornu cerui, & incide per partes, quas inciſas pone in lebete cum uino albo, & tãdiu fac bullire, q; ſolummodo ſexta pars uini remaneat, et ſic cornu proiice, & uinum in pyxide repone, quod coagulabitur, et de illo loca dolentia perunge. Ad idem. Accipe nouem folia laurus, & pone unum in ueru, poſtea lardi fruſtũ, & ſic facias pro unoquoq; folio unum fruſtũ lardi, quibus poſitis accende, & guttas lardi in paropſide colligę, & loca dolentia perungę.

Ad ſicum deſtruendum.

Accipe puluerem herbæ capilli ueneris, & cepæ, & ariſtolochiam rotundam, appone ſuper ipſum, et ſine dubio deſtruitur. B

Ad hominẽ loqui impotentẽ propter phrenitin.

Accipe lapillum de oche, et bene tere, et puluerem cũ aquatepida tribue, et ſine dubio liberabit.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE SPERMATE

PERMA hominis deſcẽdit ex omni corporis humore, qui fit ex ſubtiliori natura quatuor humorum. hoc autem ſperma habet neruos, et uenas proprias, attrahẽtes ſe à toto corpore ad teſticulos: qui nerui et uenę, ex S fricationis calefactione uiri et mulieris emittunt illud, ſicut ex colliſiõe ferri et petræ elicitur ignis. Et hi nerui et uenæ diuerſi ſunt à neruis et uenis urinæ. urina enim ſuos proprios meatus habet, et iſtud ſuos. Sperma uiri fortius eſt et calidius muliebri, muliebre uero, nutrimentũ eſt ſpermatis uirilis. Secundum igitur naturam ſpermatis, ut ex ſubtiliori natura quatuor humorũ procreati, in coeundo emittitur completum et animatũ, ac tunc ſpermati muliebri aſſociatum recipitur cum quodam ſpiritu in matrice, et ibi impingueſcit ex matricis calore et fomento. ſpiritu per arterias ſubtiles attracto. alius eſt ſpiritus eſt ille qui uenit per arterias ſubtiles et fouet matricem exterius, alius eſt qui cũ utroq; ſpermate in eam intrat: et ille ſpiritus qui exterior eſt, nõ permittit exire ſpiritum interiorem, ſed conſtringit eum ad fouendum infantem et calefaciendũ. Poſtea uero uenit in matricem quidam alius ſpiritus exiſtens ex ſubtiliori natura ſanguinis: qui iungens ſe ſpermati uertit illud in naturam carnalem per matricis calorẽ, ſicut hepar uertit phlegma in ſanguinem in duobus uaſis: in quibus operatur fortiter operã ſuam cum uirtute fellis. nec mirum ſi hepar operatur illud fortiter cum opera fellis: quia indiget magna opera ut uertat illud quod † graue eſt in ſanguinẽ. ſpiritus uero qui eſt ex ſubtiliori natura ſanguinis, non indiget tanta opera. leuiter enim uertitur in ſanguinem per matricis calorem ſperma: quod ex ſubtiliori ſanguinis conſtet natura, quibus in ſanguinem conuerſis illa ſubſtantia incipit ſuſcipere figuram hominis per calorem naturæ, et unaquaq; die in ſui fomentũ ſanguinem attrahit, et in carnem uertit, creſcitq; in formatione hominis per naturalem ſpiritũ, propriam naturam ſingulis dans membris et ſimilitudinẽ, ſcilicet alias ex acutis acuta firmãs, ut digitos, uel res acutas cum acutis, ut in iuncturis oſsiũ, et ſic in cæteris. Prius autem formantur humeri, ex quibus caput, & latera, & brachia, & tibia: ex lateribus renes: ex renibus coxæ: prius ſimul iunctæ, & poſtea una formando ſeparatur ab altera. Demum uero formantur nerui & uenæ. & poſt hæc interior natura ſemper mittit harmoniã ſuam ad nutrimẽtum totius corporis, intus & extra. Inteſtina uero ex ſpiritu efficiũtur, & expletis diebus triginta apparet maſculi figura, fœminæ uero figura peractis diebus quadraginta. Figura itaq; humana peracta creſcit infans, impingueſcit: et tũc aperitur os, incipiũtq; oſſa craſſeſcere ex calore ueniente à matrice per ſpiritũ naturalem. hic enim calor habet uirtutem conformandi totum corpus. Fiunt autem oſſa ex quatuor humoribus, principaliter tamen ex grauiori ſanguinis natura. purgat enim ſanguinem. Medulla uero ex ſubtiliori natura illius grauedinis. Oſſa acuuntur in compoſitione digitorũ, manuũ, et pedũ, et peractis mẽſibus tribus, in maſculo uenę incipiunt exire inguinum cõſtitutionem: in fœmina uero poſt tres menſes. et deinceps mouet infans in utero. et ſanguis mẽſtruus, qui quotidie ex cibo et potu in corpore matris augetur uel efficitur, agitatur in corpore, uolens exire. et ſubtilitate ſua per poros quos aperit uenit in mamillas, ubi ex earum calore et humiditate mutatur in album et dulce. ſed maior pars illius menſtrui deſcẽdit in matricẽ ad nutriendũ infantẽ. Quod autẽ infans ex ſanguine ad matricẽ deſcẽdẽte nutriaꝫ, D

qui emitti solet mẽstruo tempore ante conceptũ, testatur Hipp. sic, Vidi fœminam prægnãtem mi nuisse sanguinem per brachium, & in tertia die abortum emisisse. Viri autẽ menstrua ideo nõ pa tiuntur, quia poros habent, per quos sanguis ille tendẽs uertitur in pilos, quod patet in brachijs, et pedibus, & in cæteris partib. Spiritus quoq; per os et nares fortiores emittunt q̃ fœminæ, per quę exiccantur humores illius sanguinis qui per sudo rem emittũtur. sicut enim aqua exiccatur in uase ex ignis calore, & per fumũ emittitur, sic ille san guis à suo proprio calore exiccatus, fumum ex se generat, qui per os & nares exit, pilosq;, & sudo rem, qui per poros subtiles exeunt. fœmina uero non tantum. non enim tanti caloris est.

De natura pueri secundum quantitatem & qualitatem matricis & spermatis.

Quantitas autem infantis formatur ex quanti tate matricis hoc modo, si matrix longa & stricta fuerit, longus & gracilis puer erit, et sic in cęteris. Sunt autem in matrice spermatis receptacula se ptem, & tot creantur pueri, in quot ex illis cecide rit sperma. In dextram matricis partem si sperma cadet, masculus fiet infans. illic enim calor & hu miditas per hepar, calor & siccitas ex felle uigẽt. Si autem sperma uiri debile spermati mulieris for tiori associatũ illuc uenerit, infans licet masculus, muliebris tamen est fragilitate membrorũ, & ani mi, & moribus. Potestq; fieri etiam ex prædicta spermatis uiri fragilitate cum forti mulieris sper mate infans utriusque sexus. Si autem sperma in sinistram matricis partem cadet, fit fœmina, ex splenis & phlegmatis qualitatibus. Et si sperma uirile prævalet, fit uirilis ac fortis fœmina, quan doque pilos agranones habens: potestq; ut dixi mus supra de uirili, fœmineum sperma hoc simili ter nimis fragile utriusque sexus infantem redde re. Et nota q̃ si sperma uiri forte sit, masculus est, si debile, fœmina. Et fœtus ligatur in umbilico matris: & per eundem locum recipit nutrimentũ dum est in matrice, et non per os. umbilicus enim fœtus umbilico matris continuatur.

De alteratione sanguinis aliorumq; humorum in sperma te.

Organa spermatis sunt arterię & uenæ, in qui bus sanguis uertitur in sperma hoc modo. sicut enim in mamillis mulierum per quandam deco ctionem sanguis in lac uertitur, sic & in arterijs & uenis ad nutrimentũ earũ uertitur sanguis in cali dam & humidam substantiã, phlegmatis haben tem figurã, & nutriẽdo uenas & arterias uertitur illa substantia in sperma, quod mox in caput ascẽ dit cum magna † uenarũ & pororum subtilitate. Et deinde descendit per duas uenas & duas arte rias ad testiculos. Solet autem contingere quòd sperma descendens à capite poros narium & au rium obturat ita, ut uitalis flatus exire inde uel in troire nequeat. Sperma retentum præter natu ram idem operatur quod uenenum, crescensq; in uenis & arterijs suis, dum nequit descendere in sanguinis massam, nimiam generat passionem in †faucibus quandam: quæ grẽce lycoides dicitur, latine lupus, id est strangulator. Quòd autẽ sper ma principaliter ex sanguine, secundario ex alijs humoribus efficiatur, hac ratione probatur. quia in multo coitu sperma deficiente sanguis emit titur. Si uero sperma à capite descendens non im peditur, uenit ad testiculos, ad unum per uenam unam & arteriam, ad alium per arteriam & ue nam alteram.

De testiculorum compositione.

Testiculi uero, quatuor habent panniculos, quorum duo calorem & humorem habent, alij duo habent acutionem, quæ acutio sperma adiu uaret. habent quatuor uasa etiam, id est supradi cta uenas & arterias, quatuor †seminaria, quo rum duo ex recto semine, alia duo sunt adenes, quæ sunt attrahentia & purgantia sperma. solet namq; cum uero spermate descendere aquosum phlegma, quod ab †infirmis retinetur, & emitti tur uel dormiendo, uel uigilando: quod semper li quefit. ex quo liquore acuto testiculi magnũ pru ritum & ardorem recipiunt, unde generatur uo luntas coeũdi. Habẽt etiam testiculi neruos duos pendentes, & descẽdentes à principali osse colli, & fundamento corporis, per dorsum, & renes. qui neruí alios habẽt neruos coniunctos alijs ossi bus totius corporis. Notandum autem est, quòd una uena est propria spermatis, uacua ab alijs, quæ recipit id sperma à quatuor alijs uenis, illę ue ro recipiunt ab alijs uenientibus ab omnibus par tibus corporis, & ab omnibus ossibus medullam habẽtibus, quę uena ducit illud sperma ad caput, ut supra dictum est, quarũ quatuor prædictarum uenarum talis est natura. una est iuxta renes, altera est iuxta cor & stomachum, tertia in pectore, & extenditur iuxta pulmonem, quarta est prope formositatem hepatis, in quo est potestas sanguinis, unde diffunditur per totum corpus. ex cuius superfluitate nascuntur spasmus, apoplexia, dia phragmatis apostemata multimoda, & multæ alię passiones. In pectore uero est potestas phleg matis, unde diffunditur per totum corpus, ex su perfluitate cuius fit asthma. Primũ enim asthma fit ex corruptione aeris intrantis ad pulmonẽ. se cundum uero fit ex fumositate phlegmatis ad ca put ascendente, & inde ad pulmonem redeunte: & apostema diaphragmatis, & apostema multi generis, & aliæ passiones contrariæ musculis pe ctoris: qui sunt organa spiritus, quem ad se trahit pulmo, & à se remittit: †& omnibus corde uer bum committentibus, & multæ aliæ passiones. cholera enim potestatem habet suam in renibus: unde decurrit per totũ corpus. ex eius superfluita te nascũtur passiones in renibus, & petra. sperma etiam inuiscatum, & dolor in renibus generatur: & in ueretro, ideoq; aliquando non potest tenere urinam: uel non potest emittere, & in omnib. ner uis usq; ad pedem patitur. Renum etiam siccatio inde prouenit. unde si cum muliere iacuerit, post

aliàs uentorũ

aliàs in sanitib.

aliàs ex se munctoria

aliàs illis

aliàs in

patitur

patitur solutionem similem debili spermati super renes, & generatur apostema: ex quo aliquando procreantur uermes, & similia.

De domicilijs humorum sperma descendens alterantibus.

Habent autẽ præfati humores proprias sedes, & ab illis diuersas, de quibus diximus, in quibus suas habẽt potestates. propria eñ sanguinis sedes est hepar, phlegmatis pulmo, choleræ rubræ fel, choleræ nigrę splen. ex potestate cholerę rubræ quæ habetur in stomacho, quædam fumositas ad caput ascendit generans ibi dolores, diaphragma tis apostemata, & alias passiones. inde etiam de scendit catarrhus ad pulmonem, unde nascit̃ asth ma, & phthisis, & pustulæ in pulmone. quãdo au tem sperma descendit à capite, & suscipitur à dua bus uenis & à duabus arterijs supradictis, ducenti bus illud ad testiculos, antequã ad testiculos per ueniat, descendit per loca illa, in quibus supradi cti humores suam exercent potestatem, & ibi ac cipit naturam humoris ibi manentis. in hepate fit calidum & humidum, in pectore mutatur in frigi dum & humidum, in corde & stomacho in calidũ & siccum, & in renibus in frigidum & siccũ. Sic ergo sperma quatuor humorum qualitatibus for matũ in renibus, descendit in testiculos, ibiq; mũ datum & completũ recipitur à matrice mulieris: sicq; homo ex quatuor constat humoribus. In coi tu igitur cuius sperma superabundat, illi similis in fans procreatur. similis matri etiam hac causa fit, quia sperma eius est nutrimentum spermatis uiri. aliquando tamen uno superante humore non est similis illi infans cuius est sperma: nam alij humo res debilitantur propter superfluitatem alterius. aliquando enim sanis genitoribus strabo infans, uel claudus, uel naso torto nascitur: propter super fluitatem humorum, uel minutionem. quia quam potestatem habet sperma in loco suo, eandem ha bet natura in matrice. Item genitorũ quolibet pas sione aliqua occupato, infans similem trahit quali tatem. Et aliquãdo ex lacte matris. sicut enim sper ma uiri habet potestatem in toto corpore, ita na tura potestatem habet in matrice. sicut enim san guis, ex cuius subtilitate omnium fit sperma, ha bet potestatẽ eũdi per corpus: ita & sperma quod inde fit habet potestatem exeundi sine uoluntate hominis uniuersaliter, dormiendo, uel uigilando. sicut enim natura corporis sequẽdo quatuor mu tationes in die, mutat corpus secundũ illas, sic na tura mutat sperma in matrice secundum easdem mutationes. Natura humani corporis propríe di citur subtilitas fumositatis principaliter sanguí nis: secundario aliorum humorum: & etiam aeris agentis & commouentis ipsum sanguinem in ue nis & arterijs: quæ infixa in carne est temperamẽ tum omniũ membrorũ, testãte Hippocrate quòd natura est medius gradus in caliditate & humi. & septẽ materierũ, unde uenit quod quidã sunt cho lerici, & quidã melancholici, quidã sanguinei, qui dam phlegmatici, quod nisi esset, omnes eiusdem essent naturæ, licet non semper. ætas enim uel die ta, seu aliud naturas quandoq; reprimit: sicut qui est sanguineus, naturaliter est iracundus, tamen i ram deponit à corde procedentem naturaliter, ali qua occasione superueniẽte. Sic ergo natura quie scit & mutatur, † sed eius proprietas est incõuerti bilis: quia qui naturaliter est sanguineus, iracũdus est, irã tamẽ deponit. sicut enim ignis prius acuit̃, & postea quiescit, non tamen amittit naturam su am: sic ille naturaliter prius acuitur, et postea quie scit, non tamen mutatur.

aliàs quiescit & mutatur sẽ cundum eius proprietatẽ

De natura pueri concepti in horis sanguinis.

In tribus horis sanguinis, sperma conceptum à muliere in sanguinis mutatur naturã & informa tur. homo inde edit⁹ ruber est: supercilia eius gra uia: uenæ temporum graues & plenæ: oculi san guinei, nebulosi, passionibus semper abundan tes: facies rubra, labia tenera, gingiuę sanguineę: sæpe fluit sanguis à naribus: guttur sanguine im peditur: inde uox grauis, rauca, debilis: os, dẽtes, guttur, & caput sæpe dolent: capilli tendunt in rubedinem: ambulatio moderata: passiones ex rheumate sanguinis, & synochus, & alia ex san guine procedentia.

De natura pueri concepti in horis choleræ rubræ.

In horis choleræ rubræ cõceptus rubens & ci trinus, & capilli. uenæ crassæ, latæ, & plenæ, & ci trinæ: color citrinus, aliquando uiridis. guttur, & os, & sputum, amara semper, & sicca: genua, cru ra, pedes, & ossa dolent, rheuma siccum per cor pus sæpe currit totum: inde nascuntur gutta, pas siones uentris, dolores, ut dysenteria, transuersio uentris, lienteria: fiunt in somnis pauor, in fronte dolor, ambulatio acuta.

De natura pueri cõcepti in horis phlegmatis.

Si uero in hora phlegmatis concipitur, albus, sed sæpe pallidus, oculi crassi, delati, aliquando si milis oculis accipitris: palpebrę graues, capilli fla ui: uox grauis, crassa: grauiter dormit, & sæpe ster tit: os abundat phlegmate, ambulatio grauis: pas siones, nimia tussis, amphimerina, asthma, aposte mata articulis, nephropoma, colica, uoluntas uo mendi aliquando, quartana, paralysis, solutio na turalis, & alia ex phlegmate procedentia.

De natura pueri cõcepti in horis cholerę nigrę.

Si in horis choleræ nigrę, uultus niger, partim albus, oculi nigri, sicci, acuti: capilli nigri: uox subtilis, non alta. Risor propter splenẽ, à quo pro cedit risus: ambulatio acuta, nõ audax: passiones, quartanæ, quotidianę, mania, mentis obliuio, car diaca, id est uerberatio cordis, nephropoma, idest renum dolor, paralysis, phantasiæ, stupor mentis, omnis ossium harmonia sibi dolet, & alia quæ ex cholera nigra contingunt.

De natura humana, cur cunctis sit agilior.

Perscrutati sunt philosophi medici cur naturã humorum quatuor bruta animalia non imiten tur, ut de sanguine fiant sanguinea, de phlegmate phlegmatica, secundum horas, signa, planetas, &

in

in alijs: quod sic soluitur, quia corpus hominis A agiliori harmonia præditum esse necessariũ est, ut facile addiscat omnem ad quæ anima intendit phantasiam. homo enim theologus in uirtute sapientiæ cum ui rationis suę ad uniuersalitatẽ progreditur: & ideo corpus subtile & agile suscipit, ut facile rationem speculatricẽ sequatur, & imaginetur omnia: sic deniq; fit perfectum hominis organum in theorica & practica: itaq; multa sua agilitate ex humoribus quando concipitur in ipsorum proprietates trãsfertur, & ex planetarũ atq; signorũ operatione existente uarias sortitur proprietates, ad quæ brutorum corpus non sic mutatur: sed tamen ex prima illorum eis in dicta proprietate omnia unius complexionis sunt. nam breuis numerus est ei collatus. unde cum unus sit B uelox, alter piger, alius paruus, alius magnus, & in hunc modum, eiusdem tamen complexionis sunt semper. si enim ita ad plenum sequeretur numerus, ut homines alijs alij præessent & stultitia, al. id genus & prudentia, cęteriscq; †intelligentijs, neq; sicut in hominibus hora prævalet materiæ spermatis eorum, ut conuertat illud, & firmet in humorũ proprietates quibus horæ illæ deputatæ sunt, sed extra infirmitas & natura spermatis eorũ trahit uim & dominium humorũ in sui materiã: quia adeo fixum & inconuertibile est sperma eorũ, ut nunq; omne, sed aliquando ex parte mutari contingat: quod in omnibus certum est: quia in tantũ agile & conuertibile eorum sperma est, ut uis horarum, & dominium humorum potius prævaleat sper- C matí ad illud commutandum, quàm uis sperma tis illius. nam & si in singulis horis ternis singuli dominentur humores in unoquoque homine, horæ tamen illius semper prævalet uis in cuius horis natus est. nam ex debilitate spermatis aliquando contingit ut minus uigeat in homine uis humoris in cuius horis natus est.

De immortali substantia, qualiter uisibili & mortali copuletur.

Perscrutati sunt alij philosophi porphyrici quo modo substãtia incorporea possit uel esse uel iungi in substantia mortali. sed non sicut quatuor elementa cõiunguntur in cõstitutione alicuius substantiæ, sed animæ spiritualis uirtus sensuum cor- al. uerbo dei poris qui sunt uirtus corporis iungitur †uerbũ: & D etiam hoc causa non est extranea à cognitione q substantia incorporea sit humiliata ad constitutionem alterius substantiæ: post cuius completionẽ illa substantia tenet se in sua proprietate: & eius differẽtia semper similiter sit per se: & eius altitudo nunquã est accidẽtalis, sicut altitudo illius sub aliàs destruit stantiæ quã complet: et eius differẽtia †diffinit omnem accidentalẽ differentiã corpoream: & nulla differẽtia accidẽtalis potest esse firma in sua substantia: Hoc dicit Porphyrius ad ostensionẽ conjunctionis animæ cum corpore: & per hoc affirmat uerbum dei in sapiẽtia hominis esse: ad quod ostendendum fecit isagogas: in quibus ostendit differentias animæ firmas & immortales, & differentias corporis esse mortales.

De spiritu quid sit: & qualiter operetur in tota parte.

Spermatici spiritus uirtutes sunt tres: quarum prima est necessitas: secũda uirtus: tertia organũ. necessitatis duo sunt opera: nam & calorẽ custodit, & spiritum animalem nutrit: uirtus uero est complementum: organum uero † discurrit om- aliàs discernit nia ex opere animæ: spiritus autem ille cuius origo est à corde, porrigit se per arterias & uenas, dans in uenis sanguinem, mutando se in calorem naturalem & spiritualem uitã. fumus autem progrediens ex calore sanguinis, est nutrimentũ ipsi spiritui: qui fumus spiritualis mittit se à uenis in arterias, existẽs animatio totius corporis & nutri- B mentũ: quæ partim uertit in carnẽ, & partim per poros mittitur ad procreationẽ pilorum. nec solum est fumus sanguinis, imò habet admistam sibi subtilitatẽ spiritus, decurrẽs per totũ corpus. Sanguis purgatur per hepar: spiritus uero in arterijs clarificatur ex fumo caloris à corde uenientis: cuius clarior pars ascendit per quasdam arterias ad caput: & ibi de secũdario clarificatur per calorẽ sursum procedentem à corde: & clarificatus uadit per duas arterias in neruos, qui sunt harmonia trium uentriculorum capitis usq; ad animam, cui ex nimia subtilitate sui cõnexa est anima: per quã anima ministrat phantasiam suã harmonię totius corporis: & harmonia illa pereunti corpori. Dicunt Ammonius, Democritus, & alij complures, quòd ille spiritus est corporeus: & ipse idem est anima, hac ratione, quòd ministrando phãtasiam sensibus, & sensus corpori, findens se in † parte al. per poros dat corpori sensum. hinc etiam accidentalis probatur esse, quia harmonia capitis eo consumpto necessario trahit alium spiritũ per easdem arterias ad nutrimentum animę: quia si substantialiter inesset, non esset opus alium attrahi. Vnde per hũc & ipsa anima corporea probatur. Porphyrius non considerat quidem animã, sed considerat spiritum animatũ rationalem, ostendens spiritũ hũc in isagogis corporeum esse ad opus animæ: non ipsam animã. Sed Socrates, Plato, Aristoteles, & Theodorus platonicus, & Andronicus peripateticus, & Porphyrius & alij complures unanimiter affirmant, q nec corporea est, nec lege loci tenetur, nec scinditur: quia cum totum corpus uirtute sui illuminet ad quælibet exteriora progressa, non tamen in substantia sua aliquã scissionem patitur: et sicut aer sole illuminatur, sic corpus anima: & sicut aer per solis lumen †propriã omnium aliàs primam rerum confert oculis intelligentiam, sic anima corporis harmoniæ per spiritualem suæ sapiẽtiæ lucem & †propriam & secundam intelligentiam aliàs primam cõfert: & sicut lux solis quæ incorporea est suum complens effectum nullam patitur diuisionem, sic & anima. Sicut etiam lumen solis quod incorporeũ est separatur ab aere & ab omni intelligentia oculorum sine corruptione, sic anima quæ incorporea est separatur sine corruptiõe à corpore.

Empernomos

Empernomos philosophus dicit non esse mirum A animam quę est substantia incorporea posse separari à corpore, cum ignis qui est substantia corporea possit separari à lignis quibus est iunctus, & re aliàs naturam. uerti in primam & propriam †materiã sine sui corruptione. sicut etiã solis lumen illustrandũ hominibus sola ui utitur sua, non indigens ui alterius quæ attrahat quasi ad complementũ prioris uirtutis, sic & anima: dicit Arist. in physica esse quinq; partes animæ, phyticon, id est nutricem, æstheticon, id est sensualem, cineticon catatopon, id est uim ad omnia loca progrediendi: noeticon, id est rationem. Anima enim quoniam generatur à natura corporis, cum natura ipsius corporis uadit ad quatuor elemẽta: inde ad substantias inanimatas, ut ad lapides, ferrum, aurũ, propter nutrimen B tum: inde ad arbores, dehinc ad bestias, inde ad homines. quemadmodũ enim aqua diuiditur in aliàs redeunt partes quæ postea redimit in †homine: qui si bo- ad hominem. nus & purus fit, eius anima in cœlum clara redit. Sed Porphyrius nõ consentiens Arist. dicit q nulla harum partiũ separatur à substãtia animę, cum omnes physici dicant animã nouam de cœlo immitti & associari spermati in matrice, uel puero prius formato: unde si malus fuerit homo, uadit in bestiã, & inde redit ad hominẽ, à quo si bonus fuerit, uadit in gloriam. Porphyrius uero negans hæc omnia, dicit animã potius de bestia in bestiã ire, de homine in hominem, deinde in cœlum.

De natura pueri secundũ horas humorum.

Notandum autem est, sperma non semper ani- C matum ab homine uenire in matricẽ: sed tunc tantum quando à deo statutum est gigni infantem: et tunc anima sociatur spermati. Stoici dicebant animas quotidie creari: & corpori prius in matrice compositio immitti: & omne corpus nouũ, & temporaliter creatum, esse mortale. Porphyrius renuit, ostendens sic opus dei esse debile: cum sit necesse quotidie creari. Sed sciendum nobis est q animæ semper suam uitam firmã habent & stabilem ab initio: & sic nõ est opus deo facere nouas unaquaq; hora. dicit Hipp. q si mulier recipit sperma in prima uel in secunda uel tertia hora noctis uel diei, infans contrahit proprietates sanguinis, quia horæ sunt eius: si in quarta quinta sexta, choleræ ru. si in septima octaua nona, phlegmatis: si D decima undecima duodecima, choleræ ni. Quòd si in sinistra parte matricis in horis sanguinis conceptus maneat, pater uero & mater in horis choleræ rubræ concepti fuerint, non trahit infans figuram ex cholera rubra patris ac matris propter fragilitatem sinistræ partis: & habet causas passionum ex phlegmate uel à cholera ni. plus q̃ ex cholera rubra: non tamen tanti acuminis, quantũ si esset in dextra parte: licet autem in ista parte sit al. frigiditatẽ uirtus choleræ ni. & propter †fragilitatem eius sit uirtus phlegmatis ibi, tamẽ infans à sanguine suarum sumit initium passionum. Si uero in dextra parte sit conceptus in horis sanguinis, pater uero & mater in horis cholerę rubrę, licet plus retineat A figuram à patre & à matre ex cholera ru. quàm ex sanguine, tamen retinet proprietatẽ passionum à suo principio, id est ex sanguine: quę passiões sunt hæ: synochus, pleuritis, spasmus, apostemata, causus, & aliæ passiones huiusmodi. habet etiam sanguis acutionem à cholera ru. Si infans conceptus est in horis choleræ rubræ, & genitores in horis sanguinis, ex his trahit figuram: magis tamen à suis, à quibus proprietatem passionũ retinet: quæ sunt febris acuta, tertiana, synochus, dysenteria, cephalalgia, phrenitis, icterítia, & similia. Si uero in sinistra conceptus sit horis prædictis existentibus suis & genitorum, puella magis retinet figuram sanguinis à patre & matre, quàm ex natura choleræ rubrę. frigiditas enim sinistri lateris superat proprietates passionum: tamen inhęrẽt ei choleræ rubræ: quæ propter frigiditatem minus sunt acutæ quàm in dextra parte. Si uero in horis choleræ nigræ concepti sunt pater & mater, & infans in sinistra fit parte, si puella est, naturaliter melancholica est, uel paralytica, splenitica, quartanaria, epileptica, stulta, & iners: similis est etiam patri & matri: nec alio modo potest temperari natura eius. si uero sperma est in dextra, non semper, nec ita prædictas habebit passiones, propter temperamentum caloris hepatis, & fellis, et quia hoc calor accidentalis est ei, non potest prorsus pellere naturalia. Horæ autem choleræ nigræ, & cæterorum humorum determinantur per cursum planetarum. Quòd si puella sit concepta in horis C choleræ nig. pater & mater uero in horis phlegmatis, puella retinet figuram phlegmatis: magis tamen choleræ nig. & inde habet causas passionum. Si sit in dextra, magis retinet figuram patris ex phlegmate temperato à sanguine: sed passionum proprietatem habet à cholera nigra non ita acutarum, propter calorem dextræ partis. Si conceptio omniũ sit in horis phlegmatis, & sperma sit in sinistra, puella est phlegmatica, debilis, quotidianaria, lienterica, phthisica, cephalalgica, dolens in omni mẽbro: dolens in renibus, in matrice, & similia: & partim habet passiones à cholera nigra propter affinitatem phlegmatis. Si uero sit in dextra parte puer, eadẽ patietur, sed temperate, propter sanguinem & choleram rubram. Si pater & mater cõcepti sunt in horis phlegmatis, puella in horis sanguinis trahit à phlegmate, sed non acutius, propter maiorem sanguinis proprietatem. Si uero pater & mater concepti sunt in horis sanguinis, & puella in horis phlegmatis, cõtrahit passiones à cholera ru. & sanguine æqualiter: magis tamẽ à phlegmate: quę passiones temperantur per sanguinem. Quòd si conceptio sit in horis sanguinis, patris uero in horis phlegmatis, matris in horis choleræ nig. à sanguine passionẽ ducit: & figurã, & partem à patre: nullã uero à matre figurã: sed tamen debilitatẽ & inertiã. si in sinistra est, plus à matre minus à patre: proprietatem passionum à sanguine, quæ propter frigiditatem sinistrę non sunt ita acutæ sicut in dextra essent.

Quòd

Quòd si puer cõceptus sit in horis choleræ nigræ, pater in horis choleræ rubræ, & mater in horis sanguinis, partem figuræ retinet ex patre & matre: minorẽ partem ex cholera nigra: sed maiorẽ partem passionũ habet ex cholera ru. minorẽ uero accidẽtaliter à sanguine & cholera ru. quę passiones aliquantulum sunt temperatę. Si in sinistra est puella, plus continet ex cholera ni. minus eñ à matre, nihil ex patre: passiones ducit ex cholera ni. & sunt acutę. Quòd si pater & mater concepti sunt in horis choleræ rubræ, & puer in horis sanguinis uel phlegmatis, plus retinet figuram patris à cholera rubra, mediocrẽ figuram à matre & minorem: passiones à cholera ru. & sunt temperatę. Si pater & mater cõcepti sunt in horis sanguinis, puer in horis phlegmatis, & sit in sinistra, maiorẽ partem figuræ habet ex patre, mediocrem à matre, minorem à phlegmate: passiones à phlegmate & sanguine. Si uero est in sinistra, plus habet à cholera ni. et phlegmate, minꝰ à matre, nihil ex patre: passiones ex phlegmate & cholera ni. Quòd si omnium cõceptio est in horis sanguinis, habet figuram à patre: & si sperma matricis superabundet & sit sanũ, tota est ex parte patris figura: passiones sanguinis & acutæ. Si conceptio omnium in prædictis sit horis, & in sinistra sperma, & matris sperma sit debile, tunc filia maiorem partẽ figuræ retinet à matre, minorem ex cholera nig. Si sperma matris est debile, patris uero sanum & forte, totam figuram habet à patre, debilitatem uero corporis à matre: passiones à sanguine, partim à cholera ni. accidentaliter. Si omnis conceptio est in horis choleræ ru. & sperma patris est forte, & matris debile, totam figuram habet à patre: & si sperma matris est forte, et patris debile, æquam utriusq; contrahit formã: et aliquantulum tamen habet à cholera ru. & passiones acutas. et si tunc fuerit in sinistra, partem figuræ habet à cholera, et tantũdem ab utroq;, passiones uero à cholera ru. si uero sperma patris sanum est, matris uero debile, figuram habet utriusq;: si utrunq; debile, totam figuram habet à phlegmate, parum à sanguine, & cholera rub. & si tunc in sinistra fuerit, parum habet ab utroq;, scilicet partim à cholera ni. et phlegmate: plus à cholera ni. propter frigiditatẽ illius partis. Quòd si æqualia sint & sana, ab utroq; continet figurã equaliter: et parum uero à cholera ni. et accidentaliter. Quòd si sperma abundet et sanũ sit, plus habet à matre quàm à patre: passiones ex phlegmate. Quòd si conceptio omnium fuerit in horis choleræ ni. & utrumq; sperma debile fuerit, ab utroq; partim figuram recipit: plus uero à cholera ni. & aliquantulum à cholera ru. et sanguine accidentaliter. Si uero sana fuerint, utriusq; figuram retinet parum à cholera ni. & etiam à cholera ru. accidentaliter. Quòd si sperma abundet matris, plus figuram habet à matre. Et si sperma patris superabũdet, plus habet à patre, & à cholera ni. passiones: si sana fuerit, utriusq; figuram retinet, sed plus à matre: & etiam si sperma matris est sanum, patris uero debile, habet figuram à matre, minus uero à patre. si contra est, æquam habet ab utroq; figuram: & cholera ni. si plus superabũdat materia, plus habet à matre, passiones à cholera ni. plus, minus à phlegmate. si sperma omniũ fuerit in matrice matris eorum in eisdem horis, magnæ eloquentiæ erunt. si pater et auus infans uel puer concepti sunt in horis sanguinis infantis, mater uero in horis phlegmatis: et sperma matris superet, sed tamen debile, à neutro trahit figuram: quia illius sperma minus est, huiꝰ uero debile est. Quando uero habet puer principiũ ab horis sanguinis, sicut auus eius, retinet ab eo figurã. Si pater fuderit semen in horis sanguinis, mater uero concepta sit in eisdem horis, cuius sperma fortius & sanius sit spermate uiri debili, nõ capit figuram patris, quia sperma est debile: sperma uero mulieris fortius & sanius uertit sperma uiri in suam proprietatẽ, sed postea superueniente aliqua passiõe uel phlegmate uel cholera ni. uel alijs humoribus. debilitatur figura matris: & ideo puer non potuit eius retinere figurã. Et quia auia eius pueri est concepta in hora sanguinis: & sicut puer cuius sperma reduxit sperma uiri sui ad naturã, sperma illud quia est materia pueri acuens se in septima, non potuit uenire in figuram patris & matris propter supradictas passiones, uenit autem in figuram auiæ. Si uero fortius est sperma aui spermate auiæ, tunc retinet figuram aui si cõcepti fuerint in eisdem horis: ideo puer existens in tertio ab auo suo uel auia, iuuamen habuerit sue figurę, & non à patre uel matre qui sunt in secundo loco, uel utrique sperma fuit debile: tamen quia opera planetarum semper solent ministrare prosperi* tatem secundum imparem usum, uel diuersitatem naturæ secundum parem numerum. Si uero sperma patris uel matris debile fuerit, tunc nec humores, nec secundus locus impediunt quin recipiãt figuram ab auo uel auia: & hoc propter naturam & uim loci & horarum.

De conceptione pueri alterata à stellis, & non à parentibus.

Contingit etiam aliquando infantem nulli parentum esse similem: & hoc fieri per naturã planetarum. nascitur enim aliquando mutus, uel carẽs pedibus, manibus, oculis, &c. Philosophi uero indubitãter asserunt teste Hip. q̃ omnis substãtia corporea animata iuncta sit & ligata in planetis & signis quatuorq; elementorum nexibus: et hoc approbo autoritate Alexandri imperatoris Macedoniæ sic dicẽtis, q̃ Natanabus rex Aegyptiorum pater eius secundũ opera planetarũ cũ matre sua Olympiade cõcubuit: et per suã mathematicam et astronomicã rationẽ præcauit ut nõ cognosceret eam nisi in talibus horis in quibus ex operatione planetarũ et signorum figurã traheret, nõ ex patre uel matre. Cõsiderauit enim proprie solem uenturũ in leonẽ, et Saturnũ in Taurũ, à quibus uolebat filium suũ nasciturũ figurã & naturã principaliter retinere. à leone igitur tenuit crispitudinem

tudinẽ capillorũ, citrinũ colorẽ, & toruum aspectum & uultũ, iracundum, & robur. & quia aquila retinet proprietatẽ à leone in hoc solo, q̃ aquila altius uolat cæteris auibus, & acutius uidet, ideo Alexander habuit ex proprietate sui signi oculũ unũ aquileum et nasum. & ut sol clarus est præ cæteris, & quãdo est in leone fortior est: sic ille toti mũdo dominatus est. ex tauro uero cõtraxit cornutã frontem, & corpus altũ, & ferociã. taurus enim terrã findit ingenio simplici, & opere pio. Et quia draco habet proprietatẽ in signo Tauri & magnitudine & sensu. & draco supra habet dẽtes acutos, & alterũ oculũ, in similitudinem draconis oculos habuit: & ut Saturnus altior est in omnib. planetis, & in humilitate et subtilitate superat opus cæterorũ planetarũ, sic Alex. totum orbẽ superauit.

De natura duodecim signorum.

Sciendũ itaq; est de signis duodecim, tria esse calida & sicca. Aries enim ca. est in secundo gradu, sic. in tertio. Leo ca. est & sic. in quarto gra. Sagittarius ca. in primo, sic. in secundo gradu. Alia tria sunt frig. & humi. scilicet Cancer, Scorpio, & Piscis. nam Cãcer est lunæ sedes. Scorpio hu. in primo, frigi. in secundo: Piscis frig. in primo, humi. in secũdo gradu. Alia tria sunt cal. & hu. Gemini ca. est in secundo, hu. in primo: Libra ca. est in primo. hu. in secundo: Aquarius ca. in primo, hu. in secũdo. Alia tria sunt frig. & sic. Taurus fri. in tertio, sic. in secundo. Capricornus fri. in secũdo, sic. in tertio. Virgo fri. in secundo, sic. in tertio. Alij philosophi dicũt q̃ Gemini sunt cal. & sic. in tertio gra. & Virgo cal. & hu. in primo, & Sagittarius cal. & hu. in principio secundi, & Aquarius fri. & sic. in tertio gra. Aries, Leo, Sagittarius, sunt orietales ca. ignei, & sicci, Taurus, Virgo, Capricornus, sunt terrei, frigidi, & sicci meridionales, Gemini, Libra, Aquarius, sunt occidẽtales, aerei, calidi & humidi. Cancer, Scorpio, Piscis, sunt aquatici, frigidi & humidi, septentrionales.

De differentia septem planetarum.

Ab his omnib. ducunt elementa rerũ naturas suas & qualitates prędictas. & opera planetarum complentur & perficiũtur per signa prædicta. & quia elemẽta iuncta sunt signis naturaliter, etiam ex elementis constat omnis substantia corporea animata: ergo elementa opus recipiunt planetarũ à signis, & illud attrahunt omni substantiæ animatæ corporeæ, & illud esse natura à signis habet: & aliud, id est efficaciam & operationes à planetis. naturam enim dicimus in calore, & frigiditate, et cæteris: operationem uero in ualetudine, pulchritudine, pigritia, uelocitate, & similibus, quæ contingunt infantibus: etiamsi non fuere in genitoribus. Multa enim de huiusmodi materia dicturi sumus, sed in præsenti omittamus.

De alteratione signorum & planetarum.

Quatuor autem sunt elementa ac temporaneę mutationes, quæ fiunt secundum cursum & rationem signorum & planetarum. Temporũ quidem aliud est calidum & sic. ut æstas. & hoc fit ex natura signorum eiusdem complexionis, scilicet ca. & sic. Aliud uero calidum & hu. id est, uer, sicut alia tria signa. Aliud frigidũ & sic. scilicet autumnus secundum sua tria signa. Aliud uero frigidum & hu. s. hyems secundum sua tria signa. Et unumquodq; tempus secundum naturam suorũ signorum acuit & mouet materiem elementorũ, quæ sibi est conueniens: quod tamen aliquando mutari solet. nam cum æstas debeat esse ca. & sic. naturaliter, tamen eius calor minuitur & tẽperatur ex frigiditate, nõ ex sua natura, sed signorum. nam si ex potestate Capricorni & planetę eius generentur seu creentur res alicuius anni, ex eorum frigiditate temperatur æstatis calor, et ex illa frigiditate innaturali æstatis currentis & contrariante, contrariæ nascuntur passiones. Aestate uero transeunte uenit autumnus qui frigidus & sic. naturaliter est, sed ex Capricorni natura, qui potestatem habet anni, ut diximus, superuenit altera frigiditas quæ auget frigiditatẽ & sic. autumni: quæ res est contraria quatuor elemẽtis in corpore existentibus. est enim in illo tẽpore maxima grauitas & intemperies. Et ex affinitate autũni qui nimis est frigi. & sic. superuenit hyemi magna intemperies. adeo ut superetur in omnib. quatuor elementorũ temperata natura. putrefacta enim liquescit à sua proprietate. Adueniẽte autem uere quod est calidũ & hu. temperatur eius calor ex frigiditate Capricorni atq; hyemis iam peractæ. Deinde calor ueris & æstatis contemperãtur hyemis peractæ & Capricorni frigiditate, cuius potestas illo uiget anno: sicut unũquodq; signum suam habet potestatem secundũ suam naturam & mutationẽ suam. Et mouetur natura temporis anni illius qui pertinet ad signum illud, & etiã per frigiditatem præfatam natura ueris mutatur: qua mutata turbat naturalis calor humanæ naturę: & quę prius erat per frigiditatẽ hyemis & Capricorni, rupta & putrefacta mouetur & acuitur: et generantur passiones quę sunt propriæ illorum temporũ: quę sunt mortiferæ. Si uero ex potestate læsiõis & planetæ eius, qui sunt calidi & sicci, generentur res atq; crectur, æstas erit magni caloris & siccitatis: ueniente autẽ autumno, ex calore leonis & solis eius frigiditas temperatur & hyemis: ideoq; turbatur aeris natura & acuitur, tum propter naturã signi & planetæ quę sunt calidę naturę, tum propter naturam sui ipsius qui est calidus, & acuendo se pugnat contra naturas illorum temporum, scilicet hyemis & autumni, quæ frigidę sunt naturæ: sicq; natura humana putrida mortiferas generat passiones, quæ proprie non sunt illorum temporum. nam si in anno Leonis & eius planetę, in æstate generentur passiones acutæ & graues, tũc sunt propriæ eorũ: si uero hyeme, uel in alijs temporibus eorum quæ non sunt propria generãtur passiones ad eorũ proprietatẽ, tunc illæ passiões magis erũt propriæ eorũ Leonis & solis, qui sunt calidi & sic. quàm eorũ temporũ in quibus generãtur. generant aũt aliquando passiones permu-

tata natura utrorũq;,id est temporum signa:plane A
tæ:quę passiones generant alias quæ non sunt si-
gnorum uel planetæ uel temporũ. Quod autẽ di-
ctum est de prædicto signo et planeta quæ in eis
sunt propria & quę nõ,de reliquis intellige signis
& planetis & tẽporibus. sole enim ascendẽte fri-
giditas:cum tamen potius ex sole calor inesse de-
beat,quod cõfert potestas Saturni ex Capricor-
no, cuius frigiditas terrę acuit frigiditatẽ quę ad-
uenit.fumus in aere ascẽdit,ex quo color aeristur
batur.æstatẽ uero ex sole calor & siccitas, ex ter-
rę fumositate frigiditas & sicci.aerem corrũpunt:
unde animalia & nos turbamur in illo Capricor-
ni anno:homines grauibus infirmãtur morbis:si-
cut apparet in anno Leonis descẽdente sole super
terrã:et quãdo frigiditas adesse debet natura hye B
mis redeũtis,acuitur aer igne:& acuẽdo turbatus
generat graues passiones, quę proprie sunt tẽpo-
ris illius,ut dictum est. Similiter apparet in anno
cãcri,qui ex eius natura acuitur natura aquę: qua
acuente, inde ascẽdit quædã fumositas in aerem,
ex qua turbatur aer. inde frigidæ & humidę fiunt
passiones nõ propriæ illius temporis sed signi. Si
uero annus est libræ, acuitur, & acuẽdo trahit ad
se calorem ab igne:& tunc tempus est multũ cali-
dum & humidũ,scilicet hyems, & inde fiunt gra-
ues passiones, quæ proprię sunt ueris & hyemis:
sunt enim calidæ & humidæ.

De alteratione signorum & septem climatum mundi.

Potestas tamen signorũ & planetarũ non eodẽ C
modo se habet in omnibus partibus totius terræ.
climata enim mundi septẽ sunt secundum plane-
tarum rationem. Anno igitur Capricorni qui est
frigidus et siccꝰ, est maior frigiditas & siccitas in
partibus illius terrę quę propriẽ sunt sub planeta,
id est Saturno, qui est frigidus & siccus. nam cum
aliàs illæ †aliæ partes terræ naturaliter sint frig.& sic.tamẽ
ex natura & potestate Capricorni, quã habet illo
tempore, magis mouẽtur & perturbantur ꝯ alię
terrę quæ non sunt propriæ eorum. Quòd si an-
nus eorum non fuerit, tunc terra non habet mo-
ueri causa eorum nisi in hyeme & uere, scilicet
per naturam. sed quando planeta superponitur,
est alia significatio. Illæ uero terræ quæ proprie
sunt suppositæ lunæ & Cancro, propter affini- D
tatem frigiditatis quam habent,inferunt commo
tionem in suo anno,non tantam quantam infe-
runt suæ propriæ terræ: quia terra illa frigida est
& humida,sicut Cancer et Luna. Alijs uero terris
quæ neq; frigidæ sunt neque siccæ naturaliter li-
cet inferant contrarietatem et commotionem,ta-
men paruã inferunt. Similiter Leo & Sol maiorẽ
commotionem dant terræ sibi propriè subiectę ꝯ
alijs:illi tamẽ quę subiecta est Libręe & Arieti, licet
non dent tantam commotionẽ quantam dant suę
propriæ terrę,tamen propter affinitatem caloris
dant ei maiorem cõmotionẽ quàm alijs cum qui-
bus nullam habent affinitatem. Si uero fuerit an-
nus Leonis & Solis, ut dictum est, tunc toto illo

anno dant commotionem in tætate tribus mensi- aliàs æstate
bus,& hoc ut dictum est per naturam.

De alteratione quatuor partium mundi.

Est & alia in terris mutatio secundum quatuor
mundi partes, dispositas scilicet ad orientem, uel
occidentem, austrum, & septentrionem: & secun
dum altitudinem mõtium soli accidentiũ, et ima
uallium à sole remotarum. Consideret ergo me-
dicus an sit mutatio temporum propria an acci-
dentalis,ut supra dictum est. Aetates quoq; homi
num, figuras, colores, terram, usum, passiones ter
ræ in qua sunt geniti, utrum sint consuetudinariq
an propriæ: an ueniant accidentaliter secundum
mutationem temporum uel naturaliter. si enim
sunt passiones ex natura terræ, aliud exigũt me-
dicamen quàm ex mutatione temporum natura-
liter & accidentaliter.

De discrasia propria naturæ temporis passionum,uel non propria.

Intuendũ est etiã an natura hominis suę cõcor-
det passioni, & temporũ mutationi, an passio sit
accidẽtalis & mutatio temporum, an mutatio sit
substãtialis & passio accidẽtalis. Solet enim pas-
sio cholerica & sanguinea mutationi temporum
concordare, sed à natura patientis discordare, &
ecõtrario. Pulsus quoq; uidẽdus est an conueniat
cum sua natura & passione & temporũ mutatio-
ne, an tantũ conueniat cũ mutatione & non cum
passione nec cũ natura, an conueniat passioni &
nõ immutationi neq; naturę, an naturę & nõ im-
mutationi uel passioni,an nulli? Adhuc etiã scien
dum est an tempus trãsierit, uel præsens sit, seu fu
turũ, in quo pharmacum dari infirmo debeat. his
enim ignoratis nec bene eueniẽtibus, miratur, &
cito desperat medicus. Oportet etiam medicum
nosse utrum infirmitas debeat augeri: & hoc an
sui natura, an temporis, an passione alia superue-
niente: & sic poterit dare medicamen tempore
congruo, ut uel decrescentem deprimat & tollat
ægritudinem, uel imminente resistat, ne nimis æ-
grum tardet. nam si leue dederit medicamen in
morbo adhuc leui, credens paruam fore ægritu-
dinem, nihil feciſſe uidebitur, quando grandis in-
firmitas superuenerit. Sciendum autem est quas-
dam infirmitates quibusdã esse substantiales, alijs
accidentales. In æstate enim synochus & causus
sunt naturales infirmitates cholericis & sangui-
neis, phlegmaticis accidẽtales. & ideo nõ eodem
modo curandæ. nam quæ potio conuenit chole-
ricis per naturam temporis & morbi naturalis
eis, est contraria alijs, & causa alterius morbi, id
est phlegmaticis. Est enim tempus, ut diximus, et
morbus ille illis accidentalis. Si ergo phlegmati-
co alicui prædictis morbis synocha & causo oc-
cupato eandem dedit eiusdem mensuræ medici-
nam quã & cholerico, æstate cito sanabitur, quia
eius complexio non est cholerica & sicca, sed †ex aliàs est
his cõtraria: cholerici uero diu infirmi manebũt,
quia calidi sunt & sicci, & tempus. uertitur enim
accidentalis febris in substantialem, scilicet frigi-
dam

dam quæ est phlegmaticorum. Oportet etiam sci A
re complexionem:quoniam idem experimẽtum
& eadem potio non omni danda est infirmo. con
tingit enim ut quæ potio utilis ei fuerit in primo
uel secundo uel tertio periodo, in alijs non conue
niat:& ideo secundum diuersas ęgritudinum mu
tationes ad diuersos periodos, diuersa cõuenit da
ri purgantia. Attende secundum quas horas scili
cet an sanguinis, uel choleræ rubræ, uel phlegma
tis, uel melancholiæ, magis acuatur passio uel mi
nuatur. Synocha enim in horis sanguinis si acua-
tur, scias eius origínem esse ex accidentali muta
tione sanguinis, non à principio choleræ rubræ.
Mutatur enim sanguis aliquando ex commistio-
ne, aliquando ex solis ardore, aliquando ex itine-
ris fatigatione, & generatur synocha: ex qua com B
motiõe sanguinis acuitur cholera rubra: qua acu-
ente quiescit sanguis, & synochus & causus gene
rantur ex acuitate choleræ rubræ. Si uero ephe-
mera febris acuit in horis sanguinis, scias esse ex
phlegmate salso coniuncto sanguini: quod phleg
ma acuens ex affinitate sanguinis solet uerti in
choleram rubrã, & inde solet generari febris ter-
tiana. Quartana uero si in horis sanguinis acuit,
scias eius materiam, id est melancholiam genera-
ri ex putrido sanguine sub planeta naturę proprię
Quod si synocha magis acuitur in horis choleræ
rubræ, non est propria synocha, quia uel mutabi-
tur in tertianam, uel in causon. Si uero tertiana a-
cuitur in illis, uera tertiana est & propria. in illam
enim aliquando mutabitur febrem. Quotidia- C
na uero si acuitur & mutatur in horis cholerę ru-
brę, cito uertitur in tertianam. Si uero quartana
acuitur & mouetur in horis choleræ rubræ, cito
uertitur in tertianam. Si uero quartana mouetur
& acuitur in horis eiusdem, scias principium e-
ius non fuisse ex putrido sanguine, sed ex cholera
rubra perusta in melancholiam conuersa. Quod
si synocha acuitur & mouetur in phlegmate, sicut
in horis sanguinis, scias generari ex sanguine iun
cto phlegmati salso: & propriè post terminum su-
um completum mutabitur uel in quotidianã, uel
tertianam, licet magis affinis sit tertianæ quàm
quotidianæ propter calorẽ. Si uero tertiana phle-
gmatica mouetur & acuitur sicut in horis chole-
ræ rubrę, minus est periculosa. mutabitur enim in D
quotidianam: de quotidiana uero fiet quartana:
& aliquando reddit tertianam. Quod si quartana
moueatur & acuatur in horis phlegmatis, princi
pium eius fuit salsi phlegmatis, quod uersum in
choleram rubrã incenditur & uertitur in melan-
cholíam, sicut uiride lignum uertitur in uiuũ car-
bonem, deinde in cinerem. Quod si synocha mo-
aliàs magis est uetur in horis cho.ni.†minus grauis passio, & æ-
ger est piger & grauis, & illa infirmitas habet par
tem nõ solum ex bono sanguine, sed etiam ex pu
trido: & propriè post terminum suum completũ
ueniet infirmus in quartanam. Si uero tertiana a-
cuitur & mouet in horis melancholiæ, subito uer
titur in quartanam. Quod si quartana mouetur in

horis illis, firma est & propria, nec mutatur in aliã A
propter prædictas passiones. omnes enim alię ha
bent moueri & acui secũdum prædictas horas &
earum naturam & rationem: & secũdum motum
& acutionem ipsarum, bene discernentur et tactu
& pulsu, sicut ex prædictis horis.

De cognitione ægritudinis secũdum planetam, diem, & horam.

Scire etiam medicum decet planetam & signũ
in quo æger ægrotare cœpit, et tempus secũdum
diem et horam. nam si infirmitas fuerit secũdum
signa et planetas, sed accidentaliter ex acutione
signi et planetæ esset, habet aliam distinctionem.
Si uero medicus nesciuerit infirmitatẽ per nume-
rum, id est per naturam signi et planetæ, perscrute
tur pulsum et horas, ut dictum est.

De qualitate et efficacia errantiũ pla netarum septem climatum.

Asserunt etiam physici omnia in terris firmari
& compleri secundum cursum et operationem su
periorum corporum: quorũ operatio omnis sum
mi creatoris uirtute consistit. Elemẽta igitur qua-
tuor, signis duodecim, et septem planetis iuncta
sunt: et eorum causas, quatuor habent temporum
mutationes: secundum quas humana et omnium
subiectorum natura mouetur et acuitur: per quã
motionem et acutionem passiones fiunt. Hęc au
tem mutatio est uniuersalis omnibus mundanis.
Est et alia mutatio ex natura terræ specialiter et
planetarum constans in diuersis regionib. Qua- C
drifidus enim orbis etiam in septẽ diuisus est par-
tes secundum septem planetas, quæ per astrola-
bium discernuntur. Sciendum est tamen partes il
las septem non esse continuas, sed in toto mundo
diuisas. terra enim illa quæ est frigida et sicca in
quarto gradu, sub potestate est Saturni, qui eius-
dem est naturæ. Quæ uero frigida est et sicca in
primo gradu, sub Iouis imperio, qui eiusdem est
naturæ, et qui etiam affinitatem habet cum natu
ra rerum omnium: maximeq; ad gaudium perti-
nentium. Sed quæ calida in secũdo, humida in pri
mo, sub Martis ditione est, & suæ naturæ cõuenit
eiusdem. Sed quę est calida et sicca in quarto, soli
cõuenit et concedit. Quæ autẽ calida et humida
in primo gradu, sub Mercurio. Quæ uero humi-
da, in primo, frigida in secundo, habens aliquan- D
tulũ temperamenti calidi, Veneri subiacet. Sed
quæ frigida et humida in primo gradu, Lunę con
uenit. Quæq; autem singulæ terrarum partes sui
retinent planetæ qualitates, accidentaliter tamen
in naturam uertuntur planetæ alterius. terra e-
nim quę ex sui planetæ natura propriè frigida seu
calida esse debet, in contrariam uertitur naturam
et complexionem. In complexionibus ergo præ-
fatis, deinde etiam in altitudine, et profunditate,
et erectione, et casu, et harmonia cuiusq; planetæ
conuenire debet, ad cuius similitudinem compo-
sita est, et inde omne corpus sanum uel ęgrum est.
unde Andronicus peripateticus asserit nos esse
secundum nostram uoluntatem: et extra nostram

uoluntatem ambulamus, & etiam cõtra noſtram uoluntatem, quando noſtra anima ducimur, uel quando accidentaliter ex natura corporis, aut ire furore, aut alio impetu mouemur. Monet etiam ſecundario aut cogente natura corporis ad malum cognitionem reddere. ſicut enim muſicus nequit chorda falſa ſonitum reddere, ſic anima prauum corpus ſcilicet libidinoſum uel aliud, ratione ſui nequit regere: & ſymphonia inſtrumenti artificis animæ, id eſt corporis diſplicet. Andronicus igitur cõmotiones planetarum & cõpoſitiones merito aſſerit ueras: & cætera uitia nõ eſſe naturalia animæ: nec animam ex natura corporis conſtare, quod quidam uoluere. Si enim eiuſdem eſſet naturæ, nil repugnaret quin anima rationibus ſpiritualib. ſubderet corpus, ſcilicet ieiunijs, & cæteris uirtutibus corporis uitia ſubderet. & ideo dicit Plato in logica, dum iuuentus eſt per ſenſum & rationem mundata ab omni prauitate corporis, cognoſcetis omnem ueritatem: omnis enim prauitas extra naturã. At alijs elemẽtis corpore cõpoſito, ipſum corpus animã mouet: quod eorum contrahit qualitates. dicit Hippocrates in Phyſica, quòd terra eſt appoſita generare naturã corporum. Eſt autem ut terra alia dulcis & temperata, ita & homines eius dulces & manſueti. Et ideo anima mandat eis per phantaſiam ſuam omnem bonam operationem. Eſt & alia terra per naturam planetarum acuta. unde eius homines ueniunt bellicoſi. Et quia operatio corporeæ materiæ ligata eſt quatuor elementis, ideo dicit Plato quòd ratio conuenit ex ſuperioribus, & miniſtrat homini ſpiritualem intellectum, ſecundum quem diſcernit ſuperiora & inferiora, uera & falſa in theorica, & practica, id eſt in diuina rerum conſideratione, & operum faciendorum doctrina & inſtructione. praxis enim græce, operatio latine. & quia ſenſus non fit cum imaginatione animæ, cito ducitur ad diſſenſiones rerum, unde theorica efficitur: deus enim omnia imprimit, & ubiq; eſt, & omnia implet. inde dicit Plato quòd homines exiſtentes ante ſuum tempus, non ex uirtute rationis, ſed ex natura corporis ſuam praxim adimplebãt. Et inde affirmat Iſaac, quòd terra per operationem planetarũ generat naturam corporis: natura uero corporis mouet corpus in
D conſuetudines malas, & mutationes malas: et mutatio quatuor temporum fit per duodecim ſigna & ſeptem planetas: maior eſt autem per Lunam & Solem. Luna uero unoquoq; menſe mundum perambulat, & dat motus quatuor elementis. Sol uero quatuor tempora anni conficit, ſcilicet uer calidum & humidum. quod ſi non eſſet, ſed ſiccum ut quidam uolunt, ſiccarentur gramina, non autem augerentur uel fouerentur: & alia inconuenientia eſſent, ſi aer tunc ſiccus eſſet.

De natura coniunctionis & adiunctionis quatuor elementorum.

Aſſerebant falsò quidam philoſophorum quòd homine mortuo humores ſepararentur, & ad
A propriam redirent naturam, ut ſanguis in aerem, cholera rubra in ignem, melancholia in terram, phlegma in aquam. Hippocrates autem & Ariſtoteles & alij philoſophi aſſerunt deſtitutis & mortuis humores in terram redire. diſſentiunt etiam Socrates & Hippocrates à quibuſdam alijs phyſicis dicentibus quòd quatuor elementa nullum patiuntur detrimentum à ſua ſubſtantia, ſed remanent integra, nec corrumpuntur in conſtitutione corporis humani: ſed quædam differentia accidentalis egrediens ab illis quatuor elementis temperat & regit humana corpora, quæ perit cum illis corporibus: ſicut albedo uel nigredo conſiſtens accidentaliter in corpore deſtructo perit: & aliqua differentia deſtructa non patiuntur
B illa elementa aliquod damnum: quia ſemper ſunt fixa & integra in ſua ſubſtantia. Dicunt enim Ariſtoteles & Hippocrates, quòd omnis creatura incorporea penetrat totam ſubſtantiam, cui aduenit intus & extra: unde illa differentia cum ſit incorporea, eſt ueniens ad humana corpora ab illis quatuor elementis æqualiter intus & extra. ſed illa differentia tantum eſt extra & non in figura incorporea. nam ſi illa differentia eſſet adiuncta corporibus humanis ut illi dicunt, tũc illa corpora per illam differentiam intus & extra eſſent ubique eiuſdem naturæ & eiuſdem coloris, ſicut aqua ubique in tota ſubſtantia per calorem calida, per frigus frigida. ergo ſicut calor & frigiditas quæ ſunt accidentales differentiæ aquæ, poſſunt ſeparari ab ipſa & deſtrui permanente ſubC ſtantia ipſius aquæ: ſic illa differentia quando accidit corporibus noſtris perit, remanente natura & proprietate noſtrorum corporum: quorũ differentia accidentalis apparet extra, & poteſt deſtrui, ſicut ipſa corpora ſunt mortalia. Dicit namque Hippocrates, ſicut nulla ſubſtantia incorporea habet nutrimentum à differentia corporea, ſic nulla ſubſtantia corporea poteſt nutriri à differentia incorporea. unde teſtante Hippocrate aer & aqua & ignis iunguntur & efficiuntur unũ, quibus terra propter ſui nimiam põderoſitatem nequit adiungi, ſed mandat ſuam frigiditatem & ſiccitatem quę temperat illa tria, & ſic complent naturam corporum, ſicq; mortuis omnia illa redi
guntur in terram. Et ideo ſciendum eſt quòd terra ſecundum grauedinem ſuam non poteſt aſſociari alijs tribus elementis in conſtitutione humanorum corporum. Nam poſtea illa tria propter grauedinem terræ non poſſunt explicare ſuam operationem, ſicut aqua turbulenta & commiſta terræ non poteſt ſe mouere, nec in aliam partem ſuam uim emittere. item ſicut uidemus quòd turbati ſanguis & cholera uertuntur in melancholiam: melancholia uero in nullum ſupradictorum niſi in phlegma, & de phlegmate in alios: ita aer ignis & aqua uertuntur in terram, de terra in humiditatem, & de humiditate in alia elementa.

De mutatione elementorum qualiter fiat.

Supradictam

Supradictam hanc mutationẽ uocant phyſici A hoc modo: terra enim creſcens unaquaq; hora ex mortalitate corporũ uertitur in aquã: cuius ſubtilitas calefacta uertitur in aerẽ: ſubtilitas aũt aeris calefacta uertitur in ignẽ. ſicut enim aqua amittẽs humiditatẽ ſuam uertitur in terrã accidentaliter, ſic terra inde creſcens accidentaliter, amittit tunc ſiccitatem ſuã, & uertitur in aquã, & ſic conſiderant naturam aliorum elementorũ. & ideo dicit Ariſtoteles q̃ nullum difficile aut diſſolubile nomen eſt fixum & firmũ circa aliquam ſubſtãtiam. nam illud quomodo dicitur per ſupradictã creaturam q̃ terra uertitur in aquam, aqua in aerem, aer in ignem, ſic ignis ingroſſatus & infectus uertitur in aerem, aer ingroſſatus uertitur in aquam, aqua ingroſſata in terram: quæ, ut dictum eſt, iun B cta inſimul fiũt corpora noſtra. Corpora uero noſtra uertuntur in terram, & unumquodq; uertitur in aliud. Et ideo dicit Ariſtoteles quòd hæ quatuor materiæ non habent hęc ſupradicta nomina fixa & ſtabilia ſibi: ſed proprie dicitur ſubſtãtia. nam in quodcunq; uertitur aer uel aqua, tunc dicitur ſubſtantia.

De mutuis cõuerſionibus quatuor elementorum.

Conueniunt autem & differunt elementa differentijs & qualitatibus. ſicut enim aqua frigida & humida contraria eſt igni, & mutat eius proprietatem: ignis uero calidus & ſiccus: terra frigida & ſicca: aer calidus & humidus, aqua frigida & humida: & his qualitatibus ad ſe inuicem colli C guntur attrahẽtes ſemper conſimiles qualitates: ut aqua terram ſiccam frigidã: deinde contemperant ſe in contrarijs: nam ſiccitas terræ per prædictam frigiditatem trahitur ad humiditatem aquæ ſiccandam: ita etiam humiditas aquę aſcendit ad ignem tracta per aerem illuc, & ita uel annihilat
aliàs alterat contrariũ ſuũ uel † attrahit. Aqua igitur per frigiditatem ſuam terræ iuncta à terra trahit frigiditatem & non ſiccitatem: aer aquę per humiditatem conueniens attrahit illam: ignis uero aeri per caliditatem conuenit, & illam ſuſcipit ab aere. unde dicit Ariſtoteles quòd duo ſunt genera aeris, unũ ex fumoſitate aquę, aliud ex fumoſitate ignis, qui ſuam caliditatem & ſiccitatem mutans uertitur in fumoſam materiã. hoc facto aſſociatur ſupradictę materiæ quę eſt fumoſa & calida: ex quibus duobus generibus iunctis efficitur aer, qui aliquãdo ex frigiditate & humiditate aquæ acuitur & inuoluitur: & inuoluendo amittit ſuum calorem, et ſic uertitur in ſuam materiẽ ex qua fit, id eſt aquã. ex eius enim conſtat fumoſitate, ut dictum eſt. aqua uero ſi de terra, inſpiſſatur & amittit humiditatem. Recipitq; aqua & terra ſiccitatem, & in eius redigitur naturam. Naſcuntur ex his corruptelę corporum: nam aer intra ignẽ & aquã ſtans tribuit calorem ignis, & in aqua acuitur & calefit. & fumoſitas illa in aerem ſurgit, & inde aer turbatur, & etiam frigiditate contrahente à terra, & calore deſurſum ab igne. Nouem autẽ ſunt naturæ ſeu qualitates corporum: octo intemperatæ ſcilicet, & quę conueniũt omni animali, ſcilicet calida, frigida, humida, ſicca. Calida & ſicca, calida & humida, frigida & humida, frigida & ſicca. Nona uero ſoli homini conuenit, & eius ſolam temperat naturam. Et ideo utile eſt noſſe quæ harum octo ſunt ſubſtantiæ: & quę differentiæ. in igne ergo calor eius eſt differentia uirtutis ipſius: quo colore ammoto attrahit ſiccitatem, & remanet quædam fumoſitas calida quæ eſt ſubſtantia: aeris uero differentia eſt calor qui deſignatur & reuertitur ſæpius, ut dictũ eſt. Subſtantia uero eius eſt humiditas, quæ aliquando deſiccatur ut ſolet fieri quando uertitur in terram. illa enim ſiccitas eſt ei accidentalis. quia & ſiccitas eſt accidentalis ſi duret frigiditas. Nam dum redit in ſuam propriam naturam, amittit ſiccitatem, ſemper autem eſt humida. Et ſciendum eſt quòd aquæ humiditas eſt idem quod eius frigiditas, nec ſunt habendæ pro duabus differẽtijs, ſed pro una tantum. Nam ex nimia frigiditate terrę fit nimia frigiditas aquę, unde in aqua differentia eſt eius humiditas. Siccitas autem terræ eſt differentia. poteſt tamẽ remoueri à terra eius ſiccitas, licet uideatur eius ſubſtantia: eſt enim cum ipſa frigiditate. Verum & ipſa poteſt remoueri à terra. eſt igitur eius ſubſtantia humiditas. in primis enim terra fuit humida: & eius ſiccitate remota et frigiditate quæ eſt eius ſiccitatis terra uertitur in humiditatem.

CL. GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE NATVRA ET ORDINE cuiuslibet corporis.

L ICET te ſciã chariſsime nepos græcis literis eruditũ ad hanc diſciplinã poſſe pertingere, tamen ne quid tibi poſcẽti ad memoriã denegetur, ex libris medicinalibus Hippocratis intima latina feci: quod qa dignꝰ es fideliter trado, daturus tibi aui tui patris mei librũ, ex quo mũdi ratione cognoſcas: ut noſſe poſsis quãta fuerit generis noſtri ſapiẽtia. Nũc uero tibi corporis uniuſcuiuſq; naturã & ordinẽ aggrediar exemplificare. Corpus igitur hominis ex quatuor humorib. conſtat. nam habet in ſe ſanguinẽ, choleram rubrã, choleram nigrã, & phlegma: qui quatuor humores habitãt uel dominãtur in locis ſuis. ſanguis dominatur in dextro latere in hepate, quod iecur uocamus: ſic & cholera rubra ibidẽ dominat. in ſiniſtro uero latere, id eſt in ſplene cholera nigra dominatur. phlegma aũt in capite, et alia pars in ueſica: alia pars ſanguinis do

minatur in corde. Virtus autem ipsorum talis est. A sanguis est feruēs, humidus, & dulcis. cholera rubra est amara, ignea, & sicca. cholera melancholica, id est nigra, est acida, frigida, & sicca. phlegma uero est frigidum, salsum, & humidum. Hæc omnia crescūt suis temporibus. sanguis enim crescit tempore ab octauo idus februarij usq; in octauum idus maij, & sunt dies xcij. cholera uero rubra in æstate ab octauo idus maij usq; in octauū idus augusti, & sunt dies nonagintanouē. cholera autē nigra autūno ab octauo idus augusti usq; in octauū idus nouēbris & sunt dies nonagintaunus. phlegma uero hieme ab octauo idus nouembris usq; in octauū idus februarij, & sunt dies xciij. Hi quatuor humores hoc idem patiuntur die ac nocte. sanguis enim dominat horis septem ab hora noctis B nona usq; in horam diei tertiam. ex inde dominatur cholera rubra usq; in nonam diei horam. deinde cholera nigra dominat ex hora diei nona usq; in horam noctis tertiā. phlegma autem dominat ex hora noctis tertia usq; in horam noctis nonam. Hæc omnia habent respirationes suas per singulas partes corporis. sanguis per nares, cholera rubra per aures, cholera nigra per oculos, phlegma per os. Diuidūtur etiam hi quatuor humores per quatuor ætates, id est phlegma in pueris ab ineūte ætate usq; ad xiiij. annos cum sanguine. exinde cholera rubra dominatur usque in annos xxv. & exinde dominat usq; in annos xlij. maxima pars sanguinis cum choleris nigris. dominatur exinde usq; in summam ætatem phlegma, sicut in pueris C dominatur. Præterea hi quatuor humores faciūt in hominibus tales mores. sanguis facit homines boni uoti, simplices, modestos, blādos, euchymos siue plenos. cholera rubra facit homines iracundos, ingeniosos, acutos, leues, macilentos, pluri/mum comedentes & cito digerentes. cholera nigra facit homines subdolos cū iracundia, auaros, timidos, tristes, seditiosos, inuidiosos, habētes sæpius cicatrices nigras in pedibus, uel in alijs mēbris. phlegma facit homines compositos, inuigilantes, inter se cogitantes, cito afferentes canos in capite, minus audaces. omnia ergo quæ calidas habent uirtutes in superioribus locis corporis dominantur. Pulsus autem suos hi quatuor humores habēt uel faciūt. sanguis enim pulsus facit ple D nos, hūidos, æquales. Cholera rubra facit pulsum tenuem, citatūq;. Cholera nigra facit pulsum plus tenuem, sed tabentem, ueluti percussum, & asperi tantem. phlegma facit pulsum minus plenum, humectatum, æqualem pondere. Hi humores sine se esse nō possunt, & in omnibus ætatibus dominantur: sed quoties ex his humoribus aliquis excreuerit, tunc facit ægritudinem longam. & causæ uetures pro sua uetustate, & temperantiam, & æquitatem, & æqualitatem pro corpore ætatum omniū hi humores singulis ętatib. faciunt, quoties quisq; eorum augmentū acceperit, & tunc longam ægritudinem facit si imperitum medicū habuerit, aut certe negligentem, aut qui causam non intellexit, aut ex quo humore ægritudo nata fuit. & quidem tunc diligens & doctus ægrotanti potest succurrere. si uero negligens fuerit aut non intelligens, tandiu protrahit ægritudinem quandiu transeat humoris ipsius tempus, & alius exterius humor augmentum accipiat, ita ut iste humor excludatur ex quo ægritudo fuerat nata. nam si sit ex causa sanguinis, qui sanguis est dulcis, & calidus, & humidus, occurrendum est sic. adhibeatur ei contrarium, quod sit frigidum, amarum, & siccum. si fuerit causa cholera rubra, quæ est amara, uiridis, & ignea, & sicca, & acris, debet adhiberi quod sit frigidum & humidum. Si autem cholera nigra fuerit causa, debet adhiberi, cum sit frigida, & sicca, & acetosa, illud quod est calidum, & humidum, & dulce. si ex phlegmate nata fuerit ægritudo cum ipsum sit frigidum, salsum, & humidū, debet adhiberi quod sit dulce, calidum et siccum. Hæc quando adhibita fuerit, tunc & peritus medicus inuenitur, & æger cito ad sanitatem reuertitur. Hęc tibi pro nostri memoria religiose neposdedi, maiora te putans adepturum.

De dispositione plasmationis fœtus in utero.

Expositionē membrorum quo ordine, uel quibus iūcturis, uel quo schemate homo in utero materno plasmetur, hic docemus, exordium à capite sumentes. maioribus enim nostris, Apollini, Hippocrati, Apollonio & cæteris anatomicis placuit mortuorum uiscera scrutari, ut hoc scirent unde uel quomodo morerentur. hoc autem nobis facere ipsa humanitas prohibet, eo quod ipsis scrutantibus omnia manifesta atque aperta sunt. & quid dixerunt? Caput nostrum commissuras habet quinq; angulosas se inuicem continentes: sicut summus anatomicus philosophus hic memorans dicit, masculus in galea commissuras habet quinque. fœmina uero in circuitu commissuras habet, cui galea superposita est quam Græci cranium appellant: quæ cohæret membranis, & superposita est cunctis quæ habet causa decoris, scilicet ut ab æstu et frigore oculos custodiat. Vbi uero galea est, subiacent tempora, quæ cōtinetur spiritualib. uenis cerebri, quibus superposita sunt supercilia, ut si copiosus sudor frōti aduenerit, opposita statione pilorū cōtineatur, donec excussus ab oculo sudor auferatur: oculi quoq; isto schemate cōtinentur. Ex naso cerebri foramina orta sunt duo. per quæ tenuissimæ uenæ dextra læuaq; alterius inuicem sibi continētur. tunicæ sunt quatuor uel quinq;. prima tunica appellatur ceratoides, secunda choroides, tertia oroenomides, quarta tinsenoides, quinta cristalloides. suppositæ sunt ossa oculi quæ malas uocamus. Dentes etiam habent uiri xxxij. mulieres autem xxx. auctor Apollonius memorat, dicens dentes usq; ad caninos singulas habent radices. Alij uero interius qui molares dicuntur, habent ternas & quaternas radices. Palato lingua subiacet quæ cooperit canalem spiritualem quem Græci pneumaticum dicunt. quem canalem modo aperit, modo claudit. aperit enim spiri-

spiritualem canalem quādo loquimur, claudit autem quando manducamus: quod probare possumus quando forti cibo uel potu utimur, & currit ex supradicto cibo in spiritualem canalē aliquid, statim tussis consequitur, donec impellente spiritu illud repat, & in propria iterū reuocet. huic linguæ dextra leuaq; parte glandulæ suprapositæ. quod autem superpendet, uuula appellatur. post quam cauernę sunt duę, per quas fit infusio uel raptus, quod Græci anarrhophema uocāt. nares q; cum supradictis cauernis inserunt & per easdem usq; ad cerebrum tendunt. Aures uero uię sunt auditorię sicut rerum natura composuit ad cerebrū, & à cerebro descendentes faciunt exhalationem. Cōiungitur autem gula pulmoni. Pulmo uero in modum fabri ferrarij follis est constitutus alter alteri spiritū trādens: & implet pectoris arcana. Stomachus autē uentri coniunctus est, qui infra pennas pulmonis medium possidet. Cor uero uenas habet quatuor: duas quæ spiritum continent, & duas quæ sanguinem trahunt. quæ spiritum continēt, pulmoni affixæ sunt, quarum firma facta cō catenatione totum per corpus sanguis diffundit, & sic uenæ pulsum reddunt. Pulsus ita nutritur, modo recipit sanguinem, modo repellit. Cor uero, ut diximus, est cōiunctum pulmoni: in sinistra parte dominationē tenet: id circa positū est quod Græci pericardium uocant, attingens extremas partes pulmonis. Sed hic posita sunt præcordia, quæ Græci diaphragma uocant. continet autem pulmonis substantiam, uentremq;, & quæ intestina: cui iuncta sunt latera & spina. Venter autē ori ficia habet duo, unum proximū membranę: quod Græci pericardium uocāt in sinistra inclinatum: hoc Græci stomachum uocant: aliud uero in dextra parte circa iecur positum est, extensum usq; ad longaonem quod Græci pyloron uocant. inde ad utrāq; partē renes. deinde uero inest follis uesicę. in sinistra parte positus est splen, oblongus, uētri coniūctus: continens membranas tenues, habens pinguissimas uenas, quę intestina tegunt & calefaciunt: hoc Græci epiploum uocant, ab orbo extensum usq; ad renem sinistrū. subiacet autem sub hoc intestinum quod Græci colon uocāt. sub hoc autem est locus continens longaonem, qui iunctus est uesicę habenti collum longum, quod uere D tro inest. Vesica uero renibus cōtinetur media utriusq;: ex quibus renibus decurrit ad neruos quibus testiculi pendent, quos Græci uocant cremasteras, à quibus iunctæ sunt uenæ tenuissimę quæ sperma deducūt ex cerebro: oriturq; ex spinę medulla. Viris quoq; testiculos inesse manifestū est: sed alio schemate formati sunt uiris. Mulierū uero testiculi breuiores & fragiliores sunt. nam quę maiores habent, uiragines appellantur. Igitur manifestum est unam esse uiris & mulieribus interiorum uiscerum compaginatam lineationē, sed multæ sunt tunicæ testiculorum: prima eustrephes, id est bene retorta: secunda pericochliades, id est circūtortuosa: tertia perizoma, id est circuncincto-

rium: quarta uero tunica tenuissima arcys, id est rete appellatur. Similiter & matrix habet subiecta membra quibus continetur: quæ Græci cyetica, id est genitalia uocāt: nam ut est masculo uerętrū, ita est matrix mulieri columna. Matrix enim naturaliter fragilis et mobilissima est, cōstans ex neruis, & paruissimis uenulis, & tunicis duabus. exterius neruis est firma, interius carnosa & mollis, quæ est directa contra intestina: cuius ceruix tribus foraminibus erigitur usq; ad longaonem. Sinistra uero est matrix, in qua sperma miscet, quādo cōceptio celebratur natura uolente, id est uiri semine, & mulieris sanguine: quāuis & uirile sperma sanguis nosc atur esse. Vnde et maiores nostri consanguineos appellarunt ex cōsanguinitate paB terna uel materna natos. Nunc dicitur ab imperitis, quomodo sperma sanguis esse potest, cum sit albū? Nos tamen certa ratione probauimus. Mare enim ut ei natura tribuit, est colore uiride: quādo autem in tempestatibus mouetur, spumam albam emittit. uel si uinū nigrū in quolibet uase exagitaretur, spumam candidam faceret. Simili uero ratione & sanguinis feruor cōcussus in albedinē uertitur. Dum enim coitio fit nō statim formatur infans: nam si quoties coitus fit, toties conceptio fieret, innumerabilis esset multitudo filiorū. Certo enim tempore mulier cōcipit, aut in initio purgationis, aut in fine. nam purgatio sperma corrūpit, plurimo usu sanguinis materia superāte. Tem poribus certis infantē componi atq; formari in uC tero materno manifestū est. omnis enim figura formatur in xl. diebus. aliquādo in diebus xxx. Qui uero xl. die formantur ix. uel x. mense impingente nascunē. Manifestum est enim infantes in utero materno ita formari. Primo enim mense iactu seminis congregatur in umbilico, & fit rhysis, id est cōgregatio sanguinis. Secundo mense expressio corporis animam tribuit. Tertio mense ungulæ atq; capilli nascuntur, & motum facit infans. Ideoq; & quarto mēse mulieribus nauseę fiunt, quas Græci nautias uocāt. Quinto autem mense facit †catarrhi signum atq; adulteria demōstrat. Sexto *aliàs crescere* mense facit neruorum compositionem. Septimo *sinum* mense medullam confirmat. Octauo cū pelliculis ossa confirmat. Nono uero mense maturū mouet D infantē. Infans uero masculus in dextra matricis continet, fœmina uero in sinistra. Nam & hęc signa præcedere solent. q; si masculus fuerit in utero materno dextro, robustior est: si fœmina sinistra. Dum ergo infans in utero matris est, oculi genib. oppositi sunt. unde hoc probauimus? quia genua tumentia, oculi autem concaui. ideoq; per rerum * natura ita natura imposuit genua: et genę quin cū acri dolore uel nimiū percussus homo fuerit, et genua curauerit, oculi continuo lachrymantur: non enim uult natura eos obliuiscī societatem genuū. Dentes autem nostri organa sunt quodammodo linguę. infans uero dum dentes non habuerit, uagit. dum uero duos uel quatuor dentes habuerit, mussitat, dum uero os dentes repleuerint, loquetur

quetur. Dẽtes enim nostri quos habemus, alij uo-
cant synodontes, quos caninos dicimus, quos ad
frangendũ habemus. Dentes enim nostri ossa nõ
sunt, nec medullam habent: ideoq; omnia ossa cõ-
fringunt, sed assiduo humore capitis ueniente ui-
tiantur. sicut enim assiduus humor ex alto in na-
sum ueniẽs perforat: ita dentes uitiantur à capite.

De cognoscendis febribus.

De cognoscendis febribus omnibus superius
scriptũ est. nunc illud sciendum. Scito quod maxi
me iam dixi primum cognoscẽdas causas & ori-
gines & species febrium, & ut sciamus quæ sunt
generales, & quę sunt speciales, id est quę sunt ue
ræ, & quæ non sunt ueræ, & quæ sunt tropicæ, &
quę sunt acutę, uel quę sunt simplices, & quę sunt
duplices, uel quæ sunt quę cũ alijs febrib. gemina
tæ fiunt, & quomodo accedãt, & quomodo rece-
dant, id est qualiter moueant̃, et qualiter declinẽt,
et quibus horis, diebus, & noctibus, uel quot ho-
ris paroxysmus, idest cõmotio teneat, uel quando
faciet paracmen, id est declinationẽ, quidúe signi
ficant, & quo ægrũ ducant considerandum est: &
iterum uirtus ægrotantis, qualitas, & impetus æ-
gritudinis, & quantitas: ex hoc eñ uitæ mortisq;
indicia maxime, & ex pulsu, & consideratione u-
rinæ, ac genus febris præuidere poteris, si fuerit
assiduus lectionis doctissimus usus: necnon ex a-
lijs signis quę noster Hippocrates in prognosticis
probat: & futura ante prædicit. indicant enim &
quasi tacite loquunt̃ ægrotantis color, oculi, uul-
tus, uox, taciturnitas, positio iacẽtis, schema, cor-
poris habitudo: quæ omnia in ęgris diligẽter cõsi
derãda sunt, ut sciamus manifeste quid tenere, uel
quid refugere debeamus: ne forte hoc ignorantes
ęgros lædamus. addas & illud in his, ut cõsideres
in omnib. semper ægritudinibus regionẽ, qualita
tem, positionem locorũ, aeris temperantiã, tempo
rum mutationẽ, ætatem, consuetudinem ægrotã-
tis, naturam corporis, animi uigorẽ, causas & ori
ginem: necnon & illud, ne ut animi aut corporis
uitio ægritudo nata sit, aut ne extraneus aduene-
rit ex cibo aut potu, uel ex corruptela aeris: quan-
do enim hęc omnia consideras, tunc rationem be
ne & uere esse cognoueris, & optime facies quic-
quid ad hęc omnia facere cõueniat: quoniã tunc
medici beneficia uincunt̃, quãdo non in suo tẽpo
re adiutoria offerũtur, aut natura corporis à mor-
bo fugata beneficia nõ sentit. itaq; pręuidenti om
nia diligẽter perspiciẽda, & pręuisis atq; cognitis
causis, ut dixi, suis curis suisq; tẽporib. curanda.

CL. GALENO ASCRIPTVS LIBER

DE ANATOMIA PARVA.

QVONIAM interiorum mem-
brorum corporis humani pas-
siones erant ignotæ, placuit ue
terib. medicis, et maxime Gale
no, ut per anatomiam brutorũ
animaliũ, interiorum partes ma
nifestarent̃. & cum quædã bru-
ta animalia, ut simia, inueniant̃ nobis in exteriori
bus similia, ita secundum interiorũ positionẽ nul-
la inueniuntur adeo similia ut porci, & ideo in eis
anatomiam fieri destinamus. Est autẽ anatomia,
recta diuisio membrorũ, quæ sic fit. Porcũ debes
inuersum ponere, & per medium gutturis incide-
re: & tunc tibi primum lingua occurrit, quæ dex-
trorsum & sinistrorsum quibusdam neruis alliga
aliàs reuersiui ta est, qui †motiui dicunt̃: quia cũ ipsi à cerebro ue
niant ad pulmonẽ, à pulmone uertũtur ad linguã,
per quos lingua mouetur ad uoces formãdas. ibi
iuxta sunt quędã carnes glandulosę quę dicuntur
farynges. Qui colligit̃ humor, in eis facit brãcos.
In radicibus linguę oriuntur duo meatus, scilicet
trachea arteria per quã transit aer ad pulmonem:
& œsophagus per quem immittit̃ cibus ad stoma
chum: & est trachea arteria super œsophagum: su
per quẽ quędam chartilago est quę dicit̃ epiglot-
tis, quę eleuat̃ aliquãdo, ut cibus et potus per tra-
cheam non descendat, & aperitur ut aer intret &
exeat. Inter tracheam arteriã & œsophagũ est lo-
cus qui dicitur isthmos, id est inter duo principia,
in quo aliquando humor colligitur ad apostema
quod dicit̃ angina: aliquãdo pars est intus & pars
extra & dicitur squinantia: aliquãdo est totus ex-
tra & dicitur synantia. tũc debes separare tracheã
arteriam ab œsophago, & inuenies pulmonẽ &
cor. Cor uero est in sinistra parte, & pulmo in dex
tra, quorũ quilibet in sua capsula contineẽ. In ca-
psula uero cordis colligit̃ materia quæ facit syn-
copen. in capsula pulmonis colligit̃ materia quæ
facit peripleumoniã. et tunc uidebis quandam ue
nam quę cõcaua dicitur: quæ ab hepate uenit per
medium diaphragmatis, & subintrat inferiorẽ au
riculã cordis: & fit arteria de qua sunt omnes arte
rię alię quę procedũt ad mẽbra in quibus fiũt pul
sus, quibus mediãtib. cor alligatũ est pulmoni, &
tracheę arterię, & fistulis pulmonis, in quibus col
ligitur humor qui facit sansugiũ, aliquãdo colligi
tur extra eas et facit anhelitũ, et aliquãdo intus et
extra eas et facit orthopnœam. Et quod pulmo
sit cauernosus, potestis probare si cum calamo in
tromisso inflet̃. Sub illis membris est panniculus
qui dicit̃ diaphragma, qui diuidit ea à nutritiuis,
qui coniungit̃ teneritatibus costarũ, in quibus col
ligit̃ humor qui facit pleuritin. tunc debes reuerti
ad interiora et ad nutritiua, et cõputa longitudi-
nẽ œsophagi usq; ad septimũ spõdylum, et ibi inci
pit os stomachi supra diaphragma: stomachus ue
ro inferius. sub stomacho est intestinũ quod dici-
tur portonarium. sub portonario est duodenum.
sub duodeno ieiunũ. sub ieiuno orbum. sub orbo
saccus. sub sacco longaon: et sunt ibi quędam gra-
cilia

cilia intestina quæ lateralia uocant̃, in quibus est
iliaca passio. Ex dextra parte sub fundo stomachi
est hepar positũ, in cuius substantia est quasi quę-
dam uesica, quæ cystis fellis appellat̃. & super he-
par sunt duo pãniculi, girbus et sifac: qui sunt im-
pliciti uelut rete, quod apparet ibi pinguedo, & di
cit̃ grossus girbus. qui autẽ subtilis sifac: qui pro-
cedũt usq; ad splenẽ, per quos uenę transeunt, per
quas melancholia ad splenem ex hepate mittitur.
Est autẽ splen membrũ oblongũ in sinistro late-
re positũ. loca quę sunt sub splene & hepate dicũ-
tur hypochondria. Tũc debes omnia intestina ex
trahere. & tũc occurret tibi in medio spinæ arte-
ria magna: sub qua & uena magna contineẽ, quæ
arteria fit de omnib. arterijs capitis, quæ de recto
condensantur in uenam magnã & arteriã quę de-
scendit ad lumbos: & ad se uarias arterias trãsmit
tit tam dextrorsum ꝙ̃ sinistrorsum ad inferiora.
Vena aũt magna fit de uenis capitis cõdensatis,
quæ uenit usq; ad renes, & bifurcat̃, & ibi fit caua
uena, in qua infunduntur capillares uenæ, quæ
præ nimia paruitate sui uideri non possunt, per
quas urina cum quatuor humoribus uenit ad re-
nes. Sunt inter ea autem & renes quędam mẽbra
oblonga & concaua in principijs lumborum po-
sita: & in renibus decolatur urina à quatuor hu-
moribus. tũc inuenies ibi duos meatus qui urete
res dicuntur pori: et per eos resudat urina in ue-
sica. nam infiguntur uesicæ, qui etiã transeunt per
quendam panniculum, quo omnia intestina præ-
aliàs girbus ter longaonem claudunt̃, qui uocat̃ †epigome cin
ctus menon, quo aliquo erupto cadit intestinũ in
oscheum, supra quem est quędam pinguedo quæ
uocat̃ omentum: supra omentum est sumen.

Nunc de anatomia matricis dicendum est.

Sciendũ est autẽ ꝙ natura hoc membrũ in mu-
lierib. disposuit, ut quicquid in toto mense de su-
perfluitate generaret̃, ad hoc membrũ in cõsueto
tempore tanquã ad sentinã totius corporis mitte-
ret. & inde mulieres naturaliter menstrua habue-
rũt. Est etiã hoc membrũ ager naturę, qui excolit̃
ut fructificet, in quo aliquãdo ut in bonã terrã se-
men eijcit̃, quod adhęret in ea, & per actionẽ coo
perãtis naturę calidę, & spiritu mediante inferius
scindit̃ more grauis. et à se ramusculos emittit per
quasdã radices uel ora quibus infigit̃ matrici, &
per quæ nutrimentũ sibi ministrat̃ & futuro fœ-
tui, & sic postea actiõe uirtutũ, ut sępe à me uobis
dictũ est, si bene recolitis, futurus fœtus generat̃
& augmentat̃. Est autẽ posita matrix super intesti
na, & supra collũ eius est uesica, et sub ea longaon
est, et inferius est uulua. Tũc debes scindere matri
cem per mediũ os, ubi inuenies duos testiculos su
per positos, ꝑ quos sperma mulieris mittit̃ ad ma
tricẽ, ut ex eo et uirili fiat fœtus. Habet aũt matrix
septẽ cellulas, & si pręgnãs est, in ea fœtum inue-
nies, supra quẽ uidebis quandã tunicã quasi quan
dã camisiã, quę secũdina dicit̃, quę rũpitur quãdo
fœtus recalcitrat ad exitũ, quæ alligata matrici &
fœtui uenis per eam trãseũtib. nutrimentũ ad ma-
tricẽ et ad fœtũ trãsmittit. et illi meatus quibus fœ
tus alligat̃, dicũtur cotylidones. Est etiam ibi qui-
dam magnus meatus qui umbilicus dicit̃, qui rũ-
pitur iuxta matricẽ in quantitate quatuor digito-
rũ, ex cuius ligatura fiũt phlegmonę in umbilico.

Nunc de anatomia cerebri uideamus.

Debes ergo in summitate capitis incidere, &
remota cute inuenies pelliculas quasdam quę di-
cuntur musculi, sub quibus inuenies os quod dici
tur craniũ. sub cranio est pellicula quæ dicitur du-
ra mater, sub qua est pia mater, deniq; cerebrum.
In oculis est tunica quæ appellatur coniunctiua,
& apparet alba. quæ est iuxta eam, aliquantulum
est subnigra, & dicitur cornea. quę sub illa, magis
est nigra, & minor, & dicitur uuea. Tunc incide
per medium, & humor qui prius exibit dicitur al
bugineus, qui post eum est, clarus est, & coagula-
tus in modum crystalli, & dicitur crystallinus. &
qui ultimo est, ipse uitreus appellatur. Neruus qui
ab interioribus uenit ad oculum, qui est albus, &
angustus, ipse dicitur opticus, & qui uenit ad au-
res, dicitur auditorius neruus.

CL. GALENO ATTRIBVTVS LIBER

DE ANATOMIA VIVORVM.

MEDICORVM anatomicos ne
cesse est præcognoscere ꝙ hu-
manum corpus cũ sit composi-
tum, ad hoc ut sit substentaculũ
motuum & operationũ diuersa
rum, ex multis & diuersis com
ponitur instrumentis. cõiungit̃
enim nobilissimę animæ, à qua influunt ei potẽtię
nobiles, & uirtutes multiplices, quarum ministe-
rijs regatur, & saluetur in esse, & prohibeatur à
corruptione, & à casu ueloci. Sed cum nullius uir
tutis ministerium cõpleatur nisi per organũ con-
ueniẽter adaptatũ, tunc exigitur adaptatio & prę
paratio organorum multiformium, ad texturam
corporis humani ordinandam, per quæ uirtutes
negocientur, & effectus quos intendũt attingant.
uerum quia operatio quælibet absq; multiplici iu
uamento non saluatur diu, neq; etiã fit, tunc opor
tuit ut organa specialia haberent speciales textu-
ras ex partibus diuersis. & dico ꝙ tam ea ꝙ̃ par-
tes eorum à medicis mẽbra appellantur. quarũ ge
neratio est ex humoribus proportiõatis, sicut hu-
morum ex cibis. Vnde membrorum alia simpli-
cia, alia composita. simplicia sunt quorum quan-
cũq; partẽ sensibilem assumpseris, erit illa toti cõ-
municãs in nomine & diffinitione: sicut os & ca-
ro. cõposita sunt, quorũ quancunq; partem assum
pseris animalis, toti cõmunicans nõ erit nomine
& diffinitione, sicut manus & facies. Membrorũ
similiũ partium primum est os: quod creatũ est du
rum

rũ,quoniã corporis est fundamentũ,& motuũ su A stentamentũ.tamẽ & ipsum etiã & secundum magis & minus in duricie diuersatur. post ipsum est chartilago in duricie mollior,ad flectendũ humilis,sed omnib.alijs durior,in cuius creatiõe iuuamentũ fuit,ut per ipsam ossiũ cũ pelliculis & carnibus facilior & melior fieret cõtinuatio. Si enim molle cum duro absq; medio componereť,accideret ei passio uehemẽs apud percussionẽ et coarctationẽ seu cõstrictionẽ:et ex casu ipsius supra durũ immediate & resistẽtia seu repulsione duri cõstantis:quare ordinata fuit positio mollis cũ duro.et in uestitae fuerũt ossiũ extremitates bucellares & cõcauæ hoc corpore medio, sicut est in oculo,scapula,& in ossib.costarũ,& in epiglottali chartilagine,& in osse suspenso in furcula,& in alijs plurib. B Non solum autem hoc iuuamentũ,sed etiã alia in eis reperiũtur iuuamẽta plura, sicut in osse quod suspendiť in furcula ad defensionẽ oris stomachi. & quãdoq; per ipsam melior uicinitas fit iunctura rum sese inuicẽ fricantiũ:alioquin sui duritie rũpe rentur.& aliquãdo iuuat in sustentando mẽbrum molle extensum & elongatum in suo itinere:propter quod alio indiget cui innitať,& à quo cõfortet. Postea sunt nerui,qui sunt tanq; uirgulta orta
dicis alba à cerebro et à spinali medulla, à substantia †nũcia seu uicaria in ipsis,durã & flexuosam habẽtes substãtiam,ad separandũ difficilẽ:& iuuamentũ eorũ est deferre uirtutes sensibiles à cerebro, & motiuas ad partes alias:& corroborare totum corpus per quod incedũt,& dilatare quandoq; se in cin- C ctorio membrorũ ceu carentiũ,sicut hepatis,splenis,& pulmonis.ista enim mẽbra & si sensum nõ habẽt,positũ est tamen super ea cinctoriũ neruosum cooperiens ea,quę quãdo apostematibus & uẽtositate tensa fuerint, peruenit apostematis gra uedo seu pondus, aut uentositatis extensio ad cinctoriũ,& ad ipsius radicẽ, & sentit ipsam. Postea sunt chordę ab extremitatib.musculorũ ducẽtes originẽ,quarũ substãtia substãtię neruorũ similis est,ad mẽbra tendẽtes mobilia.quę quando retrorsum trahunť, ,ppter sui principij attractionẽ ea re-
aliàs laxant trahunt quibus alliganť:& quãdoq; †laxanť,quia eis accidit relaxatio ex eo quod relaxanť sua principia,et ad suos tendũt situs.et quãdoq; extendũt: sicut apud sui extensionẽ quam habẽt ex suis prin D cipijs egredientib.mensurã sue longitudinis cõsuetę. Et substãtia chordę componiť ex neruo & ligamento ingredientib.musculũ in quo perficiũtur, & fiũt tanquam fila in eo,& ut plurimũ penetrant per mediũ illius,& ex altera parte egrediuntur,et aggregantur in unum,& chordã constituunt:quę quãdo separatur à musculo, ad iuncturam uadit, aut ad membrũ mouẽdum,& colligitur in seipsa, & inchordat ipsum sicut chorda arcũ. postea sunt ligamẽta,sicut prędiximus, similia neruis.& quędam eorũ absolute ligamẽta uocanť, & quædam sunt quibus appropriať nomẽ alhacab: illud autẽ quod ad musculos extendiť, nõ uocať nisi ligamẽtum,quod autem ad musculum nõ extẽditur, sed cõtinuatur inter duo extrema ossiũ, aut inter alia membra,annectendo unũ alij firmiter,& ligamẽtum et alhacab appellať,et ipsius extractio et origo est ab osse.unde et sensu caret sicut et os.et hoc prouisum est ei melius, ne propter motuũ suorum uehementiã et multam fricationẽ doleat. iuuamẽtum ipsius est nexio et cõcatenatio iuncturarũ,et corroboratio neruorũ.quandoq; enim nerui separanť de suis principijs,et partiunť et ramificanť in mẽbris,et propter hoc in suo processu magis subtilianť,quãto magis remouenť à suo ortu,cũ rami ipsorũ multo fiant subtiliores q̃ radix.quamobrẽ ne cadant in defectũ et corruptionẽ, gubernauit eos dei sapientia misericorditer agens. etenim ex ossibus rem similem sibi extraxit, quę connexio uel ligamentũ appellatur,et ipsam neruo miscuit, et ex eis quasi rem unã effecit, et sic acquisita sibi crassitie securius incedit neruus ad mẽbra longin qua,et nõ est timor de resolutione uirtutis eius,et præterea non erat cõueniens ut nerui ossibus cõtinuarenť, quæ sunt sustentamẽta et radices membrorum mobiliũ.ossa enim sunt solida et dura nimiũ,neruorũ autem substantia mollis et subtilis. Post ligamẽta sunt arteriæ,quę sunt organa cõcaua,in longitudine extẽsa,neruosa,et in sui substãtia ligamẽtalia,habẽtes motiões diuersas,et quietes assimulatas seu proportionatas motionib.et quietibus cordis,quod est earũ principiũ: et sunt cõpositæ ad hoc,ut per ipsas euenteť cor à suis fumis, et respiret calor naturalis, et spiritus distribuať in mẽbra quæ sunt post ipsum, propter partitionẽ et ramificationẽ quam suscipiũt. Et postea sunt uenę,arterijs in aliquibus assimulatæ,nõ habentes motũ dilatatiõis uel cõstrictionis, sicut et arteria:et hoc est q̃ quietæ nominanť.et sunt creatæ ad hoc,ut sint uiæ per quas ferať sanguis nutrimentalis,et mẽbris partiať secundũ quod necessariũ est. Vnde de necessitate ad omne membrũ instrumẽtale ueniũt duæ uenæ, pulsatilis et nõ pulsatilis,ad deferendũ duo genera sanguinis, quib. membra indigẽt ad sui conseruationẽ et nutritionem.licet et aliã habeãt utilitatẽ istæ uenæ in corpore,cõmunem cũ neruis in eo quod sunt ligamẽta carniũ,sicut postes in pariete.et significatio super hoc est quod uidemus,quod in corporibus in quibus liquefiũt membra et cãro, apparent uenæ crassiores alijs mẽbris magis diminutis.et alia est necessitas sue manifestationis,ut per uenulas paruas diuidať sanguis,et facilius accipiat alterationem et conuersionẽ.et iterũ,ut sanguis crassius remaneat et retineať ab eis,et cohibeať ab exitu.et in quibus relinquunť orificia ampla,non coerceť sanguis ab exitu suo omnino.unde in palato,naribus,et anõ,fiunt multoties sanguinis exituræ. Et post hęc sunt pãniculi,quorum textura est de filis neruosis sensu nequaq̃ perceptis,quorũ spissitudo est tenuitas quædã in superficiem suscitata,ad hoc ut sint cõtinentes cõuenienter,et bene cooperiẽtes superficiẽ corporũ aliorũ,propter iuuamenta plura:ex quibus est,ut semitam eorũ in quibus est

est in sua figura & factura bene custodiant.& hoc A iuuamentum est in tunicis cerebrorum,& grandinis glacialis, & humorũ suorũ,quorum substãtia de natura currens & mobilis est, indigent tamen ut figantur & stent ordinati in suis figuris,ne accidat error in operationibus uirtutum perficiẽdis, quarum necessitate creantur & existunt,ut suam
aliàs manẽtia existentiam in †cõsequentiam cõtrahant,et ex eis est ut fiant suspẽsoria aliorum corporum,sicut renum à dorso.& ut sint cõtinentia quædã,sicut stomachum & intestina.& ut per ea membra quædã sensum in superficie solum habeant,sicut pulmo, hepar,& splen,& renes.& ex eis est,ut per eos distinctio & diuisio habeatur super membra diuersarũ intentionũ,sicut inter os & carnem,inter spiritualia & nutriẽtia propria diaphragma:& ut in- B ter duas cõcauitates compares.& hæc est intẽtio uelaminis separãtis thoracem.Et postea est caro, cuius iuuamentũ est ut adimpleat tunicas,& connectat ramos,quæ in suis cõplexionibus et coloribus diuersa in diuersis membris reperitur:sicut alba & mollis in cõiunctionibus,& in glandulis omnibus, & in mamillis,& in ouis, rufa seu rosea in pulmone,rubra ut in pluribus,rubicunda ut in corde:purpurea ut in hepate, subnigra seu nigra ut in splene,& etiam in uua.Et membra alba albificant materias quas cõuertunt,sicut mamillę lac, oua semen.& rubra rubificant,sicut hepar sanguinem.Splen uero & renes sanguinem rubrũ quasi similem magis appetũt.similem dico in colore & natura.Et uerum est q̃ glandulæ sunt species car- C nium diuersorũ iuuamentorũ.in locis enim iũcturalibus,et etiã sub lingua,ponunť ad nutritionem humiditatis necessarię,ad motum facilem & uelocem,& prohibitionẽ arefactiõis superfluæ,aduenientis propter fortitudinẽ motuũ, & quãdoq; ad recipiendũ uenas trãseuntes ab uno in aliud,sicut mesaraicas eũtes ab hepate ad stomachũ & intestina:quę indigẽt solo cui innitanť:sicut res honoratæ in hora suæ laxatiõis,ne prosternatur uirtus earum.& cõsimile est iuuamentũ glandulę pinealis suppositæ cerebro:propter quod replet interstitia uenarum transeuntiũ ad diuersas partes cerebri.Adipem & medullam non negat Aristoteles partes animalis esse necessarias,quarũ generatio est ex eo quod relinquitur de nutrimento calo D ris innati.& coagulatur propter sui imbecillitatẽ, cũ consumi non possit.& est aeriæ substãtiæ multum,ad quod se cõuertit natura,& transfert in usum necessariũ,& recipit ab eo iuuamentũ multiplex,quorũ unum est ut nõ dimittat calorem innatũ euanescere,imò retineat ipsum,et coadunet,& multiplicet.et hoc notũ est in zirbo,et in pinguedine renũ.quare circa membra frigida de natura, calore multo indigẽtia,propter hu.multã quę solet in ipsis dominari,circũdata est in animalibus, & plurima reti, & præcipue in locis distantibus à principio caloris naturalis,& maxime in frigidis cõplexione & humidis. Medulla est superfluitas sanguinis in ossibus cõcauitatem habentibus.& hoc significatur per q̃ omne animal abundans in sepo & pinguedine,abũdat & in medulla:et puer quãdo est puer.in osse enim eius reperiť sanguis. & cõualescente calore in ipso,& decoctione albescit.& q̃ sit superfluitas sanguinis ossa nutrientis significať, quia illa medulla est calida & hu.& ossa sunt frigida & sicca.& superfluitas est cõtraria ei cuius est superfluitas.quare uidetur q̃ potius sit superfluitas ossis medulla, q̃ eius nutrimentũ.& hoc significatur per hoc,q̃ in ossibus animaliũ frigidorũ multa reperiť medulla,quia calor ossium in eis nõ poteſt dissoluere pinguedinẽ siue medullam:propter quod leo nõ habet medullã, quoniã cõsumitur ex calore in ipso osse. iuuamentũ medullæ ossis est,ut ipsum fomentet & humectet,& ut ipsum mollificet ne frãgať, et ideo quia motus ipsum exiccat,et ut os per ipsam forte sit et solidũ. Post partes istas ultimę in mollicie,et à duritie maxime elongatæ sunt humiditates uisui deseruientes,& præcipue albuginea, quæ clara est ualde & subtilis.creata est enim in facie glacialis.clara igiť posita est propterea quod grauetur delatio luminis super glacialẽ.Si enim spissa crearetur, obtegeret et uelaret lumen ab omni eo quod ipsum sequitur.Spinalis medulla ergo à quibusdã putabatur medulla,sed Aristoteles dixit q̃ nõ fuit medulla,quia in se habet duriciẽ quę non accidit medullæ.& dixit q̃ ipsius iuuamentũ erat per spinã trãsire ad modum tigni,iuuãdo remotionẽ spondylorum,& spinę,& omniũ quæ ex eis oriunť.sed posteriores aliã inuenerunt ipsius utilitatẽ. descẽdit enim à cerebro sensificans uirtutes,& mouẽs mẽbra sequentia caput.& hæc sunt hominis simplicia membra,in quorũ unoquoq; sunt uirtutes ad sui regendi custodiam & tutelam.Et sunt duæ res necessarię,scilicet motiua de loco ad locũ,& digestiua seu maturatiua.& motiuã de loco ad locũ diuidunt medici in tres,scilicet in appetitiuã quę trahit rem necessariã ad locũ,& expulsiuam quæ expellit rem nõ necessariam de loco, & retentiuam quæ retinet quod necessariũ est in loco. licet eadẽ uirtus sit apud philosophũ,ponentẽ principiũ motus & quietis ab illo motu esse indifferẽs. Et dico q̃ materia uniuscuiusq; membri similiũ partiũ aut est ex spermate,aut ex sanguine. Quę generantur ex spermate sunt omnia membra præter carnẽ & adipẽ.quorũ generatio est ex sanguine.Et secũdũ philosophũ sperma masculi & fœminę diuersarũ est intentionũ.intẽtio enim spermatis masculi est informare ad similitudinẽ eius à quo sperma separatũ est.et intẽtio spermatis mulieris est recipere formã secũdũ similitudinẽ eius à quo seminatum est.à spermate igiť masculi spiritus est, & artifex, & forma: & à spermate mulieris est fundamentum, generatio,& materia. Caro uero ad replenda loca uacua, ex sanguine solo generatur spisso, quem caliditas & siccitas coagulauerat. Adeps uero,ex eius aquositate & unctuositate, quam coagulauit frigiditas. ideo caliditas eam dissoluit. Et ex sanguine generata renascuntur post per-

ditionem

ditionem suam, & illud quod est generatũ ex sanguine in quo adhuc est uirtus ex istis spermatib. si tollatur, iterum renasci potest, sicut dentes in pueritia. Item quę complexioni sanguinis uicina sunt non indiget multitudine conuersionis sanguinis ad sui nutritionem: immo statim in suo occursu in eo conuertũtur. quorum uero est materia sperma, & sunt à complexione sanguinis remota, necesse est ut multis cõuersionibus sanguis in eorum nutrimentum secundum ordinem cõuertatur. Quapropter in quibusdam mẽbris tanta sunt foramina sicut in ossibus, quatenus eorum nutrimẽtum sanguineum stet in ipsis & moretur, ut ea procedant paulatim & paulatim conuertendo illud in sui similitudinẽ perfecte. A carne autem separata est ista foraminum diuersitas. Prẽterea licet plura prędictorum membrorum simplicia nominentur à medicis, non suis tamen carent cõplexionibus & texturis, sicut uenæ, & arteriæ, & panniculi omnes. Componuntur enim ex uillis seu filis, ordinatim in eorum textura positis, sicut quandoq; uidemus in artificialibus, & hoc propter necessitatem plurimam. Nullus enim motus nisi per uillos cõpletur. Motus enim uolũtarius per uillos fit in musculis. Et motus naturalis qui est attractio, retentio, & expulsio, fit causa uillorũ ex quibus uasa naturalia texũtur, sicut stomachus, & intestina, uenę, arteriæ, uesica, gula. & sicut in artificiali textura tenduntur fila quædam in longitudine, quædam in latitudine, quædam in trãsuerso quãdoq;, ita in naturali. quæ protenduntur in longum apropriantur attractioni. in latitudine uero tensa, expulsioni, & sunt cõstringentia. quæ uero cadũt secundum transuersum, proprie deseruiunt retentioni. & sunt tanquã frena secundum formam situum suorum in medio posita, ad prohibendũ superfluam uelocitatem motuum expulsiuorum & attractiuorum. Neq; sunt naturæ motus cum impetu, sed quadam successione & gradatione uolunt fieri. Et quandoq; omnes istæ species uillorũ in eadem tunica simul reperiuntur, & quãdoq; in diuersis. & in diuersis tunc reperiuntur quæ in latitudine tunc tenduntur magis in tunica extrinseca, & aliæ duæ uillorum species in tunica intrinseca magis. Veruntamen illi qui in longitudine procedunt, ad superficiem magis declinant intrinsecam. Et ista separatio uillorum non fuit facta nisi ut uterq; motus proueniret melius & magis expedite. Et in membris in quibus exigitur multa mora & fixio longa, fortius commiscentur uilli retentionis cũ uillis expulsionis, sicut in stomacho, matrice, uesica, et monoculo, quę omnia ampla sunt, & concauitatem habentia. In membris autem in quibus non habet locum ista necessitas, uehemẽter, nõ ita, sicut in intestinis, quibus magis necessaria est attractio multa cum forti expulsiõe. Item membrorum substantię neruosæ & quæ propriæ uasa sunt, quædam unam tunicam habent, quędã duas. Vnam tantum habent illa de quibus nõ est timor ut accidat eis læsio ex materia contenta, cũ sit mollis & quieta, sicut sanguis quietus qui habitat in uenis. Vnde nec uenæ, nec uesica indigent multiplicitate tunicarum cooperientium, nisi necessitate coacta. immo semper conãtur corpus aleuiare quantum possibile est. Igitur multiplicatio tunicarum propter multiplicem necessitatem & magnam communitatem creata est cum prouidentia. Necessaria est enim quãdoq; fortitudo & spissitudo uasis propter bonam custodiam securam, ne forte findatur propter motũ materiæ contentæ, cum fortis sit & continuus. Alia est necessitas plurima in custodia uehementi materiæ mobilis, circũdante ne soluatur & pereat, ex quo imməneret periculum maximum, præcipue cum ipsa sit uehiculum proprium animæ. & ideo studendũ ualde fuit in custodia eius. & hæc materia est spiritus & sanguis qui in arterijs repositus est, & est primus thesaurus, & melior, quem habet natura. & hæc est causa multiplicationis tunicarum in arterijs. Tertia necessitas est uehemens attractio & uehemens expulsio, quibus indiget membrum separatum. Vnde utrunq; instrumentum factum est membrũ singulariter & absq; permistione. & hoc manifestum est in stomacho & intestinis. Quarta necessitas est operationũ diuersitas, quæ à diuersis procedunt principijs, & diuersas habent intentiones, & complentur melius secundum complexionum diuersarum naturas. Cũ igitur huiusmodi operationes sint ineuitabiles in aliquo mẽbro, & maxime necessariæ, uoluit natura inter eas diuidere, & unicuiq; operationi instrumentum proprium præparare ad hoc, quod utraq; operatio secundum q̃ melius est, per se in actum procederet: sicut in stomacho, in quo fuit necessaria operatio sensibilis, quę melius completur per membrũ neruosum: & operatio digestibilis quæ melius cõpletur in membro carnoso. Vnde ipsum natura tunica carnosa muniuit & neruosa, ut per neruosam fieret temperantiæ & distemperantię rei ingredientis perceptio, & per carnosam, rei digerẽdæ secundum q̃ possibile est maturatio accidit. Et natura situs istarum tunicarum cum prouidentia & discretione ordinauit. Neruosam enim & sensibilem interius posuit. Carnosam uero digestibilem exterius. Potest enim digerentis actio ad digerendum sine occursu prouenire. Actio uero tangibilis absq; obuiatione rei tangendæ non fit. Et cutis quæ est totius corporis indumentum, ex duabus laminis constat: quare accidit eleuatio unius laminæ absq; alia cum uesicula. Laminæ autem illę ortum habẽt ab extremitatibus uenarum & arteriarum & neruorum quę terminantur in eis. Et creata est †una perforata ut cribellum ad hoc, ut per ipsam fiat respiratio uaporosarum substantiarũ seu superfluitatum interiorum membrorum, ex quibus in pluribus partibus studet natura pilos multiplicare, ut eos obijciat rebus nociuis & permutatiuis, & ut sint tutamentum & defensio nobilis membri, in cuius regimine solicita est nimium natura. Et hæc est intẽtio in creatione palpebrarum

aliàs cutis

&

& pilorũ superciliorũ, uidelicet ut sint in defensione à lumine superfluo, à fumo, à puluere, & ab omni eo quod ad oculũ uolat, aut descẽdit de capite ad ipsum. Et sensificat cutis à diuersis neruorũ extremitatib. procedentibus à cerebro, & à diuersis spõdylis medullæ spinalis. Et ipsius sensus debilitas uel subtractio semper sequit nocumentũ nerui deferentis sensum ad ipsam: sicut sequitur mollicies cutis in posteriori parte capitis ex læsione partis neruorum egredientis à foraminib. existẽtibus inter primũ et secundum spondylũ colli. Cutis itaque diuersatur in raritate et spissitudine. ubi enim est magis rara & pilosa, magis est aspera. ubi magis spissa, magis lenis & plana: & siccior magis est aspera, humidior magis est mollis. Et quandoq; multiplicant tunicæ uel cortices in membro propter fortitudinẽ & tutelam, sicut in tunica dura seu cornea, quæ secundum ueritatẽ composita est ex tunicis subtilibus iiij. quæ sunt cortices superpositi, & ut si excorietur unus eorum, non fiat cõmune nocumentũ, & propter hoc quod locus opponitur foramini, est magis indigens fortitudine & tutela. Et hæc dicta sunt de partibus simplicibus pluralitatem in tunicis habẽtib. Organorũ uero alia sunt quibus fit seruitiũ, & sunt regalia, et alia sunt instrumẽtalia seruitia. Regalia igit quib⁹ seruitiũ fit, sunt ea super quæ est repletio uitæ, & sunt mineræ uirtutũ spiritualiũ animæ & spiritus & intellectus, & sunt officialia, et loca eorũ. Membra uero regalia intrinseca sunt vij. & quędã eorũ præeminent in sublimitate et principalitate eorũ. quorum sublimitas & principalitas magis notificantur, sunt iiij. cor, cerebrum, hepar, stomachus. & ista creata sunt famosa in sublimitate, quoniam sunt mineræ uirtutũ spiritualium regentiũ corpus hominis. & post illa in celsitudine sunt testiculi ij. & renes, & uesica. ista enim vij. sunt diuersa secundum vij. orbes stellarũ & centra earũ. & si istis addamus pulmonẽ & splenem, iam reperiemus ix. in dignitate famosa, comparata ix. sphæris, & diuisa iuxta ix. orbes mũdi. Regalibus seruientia quędam sunt apparentia et extrinseca, ut oculi, aures, manus, et pedes: intrinseca uero iiij. epiglottis, gula, cãna, intestina, & similia. Et posuit deus carnẽ, & neruos, & renes, & testiculos, & uelamen cordis, & pectoris, uuulã, & epiglottidem & ij. amygdalas, & linguã ex parte sanguinis. Et dico q̃ sanguis est emanans ab hepate. & locus eius sunt uenæ & cor. & dominiũ eius est in superficie corporis, & anteriori parte capitis, & proprietates cõsequẽtes ipsum sunt risus, desideriũ, gaudiũ, coitus, multitudo somni. Et proprietates eius in stomacho est uelocitas digestionis, facilitas penetratiõis, et in corpore toto facilitas alterationis substãtię eius ad substantiã carnis. Et creauit deus excelsus cerebrũ, & pulmonẽ, & omne quod est in corpore ex mẽbris frigidis & humidis, et phlegmaticis, & ipsorum principiũ & elementũ posuit phlegma, & diuisit ipsum sicut aquas in diuisiones, scilicet super faciem terræ. Et in diuisione aeris, quam deferunt nubes. Similiter pars phlegmatis quæ currit in cannali pulmonis, & cõtinuatur aeri, adiuuat ipsum in †properãdo ad cor cũ facilitate. & excitatur per ipsum. & cõfortatur uirtus anhelitus in expulsione fumi calidi, cuius retẽtio posset esse causa cõbustionis cordis. Et est pars alia quę ascẽdit à pulmone ad cerebrũ: et post sui compressionem descẽdit de cerebro, sicut descendit ros ex aere propinquo terræ. Et eius dominium est in parte posteriori cerebri, & in pectore. et in moribus sequitur dominiũ ipsius id quod est castitas, pietas, paucitas desiderij coitus. In motu autem id quod est pigritia, grauitas, tarditas, & taciturnitas respõsionis. In corpore autẽ id quod est paralysis, timor, debilitas. Et proprietas eius naturæ in stomacho, est infrigidatio caloris, & ex acuitate ciborũ & potuũ, & reliquarũ materiarũ superueniẽtiũ stomacho, & cordi. quod est quia uirtus expulsiua confortat cũ sit ei simile, sicut simile per suũ simile, & cõpar per suũ cõpar. Et creauit deus excelsus & gloriosus fel, quod est calidũ & siccũ, & igneũ, & domus choleræ citrinæ. & posuit ipsum annexum hepati, adiuuans hepar super decoctione cibi. Et posuit dominiũ choleræ citrinæ in uertice, propter sui leuitatẽ & sublimitatẽ, & eius altitudinẽ & eleuationẽ. Eius aũt respiratio est in utrisq; auribus, quia sunt ex diuisione eius, & ipsius natura. et assimulatur ei ex mẽbris quod est calidũ & siccũ. Et ipsa quidẽ cholera currit in corpore cũ sanguine propter conueniẽtiam & combinationẽ eorum, sicut est conuenientia olei ad lampadem. Et de proprietatib. naturæ eius in stomacho est attractio cibi, & adiutoriũ super digestionem, & emundandi fęcem. et hoc quod consequitur uirtus moralis ex actionibus eius, est incõstantia, furor, & subtilitas, & acuitas, & solertia, & audacia, & eleuatio, et desiderium coitus, & memoria, & uelocitas respõsionis. & totũ corpus consequitur ex eo calorẽ & siccitatẽ. Et assimulauit deus ossa, chartilagines, pilos, & ungues, & ligamẽta choleræ †rubræ. Omne enim membrum cõgelatum, terrestre, priuatum sensu, est ex melancholia. & sedes ipsius est in splene. & dominium in uisu, & in sinistro corporis. & per eam accidit taciturnitas, & cogitatio, et grauitas, et fletus, et tarditas, et timor, et solitudo, et pusillanimitas, et aspectus, et in successionibus, et in stomacho proprietatem habet retinendi, et expellendi, et excitandi appetitũ, et corpus ex ea cõsequitur frigiditatem et siccitatẽ carniũ, et immobilitatẽ proportionatã sibi secundũ magis et minus. Posita sunt autẽ quatuor principia regalia corporis animalis à quibusdam. ab alijs uero tria: ab alijs autẽ duo. sed à sapiente ueraficatũ est unum esse principiũ tantum in animali, et istud est cor. Anima enim una est uirtus actu, potentia uero plures. tunc exigitur q̃ alicui uni cõiungatur priuatio, à quo omnia sequentia suas trahãt uirtutes uitales, et operationes naturales, et descẽdat ab eo ut reducatur ad ipsum, sicut in particularibus reducimus ad sensum com

al. præparãdo

aliàs nigræ

munem omnes sensus particulares. Quare in ani-
malibus diuersa membra officialia necessaria fue-
runt, contrahentia scilicet uirtutem ab uno mem
bro & uno principio, quod in perfectis animalib.
est officiale, & in imperfectis consimile, sicut in o-
streis, scilicet quæ non habent sensum nisi uni-
cum, scilicet tactum, & membris carent officiali-
bus, habent tamen membrum cõsimile. Sed cum
calor naturalis figatur & sustentetur in corde,
merito ipsum est principium omnium aliorum.
omnia enim trahunt aliquid ab eo. Ipsum autem
non de necessitate ab omnibus. Item cum sit po-
situm fundamentum spirituum & caloris uitalis,
& cum spiritus sit uehiculum uirtutum uitalium,
sensibilium, & motiuarum, necessarium igitur
fuit ut uiæ suæ per ipsum calefierẽt & perficeren-
tur ab eo, & ita ut haberẽt spiritum tantum apud
sui radicẽ. Calor enim & ipsius uia sicut effectus
& causa, ab ipsius radice cõsurgũt ut dicit Aristo-
teles. Sed Gal. dicit q̃ hepar est principium nutri
cationis, cerebrum uero sensus & motus. Sed nõ
uidemus hominem communitatẽ habere ad plan
tas secundum sensum & motum, sed secundũ nu-
tritionẽ tantũ, quare cor cum non sit principium
nutritionis, neq; sensus & motus, secũdum ipsum
non erit principium. Sed si dicas q̃ aliqua uirtus
habeat principium à corde, quæ non pertinet ad
nutritionem, neq; ad sensum, neq; ad motum, tũc
illa uirtus erit præter sensum, & motum, & præ-
ter uirtutem in qua animalia cõmunicant cũ plan
tis, cõueniet omnib. membris. Sed nõ reperimus
talem in animalibus, neq; in membris ipsorũ. Et si
dicas q̃ sit principiũ motus quod est secundũ pul-
sum tunc omnia mẽbra communicant cum eo in
pulsu; aliter non esset principiũ uniuersale omniũ
membrorũ animalis. Et si dicas q̃ cor habet filum
longum ad unam operationem motiuam, & alia
in latum ad operationem aliam, & in transuerso
propter operationem tertiam, secundum quod at
trahit, retinet, & expellit, quare non est uoluntа-
rius, iam iste motus cõuenit aliis membris, ut sto-
macho, matrici. quare cor non est principium ali-
cuius, quod falsum est. aut, scilicet est principium
nutrimenti, & sensus, & motus. Quod autem ita
sit, signum est, quoniam alius est pulsus in dormi-
ente, qui coniunctus est cum digestione nutrimẽ- D
ti, & alius in uigilante, qui coniunctus est cũ ope-
rationibus animalibus. Ad idẽ quoq; alias propo
nit ostensiones Arist. dicens. Quoniã ad id quod
nulla uena uadit, & à quo omnes uenę tendũt, de-
bet esse principiũ uenarum, & nullum membrum
reperitur tale nisi cor. Itẽ omne quod nascitur ab
alio, debet esse principium ei id à quo nascitur.
Sed hepar cum sit totũ carnosum, ab eo uena non
nascitur, cũ sit substantiæ uenæ, ipsius substantia
ualde dissimilis: ergo non potuit esse principium
uenarũ. Verum huic rationi instat Arist. dicens
q̃ corallus nascitur in terra molli & lutosa in ma-
ri, & tamen est arbor durissima. Propterea repe-
ritur uena penetrare per mediũ ipsius substantiæ
A hepatis, & in penetrando diuisiones & ramifica-
tiones susc̃ipere. ergo in eo nõ habebit oriri. Cor
autẽ & quietã & pulsatilem in se terminat & iun-
git, & tam istius q̃ illius materias quas deserũt be
ne cõtinuat, neq; habet uenam aliquam in se, nisi
postquã exierit, in se iterũ reflectat & redeat. An-
tecedit etiam in ordine naturę & creatione prępa
ratio cordis præparationi hepatis. Non enim nu-
tritur uel sensificat mẽbrum animalis nisi in quo
est substentatio uitę cũ calore naturali. Cum ergo
ita sit, necesse est prępara tionem & formationem
membri præmittere, quod sit creatio & substenta
culum caloris & spiritus, ante creationem nutriẽ-
tis ipsum et sensificantis. Sed hoc est cor: quare ip
sum est antiquius & sublimius in corpore anima-
B lis, & nõ habet sibi cõpar, & omnia alia sunt post
ipsum, & dispositа secundum ipsum, & ei inclina
ta. Et Gal. mores, & uirtutũ naturaliũ operatiões
diuersas diuisit iuxta diuisionem complexionum
cordis, & posuit earum processum ordinatũ & re
ctũ supra ipsius temperantiã, errorẽ uero et inordi
nationẽ supra ipsius distemperantiã. Consequẽs
ergo est apud eum, secundũ rationẽ & non secun
dum sensum dijudicantẽ, cor esse basim & radicẽ
uirtutum moraliũ, & eis deseruiẽtium, Ad motũ
enim radicum sunt motus ramorum. & non con-
uertitur. cũ enim ipsius forma radicalis sit, supra
quam mouenẽ uirtutes morales, et ipsum erit ra-
dix instrumentorum moralium. sicut enim se ha-
bet perfectio unius ad perfectionem alterius, ita
C se habet unum perfectum ad aliud perfectũ. In eo
enim quod Gal. dicit quod hepar est principium
sanguinis propter hoc, quod neq; in matrice, neq;
in stomacho, neq; in intestino sequentis ipsum re-
peritur primo sanguis, sed in hepate, propter hoc
q̃ hepar circũstant receptacula fęcis sanguinis, ut
cystis fellis, splen, et uesica: uideẽ magis sequi se-
mitam sensus ut medicus, quoniã et si sanguis in
prima sui perfectione appareat in hepate, et in ue-
nis post ipsum, nõ tamen est ibi in sua peroptima
perfectione. Optimam enim et dignissimam per-
fectionẽ consequitur sanguis in corde. iterum ubi
admiscetur ei spiritus, et ubi fit spiritualis et uita-
lis, †summe. quare postea in uasis, et magis securis *aliàs summè, uel forma*
ponitur à natura, propter timorem uehementem
de perditiõe ipsius, cum ipse sit melior thesaurus
naturæ. Cor igitur secundum Aristotelem, est pri
mum mouẽs, et ultimũ membrorũ animaliũ, spiri
tu plenum, et uirtutibus, quæ aliis cõmunicantur
per influentiam ab ipso. Et cordis una extremitas
subtiliata est, et ad unum punctũ aggregata. et hic
punctus est à quo incipit natura primo protrahe-
re informationem totius corporis. et altera sui ex
tremitas est in circulum. et istæ duæ extremitates
coniunguntur figura circuli mediante, cuius initiũ
angustissimũ est apud punctum, deinde multipli-
cat se continue secundũ circulos crescẽtes, donec
attingat extremitatẽ aliam quę est in circulo, †ma *aliàs maximo*
ximus circulorum cordis. Et sic gradata est ipsius
figura ad similitudinem pineæ, quatenus ipsa in-

genioſa

genioſa fabricatio ſuperior & inferior ſit conue-
A niens & bona, & nõ ſit in ea ſuperfluitas euagans
in angulos, in quibus lateat nocumentum & iuua
mẽtum. In ſubtiliatione unius partis ipſius eſt, ut
ſit minor pars partium ipſius quæ parata eſt lædi
ex contactu oſsiũ. Et facta eſt dura ſimiliter hæc
pars cum ſuperfluitate, ut melius obuiet, et minus
lædatur, ſeu patiat̃ à rebus ſibi occurrẽtibus. Et di
latata eſt ipſius extremitas altera ad meliorem cõ
prehenſionẽ materiæ ingredientis ſanguineæ ſeu
aerię, et ad euacuationẽ faciliorẽ egrediẽtiũ ab eo,
& ut ſit ſufficientia in origine eis quæ ab eo oriun
tur. Et apud ipſius radicem prædictũ eſt membrũ,
quod pro fundamento ponitur ſimile chartila-
gini paruum, ut ſit ei baſis fixa & firma. Et eleuata
eſt ipſius pars ſuperior, ut elõgetur ab inhæſione B
ſuper oſſa pectoris, & ut facilius accedat calor ſpi
ritualis ad eleuationem uirtutũ uitalium, & perue
niant mores boni. & elongatæ ſunt à depreſsione
quę eſt cauſa timoris & triſtitię & auaritię. & quã-
doq; ſitus partiũ cordis, ſcilicet ante & retro, dex-
trorſum & ſiniſtrorſum, ſurſum & deorſum ope-
rantur ſitus partium corporis. & receſſus earum à
ſuis ſitibus naturalibus eſt cauſa receſſus ipſarum
à ſuis ſitibus naturalibus, ex quo accidit deformi-
tas in exterioribus cũ deformitate mentis. Subſtã
tia quidem cordis ex diuerſis conſimilibus com-
poſita eſt, ſicut enim principiũ omnibus aliis com
poſitis & ſimplicibus partibus aſsimulatur, ſcili-
cet in ſui compoſitione compoſitis, & in ſimplici-
tate ſuarum partium ſimplicibus. Componentia C
uero ipſum ſunt caro, uillus neruoſus, & chartila-
go, uel ſimile chartilagini, in ſui carne carnibus, in
dli. cinctorijs uillis ſuis neruoſis neruis, chordis, ligamẽtis, pan
niculis, †adiutoriis in ſubſtantia ſimili chartilagi-
ni membris duris, ut oſsibus, & chartilaginib. aſ-
ſimilatur, cum caro illius fortis ſit, & ſolida, & ſic-
ca, & dura, ut ſit difficile paſsibilis. ſpecies etiam
uillorum fortium plurimæ diuerſitatis in eo con-
tentæ ſunt, longitudinalium, ſcilicet attractiuorũ,
aliàs expul- latitudinaliũ †expreſsiuorum, & trãſuerſalium re
ſiuorum tentiuorum, ut ſint ei ſufficiẽtes ſpecies motuum.
Et apud ipſius radicem poſitũ eſt ibi fundamentũ
membrũ quoddam chartilagini ſimile ut dictum
eſt. Iſtę igitur partes cõſimiles cum ſint durę & ſic
cæ & terreſtres, magis attinent cõplexioni terre- D
ſtri. quare ipſum conſtans ex eis eſt frigidũ & ſic-
cum magis. & hæc eſt intẽtio ſapientis. quæ enim
eſt comparatio fornacis ad ignem contentũ, eadẽ
eſt comparatio cordis ad calorẽ & ſpiritum con-
tẽtum. & ſicut fornacis cõpoſitio exigitur eſſe ex
rebus ſolidis, lapideis, & indiſſolubiiibus coram
igne, ita & cordis compoſitio ex duris, & compa-
ctis, & non liquabilibus eſſe exigitur, propter ca-
lorem fortem quem cõtinet: quoniam aliter ſtare
non poſſet in facie multitudinis ſui caloris. signũ
ſuper hoc eſt, quod confortat̃ magis apud ſui diſ-
ſolutionem & remollitionem ex ſubſtantijs duris
lapideis, quales ſunt coralli, margaritæ, ſapphyri,
hyacinthi, & ſimilibus, ſicut iuuat̃ ſimile à ſuo ſi-

flue infrigidaretur propter eorum elongationẽ. A Et propter hoc fuit melior declinatio cordis ad partem ſiniſtram, ut temperetur per ipſum latus ſiniſtrum, præcipue cum ſplen ipſum non ſit calidum ualde. Et iij. ratio eſt, ut faciat uſam uenæ uentrem habenti, aſcendenti ad ipſum ab hepate, uel deſcendenti ab ipſo ab hepar. Et locus cordis in medio eſt corporis, ut magis uicinetur æqualiter omnibus circunſtantibus, & facilius eis afferantur ab eo iuuamenta: & alia famulantia ipſum circunſtent undique. Et menſurauit deus quantitatem cordis in ſufficientia abſque ſuperfluitate & diminutiõe, ut non ſit ei grauitas propter quantitatem immoderatam, neque fractura uel anguſtia in ſuis extremitatibus propter diminutionẽ. Ab eo enim eſt origo arteriarum, ſuſpenſio liga- B mentorum, & uirtus omnis in uniuerſo. Verunta men exceſſus ipſius ſecundum diminutionem & ſuperfluitatem frequenter in diuerſis particularibus reperitur. Et dico quod ipſius quãtitas ſuperflua in comparatione corporis eius, non eſt cauſa audaciæ ut quidam autumant, neque quantitas parua cauſa timoris & pauiditatis. Animalia enim plura habent nimiam quantitatem cordis in comparatione ſui corporis, & ſunt cum hoc pauida plurimũ & timida, ut lepores, cerui. cuius cauſa eſt, quoniam in eis calor paruus eſt, & extra fertur pars plurima ab eo ad membra uiuificanda, & ſenſificanda, et mouẽda: quare nõ calefacit ipſum integrum, ſed relinquitur frigidum & uacuũ, unde & pauiditas. Sed quædam ſunt econuerſo par- C ui cordis, & hęc ſunt audacia, quoniam in eorum corde eſt caliditas plurima, & coartatur propter loci anguſtiam, & cum uehementia ebullit. unde illa quę plurimũ ſunt audacia, ſunt ea quę ſunt magni cordis, & plurimi caloris. Et cor nutritur cũ ſuis uirtutibus naturalibus & earũ motibus, qui ſunt diaſtole & ſyſtole, & quietibus duabus inter ipſas. Neceſſe eſt enim ut inter omnes duos motus contrarios quies interueniat. & in his reperitur ars muſicæ cum natura: quoniam quemadmodum ars muſicæ completur per adiunctionem ſonorum ſecundum proportionem continuantem eos inter acuitatem & grauitatem per circulos caſuũ temporum, quæ ſunt inter eorum percuſſiones: ſimiliter eſt diſpoſitio pulſatiõis cordis, quo- D niam proportio ſuorum temporũ in uelocitate et ſpiſsitudine, eſt ſicut proportio ſonorum eius. & proportio diſpoſitionũ eius in fortitudine & debilitate & quantitate, eſt ſicut proportio adiũctionis eius. & ſunt motiones proportionatæ ad inuicem, & quietes ſimiliter. & motiones quietibus, & ecõuerſo. Et cũ omnia iſta concurrũt in conuenientia ſecũdum ordinem, tunc ſaluũ eſt regimen corporis, et procedunt omnia cum incolumitate et quiete uera. Et ſi prædicta cum ſuis diſpoſitionibus proportiones naturales egrediantur, diſturbationem naturæ portendunt. et etiam diſturbationis quantitas, eſt ſicut quantitas egreſſa à proportione. Eſt ergo cordis pulſatio, harmoniã prin-

cipiorum complexionis corporis animati aſſimulans, uel eorũdem diſcordiam natam propter † oc- *alias coctionẽ*
caſionem ducentem ad ſuperfluitatem & diminutionem, ſicut manifeſtũ eſt in paſſionibus animę, timore, & ſpe, & lætitia, caſtitate & luxuria, largitate & auaritia, & in ęgritudinibus corporalibus, cali. frí. hu. & ſic. Et terminus ad quem ſe extendit cor maxime, eſt in contactu tunicæ & panniculi ſui exterioris, qui ſibi datur ad tutelã & cuſtodiã, & eſt ſpatium poſitum inter hoc & hoc, ubi oriuntur ab eo. & ſimiliter apud radicem ipſius, ut in ipſo dilatari poſsit abſq; præfocatione, & conſtringi, ſicut in ſpatio amplo. Et motiones ipſius efficiunt motiones in arteriis conſimiles ita, quod dilatatio dilatationem, & conſtrictio conſtrictionem. licet alij aliter ponant, inducẽtes exemplum de follibus, cui experientia contradicit. uerbi gratia ſi ponas manum ſupra cor alicuius, & alteram ſuper arteriam, uidebis ſemper depreſsionem cordis & depreſsionem arteriæ ſimul fieri. Et uerum eſt quod pulſum rarum & tardum efficit triſtitia. quod nequaquam fieret ſi per compreſsionẽ cordis dilataretur arteria. Item ſecundum hoc magis deberet apparere facies inflata & rotũda in triſtitia quàm in ira, & pulſus magis eleuatus in humili quàm in ſuperbo. ſed in omnibus huiuſmodi accidit oppoſitum. Quare oportet ut ad eleuationẽ cordis ſequatur eleuatio arteriæ, & compreſsionem compreſsio. Proceſsio igitur caloris uitalis, incipiens eſt à cordis fundamento ubi oritur ſcilicet apud †principium monſtratum, ſuperius ten- *alias terminũ numeratum*
dens in latum & amplum continue, cuius motus conſequitur figuram cordis, quoad exeat, & recipiatur à uaſis, & feratur in ſpatium amplum totius corporis, & ſpargatur in eo, & terminetur apud extremitates ipſius. quare motui ſuo ſe ipſum aſsimulat cor in figura ſua. Et ſicut motus iſte eſt primus motuum in ueritate, ita & figura ipſius, cum ſit huiuſmodi motum aſsimulans, eſt prima, & mater figurarum in omni membro conſequente. Intẽtio autem Iſaac multum eſt diuerſa ab hac intentione. Erectio ſiquidem totius animalis ſupra cor poſita eſt à natura tãquam ſupra radicem ultimã, ſed propter diuerſitatem uirtutũ nobiliũ ab eo egredientiũ neceſſaria fuit creatio diuerſorum organorũ abſq; permiſtione aliqua, per quæ ferãtur, & in quibus ſuſtentenſ, propter ſeparationem operationum ſuarum meliorem, & facilioremprouentum earum. identitas enim organorum penitus confunderet, & earum permiſtio uehementer impediret. Melius ergo cum ſeparatione † certa ſunt & diuerſa naturæ receptacula, qua- *alias creata*
tenus ſingulis ſingulæ ſpecificentur & compleantur operatiões nobiles, cum alleuiatione & abſq; impedimento. propterea creata ſunt cerebrum & hepar & pulmo & ſtomachus, & ſunt tanquam nodi propinqui primæ radici, ſupra quos deinde & nodi alij eleuantur, qui in eorum eleuatione ſunt ſecundarij. Quoniam ſicut in terræ naſcentibus radix eſt principium ſupra quam figitur, &

poſt

poſt ipſum ſequuntur nodi aſcendentes ut in plu- A
ribus, in quibus coadunat ſe natura, ut iterum fortius progrediatur, & attingat melius quod intendit: ita & in animali ſupra radicem ipſius quæ eſt cor, eleuanẽ membra conſequentia ipſum, quę ſunt in comparatione nodorum in terræ naſcentibus, ut in ipſis efficiat natura operationes diuerſas, ſecundum quod neceſſariæ ſunt ex parte regiminis animalis. Sed cum bipartita ſit naturæ ſolicitudo, quarum una conſiſtit in reſtauratione real. reſtaurãtis ſolutorũ, & reliqua in cuſtodia & protectione reſtauratiõis, cauſa exitus ipſius à corde eſt duplex, & iter ipſius ſimiliter bipartitũ, & uirtutes reſtaurantis, præter penetrationem ad exteriora corporis. Ipſa enim opera ſua quærit celari magis. quare cum ſuis fornacibus & nodis ſepulta eſt interi- B us in ſuis cõcauitatibus, quę ſunt duo uentres ſibi coniuncti, à natura præparati, ſuperior ſcilicet & inferior, quos ſeparat diaphragma: licet ſuperiorem ſeparet panniculus, pectus per medium partiens. & ſuperior eſt domus cordis & pulmonis, in quo eſt ſpiritus præparatio & rectificatio antequam cor ingrediatur. & attractio aeris ad hanc partem, eſt per cannam magnam, & per cannales naſi. Inferior uero uenter, domus eſt organorum in quibus aſsimulatur nutrimẽtum, cuius ingreſſio eſt per gulam, & ad quæ abijciuntur ſuperfluitates eius. Ex parte igit aeris ſiue uiæ arteriæ exigitur nodus quidam qui eſt pulmo, ſuper quẽ eleuatur canna cũ cymbalari, & cannales. & ex par- C te uiæ ſanguinis ſupra cor, exigit nodus alius magnus qui eſt hepar, in quo eſt prima apparitio ſanguinis. & ipſi ſupponuntur & alij duo nodi parui in comparatione ipſius, qui ſunt domus ſuperfluitatis & grauaminis ſanguinis & urinæ colatoria. Et ſupra hepar etiam eleuatur ſtomachus cũ ſuis appendicibus, licet conſimiliter ſuſtentetur ſupra cerebrum, & ſuper radicem primã, per aliam uiã, propter quãtitatem ipſius ſanguinis ſuperfluam, & ſuarum appendicũ, & propter quantitatem ſui ponderis in hora ſuæ repletionis. & ſupra ipſam erigitur gulam, recipiens cibum ab ore. Virtutis autem poſitę in cuſtodia & protectione nutrimẽtalis & totius cõpoſiti proceſsio, eſt magis ad exteriora. eleuatur ergo, & aſcendit in locum magis eminentẽ in toto, qui locus eſt magis dignus ſpe- D culatori exercitus: et eſt magis dignus in cuſtodia membrorum. & in loco iſto coadunatur nodus, in quo complentur operationes mirabiles ualde, & nodus iſte appellatur cerebrũ, ſuper quod mergũtur nodi plures: in quibus operantur v. ſenſus, qui ſunt exteriores ſpeculatores, et in quibus operãtur iraſcibilis & cõcupiſcibilis. & iſti nodi ſunt muſculi ſparſi per uniuerſum corpus tam in quibuſdã intrinſecis q̃ extrinſecis ea cooperiẽtibus, & in extremitatibus quæ ſunt rami mediorum: ſicut in manibus & pedibus & capite. Et nodi qui ſunt principia generationis, eleuati ſunt ſupra cerebrum ſecundum Iſaac. licet ſapiẽtes poſt ipſum erexerint & ſubſtẽtauerint ab aliis pariter, & per

uiam etiam ſpiritualem à radice prima. & uerum A
eſt quod eſt ramificatio ab unoquoque nodo primo procedens ad alium, & uirtutum diuerſarum adinuicem tranſmiſſio, quatenus unuſquiſque ſuſtineatur, & cõfortetur ex parte alterius uirtutis. Et demonſtratio per hoc eſt, quod omnes ab eadem oriuntur radice.

De anatomia arteriarum.

A ſiniſtro cordis uentriculo duæ oriuntur arteriæ, quarũ una ad pulmonẽ tendit & in ipſo partitur, propterea ut aer attrahatur, & ut etiã ſanguis nutrimentalis pulmonis primo ad ipſum à corde deferatur. & hoc eſt, quoniam nutrimentum pulmonis primo defertur ad cor, in quo melioratur, & poſt ad pulmonem tranſmittitur. & hoc eſt unicam tunicam habens, in quo differt ab omnibus aliis arteriis: quare appellatur arteria uenalis. Et ſi cõparaueris inter duplicitatem tunicarũ & firmitudinem ſeu ſoliditatem, & inter unitatem tunicę & lenitatem & raritatem, ſi magis eſt neceſſaria, & tunicæ unitatẽ, propter hoc. lenitas enim & raritas faciunt ei dilatationem facilem & cõſtrictionem, & reſudationem eius quod ab ea reſudat ad pulmonem, qui eſt ſanguis ſubtilis uaporoſus ſubſtantię pulmonis magis aptus & ſimilis. Et hęc arteria uenalis in anteriori parte pulmonis ſpargitur, & in ipſa ſubmergitur, & eſt deferens ſanguinem ſubtilem, uaporoſum, propinquum completæ digeſtioni, & non completæ digeſtum. & non timetur ſuper hoc propter propinquitatem ipſius ad cor, à quo ad ipſum uenit uirtus calida facile digerens & cõuertens. Et eſt uena quæ à dextro cordis uẽtriculo exiens ſubintrat pulmonem. & ipſa creata fuit duas habens tunicas, & ideo eam arterialem uocant uenam. primum autem iuuamentum in hoc exiſtit, ut ſit ſanguini qui ab ea reſudat ſubtiliatio perfecta: quoniam in eo non eſt talis digeſtio qualis eſt eius qui ad arteriam effundi tur uenalem. unde oportuit ut uena eum portans ingroſsaretur multum cum ſuis tunicis. & aliud eſt ut non reſudet ab ea ſanguis, niſi ſubtilis & bene coctus, propinquus ſanguini à ſiniſtra concauitate exeunti in quantum poſsibile eſt, quaſi ſpiritus ſubtiliatus, pulmonem magis iuuans in ſuo motu. Factus eſt igitur pulmo quatenus ſit receptaculum aeris frigidi, qui ueniens ad cor temperet ipſum. niſi enim eſſet aer iſte, iam cor cremare tur ex calore in ipſo. Vnde omne animal habens calorem magnum, neceſſariũ fuit habere pulmonem magnum. ideoq; quadrupeda magnum pulmonem ſunt habentia. Aues autem cum ſint frigidioris naturæ, habent paruum pulmonem, quia aer inſpiratus ſufficit eis ad nutrimentum caloris ſpiritualis, ita etiam quod quædam earum nõ potant, neque ſitim habent. ſufficit enim aer inſpiratus calori earum. Et nõ dixit Galenus quod attrahebatur aer ad cor ad nutrimentum cordis, quia aer cum ſit ſimplex, non tranſit in nutrimentũ, ſicut neq; aqua ſimplex, propter remotionem ſimilitudinis, & diſtantiam plurimam inter ipſam, un-

de utrunq; eorum aut est pars nutrimenti, aut est faciens ipsum penetrare in eo quod dat ei lubricitatem. Et dico quod aqua est ad nutrimẽtum corporis. Aer uero ad nutrimentum spiritus. & unumquodque duorum scilicet nutrimenti corporis & spiritus, est corpus compositum & non simplex. Modus autem per quem accidit temperantia in corde & in spiritu eius per aerem, est euentatio superfluitatis adustę spiritus, qui est fumositas propinqua adustioni & inflammationi, per motum sui introitus, præcipue cũ sit frigidus in comparatione materiæ fumosæ calidæ egredientis. Et infrigidatio cordis per aerem attractum propinqua est infrigidationi stomachi, quæ euenit ei in hora suæ repletionis, propter motum & descensum ciborum. unde philosophus, Venter uacuus calefit, & repletus infrigidatur, propter motum. Et est pulmo compositus ex partibus, quarũ una, canna est, secunda est rami arteriæ uenalis, & tertia rami uenę arterialis, quas proculdubio coniũgit caro mollis rara, causata ex sanguine magis tenui & magis subtili: ex quo nutritur & sustentatur in esse. Est ergo pulmo mollis, rarus, ad albedinẽ declinans, & plurimorum meatuum, quatenus in ipso capiatur aer, & digeratur, et expellatur superfluitas eius ab eo. sicut creatum est hepar secundũ quod melius in comparatione ad cibum. Mollis autem est, ut sit præparatus duobus motibus secundum attractionem & respirationem, quos tamen motus consequitur ex parte thoracis. Carnis autem ipsius est iuuamentum, ut adimpleat rimas, & coniungat ramos. Declinatio autẽ ipsius ad albedinem, est propter dominium aquæ super illud quo nutritur, & propter illius plurimam frigiditatem. est enim sedes aquæ, ut per ipsam confortetur uirtus anhelitus in expulsione fumorum calidorum. Et continuatur etiam aeri, adiuuans ipsum in festinando ad cor cum facilitate. Sed raritas eius est, ut redeat ad attractionem aeris, & recipiat ipsum. Aeris enim penetratio non est solummodo in canna, immo plurimum euadit ad corpus pulmonis ex eo. & propter hoc est multiplicatio ipsius aeris in eo, apparens manifesta. Et est aliud iuuamentum raritatis ipsius, ut adiuuet in constrictione ad expulsionem. Præparatur igitur duobus motibus. & propter hoc aperitur pulmo cum inflatione, & clauditur cum exufflatione. ipsius tamen constrictio sequitur constrictionem thoracis, & dilatationem dilatatio, sicut dictum est. & hoc ne locus sit uacuus. & est simile uidere in spongia, quæ compressa manu, coartatur in spatio breui & angusto. quæ si explicetur, sequitur eam spongia, & ingreditur eam aer, & dilatabitur, & redibit ad locum amplum, sicut primo fuerat. Et pulmo est diuisus in duas partes, in quibus attenditur ipsius geminatio, sicut est geminatio cæterorum membrorum in homine. licet dubitetur de hepate, utrum geminetur in homine. licet in piscibus duplex sit hepar à duplici lacerto. & quia homo habet hemicraniam, & patitur quandoque paralysin unius partis & non alterius, ideo cognoscitur geminatio partium in cerebro. Iuuamẽtum uero partitionis pulmonis in duas partes, ut non cesset anhelitus, propter nocumentum uni duarum partium aduenies. Et utraque diuisio ramificantur in duos ramos. licet in latere dextro quasi non reperiatur ramus, cuius iuuamentum non est magnum in anhelitu, sed est ibi tãquam lectus substratus uenæ concauæ ascendenti ad cor cum nutrimento sanguineo cordis. Et secundæ diuisiones pulmonis sunt sicut primæ ipsius diuisiões. & ut sint tanquam digiti ipsius propter bonam compressionẽ cordis. Veruntamen additio sectionis in dextra est ad hoc, ut occupet spatium pectoris & æquet ipsum, quoniam declinatio cordis est magis ad sinistram partem. Et pulmo insensibilis creatus est in se, & immobilis per se, quoniam ipsum non penetrat neruus aliquis: & omnis sensus & motus influens influit per neruum. Cooperimentum tamen ipsius, panniculosum & neruosum est, ut sit ei sensus aliquo modo in superficie, secundum quod determinatum est. Et pulmo ipse substernitur cordi, sicut culcitra sustentans & leniens ipsum. Et gibbositas ipsius est à parte dorsi. et est duplex, ut melius recipiatur in concauitatibus à duabus partibus spinæ. Concauitas autem ipsius respicit anteriora magis, ad hoc ut amplectatur faciliùs cor & melius. Et spissitudo maior est apud exitum cannæ, postea descendit attenuando se gradatim usque ad sui terminum, & inspissatio eius est superius magis necessaria, ad subleuationem meliorem capitis cordis, magis lati & magis spissi, quare indiget fulcimento spisso & molli superius. Sed cõsequenter cedit hæc spissitudinis necessitas. unde postea attenuata est, secundũ quod proportionaliter cor ad acuitatem tendit & sublimitatem. Et comparationem etiam habet ad folium quod positum est in custodia & protectione fructus, sicut ipse positus est in protectione & custodia cordis. Iuuamentum autem quantitatis augumentatæ quæ est supra ipsum, est multiplex. Et unum est, ut sit continens pulmonis aeris, qui sufficiat pluribus pulsatiõibus cordis. Si enim numerus inspirationũ numero pulsuum propter paruitatem pulmonis cogeretur adæquari, iam cessarent plurimæ nobiles operationes, sicut emissio longæ uocis: quæ necessaria est in sermonibus, uociferationibus, & cantibus. & non posset detineri inspiratio corã se fœtida et corrupta: neque etiam in hora deglutitionis. immo accideret ut superocuparẽtur inspiratione & expiratione. quare diu permanere non posset, quando necessaria est plurima quãtitas ipsius, ut spiritui cordis sit materia sufficiens, dum summergitur in aquis animal, aut quãdo necessarium est ei uocem prolongare cum continuatione, aut quando abhorret attractionem aeris propter corruptionẽ & fœtorem eius. Et etiam notandum quod quædam animalia sunt habentia pulmonem, quædam autem non. quæ autem

autem sunt ambulabilia et sanguinea, pulmonem habent. Et piscibus loco pulmonis sunt brãchiæ. Et in quibusdam animalibus loco pulmonis sunt cannales. Delphinus quoq;, & lepus marinus, & animalia alia quæ sunt communia terræ & mari (quę arabice cenalia dicuntur) & pisces respirãt uaporẽ per branchias. paucus enim uapor sufficit eis, cum participẽt multũ frigiditatis. Vtrum autem aliqui pisces respirent aerem, dubitatur propterea, quòd dicũt piscatores de delphino, quod quando dormit in superficie aquę, sentiũt ipsum stertere: & Gal. promisit se tractaturum hoc.

De anatomia oculorum.

Creauit deus caput animalis, & posuit ipsum in superiori parte animalis, præcipue propter oculos. Et anteriorẽ partem capitis eleuatiorẽ fecit, ut oculi in illa parte siti essent in eminenti, instar speculatoris undiq; prospiciẽtis aciem, siue exercitum undiq; in plano positum: sic & oculi cõpaginẽ inferius speculantur. Vnde quędã animalia paruũ habent caput. & decliuos habẽt oculos, positos in qbusdã neruorũ extremitatib. quos quãdoq; emittunt à se, quãdoq; retrahũt ad se, ut patet in limace, cuius extremitates uulgus cornua uocat. Quibusdã uero animalibus illæ extremitates protensę duriores sunt, neque retrahi possunt, sed habent quędam defensoria supposita, quasi duos clypeos duorum oculorũ, ut patet in cãcro. A cerebro autẽ exeunt duo neruí, quorũ uterq; duobus panniculis est obuolutus, à duabus matribus siue meningibus ortum habentibus, qui panniculi ad duos orbes oculorũ tandẽ peruenientes ibi dilatantur per circuitum, ut intra se deglutitionẽ humorũ possint accipere. Est ergo crystallinus humor qui grando glacialis ab Aristotele appellatur, quia in forma & colore est similis glaciei, in profundo & medio positus duplici ex causa, quia mediũ dignior est situs in custodia. & ut à circunstantibus iuuamentum accipiat undique. iste humor in posteriori parte spæricam habet formã, in anteriori aliquãtulum planã: & hac ratione, quoniam si undiq; haberet spæricam, imago rei uisæ quodammodo lubricaret super ipsum, & tangeret in puncto. Item anterius planum est ut parua corpora uisa multam haberent in eo sectionẽ. Iste autem humor diaphanus & translucens est, ut sit susceptibilis omnium formarũ intra se. Post crystallinum humorem interius uersus cerebrum positus est uitreus humor, qui sic appellatur, quia uitro liquefacto assimulatur, cuius color mediús est inter rubrum & album similis uitro. & est iste humor ad rectificandum nutrimẽtum crystallini humoris, & ut fiat gradatio sanguinis dum conuertitur in crystallinum humorem. Si enim peueniret sanguis in suo rubore ad nutrimẽtum crystallini, inficeret ipsum, & faceret omnia uisa apparere rubra: & eleuatur iste humor ad maiorem circulum crystallini, faciendo semisphæram circa ipsum. Et se habet iste humor ad crystallinum in comparatione stomachi ad hepar. Ex opposita autem parte uitrei humoris exterius ante crystallinum positus est albugineus humor, qui similis est albumini ouí: cuius finis multiplex est, scilicet ut ex humorositate sua defendat crystallinum humorem ab arefactione aeris exterioris. qui quidẽ humor est defensoriũ crystallini ex alia parte, & est superfluitas illius, sicut ungues, capilli, cornua sunt superfluitates animalis, et defensoria eiusdẽ. Item iste humor præponitur crystallino; ut fiat gradatio lucis & imaginis ad ipsum crystallinũ: quia natura non sustinet repentinas immutationes. Vnde isto læso destruitur uisus. Item iste humor liquidus est, ut ex liquiditate imago rei ingrediens distinctionẽ suscipiat. Et est iste humor positus in foramine uueæ tunicæ, quod quidem foramen, pupilla oculi appellatur. Interior autem panniculus ad maiorem extenditur circulum crystallini humoris, claudẽs intra se ferè duos humores, scilicet crystallinũ ferè, & uitreum ex toto. & uocatur tunica secundina, quia à secunda matre, scilicet pia matre nascitur. A qua quidem tunica, in eodem termino nascuntur aliæ tres tunicæ, scilicet una quę inferius reflectitur, interponẽs se crystallino humori & uitreo, separatorium illorum ex una parte. & uocatur retina instar retis. partes habet innumerabiles ex uenis, neruis, & aliis. Ab eodem loco nascitur tunica alia, quæ aranea nuncupatur perficiens spæram cum retina, circundantem crystallinum humorem. & dicitur aranea, quia ad modum telæ araneæ subtilis est, ne impediat lumen ingrediens ad crystallinum & albugineum. Ex alia parte extra hanc tunicam, ab eodem loco, cum ea tunica nascitur alia tunica, cum secundina spæram perficiens exterius. hæc tunica appellatur uuea, quia perforatur ad modum uuæ, suspensorio eius ablato. figuram illius & colorem cœlestem habet, colorem scilicet medium, admistum scilicet nigro secundum magis, & albo secundum minus: quia si ex toto esset albus, nimium disgregaret uisum: si niger ex toto, nimis congregaret. tunica aliquantulum est spissa, interius autem mollior, ut sit similis in mollicie crystallino. exterius durior, ut sit corneæ tunicæ similis. rugosa autem est circa ipsum foramen, ut quando opus sit, constringi possit ad modum bursæ: & hoc quando uirtus laxatur, & indiget recreatione. Et quando opus est dilatari possit, quando uisus diffusione lucis indiget. In foramine huius positus est albugineus humor, qui illas replet rugas interius: qui quidẽ humor quandoq; constringitur, quandoque dilatatur secundum dilatationem & constrictionem illius foraminis. Item ab exteriori panniculo oritur tunica, proximo loco includens secundinam, procedẽs ad modum spæræ, quę sclerotica propter sui duritiẽ appellatur. à qua nascitur tunica cornea, cum ea spæram unã perficiẽs, quæ assimulatur cornu lucido bene abraso, & polito in luciditate & in duritie, ut ex illa duritie defẽdat interiora, et ex sua luciditate sit diaphanũ siue peruiũ luci. Vnde p mediũ ipsius

ipſius apparet circulus latus, foramen habens in A
medio de uuea tunica: qui quidem circulus, ocu-
li corona appellatur. Et hæc tunica in ſui conſtitu
tione quatuor habet cortices: & ſi deſtruãtur duo
uel tres illorum, quartus remanet. quo deſtructo
omnes deſtruuntur. Vltimo loco ſuperuenit con
iunctiua, coniungens omnes illas partes, quæ na-
ſcitur à quodam neruo, & non à matribus. & cõ-
ponitur hæc tunica ex carne alba & hu.et tenera,
& ex neruis et uenis ſubtilibus; & habet foramen
in medio, per quod apparet corona oculi, quę eſt
pars uueæ tunicæ, quæ pupilla appellatur. quæ
propter ſui profunditatem prætendit alium colo
rem album. quæ re uera cum ibi ſit, ſicut aqua ni-
mis profunda, apparet nigra, cum tamẽ ſit alba.
Habet autem hæc tunica ſex paria lacertorum ſi- B
ue muſculorum, totum motum oculi perficien-
tium. quorum unus mouet oculum ſurſum, alius
deorſum, alíj ad duos angulos, unus ad angulum
domeſticum ſiue lachrymalem, alius ad angulum
ſylueſtrem. Item ſunt alíj duo ex tranſuerſo poſi-
ti, qui mouent oculum circulari motu. & de com-
poſitione oculi hæc ſufficiant.

De anatomía aurium.

Creauit deus aurẽ ut deſeruiret auditui: cuius
interior figura eſt anfractuoſa, quoniam breue eſt
cerebri ad aurem ſpatium. Si autem recto tramite
intraret aer ad cerebrum, ex ſui qualitate & ſub-
ſtantia læderet cerebrum: propter hoc anfractuo
ſus eſt eius meatus, ut per tam breue ſpatium pro-
longaretur. Et eius foramẽ à petroſo oſſe incipit, C
quod medium eſt inter os & petram, ſicut cõchæ
piſcium. & propter hoc utriuſque ſuſcipit deno-
minationem. Et ſimiliter anfractuoſus eſt, ut in
prolatione uariæ uoces & uarię ipſarum differen
tiæ percipiãtur, & cum ipſo perficiat tinnitus ne-
ceſſarios, quæ non acciderent ſi directus eſſet trã-
ſitus. Et eadem eſt cauſa quare prolongatur iter
aeris per aurem, cum cauſa quare prolõgatur per
tracheam, ſcilicet ne lædat cerebrum, ibi uero ne
lædat cor ipſum. In interiori autem concauitate
oſsis petroſi, ſine comparatione manet aer quie-
tus. ibi autem diſcernuntur omnes uocum diffe-
rentiæ. Et ſe habet illa pars oſsis petroſi ea com-
paratione ad auditũ, in qua ſe habet cryſtallinus
humor ad uiſum, Reſidua uero pars ab oſſe petro D
ſo extra apparens, chartilaginoſa eſt, non tamen
mollis ſicut caro, ut debitam figuram ſibi retinere
poſsit: neq; tam dura ſicut os, ut flecti poſsit, non
frangi ad offendiculum. Poſita eſt auris ad latus,
non in anteriori parte ſicut uiſus, quia immutatio
uiſus directe procedit, ſed immutatio auditus in-
differenter. Item nerui audibiles procedunt à me-
dia cellula, propter hoc ſub illa lateraliter poſita
eſt auris: & potius ſub capite quàm ſuperius, ne
propter ipſos impediretur auditus. Itẽ quidã panni
culus exit à neruo deſcẽdente à quinto pari neruo
rũ cerebri, q interius inueſtit os petroſum, & totã
preſtat ei ſenſibilitatẽ quã habet: & eſt foramẽ ad
ipſam aurem, in cõparatione pupillæ ad oculum.

De anatomía naſi.

Naſum creauit deus præcipue propter tria iu-
uamenta, quorũ unum eſt, ut uapor deferens odo
rem rei odoriferæ, recipiatur in concauitatib. ip-
ſius, & ibi quodãmodo temperetur, & præpare-
tur odoratui. Aliud eſt, ut aer recipiatur ibi in ma
gna quantitate, pro parte tranſmittendus ad pul-
monem, pro parte ad cerebrum. Sicut enim cor
conſtringitur & dilatatur & infrigidatur per ae-
rem, ſic & cerebrum ſuo modo. quod ne lædatur
ab aere recepto ſubito, recipit ipſum tanquã præ-
paratorium, mediante colatorio iſto, ſicut & tra-
chea arteria. Tertium iuuamẽtum eſt, ut ſit unum
emunctorium ſuperfluitatum cerebri. Vnde lon-
gam & eminẽtem habet formam, ſcilicet ut tegat
mucilagines exeũtes à cerebro & celet eas. In in-
teriori autem parte iuxta duram matrẽ, eſt quod-
dam concauum os duo habẽs foramina, per quæ
intrat odor, & exit mucilago. In oſsis concaui-
tate iacent duæ carunculæ ſpongioſæ, inſtar dua-
rum paruarum mammillarum, à quibus ſugitur
fumus, qui eſt uapor deferens odorem: ſub qui-
bus mammillis ſunt duo oſſa foramen triangula-
re habentia, quæ coniunguntur ad unum latus
eleuatum ſecundum † foramen naſi, & duos an- *dias formam*
gulos, à termino quorum inferiori adiungitur
chartilago quædam, ſicut in alijs locis, coniungẽs
carnem cum oſsibus, quaſi inhæſio carnis pen-
dentis circa foramina narium. Item in folijs na-
rium ſunt duo lacerti, quorum motus dilatatur
& conſtringitur in horis neceſsitatis, ut in impe-
dimentis diaphragmatis. Item ſuperius in radice
naſi ſunt duo foramina exeuntia ad angulos la-
chrymales oculorum, quibus exeunt lachrymæ:
ſignum huius rei eſt ſcilicet quando collyrium ap
ponitur, eius odor ſentitur: ſed ſapor lingua perci
pitur. Itẽ fere ab †interiori parte naſi directe poſt *dias inferiori*
palatum procedunt foramina duo, quadam tela
interpoſita uſq; ad radicem linguæ: quorum iuua
mentum eſt ut intret aer ad cor refrigerandum,
& pro parte exeat, ne totus cadat in †offenſionem *al. deſcenſionẽ*
uocis. Vnde illi qui habent illa foramina ſtricta
uel oppilata, imperfecte & confuſe formant uo-
ces. Sed quæritur quare inter cætera organa ſen-
ſuum, ſemp aures ac nares ſunt patulæ, alia quan
doque aperta, cum cõtinua operatio debilitet ſen
ſum: ut patet in oculis piſcium, qui non diſcernũt
inter medios colores propter debilitatẽ uiſus ex
continua apertione: & in hominum odoratu, qui
non diſcernũt inter medios odores, ſed inter ex-
tremos tantum, ſcilicet inter fœtidum & aromati
cum. Ad hoc poteſt dici, q nares ſemper ſunt a-
pertæ, ut per ipſas cõtinua fiat inſpiratio aeris ad
infrigidationem cordis, dum os claditur, cũ ue-
hemens odoratus non ſit neceſſarius hominibus,
ſicut quibuſdam brutis, quæ mediante odoratu
nutrimentum acquirunt.

De anatomía oris.

Creauit deus os tanq; neceſſariũ inſtrumentũ
guſtus. in cuius radice ſunt duo foramina interius.

unum

unum foramen ad uentrem inferiorem, per quod A
intrat cibus in ſtomachũ. aliud ad uentrẽ ſuperio
rem, per quod intrat aer ad cor & pulmonem. Eſt
ergo os, uas uniuerſale organorũ locutiõis in ho-
mine, & uociferationis in brutis, quæ ſunt dẽtes,
labia, palatũ, & lingua, & uua, & duæ amygdalę.
Sunt autem linguæ multa iuuamẽta. Vnũ, eſt de-
ciſio uocis & extractio literarum. Aliud iuuamẽ-
tum, eſt cõuerſio cibi maſticati. Tertiũ, eſt diſcre-
tio guſtus. Et ei præſtat ſenſibilitatem quidã ner-
uus deſcendens à quinto pari neruorum cerebri,
qui circundat ipſam. Sub radice linguæ ſunt duæ
concauitates, quæ fontes ſiue hauritoria appellã-
tur, in quibus ſaliua digeritur. In iſtis concauitati
bus ſunt quædam carnes glandulоſæ, quę parant B
humiditatem organis oris, ne ex nimio motu are-
fiant. Componitur autẽ lingua ex carne alba cũ
rubore, ex uenis minutis & ſubtilibus, deferenti-
bus ſanguinẽ per diuerſas partes eius. Propria fi-
gura eſt linguę, ut ſit mediocriter lata, lõga, ſpiſſa,
acumen habens in ſuo principio. Vnde qui ha-
bent linguã nimis acutã, uel nimis obtuſam, pec-
cant in formatiõe uocis. Habẽt aũt lingua ix. mu
ſculos in ſui cõpoſitiõe, uarios eius motus pficiẽ-
tes. et habet binos et binos muſculos ſingulis mo
tib. deſeruiẽtes: nõ enim tãti & tã uarij motus ab
uno muſculo poterant perfici. Veniunt autẽ duo
muſculi ei ab additamentis ſeſaminis, id eſt, qui-
buſdam paruis oſsiculis ad modum ſeminis ſeſa-
mi. & ſunt ſupplementa ſpondylorum colli. Pri- C
mi ergo duo à latere ſubintrant linguam, faciẽtes
motum dilatationis. Veniunt autem alij duo mu
ſculi ei à ſuperiori parte lambdę, directe ſubintrã-
tes ipſam, facientes motum circũuolutionis. ue-
niunt uero ei alij duo ab inferiori mãdibula, unus
ab una parte, alius ab alia, facientes motum dupli
cationis. uenit iterum ei muſculus unus à ſuperio
ri parte lambdæ, attingens uſq; ad mediũ linguæ,
faciens motum retardationis. Et ſicut cerebrũ di-
uiſum eſt in multas partes, ut ſi impedita fuerit
operatio unius uirtutis & partis, uigeat altera
pars: ſic & lingua diuiſa in duas partes cõſimiles,
ut ſi forte paralytica ſit una medietas, reliqua mo
tum ſuum, & ſenſum non amittat.

De anatomía dentium.

Creauit deus dẽtes propter multiplex iuuamẽ- D
tum, ſcilicet propter deciſionẽ cibi, ad præparãdũ
ſtomacho, & meliorem deciſionẽ uocis, & ꝓpter
arma in quibuſdã animalib⁹, ſicut in apris. Horũ
tres ſunt ſpecies ſecundũ tres ſpeciales deciſiões
ciborũ. quidã enim dicuntur inciſores ſiue inciſi-
ui, qui lineare habent acumen ad modum cultel-
li, quorũ officiũ ſpeciale eſt frangere ſiue incide-
re. quidã dicuntur canini, qui pineale habent acu
men, quorũ ſpeciale eſt frãgere ſiue cõſtringere.
quidam latam habent figurã ſuperius & aſperam
ſicut mola, quorum ſpeciale officium eſt molere,
& remollire, & in minutiſsimas partes cibos diui
dere. Infigũtur autem dentes gingiuis in quibuſ-
dam caueis per fortia ligamenta, quorum radi-
ces ſeguntur quibuſdam additamentis carnium.
Maiores autem dentes per plures radices figun-
tur, parui dentes per pauciores, ut per unam uel
duas. In brutis animalibus, ſicut in hominibus,
unicus eſt ordo dentiũ, præterquam in quibuſdã,
ut piſcibus, in quibus eſt multiplex ordo dentiũ,
ſed una maneries tantum, ſcilicet dentes fracto-
res ſiue canini: non enim eſt eis neceſſe niſi ut frã-
gant cibos. non enim poſſunt molere & diu tene-
re in ore, & hoc aqua impediente quæ ſubintrat.
ſimiliter in lupis multiplex eſt ordo dentiũ. Qui-
buſdam etiã dantur dentes ad armaturam, ſicut
apris. & ſicut cornua dantur alijs ad armaturam.
Quædam animalia habent duas maneries tantũ,
ſicut inciſiuos & molares, ut oues, & boues, & e-
qui, & cætera alia multa. Dicuntur autẽ ſecũdum
curſum naturalem in homine & numerum xxxij.
dentes, xvi. in ſuperiori mandibula, & totidem in
inferiori. Vnde ſuperius in anteriori parte duo
inciſores, poſtea duo quadrupli, unus ex una par
te, alius ex alia: qui duo dentes ultimo aduenĩũt,
ſicut poſtremo tempore creſcunt ipſius cremẽta,
ſcilicet in iuuentute.

De anatomía uuulæ.

Vuula autem eſt quoddam membrũ ſupra radi-
cem linguæ ſitum. & apparet uiſui aperto ore &
demiſſa lingua. Huius eſt iuuamentũ duplex, ſci
licet ut detineat aerem, ne ſubito intret cũ ſuis no
ciuis qualitatibus ad ipſum cor: aliud, ad melio-
rem formationẽ uocis. Eſt enim quaſi ſecũda can
na uocis, epiglottis uero prima. Vnde illi qui ha-
bent inciſam uuulam aut deperditam, plurimum
habent raucam uocẽ. Vnde Hippocrates in pro-
gnoſticis, uuulam incidere timendum eſt. Subia-
cent ei duæ pelliculæ, quæ galſamach dicũtur, iu-
uantes ipſum in ſuo officio. Duæ amygdalæ ſunt
quaſi duæ auriculæ ante os gulæ, quodammodo
claudẽtes cibum. & uuula media inter has, ne de-
clinet in hanc partem uel illam.

De anatomía gulæ.

Gula eſt quoddã membrũ compoſitũ ex duo-
bus panniculis, recipiens cibum & potũ intra ſe,
qui fertur ad ſtomachũ. Huius interior pãniculus
componitur ex uillis lõgitudinalibus, ex quibus
habet uehementem attractum. exterior uero pan
niculus componitur ex uillis latitudinalibus, ex
quibus facit compreſsionem eorum quæ recipit.
& componitur ex alijs uillis trãſuerſorijs, ex qui-
bus habet aliquãtulum retinere. propter hoc dif-
ficilis eſt uomitus. Procedit autẽ gula directe uſq;
ad quartum ſpondylum pectoris. Vnde ibi inci-
pit declinare uerſus dextram partem, donec con
iungatur cum diaphragmate, cum quo alligatur
fortiter. poſtea declinat ab ipſo, donec perueniat
ad locum ubi coniungitur cum ore ſtomachi. ut
circa xij. ſpondylum. Hac autem ratione declinat
ad dextram partem ipſa gula, ſcilicet ut faciat ue-
næ concauæ locum, tranſeunti ab hepate ad ip-
ſum cor. Si quæritur utrum ipſa gula cum ore ſto
machi continuetur, poteſt dici quòd continua eſt

cum

cum eo, tamen habens aliam compositionẽ, quo A niam os stomachi magis est neruosum, gula uero minus. Continuat uero gula superius cũ palato.

De anatomia stomachi.

Creauit deus stomachum, membrũ cõcauum, et oblongum, rotundum in sua longitudine. Concauum, propter meliorem receptionẽ. Rotundũ, ne si esset angulosus, colligeret in se nociuas superfluitates. Oblongum, quia si fuerit penitus rotundus, impediret ipsum diaphragma à motu suo, et ipsa spiritualia. unde illi qui habent stomachũ rotundum, post prandium difficulter inspirant et expirant. De tali loquitur Gal. uidi quẽdam &c. Habet autem stomachus duplex os. unum inferius quod clauditur quandiu celebratur digestio prima, postea aperitur et exit massa in eo contẽta ad B intestina. Os uero superius neruosum est ualde. Nam quidam neruus crassus descendit à cerebro et intrat gulam, et per ipsam descẽdit ad os stomachi, in quo dilatatur, ut ipsum efficiat multũ sensibilem, ut ex sensibilitate sua sentiat suã inanitionẽ similiter et repletionẽ. Membra enim inanita trahũt à uenis, uenę uero sugũt ab hepate. Hepar à uenis meseraicis. meseraicæ ab intestinis et stomacho, stomachus autem inanitus appetit. Vnde si prædicta patiũtur oppilationem, stomachus patitur fastidium. Cõponitur autẽ stomachus ex duobus panniculis, quorum interior est magis tener et magis neruosus, exterior uero spissior et magis carnosus. Interior uero panniculus componitur ex quibusdam filis longitudinalibus, quibus C mediantibus fortiter attrahit, et ex quibusdam transuersis. Exterior uero panniculus componitur ex filis latitudinalibus, ut comprimat et exprimat massam in stomacho contentã quando opus est. Sed quæritur cũ uirtus digestiua fundetur in exteriori panniculo, sensibilitas in interiori, quare neruositas sit magis interius quàm exteri⁹. Ad hoc dicendum, quòd digestio uiget secundum caliditatem, calor autem agit in partes remotas sicut in propinquas, sensus autẽ tactus in propinquas tantum, propter hoc panniculus deseruiẽs tactui, magis neruosus est. Ascẽdunt autem exteriorem panniculum uenæ et arteriæ, deferentes sanguinem ad eius nutritionem, quia carnosus est, et caro habet nutriri ex sanguine: quæ tandem uenæ D et arteriæ dilatantur in tantum, quod circundant totum stomachũ et intestina in modum cuiusdam sacci, quod tegmẽ et girbus appellatur. et est spissum, carnosum, pingue, ut intus detineat calorem naturalem stomachi. Pinguedo enim extra circũdans ipsum, claudit fumos calidos ne euaporent: sicut patet in cibis pinguibus. et sub pinguedine supernatante diutius retinetur calor. Et talem habet situm et positionem stomachus. Et superior eius pars declinat uersus sinistram, ut det locũ hepati superiacẽti sibi lateraliter in dextra parte. Secundum magis tamẽ declinat eius superior ꝙ̃ inferior pars, quia maiorem locum occupat hepar ꝙ̃ splen, cum in se cõtineat hepar materiam et nutrimentum totius corporis, Splen uero unam eius superfluitatem scilicet fæcem, siue sanguinem melancholicum, qui transmittitur ad superiorem partem stomachi, ut ex sua stypticitate et acetositate prouocet appetitum. Vnde stypticа et acetosa prouocant appetitum. et hoc est unũ iuuamentum splenis à superiori. Aliud autem iuuamẽtum inferius est, quia quamuis ex sua complexione sit frigidus et siccus, tamen ex calore actuali quem habet in se calefacit stomachum inferius. A cysti autẽ fellis transmittit cholera ex alia parte ad stomachũ propter digestionẽ cõfortandã, et propter eius nutritionem. Vnde stomachus debet habere triplex nutrimentum, unum à massa quam continet in se, aliud à sanguine transmisso sibi ab hepate: tertium à cholera sibi transmissa à cysti fellis. Hepar autem in sui concauitate, quæ sima appellatur, amplectitur unam partem stomachi. unde illa pars cæteris calidior est.

De anatomia intestinorum.

Creauit deus plura uasa fæcum, in lõgitudine sua inuoluta & reuoluta, ut morã faciat in eis massa contenta, donec attrahatur ab hepate per uenas meseraicas id quod subtilius est & melius ad nutritionem omnium membrorum. Si enim omnium unum uas esset & breue ipsarum fecum, statim separaretur fæx illa à corpore. Vnde duplex accideret incommodum, resumptio continua ciborum, & continua defessio. per primum impediretur homo à suis negocijs, & oporteret eum semper uacare super acquisitionẽ uictus. per secundum & turpe haberet nocumentum, & potius assimularetur beluæ quàm creaturæ rationali. Item alia est ratio melior, quare sunt longa & inuoluta, scilicet ut nutrimẽtum contentum in intestinis euadat & elabatur à primo ordine uenarũ meseraicarum, & reuolutione sequente redeat ad tertium ordinem, quia multiplex est ordo uenarum meseraicarum. quarum quędam sugunt à stomacho, quædam ab intestinis, quæ quidem uenæ in multis locis subintrant ipsa intestina, quædam superius, quædam inferius, quarum uenarum orificia contiguantur cum fæcibus ipsis. Sunt autem sex intestina numero: quorum primum est duodenum, siue portenarium, secundum ieiunum, tertium inuolutum siue ileon, quartum cæcum siue orbum aut monoculum, quintum colon, sextum extale uel extensum siue longaon. Quorum intestinorum superiora tria sunt graciliora & subtiliora propter hoc, ut facilius penetret ad ea uirtus delata ab hepate, quia massa in eis contenta & subtilior et liquidior est. Tria uero inferiora sunt crassa, quia massa in eis contenta crassior est et terrestrior, pungens et mordicans ipsa uasa in quibus continetur. Primum autem intestinum quod dictum est, duodenum appellatur, quia continet xij. digitos eius cuius est in longitudine. et coniungitur ipsi stomacho inferius, sicut gula superius. differunt tamen, quia largum est orificium gulæ pluſquam illius intestini: &

& ipsa gula crassiorem & fortiorem habet compositionem propter massam crassiorẽ quàm in se continet, quę est liquidior quãdo descẽdit in hoc intestinũ. Dominatur autem in hoc intestino neruus secundũ latitudinem, quo mediante expellit contẽta à se. & componitur ex duabus tunicis sicut quodlibet aliorum, tamen debilẽ habet expulsiuam. Attractiuam uero nõ oportet ut fortem habeat, quia stomachus superpositus expellit à se quod continet ipsum intestinũ, & inferius intestinum trahit ab ipso intestino, & massa ex sui grauitate seipsam deprimit. Est autem hoc intestinũ rectum & extensum duplici de causa, quarũ una est ut det locum hepati à dextra parte, & spleni à sinistra. Alia causa est, quia omnis penetratio per rectum et extensum facilior est, quàm per nodosum B & tortuosum. Post hoc intestinum sequitur aliud, quod ieiunum appellatur, quia in animalibus mortuis uacuum inuenitur, cuius rei causa duplex assignatur: una, multitudo uenarum meseraicarum sugentium ab ipso fortiter massam in eo coadunatam. Alia causa est multitudo cholerę descendentis à cysti fellis ipsum pungentis, & mordicantis ipsum, & cogentis ad expulsionem. Sed quæritur quare non accidit idem de inferioribus intestinis? ad hoc dico quòd cholera in stomacho pura est & sine admistione cum massa, & propter hoc magis uiolenta quàm in alijs intestinis, in quibus admiscetur cum fæcibus & uires suas amittit. Hoc intestinum sequitur aliud quod C ileon appellatur, ab ile, quoniam confusum siue inuolutum appellatur, quia multas habet inuolutiones propter multiplicem ordinem uenarũ meseraicarum ad ipsum descendentium, cuius inuolutionis ratio superius assignata est. Post hoc sequitur aliud, quod orbum siue monoculum appellatur, quod crassum & gibbosum est absq; inuolutione, ut in eo tota fæx colligi possit: quia in ipso intestino primo fit putrefactio massæ, quia colliguntur ibi sordes, ut simul expelli possint, quia facilior est expulsio fęcis in summa, quàm illius dispartitæ. Item aliud est in causa, scilicet ne descendant in colon, & ibi ex crassitie & multitudine faciant oppilationem. Item aliud est in causa ut colligãtur sordes siue fęces, ut excusetur homo à continua defessione, quod accideret si statim quando accíperetur descẽderet fæx illa. Item D hoc intestinũ declinat magis in dextrã partem, ut cõfortetur per calorẽ hepatis in illa parte existentis. Crassam & amplam habet compositionem, ne lædatur à crassitie fæcis contentæ in ipso. Habet autem unum solum foramen, & hoc propter situ suum & positionẽ. Non dico ꝙ sicut stomachus, quia stomachus protenditur in longũ, unde facta sunt ei duo orificia, unum inferius, & aliud superius. Istud uero eleuatur in gibbositatem, & latus uersus dextrã. & ut dictum est unũ foramẽ habet à latere, cui iungũtur duo foramina duorũ intestinorum, quorum uni continuatur inferius, & alteri superius. Et decipiuntur quidam dicẽtes in stomacho crassari fæces propter nimiam suctionem uenarum meseraicarum ab ipso, cum paucæ uel nullæ ad ipsum dirigantur. Post hoc intestinum sequitur aliud quod colon appellatur à colando, quia angustum est ad modum colatorij. Istud inuolutum est, ut fiat gradatio fæcis contentę in orbo ad ipsum, ne simul tota fæx ad unum descendat. Vnde in ipso diuersæ accidunt passiones, propter eius angustationem, & fæcis crassitiem. Eius inuolutio incipit ab una parte, & flectitur in oppositum, & tandem redit ad medium, ubi coniungitur cum ore ultimi intestini, quod longaon uel extensum appellatur. Et in sui extremitate quatuor habet lacertos, quibus mediantib. anus clauditur, ut teneatur fæx & expellatur. Istud autem intestinum habet uillos longitudinales, quibus mediantibus fortem habet attractionem. Sed quæritur quare nõ habet uillos latitudinales propter compressionem quæ ei necessaria esset? Ad hoc dicendũ, quòd ab extrínseco habet iuuamentum fortis expulsionis, quia in mirach pellicula inuoluente intestina sunt octo lacerti, quibus mediantibus fit expulsio fortis ab isto intestino. Hoc autem ultimum intestinum, rectum, & extensum est ratione superius assignata. Sed proximum supapositũ, scilicet colon, est inuolutum, ne si esset rectum & extensum, fæx tota descenderet in ipsum, quæ debet colligi in orbo paulatim & successiue. Et in illa comparatione se habet orbus ad stomachum, colligẽdo eius superfluitates, in qua comparatione se habet uesica ad hepar, colligendo eius superfluitates.

De anatomia hepatis.

Et creauit deus hepar, ut esset uas generationis sanguinis, & origo uenarum. tamen in hoc dissentiunt Aristoteles & Galenus. Vult enim Aristoteles ꝙ cor sit principium sanguinis. & probat ꝙ hepar non, his rationibus. Hepar enim componitur ex uenis, componentia uero sunt priora cõposito: ergo hepar non est principiũ uenarum. Item hepar carnosum est. & uenæ potius à neruo quàm à carne nascuntur. neruo enim magis assimulantur. Item uirtus uitalis influit à corde ad cætera membra. Vita autẽ in calido & humido consistit, & ita in sanguine. quare sanguis à corde. Gal. dicit quòd ab hepate, hac ratione. Sanguis generatur ab hepate. ergo hepar est principium sanguinis. Item alia ratione. Superfluitates rei, originẽ illius circunstãt: sed urina est una superfluitas sanguinis, quæ continetur in uesica. Item sanguis melancholicus est alia superfluitas, quæ continetur in splene. Item sanguis cholericus est alia superfluitas, quæ continetur in cysti. omnes istæ superfluitates, & earum uasa collocantur circa hepar: ergo in hepate est principiũ sanguinis, cum superfluitates circũstent ipsum. Ad hoc dicit autor, ꝙ nihil prohibet sanguinem ortum habere ab hepate, licet hepar carnosum sit, uena autẽ sit neruo similis, sicut in luto crescit corallus. Potest autẽ dici ꝙ tam cor ꝙ̃ hepar est principiũ sanguinis: sed

primum

primũ & mediatum principiũ est cor. ab eo enim A
est calor artifex. Hepar uero est principiũ imme-
diatum, & proximũ. Hepar concauum est ex una
parte, gibbosum ex alia, positũ sub diaphragma-
te, declinãs magis uersus dextrã. Concauũ, pro-
pter meliorẽ receptionẽ. recipit enim stomachũ
ex parte intra concauitatem sui. Vnde habet plu-
ra additamẽta, quædã minora, quædam maiora:
quæ se habent ad concauitatẽ stomachi, in cõpa-
ratione digiti ad manum. Mẽbra enim bonæ cõ-
prehensionis debent esse, sicut uolæ manũ, &c.
Extrinsecus autem gibbosum est hepar, ut forma
eius exterior sit similis formæ corporis interio-
ris. corpus enim interius rotundum est. Et hepar
coniungitur spinæ dorsi. unde secundũ formam
rotundam ei assimulatur. Ponitur autem in dex- B
tra parte ex directo, ut directe suscipiat supra se in
sufflationem cordis ipsum uiuificantis. Ab infe-
riori autem concauitate hepatis exit quædam ue
na, quæ post suum exitum in una parte diuiditur
in plures ramos, scilicet in quasdam uenas subti-
les quæ mesaraicæ dicuntur, quarum quædã sub-
intrant intestina, & sugunt ab eis, quædam uero
subintrant stomachum, & ibi terminantur, sugen
tes ab ipso quod melius est & subtilius. Prædicta
autem uena ramificatur & diffunditur per totam
ipsius substãtiam. Ex parte quidem eius gibbosa
rami hepatis iterum conueniunt, & constituunt
quandam uenam maximam à gibbo hepatis, quę
caua uena appellatur, & dirigitur ad ipsum cor,
ubi ramificatur interius in cõcauitate quæ lactea C
appellatur, quia quasi lacteus est humor ille quem
sugit ab intestinis & à stomacho.

De anatomia uesicæ fellis, & splenis.

Creauit deus singula uasa singulis superfluitati
bus sanguinis, quia plura conferunt iuuamẽta na
turæ. in secunda enim digestione tres superfluita
tes exeunt à sanguine, scilicet spumosa superflui-
tas superius calida & sicca, quæ cholera appella-
tur. & fæx inferius residet, quæ melancholia dici-
tur. & aquosa superfluitas, quæ admista sanguini
phlegma appellatur: intrans autẽ uesicam urina
dicitur. Fecit enim natura duas cystes, id est, uesi-
cas, maiorem scilicet & minorem, sed maiorẽ sci-
licet uesicũ urinæ: minorem autem quę cystis fel-
lis appellatur, scilicet folliculus continens chole-
ram. & supponitur ille folliculus scilicet cystis fel
lis in concauitate hepatis, scilicet in loco genera-
tionis sanguinis, habẽs continuationem cum he-
pate, & habet tres meatus. unus dirigitur ad fun-
dum stomachi, quo transmittitur cholera in ipso
stomacho, propter digestionem confortandam.
alium habet meatũ qui ad intestina dirigitur per
plures ramos, ut ad ieiunum, per quos transmitti-
tur cholera ad mundificationem ipsorum intesti-
norum. Vnde ex oppilatione cysteos fellis plu-
res accidunt passiones in intestinis. cholera enim
quæ transmittitur, mordicando & pungendo mo
uet intestina ad expulsionem. habet autem mea-
tum ad ipsum hepar, quo mediãte sugit ab hepate
quod calidum est ad sui nutrimẽtum, quia calidæ
& sic. complexionis est. collum habet iste follicu-
lus in quo dominãtur fila longitudinalia propter
attractionem fortem. Componitur autem filis la-
titudinalibus propter expulsionem, & filis trans-
uersis propter retentionem. Proprium autem uas
superfluitatis melancholicæ est splen. Ponitur au
tem splen inter duo membra calida, cor scilicet &
hepar, ut sua potẽtiali frigiditate inducat tempe-
rantiam in extremis. est enim melancholicæ com
plexionis. Et habet duos meatus, unum qui diri-
gitur ad os stomachi, quo mediante transmittitur
melãcholia ad illam partem, ad prouocandum ap
petitum. Vnde ex oppilatione splenis accidit fa-
stidium. sicut ex nimia apertione eius & trãsmis-
sione melancholię superflua accidit bulimus, siue
caninus appetitus. Alium autẽ meatũ habet qui
dirigit ad hepar, quo mediãte sugit ab ipso quod
melancholicum est ad sui nutrimẽtum. Habet au-
tem figurã linguę aliquantulum oblongam, & ad
modum cinguli cingit ipsum stomachũ. Ex altera
parte coniũgitur hepati, ut sugat ab eo quod me-
lancholicũ est. Et propter hoc in passione splenis
patitur stomachus, quoniã nõ trãsmittit ad ipsum
melancholiam in debita quantitate. Patitur etiã
hepar quãdo non attrahitur ab eo melancholia in
debita quãtitate, quoniã ex retẽtione eius in hepa
te infrigidatur hepar, & accidit error secundæ di
gestionis. Cõponitur autẽ splen ex crassa carne
& dura & melancholica, rara tamẽ & porosa, ut
possit suscipere intra se melancholiã ad sui nutri-
mentũ, cũ melãcholica superfluitas generetur ex
sanguine, ut deportet sanguinẽ per mẽbra. neq;
enim est necessariũ totã superfluitatẽ illã dispergi
per mẽbra. necesse autẽ fuit illã separari à sangui-
ne, & uno loco deponi, donec eã ceret à corpore.

De anatomia renum.

Creauit deus duo colatoria, quibus separetur
aquositas à sanguine, ne sanguis corrũpatur per
ipsam. quæ quidẽ renes appellantur. Et sunt duo
potius quàm unũ, quia si esset unum solũ, oporte-
ret esse amplũ, propter superfluitatem aquosam
quam reciperet, & sui amplitudine impediret alia
membra uicina sibi, propterea sunt duo parui, ut
suppleatur officiũ unius magni, quia nõ habet lo
cum aliis mẽbris sufficientem. Item alia est ratio D
quare sunt gemini, ut si impediat unus aquosam
superfluitatẽ recipiendo, accipiat eam alter pro
maiori quantitate. Habet autẽ situm unus in dex-
tra parte, alter in sinistra, ut directe sibi opponan-
tur, quia ille qui est à dextra parte, superius collo-
catur & coniungitur hepati. ille qui est à sinistra,
inferius locatur, ut amplificet locum splenĩ. Sunt
autem renes ex solida substantia, propter multi-
plex iuuamentũ. Vnum est, ut concurrant multa
in paruo spacio, & recipiãt multã superfluitatem
in paruo spatio. Aliud est, ut sua soliditate resistãt
humoribus, ut humori cholerico pungẽti & scin-
denti, qui transit ad ipsos à stomacho. Tertium iu
uamentum est, ut ex sua duricie & soliditate com

primant

primãt sanguinem cum superfluitate, ad modum A
duorum nodorum comprimẽtium aliquos mea-
tus, rectificando sanguinem ad sui nutrimentum,
reprimendo aquositatem. Triplex enim est sepa-
ratio sanguinis ab aquositate. prima in gibbo he-
patis. secunda in caua uena, à qua transmittitur
aquositas cum primo sanguine quasi lotura car-
nium ad ipsos renes, quibus fit secũda separatio.
in renibus uero tertia. Vnde si meatus renum ni-
mis aperiãtur ut sanguis fluat in uesicam, sanguis
tunc exit in urina. Habent autem renes duplex
os. unum superius, per quod trahunt ab hepate
per quosdã cannales: aliud per quod emittitur in-
ferius ad uesicam. Dirigitur autem quædam arte-
ria à corde ad hepar per mediũ hepatis ad renes,
deferens eis spiritum uitalem siue uitã. Item quę- B
dam uenæ dirigũtur ab hepate ad ipsos renes ex-
terius, deferentes sanguinis nutrimentum ad ex-
teriores partes renum. Interius enim non habent
renes uenas, sed nutriuntur à sanguine quem at-
trahunt per cannales cum aquosa superfluitate.
Coniunguntur autẽ renes cum quibusdã spõdy-
lis dorsi. unde transmittunt ei uestem quæ uestit
eos exterius, & dant eis sensibilitatem. Habẽt au-
tem figuram intus concauã aliquantulũ, exterius
gibbosam & nodosam. Et circa orificia, quædam
habent additamenta, quę circundantur pinguedi
ne, cuius ratio per similia alibi assignatur.

De anatomia uesicæ.

Sicut creauit deus proprium uas superfluitatis
primæ digestionis, ita creauit propriũ uas super- C
fluitatis secundæ digestionis, ut uesicam uas uri-
nę. Habẽt ergo renes duo emunctoria, quasi duos
canales per quos transuehitur urina post separa-
tionem eius à sanguine in uesica. Subintrant ergo
illi duo canales exteriores tunicam uesicæ circa
medium tumorẽ eius, & fluit urina inter duas tu-
nicas ex utraq; parte uesicæ ad os illius, ubi tandẽ
intrant per interiorem tunicam uesicæ penetran
do ipsam. Et dum intrat uesicam urina transmissa
à renibus, clauditur exterius os uesicæ, ne aliquid
exeat. Et econuerso dum exit urina à uesica, clau-
duntur duo prędicti meatus, ne aliquid subintret
uesicam interim: & hoc per dilatationem interio-
ris tunicæ, & comprehensionẽ eius cum exterio-
ri. Contexta est autem exterior tunica ex filis lon D
gitudinalibus, & uiget in ea magis attractiua. In-
terior autem tunica contexitur ex filis latitudina-
libus: & hoc propter comprehensionẽ: & ex trãs-
uersis propter retẽtionem. Os autem uesicæ con-
stat' ex quibusdam lacertis, quibus mediantibus
constringitur & aperitur in horis necessariis. Du-
plicatur autem eius interior tunica ad exteriorẽ,
& in fundo uesicæ, quia necessarium fuit ut esset
densa & fortis, ne acutis humoribus, & sanguine
melancholico scinderetur, quod accideret sibi si
subtilis esset compositionis.

De anatomia matricis.

Creauit deus matricũ radicem, ut esset instru-
mentum & locus generationis in muliere: cuius
collũ est in comparatione uirilis uirgæ. & eius si-
phac, scilicet interior cõcauitas, est in cõparatiõe
ochei, id est burse testiculorũ: & hac cõparatione
se habet instrumentũ generationis in muliere ad
instrumentũ generationis in masculo. in qua figil
lum imprimẽs se habet ad sigilli impressionem in
cera. Instrumentũ fœminę habet figurã inuersam
& protẽsam, id est fundatã intus. Instrumentũ ho-
minis habet inuersam et protẽsam extra. Collum
aũt matricis lacertosum est: multas habẽs pellicu-
las & inuolutiones ad modũ bursæ, sicut & collũ
uesicę, ut possit dilatari & cõstringi quãdo opus
fuerit. Quoniã ante horã partus ipsius fœminæ
os matricis cõstringitur secũdũ omnes sui plicas
ad modũ rosæ, cuius folia cõplicantur antecẽ ex-
pandatur ipsa. Vnde ita strictus est meatus colli
matricis, ꝙ solũmodo uiã habet urina per ipsum.
In prima aũt defloratiõe dilatatur collũ matricis,
& rũpuntur quędã uenę subtiles, quę sunt in dex-
tra parte ipsius colli, & exit sanguis. Duplex uero
est os matricis. unũ exterius, & apparet uisui, ad
quod terminatur collũ matricis, aliud uero inte-
rius, in quo inchoatur collũ. Istud uero os in hora
cõceptionis ita clauditur, ꝙ nõ posset etiam acus
intrare: ita enim disposuit natura, ne post conce-
ptionẽ aliquid de spermate exeat, uel de aliis su-
perfluitatib. subintret, & lædat fœtũ. In hora aũt
partus ita dilatatur collũ matricis, ꝙ eius amplitu
do fere concauitati interiori ipsius matricis adæ-
quatur, ad modũ rosæ, quę tota expãditur secun-
dum omnes sui partes. Interius aũt circa medium
tumorẽ ipsius matricis sunt duo additamenta in-
uersa, siue protensa, sicut duo cornua, uel duo ca-
pita mãmillarũ, quibus adhærẽt duo fœtus, unus
à dextra parte, scilicet masculus, alius à sinistra, sci
licet fœmina. Sicut enim natura exterius præpa-
rauit duo instrumẽta nutritionis, scilicet duas mã
millas, ita interius duo suspẽsoria. & sicut plures
sunt mãmillę extra & intra, & plura sunt iuuamẽ-
ta matricis interius, quæ etiã uisui apparẽt. Vnde
quidã per simile dicebant, decepti in muliere, esse
quinq; cellulas, quidã septem, quia tot fœtus pos-
sunt simul esse in matrice. Ad hoc dicẽdũ, ꝙ sicut
in arbore plura pira apparẽt uel adhærẽt in stipi-
te proueniẽti ex arbore à quo accipiunt nutrimẽ-
tum, ita in matrice possunt plures fœtus adhærere
uni additamẽto à quo omnes accipiũt. Patiuntur
aũt ista duo additamẽta duas distinctiões corpis
mãmillæ. unã propter colligantiã uniꝰ cũ dextra
mãmilla, reliquã ob alterius cũ sinistra. Dicit Hip
poc. ꝙ si gracilescat dextra mãmilla, masculi abor
tum faciet. Ponitur inter longaonẽ & uesicã, &
illi est illud intestinũ quasi culcitra super quã quie
scit. In quibusdã collum matricis est gracilius, &
lõgius, & tortuosius, & in quibusdã breuius & re
ctius & crassius. sicut in quibusdã uiris uirga gra
cilis, longa, & tortuosa, in quibusdã aliter dispos
ta. Cõponitur autẽ matrix ex duab. tunicis, qua-
rum exterior magis carnosa est, interior uero ma-
gis neruosa aliquantulũ, ut sensum possit habere,

non tamen magnũ: quia si nimiũ sensum haberet, matrix nimis lædereť in partu. Exterior aũt spissior est propter hoc, ut seruaret naturalẽ calorem. Interior autẽ ligamentalis est, id est ex ligamẽtis, & cõponitur ex omni genere neruorũ, scilicet lõgitudinalibus, latitudinalibus, & trãsuersalibus. Alligatur autẽ matrix spinæ dorsi fortiter posterius, & duabus coxis. Similiter eius ligamẽta descendũt ad genua. à genibus usq; ad pedes. Superius autẽ alligatur diaphragmati, cuius ligamenta ascendunt usq; ad mãmillas & oculos. Sub istis autem additamentis extra ex utraque parte inferius prope os matricis ponuntur duo ianitores, quasi duo oua, scilicet testiculi, qui scilicet aliquãtulum sunt latiores quàm testiculi maris, qui aliquantulum sunt oblongi: illi latiores propter humiditatẽ descendẽtem, isti oblongi propter caliditatẽ. Creauit autẽ natura ista gemina, ut in eis esset locus digestionis ipsius spermatis, ad hoc ut ex ipso esset materia corporis humani. Sunt autẽ uasa seminaria antecedẽtia & consequentia, quibus defertur sperma uel materia spermatis. Vasa autem antecedentia sunt quædam uenæ quę prodeunt à cerebro usque ad testiculos, & deferunt sanguinem dealbatum qui erat ad nutrimentum cerebri ad ipsos testiculos, qui mediãte sua uirtute attractiua talem sanguinem attrahunt ad nutrimentũ. Resíduum autem illius nutrimenti à testiculis transmittitur per seminaria uasa cõsequẽtia in ipsa uirga uirili, & per illã in matricẽ ad generationem fœtus: cuius quod spermatis in homine strictus est meatus & tortuosus & lõgus, ut subtilietur & habilitetur per longum tempus: in muliere non est ita necessarium ut subtilietur, quia eius sperma debet crassius esse & humidius q̃ sperma uiri, maxime ab isto agente patiens. propter hoc breuior est transitus à testiculis mulieris in matricem: statim enim subintrat matricẽ sub inferiori ore à latere matricis ex utraq; parte illius, & non per illud os. unde non coniungitur cum sperma te maris antequã utriusq; sperma perueniat in matricem. Sub interiore autẽ ore matricis illius iacet os aliud, scilicet uesicæ, quod subintrat collũ matricis, & ita exit urina secũdum eandem uiam per quam intrat sperma. Conueniunt autem sperma maris & mulieris in matrice ita, q̃ sperma maris agit in sperma mulieris. Sperma aũt maris naturaliter intẽdit imprimere formam eius à quo deciditur, & sperma mulieris intendit suscipere. Illud autem facit sperma uiri in spermate mulieris, ut dicunt alíj in sanguine menstruo, quod facit fermentũ in pasta, scilicet ebullitionẽ. Et Gal. uult q̃ utrumq; agat in reliquũ, & patiatur à reliquo. In principio enim admiscentur spermata, & fit spuma in eis mediante uentositate eleuante ampullas. In ipsis enim sunt tres spiritus, scilicet naturalis, spiritualis, & uitalis, qui mouent materiam quolibet genere motus quorũ quilibet intẽdit ad generationẽ propriæ causę materialis, scilicet spiritus uitalis ad generationẽ cordis, spiritus naturalis ad generationẽ hepatis, & animalis ad generationẽ cerebri. Subintrante ergo in profundum spermatis uẽtositate, actione trium spirituũ in medio nascitur uesicula quædã: superius autẽ propè alia uesicula, à latere iuxta inferiorem alia. Ex prima uesicula formatur ipsum cor. Ex secunda superius posita cerebrum. Ex tertia hepar. Tamẽ maxima est dissensio inter auctores de ordine formationis. Hipp. enim in libro de natura fœtus uoluit q̃ cerebrũ esset primũ in creatione, ut patet ex sensu, quia in ouo primo apparet caput pulli. Isaac uidetur consentire, quia cõparat hominẽ arbori inuersæ, & cerebrũ radici arboris. Alíj uolũt q̃ hepar primũ sit in creatione, quia illud membrũ cuius operatio primo est necessaria, primo debet creari: sin minus, inordinate procederetur. Et istã ratiõe dicit Arist. q̃ cor primo creatur, quia eius operatio primo est necessaria. & ideo primo debet creari. non enim posset nutriri nisi primo uel prius fieret uita. Vnde cũ operatio uitalis primo sit in corde, primo creatur cor. In istis tribus mẽbris, artifice natura petẽte exteriores partes, exterius terminatur uehiculũ, quo mediante alligatur fœtus uni partium capitum mãmillarũ, per cuius uehiculi inferiorem meatum transmittitur de puro sanguine mẽstruo matris, uel alio, per quẽ mẽbra quæ prius erãt alba rubificantur. Illud autem uehiculum allígat fœtũ matrici: & cum illud uehiculũ posterius sit in cõceptione, alíjs tamen prius est in perfectione. Per sex autẽ primos dies in illa materia apparet spuma, & aliæ tres ampullę principalium membrorum. Postea per tres sequentes dies inchoãtur interius lineationes & punctationes aliorum membrorũ. Per primos autẽ sex dies nihil attrahitur à matrice, quia parũ aut nihil deperditur de illa materia: & si deperditur, nõ est utilis restauratio, unde nihil attrahitur. Per sex autẽ dies sequẽtes penetrãte uentositate & spiritibus ad exteriora, perficiuntur ramificationes uenarũ & arteriarum. Per duodecim dies sequẽtes, subintrat sanguis per uniuersa membra carnea. Vnde in abortu apparent tunc temporis frusta carnea. Et per ipsos diuiditur etiam spinalis medulla à cerebro per spinã dorsi. Item per nouẽ dies sequentes distinguuntur mẽbra à se inuicẽ, latera à collo, & collum à capite, coxæ à natibus, & ita de singulis alíjs. Et ita in uniuerso erũt xxxv. dies: tamẽ in quibusdã ista tempora formationis anticipãtur, & in quibusdã postponũtur partitiones totalis tẽporis formationis, tum per unũ diẽ, tum per plures. Tripliciter ergo uariatur totũ tempus formationis. quoddã enim terminatur in xxx. diebus, quoddã in xxxv. quoddã in xl. ita q̃ quinq; dies semper interueniũt et intercidũt. Causa aũt huius diuersitatis est calor intensior in quibusdã, remissior in alíjs: & materia magis & minus obediens. Fœminę corpus tardius formatur q̃ corpus maris. Tẽpus aũt motus, id est illud in quo apparet uel sentitur motus uolũtarius ex anima sensibili, duplũ est ad tẽpus formatiõis. Tẽpus autẽ partus triplum

triplum ad tempus motus. Et propter istas diuersitates temporũ formationis, etiã uariantur tẽpora partus. Et ideo quidã nascuntur in vij. mense, quidã in viij. & quidã in ix. Totum autem quod dictum est de temporib. formationis, experimento compertũ est per diuersa tempora abortuum, in quibus apparẽt uisui antiquorum medicorum successiuæ diuersitates formationum.

De anatomia panniculorum fœtus.

In quibusdã autem materijs calor est maior. statim aũt declinãte calore, & penetrante in profundum extremitatib. relictis, induitur pellícula ad modũ corticis exterius, sicut patet in ouis, quę stiuntur extra tenuissima tela prius, & postea testa duriore. Similiter in arboribus, quæ uestiũtur triplici cortice, & in fructibus quarundam arborum, qui duabus uel tribus tunicis tegũtur. Similiter fœtus in utero matris inuoluitur trib. pellicúlis: quarũ prima uersus fœtũ tenuissima est, & dicitur camísia pueri, uel profundatio sudoris. ista enim pellícula abstergit puerum à sudore, qui est quasi aerea superfluitas. Inter hanc pelliculam & sequentẽ recípitur secũda superfluitas, scilicet urina. statim enim quãdo excolatur per renes, nõ intrat statim uesicã, sed per quendã meatum dirigit ad umbilicũ, ubi exit, & subintrat istas duas pellículas, & nõ expellitur inde ante partum, imò exit cũ puero. Cuius retentionis hæc est causa, scilicet ut ex humiditate mollificet & infundat matricẽ, ut sufficiẽter amplificetur ad exitũ pueri, quia facílius excolatur per humidũ q̃ per siccũ. Interior autẽ tunica subtilior est cæteris. & cõponitur ex arterijs & uenis, in quibus defertur sanguis ad nutrimentũ fœtus, uenalis sanguis hepati, arterialis cordi. & hæc est tunica similis retinæ. Prima autẽ superfluitas non est in fœtu, quia nihil dum est in matrice intrat per os, & ita nihil in stomachum & intestína, quod postea exeat per secessum. Venit autẽ ei nutrimentũ per umbilicũ de sanguine materno, qui transmittitur ad hepar, & ibi quandam susc̃ipit digestionẽ. Inuoluitur ergo iij. panniculis fœtus, sed non propter dictas causas solum, sed ut fœtus firmiter adhæreat matrici. nõ enim sufficeret illud unum solũ uinculũ per umbilicũ, nisi in pluribus locis per pelliculas illas alligaretur matrici. Habet enim fœtus positionẽ & situm mẽbrorum naturalẽ secundũ diuersas sui plicaturas naturales. Ambas aũt manus habet positas supra ij. genua, brachijs extẽsis ex utroq; latere, & faciem positam inter manus, & nasum inter genua. & habet genua flexa, & pedes iunctos. processu autem temporis crescit & augetur uehementius, & fortius mouetur. Et tendit ad exitum triplici de causa. una causa est propter angustiã loci in utero materno. alia causa est propter defectum nutrimẽti: non enim sufficit ei quod transmittitur à matrice. tertia causa est angustía inspirandi & expirãdi, & paucitas aeris, qui quidẽ nimis calidus attrahitur. In matrice ergo tẽpore partus puer cõuertit se ad exitũ, scilicet caput inferius & extremitates superius. Hic naturalis ordo est in exeundo, ut præcedat caput, & sequãtur cætera mẽbra. Caput enim ex sua crasitie & grauitate facit locũ cæteris mẽbris gracilioribus: quando uero præcedunt pedes, timendum est ne brachia frangantur: quãdo præcedit unus pes, timendũ est de alio. idem dico de cæteris membris. Rumpuntur enim cotylidones, & exit sanguis cum aquositate, qui retentus inter pelliculas mollificat & infundit matricem. Matrix autem post tantam dilatationem cito redit ad propriam uel pristinam constructionem, et hoc nimía operatione naturæ.

De anatomia genitalis uirgæ.

Habet autem uirga uirilis compositionẽ ligamentalem. Cõponitur enim ex crasis uenis, neruis, & arterijs: ut recipiat multũ intra se de spiritu & uentositate, quæ faciunt ipsam inflari & erigi quãdo opus fuerit, & per ipsam deportari materiã semẽtalem. Longitudinẽ naturalẽ habet inter vi. & ix. digitos, ut possit attingere ad locum sibi destinatũ in proiectione spermatis. Item habet ij. meatus, unũ in quo defertur sperma à testículis, aliud in quo defertur urina à uesica, qui tamen ij. meatus cõueniunt tandẽ in unũ meatũ. In ipsa enim uirga sic accidit sicut in collo matricis, quia per aliũ meatũ exit urina, & per alium meatũ intrat sperma uiri, tamẽ ipsi ij. conueniũt in ipso collo, & fit meatus unus. Veniunt autẽ nerui ad eius compositionẽ ab inferiori parte spinalis medullę, ueniunt etiã quędã ligamẽta à pubis ossibus. Virga habet duo paria musculorũ, unum par lõgitudinaliũ & protensorũ, quibus erigitur & extenditur: & aliud par habet musculorũ transuersorum, quibus mediãtib. erigitur. Quare si unus musculorum spasmaretur, tunc declinat uersus unum latus. alter uersus alterum declinat si neuter dirigítur. Istis etiã mediantibus post iniectionem spermatis retrahitur ad priorem mensuram.

De anatomia cordis.

Creauit deus cor ex carne crassa forti & dura, ut esset longinquũ à lęsionibus, neq; nimis uelox, neq; nimis tardum esset ad motũ, neq; nimis paruum, propter multũ aerem & sanguinẽ quẽ recipit. Figura autẽ eius est pineata, quia latũ aliquantulum in rotundum est in parte una: & hoc ut locum haberent amplum uenæ & arteriæ exeuntes & subintrantes in illa parte. Et in alia sui extremitate punctale habet acumẽ, ut in una sui parte cõtingeret ossa costarum quibus uicinatur, nę læderetur ab ipsis. Et pineatam habet figuram & rotundam, quia nulla figura melius quàm ista coniungit punctum cum superficie, cum à pũcto per crescentes circulos gradatim perueniatur ad ultimam superficiem. Inuoluitur autẽ cor in quodam forti panniculo ad sui defensionem, qui capsula cordis appellatur. inter quem & ipsum cor, tantum uacat spatium, quod sufficit ad plurimã cordis dilatationem, ne ex constrictione inducat suffocationem in ipso. Colligatur autem cordi in tribus locis, scilicet in punctali extremitate, ubi ma

gis est chartilaginosa, propter defensionem illius partis à duricie ossium uicinorum: & in duabus auriculis similiter: quæ quidem auriculæ apparẽt extra, quasi duo additamenta carnium, per quarum inferiorem subintrat uena deportans sanguinem ab hepate ad nutrimentum cordis, & ad generationem spirituũ, & sanguinis uitalis. superiorem autem auriculam subintrat canna pulmonis, deportans aerem ad temperationẽ caloris innati: & ita leuioris, scilicet aeris meatus est superior. Cor autẽ habet tres distinctiones, siue folliculos, ad modum quarundã burſarum, in quarum parte suprema recipitur aer, in quarum infima recipitur sanguis, in quarum media quæ fouea appellatur, fit aeris & sanguinis cõmistio, & spirituũ generatio. Vnde ille locus in corde dicitur minera spirituum. Componitur autẽ cor ex omnibus generibus filorũ, scilicet lõgitudinalibus quibus attrahit, latitudinalibus quibus expellit, & trãsuersis utrorumq; quibus retinet. Vergit autẽ cor uersus sinistrum aliquantulum, ut det locũ hepati posito in dextra parte, ne duo tam calida membra in una parte corporis ponantur corpus calefacientia. Sunt autem duo subintrantia cor, uena concaua deferens sanguinem ad nutrimentũ cordis, & generationẽ spirituum, & canna pulmonis deferens aerem, ut ex ipso & aere generetur spiritus. Duo egrediuntur, sicut est uena arterialis, uel arteria uenalis. quæ sic appellatur, quia media est inter uenam & arteriã, quæ deferunt sanguinẽ calidum & subtilem ad nutrimentum pulmonis. Et propter hoc dicũt quidam q̃ pulmo calidã & siccam habet complexionem, quia nutritur calido & sic. sanguine, scilicet cholerico: tamen ex accidenti frigidus est & humidus: unde dicitur proprium uas phlegmatis. humor enim distillat à cerebro ad pulmonẽ quasi pluuia, unde ex accidẽti abundat in eo phlegmatica humiditas. Ista autem uena unam tantũ habet tunicã, cũ omnes aliæ ad minus duas habeãt: et hanc mollem habet, & hoc multiplici ratione. una ratio est, quia intrat substãtiam pulmonis, quæ tenera est & mollis: & si uena esset crassa & dura, de facili posset siccari, & suscipere rimam, et fissurã, & pulmo per ipsam. Alia ratio est quia mollis est, ut sequatur motum pulmonis. quod non faceret si esset dura: & est ad modum iunci in aqua, qui ex sua mollicie & flexibilitate sequitur motum aquæ. Alia ratio est, quia uena nõ procedit per longam uiam, imò tantum per substantiam pulmonis. unde iacet super pulmonem sicut super culcitram. Vnde si sanguis uenam impleat, cum non habeat durũ & resistẽs, nõ lædetur ex percussione. Alia uena egrediẽs à corde est illa quæ dicitur aorta, quæ defert sanguinẽ uitalẽ per totũ corpus: & habet duas tunicas, interiorẽ durã, & exteriorẽ mollem. durã propter subtiliorẽ sanguinẽ & penetrantẽ, ne ille extra resudaret. defert enim sanguinẽ pulsatilem ista. Exteriorem habet mollem, quia si haberet eam duram, cum iste sanguis pulsatilis impleret illam interiorem & ipsa exterior ex eius duricia repercuteretur & læderetur tunc: & propter hoc exterior mollis est, ut receptio ictus siue pulsus sit tãquam in molli. Ramificatur autem ista per totũ corpus: & eius rami interius superiacent uenis quietis, ut tanquã uolubile omnino sustẽtetur ab illis. Exterius uero iuxta superficiem corporis supponũtur eis, unde habeant ea quasi scuta & tegmenta. Et discernitur iste sanguis pulsatilis qui uitalis est ab ipso qui nutrimentalis est, quoniam hic saltando exit interpolate, alius continue & quiete.

De anatomía pulmonis.

Viuit cor cum suis dilatationibus & constrictionibus & quietib. intermedijs, cuius calor excellens, signum est audaciæ. superexcellens uero signum est maniæ. Non enim magnitudo cordis causa est audaciæ, neq; paruitas est causa timiditatis: quoniam lepus & ceruus magnum cor habẽt secundum mensuralem sibi proportionem, cum timidi sint. quędam similiter animalia paruum habent cor, sed calidũ, & propter hoc audacia sunt, sicut serpens tirus, mustella, &c. Et quoniã cordi necessaria fuit continua aeris attractio, ut in animalibus ambulabilibus, neque potuit attrahi ab extrinseco, tum propter loquelam & uociferationem siue cantum, tum propter corruptionem aeris exterius, necessarium fuit ut esset aliquod uas receptaculum aeris attracti interius, ut aer reseruaretur ad tempus, & rectificaretur à suis nociuis qualitatibus, quod quidem uas pulmo uocaẽ. Est igitur pulmo caro tenera & rara, ut recipiat aerẽ in magna quantitate. Vnde animalia quæ magnũ habent pulmonem & ualde rarum, multũ morantur sub aqua. quę paruum, parum morantur. hi enim frequenter inspirant & expirant: alij uero rarius. Habet autem pulmo magnam quãdam cannam, quæ superius terminatur ad epiglottidem, per quam attrahitur aer: quæ quidẽ canna ramificatur & dispergitur per multã substãtiam pulmonis: & iterũ ex opposita eius parte est canna quæ subintrat cor descendendo. Non autem mouetur pulmo per se & suo proprio motu, sed potius motu dilatationis in inspiratione, & constrictionis in respiratione, qui quidẽ motus à corde sunt, quoniã in sui cõpositione pulmo nõ habet neruum, à quo est motus cõmunis membro animalis. Exterius aũt inuoluitur quadã pellicula, quę fit ex neruo dilatato circa ipsum: & ex ista pellicula totum sensum habet in se. Et est pulmo in illa cõparatione ad alia ambulantia, in qua sunt branchię piscium ad ipsos pisces. Habet aũt pulmo v. distinctiões, pelliculas scilicet tres ex una sui parte, & ij. ex altera. ij. maiores & iij. minores, ut si forte lędatur in una uel ij. sui partibus, saluetur in alijs, quoniã si esset cõtinuatio in sui parte, lęsio unius partis per continuationem totale membrum læderet. Habet autẽ pulmo distinctiones ij. maximas, & quinque subdistinctiones paruas, quas pelliculas nuncupamus, ut si forte una earum læderetur & impediatur à suo effectu & actione, altera suppleat, neq;

neq; cesset ab officio suo. Tres autem illarũ pellicularũ magis uergũt uersus dextrã. quarũ una nõ mouetur sicut cæteræ, sed tantũ ad hoc est ut per eam trãseat uena cõcaua, quæ ab hepate dirigitur ad ipsum cor, et illa uena est quasi lectus in quo iacet. Duæ uero pelliculæ magis uergũt uersus sinistrum, cuius dictionis hæc est ratio: quia iij. pelliculæ à dextris sunt, ut una illarũ sit uicinior uenæ concauæ quam uellit. Alia ratio est, ut exeuntes ex æquo ij. panniculi ex parte cordis, cũ ipso corde teneant sinistrã partem pectoris. Et iij. pellicule ex parte hepatis tenebunt dextram partẽ pectoris ex æquo, ne aliqua pars pectoris relinquatur uacua magis quàm alia. Tibia autẽ pulmonis instar stipitis habentis multas radices ramificatur secundum substantiam pulmonis, qui quidem ramus per totum pulmonem diffunduntur ita, quòd eorum capita siue orificia extrinsece sunt aperta, neq; aliquo tempore clauduntur, sed fugunt continue & attrahunt superfluitates pectoralium, descendẽtes à capite ad loca inferiora pectoris. Neque solum per illos ramos cannæ pulmonis attrahuntur superfluitates cordis, sed etiam superfluitates à capite descendentes. Est autem pellicula quædã diuidens suos thoraces à se inuicem, transiens per maiorem diuisionẽ pulmonis, quasi distinguens eum in duas medietates, alligatas cum spinis dorsi posterius, anterius uero pectori. cuius causa finalis prohibet ne transeat aliquod læsiuum ab uno thorace ad alium, si lædatur uel patiatur prius quàm alius. Canna autẽ pulmonis superius componitur ex annulis quibusdam perfectis. inferius autẽ ex annulis imperfectis: quanto enim magis ascẽdit canna, tãto perfectiores sunt circuli, ita q̃ in ascẽsu decrescũt, donec perueniat ad perfectionẽ. Gibbositas autẽ ipsorũ annulorũ uergit exterius, & efficit gutturis tumorẽ. uersus autẽ interiorem partem ubi deficiunt circuli, est quædam pellicula fortis & spissa quæ supplet officium circulorũ. Quãdo autem cibus recipitur in gulã, illa pellicula cedit ipsi & reflectitur interius hora deglutionis, ne impediat illam, sicut impediret, si esset chartilago interius, sicut exterius. Superioris autẽ partis illius cannæ, & exterioris illius duplex est iuuamentũ. unum, ut inspiratio & expiratio fiat per ipsum, aliud, ut sit primũ instrumentũ formationis uocis, & ita fiat instrumẽtum uirtutis uoluntarie mobilis. Et est simile de pellicula cooperiente cerebrũ, cuius duplex est iuuamentum. Vnum, ut coniungat uenas & neruos et arterias exeuntes à cerebro, aliud ut tegat & inuoluat cerebrum ne lædatur & dissipetur, cum sit tenerę substantię. Expiratur ergo superfluitas aerea, quæ perueniens ad guttur format uocem. Natura ergo format sibi superfluitates, & adaptat ad quædam sui iuuamẽta, scilicet squamas in piscibus, & pilos in corpore. Componitur autem guttur ex tribus frustulis ad formandã uocem secundũ plures sui differentias, scilicet gracilem, & crassam, & ita de alijs. quoniã ad diuersos motus & contrarios alicuius mẽbri, necessaria sunt plura frustula alicuius membri, sicut patet in digitis, qui ad uarios motus aptantur: quorũ primum frustulum est quædã chartilago composita ad modũ aliarum cannarũ ambarum. Interius circulus est imperfectus, ad modũ peltæ, cuius gibbositas extra apparet in gutture. Eius uero defectus est uersus gulam. unde chartilago peltalis uocatur. Cuius quodãmodo supplet defectum quædã chartilago suppositа isti inferius, similiter circulum faciens imperfectum: sed contrario modo se habet peltali, quia eius gibbositas interius est uersus gulam, defectus uero exterius uersus guttur est. Et ita se habet hæc chartilago, q̃ oritur seu collocatur super inferiorẽ chartilaginem. cuius opus est ne impediat deglutionem, quando gula dilatatur uersus ipsam. hæc autẽ chartilago cymbalaris & coopertoria uocatur. Et est alia chartilago quę appellatur nomen non habens, cum modo colloce tur uersus partem exteriorem, modo uersus interiorem, quando opus fuerit: quia eius iuuamentum est, ut quando deglutitur cibus in gulam interim tegat os tracheæ. & iterũ cum formetur uox in gutture, interim tegat os gulæ. Si autẽ accidat quòd loquatur deglutiens aliquid, remouetur id operculum, & aperitur os tracheæ: & quãdo subintrat mica panis per tracheam, tunc natura per fortem tussim conatur expellere illam. Chartilago autem nomen non habens duo habet additamenta hæc illa quæ subintrant illud cooperculũ, siue cymbalarem chartilaginem, & tenẽt ipsam in debito loco & positione. In formatione autem uocis, quanto magis eleuatur peltalis & cymbalaris, tanto magis gracilescit uox, & trachea arteria tanto magis elongatur & arctatur. quando uero illæ chartilagines deprimuntur, uox crassescit, & trachea dilatatur intus magis.

De anatomia diaphragmatis.

Diaphragma est quædã pellicula diuidẽs regionem uitalium à regione nutritiuorũ. unde dicitur diaphragma quasi duo frangens. Cuius compositio est ex neruis & ligamẽtis. Habet autẽ illud iuuamentũ, scilicet ut sit primũ principiũ motus inspirationis & expirationis. motu enim diaphragmatis mouetur pulmo: pulmo autẽ non mouetur ex se uel per se, cũ non habeat neruũ in se. Alligatur aũt diaphragma spinę dorsi retro, & anterius pectori. Et annexum est circũquaq; corpus corpori per circuitũ, per musculos autẽ habet motũ circularem. Cũ autẽ motus dilatationis in circulo, à medio puncto incipiat & terminetur in extremitatibus, & motus cõstrictionis incipiat ab extremitatibus & terminetur in medio, necesse fuit ut principiũ motus diaphragmatis esset in medio illius. Descendit ergo à sexto pari neruorũ quidam neruus directe & perpendiculariter per medium punctum ipsius diaphragmatis, præstans & sensum & motum, qui postea ramificatur & diffundi tur per totum diaphragma. Præterea ueniunt alij duo nerui à quinto & quarto pari neruorum ab

ipsa spinali medulla & spondylis, ferentes prædicto neruo principiū: qui quidē ut adhæreat uestitur carne, ut in suo defectu subintret pelliculā illā quę est diuidens duos thoraces, facientes duas distinctiones pectoris. & quodammodo uestitur & adhæret donec perueniat ad diaphragma. Contingit autem quòd diaphragma quandoque apostematur, & impeditur à suo motu, & tunc iuuatur à quibusdam musculis lateraliter ei uenientibus, qui sunt 84. testante Gal. & etiam iuuatur à folijs narium per uehemētem inspirationem & expirationem.

De anatomia cerebri.

Et cerebrum diuiditur in tres substantias, in uelarem, medullarem, & uentres plenos spirituum, qui sunt principia neruorum à cerebro orientiū. Cerebrum autem est frigidum & humidum, frigidum uero ne inflammetur uapore fumorū ascendentiū à stomacho, & ne inflammetur motu neruorum sensibilium, uel per operatiões sensibiles, ut imaginationes & cogitationes, & ut temperet sua frigiditate spiritus uitales calidos ascendētes. Molle & humidum est, ut de facili suscipiat impressiones sensibiles, & ut possit esse nutrimentū neruorū, qui à principio sui molles sunt, & gradatim & successiue indurantur. Item leues sunt nerui, rari, & flexuosi. leues, ut suscipiant spiritus. rari ut præstarent ei facilem motum, & directum, et uelocem. flexuosi, ut deseruiant mēbris ad regendum se faciliter uersus quamlibet partē. Item cerebrum in anteriori sui parte est mollius & humidius, propter neruos sensibiles inde orientes, qui molliores habēt esse quàm nerui motiui. In posteriori sui parte durius est, propter neruos motiuos inde orientes, qui duriores habēt esse quàm nerui sensibiles, & propter illam partem in qua est thesaurus memoriæ & repositio formarum. Cerebrum autem secūdum latitudinem diuisum est in duas partes, ut hoc membrū unum sit, sicut & cætera mēbra bina, ut si forte lædatur una eius pars, altera seruetur illæsa. Descendit autem posterior pars cerebri cum suis uelaminibus in concauitatem spinæ, & ex illa parte oriūtur nerui, ex utraq; parte lateraliter atque ad ambas partes corporis uicinas tendunt.

De anatomia neruorū à spinali medulla orientiū.

A spinali medulla xxx. paria neruorum oriuntur, & unus neruus qui caret pari. quorum vij. à spondylis colli oriuntur: alia uero vij. à superiorum costarum spondylis oriuntur, quæ in rectitudine pectoris sita sunt. Alia uero quinq; quę sunt post ipsa ab inferioribus costarum spondylis nascuntur. Oriuntur & alia quinq; à quinq; spondylis renū. Ab osse uero quod renibus supponitur oriuntur alia tria. post quæ alia tria ab osse caudæ nascuntur. A caudæ autem summitate neruus carens pari oritur. Primi paris egressio est à duobus spondyli primi foraminibus, quod in capitis solū musculis spargitur, & est paruum & minutū. quoniam melius uidetur, cum locus à quo egreditur **A** sit angustus. Par secundum à foramine quod est inter primum spondylum & secundum oritur. cuius maior pars transuersa ad cutem capitis ascendit, dans ei motum. Et quod primum minus facit propter sui paruitatem, consequens ipsum complete emendat. musculoq; colli & maxillarū coniungitur, dans ei motum. Par tertium exiens à foramine inter secundum & tertiū spondylum, statim in duo diuiditur ex utraq; parte, quarum una musculis qui maxillas mouēt transmittitur: & est quando musculis miscetur temporum, & cū musculis aurium in bestijs, & quandoq; in hominibus. alia uero pars ipsius per musculos dispergitur qui inter utrasq; locantur scapulas. Par uero quartum inter tertium & quartum spondylū exoritur, **B** & partitur in duo sicut præcedens: sed pars ipsius ascendens est parua. & quidam dixerunt iam quòd ab ea penetrant rami sicut araneæ tela extensa super uenam, donec ad diaphragma perueniat, separās super duo latera diaphragmatis, & pectus in duo media partiendo incedens: sed eius pars minor ad superiora reflectitur, & in fundo musculorum profundatur, donec ad suprema uadat. & musculis mandat ramos quin inter caput & collum sunt communes: et dixerunt quidā quòd ab eo ad dorsum descēdit ramus. Quintum uero par inter iiij. & v. egressum in tres diuiditur partes: & est unus ramus, & est minor pars perueniens ad musculos qui caput anterius peruertunt, & ad alios musculos qui capiti sunt communes **C** & collo: & alter ramus ad musculos scapularum dirigitur, & miscetur, & ad medium penetrat diaphragmatis. Par uero sextum, septimum, & octauum, ab alijs secundum ordinem egrediuntur foraminibus. Sed octaui egressio est à foramine communi inter finem spondylorum colli & primum spondylum dorsi: & eorum rami uehementi miscentur mistura. secundum plurimum eius ad scapulæ peruenit superficiem. & pars eius maior, quæ est ex iiij. & minori parte quæ est ex iij. peruenit ad diaphragma. & plurimum septem peruenit in adiutorium: licet sint quidam qui ex ipsis ramis ad musculos capitis & colli & dorsi cum ramis quinti associati uadant ad diaphragma: sed tamen ille qui est ex quinto ad partem manus **D** tendit, & nō transit scapulam. Sexti uero paris quidam ad musculos scapularum diriguntur, & alij mouēt adiutorium, alij uero à superioribus partibus dant sensum adiutorio, alij mouent brachium, alij per cutem adiutorij. Septimi uero paris quidam mandantur musculis qui sunt in adiutorio, qui sparguntur dantes eis sensum. Octaui uero paris partes quędā per cutem hanc quidem partiuntur, dantes eis sensum: alij uero ad musculos brachij tendunt motū manibus præstātes. Primum autem par ex paribus membrorum pectoris egreditur inter i. & ij. spondylum pectoris, quod in duas duiditur partes. quæ autem maior est, in omnibus musculis spargitur costarum, & in musculis dorsi super primas costas extensum

procedit, & viij. neruorum colli obuiat, & similiter ad manus protēditur, donec ad digitos & palmam perueniat & manū, & segregatur per eam, dans ei motum uel sensum. Par uero secundum, à foramine egreditur quod prædictum sequitur foramen, cuius pars ad adiutorij tēdit superficiem, dans ei sensum. & ipsius residuum cum alijs partibus quæ remanserūt, aggregantur, & ad musculos scapulæ qui super eam positi sunt ascendūt, ipsius mouentes iuncturā. & ad musculos perueniunt dorsi, qui ex istis neruis spōdylorum pectoris oriuntur. & ramus qui ad scapulam non protenditur, ad musculos dorsi uadit, et ad musculos qui sunt inter costas primas in posterioribus pectoris positas. Qui uero ex spondylis secundarū nascuntur costarum, ad musculos ueniunt, qui sunt inter costas & ramos, cum istorum neruorū ramis. Prę terea à ramis neruorū arteriæ & uenæ aperte currunt, & spinalē medullam ingrediuntur per loca unde ipsi egrediuntur. Nerui exeuntes à duobus spondylis pectoris in hoc cōmunicant, ꝙ pars eorum ad musculos dorsi peruenit, et pars ad musculos uentris, & ad musculos qui sunt in dorso pressi. tertia autem superior cum neruis miscet qui à cerebro sunt descēdentes, & non alia. Et duo paria inferiora ad partes crurium multos transmittunt ramos, cum quibus ramus tertię partis, & ramus nerui primi, ossibus alchatim miscentur. Sed isti duo rami coxæ non pertranseunt iuncturam, sed in ipsius sparguntur musculis, & ita eos pertranseunt incedendo ad crura. Neruorum autem cruriū & pedum forma, à neruis manuum & pedum separatur in eo, quod non iungūtur, & inclinant submersi ad cerebrū. Non est autē forma cōtinuitatis adiutorij cū scapula, sicut forma cōtinuitatis femoris cum coxa, neq; extremitates cū origine suorū neruorum. Et isti quidē nerui ex parte cruris, diuersis tendūt modis. sunt enim ex eis qui occultant, sunt qui manifestant, sunt qui submergunt sub musculis cooperti. Et quia musculi qui ex parte femoris oriunt, neruos ad utrosq; pedes nō habuerunt à posteriorib. partibus, neq; ab occulto femorū, propterea ibi musculi multi et uenę factæ fuerunt, ut pars neruorū quæ est in pectine, curreret & penetraret in foramine quod ad testiculos descēdit, donec ad musculos uadat femoris, & descēdat ad musculos poplitis. primū autē par ex neruis sequentiū spōdylorū commiscet cū neruis antecedētibus, sicut diximus. Alia uero paria, et unū par quod ab extremitate orit caudę, musculis spargunt sphincteris, & ipsius uirgę, & musculo uesicę, & matricis, & in pāniculis uentris, & in partibus domesticis superioribus ossis femoris, & in musculis qui nascūtur ab ossibus alchatim.

De anatomia uenæ concauæ.

Vena uentrem habens ad cor, quādo uenit in rectitudinem diaphragmatis, transmittit ramos ad ipsum nutriendū. quę postea perforat diaphragma, per cuius foramen uenæ subtiles ab eis disgregatæ panniculo qui pectus in duas diuidit par**A** tes, & cordis capsulæ, atq; glandulæ quæ à medicis uocatur mina, continuantur, & per prædicta spargūtur membra. Postea uero quidam magnus ramus ab eis separatur, qui uni duarū cordis auricularum, dextræ scilicet continuatur, & diuiditur in tres partes, quarum maior dextram cordis aurem intrat, secunda cordis superficiem exteriorem circuit. tertia uero ad inferiora ramos transmittit. & postea ꝓcedit ascēdendo, & retorquet ad furculas. Et transmittit à se ramos ad nutritionem omniū partium uicinarum interiorum & exteriorum. Quando autē ramificatur ex utraq; parte, & uenit in rectitudine axillarū, ramus quidam magnus exterius ab ea egreditur, et ad locum qui est in alis axillæ protenditur, quæ basilica appellatur. **B** Sed etiā prior quę relinquitur circa furculas, quę est stipes huius basilicæ, in duas diuiditur partes: quarum una ad dextram, altera ad sinistrā tendit. Et iterum utraq; istarum subdiuiditur, quarū una diuisio humero superposita ad manum tēdit, & uocatur cephalica. Alia uero diuisio utrinq; in duas diuiditur partes, quarum una per interiores partes colli ascēdit quousq; cranium intret, & partes membrorū cerebri, & suorū panniculorum ibidem irrigat. Et in transitu eius per collum usq; ad cerebrū diuiduntur ab eo rami subtiles, qui membra in collo humectant. & hæc uena gaudet cholera. Alia uero manifesta ascendit, quousq; per faciem, oculos, caput, & nares diuiditur, ut omnia membra nutriat, quæ ideo manifesta uocat. A uena **C** autem *humerali, dum per cubitum* transit, rami *quidam subtiles* separantur, à quibus ea quę in adiutorio exterius manifesta sunt irrigātur. Similiter sub uena axillarū aggregantur rami subtiles, qui rami adiutorij musculos nutriunt. Et quando humeralis uena & axillaris prope cubiti iuncturā ueniunt, duę partes ab eis separantur, una scilicet ab axillari, alia ab humerali: & coniuncti descendunt quousq; ex eis una fiat uena, quæ purpurea uocatur. Alia uero humeralis pars protendit secundum diuersas adiutorij partes, & super arundine altera transit: & uocatur funis brachij. Axillaris uero pars altera quæ una est ex inferioribus partibus brachij, quę est in profundo, usqueadeo protenditur, quousque ad caput inferioris arundinis **D** perueniat, & fit ex ramis suis uena una, quę est inter mediū & auricularem, quæ saluatella appellatur. Pars autē quę ad corporis inferiora descendit, super spondylos costarum transit, descendendoq; inferius porrigit. à qua egrediūtur rami qui uadunt ad renum fascias, & suorum panniculorum, & ad membra quæ ex eis disponuntur, & ea nutriunt. A qua postea duo rami magni separantur, qui renum intrant cōcauitates. post quos reperiūtur duo alij qui ad testiculos uadunt. Deinceps ab eodem in rectitudinem cuiusque spondyli duo alij separantur, qui ad utraque procedentes membra quæ circa ipsa sunt, uel quę sunt occulta, ut uulua, uesica: uel manifesta, sicut uenter, ilia humectant, quæ quando ad ultimum

uenerit ſpondylum, in duas ſeparatur. quarum una ad dextrum pedem, & alia ad ſiniſtrum tendit. Et ab his ſegregãtur partes quæ femorum muſculos nutriunt. quarum quædam ſunt occultæ, à quibus occulti nutriuntur muſculi, quędam manifeſtæ, quæ manifeſtos humectãt muſculos. Quæ iterum quando peruenerit ad genu, in tres diuiditur partes. quarum una per molam trãſit, cuius rami, omnes cruris muſculos nutriũt qui interius & exterius inueniunt. Alia uero ad partẽ cruris domeſticam tendit, quę ſimiliter occultaſ uſq; adeo taliter, donec partẽ ſuper malleolum interiorẽ operire incipiat. & tunc ex ea, quæ ſaphena uocatur fit uena. Pars uero tertia ad partẽ cruris ſyluestrem tendit, quę ſimiliter occultaſ quouſq; ad malleolũ ueniat exteriorẽ, quæ dicit iſchiadica. Ab utraq; autem iſtarũ, quando ad pedem peruenit, ſeparantur partes quæ per pedem ſpargũtur. quarum illæ quæ in partibus digitorũ ſunt, et ſi ab eo reperiantur, uenæ iſchiadicæ ſunt partes.

De anatomía uenarum manus.

Venę autẽ manus quæ phlebotomantur ſunt quinq;, nigra ſiue purpurea, baſilica, funis brachij, & axillaris, quæ eſt ramus baſilicæ, & ſceilem, & cephalica, quę omnib. maior eſt. Baſilica uero magni timoris eſt, propterea quod arteria cadit ſub ea. & neruus et muſculus etiã ſub ea cadunt. In baſilica quoq; phlebotomanda quanto plus ad brachium deſcenderis, erit ſanius. Propterea ſciendum quod baſilica axillaris & cephalica ſuper iũcturam phlebotomię appropriant, & non ſub ea, neq; in ea: ut ſanguis bene ſaliat, & ſit ſecuritas à nocumentis neruorũ & arteriarum. Cephalica uero quod eſt ex collo ſupra ipſum partim, & partim ſub ipſo euacuat, et terminũ partis hepatis nõ pertrãſit, neq; hypochondriorũ. Baſilica uero euacuat partes pectoris, & quod eſt à parte uentris inferius. Nigræ uero iudicium inter cephalicam & baſilicam mediũ eſt. Funis uero brachij ſimilis eſt cephalicę. Sceilẽ ſiue ſaluatella quidẽ quæ in dextra, doloribus hepatis confert, & quæ in ſiniſtra, doloribus ſplenis, Et quod ſanguis phlebotomiæ dimittatur donec per ſe reſtringit. Manus quoq; illius qui phlebotomatur, in aqua calida ponitur, ne cito ſanguis reſtringaſ. Sed arteria manus quę phlebotomatur, eſt arteria quæ inter pollicem & indicem exiſtit. Eius iuuamentũ in antiquis doloribus hepatis et diaphragmatis eſt mirabile. Galenus hoc uidit ſomnians, & expertus eſt poſtea. Et ex uenis pedũ quę phlebotomanſ una eſt iſchiadica, & eſt à parte ſyluestri calcanei. eſt alia ſub eo, aut ſupra ipſum. Et ligatur in faſcia, & inuoluitur quod eſt ſupra ipſum in ſummitate coxæ uſq; ad calcaneũ fortiter. Et melius quidem eſt ut balneeẽ ante. Et ſi ipſa fuerit occulta, aliquis ſuorũ phlebotomeſ ramorũ, qui inter minimum & ſecundum exiſtit. Et iuuamentũ phlebotomiæ iſchiadicę magnũ eſt in dolore ſcię, & podagrę, & in uarice, & elephãtiaſi. Et ſaphena quę eſt uerſus inferiorem partẽ pedis, manifeſtior eſt q; iſchiadica quę phlebotomatur ad euacuationem ſanguinis ex membris ſub hepate, & ut ſanguis à ſuperioribus ad inferiora declinet. quare menſtrua prouocat, & hęmorrhoidum orificia aperit. Et ſuper calcaneum retro eſt uena, quę eſt ſaphenę ramus, & operatur quantũ ipſa. Et ad ſummum phlebotomia uenarũ pedum cõfert ægritudinibus quę fiũt ex materiebus ad caput declinantibus, & ęgritudinibus matricis. & magis debilitat q; phlebotomia uenarũ manus. In uenis capitis quę phlebotomãtur, quędam ſunt quietę, quędam pulſatiles. Quietę ſunt uena frontis quę inter duo exiſtit ſupercilia. cuius phlebotomia confert grauitati capitis, & proprie illi quę eſt in poſteriori parte, & grauitati oculorum, & dolori capitis. Super cornu capitis phlebotomatur propter hemicraniam, & ulcera capitis. Et duę uenę temporum quę flexuoſę incedũt. Et duę uenę quę ſunt in angulis oculorum lachrymalibus nõ apparent multum niſi propter cõſtrictionem ſuffocantẽ. Et in ipſis non eſt profundandus phlebotomus, quoniam forte fierẽt fiſtulę. & non egrediẽt ſanguis niſi paucus. Iuuamentũ phlebotomię harum exiſtit in dolore capitis, & hemicrania, & ophthalmia antiqua, & lachrymis, & pãno, & ſcabie palpebrarum, & nyctalopibus. Et ſunt tres uenę, quarũ locus eſt poſt locũ ubi extremitas auris tangit quãdo prouenit ad capillos. & una earum eſt magis manifeſta, quę phlebotomatur in principio aquę. et quãdo caput ſtomachi fumum recipit. & poſt hoc cõfert ulceribus cruriũ, & colli, et poſteriorũ capitis. Et ex iſtis ſunt duę iugulares. & minuũtur in principio lepręe, & fortis anginę, & anguſtatione anhelitus, & in aſthmate acuto, & in raucedine uocis, & in apoſtemate pulmonis, & in ſpirãdi difficultate quę ex multo ſanguine fit calido, & ęgritudinib. ſplenis & laterũ. Modus ligãdi eas eſt, q; oportet trahere caput ad contrarium partis phlebotomię, ut uena extendatur ſicut chorda. Et ex eis ſunt uenę labiorum, ſcilicet quatuor. ſuper unumquodq; exiſtit par, quę conferũt ulceribus oris, & puſtulis, & doloribus gingiuarũ, & earum apoſtematibus, & earum laxitati, & ulceribus, & fiſtulis, et ſciſſuris, quę ſunt in eis. Et ex eis eſt uena quę eſt ſub lingua. & propter grauitatẽ linguę, quę eſt ex ſanguine, minuitur. Et ex eis eſt uena, & eſt inter mentũ & labium inferius, quę phlebotomatur propter oris fœtorẽ. Et ex eis eſt uena furculę, quę phlebotomatur in mordicationibus oris ſtomachi. Et ex uenis quę phlebotomantur in corpore, ſunt duę uenę ſupra uentrem, quarũ una ſupra hepar, altera ſupra ſplenem. & phlebotomatur dextra in hydrope, et ſiniſtra in ęgritudinibus ſplenis. Ex arterijs uero quę ſunt in capite, eſt arteria temporis, quę quandoq; phlebotomatur, quandoq; inciditur, quandoque extrahitur, quandoq; aduritur. & hoc fit, ut rheumatiſmi ſubtiles conſtringãtur, qui ad oculos deſcendunt. Et duę arterię quę ſunt poſt aures. quę phlebotomantur propter ſpecies ophthalmię, & principium aquę, & pannos, & nyctalopas, & antiquum

tiquum dolorem hepatis. In earum tamẽ phlebotomia ſemper exiſtit timor, & tardaſ cõſolidatio.

De anatomía membrorum conſimilium.

Omnis operatio ab anima procedẽs, ut melius in actũ procedat, in corporibus noſtris perficitur. Inſtrumentorum autẽ corporalium alia ſunt ſimplicia, alia compoſita. Simplicia ſunt, quorũ quancunq; partem ſumpſeris, ſenſibilem communitatem habet cum corpore & diffinitionem. Compoſita uero ſunt illa, quæ non &c. Sed quoniã ſimplicia ſunt in compoſitis, & non conuertitur, de his prius dicendum.

De oſsibus.

Inter ſimplicia primum eſt os, quod eſt fundamentũ totius corporis, & erectio & ſuſtentamentum motus & ſenſus. Quædã oſſa ſpecialia habẽt iuuamenta. Quoddã enim propter fundamẽtum eſt, ut os ſpinæ, ſiue oſſa ſpõdylorũ. quædã ut ſint ſuſtentamentũ ſenſus & motus, ut ſunt oſſa pedũ, tibiarũ, & cruriũ. quoddam ad tuendũ, ut os craniĳ, nimirum ad tuendum cerebrum ab extrinſeco nocumento. quoddã ad replendũ, ut os quod ſupra ſpondylum excreſcit quaſi additamentũ. & hęc oſſa ſeſamina uel ſimenia dicuntur. huiuſmodi oſſa maxime reperiunt piſcium, ſcilicet qui nõ habent medullam tranſeuntẽ per mediũ ſpondylorum. quare parũ apparent huiuſmodi oſſa in eis.

De chartilagine.

Eſt aũt chartilago membrũ mediocre in natura inter os & carnẽ. eſt enim mollior oſſe, durior carne, & eſt propter hoc in animali, ut ſit diuiſiuũ oſſis à carne, ne nimis durũ coniungaſ cũ molli immediate. Propterea uero caro quãdo uulneraſ & quaſſatur ab extrinſeco, magis ląditur ab intrinſeco oſſe propter ſui duritiem. Quædam tamẽ chartilagines ſpecialia habẽt iuuamẽta. unde quædam poſita eſt in animali, ut ſit iuuamentum extremitatum bucellarum ingredientium uacuitates alterius oſſis, & concauitatem eiuſdem. quoniam inter illa minor læſio eſt, quàm ſi durum ſupra durũ fricaretur in motu. quædam poſita eſt in extremitate ſcapularum & humerorũ, ut in hora percuſſionis minor fiat læſio. quędam ad defenſaculum nocumẽti extrinſecus aduenientis, ut chartilago ante os ſtomachi poſita quaſi enſis protẽſa. quędam eſt ſuſcipiens & retinens muſculos à remotis partibus ueniẽtes, & dicitur chartilago epiglottalis. quædam ut ſit ſuſpẽſorium carnium inferiorum, quæ ponitur in extremitatibus coſtarum inferiorum & perfectarum.

De neruo.

Neruus eſt membrũ mediocre in duritia, dilatabile & extẽſibile, ſolutionem continuitatis non de facili recipiẽs ſiue rupturam, ſuſtentaculũ motus & ſenſus ad uniuerſa corporis membra.

De chorda.

Chorda eſt membrum ab extremitatibus muſculi ortum habens, ad ſimilitudinem chordæ arcus effecta. Quemadmodum enim chorda arcus incuruata incuruatur arcus, et relaxata relaxatur, ſic muſculo relaxato chorda impellitur à muſculo & relaxatur, quare membrum extenditur. muſculo uero contracto, contrahitur & chorda, quare membrum incuruatur.

De ligamento.

Ligamentum eſt membrum inſenſibile, ortum habẽs ab extremitate oſſis, inſenſibile per ſe, ſenſibile tamen per accidens, quoniam per muſculũ. Et eſt duplicis iuuamenti in corpore. unum eſt, ut ipſo medio iungatur os cum neruo. aliud eſt, ut cũ neruo iungatur ad hoc, ut fortis ſit, cum ſubtilis ſit in eius ortu, à cerebro ſcilicet uel à ſpinali medulla alba, & cum multiplicem ſuſcipiat deciſionem in eius proceſſu.

De muſculo.

Muſculus eſt membrum ex neruis, ligamẽtis, & carne, ligamentorum & neruorũ interſtitia replens, cõpoſitum, ut ipſo tracto, uel dilatato ſecũdum ſui partes, ſequaſ extẽſio uel incuruatio mẽbri mediante chorda. Et eſt muſculus idem quod lacertus, quaſi laceratus, id eſt diuiſus ſecundũ diuerſas ſui partes. Tendo autẽ nõ eſt ligamentũ ut quidam exiſtimãt, ſed eſt idem quod chorda.

De arteria.

Arteria eſt membrũ, ortũ habens à corde, concauum exiſtens, ut per eius concauitatẽ cõcurrat ſpiritus uitalis ad omnes partes corporis.

De uena.

Vena eſt membrum ortum habens ab hepate ſecundum Gal. concauũ exiſtens, ut per eius concauitatẽ ſanguis nutrimẽtalis tranſmittaſ ad omnes partes corporis.

De panniculo.

Panniculus propter multam neceſsitatẽ in corpore creatus eſt. Quidam enim continet membrũ in ſua forma debita & poſitione, ut pãniculus inuoluẽs cerebrũ. ipſum enim eſt molle, ſimiliter inuoluens inteſtina. Quidam eſt diuidens nutritiua à ſpiritualibus, ut diaphragma. Quidam eſt cooperiens intrinſecam coſtarum ſuperficiem. Quidam eſt ſenſificãs, & tales ſunt qui pulmonis, hepatis, ſplenis, renum habentur. unde in profunditate ſubſtantiæ eorum non ſenſificatur homo extrinſecus, niſi ſecundum duos panniculos: Præterea renes mediante ſuo panniculo ſuſpenduntur in fine dorſi.

De medulla oſsium.

Medullam quidam exiſtimãt eſſe membrũ, cũ mihi dubium ſit. Mollis eſt in ſubſtantia unctuoſa, quoniam mediante eius uirtute ſuſtentatur.

De carne.

Caro eſt propter hoc, ut repleat interſtitia neruorum & ligamentorũ, uenarũ & arteriarum. *al. intrinſeca*

De humore.

Eſt humor membrum molle, ad ſuſcipiendum impreſsionem de facili. Ex his ergo poteſt elici, quod membrorum ſimplicium quædam ſunt dura ut oſſa, quædam mollia ut humor, quędam media inter mollitiem et duritiem ut media, quędam magis accedentia ad duritiem, quędam magis ad

mollitiem. Item quod omnium membrorũ simpli A
cium siue cõsimilium causa materialis est sperma,
præter quàm carnis, & adipis siue pinguedinis.
Adipis enim causa materialis est unctuositas san-
guinis. frigiditas & humiditas efficiens. & remo-
tio à partibus à principio caloris, scilicet à cor-
de. Est positio eius localis, scilicet circa partes ue-
tris & renes. Carnis uero, purior pars sanguinis
est causa materialis. efficiens, calor & siccitas, uil
lorum à se decisione, uenarũ & arteriarũ interstí-
tia secũdum sui positionem debitam adimplens.
Item carnis diuersæ sunt species. quædã enim du
ra, ut caro cordis. quædam mollis, ut caro pulmo-
nis. quædam mediocris, ut caro hepatis. Item car
nes differunt secundũ colorem. quædam enim ni
gra, ut caro splenis. quædã alba, ut caro glandis, B
testiculorum. quædam albior, ut caro uberũ. que-
dam purpurea, ut caro hepatis, quædam rubra, ut
caro communis. quædam rubicunda, ut caro cor-
dis. quædam flammeola, ut caro pulmonis. quæ-
dam crocea, ut caro maxillarum. De sperma te au-
tem dubitaẽ utrũ sit materia prædictorũ, ut dictũ
est, propter diuersas opiniones Arist. & Gal. Se-
cundũ Arist. sperma uiri coagulo cõparatur: sper
ma autẽ mulieris lacti. Quare in spermate uiri est
uirtus coagulationis actiue, in spermate muliebris
coagulationis passiue. Secundũ Gal. utriusq; sper
ma coaguli est materia. sed uirile fortius, muliebre
debilius. Itẽ pars spermatis trãsit ad glanduloſam
carnẽ in oscheũ deposita, similis ex simili produ-
cta, ad similitudinẽ partis pastæ depositę quasi fer C
mentũ alterius. Item glandularum quædam posi-
ta est in radice linguæ, humiditatis collectiua, un-
de hauritoriũ saliuæ dicitur. quædam in locis iun
cturalibus, similiter humiditatis collectiua, ut sub
axillis et in inguinibus. Item quędam carnes sunt
villosæ. quædam carẽt villis, ut caro pulmonis, he
patis, splenis, renũ. Villosę, ut musculi quibus de-
feruntẽ sensus & motus per diuersa corporis mem
bra. Membrorũ autẽ uillos habentiũ quædam ha
bent villos lõgitudinales, & hi sunt attractiui. que
dam latitudinales, & hi sunt villi expulsiui. quędã
uero transuersales, & hi sunt retẽtiui. Quoddam
autẽ membrũ magis habet de villis longitudinali
bus & latitudinalibus, ut gula, quoddã magis de
trãsuersis & latitudinalibus, ut stomachus. quod- D
dam magis de latitudinalib. cẽ de aliis, ut intesti-
na. Item membrorũ villos habẽtium quędam ha-
bent unam tunicam tantum, ut uesica, quia huius-
modi ratione mollis substantiæ cõtentiuæ. quędã
duas, ut arteriæ, stomachus, & intestina. & hoc ne
fiat fissura in his qua exiret sanguis. quoniã nimia
relaxatione, ipsius exhalarẽt spiritus. & ad impe
dimentũ utriusq; operationis, propter diuersas o-
perationes descẽdentes à diuersis principijs diuer
sarum compositionũ. Item inter omnia corporis
membra, septem sunt membra regalia & famosa,
multam sublimitatẽ habentia secundum septẽ or-
bes planetarũ, & eorũ contradistincta, quæ mem
bra sunt minerę spirituum animę & intelligentię.
scilicet cerebrum, cor, hepar, & stomachus. Reli-
qua minus principalia, scilicet renes, uesica, testi-
culi. Secũdum uero quosdam, quatuor sunt prin-
cipalia tantum, scilicet cerebrum, cor, hepar, & te
sticuli. secundum quosdam uero, tria sunt princi-
palia, scilicet cerebrum, cor, hepar, & testiculi nõ,
eo quod non faciunt ad esse indiuidui, sed ad esse
speciei. secundum alios duo tantum, scilicet prin-
cipium sensus & motus scilicet cerebrum, princi-
pium uitæ scilicet cor. secundum Arist. uero unũ
tantum, scilicet principiũ uitæ, id est cor. Vnde ui
dendum est quæ sit eius substantia, quæ composi-
tio, quæ cõplexio, quę forma, quis situs, qualis sit
eius motus. Substãtia uero eius est caro crassa, du
ra, & solida, unde ratione soliditatis ponderosa. cp
sit dura probo. Caro eius melancholiæ est genera
tiua. Item si cor distemperetur, reducetur ad tem-
perantiam cum lapidibus, scilicet corallis, marga
ritis, hyacinthis, & similibus duram substantiã ha
bentibus. quare non est aliqua pars humani cor-
poris, sub æquali proportione ad ipsum, quæ ita
pendeat sicut cor. Est frigidæ cõplexionis de sub-
stantia. et hoc secũdum Arist. secũdum uero Gal.
est de calida & sicca complexione, eo quod conti
net in se calorem totius corporis, scilicet materiã
caloris, scilicet sanguinẽ & spiritũ uitalem, quos
per uniuersa corporis membra exufflat. quare ra-
tione continentiæ & influentiæ secũdum Gal. di-
citur calidæ & siccæ complexionis. Complexio-
nem habet cor ex diuersis substantijs, aliorũ mem
brorum substantijs similibus, scilicet ex carne du
ra ut prędictum est, & chartilagine extrinsecus in
radice eius existente, quæ nõ multum differt à na-
tura ossis, & panniculis fortibus & spissis ipsum
cor inuoluentibus, nec etiam ipsum contingenti-
bus in aliqua sui parte, præterquã in duobus uen-
triculis, & parte pineata extrinsecꝰ. & hoc ut pos-
sit se dilatare & constringere secundum quod ne-
cesse est animali. Vnde secũdum diuersas partes
ipsum cõponentes, uniuersalius assimulatur alijs
membris quàm aliquod aliud membrũ. quare est
principium & uniuersalius alijs. Item formam ha
bet ad modum pineæ aliquantulũ rotundã. Talis
enim forma minus est superfluitatis collectiua le-
sionem præstituręs. Superius est lata, ut secundum
eius latitudinẽ uenæ & arteriæ competenter ori-
rentur ab eo. Inferius pineata & obstructa, ut se-
cundum illam partem thoracem aliquantulũ con
tingentem minus læderetur ab ipso. Item intrinse
cus formam habet rugosam quando constringi-
tur, planam quando dilataẽ. Item intrinsecus uen
tres habet tres, scilicet dextrum, sinistrũ, & medi-
um. dexter est inferior & magis uersus hepar dis-
positus, attrahens ab hepate quod sibi necessariũ
est ad sui nutrimentum. Sinister est minor & supe
rior uersus pulmonem positus, attrahens ab eo de
aere quod sibi necessariũ est. Inter hos uentres est
medius, meatus quidam siue fouea ab auctoribus
appellata, in profundo cordis sita, in qua sanguis
cum aere attracto commiscetur, & fit ex his spi-
ritus

ritus uitalis, quẽ per uniuersa corporis membra A
exufflat. Cordis uero positio est in medio, ut o-
mnem corporis partem calefaciendo respiret, &
ab omnibus attrahat ad sui iuuamentũ. declinans
uero uersus sinistrum magis. & hoc, ut hepar am-
pliorẽ habeat locum, quoniã ualde regale est, præ
terea ut uena cõcaua uiam habeat ampliorẽ ab he
pate ad cor, sibi deferens sanguinem. præterea ut
pars sinistra proportionetur dextræ in calore: quo-
niam splen membrũ frigidum est, id est remisse ca
lidum secundum medicos. Hepar uero membrũ
calidum est. & ita quod minus est ex parte splenis
de calore, reperitur ex parte cordis. Item prędicta
duo habẽt additamenta, cordis duabus auriculis
comparata, quasi coxæ deposita, materiã spiritus
uitalis utraq; recipientia, & usq; ad profunditatẽ B
cordis transeuntia. Item huiusmodi additamenta
in cordis cõstrictiõe sunt rugosa, in eius dilatatio-
ne, extensa, id est suis uillis latitudinalib. & trans-
uersis, ut sit in ipso corde attractio & expulsio, &
ita in his tanquam instrumentis fit motus cordis.
Motus autem cordi principium est uirtus moti-
ua. Virtutis autem motiuæ causa est anima. Calo-
ris autem, motus. fortitudinis uero caloris, for-
tis motus & frequens. Cor autem fortiter & fre-
quenter mouetur. Motus uero cordis dilatatiui
causa est attractio nutrimenti cibalis. Cibatur e-
nim spiritu & sanguine attracto. Fortiter autem
mouetur, ut fortiter attrahat à membris, quæ pri-
us hora constrictionis exiccanẽ. præterea fortiter
mouetur & frequenter, ut recuperetur in eo quod C
ferè continue calore eius cõsumitur. Item motus
cordis constrictionis causa, est superfluitatum col
lectarum expulsio fortis. Motus causa, est fortitu
do uirtutis. frequẽtiæ motus causa est necessitas.
Item motu constrictionis exufflatur calor à corde
per totum corpus, sanguinem subtilians, cursibi-
lem efficiens ipsum, à putrefactiõe defendens. prę
terea à motu spiritus, subtiliaẽ sanguis, & cursibi-
lis efficitur. Sunt enim coniunctæ pulsatilis uena
& uena quieta. sed quieta supposita, pulsatilis su-
perposita in interioribus membris, quia pulsatilis
dignior est. In exterioribus uero pulsatilis suppo-
sita, quieta superposita, ut sit eius defensaculum à
nocumento exteriori. Item cor non solum mouetur
motu dilatationis et constrictionis, licet uillos D
in sui constructione habeat, sed etiam cerebrum.
sed diuersimode, quoniam cor per se, cerebrũ ue-
ro per accidens, id est per exufflationẽ spiritus ui-
talis à corde fit dilatatio cerebri, & per recursum
eius fit constrictio. Similiter inferius orificiũ sto-
machi dilatando & cõstringendo mouetur, horis
tamen determinatis. Similiter oris matricis in ho
ra egressus fœtus, & hora ingressus spermatis, fit
dilatatio, & tempore retentionis eiusdem fit con-
strictio. Similiter omnes uenę meseraicę quãdoq;
aperiũt ea orificia, quandoq; claudunt. Item pro-
pter multitudinem materiæ contentæ in corde fit
animal audax, propter paruitatẽ eiusdem, fit timi
dũ. Similiter propter diuersas qualitates materię
cõtentę susçipit cor in se diuersiões, et nõ propter
sui magnitudinem & paruitatẽ ut quidam existi-
mant. Item tres posuit Arist. rationes persuaden-
tes cor esse principium uenarum & arteriarũ exi-
stentium in corpore. prima talis est, principiũ ca-
loris est cor. sed calore fit digestio nutrimẽti. ergo
cor est principiũ digestionis nutrimenti. Item est
principiũ digestionis nutrimenti. ergo & eorũ in
quibus fit digestio. sed sunt uenæ & arteriæ. ergo
est principiũ illarum. si principium uerũ, ergo ulti
mum. Contradicit Gal. ꝙ caua uena uadit ad ip-
sum, deferendo ei nutrimentũ ab hepate. ergo à si
mili cũ uenę exeant à stomacho ab hepar, simili-
ter ab intestinis iij. ad hepar uenæ, non erit hepar
principium uenarũ, sicut neq; cor. Itẽ contra Gal.
sic. Omne quod trahit originem ab aliquo assimu
latur illi. sed uenæ trahunt ab hepate. ergo assimu
lantur illi. Cõtrà, uenæ frigidæ & siccæ cõplexio-
nis sunt. ergo hepar, quod falsum est. Item hepar
componitur ex uenis & arterijs. Sed componen-
tia præcedunt compositum in natura. non ergo
hepar est principium illarũ. Item omnia membra
perforata sunt ex uenis & arterijs præter cor: qui-
bus mediãtibus exufflatur calor ad uniuersa cor-
poris membra, sicut hepar, splen, renes, testiculi,
stomachus, pulmo, & diaphragma, similiter & ce
rebrũ. decurrunt enim uenæ & arteriæ à corde ad
anterius cerebri, ab anteriori ad mediũ. à medio
ad posterius & sic ad spinalem medullã. & ita ad
neruos principiũ habentes à cerebro. Arteriæ di-
co deferẽtes spiritum uitalem exufflantur à corde
ad neruos. quare patet cerebrum esse perforatũ.
Cor autem non est perforatũ. sic ergo cor est prin
cipiũ illarũ. Contra. intra totã substantiam cordis
contingit inuenire uenas & arterias. ergo est cor
perforatum sicut alia membra. non ergo erit prin
cipium illarum. Solutio. tam uenæ quàm arteriæ
originem habent à radice cordis, & egredientes,
totam substantiam cordis ipsius intrinsecus per-
forant. Vnde arteriæ uenientes ad sinistram auri
culam ipsius, in egressu reciprocantur in substan-
tiã ipsius extrinsecus, & ita perforãt extrinsecus.
Similiter uenę ad dextram aurẽ ueniẽtes, iterum
reciprocantur in substantiã propriam. sed nõ alię
uenæ & arteriæ, trahẽtes originem ab alio princi
pio præter cẽ ab ipso. Itẽ à forma, Sicut ab anima,
simplici in essentia, tanquam puncto existenti ef-
fundũtur omnes uirtutes ad uniuersas partes cor
poris, ut anima in suis operationibus perficiatur:
sic à cono cordis & radice & puncto porriguntur
uenæ & arterię ad sui circulum, & sic ad totum. in
quibus defertur calor qui exufflatur ad totũ cor-
pus. sicq; anima est principium uirtutum. Ergo à
simili, cor est principium uenarum & arteriarum,
quod concedimus. Item dictum est Aristot. omne
quod habet ortum ab alio, assimulatur illi à quo
oritur. quare uenę nõ habent ortũ ab hepate. Cõ-
tra hoc aũt, ergo corallus qui est arbor durissima
nõ habet ortũ à luto et re molli in fundo maris exi
stente. Solutio. Arist. intelligit ꝙ dixit quantũ ad

manentem

manentem materiam.appositio autem est secun/ A
dum materiam transeũtem.Item dicit Arist.q̃ su/
pra cor est reuelatio uitæ. Item supra cõmunionẽ
animalis ad plantas nõ percepit alias præter sen/
sum & motũ.Sed secundũ Gal.cerebrum est prin
cipium sensus & motus, hepar principiũ digestio/
nis. Sed cor aut est principiũ uniuersale,aut nõ.si
primum,ergo ab eo sunt sensus & motus, simili/
ter & digestio à principio.si non,contra, aliquam
habet uirtutẽ aliã à qua fit sensus & motus,& aliã
ab illa qua fit digestio,illa uirtus quid erit si uirtus
sit:quare fit pulsus:Cũ cor sit principium uniuer
sale ad omnia membra, erit & eius uirtus uniuer/
salis:et ita pulsus fieret in omni membro,quod fal
sum est præter q̃ in arteria solum.Itẽ in corde fun
dant omnes uirtutes morales.quod patet per hoc B
q̃ ad cõplexionem cordis uariatã sequit uariatio
uirtutum moralium. Morales enim uirtutes sunt
dispositiões animalis interiores. Virtus autẽ mo/
tiua & sensibilis exteriores. ergo cor erit princi/
piũ illarũ.Itẽ uirtus motiua & sensibilis fundat in
corde. ergo & uirtus uegetabilis. ergo ut prius,
cor erit principiũ uegetationis. Itẽ,propter duas
rationes posuit Galenus hepar esse principiũ. V/
na talis.In hepate primo reperit sanguis:& in eo
fit digestio.ergo ipsum est principiũ digestionis.
& alia talis,In qualibet digestione expelluntur su
perfluitates ad sua propria receptacula,sicut ad ue
sicam fellis cholera,ad splenẽ melancholia,ad ue/
sicam urina.sed huiusmodi receptacula circũstant
hepar,& non cor.ergo hepar est principium dige
stionis,& immediatũ,ut à quo.& cor est principi/
um mediatũ, & proximũ & immediatum est he/
par. Et ita patet diuersitas inter Gal.& Arist.

CL. GALENO ASCITVS LIBER

DE ANATOMIA OCVLORVM.

NICOLAO REGIO CALABRO INTERPRETE

De libri huius intentione & utilitate.

VIA oportet secũdum amorẽ
scientiæ & utilitatem artis eos,
qui conantur passiones quę cir
ca oculos consistunt curare,sci
re naturã & positionem oculo
rũ qui in integritate & sanitate C
sunt(nam & uetus ait magister
naturam corporis esse principiũ eius quod opus
est ad medicationem)ideo necessariũ putauimus
existere pauca de oculis ante usum & initiationẽ
operationum dicere,ut in dispositionibus quæ in
oculis consistunt uel à positione,uel à periptosi ali
qua,& in doloribus qui sequũtur & consensorijs
passionibus,sicut licet uidere in punctione facta
in cornea tunica,et cũ ea uidelicet in secũda & ter
tia(nam magna ex parte in sequenti die sequitur
alteratio)possimus eam quæ secundum naturam
scientes,cognoscere statim causam,& ita conue/
nientem & congruam curam adhibere.

De tunicis,& humoribus oculorum.

Consistit igitur oculus ex tunicis quidem qua/ D
tuor,humoribus uero tribus,& musculis vi.secũ
dum alterutrũ oculum,qui motus actum efficiũt.
& alijs duobus qui comprehendunt radicem ner/
ui optici,& tunicę quæ dicitur circũocularis. quę
à natura creata substernit toti oculo, circũtangẽs
& circũinduens os,ut oculus non applicet uacui
tatibus ossiũ nudis.Accedit igitur illa circũocula
ris à crassa meninge.pertransiens enim ipsa sutu
ras,& pericraniam, quã circũossalem uocamus,
ex eis peruenit ad frontẽ per spatia oculorũ,& eo
rum quę sunt circa oculum.& usq; ad iridis quidẽ
circulũ,unde cornea incipit subtiliari,peruenit.
prorsum autẽ non procedens, sed è conuerso re/
diens residuã induitionẽ operatur corpori. Hanc
igitur tunicã dicimus oculo heterocraniacã pas
sionem operari.ac etiã chemoses quæ fiunt illa su
scipit. Videmus enim in huius dispositiõibus, cir
cũscripta secundũ circulum iride, reliquas partes
phlegmone laborare,& in eleuatione existere.Et
quidem illi qui de hac parte medicatiuæ diligen/
tius tractauerũt,ita notificauerũt chemosim,quæ
est quãdo albũ oculi tumefactũ superat circulum
iridis,ut & nigrũ oculi concautũ uideatur. quo si/
gnificatur nobis q̃ in circũoculari habuit consistẽ
tiam & non in cornea.Sequitur autẽ semper ut &
circulus iridis similis eleuatiõi & equalis fiat.Sed
tamen nõ est possibile corneã per se talem sustine
re dispositionẽ,ceu chartilaginosa existens et den
sa,sed totam eius circũferentiã, præterquam si ali
quãdo toto oculo à basi eius moto disponatur si/
militer toti corneæ.Manifeste autem & pterygia
quæ consistũt circa oculos ostendunt istius natu/
ram.aucta enim & modo quodã induplicata hac
tunica efficitur pterygiũ.ita q̃ aliquando eius au/
gumẽto procedẽte,& cõprehendente partes cor/
neæ,cooperiatur non solũ iris ipsa,sed & pupilla.
& sic aliquando comprehẽsa tota pupilla,nõ solũ
inuisibilitas sequit,sed & deformitas,& improve
riũ,pulchritudine oculi cooperta à pterygio et nõ
apparente.Et de circũossali quidẽ tunica,unde ha
beat principiũ,& quomodo perueniat ad oculos,
moderate dictũ sit.De reliquis uero particulis cõ/
sequenter dicamus.A basi cerebri pori duo oriũ/
tur,ab una radice habentes & ipsi principiũ,sub/
tiliata meninge quę cerebrũ cõprehendit. In mo
dum autẽ literæ lambda græcæ diuisi peruenium
ad concauitates oculorũ,portantes per foramina
quæ in eis sunt spiritũ uisiuũ. Vterq; uero ipsorũ
procedens,& figuratus angustatiõi ossis,cõtexit

tunicas

tunicas,adimplens cõcauitatẽ quę est in eis.simul A
enim atq; in poris incipit finẽ habere, incipit cor/
nea ampliari,& inflata pficit prædictã tunicã.Ista
igit tunica ab angustia quidem pori, unde habet
principiũ,usq; ad circulũ iridis similis est, & sibi/
psi per totũ chartilaginosa existens & crassa. Inde
aũt,ingeniãte natura ut posit spiritus uisiuus pro
cedere,& obiectũ cõprehẽdere, subtiliat,et crassi
tiem permutãs fit neruosa magis,& ita cornu simi
lis cũ fiat,prebet luciditatẽ spiritui qui uenit à par
te interna.Fides autẽ eius subtilitatis, est cicatrix
quę cõsistit in oculis.Si enim quãdo post ulcus il/
lius loci fiat cicatrix, crassa accipiẽte tunica natu/
ralẽ crassitiẽ quã & extra circulũ iridis habebat,
in colore quidẽ talis apparet qualis erat & ante i/
ridẽ.operationẽ uero uisus quę desuper ueniebat B
impediẽs offuscat,nõ adhuc potẽte uisiuo spiritu
pertrãsire,sicut quãdo naturaliter se habebat ocu/
lus.Secunda uero tunica à poro optico habet ex/
plantationẽ.prouenies autẽ & ipsa secũdũ propin
quã positionẽ primę tunicę usq; ad iridẽ, colorem
suũ ostẽdit per corneã. deinde circa mediũ oculũ
ueniens,finẽ accipit ex foramine derelicto, quod
nominãt pupillã,in qua & tui uisus simulachrũ ui
des,per quod spiritus pertingit ad id quod extra
est.& huius gratia foraminalis uocata est. Secun/
dũ intrinsecã uero partẽ cyanea est. gaudet enim
hoc colore uisiuus spirit9.Neq; eñ nigrã ipsam o/
mnifariã fecit,ne tenebrareẽ uisiuus spiritus. neq;
albam,ne dispersus fatigareẽ quãdo aspicit.sed ut
resumptio & reintegratio ei fieret,sic facta est. Cũ C
hoc autem colore adhuc & hispida cõsistit tunica
uuea.unde & uuiformis uocata est cõsimiliter aci
nis uuę.Habet autẽ & uasorũ multum in forma re
tis,unde & retiformis uocat,quia est sicut & reti/
formis meninx, quæ est multis uasis complexa in
modũ retis,ut spiritus qui fert desuper inhabitet.
nõ quia prębeat reliquis particulis de uisu,sed par
tiat in toto oculo,& ut substẽtatio fiat crystalloi/
di & sedes. Tertia uero tunica & ipsa à poro pro/
cedẽs,& peruenies secundũ propinquã positionẽ
usq; ad circulũ, applicat ad secundũ uas palpebra
lium explantationũ,ad ipsam à cornea in circuitu
explantatarũ, deinde inde reuertens, similiter reti
super attracto.unde & retina uocata est.sua enim
peluicula amplectit uitriformẽ humorẽ. qui hu/ D
mor efficit molem oculi,premẽs per suã repletio/
nem,& cõuexum faciẽs oculũ apud extrinsecam
partẽ.unde & his à quibus euacuat ab aliqua pla
ga,cõcidit & residet inferius,tanq; humore qui fi
gurã eius custodiebat effuso & excíso. subtilis e/
nim est ualde tunica assimulãs,& proinde aranei/
formis uocata est.De quarta uero tunica quęstio
non parua facta est à medicis. quidam enim aiunt
esse tunicã,& continere humorẽ crystalloidẽ,qui
effundit in peluiculã tertię tunicę, ueniẽs quidem
aduersus uitriformẽ,sustentata autẽ à tunicis quę
sunt extrorsum.Et sicut circumocularis peruenie
bat ad oculũ usq; ad iridẽ,ita & araneiformis usq;
medietatẽ peruenies nõ cõprehendit totũ,ne im/
pediat uisum.Alij autẽ tunicã ipsam quidẽ nõ esse
aiũt. neq; enim explanationẽ habere à poro,sed su
pernatare,membranã autem esse crystalloidis hu
moris in hominibus.raro autẽ aliquãdo in aliqui/
bus animalibus, sicut in leonibus.Est autẽ & ter/
tio humor aqueus, qui, sicut dicit Asclepiades,re
plet intermediũ spatiũ hũoris uitrei & tertię tuni/
cę,materiã prębẽs aduidendũ:ut aũt dicũt quidã,
in medio primę et secundę tunicę est,et simulacra
quę apparẽt facit uideri.& hic humor coagulat in
suffusioib. De musculis oculorũ & palpebrarũ.

Musculi in oculis sunt sex secundũ utrũq; oculo
rum,habẽtes substratã pinguedinẽ. quibus actus
cõmotionis spiritus cõmissus est, pficiẽtis motus
eius per ipsos.Facti sunt aũt ut facile circũducan/
tur oculi,quando uolumus huc & illuc uuere. Et
duos quidẽ aiũt musculos habere superiorẽ palpe
brã & inferiorẽ.quarũ superior fortioribus indi/
guit,ut quocũq; uoluerit uuere oculus, cõtrahat,
& ad se attrahat,unũ autẽ secundũ utrũq; angulũ,
ut per eos flexiones oculorũ efficiant.quorũ rur/
sus ille qui est extra & apud paruũ angulũ maior
& fortior est,propter prędictã causam ingemina/
tus & ipse.Secũdũ alios uero octo dicunt esse mu
sculi oculi,utriq; parti duos distribuentes.est autẽ
& illorũ fidẽ cõsiderare ex his.Si eñ aliquando a/
liquis eorũ patiat offensam siue à generatiõe, siue
à periptosi,strabismi causa fit,uel spasmi.Et à gene
ratione quidẽ fortasis paralysis offendet oculũ,
augumentũ suscipiendo,ut habeat spatiũ oculus
declinandi ad alterã partem.quomodo efficiũtur
strabismi,oppositis quidẽ musculis,trahẽtib.ad se
oculũ secundũ naturã,eis uero qui patiunt assen/
tientibus tractioni illorũ. & strabismus quidẽ ita
fiet à generatione.Ex periptosi autẽ,aduenięte ali
qua causa,quæ musculo plagã infligat, & spasmi
et tractus apud eũ causa fiat.Ac etiam musculorũ
qui secundũ oculũ aliquis percussus,offendet ocu
lum uel secundũ lagophthalmũ,uel secundũ rela/
xationẽ.Si enim aliquis inexperte & inartificiali
ter hydatidẽ auferẽs fecerit appunctionẽ phlebo/
tomi ultra medicinalem coniecturã,et percusserit
musculũ,si quidẽ à phlegmone spasmatice dispo/
nat, passiõis lagophthalmę efficiet causa. Si uero
relaxatio fiat,relaxabit palpebrã,ut neq; conante
patiẽte eleuare musculus palpebrã possit,aut ali/
quo modo oculos aperire, sed grauata palpebra
ppter relaxationẽ feret semper deorsum. quocir/
ca oportet in chirurgijs huius pinguedinis maxi/
me quidẽ caute,& cũ aduertẽtia facere intromis/
sionẽ phlebotomi.Maxime autẽ in medio palpe/
bræ oportet incisionẽ facere apud uentres muscu
lorũ. non eñ ita uẽtres quãdo uulnerant anxiant,
sicut neruorũ exortus, cauẽdo ab apostematibus
quę accidũt,ut uituperia circa curã effugiẽs quis,
fortiat finẽ uenerabilẽ.Hęc igit de humoribus,&
tunicis,& periophthalmio seu circumoculari, ac
etiam musculis secũdum nostram possibilitatem,
quæ non erãt in memoria audientiũ, ad nostram
utilitatem,& amationem boni designauimus.

CL. GALENO ASCITVS LIBER

DE COMPAGINE MEMBRORVM

siue de natura humana.

EREBRVM natura quidē frigidū & humidū est, & ideo, ut facillime ad susceptionē diuersorum cōuertatur, & ut mēbris mouendis habilitatē prestet, & ut calido & sicco spiritui ad caput exalanti tēperiem inferat. cuius meninx frigida est et sicca & densa: & intra quā sunt diuisiones tres. prima dicit phantasia: secunda rationalis: tertia memorialis. Inter phantasiam & rationalem est pannus quidam frigidus et siccus, dēsior eo qui diuidit inter memorialem & rationalem, habens in se modicū tenuissimæ carnis. Ex memoriali uero procedūt duo cannales tenues & humidi, ut spinalis medulla, qui penetrāt per totam compaginē, et ueniunt usq; ad phātasię cellulam, perquos possit phantasticus spiritus & rationalis commendari memoriæ, & iterum memorialis duci ad rationem & phantasiam.

Qualiter fiat auditus.

Vnicuiq; auri supponitur unū os frigidum & siccum, & sine spiritu quidem, inferius adhærens illi tenui pannno, qui diuidit inter phantasiam & rationē: quibus sunt singula foramina in obliquo facta, habentia tenue initiū ab ipso panno: quę intrinsecus habent indumētum tenuissimum, frigidum tamē & siccū. per quod ducitur animalis spiritus ab ipso interiori panno, præstās auribus uirtutē audiēdi. Et est audibilis qualitas calida & humida, ut qualiscūq; sonus per aera inferē auri, atq; ab humiditate susc̄ipitur, à calore attrahat ad cerebrum, ut sciatur qualis sit. Siccitas uero ossium ad hoc est, ut sonitus in eis æque obseruetur secūdum exteriorem euentum.

Qualiter uisus oculis adueniat.

Oculorum autē tres sunt humores interiores frigidi et humidi. primus est ut aqua coagulata lucidissima, in qua uirtus uisibilis est. secūdus est ut tenue oui album. tertius ut uitrū, modicum habēs citrini coloris ab ipsa. Sūt autem septē tunicę, quarum nomina ad præsens tacemus. Dicendum autem est quomodo uisibilis qualitas aduenīat oculis, & unde, ab ipso scilicet tenuissimo panno qui diuidit inter phantasiā & rationē. Procedūt duo tenuissimi canales frigidi & sicci, per quos fertur spiritus ab eodem panno ad humiditates oculorū calidus & siccus & tenuis: qui penetrans omnes compagines oculorū præstat eis uisibilē qualitatem. quę †progrediens lōgius prope albū amplia tur. unde quę prope sunt, largius uidētur, quę uero longe, tenuius. quę statim quādo egredit, si sint uisibiles res, rursus reuertit ad eosdem oculos, & prescriptis humiditatibus imprimit cognitā in se rei similitudinē. unde producit cerebro, & à cerebro cordi prestat notitia. Est autē uisibilis qualitas calida & sicca. calida ut per eam aperiat & exeat, sicca uero ut per eam ad præscripta loca proprios habeat reditus.

alias progreditur longius prope albulæ amplum

Qualiter odoratus naribus adueniat.

Naribus uirtus odorabilis prestatur. quarū positio se habet ita. superius ossea sunt & foratæ, intrinsecus inuolutæ tenuibus tunicis, frigidis tamen & siccis. quę principium à phantastico panno habentes, ferūt ab eodem spiritū odorabilem, qualitatē naribus prestantē. inferius autē ab osse, chartilaginosæ & mobiles sunt, quarū natura frigida est & sicca. frigida est, ut prædictam uirtutē intus obseruent. sicca, ut aereum odorē narib. applicatū intus attrahant, & cerebro ad discretionē ministrent. Sunt et alia duo foramina intra chartilaginosas cōcauitates sita: principiū à palato & finē infra ipsas nares habētia. quibus duæ uirtutes sunt, scilicet attractiua & redditiua. quarū unam attractiuā à superioribus habent partibus. & ideo quando attrahūt, nares deponūt. alteram uero ut redditiuam, ab interioribus palato adhęrentibus. & ideo quando reddunt, quasi replendo eleuant.

Quibus partibus gustabilem qualitatē prestēt.

In totū autem ore prestatur gustabilis qualitas gingiuis, palato, capiti gurgulionis, & linguę. sed magis omnibus linguę. quoniam tenuissimę carnis, & spongiosæ est, habēs tenuissimū intra se humorem, qui saporatis rebus intra os positis se admiscens, eodē ad se tracto, infert sibi uarios sapores. intra quos species sunt nouē, scilicet dulce, amarum, acre, salsum, conditū, acidū, comprimēs linguam, formicans, & sine sapore. quorum alios amicabiliter susc̄ipit, scilicet dulce, & conditū, & sine sapore. alios uero inuolūtarie. Gustabilis qualitas frigida & humida est. frigida, ut obtineat. humida, ut saporū †humiditatem excipiat. *al. diuersitatē*

Quod qualitas tactibilis toti corpori prestet.

Tactibilis uirtus toti attribuit corpori, sed maxime manibus, magis autem harum interioribus partibus, eo quod singulariter nerui lati & tenues spiritū tactibilem à cerebro ferētes per medias plantas usq; ad digitos transeunt. ibiq; naturaliter manentes, ea loca sensibiliora cęteris reddūt. Natura uero tactibilis uirtutis penè æqua est, media scilicet inter calidū & frigidum, & siccum & humidum. unde calidum & frigidū, durum & molle, asperū & lene & cætera equaliter sentiūt. Operationes autē cerebrū alias accidentales habet, alias naturales. accidentales uero amittit, quando ab aliquo uicino membro uiciśim patitur, ut in epilepsia sensus & intellectus & memoria perdūtur: illud uero humidum, quod per spinæ medullam dorso & cæteris membris, & per uiam consimilem

milem linguæ naturaliter ab eodem cōceditur cerebro, inter ipsas omnes angustias præstare non cessat, & non amittit humiditatem.

Qualitas uuulæ, & organorū respirationis.

Vuula propterea palato suspēsa est, ut tenuiter cōsimilem linguę humiditatē tribuat, eamq; flexibilem prestet, ut cibum ori applicitū dentibus ad molendum subdat, & œsophago ad inglutiēdum concedat. etenim aliter inglutire nō posset. Canales ad interiora ferentes duo sunt, unus pneumaticus, quem Latini spiritualem dicunt. alter œsophagus cui nomen Latini gulam attribuunt. Spiritualis autem ipse gulæ superponitur. quorum capita quadam tenuissima chartilagine nectuntur, ut aperto ore quando aliquid gulæ infertur, ex ipsa chartilagine spiritualis porus constrictus quicquam ex eo susc̄ipere non permittatur. quando uero os clauditur, eadem chartilagine œsophago cōstricto, spiritualis porus ad inspirandū aptus aut apertus redditur. Eius constitutio nō ut arteria uel uena continuat, sed partibus quidem quibusdam lacertosis & tenuibus unitis carnibus cō stituitur. quod ita factū ad hoc asseritur, ut quādo pulmo dextra læuaq; sequestrat ad susc̄ipiendum aerem exteriorem, ualeat ad superiora ascendere. quādo uero ad expellendas superfluitates innati spiritus cōstringitur, facillimo motu ad inferiora descēdat. Eius inferior pars pulmoni affigit. quæ diuidit in duos canales: quorū unus per dextram pennā pulmonis, alter per sinistrā deriuat. quorū dexter dextrę auri cordis, sinister uero sinistrę supposit⁹ adhęret. qui superius susc̄ipientes frigidū & humidū aerē aliquantulū excoquūt, & excoctū auribus cordis ministrāt. ibiq; paulisper detentus iterū excoquitur, & sic interiori cellulę cordis ad *alias circa* tēperiem, & †citra cor intra marsupiū quo circundatur ad euentationem faciendam præstatur.

Qualitas cordis.

Cor uero in summo crassum est, & in fine acutum. Est autē spiritaliū membrorū principalissimum. & naturalis caloris fundamentū. & omnibus mēbris corporis calidius, quia inde calor naturalis ad omnia membra uiuificāda procedit. calidum enim est & siccum. de cuius interiori parte procedit arteria, quæ in simo hepatis coniungit, per quam attrahat sibi nutribilem sanguinem. Et ab exteriore alia procedit, quæ in duos diuisa canales, per unum nutribilem sanguinem & spiritū cerebro præstat, per alium uero in multis subdiuisa canalibus, naturalem calorem simul cū sanguine per totum corpus ad ministeriū naturale infundit. Marsupiū quo ipsum cor tegitur, duabus exsistit & constat membranis, una interiore & altera *alias mediāte al. nectuntur* exteriore †manente tenui carne qua †nutriuntur. Et propterea ita à natura factū asseritur, ut sit obstaculum cōtra ea quæ exterius cordi nocere possunt: & obseruet frigidum & humidū aerem qui cordi ad temperiem faciendam tribuitur, ut superius admonitum aut commendatum est. cuius natura similitudinem dat aut fert epiglottidis membranæ, quæ diuidit spiritualia membra, id est pulmonem & cor in superiori cella manentia à nutribilibus membris in inferiori degētibus. & de eorum natura in sequenti tractabo.

De œsophago.

Oesophagus, per quem cibus & potus stomacho attribuitur, frigidus & siccus est. Et ex altera parte pneumatico canali supponit⁹ uelatus, ex alia uero ceruici quibusdam tenuibus musculis nectitur, in similitudinem spinosæ camerę subleuatus, quousq; ad epiglottidis mēbranā producit⁹. quod penetrans ori circumplicatur stomachi quod ipsi epiglottidi suspensum est.

De qualitate stomachi.

Stomachus autem cōstat ex neruis tenuibus & longis qui lineares, & ex transuersis qui textiles, & ex obliquis qui uertentes dicuntur. quorum lineares helcticen, id est attractiuam, & anecticen, id est retentiuam transuersi, apocreticen uero, id est expulsiuam obliqui sibi uindicāt potestatem, qui intrinsecus quibusdam †obteguntur membra *al. obtegitur* nulis trino schemate consistentibus. breui scilicet & medio prolixiore, quibus potū & cibū naturali calore in lacteū succum conuersum, & ita quasi remis quibusdā ad portā impingit stomachi. quę ideo porta dicit⁹, quoniā musculis in ea positis, ministerio naturali usq; ad perfectam decoctionē nutribilis materię cōstricta claudit⁹. qua decocta, eisdem mollificatis aperta reddit⁹, quousq; præscriptū succū duodeno intestino infundat. quod propterea duodenum dicitur, eo quod duodecim digitis spaciet. à quo accepta uice ieiunū intestinū succum ipsum susc̄ipies aliquantulum decoquit. quod in duo diuisum, alterū quod tenue est in mesaraicis uenis sibi spongiosis capitibus inhærenti bus ab ipso subtrahit⁹, alterū uero, id est crassum longo & patulo, cuidā axungiæ innexo intestino cōceditur. à quo monomacū susc̄ipies aliquantulū decoquit, & sic crasso concedit intestino, quod manica dicitur. deinde ex tali diffusum, & ibidē à cholera decoctū coloratur. cuius translatione aut titillatione per pudicū circulū foras dimittit⁹. monomacum enim ideo dicitur quia uno aperitur foramine, quod insitum est ori manicę, ut sibi quicquid à lōgo accipit, sine cōtrarietate reddere possit. nam manica eo quod largū magis cæteris est, nominatur. Subtilis uero pars per mesaraicas de ieiuno subtrahitur. quæ in obliquū positæ, subtractum ad se succum decoquunt, & excoctū hepati cæ summę ministrant. quo ibidem morā faciente, adminiculo uirtutis naturalis in sanguinē uertit⁹. qui in duas diuidit⁹ partes, quarū quæ tenuior est, & uritis dicitur, †arte cōceditur hepatis. quæ per *alias alto* duos uritides canales renibus deriuat, ibiq; mānēs decoquitur. de qua sibi renes quod utilius est ad nutrimentū obseruāt. cæterum uero de eisdem poris uesicę dimittit⁹. †quę cū ad collū uesicę deue *al. quod autē al. ue nit cōiun ctim unitur* niunt, †coadunata ruuntur. Collum autem uesicę diuiditur quodam panno mediante, cui uritis porus ex una parte, & ex altera superiori membra-

næ ſcimatico ſchemate cõglutinatur. unde urina, & quicquid ex renibus affluit, fundo deſtinaẽ ueſicæ. per aliam uero, id eſt per inferiorem, cum uirga quadam continuitate coniungitur, & ſecundũ naturam, et extra naturam ueſica ipſam urinã exiſtentem foras tranſmittit. altera uero pars quę adiacialis dicitur, cholericum rubrum felli, melancholicum ſpleni trãſmittit aut attribuit. Sanguinis uero quod utilius eſt ipſum hepar ſibi ad nutrimentũ obſeruat. de quo quod tenuius eſt cordi, ipſum cor cerebro, ut præparatum eſt, miniſtrat. cęterum uero diuerſis corporis partibus per quaſdam uenas unicuiq; proprie deſtinatas additionem largi
aliàs diuinam tur† diuturnam, quod bene coquentes ad ſimilitudinem ſuæ naturæ à proprio eſſe mutantes, quod nutribile eſt ſibi retinent, inutile autem cum fortes ſint extrinſecus, per hæc decenter expellunt, per capillos, per ungulas, per aures ceratas gummas, per lachrymas, per ſputa, per egeſtiones, per urinas, per ſudorem, & per cutis ſordes.

De ſenſibus animalibus.

Per animales quinq; ſenſitiuas corpus fruitur nouem uoluptatibus, ſibi à cerebro illatis, ſcilicet dilectione, odio, triſtitia, gaudio, audacia, timore, uerecũdia, ira, & furore. Nam per uiſum, auditũ, guſtum, odoratum, & tactum diligit uel odit, gaudet uel triſtatur, audet uel timet, uerecũdatur uel iraſcitur, uel furit. Quando autem aliquis per aliquem horum quinq; ad alicuius amorẽ erigitur, cor concutitur. & ex eius concuſsione duo quidẽ prodeũt ſpiritus calidi & ſicci, quorum unus qui tenuior eſt cerebrum adit, alter uero qui denſior eſt, ſubito per neruos diffuſus ad uirgam ducitur, qui inter neruos quibus conſtituitur, & membranulas quibus inuoluitur inſiliens, erigit eam, & tenſione quadã eam inflexibilem reddit. alter uero, quem cerebro adeſſe diximus, humidũ quoddam ab ipſo ſuſcipiens, per ſpinalem medullã ad uiam renũ deducitur. per cuius duo foramina immiſſus, ſibi ſubſtratũ attingit membranulũ. quod
al. calefaciens †calefactum penetrat. & ſicut membranam egreditur & penetrat, ſic uenarum retinaculum prædicto membranulo annexum aggreditur, ex quo tenuiſsimum ſanguinem ſecum à cerebro delatum
aliàs huic †hunc miſcet, & per duos canales inde procedentes ad teſticulos funditur, ibiq; pauliſper permanens excoquitur, & in lacteum & tenacem ſuccũ conuertens, inde per gemínos canales uirgæ applicitos completo cõmuni opere ſecũ foras educit. nam pterygomatibus, id eſt alis (& ſunt orificia uaſorum ſpermatis ex quibus mulieris ſperma ad fundum matricis mittitur) ſurgentibus, per collum matricis ſubtrahit, & ſic ad inferiores celulas eiuſdem deſtinatur.

De communi ſapore coitus.

al. cõmunionis Sapor igitur †cõmunis huiuſmodi uiris in tota uirga, ſed maxime in pręputio eſt. mulieribus uero circa pectinem in continio uuluæ. Mulierũ teſticuli duo ſunt, quorum unus ſub dextro rene, alter ſub ſiniſtro tenetur. qui fundo matricis cõiuncti per ſingulos ex ſe procedentes, incitata uenere, ad cellulas eiuſdẽ ſperma miniſtrant. quod ſi ſimul cũ uiri ſpermate conueniat, uel modicũ ante, uel poſt, prius q̃ prelatum frigeſcat unitur. Si uero in ſiniſtra cellula matricis ſimul ſpermata conueniunt, fœmineum embryum generant. Si uero in dextra, maſculinũ procreant. Si uero in media, quæ ſecundum calidum & frigidum æqua eſt, ſecũdum plus uel minus utriuſq; ſpermatis, aut maſculinum aut fœmininum procreant.

De embryo.

Oportet autẽ in embryi diſpoſitione aliquantiſper immorari, & dicetur quid in unoquoq; mẽſe à primo uſq; ad nonũ ſibi naturaliter fiat, & qualiter à primo mẽſe uſq; ad ſeptimum, & à ſeptimo uſq; ad nonũ, ſi genitũ fuerit, pereat. & in ipſo ſeptimo uel nono ſi editũ fuerit, ſalubre perduret. Cũ ergo utrũq; ſperma, uiri ſcilicet & mulieris in matrice cõuenerint, ſi frigidũ & humidũ fuerit, omnino diſſoluitur. ſi uero calidum & ſiccum, conſumptionẽ incurret. ſi autem æqualitate perfruit, nulla impediente cõcipiet qualitate.

De coniunctione ſpermatis.

Spermate igitur utriuſq; coniuncto, in ſpecie conchulæ expanditur. & radice producta ſibi ſuperficietenus allígat. ex cuius calore prefati ſpermatis ſummitatibus decoctis ab ipſa diuiditur. & ex ſola radice per quam nutrimentum accipit cũ ipſo tenetur. Medium autẽ, quod infra decoctas ſummitates in modum nucis eminet, inter eadem ſpacia ſanguineam glebulam quadam frigiditate conſtrictam primo menſe obſeruat, nulla alicuius ſimilitudinis imagine in ea impreſſa. ſecũdo in uermiculi longi ſcilicet & rotundi producitur ſpecie. tertio in eo crura diuiduntur, & à lateribus brachia. collum caputq; perficit. quarto formaẽ cor & hepar, & anima id ingreditur, & naturaliter mouetur. Quinto omnis interior compleẽ compoſitio, inteſtina ſcilicet quadam diſpoſitione formantur. digiti manuum pedumq; ſcinduntur. aures, nares, os, †ueretrum, & ipſe pudicus formatur circulus. ſexto oculi ſcinduntur. ſupercilia formantur. palpebræ creſcunt. capilli & ungulæ producuntur. ſeptimo fiunt axungię, & caro perficit. cutis & omnis humiditas ſecundũ diuerſas uaſculorũ compoſitiones conſtituit. & completis ſecundum naturalem diſpoſitionẽ omnibus, laborat ut exeat. matrix autẽ nititur ut obtineat, & ut calore quæ completa ſunt confirmet & muniat. Si uero debilis eſt, cõcedit ei ut exeat. & durat, eo quod naturaliter completũ eſt. ſi autẽ matricis natura fortis eſt ut id retineat, in octauo embryon expugnato exitu non ſibi cõceſſo, fatigatus quieſcit. in nono matricis calore iam firmato, & craſsitie cõfecto, natura cõcedente patet ei aditus, & exire permittitur.

aliàs uenter

De ętate planetarum in embryo.

Habent autẽ vij. planetæ aliquid in cõpoſitione embryi ſpeciale. Saturnus quidem frigidus & ſiccus, ſua frigiditate primo menſe ſpermati gravedinem, & ſui ſiccitate compaginem parat. & ideo

ideo non creſcit embryum, ſed à ſuo calore in ſanguinem commutatum ſine augmento permanet. Secundo Iupiter calidus & humidus, calefaciẽdo cõfortans, & humectando replens, in longi & rotundi uermiculi ſpeciem ſperma producit. Tertio
al. uenas mars calidus & ſiccus, calore roborans, & ſiccitate incidens, crura diuidit. à lateribus brachia ſeparat. collum & caput informat. Quarto ſol minus marte calidus & ſic. & animã & cor, & hepar creat, & cerebrum. & creatis animã ingerens, natura liter embryo motũ preſtat. Quinto uenus frigida
al. exteriora & humida, omnia †interiora format, aures, nares, os, uirgã, & pudicũ circulum format, pedũ & manum digitos diuidit. Sexto Mercurius ſecũdum calidum & humidũ frigidum & ſiccum equus, in quo manualis habetur ſcięntia. & ponit ſupercilia. oculos ſcindit. palpebras creſcere facit. capillos et ungulas producit. Septimo luna frigida & humida, replens axũgias, carnem & ſuperficiem cõplet uenis & arterijs humiditatẽ tribuens, toti corpori nutrimentũ preſtat. & quia omnia perfecta ſunt ſi pręgnãs parturiet, ſalubriter perdurat. ſed quoniam adhuc in eo ſunt membra nõ bene firmata, indiget alio tempore ad id operis explendum. In octauo Saturnus, reiterata uice ſimiliter infrigidando embryum, matrici grauitatem infert. ſuaq; ſiccitate humores extenuans, embryo nutrimentum parcius tribuit; & propterea ægre prægnantes in hac tenuitate exiſtũt. Nono autem Iupiter calefaciendo infrigidata, & replendo tenuia, embryum corroborat, & matricis aperit aditus, & ſic exitus omnib. naturaliter perfectis cõcedit. A primo autẽ menſe uſq; ad ſeptimum ſi genitũ fuerit, nõ perdurat, eo quod naturaliter imperfectũ habetur. à ſeptima uſq; ad perfectũ nonũ, quãuis natura perfectũ ſit, tamẽ ſi generetur nõ ſubſiſtit, quia Saturni infrigidatione ſtupidum, & eius ſicçitate minorato nutrimento afflictum uel obſtrictum, corrupta matricis naturalitate, calore materno exuſtum ſi excuſſum fuerit, diſſoluit. Solet autẽ non omnibus membris perfectum ut in pluribus apparet embryon generari. plerunque uero craſſo capite, & tenui collo, uel magnis pedibus, & ſubtilibus cruribus, pedibus genibus applicatis, aut manuum ſingulis, uel duobus digitis perditis hac luce perfrui. ſed hoc dupliciter in embryi cõpoſitione cõtingit. aut enim natura æquã habet materiã, & redarguentem ſpiritũ, & ſecundum horũ duorum æquitatẽ, moderate uel perfecte informat: aut abũdantia materię & ſpiritu moderato, eidẽ materiei abundantiã alicui addit membro, ex qua naſcitur maius cæteris. uel ampliato ſpiritu et materia minorata, aut ex parte membra attenuat, aut ex toto nõ dimittit procreari. & hęc omnia aut equitate utriuſque, materiei ſcilicet & ſpiritus natura perficit, aut augmentatione uel minoratione horum unius. Solet etiam in generatione quibuſdã uiris illud muliebre, & quibuſdã fœminis illud uirile quo luxuriaẽ adijci, ſed illud impedita uel oblita natura ſic perficitur. nam quãdo aliquo euentu impediẽ uel obliuiſcitur, illud materiei humidũ ſuperfluum quod ad naturalitatẽ uel ad numerũ alicuius membri ſolet diſponere, ad alterius naturæ membrum ſine ratione mutat.

CL. GALENO ATTRIBVTVS LIBER

DE VIRTVTIBVS NOSTRVM CORPVS diſpenſantibus.

E diſpẽſantibus corpus noſtrũ uirtutibus, quot ſint numero, & quæ ſit unaquęq;, et quem in animali quęlibet locũ obtineat, neceſſariũ eſt ſcire omnes medicos, ad ſcrutandũ de paſsionibus, & inueſtigãdum eam quæ patitur, & ſanandum maxime ipſam. Scire igitur oportet ipſas ex tribus prouenire particulis. Ex capite quidem eam qua ratiocinamur, & memínimus, & ſentimus, & de loco ad locum permutamur. Ex corde uero eam qua iraſcimur & percalidi ſumus, & adhuc pulſum habemus in ipſo corde & in omnibus arterijs. Ex hepate autem eam ſecundũ quam nutrimur, & augemur, & cibũ appetimus, & aſſumptũ elaboramus cõcoctione, & digeſtione, & ſanguificatione, & appoſitione, & proſphyſi, & diſcretione, & excretione. Ad has autẽ ſuppoſitiones ſequitur neceſſario deſipientias quidẽ, & manias, & melancholias, & phrenes, & lethargos, & catarrhos, & apoplexias, et epilepſias primi principij eſſe ægritudines, & omnino in eis pati caput, uel primũ & ſolum, uel cõpatiens alteri particulæ. Febres uero alias, et epialas, & impulſatilitates, & malas pulſatilitates, & infrigidationes, & rigores & ſyncopas, & maraſmos, & quęcunq; alia talia, alterius principij eſſe paſsiones, & pati in eis ipſum cor, uel cõpatiens alicui alteri, & maxime ortorũ ab eo, uel ſolo ipſo ſecundum ſe male habẽte. Atrophias autẽ, & cachexias, & cacochymias, & diſcolorationes, & icteros, & diarrhœas, & urinarũ immoderatas excretiones & elephantiaſes, & cancros, & uniuerſos hydropas tertio principio fieri patiente, uel aliquo ortorum ab eo. Spiritus autem qui ſecundũ arterias & cor, uitalis eſt & nũcupatur. Qui uero ſecundum cerebrum, animalis: non ceu exiſtens ſubſtantia animæ, ſed ut primum eius organũ habitãtis in cerebro, quicũq; ſit ſecundũ ſubſtantiã. Ignorare enim eam confiteor, cũ à nullo demonſtrationẽ euidentem didicerim, ſolum autẽ adinuenerim complexionẽ cerebri oportere cuſtodire cõmenſuratã neceſſario eos qui meditari & uiuere recte eligunt. Sicut autem uitalis ſpiritus ſecundum

cundũ arterias & cor generaſ, materiã habẽs ge-
nerationis ex inſpiratione, & humorũ uapore, ita
animalis ex uitali amplius elaborato habet gene-
rationẽ. Decẽs em̃ fuit magis omnib. eũ transmu
tatione certiſsima potiri. Quo circa & uelut laby
rinthũ telam per quã uariã cõdidit natura prope
cerebrũ, retiformẽ plicaturã, diuturnam eius mo
ram in uaſis ingeniãs. Omnes uero particulę cor-
poris, à cerebro habẽt ſenſum & motũ: peruenie-
tib. aliſs quidẽ neruis ad organa ſenſuũ ad digno-
tionẽ ſenſibiliũ, aliſs autẽ mouẽtibus ea, quęcunq;
mouenſ motu qui ſecundũ impetũ. Cerebrũ qui-
dem nõ ſenſibile organũ à natura, ſed ſenſuũ factũ
eſt. Hęc igit̃ ſufficiãt ad præſens. Generatio uero
animalis, diſpẽſatio à tribus principiſs cõſiſtit. V-
no quidẽ eo quod in capite ſeruatũ eſt. cuius ſunt
opera ſecundũ ſe quidẽ, phantaſia, & memoria, &
reminiſcentia, & ſciẽtia, & intellectus, & excogi-
tatio. in ad aliquid uero, principalis ſenſus ſentiẽ-
tib. animalis particulis, & eis quę mouenſ ſecũdũ
impetũ. Alio autẽ eo quod in corde ſituatũ eſt. cu
ius opera ſecundũ ſe quidẽ modo eſt uelut † inge- *aliàs uigor*
niare & permanẽtia ut nõ uincanſ. ſecũdũ paſsio *animæ*
nem uero, uelut ebullitio innatę caliditatis, deſide
rãte anima punire eũ qui exiſtimaſ triſtaſſe. Et hoc
uocatur ira. in ad aliquid autem, principiũ calidi-
tatis eſſe iſs quæ ſecundũ partem particulis, & ar-
teriſs motionis pulſatilis. Tertij uero principij fir
mati in hepate ſunt omnia quæ ſecundum nutri-
tionem animalis, quorũ maximum in nobis, et in
omnibus ferè animalib. eſt ſanguinis generatio.
Huius autẽ uſus eſt et delectabiliũ finitio, in qua
uehemẽtius nocẽt motu ſecũdum intẽperantiam
& uoluptatem operationum.

CL. GALENO ASCRIPTVS LIBER

DE VOCE ET ANHELITV.

aliàs ſciſsio

EXIT Galenus ſi neruis qui
ſunt inter coſtas acciderit †oc-
caſio prope ſpõdylos, deſtruet
uox & anhelitus. hoc aũt idem
accidet ſi oſſa coſtarũ ſcindanſ, aut ſpinalis medulla ſecundũ la
titudinẽ inter finẽ colli & initiũ ſpondylorũ qui reſpiciũt ex oppoſito pectoris. Si aũt ſpinalis medulla infra hui⁹ loci initiũ ſcindaſ, nec anhelitus omino, neq; uox omnino priuabit̃: ſed tantũ de utroq; priuabit̃ ſecundũ numerũ ſpõ dylorũ qui opponunſ pectori. ſimiliter accidit ex inciſiõe coſtarũ ſecundũ magis & minus. Muſcu lus eſt organũ motus uolũtarij. Et ad unũquẽq; mu ſculũ peruenit neru⁹ à cerebro, aut ſpinali medul la. qui ſi ſcindaſ, non mouebit̃ muſculus. interior aũt muſculus qui eſt inter coſtas, facit anhelitũ. & tũc fit, quãdo aer expellit uehemẽter à pectore. & ex eodẽ anhelitu fit uox, et eſt ei quaſi materia. Et uoco collũ illũ locũ qui eſt inter ſuperius epiglotti dis & ſuperius œſophagi uſq; ad radicẽ linguę. In collo autẽ ſunt muſculi branchorũ. Et raucedo ac cidit quãdo muſculi colli extẽdunſ, & inchordã- tur, ut extendunſ in aſſumptione cibi & potus. Et D
quãdo epiglottis inchordaſ ita ꝙ conſtringaſ, fit uox. & quãdo cõſtringit̃, inchordanſ muſculi ex quibus pẽdet. Et anhelitus quidẽ fit apud extẽſio nem muſculorũ pectoris, & ſolutionẽ muſculorũ colli, & epiglottidis, & tracheę arteriæ. Raucedo autẽ accidit ex extẽſione muſculorũ colli, aliſs o mnibus remanẽtib. in ſuo ſtatu. Vox etiã fit ſi mu ſculi epiglottidis extendanſ, licet nõ muſculi col li. Epiglottis ex tribus cõponitur chartilaginibus inequalibus & diſsimilibus. quarũ una eſt anteri- us, ſcilicet maior, duę uero poſterius. quarũ altera ſupponit̃ alteri. quarũ ſuperior eſt minor. Habent
aliàs quatuor quoq; †duas iũcturas. quarũ duæ ſunt inter primã & ſecundã chartilaginẽ. et duo capita primę char-
tilaginis intrãt in ſecundã. & ſunt duę iũcturę in-
ter ſecundam et tertiam, quas cõtinent ſex muſcu
li. In utraq; ſcilicet iunctura ſunt duo muſculi, qui
cõtrahunt etiã chartilaginẽ ad poſterius, & aperi
unt os epiglottidis. Ecõtrario agunt alij duo mu
ſculi, & ſunt †exterius, et quãdo ambo extendunſ, *aliàs anterius*
claudũt os epiglottidis clauſura perfecta, ita ꝙ ni-
hil ex aere egrediaſ. Neceſſe eſt autẽ ad hoc ut fiat
C uox, ut duo modi muſculorũ qui mouent epiglot
tidem ſint fortes ita, ut neutrum par cedat alteri in
actiõe. & intellige per hos muſculos, illos quibus
aperiſ & claudit̃. & ſunt erecti & poſiti in rectitu
dine. & continuanſ ex inferiori & non ſuperius.
& mouent iunctura per ſuperiorem extremitatẽ.
& habent duos neruos proprios, unum in dextra
parte epiglottidis, & alterũ in ſiniſtra. qui mouẽt
tertiam chartilaginẽ. quorũ concurſus eſt ex infe-
riori parte ad ſupius. qui ſi ſcindanſ, laxabunſ illi
†ſcilicet muſculi qui mouẽt epiglottidẽ, et deſtrue *aliàs ſex*
tur motus eorũ. Dũ uox eſt in epiglottide agũt in
ipſam duo modi muſculorũ, illi ſcilicet qui ape-
riũt, & illi qui claudũt. ſed ſi illi qui claudũt ſoli a-
gũt, tũc accidet retẽtio anhelit⁹. et ſi illi qui aperiũt
ſoli agũt aut neuter, tũc accidet anhelitus. Deſtrui D
tur autẽ uox quãdo muſculi qui claudũt epiglotti
dẽ deſtruunſ, ſiue illi qui aperiũt ſaluanſ. nõ enim
addunt neq; diminuunt in deſtructiõe uocis. Quã
do creator uoluit in nobis ponere inſtrumentũ uo
cis, primo poſuit aliquid quo aer ſit in nobis uelo
citer, & eſt pectus. deinde poſuit occurſum aeris
in ipſo ex uia ampla ad canalem ſtrictũ, ut aer per
ſtrictũ canaliũ uelocius currat. uelocitas em̃ fa-
cit ipſum fortiorẽ. qui quãdo percuſſerit chartila-
gines, tunc fiet uox: percutit etiã præter hoc tra
cheã arteriã, & uuulam, et ſuperius palatũ, & locũ
curſus aeris per nares. Sed ex hoc nõ fit ſimplici-
ter eadẽ uox, ſed quaſi uox ut ſtertitio & azegiz.
Vox aũt nõ fiet niſi quãdo aer percutit primã epi-
glotti-

glottidem: & eſt poſita ſupra caput tracheæ arte- A
riæ ad modum inſtrumenti quo muſici utuntur ti
bicines. Si epiglottis amplietur pluſquã oportet,
minuetur uelocitas motus aeris, & ſic diminue-
tur fortitudo uenti tunc ſecundũ diminutionẽ ue
locitatis & debilitatem percuſsionis: tũc enim mi
nus reſiſtent chartilagines aeri: non enim ampli-
antur niſi quãdo non extendũtur & remanent la-
xatæ. Quando aũt epiglottis conſtringitur pluſ-
quam oportet, tũc aer qui exit ex epiglottide erit
paruus, & tunc erit minor percuſsio, quapropter
uox erit parua. uox enim non poteſt creſcere, niſi
creſcant illa duo quibus fit, aer ſcilicet & percuſ-
ſio cremento proportionali. quodlibet enim cre-
ſcit propter crementũ illius à quo cõſtat in ſubſtã
tia. Egreſsio aeris uiolenta non fit niſi per extẽſio- B
nem muſculorũ ipſorum: hoc autẽ differt ſecundũ
magis & minus, ſecundũ fortitudinẽ extenſionis,
& ſecundũ multitudinẽ & paucitatem muſculo-
rum. In egreſsione autem aeris uiolẽta nimis, ne-
ceſſe eſt ut omnes muſculi pectoris extendãtur ni
mis, & maxime muſculi coſtarum. Anhelitus au-
tem & uox nunquam fiunt abſq; his muſculis. in
quibus ſi aliquod impedimentũ aut nocumẽtum
acciderit, ſecundũ numerũ nocumentorũ erit de-
ſtructio uocis. Si enim motus medij numeri illorũ
deſtruitur, medietas uocis deſtruitur: & ſi tertia
pars motus deſtruetur, tunc deſtruetur & tertia
pars uocis. Et uniuerſaliter illa pars quæ deſtrue-
tur de uoce, erit ſecundum partem deſtructam de
numero illorum muſculorũ. Adiuuant autẽ hos C
muſculos duo muſculi qui ſunt apud radicem co-
ſtarum, & illi qui ſunt ex duobus lateribus ſpon-
dilorum: & ex duobus muſculis procedentib. in
longitudinem, muſculi qui ſunt ſub diaphragma-
te poſiti. Sermo eſt ex uoce. uox eſt ei quaſi mate
ria: cum enim anhelitus occurrerit epiglottidi, ip-
ſa epiglottide exiſtẽte æquali in amplitudine, fiet
uox: nam quãdo percuſſerit illam, fiet illud quod
fit in fiſtula apud exufflationem.

Tractatus ſecundus.

Ex duobus neruis ſexti paris ramificantur ex
parte pectoris duo paruí rami. qui reuertuntur a-
ſcendẽtes ad collum ex duobus lateribus tracheę
arteriæ, quouſq; peruenĩãt ad epiglottidem: quo-
rum uterq; continuatur cũ quatuor muſculis epi- D
glottidis. Et ſex ex octo muſculis omnino neceſ-
ſarij ſunt ad hoc quòd uox fiat: duo autem alij nõ
in omnibus animalibus reperiuntur: quorũ actio
eſt, dum epiglottis clauditur completa clauſura.
Ex iſtis autẽ ſex, duo ſunt in ipſo canali epiglot-
tidis. aliorum uero quatuor, duo ſunt à lateribus,
& duo poſterius. Duo autem muſculi qui intrant
in ipſum canalem epiglottidis, attrahunt iunctu-
ram quę eſt inter ſecundã et tertiam chartilaginẽ,
& aperiunt illam duo muſculi qui ſunt in lateri-
bus, attrahendo illam iunturã ad latera: & ape-
riunt eam duo alij muſculi qui ſunt poſterius, at-
aliàs nerui trahendo eandem iuncturam retro. Et ſex† muſcu
li præter duos prædictos neruos continuãtur cum
muſculis epiglottidis: quorum duo nerui deſcen-
dunt ſuperne: & ramificãtur ex ſeptimo pari ner-
uorũ cerebri, quando illud par appropinquat col
lo: & †ſubiungitur per omnes muſculos qui ſunt *aliàs ſubmer-*
extra chartilaginem ſcutalem. Et duo nerui ex il- *guntur*
lis ſex deſcendunt ex tranſuerſo, & intrant inte-
rius epiglottidis, & illic diuiduntur. Et ſunt duo
nerui deſcendẽtes qui occurrunt duobus neruis
aſcendentibus de pectore. Cooperculũ epiglotti-
dis eſt locus ſtrictus, & eſt in medio primæ char-
tilaginis. in quo loco proprie fit uox, & aer qui ue
nit ex pulmone, currit per tracheam arteriam: &
primo †occurrit de ampliſsimo loco, & percutit *aliàs occurrit*
ipſum: deinde occurrit orificio cooperculi epi- *ampliſsimo*
glottidis, quod eſt ſtrictiſsimum ex illo cooperto
rio: & acquirit uelocitatem motus & fortitudinẽ:
& illic fortiter percutitur coopertorium epiglot-
tidis, & fit uox Extenſio duorum muſculorũ qui
ſunt intra epiglottidẽ, prohibet ne coopertorium
claudatur apud uocẽ: nam quando aer uehemen-
ter eleuatur, & cõtinet in circuitu partes cooper-
torij epiglottidis, cõſtringit illud coopertorium,
& claudit orificium eius, & ſic prohibet ne fiat
uox. Cum enim hi duo muſculi ponantur circun
dantes coopertorium epiglottidis, tunc quando
extenduntur, reſiſtẽt aeri qui uenit fortiter. Coo-
pertoriũ epiglottidis quando homo †uociferat & *aliàs ſitim ferẽ*
quãdo anhelat anhelitu, aperiſ & ampliaſ multũ.
Quãdo aũt anhelitus retinetur, aut quãdo aliquid
comediſ, perfecte clauditur tũc, adeo ꝙ nihil ex il
lo trãſibit neq; ab interiori parte ad exteri⁹, nec ab
exteriori ad interius. Cauſa aũt huiuſmodi clauſu
ræ eſt in ipſa ſubſtãtia coopertorij epiglottidis. eſt
enim neruoſa mollis & leuis, ut ſit cõſtans, et apta
motui. Voci & orationi poſita ſunt tria mẽbra: lin
gua ſcilicet & epiglottis, & trachea arteria. Et uni
cuiq; eorũ eſt poſitũ quoddam inſtrumentũ glan
dulatũ ad hoc, ut temperet ipſum conuenienti hu
miditate. Lingua autem habet duas glandulas, in
quibus ſunt duæ uenæ, in quibus currit ſaliua ad
linguam & ad totum os. Collum autẽ habet duas
glandulas, in quibus generatur humiditas. In epi
glottide uero generatur humor phlegmaticus ui-
ſcoſus ad hoc, ut humectet illa inſtrumenta. Sed
ex duabus glandulis quæ ſunt in collo, & ex cor-
pore quod eſt in epiglottide non proueniunt ue- D
næ in quibus currit humor, ſicut proueniunt ex
duabus glandulis linguæ. Sed illę quę ſunt in col-
lo, ſunt in natura ſpongiæ, ex quibus pertranſit
humor ille qui currit ſuperne deorſum, ſine hoc ꝙ
indigeat eis, aut ſint ei neceſſariæ uenæ in quibus
currat. Et poſuit in epiglottide duos dentes, &
duo foramina tranſeuntia ad illos dentes, ad con-
cludẽdum orificium coopertorij epiglottidis. Et
ſunt ibi duo muſculi continui, continentes radi-
cem tertiæ chartilaginis. Et neceſſe eſt ad hoc
quòd uox fiat, quòd aer exeat uehementer, &
quòd curſus eius in epiglottide ſit ſtrictus. Quan-
do uero cãna erit ſtricta, uox erit acuta: & ſi am-
pla, erit grauis. Si curta, erit addẽs in acumine: et ſi

longa, crescit in grauitate. Humiditas autem epi- A
glottidis facit uoci grauitatem. siccitas uero acui-
tatem. Initium generationis uocis, est ex orificio
linguæ epiglottidis: quod orificiū quanto magis
extēditur, tanto magis aeris percussio crescit. Exi
stente ergo amplitudine orificij in suo statu, si lon
al. erit eadem gitudo crescit, altitudo uocis †cadit, sed magnitu
do eius crescit secundum extensionem orificij lin
guæ epiglottidis. Amplitudo autem linguæ dum
percussio fit, illa potentia quæ erat antequam cre
sceret amplitudo epiglottidi, minuit acuitatē uo-
aliàs minuerit cis: & crescit in crassitie & magnitudine. Si uero
lingua creuerit nimis, & †intrauerit de potentia
percussionis, tunc crescet crassities uocis quantū
crescet in grauitate, sed non crescet in magnitudi
ne, uox autem crassa fit ex multo aere sine poten- B
tia. Cætera autem instrumenta facta ad uocē, ser-
uiunt huic instrumēto, sicut illa quę sunt anterius
usq; ad orificium linguæ, quę facta sunt ad magni
ficandum uocem, non ad acuendam.

Tractatus tertius.

Duo sunt musculi eorum qui sunt epiglottidis,
qui procedūt recte in longitudine, & continuant
chartilaginē scutalē cū osse quod est inter linguā
& epiglottidē, & attrahunt maximā chartilaginē
epiglottidis sursum & ante: & incipiunt à loco al-
to, deinde descendūt ad epiglottidē, ex quo habe
mus, q; illi attrahūt scutalem chartilaginē ad suū
caput. Et similiter unusquisq; aliorū musculorum
attrahit membrū, cum quo cōtinuatur, ad partem
sui capitis. Et si hi duo musculi incidātur, accidet C
uoci maximū nocumentū. eradicabitur enim scu-
talis chartilago, et amplificabitur locus ille totus.
& laxatur multum ita, q; nō potest resistere aeri:
non enim remanet in ipso nisi tela quæ continet
œsophagum & cannam tantū. Si aūt neruus qui
aliàs nimis continuatur cum illis scindatur, †minus nocebit
uoci, diminuetur enim magnitudo eius, & fiet
raucedo. Et sunt quidā musculi qui cōtinuant in-
ter hanc chartilaginē & secundam: quorū motus
si destruatur, modicū accidet nocumentum uoci,
scilicet duo musculi parui, qui si scindātur parua
erit remotio, quę fiet inter primā & secundā char
tilaginē. Et dixi de quatuor musculis qui sunt sup
chartilagines epiglottidis, quoniā cōtinēt cānam
& epiglottidē intus. nam caput uniuscuiusq; eorū D
est superius. Non ergo possunt declinari ad poste
rius, quia spondyli colli hoc prohibēt: nec ad an-
terius, propter hos musculos: neq; ad latera, pro-
pter musculos ex transuerso positos: & sic rema-
nent in canna & epiglottide extensi. hoc aūt mul-
tum iuuat in hoc q; fiat uox: aer enim ex quo fit
uox indiget cursu recto & stricto. Si trachea arte-
ria ex una esset chartilagine continua, non posset
fieri fluctuatio in aliqua parte eius in percussio-
ne aeris: sed facta est ex pluribus chartilaginibus,
aliàs cōtinuat quas †continet quædam tela gracilis, & sic moue
tur & fluctuat quando aer occurrit: ideo necessa-
rij fuerunt musculi ad hoc, ut adiuuent & coniun
gant ipsam. Et quia trachea arteria facta est, & ad

anhelitum & ad uocem, ideo posita est anhelitui
tela, quæ ligat ipsam inter chartilagines. Voci au
tem facti sunt cum chartilaginibus isti musculi,
ut constringant & adiuuent tracheam arteriam.
Sunt enim duo musculi in canali uocis, quibus
proprie fit uox: sunt & alij duo extra, qui conti-
nuant tertiam chartilaginem cum œsophago. &
duo musculi qui mouent cannam. Apud destru-
ctionem motus eorū fit raucedo, & fit uox rauca
propter hoc, quòd aliquod corpus non sonorum
percutit anhelitum. Et ipsa canna est non sonora
in radice, quia est carnosa humida. Epiglottis au-
tem est sonora acutæ uocis, cum sit chartilagino-
sa sicca, resistens aeri: ideo quando humefit, acci-
dit raucedo. Et tela quæ est super cannam hume-
fit, propter multa humida quæ per ipsam transe- B
unt. Vnde ante aut potum aut cibum uox est clа-
ra, post autem minus clara. Quòd si potus fuerit
plus quàm oportet, uox erit rauca: & ideo magis
accidit raucedo senibus, propter multas superflui
tates quæ generantur in eis. Et in omnibus corpo
ribus illa quæ sunt sicca, sunt clarioris uocis q; il-
la quæ sunt humida. Si omnia instrumenta uocis
aperiantur, tunc exit multus aer subito, & est an-
helitus. si uero constringantur, tunc cum anheli-
tu †erit aliquod audibile, quod diuersatur secun- aliàs exit
dum diuersitatē instrumenti quod constringitur,
adeo q; fiet percussio. Si uero epiglottis fuerit il-
lud quod constringitur, tunc ille anhelitus erit
uox acuta. Si autem fuerit canna, erit quiddā in-
ter anhelitum & uocē, & est raucedo. & hoc erit,
si non moueris epiglottidē, & dimiseris eam ocio
sam. Si uero dimiseris cannam non motā, & mo-
ueris epiglottidem, tunc fiet uox sine raucedine.
Canna autem nullam habet actionē in uoce, nisi
in hoc solummodo. Origo autem duorum neruo
rum qui sunt in collo †à parte duorū neruorū ab aliàs ad partē
alis, ex ipso cerebro est: & hoc est, quia actio eorū
est de nobilioribus actionib. animalibus, & subti
lior. Genera autem actionū sunt tria, scilicet †co- aliàs cognitio
gitatio, uoluntatis conseruatio, & imaginatio re-
rum. Et mittuntur à cerebro sensus & motus uo-
luntarius ad alia mēbra. Vox autem est nobilissi-
ma actio uoluntaria. fit autē ex nobilissimo motu
animæ, scilicet ex motu cogitationis & delibera-
tionis. unde hi duo nerui descendūt ex ipso cere-
bro ad stomachū, ut quādo cibus defuerit sentiat
homo. unde orificiū stomachi fuit maioris sensus
q; cætera mēbra: & ex illo ascendūt duo nerui ad
musculos epiglottidis. Et non posuit creator hos
neruos ex medulla spinali quę est inferior, & pro-
pinquior his musculis, sed origo eorū neruorum
fuit à cerebro, ut instrumenta uocis sint continua
cum eo quod regit uocē, scilicet cogitatione, quæ
est in cerebro. Reuersio autem horū duorum ner
uorum inferne, fuit, ut continuentur cum muscu-
lis inferne: & motus fit superne, scilicet ex capiti-
bus suis. Et duo nerui qui oriuntur à cerebro, di-
uiduntur in quatuor ramos unusquisq;: & currūt
super radices costarū ex superiori ad inferius: &

unus

unus eorum intrat cor & pulmonem: alius stoma A
aliàs intrat chum: tertius †reuertitur ad radicem musculo-
rum epiglottidis: cæteri autem intrant alia mem-
bra interiora & canales, & apostemata musculo-
rum epiglottidis dicuntur angina interior & ex-
terior. Et si in superiori parte palati acciderit hu-
miditas, tūc claritas uocis corrumpetur. Vox ha
bet duos terminos in acuitate & grauitate, quos
si excesserit, destruetur: nam si orificium cooper-
torij epiglottidis post strictura quam habet in
acuitate uocis amplius constringatur, abscinde-
tur: si uero extendatur & amplificetur post ampli
aliàs diuisionē ficationē qua uox fit in ultimitate grauitatis, tunc
fiet anhelitus almacror: & secundum †diminutio
aliàs diuisio nem anhelitus, si fuerit medius ab anhelitu qui
est in nimia uelocitate, erit † diminutio percus- B
sionis aeris in coopertorium epiglottidis à pri-
ma percussione. Si uero anhelitus almacror me-
dius iungatur amplitudini medię in orificio coo-
pertorij epiglottidis, tunc uox in ueritate erit me-
dia inter acutam & grauem: quia motus pecto-
ris indiget potentia. Ideoq; qui multum debilita-
tur, tacet frequentius, nisi ex aliqua solicitudine.
& tunc cum magna angustia loquitur: & tunc
musculi debiliter constringunt pectus. & transi-
tus aeris erit tardus: cogetur ergo ut coopertoriū
epiglottidis ponat ualde strictum quando uolue-
rit loqui, ut quod deficit ex uelocitate aeris, per-
ficiatur ex strictura cursus eius in epiglottide: nā
si instrumenta uocis amplissima essent, tunc uox
destrueretur. C

Tractatus quartus.

Si spinalis medulla abscindatur in initio pecto
ris, & fine colli, & in initio dorsi, ubi septimus
spondylus occurrit octauo, destrueretur exuffla-

tio totaliter, & uox omnino. nerui enim ueniunt
ad omnes musculos qui sunt intra costas & intra
hunc spondylum. Ad diaphragma ueniūt tria pa
ria neruorum, quorum maius oritur ex spinę me-
dulla post spondylum tertium spondylorum col-
li. alius †oritur ex spinali medulla post spondylum aliàs minus
nonum. †tertius ex medio inter hæc quidē oritur aliàs tertium
ex ipso cerebro. Si ergo spinalis medulla abscin- quod est me-
datur apud tertiū spondylum, tunc diaphragma diam
carebit duobus paribus neruorum, & remanebit
ei motus tertij paris, quod uenit ex cerebro. An-
helitus almacror fit per musculos qui sunt inter
costas. & musculi qui sunt supra uentrē, augmen-
tant anhelitum: & tamen uox non ex actione isto-
rum musculorū augmentatur. Et si duo nerui qui
sunt ad partem duarum uenarū pulsatiliū destru- D
antur, uox erit: & accidet musculis qui sunt inter
costas aliqua occasio. & ramificantur ex his duo-
bus neruis rami, qui continuātur cum cāna & pul
mone, & diaphragmate, & stomacho, & hepate,
& splene, & omnibus intestinis. Ad musculos au
tem qui sunt inter costas non ueniūt nerui nisi ex
sola spinali medulla. Et inter musculos & neruos
qui sunt in epiglottide & canna non est continua
tio. Et omnes musculi qui sunt inter costas sunt
xxij. qui totidem habent neruos: quorum si unus
abscindatur ab uno latere, destruet medietas an-
helitus, & medietas uocis. Quidam putauerunt
q; actio anhelitus sit naturalis, cum fiat in somno
& uigilia æqualiter, & sine uoluntate: alij dicunt
C ipsum esse uoluntarium, quoniam quando uolu-
mus anhelamus, & quando uolumus retinemus.
Et hoc est uerum secūdum nos, ut patet ex nostra
anatomia. Alij dicunt quòd est medius inter uo-
luntatem & naturam.

CL. GALENO ATTRIBVTVS LIBER

DE VTILITATE RESPIRATIONIS.

ALOREM uitalem qui est in
corde dicit Arist. nutriri à san-
guine, pingui & unctuoso exi-
C stente, eodem modo quo flāma
nutritur ab oleo. Et eiusdem ca
loris extinctionē, quemadmo-
dum & flammæ dupliciter fie- D
ri: nam sicut flāma extinguitur dupliciter, siue cō-
sumpto oleo, siue addita ei maiore flāma, similiter
calor uitalis extinguitur in morte animalis, aut
ex defectu puri & pinguis sanguinis, ut in cōsum
ptis, aut aquoso sanguine repletis, aut ex superuē
tu caloris maioris, ut in febrientibus. Inuestigans
autem Aristot. quare maior flamma extinguit mi
norem flammam ei appositam, dicit maiorē flam
mam consumere nutrimentum minoris flammæ
usq; adeo cito, ut non possit æque cito nutrimen-
tum succedere. Dico autem maiorem flammā tra
here ad se minorem causa similitudinis usq; adeo
cito, ut non possit æque cito minor flamma attra-
here aliam flammā ex eo à quo nutritur sibi succe-
dente. Nutritur autem flamma non solum à pin-
guedine aliqua, imò etiam ab aere uicino. & fit
nutritio non ut quidam putant per alterationem
nutrimenti, neque per assimulationem eius ad id
quod nutritur, sed per attractionem partium nu-
trimenti, similium ei quod nutritur: id enim à quo
nutritur ignis necesse est ut in se habeat igneas
partes. Quòd autem ignis nutriatur ex aere pro-
batur ex eo, quia si inter terram fodiatur specus
ampla angusti oris, & magna lignorum conge-
ries intermissa incendatur immisso igne, obstruso
quidem foramine, necesse est ligna eodem mo-
mento omnino extingui: exit enim ignis per po-
ros terræ superiectæ: & non potest aer subintrare
ad reparationem ignis exeūtis, tum quia aer ob-
strusior est igne, nec eque mobilis est ut ignis, tum
quia necesse est plus aeris influere quàm sit ignis
affluēs, qui reparādus est ex eo, pro eo q; nō ex to
to aere, sed ex solis igneis partibus quę sunt in ae-
re fit ignis. fitq; ex plurimo aere multo minor i-
gnis: nā & similiter in omni nutritiōe fit ex multo

nutrimento

nutrimento res modica per digestionem. Vniuersaliter etiam quicquid fit ex alio, minus est eo à quo generatur, quod tamen pleriq; negant: nam sicut, inquiūt, ex modica aqua fit multus fumus, similiter quoq; ex modica aqua fit multus aer, ita quoq; ex modico aere fit multus ignis. Dico autē quòd fumus non fit ex sola aqua, sed habet plurimum aerem, in quo disseminatæ sunt aqueæ particulæ, quod est uidere hoc modo: nam quando bullit aqua in uase ad ignem, ignis quidem transit per poros uasis ad aquam faciens illam tumescere & ampullas eleuari. fiuntq; ampullę ex directo ignis qui est sub uase: sicq; ad mediam aquam transit ignis ascendens in aerem. attrahitq; secum aqueas particulas, cum quibus aeri admiscentur, feruntur q; aqueæ particulæ sursum, donec deseruntur à calore inferiori aere, quem frigidum esse constat, ut ostensum est aliàs. Amplius autem nubes, cum sit fumus, congelata quidem, fit nix, quemadmodum pluuia congelata fit grando: nix autem plurimum habet aerem, quemadmodum spuma: & est alba utraq; propter aerem sibi commistum: quem Aristot. esse album ostendit: sed hæc hactenus. Quoniā autem flamma in continuo fluxu est, & continue generatur alia & alia flamma, succeditq; posterior flamma in locū prioris, imò in modum fluuij, putant quidam priorem flammam sursum ascendentem extingui ab aere. Dico autem eam admisceri aeri, disseminariq; in eo per minutas particulas: nam & similiter disseminata fuerat prius, non solum in eo à quo generata est, imò etiam & in aere uicino, præsertim cum multo plus nutrimenti habeat flamma ex aere quàm ex aliquo alio. Sicut autē flamma in continuo motu est, & in modum fluuij alia alij succedit, & ita calor continue effluit à corde ad uenas, & per uenas ad totum corpus, & inde cōtinue effluit extra corpus: nam & uestes non ab aliud calefaciunt, quàm quia retinent calorem continue euaporātem à corpore per poros. Sunt autem pori uenæ subtilissimæ per quas effluit calor, & etiā sudor, qui nihil aliud est quàm aqua sanguini admista: quandoq; poris amplius dilatatis effluit ipse sanguis. Quòd autem pori sint uenæ subtilissimæ, inde patet, ꝙ quælibet uena producit ex se aliam uenam minorem, & aliam iterum minorē, usque dum diuisio perueniat ad capillares uenas. Accidit autem poros per frigiditatem, aut aliquo uiscoso fumo oppilari: & tūc calor multiplicatur in uenis: non enim sufficienter euaporare potest, tum propter angustiam pororum, tum quia fugit interius, propter frigiditatem sibi contrariā, quæ est exterius. Dicit enim Aristot. ultimam digestionem sibi fieri in corde. sanguinemq; in uentribus cordis generari. Dicit quoq; Arist. primū & uniuersale instrumentum omnium sensuum est cor: non autem cerebrum ut quidam asserūt. hoc autem est indicium, quòd impossibile est dolorem fieri in aliqua parte corporis, quin fiat passio in corde. & si multus fuerit dolor, facit syncopen

A cordis. Nam omnes partes corporis colligātiam habent ad cor per medias uenas, & pelliculas, & neruos. A duobus igitur uentriculis cordis procedunt magna uena & arteria ad supremū spondylum colli. nam magna uena quæ dicitur caua, procedit à dextro uentre cordis. & primo transit ad gibbū hepatis: & inde per dorsum ad caput. Magna uero arteria quæ dicitur aorta, quando procedit à sinistro uentre cordis, primo transit ad quintum spondylum dorsi, qui cæteris spondylis uicinior est cordi. unde quando œsophagus spondylis † innititur, declinat quidem in quinto spondylo dorsi, & in alteram partem dans locum magnæ arteriæ. Prædicta uena & arteria uenientes ad caput, coniunguntur duabus pelliculis cere- B bri, & etiam pelli quæ per omnes spondylos protenditur, & tegit spinalem medullam. Dicunt autem anatomici duplici pelle tegi spinalem medullam, quemadmodum & cerebrum. Ab his uero pellibus cerebri & spinalis medullæ procedunt omnes nerui corporis. Nihil igitͬ de corpore sensibile est, præter uenas, & arterias, & pelliculas, & neruos, cum sit ex eis unum quoddam continuum cum corde. Alia uero membra insensibilia sunt, ut ossa, & ligamēta ossium. quorum duplex est genus: nam eorum quibusdam colligātur ossa ad seinuicem: alijs uero colliganturad musculos. Sunt autem & chartilagines omnes insensibiles, quemadmodum & ossa: nam & plerunque ab ossibus procedunt, & si nō omnes. Sunt autem ma- C ximæ duæ chartilagines corporis, altera quidem ex qua constat trachea arteria, & altera quæ procedit ab osse puppis: & est maxima pars uirgę uirilis, & colli matricis. Sunt etiam insensibiles omnes pinguedines, & medullæ, & ipsum cerebrū, & est etiam caro pulmonis insensibilis. circundatur autem tribus pelliculis, quarum duæ procedunt à uena & ab arteria, quæ à duobus uētribus cordis procedunt: & hæ duæ pelliculæ sunt sensibiles, tertia uero procedit à trachea arteria, quæ est insensibilis, quemadmodum ipsa trachea arteria à qua procedit. fitq; per hanc inspissatio aeris ad cor secundū fistulas ipsius, quæ à trachea arteria procedunt. Similiter autem hepar & splen insensibilia sunt: quemadmodū & pulmo. exceptis D etiam quibusdā uenis, neruis, & pellibus quæ in eis sunt, quæ procedunt ad pulmonem, & hepar, & splenem, dilatanturq; in eis. Sunt autem glādulæ omnes insensibiles, quemadmodum et pinguedines, cum sint de genere pinguedinis, quamuis quædā uideantur sensibiles, propter pelliculas sibi insertas. Sunt autem tam pinguedines quàm glandulæ omnes in corpore ad fomentum & cōseruationem caloris naturalis: quāuis enim calor à corde ad totū corpus procedat, sunt tamē quædam corporis partes magis susceptibiles caloris q; cæterę. pinguedo enim quę supposita est hepati, & spleni, et intestinis, calefacit ea, facitq; nutrimentū digeri in eis. unde cū cuidā pugili pinguedo hæc in palæstra rupta esset, & postmodū liui-

da

† al. uicinior sit

da facta, à medico erepta esset, cœpit pugil supra modum frigoris esse impatiens, & consueta cibi digestio in uentre mutata est. Glandulæ autem quæ à radice linguæ sunt, non solum generant saliuam, sed etiam digerunt sanguinem in uenis, quæ ad meningas cerebri coniunguntur: cum enim meninges cerebri constent ex subtilissimis uenis quę à crassis uenis colli procedunt non potest sanguis uenulas meningum subintrare, nisi fuerit plurimum digestus. Item glandulæ sunt in mesenterio caloris causa, attrahentis succum cibi ab intestinis ad uenam hepatis. Item testiculi, & mammillæ glandulosæ sunt ad generandum sperma & lac. adiacent etiam collo uesicæ glandulæ, caloris causa attrahentis urinam à renibus, & insuper sperma digerentes. Quidam etiā inter glandulas annumerant renes, qui urinam attrahunt à uena quæ est in gibbo hepatis: quamuis Aristot. dicat non ob aliud renes esse in corpore, quàm ut per eos excoletur urina: nam uasa duo deferentia urinam à gibbo hepatis terminantur ad duos renes: & rursus ex alia parte renum oriuntur alia uasa urinalia, procedentia usq; ad uesicam, perforata intra uesicam foraminibus pluribus atq; subtilibus, per quæ fluit urina uesicæ: & hæc quidē foramina in mortuo animali non apparent, pro eo ꝙ frigiditate obtusa sunt. Dico autem calorem qui est in sinistro uentre cordis & in arterijs, non solum nutriri ab aere influente per fistulas pulmonis: imò etiam ab aere influente per poros corporis. quod probatur ex eo quod accidit in passione quadam quæ dicitur suffocatio matris, in qua nulla fit manifesta inspiratio aeris. Dico autem in hac passione cor comprimi à matrice sursum eleuata, modicumq; calorem remanere, in eo quod nutritur à modico aere influente per poros: nam & similiter plura animalia uiuunt, non habentia cor, neque pulmonem, quorum calor uitalis cum sit modicus, nutritur ab exteriori aere influente per poros. hæc autem sunt parua animalia, ut muscæ, & similia: & etiam in piscibus polypodes, & alij omnes qui sanguinem non habent: quamuis etiam de cæteris piscibus sanguinem habentibus dubitetur quomodo spirent intra aquam. Cōstat autem maiores pisces spirare aerem extra aquā, quos etiam pulmonem habere manifestum est. minores uero pisces, qui loco pulmonis brāchias habent, spirant intra aquam. spirantq; aerem, qui modicus est, intra aquam, per poros branchiarū, qui sunt proportionales fistulis pulmonis: quemadmodum enim fistulæ pulmonis, ita similiter & pori branchiarum usqueadeo angustantur in ea parte quę terminatur ad cor, ut non capiāt aquā, sed aerem solum. qui per poros excolatur ab aqua, transiens ad cor. Quòd autem aer sit intra aquā, probatur ex eo ꝙ quando cōgelatur aqua, fit minor, propter aeris expressionem. unde Aristoteli uisum est ꝙ pisces qui branchias habēt loco pulmonis, nō attrahant aerem: sed aquā attrahant, ad refrigerādum calorem cordis: nam & si-

A militer de habentibus pulmonem dicit Arist. ꝙ attrahunt aerem, ad refrigerandum calorem cordis, cum ostensum sit aerem inspiratum præstare nutrimentum calori cordis. Hippocrates autem in libro De generatione animalium dicit aerem inspiratum refrigerare pariter ac nutrire calorem cordis. Aristoteles quoq; in quodā loco affirmat ꝙ omne nutrimētum influens, refrigerat id quod nutrit: & addit etiam quòd deficiente nutrimēto, fiat caloris augumētatio, ratiōe uacuitatis: & hoc ostendit per simile eius quod accidit in uentre & matrice, quæ postquam sunt uacua, calidiora fiūt quàm quando plena fuerint. huius autem causam determinauimus in libro quem de spermate edidimus: & hoc quidem hactenus. His igitur præ- B missis, postmodum scire oportet, quòd cū in corpore sint uena, & pellis, & neruus, quæ sunt receptacula sanguinis, & spiritus, et pellis quidē mediam habet naturam inter neruum & uenam: & manifestum est quòd ad omnem pelliculam coniungitur aliqua uena, quæ in ipsa pelle diuiditur in multas subtiles uenulas, subtilem sanguinē capientes. habet autem & neruus uenulas. ideo & findi potest in longum: sed habet eas plurimum subtiles, solum capientes spiritum. Dico etiam quòd instrumenta omnia sensuū continentur pelliculis, fiunt'que sensus in ipsis pelliculis, ut est uidere in oculo, cuius pelliculæ plenæ sunt humore aqueo, & originem habent à cerebri pelliculis. fitq; uisus non in crystallino humore oculi, C ut Aristoteli uisum est, sed in pelliculis oculi: quarum duæ procedunt à duabus pelliculis cerebri, & tertia à neruo qui opticus dicitur, id est uisibilis, proceditq; ab ipsis pelliculis cerebri. est autem præter has pelliculas tres, quædam alia quarta, quæ est in oculo, quæ alba est, & continet omnes alias. proceditq; à pellicula quæ tegit craniū, & est insensibilis: est autem hæc pellicula in piscibus ualde dura, & ferè in modum ossis. Similiter autem & pellicula plena aere locata est intra aurem, in qua fit auditus. Et pelliculæ plenæ spōgiosa carne locatæ sunt intra nares, in quibus fit olfactus. Et omnes hæ pelliculæ originem habent à pelliculis cerebri. idem quoque oportet intelligi & de pelliculis linguæ, in qua fit gustus. De tactu D autem dicit Aristoteles, ꝙ fit in carne totius corporis. Dico autem quòd non fit in carne, sed in pelliculis carni commistis: manifestum est enim reticulatam carnem esse pelliculis ualde subtilibus, quæ à crassis uenis procedūt, & ab eis deportant subtilem sanguinem ad nutrimētum carnis. Probat autem Aristoteles quòd principium motus, quemadmodum & sensus, est in corde, pro eo ꝙ omnis motio fit cum ui & conatu. Vim autem facit contentio spiritus. origo autem spiritus est in corde: deinde ex cōtentiōe spiritus, fit in omni conatu inflatio uenarū, & neruorū, & etiam pellium cerebri, & spinalis medullæ, & principaliter diaphragmatis. Constat enim uires corporis omnes esse ex neruorum tensione: causa autem

tensionis

tensionis nerui nulla est alia quàm spiritus neruũ A inflans. Sed quia origo spiritus est à corde, oportet prius diaphragma inflari, & postmodũ uenas, deinde duplicem pellem spinalis medullæ, & ipsius cerebri. ultimo uero neruos. Spiritum autem uoco non solum uaporem sanguinis, sed etiam aerem inspiratum qui ei admiscetur. transit enim aer inspiratus à pulmone ad ambos uentres cordis, & inde per uenas & pelles usque ad neruos. In omni igitur conatu fit per contentionem anhelitus, conclusio spiritus inter diaphragma, & in ipsis fistulis pulmonis quæ procedunt à tra-
aliàs per quã chea arteria, †postquã fit aeris inspiratio. & †idẽ
aliàs inde spiritus comprehensione diaphragmatis transmittitur per fistulas pulmonis ad uentres cordis, & inde ad uenas, & pelles, & neruos. Contingit B autem oppilationem fieri in loco in quo uena & arteria procedentes à corde, transeuntes per collum, coniunguntur ad pelliculas cerebri & spinalis medullæ, ex humore, aut fumo multo, aut paruo, & tantum crasso, aut subtili. fitq; ibi oppilatio per angustiam uenularum quæ procedunt ab illis uenis, dissemínantur'que in pelliculis cerebri & spinalis medullæ. Dico autem ex hac oppilatione fieri somnum: quãdoq; epilepsiam, & quandoque etiam apoplexiam. fit autem apoplexia ex humore plurimo & crasso. epilepsia ex humore non tanto, neque adeo spisso. & quandoq; ex solo fumo crasso, ascendente à stomacho, aut pede, aut aliquo membro alio. in his quidem uidetur aura subtilis & frigida ascendere ad caput. Som- C nus autem fit ex multo fumo subtili, faciente diuturniorem, sed minorem, & facile solubilem oppilationem. unde quidam in somno sentiunt, & mouentur, et etiam loquuntur, et imaginantur somniantes: nam & similiter imaginãtur quidam in epilepsia, et etiam in syncopi, quæ est passio cordis. Fit autem quibusdam in epilepsia spuma circa os, dum spiritus qui fertur à corde in uenas sursum occurrit humori facienti oppilationem, & ei admistus spuma fit. Est enim spuma admistio aeris & aquæ, aut humoris. ideoq; alba est ut aer. & ephialtes quędam epilepsia quæ fit in somno. fit autem ex mistione tanquam epilepsia. Ideoq; non in uigilante, sed in dormiente: ut enim prædictum est, somnus & epilepsia fiunt in eo- D dem loco, & ex simili causa: unde Aristoteles dicit epilepsiam esse somnum quendam. uerũ ephialtes longo tempore perdurãs in epilepsiam conuertitur. Amplius autem dicit Aristoteles quòd quibusdam uenis colli compressis fit homo insensibilis, & similis dormienti: unde & antiqui uenas illas uocauerũt carotidas, propterea quòd in eis fit caros, quod est insensibilitas, & immobilitas totius corporis. Compressio diaphragmatis quæ fit in respirando, causa est prolationis uocum, quando uuula, quæ est in gutture, supponitur tracheæ arteriæ ita, ut respiratio fiat per angustum. spiritus enim exiens per angustum, quãdo colliditur uuulæ sibi oppositæ, facit sonũ: alioquin fit respiratio sine sono, quando spiritus liberum habet exitum. est enim diaphragma, respirationis origo, et uocis, et omnium uirium corporis. Est autem & ipsa uuula principiũ uocis, quia sensibilis ac mobilis, quemadmodum diaphragma. Et insuper efficit uires corporis quemadmodum & ipsum diaphragma. nam in omni conatu fit oppilatio omnimoda tracheæ arteriæ suppositæ uuulæ, ut compressione diaphragmatis, spiritus qui est in fistulis pulmonis, non possit sursum per os exire, sed transmittatur ad cor, & à corde ad uenas, & inde ad pelles cerebri, & spinalis medullæ, à quibus nouissime transmittitur ad neruos: quorum tensio uires corporis efficit. tenduntur autem, modico spiritu eos subintrante & in- B flante. Pulmo autem est immobilis secundum seipsum, & insensibilis, quemadmodum & ipsa tracheа arteria. Vnde & in peripleumonia non sentitur dolor, sed grauitas sola. Mouetur autem pulmo cum diaphragmate, eo quòd colligantiam habet ad ipsum quibusdam pelliculis: & insuper ex eo, quia dilatatione diaphragmatis, maior existit capacitas inter diaphragma, quam necesse est impleri ex aere in spirãdo, & inflante fistulas pulmonis, quæ intra diaphragma continentur. Quæritur autem de motu diaphragmatis, utrum sit uoluntarius. Si enim est uoluntarius, quomodo igitur fit in dormiente? si autem nõ est uoluntarius, quomodo ergo potest uolũtarie retineri? nam et quidam leguntur tandiu continuisse, donec extincti sunt. Dico autem motũ diaphragmatis uoluntarium esse, fieri quidem uoluntarie per neruos, nihilominus etiã fieri propter aliam causam. nam cum calor cõtinue effluat à corde, necesse est continue influere aerem ad cor, qui inflat pulmonẽ: & propter hoc totum diaphragma, pro eo q̃ pulmone inflato necesse est capacitatem diaphragmatis augmentari. Non solum autem inflatio pulmonis, quæ fit ab aere inspirato, causa est ut diaphragma dilatetur: imò etiam quia aer inspiratus transit à pulmone per cor ad uenas diaphragmatis, procedentes à corde, in quo est origo uenarum omniũ, non solum pulsantium, imò etiam & aliarum, ut alibi ostenditur. Non solum autem uenæ diaphragmatis inflantur spiritu, imò etiam aliæ uenæ remotiores à corde, ut in forti conatu est uidere: nam & uenas pellium cerebri ab eadem causa accidit inflari, ut apparet in habentibus fractum cranium, si anhelitum cõtineãt. nam & spiritus qui neruos subintrat, procedit à corde ad neruos per intermedias uenas. quod probatur ex eo, quòd quibusdam uenis colli compressis, fit homo absque omni sensu & motu. Non solum autem pulmo ministrat cordi aerem ad nutrimentum caloris uitalis, imò etiam communit & conseruat calorem qui est in corde: cuius simile est in cinere uidere, qui superponitur igni ad conseruandum ipsum. Habet autem pulmo quemadmodum & cinis plurimam raritatem, per quam habet ignis moderatam respirationem, et moderatam

ratam aeris influxionem. fit'que inspiratio & re- A
spiratio per fistulas procedentes à trachea arteria, ad cor terminatas, quæ sunt in pelle circumtegente pulmonẽ. Manifestum est enim q̃ ad conseruationẽ ignis necessarius est aer: non ut quidã putant propter refrigerationẽ, sed nutrimẽti causa. est enim aer nutrimentũ ignis: omne autem nutrimentũ, simile fit ei cuius est nutrimentum: aer enim influens per poros cineris, ignitur, ad restaurationem euaporationis ignis. aer enim per digestionẽ fit ignis. Digestionem uoco separationem ignearum aeris partium ab aliis partibus: est enim aer corpus dissimiliũ partium, habens caliditatis & frigiditatis particulas in se ipso. unde nec aer est elementũ: sed sicut alibi ostensum est, duo tantum sunt elementa: calidum & frigidũ. Dico etiã B quòd ex aere fit aqua, euaporatione ignearũ partium: nam cum omniũ fluminum origo sit à montibus, dicit Aristoteles nõ solum uapores aqueos ascendere inferne per uenas quasdam ad crepidinem montium, & inde distillare, sed etiam in ipsis uenis mõtium aerem per frigiditatem in aquam conuerti. Manifestum etiã q̃ nec aqua est elementum, nec aer: fit enim ex aqua glacies, expressione aeris qui in ea erat. unde minor est glacies q̃ fuerit aqua, propter aeris eductionẽ: nam & omne metallũ maius fit si liquefiat quàm fuerit prius. ignis enim subintrans liquefacit aquã, quæ in poris metalli congelata est. Sunt autem pori in metallo adeo anguśti, ut non possit aer, sed solus ignis subintrare. Rursus autem oportet scire, in o- C mni nutritione, id quod nutritur, attrahere & cõgregare particulas sibi similes, quæ dissemínatæ sunt in eo à quo fit nutrimentum, pro eo q̃ naturaliter simile ad suum simile tendit. Fit autem digestio nutrimenti per calorem, pro eo quòd calor ut ait Arist. aggregat similia, & disgregat dissimilia. quemadmodũ enim in uentilatione adunatur per commotionẽ granum seorsum à palea: ita etiã in nutrimento fit per calorem commotio omniũ similiter partiũ: & in ipsa cõmotione similiter in nutrimento similiũ ad se inuicem adunatio. Facit autem calidum commotionem, pro eo q̃ in cõtinuo motu est, ut est uidere in aqua bulliente. Am- D plius autem calor inspissat nutrimentũ, dum continua sua euaporatione partes aqueas secum trahit. Deinceps autẽ oportet scire solum diaphragma esse principale instrumentum respirationis, pulmonem autem fistulis plenum recipere multitudinem inspirati aeris in fistulis suis: & ob hoc receptaculum spiritus appellatur. Subintrante igitur aere inflatur pulmo, & rursus paulatim detumescit, aere paulatim transmisso ad cor, ad nutrimentum caloris qui est in corde: unde quia colligitur multus aer in pulmone qui sufficit aliquandiu ad nutrimentum caloris cordis, inde est quòd aliquis potest aliquando absque spiratione perdurare, & aliquando absque interpollatione uocem protrahere. Insuper autem & aer breui aliquãdo tempore permanens in pulmone calido existẽte, ibiq; digestus efficitur competentius nutrimentum caloris cordis. Dicit enim Arist. quòd pisces qui branchias loco pulmonis habent, attrahunt interius aquam, ad refrigerandum calorem uitalem cordis. Dico autem calorẽ uitalem nutrimento indigere, non autem refrigeratione: nutrimentum uero ignis nullatenus est aqua, sed aer: sunt enim in prędictis piscibus pori quidem branchiarum ad cor adeo subtiles, q̃ non capiunt nisi aerem solum, per quos transit aer qui est aquæ commistus. Dicit autem Aristoteles aerem non esse intra aquam, persuadens hoc ex eo, quòd cũ aer leuior sit, aquæ supernatat, nõ autem admiscetur ipsi. Est autem sibiipsi contrarius, cum alibi dicat glaciem fieri ex aqua per expressionem aeris qui est in ea. Verum pisces pulmonem habentes multo plus habent caloris quàm cæteri pisces, ut delphini, & phoca, & canis, et cete omnia, & similia. Quoniam igitur multus calor qui est in eis multo indiget aere ad sui nutrimentum, inde est quòd spirant extra aquam. Scire autem oportet quòd trachea arteria ueniens ad pulmonem, facit circa eum pellem plenam fistulis pluribus ac subtilibus, quæ terminantur ad uentrem sinistrum cordis: habentq; foramina subtilissima, per quæ capiunt aerem solum, non autem sanguinem: fitq; per hæc foramina inspiratio aeris ad sinistrũ uentrem cordis. Sanguis autem qui est in sinistro uentre cordis non potest per ea effluere, propter eorũ angustiam. Amplius autem uena & arteria procedentes à duobus uentribus cordis, perueniunt ad pulmonem, & faciunt circa eum pelles duas, plenas uenis & arteriis plurib. ac subtilibus. Quoniam autem in conatu fit †conclusio spiritus, non *al. concussatio* solum in fistulis pulmonis, sed etiam in uenis & neruis, contingit quãdoq; terminos uenarum ex multo spiritu dilatari, spirituq; exeũte trahere secum sanguinem. estq; sanguis hoc modo exiens spumosus, propter spiritum sibi admistum. Accidit etiam eadem causa sudorem exire per poros corporis. Est autem sudor, sanguini aqua admista. Pori uero sunt uenæ subtilissimæ, quæ à crassis uenis procedunt. Contingit autem poros ex multo aut feruido spiritu usqueadeo dilatari, ut etiam exeat sanguis per eos, fiatq; sudor sanguineus. Miror autem plurimum super eo quod dicit Arist. se uidisse poros cordis in pulmone, per quos fit aeris inspiratio & exspiratio, cum sint imperceptibiles propter sui paruitatem, quẽadmodum et pori ueśicæ, per quos ingreditur urina, maxime cum per frigiditatem obstruantur hu- iusmodi pori in mortuo animali. Dicit enim tres esse uentres cordis: cum sit patens uisui esse tantũ duos. ab uno enim procedit magna uena, & ab alio magna arteria. in paruis etiam animalibus unum tantum esse, à quo procedit magna arteria. Postmodum autem scire oportet, quòd pulmo, cum sit spongiosus & calidus, habet uim attractiuam: attrahitq; aerem ad se, ad refrigerandum calidum cordis: quemadmodũ uentosa igne intro-

missō: exit enim ignis per poros uentosæ, & ne- A
cesse est aerem subingredi. Idem quoque est uide-
re in hepate, quod spongiosum est & calidum. at-
trahitq; succum cibi ab intestinis per medias ue-
nulas cuiusdam pellis, quę media est per intestina
& concauam uenam hepatis, & continuata est
utrisq;. dicuntur autem uenulæ illæ mesaraicę, si-
ue mesentericæ, pellis in qua sunt, mesenterium,
siue mesaræum appellatur, & protenditur à me-
dio uentre per intestina. Dicit enim Arist. mesen
terium uicē radicis obtinere: sicut enim radix at-
trahit nutrimentum à terra, ita et mesenterium ab
intestinis nutrimentum corporis animalis. Cor
etiam, in cuius cōcauitate plurimus est calor con-
tinue effluens, attrahit continue à fistulis pulmo-
nis: attrahit etiam succum cibi à concaua uena he B
patis: quia ut ait Arist. in corde perfecte digestus
sanguis fit. Rursus autem cor attrahit ab intesti-
nis succū cibi aliūde q̄ per hepar, id est per mediā
arteriam. arteria enim quę protēditur à corde per
dorsum, & coniungitur mesenterio, non transit
per hepar, cum dicat Arist. in hepate nulla est om
nino arteria. Est autem sanguis arteriæ liquidior
quàm uenæ: & præ nimia sui aquositate non coa-
gulatur, quemadmodum sanguis qui est in uena:
huius autem hæc est causa, q̄ hepar uenæ super-
positum maximā habet uim attrahendi, attrahitq;
succum cibi multū ac spissum ab intestinis: ideoq;
in uena multus est sanguis ac spissus, qui cito coa-
gulatur euaporante aqua. ecōtrario uero sanguis
arteriæ modicus est & aquosus, pro eo q̄ arteria C
habet uim attrahendi debilem ex solo proprio ca
lore, & etiam ex corde. Dicit enim Arist. quòd in
quibusdam animalibus sanguis ipsius uenę liqui
dus est, & non potest coagulari, ut in ceruo, & le-
pore: sunt q; huiusmodi animalia timida, pro eo q̄
habent sanguinem frigidum & aquosum. rursus
autem quædam animalia habent sanguinem ual-
de spissum ac terrestrem, qui coagulatur statim,
ut taurus: cuius etiam sanguis uenenosus est. Et
huiusmodi quidem animalia habent pinguedinē
quandam terrestrem, quæ sepum dicitur. & sunt
plurimum ossuosa. & sunt etiam calida & auda-
cia: nam sanguis terrestris plurimum calidus est,
pro eo quòd est receptaculum amoris: sed prius
aliàs si prius †contingit calorem in eis egisse, ut est uidere in D
contigerit calce, & cinere, similiter & sale: nam sal genus ter
ræ est: est q; sal terra incensa: quod probat Aristot.
ex eo, quòd quibusdam calamis incensis & inci-
neratis fit sal, si mistus fuerit aquę, et eadem aqua
bulliat ad ignem: unum etiam quāto fortius est,
tanto terrestrius est, quod probatur ex eo, quòd
quanto fortius est, tanto pōderis plus habet, adeo
aliàs omnum etiam q̄ supernatat †oleum in eo. Amplius autem
unum, & liquores alij uarios sapores habent ex
terra sibi admista: unde in quadā regione unum
suspensum ad ignem in utribus, indurescit in mo
dum salis, euaporante aqua. Dicit etiam Arist. q̄
in sanguine spisso inueniūtur neruuli quidam: &
quanto spissior est sanguis, tanto plures insunt. In
liquido autē sanguine nulli possunt inueniri. Di-
cit etiam Arist. q̄ homines liquidioris sanguinis,
sunt timidi, sed boni sensus, ex eo q̄ molles car-
nes habent, suntq; passibilia maxime in eis instru
menta sensus. Videndum autem est deinceps,
utrum aliquis meatus sit à uena ad arteriam. quod
quidem probatur ex eo, q̄ si scinditur uena aut ar
teria, effluit omnis sanguis, tam qui est in uenis,
quàm qui est in arteriis. Quæritur autem quomo
do sanguis intret arteriam, si uerum est, ut pluri-
mi putant, totum succum cibi ex quo fit sanguis
transire ad uenam hepatis. Aiunt igitur quidam,
q̄ cum uena & arteria habeant in corpore pariē-
tem communem fistulas quasdam habētem, sunt
quidem in medio illarum fistularum quidā mea-
tus angusti, per quos excolatur sanguis. & mea-
tus illi in mortuo animali non apparent, quoniā
per frigiditatem sunt obstructi. Dico etiam mesa
raicum, per quod transit succus cibi ab intesti-
nis per totum corpus, non solum continuari ue-
nis hepatis, imò etiam arteriæ cuidam proceden-
ti à dorso, & non transeūti per hepar, sicut testan-
tur omnes qui de anatomia scripserunt. ex quo
manifestum est, succum cibi non omnino trans-
mitti ad uenam hepatis, imò etiam partim ad ar-
teriam. Amplius autem uena & arteria simul in
toto corpore sunt, præterquàm ut ait Arist. in he-
pate & splene. iungūturq; adinuicem quibusdam
pelliculis, in quib. sunt uenulæ subtiles, per quas
ab arteria ad uenam excolatur liquidus sanguis.
Scire etiam oportet quòd non solum à uena hepa
tis, imò etiam ab arteria sunt meatus quidam ad
renes. Dico autem quòd ab omnibus uenis & ar-
teriis corporis mittitur urina, quemadmodum &
sudor: nam quemadmodum urina, ita quoque su
dor nihil aliud est quàm aqua sanguini admista.
Dico etiam q̄ quemadmodum hepar, ita quoque
& splen attrahit succum cibi ab intestinis per
medium mesenterium, cui continuata est uena
splenis, quemadmodum & hepatis uena. unde
splen ut ait Arist. recte hepar sinistrum potest ap-
pellari. Item à corde protēditur uena ad splenem,
quemadmodum ad hepar, per quam cor attrahit
sibi succum cibi à splene, quemadmodum ab he-
pate. In splene autem ut ait Arist. nulla est arte-
ria, quemadmodum nec in hepate. Dico autem
quòd in curuatura hepatis & splenis inueniuntur
tam arteriæ quàm uenæ, in gibbo autem hepatis
solæ inueniuntur uenæ quæ conueniunt ad ca-
uam uenam. in gibbo uero splenis nec uena est
nec arteria. Miror autem quamplurimos anti-
quorum ignorasse usum splenis in corpore huma
no: alios autem opinatos nosse, penitus errasse:
solus uero Aristot. in libro De particulis anima-
lium diligenter super hoc scripsit, qui fuit uerus
solus ueritatis ostensor.

CL. GALENO ATTRIBVTVS LIBER

CVI TITVLVS EST COMPENDIVM PVLSVVM.

245

OC ei quod de pulsibus possi-
bile est competentem modum
circuit. Primum autē aiunt ege
H num antiquū de pulsibus. item
non de pulsibus hoc intitulasse:
sed de palmo, id est de saltib⁹.
ignorauit enim ut decēs hic uir
quæ existat differentia pulsus & palmi, id est sal-
tus, sicut deinceps ostendemus, primum dicentes
quid sit pulsus.

De diffinitione pulsus.

Pulsus igitur est diastole, id est dilatatio, & sy-
stole, id est constrictio cordis & arteriarum. solæ B
enim hæ eorum quæ in nobis, pulsuali motu mo-
uentur. Alia uero, quæcunq; uidentur & ipsa pul-
sualiter moueri, ut meninges, quæ circa cerebrū
sunt in pueris uisæ, secundum participationem ar
teriarum mouentur, circa quas particulas fit pal-
mos, id est saltus, & tremor, & spasmus.

De his quæ pulsui simulantur.

Similia uero pulsui sunt, et palmos, id est saltus,
& spasmus, & tremor: etenim & hæc uidētur qui-
busdam ita fieri, sicut & pulsus, ex diastole & sy-
stole. Differentia uero in eis existit plurima. Igi-
tur Praxagoras quidem existimauit hæc ad se in-
uicem differre quantitate, non adhuc autem qua-
litate: fieri autem ex pulsu qui magis, eo circa mo C
tum extenso, palmon, id est saltum. ex palmo ue-
ro, tremorem: & hoc quidem Praxagoras uir nō
liber neq; in his quæ secundum medicinam sunt
contemplationibus, neq; in alijs secularibus. He-
rophilus uero diligentius insistens huic loco, in
qualitate magis eas differētias inuenit. fieri enim
pulsum circa arterias solas & cor. palmon autem,
id est saltum & spasmum, circa musculos & ner-
uos. & pulsum similiter generari cum animali, &
mori cum eo. Fit autem pulsus ita, quando cor at-
traxerit ex pulmone spiritum, primum quidem
eum suscipit in sinistrum suum uentriculū: demū
super concidens deinceps ipsis arterijs præbet.
Contingit igitur in concisione, repletis his quę in
corpore sunt arterijs pulsum perfici, euacuatis au
tem, systolen. Igitur arterię quidē, sicut dixi, reple D
tæ pulsum perficiūt, assumentes spiritum, cor au-
tem euacuatum, sicut deinceps demonstrauimus.
Proprium igitur terminum, id est diffinitionem
dedimus eius, pulsum dicentes esse diastolen &
systolen cordis, & arteriarum.

Vnde constet pulsus.

Consistit autem pulsus ex diastole & systole: 246
quia uero impari & eodē tempore & cor & arte-
riæ pulsum perficiūt, & propterea existimāt fere
omnes q̄ repletis utrisq; similiter fiat, uolo repræ-
sentare eorū errorem. Nā quod quidem impari
tēpore ex arterijs & corde pulsum qui fit assumi-
mus, manifestū est: quod autē arterijs quidē reple
tis, corde uero euacuato hoc fiat, uolebā remitte-
re eos qui uolūt discere, ad anatomiā, id est ad in-
cisionē, ut aūt non uidear inuidus esse & liuorem
habere, paucis repræsentabo. Corpus cordis, id
est substātia, pinea forma existit: & ampla quidē
pars eius in qua sunt ora uentriculorum eius, pul-
moni unitur, & in medio quatuor fibrarum iacet:
una enim fibra breuissima reliquarū existens, ter
tium thoracis spatium repleuit. Acuta uero pars
eius & oblonga secundū sursum cū pectore, non
ut sit cōtinua sicut est basis eius pulmoni, sed est
absoluta. Continetur autem undiq; cor mēbrana
quod uocaī pericardion, id est circa cor. Hoc aūt
nō solū pulmoni unitū esse inuenies à latioribus,
sed & pectori, in illis partibus in quibus diximus
cordis acutū absolutū iacere. Contingit autē ita,
quandoquidē ex pulmone attraxerit spiritū reple
tum undiq; ipsum ad latera incedere, & multum
spiritum à pectore auferre: quando uero rursum
euacuabitur cor, & euacuatum in naturalē figu-
ram recurrerit, tunc prosilit pectori, & percussio
nem facit, & ita concidens pulsum perficit.

De differentijs naturalium pulsuum
sequentium ætatem.

His autem ita habentibus, dicemus prius diffe
rentias naturalium unamquāq; ætatū sequētium
pulsuum, demū eas quæ sunt in febribus, & post-
ea pulsus qui inueniūtur secundum passionē. In
fine uero, pulsus qui ablati sunt denominati.

De pulsu puerorum nouiter genitorum.

Igitur modo genitorum pulsus puerorum exi-
stit breuis omnino, & indeterminatus, & in dia-
stole & systole. hunc pulsum Herophilus alogon,
id est irrationalem consistere ait. Irrationalem ue
ro uocat pulsum eum, qui non habet aliquam ana
logiam, id est proportionem: neque enim dupli-
cem, neque hemiolíam, neque aliam quādam ra-
tionē habet hic, sed breuis est omnino, & magni-
tudine puncturæ acus nobis aduenit: ideo & pri-
mum Herophilus alogon, id est irrationalē eum
competenter dixit.

De pulsu crescentium.

Procedēte uero ætate, & corpore in augmenta
tionē ueniēte, & ad rationē, & pulsus augetur ad
rationē, diastolen latiorē systole accipiēs: quando
de reliquo est eis logō, id est rationē adæquare ad
demonstrationē eius quę ex grāmatica manudu-
ctionis. Nā primus quidē pulsus qui in modo ge-
nitis pueris inuenit, rhythmū, id est tenorē eum
qui breuis syllabę existit, etiā in diastole & systole
habet: & propterea ditonus intelligit. pulsus aūt
eorū qui apud augmentationē sunt, proportiona-
lis est pedi qui apud eos theo. est aūt hic tritonus,
diastolen quidē in duo tēpora accipiens, in unum
uero systolen. Pulsus uero eorū qui in statu ætate
sunt, in utrisq; par existit, ut in diastole & systole,

comparatus pedi uocato ſpõdeo, qui uticꝫ diſſyllaborum pedum longiſsimus eſt: cõſtat igitur ex tẽporibus quatuor. hunc pulſum Herophilus paria uocat his qui pedi. Declinãtium uero & firme iam ſenum pulſus, & ipſe ex tribus cõponitur temporibus, diaſtole duplo ſyſtolen accipiẽs longiorem. & hi quidem ſunt pulſus qui ſecundũ latitudinẽ ætates in ſanis ſequũtur. deinceps aũt ſunt in febricitantibus. De pulſu in febribus.

Eorum qui incipiunt febrire pulſus paruus omnino eſt & ſubintrans, perſecutionẽ patiens in utriſcꝫ & in diaſtole & ſyſtole, ut ferme quãdocꝫ & uix incidat tactui: in ſuperadditione uero ſecundum parum adauget, diaſtolen & ſyſtolen accipiens, & maiorem & prolixiorem propter ſpiritus aſcenſionẽ: in ſtatu uero in utriſcꝫ par exiſtit & in ſyſtole & diaſtole, ceu & febri parilitatem accipiẽte: in deſcenſione uero ſyſtolen quidem diaſtole
aliàs mediis accipit prolixiorem. Calor uero in †uentre, ſuperabundat magis quàm in extremis: quia in primis quidem fere uniuerſus calor in mediis ſuperabundat, ut multoties & infrigidari cõtingat extrema. Quando autem ſunt in ſuperadditionibus, circa media quidem amplior eſt calor, in extremitatib. uero paucior: ſtatum autem accipiente febri & calor pariter inuenitur in extremitatibus & in mediis. Et hi quidem ſunt qui ſecũdum latitudinem ſequuntur febrientes pulſus.

De pulſibus paſsionum in generali.

Pulſibus autem qui ſecundum paſsiones fiunt multis & diuerſis exiſtentibus, & de his pulſibus qui in acutis paſsionibus ſequuntur dicemus.

De pulſu phreniticorum.

Phreniticorũ uero pulſus breuis, & erroneus, & non bene robuſtus, propterea quòd continue ſpiritus à uigiliis motus ſuperaccidit tactui, ac ſi accideret motus ab arcu tenſi nerui & chordę: & omnino minimis periculis manuum noſtrarũ ſuperaccideret, id eſt occurrerit.

De pulſu lethargicorum.

Lethargicorum uero pulſus eſt magnus & uacuus ſecundum longitudinem & latitudinem, no
aliàs intellecto bis ſuperaccidens profundo †intellectu: quare & quidã præſumpſerunt dicere pulſum incorporeũ.

De pulſu cardiacorum.

Cardiacorum uero pulſus eſt, minor qui finaliter eſt pulſus phreniticorum: robuſtior uero & quaſi moroſior, ut & aliis partibus ſubaccidat, id eſt ſentiatur tactu: hoc autem fit ſpiritu quandocꝫ quidem remiſsionem accipiente & retentionem, quandocꝫ uero intenſionem.

De pulſu pleuriticorum.

Pleuriticorum & peripleumonicorũ pulſuum in paucis quidem eſt differentia, ſolum autem his qui ualde empirici, id eſt exercitati ſeu experimẽtati ſunt, comprehenſibilis eſt: acutus enim & uehemens quàmplurimũ inuenitur: & immiſsiones anomale, id eſt, inæqualiter multoties faciens.

De pulſu epilepticorum.

Epilepticorum uero, eorum quidem qui fiunt ſine ſpaſmo & cõtractione particularũ, pulſus eſt magnus & diacenus, id eſt uacuus, & continuus, & fugatus, perſecutionem patiẽs quamplurimũ. & hi quidem ſunt pulſus qui ſecundum hanc paſsionem ſecundum plurimum aſſequuntur, ſimiles pulſui lethargicorum. Eorum autem qui fiunt cum ſpaſmis pulſus eſt magnus, & diacenus, id eſt uacuus.

De nominibus pulſuum.

Sciendum autem ꝙ omnis pulſus conſiſtit ex magnitudine & uelocitate et plenitudine et rhythmo & tenore. Et magnus eſt ſecundum longitudinem & latitudinem & profundum, digna ratione tactui accidens. Plenus autem eſt uehemens, & quaſi neruiter tactum percutiẽs. Eurhythmos aũt, id eſt bene tenoratus pulſus, qui in unaquaqꝫ ætate naturalem conſequentiam ſeruat. Dicitur autem hic pulſus eurhythmus. Pararrhytmus uero eſt, qui cito deſilit à manu. Velocitas autem à ſpiſsitudine differt. nam uelocitas quidem ſecundum unam poterit arteriæ intelligi percuſsionẽ, ſpiſsitudo uero ſecundum plures. ita denicꝫ dicimus quidem uelocem eum qui in paruo tempore longitudinem explet. Spiſſum autem qui cõtinue per eundem locum deuenit.

De generibus pulſuum.

Genera pulſuũ ſecũdum quietem ſpiſsitudo, & raritas. in quo uelocitas & tarditas. ſecundum totũ robur, id eſt tenſionẽ, uehementia et amydrotes, id eſt obſcuritas. ſecundũ corpus arteriæ, durities & mollities. igitur hi quidem ita.

De nominibus ſecundum antiquos quorundam pulſuum.

Deinceps autem de his pulſibus qui à ueteribus ſcripti ſunt, & neceſſarij maxime ſunt, & in quiete exiſtũt, dicamus. Dicitur quis pulſus myurizon, id eſt muris modo caudatus. cuius ſunt rurſus duæ differentiæ. hic quidem nanꝫ attritis digitis manus & uehemens, demum eas quæ deinceps ſunt diaſtoles longiores accipiẽs, in fine rurſus & citus & magnus & uehemens ſentitur. Alius uero paruus †ſentitur, et eas quę deinceps ſunt *aliàs accidens* immiſsiones magnas operans, rurſus & citus & paruus accidit. hic pulſus quidẽ quãdocꝫ inuenitꝫ & ſanos naturaliter aſſequens. quãdo uero inuentus fuerit in ægrotantib. in paruitate ſuperabundans, eos qui debẽt abire perindicat. Qui uero in magnitudine, eos qui in lethargũ. dicitur pulſus & parẽpiptõ, id eſt intercidens, quãdo plures diaſtolas & ſyſtolas operari dimiſerit, ſecũdam diaſtolen ſpiſsiorẽ attulerit. hic pulſus quidem quandocꝫ ſequitꝫ & ſanos, quãdo uero in ægrotãtibus inuentus fuit, nihil irrationale ſignificat. Dicitur quidẽ pulſus dicrotus, quãdo diſtãs arteria maiorem unã diaſtolen, alterã attulerit breuiorem. hic pulſus fit in ſanis quidẽ, à curſibus, uel exercitijs, uel aliud quid cito nobis operantibus. in ęgrotãtibus uero, manib. maxime febriẽtiũ inuenit. Dicitꝫ aũt pulſus & dorcadizõ, quãdo magnus prius accidẽs, mox breuis accidit, ut putẽ anteꝫ ſyſtolẽ faciat

faciat finaliter, arteria rurſus dilatari. hic pulſus inuenitur magis in ægritudinibus quæ ſunt circa thoracem. Dicitur pulſus myrmecizon. hic autẽ eſt qui continue & ſubtiliter diaſtolem facit, ut uideatur myrmecos, id eſt formicæ in manu fieri deambulatio. ferè ex omnibus deficiendo inuenitur. Vltimus uero omnium eorum & breuiſsimus eſt qui uocatur ſcolecizon, id eſt uermiculans: hic uero ita paruus, & languidus, & amydros, id eſt obſcurus exiſtit, quòd formiculante & breuiſsimo penitus exiſtente intelligatur diaſtole & ſyſtole: in hoc autem nequaquam, ſed uelut deſinentia ſolum & reuolutio ſpiritus in arterijs perficitur in eo.

CL. GALENO ATTRIBVTVS LIBER

DE MOTIBVS MANIFESTIS ET OBSCVRIS.

QVEM IOANNITIVS DE GRÆCA LINGVA IN ARABICAM TRANSTVLIT, M. AVTEM TOLETANVS DE ARABICA IN LATINAM.

I NQVIT Galenus, illi quorum proprium eſt anatomiam meditari, per hoc, quòd dicunt motus liquidos, eos qui uidentur in corporibus animaliũ, ſenſui manifeſtos intelligunt: uerũtamen quo membro fiãt penitus ignoramus: & quamuis hoc uideamus, qualiter ſciant nõ ſcimus: *aliàs ideo in-* †ideo de his doctrinam oportet nos agere. *tẽtio nobis hic* Principium autẽ inquiſitionis de motibus liquidis eſt, ut primo inſpiciamus an ſint actiones mẽ*eſt ut eorũ cau-* brorum, & an ex eo quòd ſint paſsiones ab eis. *ſas inquira-* Et per actiones, intelligo motus agentes imprimentes: & per paſsiones, motus intelligo qui fiũt *mus* à motore agente, quãdo ipſe mouet aliquid aliud. Et tu poteris unico exemplo duorum horum motuum naturam intelligere: nam motus manuum & pedum, diſtendendo & complicando, uel inclinando & mouendo ad utramque partem, quæ quidem oſsibus eorum interiacent iuncturis efficiuntur. Manuum autem fit iunctura quæ eſt in compoſitione oſsis adiutorij: & hæc quidem iunctura uocatur mabit: & iunctura quæ eſt in compoſitione duorũ focilium, eſt cum oſsibus & iunctura oſsium baſium quæ interiacent duobus fo*al. & eſt pectẽ* cilibus & †pectini, & uocatur raſceta, & †iunctu*aliàs iunctura* ris digitorum. Pedum uero motus fiunt iunctura genuum, & calcaneorum, & digitorum. Et ſi quis deſiderat motus iuncturæ humeri numerare cum motibus manus, & iuncturæ motus coxæ cum motibus pedis, non intromittit in ſignificatione diuerſitatẽ per hoc uel uarietatem. uerumtamẽ ſufficit in hac ſignificatiõe, ut dicatur quod *al. ſummitas* †pomum oſsis adiutorij, in iunctura componitur humeri cũ pyxide quæ eſt in oſſe ſcapulę. et quod ſummitas oſsis adiutorij inferior, compoſita eſt in iunctura mabit cum duobus brachij focilibus. ſicut duæ ſummitates duorum focilium, ab inferiori cum oſsibus paruis raſcetæ componũtur. Similiter in pedibus iũcturæ ex compoſitione oſsium quę ſunt in eis erunt. Quod ſi res in hoc ita ſe habet, anatomici uerum in hoc dixerunt, quod motus manuum & pedum fiunt oſsibus, non tamen ab eis. quoniam hæc quidem eſt actio lacerti mouentis ea. prouenit ergo ex hoc ut motus lacerti
aliàs actio ſit †operatio lacerti. & motus oſsiũ ſit paſsio eorum. & paſsio eius quod fit, & actio eius quod agit, ſimul exiſtant. diſcrepant tamen in eo, quod agens eſt principium ſui motus ab ipſo, & patiẽs eſt principium ſui motus ab alio. Sicut ergo quando lacertus agit, mouet quidem primo unũ duorum oſsium compoſitorum in iunctura, & eſt illud os quod continuatur cum adiutorio, deinde mouet ſecundo ipſam iuncturam mouendo os: ita anatomiam conſiderantes inueſtigauerunt an oporteat dici quod lacertus ipſe agit primo, aut recipit etiam uirtutem motus ab aliquo alio. Vt autem uiderunt quod unicuicꝫ lacertorum continuantur arteria & uena, & tertium quiddam, id eſt neruus, unicuicꝫ eorum intẽdentes unũquodꝫ ſingillatim uinculo conſtrinxerunt, cõſiderantes in ipſa conſtrictione an motus impediretur lacertorum, aut mobiles permanerent. poſtquam autem motum lacertorum ſtrictis arterijs et uenis in ſuo manentem ſtatu deprehẽderunt, ipſumꝫ ſtrictis neruis impediri, quod ad lacertos quidẽ uirtus digeritur à neruis aliqua, per quã fit actio eorum, iudicauerunt. Deinde iuxta hanc uiam inquiſiuerũt diligẽter an hæc actio ſit neruis ex ſua natura, an ſupra neruos aliquod mẽbrũ ſit quod neruis uirtutem motus exhibeat, ſicut lacertis exhibere uiderunt. Adhærentes autem neruis eoſcꝫ præcidentes, ſectionem eorum ſuperiorem in ſua ſenſus & motus habitudine perſiſtere deprehenderunt. inferiorem autem à loco ſectionis ſenſu priuari & motu. Ex hoc itaque quod eis apparuit, uirtutem motus etiam neruis ab alio membro eis ſuperiori tranſmitti, coniecturauerunt. proſpicientes igitur primam neruorum originẽ, eámque indagantes, quoſdam eorum oriri à ſpinali medulla, quoſdam à cerebro deprehenderũt. Abſcindentes itaque ſpinalem medullam, deprehenderunt quod ab inferiori parte ſectionis non tranſmittitur uirtus ad neruos quidem à quibus uirtus oritur, quæ prius tranſmittebatur ante abſciſionem. & à ſuperiori uero ſectione quæ eſt ſuper abſciſionem, quæ prius tranſmittebatur uirtus tranſmittitur. ac tunc iudicauerunt uirtutem quidem motus ad neruos à cerebro tranſmitti. deinde poſtmodum inquiſiuerunt, an ſit hoc quoniam illa uirtus ſit innata ſubſtantiæ ſuæ propria, an à corde ſibi tranſmittitur. neque ad hoc in iſto

loco neceſsitas urget, cum nos inueniamus uti-
que neruos exhibere lacertis uirtutem motus à
cerebro procedẽtem. Primum igitur membrum
ac præcipuum, uniuerſa quidem membra corpo-
ris animalis mouens motu uoluntario, eſt cere-
brum: cætera uero quæ quidem cerebro interia-
cent & ultimo membro quod mouetur, mouent
ſe ſecundum ordinem ita, quòd unumquodq; eo-
rum mouens ac motum exiſtat. Reſtat ergo ut ce-
rebrum moueat tãtum, nec aliud moueat ipſum.
Similiter fit ut manus ac pedes moueantur tan-
tum. Etiam declaraui in tractatibus, quibus inue
ſtigaui de uirtute ordinatiua de uirtutibus ani-
mæ, quòd cerebrum eget hepate & corde, ad con
ſeruandum ſubſtantiam ſuam: & quòd nõ trans-
mittitur ab illis uirtus qua fit motus uoluntarius.
Hic autem nõ eſt aliquid quod nos cogat ut pro-
bationem ad hoc inducamus, cum ſufficiat in hoc
tractatu concluſione propoſitionis illius uti dun-
taxat. quia non memoraui quod apparet in anato
mia, ut exponerem per hoc q uirtus ordinatiua
tranſmittitur per neruos à cerebro ad lacertos,
uerum ut à me intelligeretur ſufficienter in quo
differunt motus & actio: quoniã ſignificatio quã
ſignificat nomen motus, generalior eſt. & ſignifi-
catio quam ſignificat actio, ſpecialior eſt: cũ nos
appellemus actionẽ, motum agentem, & paſsio-
nem, motum ab alio prodeuntem.

De motu reſpirationis qui notior
eſt uiſus ueteribus.

Et ſermo iſte in quo nos ſumus eſt quo intẽdo
inueſtigare de unoquoq; motu quod ſit membrũ
quod ab eo patitur, & quod membrum operatur
ipſum. uer. g. de anhelitu: quare melius eſt ut po-
nam ſermonem meum de ipſo, ut exempli cauſa
luceſcat: cum non conferat ex exempli quidem
ratione duntaxat: uerum cum ipſo exemplo non
eſt utiq; modica pars de qua inueſtigare proponi
mus. uidemus enim manifeſte q anhelamus: &
hæc quippe actio animalis eſt compoſita ex aeris
inſpiratione ab exteriori ad interius & expiratio-
ne econuerſo: & apparet etiam q id quod moue-
tur in concauitate pectoris in anhelitu facili ſuaui
ter, concutitur inferius duntaxat. in anhelitu ue-
ro magno, non ſolum mouentur inferiora tantũ,
uerumetiam mouentur loca lateribus omnib. ui-
cina. Diſcordes etiam fuerunt medici in motu an
helitus, an ſit etiam ex lacertis, ut ſunt alij motus
uoluntarij, aut aliter. Et quidã iudicauerũt q hæc
actio naturalis eſt, ſicut pulſus arteriarum & cor-
dis: alij uero iudicauerũt actionẽ eſſe uoluntariã:
alij autem q ſit actio cõpoſita. Et hæc quidẽ inqui
ſitio magis ad dialecticã q; ad medicinam ſpectat.
Inquiſitio autẽ quæ dignior eſt in operibus medi
cinæ, eſt qua quidẽ inueſtigatur quo inſtrumento
mouetur clibanus, id eſt, concauitas pectoris per
quã fit anhelitus: quoniam hic quidem †dilatatur
prout apparet in anatomia: apparet quoq; in ana-
tomia q hic clibanus ex oſsibus qui latera uocan
tur, & ex lacertis cõponitur interiacẽtibus. Meri-

al. extrahitur

A to ergo anatomiã conſiderantes dixerũt, q illud
membrũ quod diaphragma uocatur, eſt una pars
iſtius clibani, nec tamẽ illud totaliter: & hoc qui-
dem uſq; ad tempus magiſtrorũ noſtrorum homi
nes arbitrati ſunt, q membrũ iſtud inſtrumentis
anhelitus nobilius exiſtit. In noſtro uero tẽpore
†factum eius patuit ex eo, quod de operatione hu
ius mẽbri declaraui, q ſcilicet mouet partes cliba
ni duntaxat inferiores: quemadmodũ illud quod
mouet ſuperiores eius eſt lacertus à collo deſcen-
dens. Mouet quoque id quod interiacet lacertus
quidem qui inter latera conſtituitur: niſi quia hic
lacertus quidem non dilatat clibanum tantũ, ue-
rumetiã ipſum conſtringit: cum unuſquiſq; eorũ
habeat duas tunicas poſitione diuerſas. Lacerti
nãq; deſcẽdentes à loco qui eſt ſupra collum, dila
tant & diſtendunt clibanũ tantum. Et uidi ſæpe
plures homines in facto neruorum qui mouẽt hu
iuſmodi lacertos quos prædiximus, quandoqui-
dem uinculo conſtringebantur abſque clibani ru
ptura, q uinculum illud eos motu clibani penitus
priuabat: et diſcipulos meos inſtruxi qualiter hoc
ipſum quod declaraui intelligerẽt, Et ſentẽtia illo
rum qui dicunt q anhelitus eſt motus uolũtarius
uel actio uoluntaria, nullum argumẽtum inducit
quod maioris quàm hæc exiſtat roboris ad pro-
bandum ueritatem eorũ: quoniam motus clibani
impeditur ſtatim: & animal extinguitur ſubito
ore aperto cupiens anhelitum, cum nequeat cli-
banum mouere. unumquodq; horum fuit ab anti
quis inuentum: & quædam præter illa quæ ipſi
inuenerunt poſtmodum reperi.

Comparatur cognitio aliorum immanife-
ſtorum motuum & liquidorum quorundã
ad antiquorũ cognitionem: & ponitur ex-
cuſatio tractationis illius.

Et quodlibet horũ antiquitus reputabatur igno
tum, quoniam de ipſo nihil anatomiam inſpicien
tes tetigerunt: cui poſſet aliquis acquieſcere, uel
quo poſſet eſſe contẽtus, nedum ſufficienter pro-
barent: utinam autem aliquis motuum & aliqua
actionum harum quæ reputabatur eſſe ignota, re
perirentur à quo membro animalis prodirent: &
qualiter ab agente cauſa quãdo quidem agit: mul
ta quippe horum quæ ultimo comperi, penes me
prius erant ignota, quemadmodum de motu cli-
bani retuli. Et in tract. quidem tertio De motu pe
ctoris & pulmonis quædã, ſiquidẽ mei docuerũt
me doctores ad tempora ſua: quibus adieci poſt-
modũ in libro quem de paſsionibus anhelitus edi
di, quod adinueni poſtquam à magiſtris meis didi
ci. confeſſus ſum etiã in libro De iuuamẽto mem-
brorum ignorantiã meam quam habui de motu
palpebrarum ſuperiorum: deinde uero narraui
poſt modum qualiter hoc fit in tract. decimo libri
mei De cura anatomię. Eodem quoq; modo igno
rabam eſſe duorum neruorum ex utraque parte
arteriarum conſtitutorum, qui falſo & ſine ra-
tione uocantur apoplectici: cum fuerit in eis in-
greſſa malitia, qualiter uox impeditur: demum
quippe

al. inſtrumẽtũ

quippe cum labore maximo ac difficultate cõpe- A
ri hoc, cum nullus quicquam de ipſis tractauerit
ſufficienter. & hæc quippe ſignificatio erat inco-
gnita. demum facta eſt nunc nota. quia reperi ner
aliàs lacertum uos mouentes †lacertos epiglottidis à duobus ner
uis duabus arterijs uicinis qui apoplectici uocan
tur oriri. Ignorabatur quoq; cur ex ſpondylis dor
ſi medulla ſpondyli primi ſi ſecundum latum tota
abſcindatur, donec extrema non ſeſe contingant,
uox impeditur illius animalis. Et ſimiliter ſi unus
ſpondylus locum deſerit: quia ſpinę medulla com
primit fortiter. Inueni quoq; hęc, & alia quę repu
tabant illi qui fuerunt ante me ignota de anheli-
tu & uoce. & eorum inuentio fuit ex eo quod in
anatomia apparebat. Et reperi quoq; lacertũ qui
utranq; mouet genam, cum prius fuiſſet ignotus. B
nec intelligo quidem in loco per utranq; genam
duo mandibularum oſſa, ſicut Hippocrates intel-
lexit hac appellatione in libro ſuo de iuncturis,
al. quã quidẽ †quem quidem econtrario nempe uocauerũt. ſed
intelligo per utranque genam, corpora quæ duas
continent mandibulas, quæ recipiũt quod os im-
plet de humiditatibus, & cibarijs, aut uẽto, prout
in illo qui utres inflat uidetur. Specierũ item laſsi
tudinis, actio diuerſitatis earũ per anatomiã fuit
reperta. quando in quibuſdã qui laborabant hac
paſsione, uel mẽbri quod laſſatur ſenſus impedit,
uel in quibuſdã motus, uel utrũq; ſimul. & in plu-
ribus eorum nunquam in hac ſpecie locus puta-
batur eſſe dubietatis. quoniam quidẽ non dubita
tur quod in neruis qui uadunt ad membra, in qui C
bus accidit ægritudo quando ingreditur malitia,
noceat ſenſui & motui. Duæ uero ſpecies aliæ nõ
putabanẽ, donec reperi ſecundum quem modum
erãt in membris corporis in quibus accidit illud
& non in alijs. quoniam hoc quidem nullatenus
accidit in omnibus membris: ob hoc, q non repe
ritur in omnibus membris neruus qui ſenſum tri
buat & motũ lacerto qui eſt in mẽbro patiẽte, pre
terquã neruus qui ſenſum tribuit cuti, mẽbrum ſi
quidem illud includenti. De motu uirgę.

Et iam narraui omnia iſta quæ apparẽt ex iſtis
rebus in libro meo de anatomia. Et qui indagatur
de iſtis rebus remouet hæſitationẽ earum. & pa-
tet eſſe eius per hoc quod apparet in anatomia. Et
quædam harum rerum magis congruit ut per dia D
lecticam diſcutiantur. niſi quia cum hoc ad hoc a-
natomia iuuamur, utpote linguæ prolixitas, do-
nec emineat oris. Et ſatyriaſis quæ accidit in pue-
ris. & in quibuſdam eſt uelocior, quando intuen-
tur quam amant, aut imaginantur eam. Quia cau
ſa augmenti ex utroq; modo eſt difficilis, ſiue ex
uoluntate fiat hominis, ſiue naturaliter ſine uolun
tate. Et in omnibus motibus qui fiunt uolunta-
re, nihil obſcurius & dubitabilius hoc. Quoniam
in pueris ego uideo, nedum in alijs, quãdo ipſi uo
lunt aliquod membrum ex membris ſuis replica-
re, aut diſtendere, aut in partẽ declinare, hoc qui-
dem faciant ex uoluntate. & hoc quidem ipſi fa-
ciunt per lacertum qui deſtinatur illi motui & ap-

A propriatur, licet ipſi quidem lacertum illum igno
rent. & non ipſi tantum, ſed etiam multi medico-
rum. Et illud eſt, quoniam inuenio membra cor
poris moueri per lacertũ, cui creator qui nos crea
uit, & plaſmauit, & in omni tempore præſens eſt
nobis, prudenter indidit potentiã mouẽdi. Quan
do igitur aliquem uolumus motuũ, mouet lacer-
tum quem ad hunc plaſmauit & creauit. & decla
raui in libro meo de iuuamẽto membrorũ, quod
creauit nos non ſolum prudens ſcire quid opor-
tebat melius agere, immo cum prudentia habuit
potentiam, qua quidem nihil ei de hoc quod me
lius et competentius prouidit eſſe defuit agendũ.
& bonitatem ac largitatem, in qua nulla fuit aua-
ritia creandi quod melius eſt. & imperſcrutabile
uidetur opus, creatoris eſſe ueraciter ſcire. & qua
liter ineſt corporibus animaliũ. ueruntamen non
eſt quippe licitum dicere eum non uiuere uel non
agere. immo utiq; eſt ſumme prudens & potẽs ac
benignus ſicut iam declarauimus: & ſi notum eſt
& publicum quod in omnibus corporibus eſt a-
nimalium, ſicut quidam putant, uerbum iſtud in-
ducit ad hoc, quod duę ſunt in corporibus anima
lium animæ. quarum una creatur naturaliter &
plaſmatur omnibus membris, & eſt præpoſita o-
mnibus quidem uoluntatib. eius ex quibus actio
nes procedunt per motum lacertorum, qui depu
tantur illis actionibus proprie. Alia uero eſt ani-
ma, qua uoluntas ineſt actionum. Quidam tamen
hoc reſpuentes non fuerunt contenti hoc, & ab
ipſo fugerunt. dicentes quod anima qua quidem
uoluntas exiſtit, eſt illa quæ per ſe & ſuam eſſenti-
am uniuerſa corporis mẽbra imaginat, ut quod
uoluerit de actionibus compleatur. Et huiuſmo-
di quidem dicti apparet peremptio, propterea q
ſi in nobis eſſet hęc anima, ignoraremus cũ igno-
rantia actionũ inuenire an illi quidem lacerti ſint,
aut nõ ſint. Et ex eo quod competit ei quod dixi-
mus eſt quidem quoniã illud quod diximus, non
ſolum eſt uerũ in animis hominũ uerumetiã in a-
nimalibus remotioribus intellectu, hoc eſt in bru
tis, ut aſini, oues, porci. adeo quippe ut animas ha
beant in ſumma potẽtia, & prudentia, et bonitate
ac largitate, iuxta quod expoſcit natura corporũ
aut creatura exigit. Et ſi nos quoq; cætera dimiſe-
rimus animalia, & ſimus homine cõtenti, cui quo
rundam animaliũ comparatione intellectus attri-
buit proprie †infra illa, uidebimus q uita in actio- *aliàs circũſcri*
nibus quę fiũt à uoluntate, conſiſtit. nec in alijs li- *ptis illis*
quet actionibus, & nõ nobilioribꝫ. atq; præcipuis.
Congruit igit ut dicatur, q non eſt actio quidem
nobilior homini nec cõuenientior rationi, quàm
ratiocinari ac loqui. & hoc quidem erit cũ diſtin-
ctione quam lingua agit in uoce expedita, ab epi-
glottide †diſtincta. Cum lacertos habeat lingua, *aliàs deſtinata*
quorũ quidam ipſam ſurſum attrahũt ad partem
palati ad oris ſuprema. alij uero in cõtrariam eius
partem trahunt eam, donec ad inferiorem depo-
nant mandibulam. lacertos quoq; alios habet q;
plures, qui ad utrãq; partem eam declinãt. neq; ali

quis est puerorum, neq; adultorum, & eorundem qui anatomiam inspiciunt, qui lacertos linguę nouerint, quando uoluerit aliquod nominũ pronunciare. uerbi gratia si dicat Petrus, quod ualeat prius excogitare & intelligere quo lacerto & quo motuum illud nomen profert. Conuenit igitur & competit, ut musculus cui libido fuerit irrogata, secundum hanc rationẽ incurrat satyriasim, quando libidinem autumat & imaginatur per aptitudinem rei ad hoc. Et quod membrorũ corporis immutatio imitatur animæ immutationẽ, non in motibus tantum, sed in alteratione coloris erit instar huiusmodi. Et ante modos huiusmodi alterationum, quædam sunt alterationes quæ fiunt calore & frigore. & ex hoc est quod sæpe contingit diminutio ei quem arripit timor subitus, uel horror, uel angustia. Et ex hoc arguerunt quidam, dicentes quod animæ quidem non sunt aliquid per se existens, aduenientes corpori, ut possibile sit absq; corporibus existere, uerũ animę sunt quid ex corpore. Et quoniam hi inuestigauerũt de loco quid sit, diuersificati sunt diuersificatione non modica. quidam enim dixerunt quod est spiritus. & quidã ipsorum dixerunt quod est alia maneries de commistione elementorum, quam unusquisq; eorum profitetur, aut ex compositione eorum. Et quidã nempe existimauerunt, quod uirtus esset substantiæ quę unicuiq; appropriatæ animali. & quidam putauerunt ipsi eidem animali essentiam sibi propriam. uerum substantiæ quæ sentiunt & mouentur uoluntate, sunt illæ quæ animalia nuncupantur. operatio uero eorum quæ operantur ex eis, secundum epithetum substantiæ quam habent ex cõmistione elementorum. Et iam sententias in libro nostro elementorum cæteras deteximus secundum sententiam Hipp. cum uera sit istorũ sententia, qui dixerunt quod substantia generationi & corruptioni subiecta, qualitatibus iiij. ca. frigi. sic. & humid. & non alijs immutatur. Inquirere autem de anima an eius substantia sit corporea, neq; cesset quando corpus accidit alicuius rei animalis descendere in ea: aut sit aliquid corpori continuũ quod cum corpore accidit: aut spermatis sit uirtus & potentia aliqua, cui conueniãt quidem cũ creatione corporis accidẽtia animę, relinquo hoc illis qui de se existimant q̃ hoc sciunt uoraciter. Satyriasis autẽ uirgæ scio manifeste quod fit uoluntate. & fortasse imaginatione tantum. Similiter scio ab ore cuiuslibet hominis egredi linguam quando hanc actionem uult. Causæ autem propinquę, hac appellatione appellantur à peritis & sapientibus uiris in hoc ca. & subtilis speculationis. Merito autem dixerũt q̃ earum causę duæ sunt simplices & una composita. Causę duæ simplices sunt, quod ab arterijs spiritus ad ista duo membra destinantur, cum sint rara & porosa interius scilicet uirga uirilis & lingua. uel à se habẽt ut erigant & dilatẽtur. & utriusq; erectio sequitur et comitat spiritũ intra uenas existentẽ usq; ad exteriora utriusq;. & pori qui sunt inter utranq;, necessitate uacuitatis implentur. Sic enim uirgæ uirilis impletio fit ab imaginatiõe et uoluntate. & distensio quidem uehemẽs habitudine & ualida, prout dicunt & testantur medici considerantes anatomiam, lacertis aliquibus attribuitur paruis, & spiritibus qui continentur in arterijs. Et eodem modo fit in lingua quando erigit & dilatatur, ei quidem continue spiritus immittũtur, cum eo etiam quod aliqui lacerti in ea habitudine distendũtur. Veritati quidem huiusmodi dicti attestatur, quod arteriæ in lingua & uirga uirili confixæ, maiores q̃ in cæteris membris existũt. Cauebo ergo eum qui uerbũ meũ hoc audit, † ne quippe abhorreat uerbum meũ, existimando quod arteriæ spiritum quidẽ duntaxat cõtinent, sicut Erasistratus existimauit, sed sępius dixi, q̃ in arterijs sanguis subtilis continetur † calidus, cum substantia quippe aerea. & extrema uenarum orificia sunt adeo stricta, quod id quod ab eis egreditur spiritus est tantum. Et poteris quidem prægnoscere quod de duobus dictis propinquius existit ueritati. & magis elegi uerbũ illius qui dixit, quod distensio uirgæ uirilis non est minor causa, q̃ illius qui dixit, quod ab arterijs quidẽ spiritus destinantur ad uirgam uirilem & linguam per id quod narrabo, Quod est quia præsumet aliquis & anticipabit dicere, quod unumquodq; membrũ, suĩpsius intendit commodo & reparationi. & hoc quidem non solum est sufficiens, sed & uerum. sed quod dicit q̃ membrum, alterius intendat commodo, modũ & quantitatem naturæ excedit, cum hoc quippe in hominibus cunctis nõ reperiatur, nedũ in brutis. Et hoc quidẽ declarauimus sufficienter in lib. nostro de uirtutibus naturalibus. Et quod hoc affirmat & asserit, est q̃ stomachus nequaquam cibaria digerit, ut per hoc intendat omnia membra animalis reparare. neq; hepar quoq; cibum alterat hac intentiõe & immutat à stomacho progressum ad ipsum, ut conuertat in sanguinẽ, & ad cætera membra mittat. Similiter quoq; cor, non quidem pulsus actio prodit ab eo pro alio mẽbro, sed pro sui commodo. Quod autem dictum est uerisimilius sententię naturali, ut dicatur q̃ unũquodq; membrũ attrahat sibi quod cõuenit ei, ut ex ipso nutriatur. deinde illud immutat quod attraxit, & retinet, & assimulat sibi, & expellit à se quod est sibi diuersum. Quod uero dicitur q̃ unũquodq; mẽbrum non intendit quidẽ reparatiõi suę, sed quicquid operatur, operatur ut præstet obsequiũ alijs membris, non est uerũ. Cũ ergo hoc sit unũ de ijs quæ in libro nostro de uirtutibus naturalibus declarauimus, oportet ergo ut principium repletionis accidat quidem membris quæ implentur, nõ ex arterijs sicut quidam dixerunt: uerum ipsamet membra cum habeãt erigi, & proprie dilatari, attrahunt spiritus ab arterijs, & implentur ex eis.

De motu linguæ.

Virga uero uirilis augetur manifeste & fit magna, suscipiendo augmentum non solum in longitudine, uerumetiam in circuitione. Sed linguam uidemus

uidemus in longitudine distendi quando ab ore educitur, non tamẽ augeri in omne corpus suum, quemadmodum uirga uirilis. Similiter quoque non uidetur ab ore uniformiter egredi, quando fortius homo quàm potest os suũ aperit, aut quãdo penitus † extat apertum aut quando inter duas habitudines mediocriter se habet. Quoniam in ipso cuius est os apertum fortiter, ac ualde plus quàm possit, inuoluitur in inferiori labio intantum, quod si conetur quantum potest eam eleuare non ualebit eam adaptare ut ad figuram attingat mediocrem, propter hoc quod mandibula quidem inferior concomitabitur eam, donec claudatur os. quoniam actio in aperiendo os & in claudendo, est huius mandibulæ tantum, superiori quidem mandibula quiescente. & maxime quando aliquis quæsierit linguam eleuare sursum cum conamine, donec exterius inuoluatur super labium superius, eam concomitatur mandibula inferior, donec concurrant labia et os claudatur: & hoc fit quia uinculum linguæ est ex parte inferiori anterius. deinde post ipsum est extremitas linguæ absoluta, qua fit propriè distinctio uocis, ut fiat pronunciatio & locutio. Et hæc extremitas est quæ egreditur exterius ab ore. cum oris apertio quidem fiat, quando mandibula inferior inferius attrahitur, & lingua mandibulę sigillatur, cum sit ei ex parte inferiori tota continuata. Oportet igitur ut non extrahatur extremitas linguæ sursum in illa habitudine, cum uinculum ab inferiori attrahat ipsam & prohibeat. Et secundum hanc rationem, si aliquis quæsierit uiolenter linguam suam sursum eleuare, uidebit mãdibulam suam inferiorem sequi eam & appropinquare mandibulæ superiori. & attinget hoc quoque conclusionem oris. Cumq; iam præmissimus hoc, cõcludemus sermonem nostrum sicut oportet conclusione sua. & narrabimus hæsitationem quæ accidit nobis de esse linguæ. Et dignum fuit, & merito accidit nobis, cum nõ inueniamus causam propter quam lingua prolixa, donec ab ore quidem exeat. Nec responsio quam uidemus egredi ab illa ambiguitate. Scimus enim quod lacertus mouẽs linguam, sumit principium ex partibus tunicæ nodi gutturis, & ossis quod assimulatur lambda literæ. Ideo oportebat tunc necessario, ut si lingua attrahatur ad illas partes, ascendat interdum per lacertos qui continuant ei desuper. & humilietur per lacertũ qui continuat ei deorsum, quando ipse ad se attrahit. & declinat interdum, deuiando ad aliquam partium per lacertum qui circundat quidem in duas partes. Cum ergo anatomiam inspicientes in hoc cõueniant, quod nullus motus obedit uoluntati, nisi motus lacerti tantum, nec aliquis lacertus linguæ continuatus distendit eam, donec adducat eam extra os, tunc merito in titubatione incidimus, quando scire uolumus qualiter actio fiat linguæ. Et si motus aliquis posset in corporib. animalis inueniri qui uoluntate fieret absq; aliquo lacerto, nõ incideret in hanc quæstionem aliquid ambiguitatis.

De motu uomitus & deuorationis.

Oportet ergo de hoc inquisitione uehementi inquirere, donec ad ueritatẽ pertingamus huius rei. Et inspiciamus si forte inueniant in alijs quoq; membris motus uoluntates animalis imitãtes. & non solũ uolũtates eius, uerum id quod imaginamur existimãdo, sicut in uirga fit uirili. quia implet corpus rarificatũ ex uẽto uelociter ac leuiter, deinde ad tantũ attingit motum, q̃ impletione sui crescit. Et tu poteris scire, q̃ motus uoluntarius nõ est solius lacerti, manifestius ex animali quod ruminat. quia hoc animal postquam implet uentrem suũ herbis, aut ex alio nutrimento, redit in idem, & erigit ipsum paulatim ex eo quod trãsglutiuit ad os suũ, ut molat ipsum & terat actiõe rumi nationis. Quidã etiam hominũ intendunt euomere quod potauerũt prẽter conatũ uehementẽ, uolentes expellere facile ac uelociter, ut nõ oporteat eos caput cõquassare, sicut alij faciũt. & nõ egeãt membrorũ prouocatione quibus euomitur, neq; eorũ distensione. Et manifestum est hoc procedere ex eis, qui instructi sunt in hac actiõe plusquam alij. & cõsueuerũt omni die quando exeunt à balneo euomitare, & sumũt potum ante cibũ. Quod si aliquis dixerit q̃ œsophagus obedit uolũtati in huius actionibus, & si dixerit q̃ stomachus obsequitur uolũtati, & si dicat q̃ uterq; ei obsequitur, nihil in hoc casu refert in quo sumus inter hęc, nisi quia alio modo q̃ oportet inquiriť, cũ intenderimus inuestigare de motu membrorũ. et nõ sumus quidẽ contẽti perspicere ex quibus mẽbris illi fiãt motus, † quin cõsideremus cum hoc secundũ quẽ modũ fiat actio illorum. Et uideo manifeste in lingua & in generationis instrumentis illa eadẽ mẽbra quæ mouenť. & cum hoc quoq; uideo scientia manifesta, quod actio linguæ quæ accidit quãdo ducitur ab ore, uoluntati quidẽ obsequitť: actio uero generationis instrumentorum nõ fit à uoluntate tantũ, sed sæpius sine uolũtate, obsequẽdo ei quod anima format & imaginať. In animali quoque ruminante & in euomẽte facile, merito quis quis fuerit quæsiuit an illa actio fuerit solius œsophagi uel stomachi & similiter habitudo in uolũtate. Iam diuersificati sunt homines in hoc. & quidam eorũ actionẽ eius attractioni stomachi attribuunt. Et quidam eorum attribuunt eam cõpressioni quidem œsophagi, qua cõprimitur id quod discurrit per ipsum & coartatur. Qui autem in sermone suo distinxit, & perscrutatus est breuiter actionem membrorum, dixit quod œsophagus ex duabus componitur tunicis: una intrinseca, quæ quidem obedit stomacho, per quam ipse attrahit quod transglutitur, sicut quod per manum trahit aliquis. Alia uero extrinseca impellit comprimẽdo circumquaq; rem quæ transglutitur, donec ad stomachum perueniat, quemadmodum coqui faciunt, quãdo manibus suis comprimẽdo id quod continent, intestina emungunt. Et quidam uidetunt quod utraq; tunica œsophagi agit in trãsglutiendo

al. non existat

aliàs hãc

aliàs ne quippe oberret

aliàs clarius

aliàs cum

tiendo, nisi quia maior uirtus ac dignior in hac actione, est in interiori tunica. & exterior ei facile suffragatur. Et iam quidē declaraui in libro meo de uirtutibus naturalibus, quod præcipua uirtus, & maior, & dignior, quę ad trāsglutiendum operatur, est quidē tunicę intrinsecæ œsophagi. actio autem quæ est in tempore uomitus, quæ est contraria trāsglutioni, fit quidem per aliam tunicam scilicet extrinsecā. Oportet ergo ut ponamus causam in maiori parte, uirtutē quæ est in stomacho expulsiuam. quæ non est uolūtaria, sed naturalis. & fortasis causa in illa operatione uirtus est uoluntaria. & forte uirtus naturalis in illa habitudine, uirtuti suffragatur uoluntariæ facile & modicum. sed quādo uomitat homo sine uolūtate cibū, quando eleuat̃ ad orificiū stomachi, sicut accidit pueris dormientibus, oportet quidem existimare quod causa in illa actione est uirtus expulsiua. & hæc uirtus etiā inuenitur in intestinis et uesica manifeste & matrice. & inuenit̃ etiā non minus in cęteris membris animalis omnibus. nisi quia in istis occultius inuenit̃ adeo ut probatiōe indigeat. Et iam adinuenimus in eis probationes, & fundauimus in libro nostro de uirtutibus naturalibus.

De motu egerendi & uomendi.

Et sicut quidā uomitus fit à uirtute naturali sola, & quidam uel totus uel maxima pars ipsius fit prorsus à uirtute uoluntaria, ita reperitur in euacuatione per inferiorem regionem, id est per anū. & in euacuatione quę fit per urinā quādo mingit̃. Duplici quidē actione. fortasis enim fiet hoc ab aliquo lacerti iuuamento qui cōgruit ei, extrinsecus condensando & cōprimendo anum, uel forte absq; illius lacerti iuuamento fiet ab intestinis ut egrediatur egestio, uel à uesica per urinam. & hoc fiet à dormiēte. & prouenit hoc etiam propter uigiliam nimiam. uel propter multam materiā quā quidem cōtinent illa loca. uel propter materię pūctionem, ut demum dimittat̃ absq; uolūtate. et illa loca non comprimant̃ à lacerto. neq; in illa quidē habitudine quicquā habeant de actione uoluntaria nisi tantū unicam, scilicet relaxatiōis actionē. & circulariū impedimentū lacertorum qui continent quidem extrema lacertorū illorū. qui ne fiat absq; uoluntate purgatio, solum uirtutem prohibent naturalē in eo qui permanet in suo cursu naturali. quod si quidē accidat lacertis illis laxatio, aut incidant̃ penitus, donec sectio totaliter appareat, & egestio quidem & urina tunc progreditur prorsus absq; uoluntate. Et iam quidam in hoc loco litigium induxerūt, ut uincere uideantur, non ex eo quod sequerent̃ inde commodum, interrogantes an actionis lacerti laxatio, comprimentis orificia meatuum, & impedimentū eius, de actione computentur uoluntaria. & dixerunt quod actio quidē lacerti sit per distensionē eius & incuruationem, & non per relaxationē. Congruit itaq; in hoc capitulo sententia eorum qui sentiūt quod rerum uirtutes æstimandæ sunt. cum in eis iam conueniatur inquirere de nominibus. restat au-

A tem concordes simus quod lacerti quādo meatuū extremitates cōprimuntur, nō egreditur quicquā ab eis. quando uero ab eius actione arcetur, quod in illis extitit meatibus egreditur. merito igit̃ dicit obiector, quod illud quod egreditur quidē ab illis meatibus quando relaxatio uincit, illi quippe lacerto contingit actio non uoluntaria, quæ fit per uirtutē tantum naturalem. & quod egreditur ab eis, eo in sua manente cōplexione, quando suffragatur lacertus illis cōueniens instrumentis extrinsecus, actio fit uoluntaria, ueraciter erit secundum primam intentionem, uel uiam, uel semitam primam, uel qualiter uoluerit nominare. Et siquidem intendit uoluntate sua, illorum lacertorū impedire uel laxare actionem, ipsis in sua natura nō B permanentibus, illud quod egreditur, actio uolūtaria per secūdam intentionem & uiam secundā, non primam appellatur.

De membris quæ mouentur motu uoluntario.

Et sub hoc occupationis genere multa continentur alia dubia. immo quidem, si dignius est uerū dicere, sub hoc capitulo omnia quę quidē accidunt & arcentur, à nostra uoluntate continentur. quoniam ambulare, currere, calcitrare, & cæterę quæ pedibus actiones perpetrant̃, uoluntariæ dicuntur actiones, per intentionē primam. Similiter actiones quæ manibus agunt̃, uoluntarię dicūtur. uox & locutio dicuntur esse à uoluntate, prima quidem intentione. Manuū autem & pedum quietudo & cessatio à sermone, dicuntur actiones C uoluntarię, intentione quippe & sententia secunda. quoniam sicut quando mēbra nostra uolumus mouere, est illud quod uolumus actio uoluntaria, ita idem etiam quando nolimus ea mouere, erit quidē quod uolumus. & hoc sequet̃ pręcisionem consilij apud homines in aliqua actionū uoluntaria. Nec hoc quidem currit in sermone duntaxat hominū, uerum reperit̃ ad instar hoc in sermone dei sublimis uiro cōminantis, tempore necessitatis pręsenti amico non subuenienti, in hunc modum dicentis: nūquid tu præsens fuisti, ac amico quidē tuo in mortis articulo iam constituto non subuenisti? deinde me fraudulenter adijsti. egredere à meo sancto altari. Et quidam hominū non admittūt hunc sermonem. & existimāt quidē quod D non est appellanda causa illius quod accidit, nisi quidem actio imprimat aliquid in accidentia illius rei quæ accidit. & cogitur qui hoc dicit uerbū, dicere quod qui se ne in exercitum magnū uadat ex regis edicto ad pugnam, & ad supponendū se periculo, occultat, nullam pœnam meretur. quoniam pugnantes illius exercitus si ceciderint, ipse cadet inter eos ratione cadentiū, nō quia ipse occultauit se ab eis. Et determinaui inter eos qui dicebant uerbū hoc. & inter illos qui aliud uerbū dicebant, hoc modo discordiam magnam & ualidam. Et iam orta fuerat sæpius inter medicos & philosophos discordia atq; altercatio, utrum priuatio uel non factio esset quidem causa accidentiæ rei quæ accidit. Et doctores legū, & reges, eos qui

qui se absentant à pugna, & eam subterfugiūt uoluntarie, acrius puniūt ꝙ illos qui post uictoriam hostium fugiūt. Illi enim qui existimant, quod nō est aliquid priuatū causa accidentiæ rei, non possunt ratione defendere se in aliquo contra illum qui dicit, quod illi qui subterfugiūt pugnam timore cædis uel mortis, iuste puniuntur. sed contenti sunt hoc uerbum dicere, & ipsum sæpius iterare, & successiue, cum non possint declarare atq; ostēdere, quod nequit aliquis eis sufficiēter probare, priuatum licet esse causam eius quod accidit præsentialiter. Et quidam medicorū intendentes hoc fundamentū obseruare, fundauerunt se super ipsum. existimantes quod egressus egestionis & urinæ quādo fit absq; uoluntate lacerti qui est super orificia meatuum, actio est naturalis, & non uolūtaria, neq; de actionibus animalibus prorsus. Sed qui sophistarum relinquit altercationes & contrarietates, & intendit in eis quæ in arte iuuāt & medicinæ, concedit ei qui uult actiones istas appellare qualitercunq;. & intendit inspicere qualiter ea quæ iuuant & utilia sunt duntaxat inueniantur, quod est qualiter hæ fiant actiones. Exempli causa quod in stomacho & intestinis uirtus uiget naturalis, expellens quidem id quod eis nocet quantitate sua uel qualitate nocua, & expellit etiam cum hoc interceptum in eis, licet non sit nocuum quando non iuuat: & hoc quidem in membris in sua manentibus natura, quando consequitur ex hoc quod cōtinet̃ commodū per temperantiā. Et fortasse aliquid intendūt expellere mēbra in tempore indebito & non opportuno. & imitatur ipsa lacertus qui cōprimit & coartat illorum orificia meatuū, ut quid expellat donec transiliat & egrediatur. & similiter quādo tempus accedit quo sentitur ille exitus superfluitatū, ille quidē lacertus relinquitur ac remittitur. demum quiescit ab actione sua, de quo sermo pręcessit. Nec huius negocij fecimus mentionem nisi ob id quod sermo se ingessit ex continuo, non quidē principaliter ex prima intentione, quæ proposito quod intendebam necessaria existeret præsenti. Nec est quidem absurdum cum eo quod pręcessit rememorari quod sum narraturus. Quod est, quia qui uidet ophthalmiam patientē insuetus hoc uidere, oculi eius primo replentur humiditate. & si diutius inspiciat, ophthalmiā quoq; incurrit & ipse. quia oculi formidantes ęgritudinem debilitantur ex illa. & euanescit uirtus illorum essentialis adeo, ut aliquid ab oculis admittat uicinis, qui sibi contuant̃ quando fuerit in eis superfluus humor atq; prauus. Et iam quidem hoc innuit Hippocrates & his similia ex eo, quod corpori communicat cogitatio, & compatitur in accidentibus, sermone quem scripsit in libro humorum huiusmodi. Et fortasse quidem uidet homo serpentem subito, & in colore suo accidit pallor. Et fortasse quis incedens super apicem pinnaculi aut montis excelsi, timet, & pedes eius tremunt. Similiter quoq; homo uidet alium mingentem, aut egerētem, aut pandiculationes agen-

A tem, & ad hoc prouocatur idem operari. quasi in membris ipsis uisio sit intellectus & inspectio. Et manifestius hoc declaratur ac liquidius sicut dixi in actionibus quæ fiunt in lacertis. quoniam illas actiones agunt pueri, nedum adulti, quādo uoces imitantur, quales alios audiunt proferentes, cum ignorent ipsi lacertos linguam mouentes, adeo ut incidāt uocē incisione locutionē formante. similiter accidit inspiratio & expiratio, anhelante lacertū quo hoc operat̃ ignorāte. Nō est ergo mirandū linguam quidem moueri à lacerto uoluntate duntaxat. sed in ea uirtutē esse, qua quidem perpēdit quod appetit intellectus, adeo ut moueat seipsam motu, ut ab ore quid educatur† cōpetenti. [alias concepti] Et iam quidem pędixi qualiter hoc fiat. et causamquidē B quomodo hoc fit, scilicet lingue raritatē ac porositatē eius, sicut in uirga uirili. Sed quia porositates in uirga uirili ampliores existunt, augmentū uirgæ uirilis immensum, multam aeris comitat̃ substantiam. lingue uero porositates modicæ. Ideoq; nō accidūt in ea raritates multę uel magnę. Et huius generis quidē est quod de dolore quęrit̃: quid nanq; est, quod illud quod quidē incurrit occupatus ex aliquo, & negociosus in loco in quo est, apostema est minus. Quādo ergo euacuat̃, cum eo quoq; ꝙ ab eo non desistit augmentat̃. Quidā aūt dixerunt quod pars animę dispositiua & ordinatiua qua fit ordinatio, quia causa motus existit uoluntarij, & sensuū omniū membrorū sensibilium, quādo cogitatiōe detinet̃ et occupat̃ alicuius rei, C retardat pręuentionē. Et quidā dixerunt quod in ipsis mēbris est quędā uirtus. quādo ergo illa pars ad angustiā peruenit: †ordinatā animæ, [al. ordinatiua] & debilitat̃, & euanescit, et etiam laxat̃. res autē debilitata et euanescēs, habet necesse ut cōtra id quod nocet ei ualidius insurgat. Et hoc quidē excogitauit uir quidam philosophus, cuius philosophia atq; prudentia pura quidē & nō turbata fuit, neq; inuidia ducebat̃, ueritatē secutus nō uerbo tantū, sed etiā opere. Percussionē sustinuit is in femore, ex qua sibi cōtigit apostema. Factum est ergo per hoc in quo dubitauit. et illud fuit, quoniā mirabat̃ ad plurimū qualiter languor eius nocte magis intendebat̃, cum etiam maioribus uteretur remedijs in tenebris, & pedes eius tūc magis ociabant̃ ꝙ in luce, D & totū corpus eius erat opertū & calefactum. Et ipse dixit, quod sicut reuelatū fuit, illud quidē non fuit nisi quia non erat de nocte alio negocio occupatus uidendi uel audiēdi, neq; aliquid agendi, neq; in aliquo prospiciēdi, nec cogitādi. sed eius cogitatio conuertebat̃ in apostema coxæ duntaxat. Et dixit ꝙ acciderat ei apostema prius semel in oculis suis, & dolebat noctu uehementius. & illud est quoniā sicut quādo oculus sanus aspicit aliū oculum ęgrotū: et intēdit circa ęgritudinē cogitare & imaginari, etiam ipse oculis ægrotat. Sic ita nō est mirandū ut cogitatio operet̃ ac imaginatio illud. & quāuis sit in ægritudine femoris, quia dispositio eius, licet admodū sit modica, tūc tamē ægritudo intenditur & augmentat̃. Hæ autē res

res, licet ad ueritatem earum non attingamus per A fecta probatione, quod tamen de eis dicimus firme, est sufficiens. & possibile est ut non sit sufficiens tantum, sed uerum.

De motu palpebrarum.

Et iam tempus est ut ad aliam speciem motuũ liquidorum redeamus, ac si sit conuersio eius quod narrauimus. quoniam sicut quædam membra reguntur in uirtutibus naturalibus, & motus in eis apparent animales, uel actionibus permisti naturalibus: sic inuenio alia membra, quasi uoluntatẽ sequentia, & uolũtas eis prædominatur dominio manifesto. & cum hoc inuenio quod permiscẽtur
alias motibus eis motus naturales, sicut † motus palpebrarum. quoniam quidem hæc actio erit in pluribus hominibus absq; uoluntate. & nõ reperies aliquẽ fere, B qui sic arceat palpebras suas, ut nõ moueat eas. & apertis permaneat oculis usq; dum uelit eos claudere. & claudat nisi raro.

De motu clibani pectoris in tussi, risu, & sternutatione.

Et iam inuenimus quoq; in motu clibani pectoris totius in tẽpore tussis, risus, ac sternutationis, locum ambiguitatis. Et hoc quidem est, quoniam istud membrũ animalis mouetur utique semper per lacertum. & initiũ motus lacerti mouentis ipsum, procedit à fundamẽto neruorum & origine illorum. adeo quod homo si intẽderet illis neruis, & illos amputaret omnes, incõtinenti prepediretur anhelitus illius animalis. Et siquis uoluerit forti conamine tussi resistere, ut fortassis ualeat anhe C litum arcere ac continere propter tussim paululũ, si fortis fuerit uirtus in arcendo & comprimendo anhelitum suum dominando ei, diuturniori tamẽ tempore non poterit resistere quin deficiat & uincatur, donec siue uelit siue nolit tussiat. Similiter fit in sternutatione. quoniam nequit actor eius ipsam comprimere quando uiolenter inuadit. Eodẽ quoq; modo hoc quidem inuestigatur & anhelitus. Et quidam existimauerunt ꝙ anhelitus esset actio naturalis, nõ uoluntaria, ob id siquidẽ, quia uiderunt eam in soporato & apoplectico. Et iam sufficienter quidẽ exposuimus de anhelitu in tracta. ij. libri nostri de motu lacertorum. & librũ nostrũ inspicienti cõpetit quod ibi diximus de anhelitu, ad tussim reducere & sternutationem. Risus D autem incitatus ex eo, quod superficialia tanguntur loca sub axillis, & uolæ pedum, non quidem sub hoc capitulo comprehendit. neq; uideo quidẽ ad cognoscendam causam, propter quam si tanguntur huiusmodi loca, huiuscemodi tactu moueant motu huiusmodi: uelut quando aliquid uidetur risibile: uel auditur secundum aliquam † semitam pe
aliàs scenicam nitus. nec ad cognoscendam causam propter quã quãdo similia uiderimus istis uel audierimus, corpus prorumpit in motum risus. & si uelimus arceri ab eo, & continere quanto possumus conamine solliciti. Tussis uero, sternutatiõis, oscitationis, singultus, pandiculationis habitudinem narraui quidem in causis accidentium.

De motu gutturis in deglutiendo.

Contentus sum autẽ impræsentiarum ponere quidem exemplum ad inquisitionẽ aperiendam de actionibus ambiguis, de quibus hesitatur quo modo fiant. Et iam aliquid ex hoc narraui in tract. ij. libri mei de anatomia uiuorum animaliũ. Nũc autẽ narrabo modum in alia specie animaliũ, causa quippe exercitij, cõscius inter omnia nihil esse utilius ei qui uoluerit acquirere secundũ habitudinem & modũ in arte medicinæ, ut in pluribus exercitetur exẽplis. Cũ in transitu eius quod trãsglutitur in œsophago plures discordent, oportet ad inquirendum diligenter intẽdere qualiter rei ueritas reperiat. Et primo narrabo ex anatomia totã formã œsophagi qualiter sit, deinde postmodum B omnia alia membra quæ sibi continuantur. Et primum eorũ quæ sibi continuant & dignius omnibus est stomachus. at quidem si aliquis dicat œsophagum ipsius esse partem, non uerebitur hoc dictum neque uerecũdabitur. secundum autẽ de ijs quæ cõtinuantur œsophago est nodus gutturis. demum lingua, atq; os. Et illud est, quoniam una tunicarum œsophagi scilicet interior in sua natura neruosa, cũcta quę sunt in ore & nodo gutturis inuoluit. & uidetur apparibiliter (quãdo id quod transglutitur ad stomachum, per œsophagũ trãsmittitur) de suo loco nodus gutturis moueri primo, & ad partem gutturis eleuari. Quãdo autem quod trãsglutitum est resident in fundo stomachi, nodus gutturis incõtinenti subtrahitur, donec ad C pristinum locum redeat. Et ex hoc quidem quod apparet in hoc capitulo nobis aperitur initiũ inquisitionis. & oritur quæstio an nodus gutturis tres habeat partes, quæ sint, nomen non habens, peltaris, et cymbalaris. & an nodus gutturis in aliquo suffragetur, semetipsum erigendo ad trãsglutiendum nutrimentum. an quidem moueatur motu aliquo quẽagit & operatur deuoratio. postquã autem cogitauit ille qui magnæ fuit inuestigationis in inquisitione huiusmodi actionis, quod antecedit deuoratio trãsitum eius quod transglutitur in ore & gutture, indagauit an in motu nodi gutturis sit aliquod instrumentorum quod actionem operetur illam, scilicet trãsitum nutrimenti in ore & gutture: an non sit ad hanc causam possibile ut nodus gutturis attrahat sursum: sed sequatur necessario motum membrorum quibus fit transitus nutrimenti in œsophago. deinde nescio qualiter discordauerũt, ut quidam essent quibusdã cõtrarij. Et duæ illarum sectarum †antiquiores, à ueritate fuerũt remotiores. quæ iudicarunt quod nodi
al. præsum *ptuosæ* gutturis eleuatio atq; erectio motum quidem linguæ contingit. qui mouet eam immittendo quod transglutiẽ, donec ipsum ad œsophagum perducit. Et qui fuit ex illis in anatomia profundior, ipse quidem existimauit quod lingua quando magis flectit in transglutiendo, sursum attrahit duos lacertos. & attrahunt sursum illi duo lacerti nodũ gutturis per attractionem suam. quoniã inter radicẽ linguæ et nodũ gutturis infigunt. propterea quidem

quidem quod continuantur chartilagini quæ scuto assimilat. Et assertores huius uerbi existimant quod duæ duorum lacertorum extremitates horum desinãt in chartilaginem. Cum omnes ergo qui profitentur anatomiam in hoc quidem cõmunicent, quod cuiuscq; lacerti corpus quãdo operatur & agit, uersus caput suum retrahitur, non est ergo mirandum, si quando lingua incuruatur in initio deuorationis totaliter illorum lacertorum uersus caput, eorum corpora unũquodq; duorũ sursum cõtrahit, & loca eorum iuxta linguam, & secum quoq; chartilaginem sursum scuto similẽ. Cum ergo residuæ chartilagines duæ nodi gutturis huic continuentur chartilagini, totus idcirco nodus gutturis eleuat. atq; erigitur. Quod si res sicut existimarũt quod apparebat in anatomia se B haberet, uerbum quod dixerũt omnibus quæ dixerant sufficiẽtius esset. Sed quia duo lacerti qui chartilagini quidem continuãtur scuto simili, nõ continuantur utiq; cum lingua, sed capitum eorũ origo existit à duobus ossis lateribus quod lambda literæ græcæ assimilatur, eorũ patet error. qui quidem existimauerũt quod chartilago nodi gutturis assimilata scuto mouetur, siquidẽ motu linguæ per attractionem duorum lacertorum, quos prædiximus, sursum. Et quamuis etiam cum hoc quod existimauerũt, uerum existeret quod apparebat in anatomia, non quidem cum chartilagine scutea sursum quidem attracta duæ chartilagines residuæ de chartilaginibus nodi gutturis attrahe- C rentur, cum in eis distinctiones essent manifestæ ualde inter quasdã chartilagines adinuicẽ. Quod si quidem in animali intendas mortuo illos duos lacertos sursum trahere, uidebis & chartilaginem unicam sursum trahi parum: & non uidebis ipsum mouere nodum gutturis totum per motum eius. Et hoc apparet in cæteris lacertis nodi gutturis, quoniam unusquisq; eorum mouet quidem chartilaginem illam quæ continuatur cũ eo duntaxat, motu facili ualde. & manifestior quidẽ modus quo deprehenditur error huius sententię, est quod in animali uiuo apparet. quoniã si tu duobus illis intendas lacertis, & amputes illos, deinde labia coniungas uulneris, & uinculo constringas, & dimittas animal agere quodlibet, uidebis post modicum temporis ipsum trãsglutire cibum D suum & potum. & mouebit nodum gutturis sui sicut prius. neq; hoc faceret si forte lacertus qui ipsum mouet amputaretur. & quod non prolongetur spacium temporis inter incisionẽ illius lacerti quam facis, & quod de hoc dixi oportet uidere. Est ergo ut animal quod incidis & scarificas prius affligas fame uel siti: & quod de hoc dixi est superfluum, quo ad illud quod necesse habetur cum eorum ignorantia. cum quidem esse duorum capitum duorum lacertorum solum sufficiat ad errorem huiusmodi sententiæ & consilij detegendum. quoniam quidem hos duos lacertos infixos esse uideo in duobus lateribus ossis lambdæ literę assimilatis, & duos alios lacertos uideo à A summo uniuscuiusq; laterum illius ossis oriũdos, abinde uersus linguam tendentes, duobus quippe lacertis †cõtinuatos ad nodum gutturis discur
al. cõtinuatis rentibus. Et uidet mihi ꝙ decepti sunt & errauerunt in anatomia similarum. quoniam in hoc quidem animali reperiunt duo capita duorum lacertorum superiorum iuncta duobus duorum lacertorum capitibus inferiorũ ita, quod se contangũt, quãdo animal carnosum extiterit & delicatũ. & hoc erit præ angustia duorum laterũ ossis lambda literæ græcę similis, & subtilitate utriusque. In animali uero cuius duo latera huius ossis fuerint lata, tu quidem capita istorum duorum lacertorũ uidebis adinuicem seiuncta manifeste. et maxime quando animal extiterit magnum, ut taurus & simília. Et inter illa capita, distantia quoq; longitudinis est sensibilis in omnibus animalibus dentatis. studeas igitur exerceri quidẽ primo in huiusmodi speciebus animalis, ut inter capita lacertorum horũ de quibus fui locutus bene distinguas. deinde hoc idem in equis, & in cæteris habentib. ungues coneris. Quando igitur hoc feceris, poteris inter utrunq; bene distinguere. In similis etiam facile. & maxime quidem si prius exercueris in similis quarum capita capitibus canum assimilantur. Et quando fuerit animal antiquius & macrius, anatomiã omnium lacertorũ melius perscrutaberis. Post autẽ ꝙ perfecte deprehẽdimus & uere scimus quod huiusmodi uerbi ꝓfessores quod perscrutati sumus errauerunt in eo: cõsideremus igitur an ab alia re quæ sit in ore de membris, sit causa attractionis & erectiõis nodi gutturis tẽpore trãsglutionis. & aperiã inspectionẽ inquirẽs secundo, cum inter ipsum & œsophagum sit cõmunicatio non modica per tunicam quidem interiorem, in qua substantia carnis est modica ualde. deinde cessat in ea caro annihilari paulatim, donec ea priuetur penitus. & fit in modũ pelliculæ spissę, qua totus nodus tegitur gutturis, & os, & cum ea tegitur superior pars linguæ. Et iam uidi semel quosdam brutorum animalium medicos ac chirurgicos uolẽtes in œsophagũ infundere quędam quibus infunduntur animalia. & tenebatur eius lingua cũ mandibula fortiter inferiori ita, ꝙ non mouebatur. Et memini quorundã quę infunduntur hominibus quando apoplexiã incurrũt. Nos quoq; intẽdimus faucibus oris quidẽ. & ponimus quędam in eis cibaria humida liquida. & in radicẽ linguæ immitto & infundo quod est in uase in œsophagũ. & uideo quod nodus gutturis tunc eleuatur. Et ex hoc patet manifeste quod eleuatio nodi gutturis est accidens ineuitabile transitus eius quod transit per œsophagum. Et fortasse ponimus in œsophago grana modica rotunda, quo quidẽ transglutiant narcotica, et quędã pharmacica, & quędã quippe quæ alia opera faciunt, retenta cũ extremitate linguæ, uel interius impulsa, ne prohibeat digitos nostros quibus intermittunt grana, donec ad principiũ perducantur œsophagi. neq; tamen ex hoc huiusmodi ueritas patet

uerbi.uerũetiam ex hoc quod non eſt poſsibile ut A
alius excogiteť modus ꝗ̃ iſte, quē dixerũt quidã
in lacertis,quo liceat linguę quando moueť,ad ſe
nodũ gutturis attrahere.Et illud eſt, quoniã cũ ra-
dix linguę, et duo lacerti deſcēdãt ad ipſam à † duo
bus locis quę prędiximus,oportuit illis duobus la
certis linguã, neq; aliquid aliud moueri.quoniam
uerbi quod autor aſſerebat,ꝙ poſsibile quidē erat
nodũ gutturis illis duobus attrahi lacertis ſurſum
deſcēdentib.ad chartilaginē ſcuteã,error eius de-
tectus eſt, & patuit falſitas.Cũ ergo ſit hic quidē
exiſtimare aliũ modum quo poſsit hoc ſtare præ-
ter hunc,manifeſte patet hoc eſſe falſum.neq; ali-
quis aliud poterit dicere . Similiter etiam nullus
poterit dicere,niſi quod motus nodi gutturis erit
cum tranſitu eius quod trãſglutitur in œſophago, B
non cum actione linguæ.cum actio quidē linguę
trãſitum eius quod in œſophago trãſglutitur,an-
tecedebat.deinde quieſcit et prępeditur tempore
quo cibus in œſophagum trãſit. Reſtat ergo no-
bis indagare cauſam propter quam mouetur no-
dus gutturis cũ tranſitu rei iniectę in œſophago à
principio uſq; ad finē, donec incipiat eius motus
quando iniectum inchoat in œſophago trãſire,&
quieſcit quãdo quieſcit illud & reſidet.Et res etiã
patet & manifeſtať ei qui nõ exercuit cogitationē
ſuã multo exercitio,quod non poteſt eſſe quin ſit
uno duorũ modorũ,ſiue ꝙ nodus gutturis innatũ
habeat intellectũ quo moueat ſeipſum, cũ uideat
hoc eſſe ſibi melius ac dignius.ſiue ꝙ eleueť per at
tractionē.Cũ ergo primũ dictũ ſit abſurdũ, reſtat C
ut ſecundũ ſit uerũ,ſcilicet quod nodus gutturis
eleueť quando trahit ipſum œſophagus.& appro
bat hoc eſſe uerũ & atteſtať naturalis, quo decla-
rauimus ꝙ in omni membro uirtus eſt attractiua,
qua quidē id quod eſt ſimile attrahit ſibi et aſsimi
lat.quēadmodũ in unoquoq; ipſorũ eſt uirtus ex-
pulſiua ad id quod eſt contrariũ ei & odit. Quod
ſi eſt uerũ,eſt quod declarauimus, ꝙ deſideriũ eſt
actio oris ſtomachi,& quod œſophagus attrahit,
quēadmodũ res attrahit manu quod cõpetit ei,&
deſiderat quod eſt in gula. † Tunicæ uero alterius
pellicula,quę currit & inueſtit in circuitu ſecũdũ
latitudinē,utilis eſt quidē & ſuffragať quando ſto
machus quidē ad euomendũ aliquid moueť. Simi
liter pellicula quędã quæ eſt in inteſtinis omnibꝰ, D
inueſtit in circuitu in latũ.nec aliqua pellicula in
eis exiſtit quæ aliter ꝗ̃ hoc modo inueſtiat. quo-
niã natura nõ aptauit ad attrahendũ aliquid con-
ueniēs,ſed ad educendũ quod in ſtomacho ſuper
fluit,ſicut explicui in libro meo de uirtutib. natu-
ralibus.ꝓbatiões ergo ſecundũ hanc uiã apud eũ
qui cogitationē ſuã circa uirtutes actionum exer-
cuit naturaliũ,ſunt ueriores,& magis urgētes,&
ad credendũ digniores, ꝗ̃ argumēta quę ſunt prę-
miſſa.Ille aũt cui nõ eſt inſitũ à natura,nec eſt ap-
tus ad intelligēdũ ſubtilia,neq; cogitationē ſuã cir
ca doctrinã eorũ quibus uere cõprehendiť cogni
tio à pueritia exercuit,nec poſtea in ſciētia rerũ na
turaliũ intētionē ſuã diu appoſuit,ꝓbationes quę
fiũt ſenſui manifeſte ſecundũ modũ illarũ quas ſu
perius narrauimus,nõ erũt ei firmiores & magis
urgētes.nõ enim ꝓſpexit & ſciuit ꝙ natura nil o-
perať fruſtra & incaſſum.Et quia una tunica ſcili-
cet interior œſophagi ſola uideť habere ſolicitudi
nem apparibiliter in œſophagi actiõe,nõ reputo
quenquã ad tantã deueniſſe ignorantiã, quod di-
cat quod ſtomachus attrahat id quod cõpetit † ei
per pelliculã quę diſponiť circulariter in latum,&
expellat per pelliculã quę tendit linealiter in lon-
gũ.niſi quis in hac uita nihil de hoc excogitauit,
ſed acquieſcat quidē ei quod nouit ſenſu,donec i-
pſum ueraciter cõprehendat.ueluti quidã oſtēde-
re uolens cuidam uolenti hanc uiã in gallo,quod
† pellicula quę diſponiť in latum,quę eſt in tunica
œſophagi exteriori,quãdo amputať amputatiõe
in longũ,uidetur illud animal traijcere.Et manife
ſtũ eſt ꝙ hac utiq; anatomia debemus uti in gallo,
fame prius afflicto.& illud eſt, quoniã poſtquam
fuerit uſus hac abſciſione ſecundũ rectitudinē fa-
cta in longũ,cũ non in aliquo ſibi quo ad conſer-
uandũ uitam officiat,ipſe quidē comedit & bibit
priuſquã locus uulneratus apoſtemeť et doleat.et
tũc abſtinebit ab eſu & potu.et nõ ſic quidē decla
rať ei cuiꝰ hęc fuerit uia ſua,ſcilicet de tunica œſo
phagi † cuius uilli trãſeũt linealiter in longũ.& nõ
quia cum interiori parte nodi gutturis continue-
tur.hoc quidē modo factum in quo ſumus, magis
declarabitur ꝗ̃ illo modo quē prædiximus. neq;
declarabiť ei cuius fuerit hęc uia ſua,id quod acci
dit quibuſdam piſcibus,ſcilicet chamę, & illi qui
uocať ſonedis,ꝙ ſtomachus uniuſcuiuſq; illorum
quãdo intēſa fame conať aliquod animal minus
eo capere,& euadet illud, ſæpius inueniť erectus
uſq; ad os ſuum.& hoc quippe,quia in his anima-
libus appetitus ualde intenditur & ſuperat.

aliàs ab iſtis

aliàs Tunicæ uero alterius, & uilli qui ueſtiunt, & etiã currũt in circuitu ſecundũ latitudinē,utiles ſunt quidē et ſuffragãtur

aliàs ei per uillos qui diſponuntur circulariter in latũ et expellat per uillos qui tendunt

aliàs uilli qui diſponuntur

aliàs cuius pellicula tranſit

CL ▸ GALENO ATTRIBVTVS LIBER
DE DISSOLVTIONE CONTINVA.

QVIA corpora hominũ ſunt in
cõtinua diſſolutione et propter
calorem naturalem qui eſt in i-
pſis,& propter calorē aeris cir-
cundãtis ea extrinſecus, fuit ne
ceſſariũ reſtaurare in eis quod
diſſolutũ eſt de ipſis. Ideoq; fuerũt neceſſarij cibi
& potus.& fuit infuſa in ipſis uirtus appetitus ad
cognoſcendum horam neceſsitatis eorũ.& quan
titatem aſſumendam de eis:& ſpeciem cõuenien-
tem eis. Verum quia non reſtauratur id quod diſ-
ſoluitur,nec ſtat loco eius niſi ſit ſibi ſimile,nec in
ueniť in cibo & potu aliquod ſimile ei quod diſ-
ſoluitur de corpore,ideo fuit neceſſariũ naturam
mutare

mutare cibum & potum, ut ſtet loco eius quod A
diſſolutum eſt, & ingrediatur in locum eius. neq;
poteſt uirtus quæ mutat & conuertit cibum & po
tum in corpore hominis,facere ꝙ mutetur & con
uertatur niſi quod eſt ſimile corpori & proprium.
Et quoniam non tantum quod comeditur & bibi
tur aſsimilatur corpori,ideo nõ eſt dubium quin
remaneat ex cibis & potibus ſuperfluitas in cor-
pore:quam de corpore mũdificare oportet & ab
eo eijcere. Nam ſicut ciborum & potuũ quando
intrauerint ſtomachum, operatusq; fuerit in eis
ſtomachus ſuas operationes, eorum pars tranſit
ad hepar,& reſiduum fit egeſtio mũdificanda de
corpore,ſimiliter faciunt organa corporis & loca
ad quę peruenit nutrimētum ad hoc facta. Opor-
tet igitur penitus eum qui uult cuſtodire ſanitatē, B
ad duas res intētionem ſuam dirigere.quarũ una
eſt ad corpus cũ cibo cõueniente, loco eius quod
diſſolutum eſt de ipſo. Alia eſt mundificatio ab ip
ſo eius quod generatum eſt de ſuperfluitatibus ci
borum . Verum oportet te ſcire diuerſitates na-
turarum ciborum,& diuerſitates naturarum cor
porum,& nocumenta eorum , ut ſcias conueni-
entiam cuiuslibet ſpecierum, ſiue cuiuslibet diſ-
ferentiarum hominis,propterea quod naturæ ci-
borum ſunt diuerſæ . Nam eorum quidam ſunt
temperati,ſicut ex quibus generatur ſanguis pu-
rus & mundus. & quidam eorum ſunt non tem-
perati,ſicut ex quibus generatur ſanguis cũ cho-
lera aut phlegmate, aut cholera nigra ſuperflue,
aut uentoſitas craſſa & inflatiua . & eorum qui- C
dam ſunt craſsi.& quidam ſubtiles.et quidam ex
quibus generatur humor uiſcoſus . & eorum ex
quibus generatur humor ſine uiſcoſitate nocuus.
& eorũ qui iuuant proprie naturas alicuius mem
brorum & non alias.Et corporum quædam ſunt
temperata etiam,quibus dominatur naturalis ſan
guis purus & mundus.& quædam ſunt non tem
perata,& dominatur eis phlegma,aut una ex cho
leris, ſiue una duarum cholerarum. & quædam
eorum ſunt rara & uelocis diſſolutionis. & quæ-
dam ſunt ſpiſſa & tardæ diſſolutionis . & quæ-
dam quæ in omnibus membris ſunt ſana.& quę-
dam ſunt quæ ſunt læſa in aliquo membrorum &
non in alijs.Itaque oportet quando dominans eſt
ſecundum corpus ſanguis mundus , quod mini- D
ſtrentur cibi æquales in quantitate & temperati
in naturis ſuis.& quãdo eſt phlegma dominans,
oportet quod ſint cibi calefacientes & exiccan-
tes,& nutriatur cum his quæ addunt in calidita-
te & conſumunt humiditatem.Et quando ei fue-
rit dominans cholera,oportet quod nutriatur cũ
ijs quæ extinguunt choleram & addunt in humi-
ditatem.& quando ei nigra cholera dominatur,
oportet quod nutriatur cibis calidis & humidis.
Et quando corpus eſt ſpiſſum & tardæ diſſolutio
nis,oportet quod nutriatur cibis paucis & ſubti-
libus & humidis,quia paucum eſt quod diſſolui-
tur de corpore. Et quando corpus fuerit rarum,
oportet quod nutriatur cibis multis craſsis ſiccis
& uiſcoſis,propter multitudinem eius quod diſ-
ſoluitur de corpore.& hoc regimen eſt conueni-
ens de neceſsitate, niſi ſit in aliquo membrorum
corporis læſio aut dolor. quia quando fuerit læ-
ſio aut dolor in aliquo membrorũ, oportet quod
fiat conſideratio de cibis conuenientibus mem-
bro dolenti.& ſi fuerit diuerſum à neceſsitate re-
ſidui corporis,ſicut quãdo hepar eſt frigidum &
ſtomachus, & in uijs ſunt oppilationes, oportet
quod adminiſtrentur cibi ſubtiles, & dimittat ci-
bos craſſos,& ſi fit reſiduum corporis præter ne-
ceſsitatem eorum, propter maiorem tenuitatem
& raritatem,ut non faciant cibaria craſſa opilatio
nem in hepate. aut ſi eſt aliquãdo hepar calidum,
prohibebis cibaria dulcia,& ſi ipſi corpori conue
niant.propter uelocitatem cõuerſionis eorum in
choleram rubram.Et quando ſtomachus eſt debi
lis,oportet cõfortare ipſum nutrientibus.& quã-
do eſt quod in ipſo generatur phlegma , oportet
ipſum lauare & abſtergere,& quando eſt quod in
eo cholera generatur uelociter multa, cõueniunt
quę extinguunt acuitatem choleræ,aut quod prę
termittanť res generantes ipſam.Et ſi eſt aliquan-
do cibus remanens natans in orificio ſtomachi,
miniſtrentur cibi craſsi ponderoſi , ut pondero-
ſitate ſua deſcendant in fundum ſtomachi: et prę-
cipias ei quod paulatim moueatur poſt cibum,
ut declinet cibus de ore ſtomachi.& quando hoc
non fecerit,non eſt neceſſe quod memorauimus
de cibo & motu. & quando eſt deſcenſus cibi de
ſtomacho ante digeſtionem ſuam, indigemus his
quæ ſtringunt & retinent. & quando eſt ſuper-
fluitas cibi difficilis deſcenſus de ſtomacho & in-
teſtinis, indigemus his quæ deſcendere faciant,
& uentrem mollificent.& quando caput eſt cali-
dum ſuſcipiens uapores , prætermittamus ciba-
ria calida & ſicca,licet conueniant in reliquo cor
pore.Et oportet quod non ſis contentus his quæ
memorauimus,ſine conſideratione ſcilicet quan
titatis motus ante cibum & ſomnum poſt. Nam
quando eſt motus ante cibum multus, ciba bene,
non cibis multis,craſsis,uiſcoſis,ad ſiccitatem de
clinantibus,qui ſint difficilis diſſolutionis.neq; in
iungas ei diętam,quia parum conuenit ei.& quã-
do nõ eſt ante cibum motus,uel eſt paucus,opor-
tet quod non ſit contentus diæta,cum ſcilicet pau
cis cibis & ſubtilibus ſine adiutorio, in purgando
cum medicina laxatiua,uel cũ balneo illud quod
generatur in corpore de ſuperfluitatibus.& quã-
doq; cum prouocatiõe urinę,& cũ minutione ſan
guinis.& quando motus eſt cõueniens, dabimus
cibos temperatos in ſubtilitate & craſsitie.et quã-
do eſt ſomnus poſt cibum multus , oportet quod
donemus cibos multos & craſſos.& hoc cõuenit
fieri in hyeme,propter longitudinē noctis,et mul
titudinem ſomni.Et quãdo ſomnus eſt paucus &
leuis,ſubtilibus nutriatur,ſicut in æſtate,propter
breuitatē noctis,et paucitatem ſomni.et dicamus
quod oportet quod mēſuremus in cibis quatuor
modos.Primus eſt,quod nutriatur corpus bonis

cibarijs hora qua nutritur, ſicut ante memorauimus. quia quando eſt dominans ſecundum corpus caliditas, indigemus cibis frigidis. & quando dominatur ei frigiditas, indigemus cibis calidis. & quando eſt temperatum, cõueniunt ei cibi temperati ſimiles. & quando eſt aliquis ciborũ prẽter bonitatẽ, nec eſt ei conueniens, oportet ne ſit ſimplex, immo admiſceas ei alios, & comedas cum eo cibos conuenientes, ut rectificetur quod cum eo timetur de nocumento cibi mali quibus utitur cum eo. Similiter et modus ſecundus eſt menſura etiam ciborum ita, ut ſint in menſura uirtutis digeſtiuæ. quia & ſi eſt cibus in ſeipſo bonus, & eſt corpori conueniens, & eſt uirtutem digeſtiuam debilitans quantitate ſua, generatur ex ipſo nutrimentum malum. Et modus tertius eſt prætermittere ex cibarijs quę oportet prętermittere, et poſtponere quę oportet poſtponere. uerbigratia, quia aliquando aggregat homo cibos lenientes corpus in una comeſtione, & cibos ſtypticantes ipſum. quod ſi præmiſit lenitiuum, & ſecuti ſunt ei alij, leuiter deſcendunt cibi poſt digeſtionem ſuam. Sed quãdo præmiſit ſtypticum & ſecutus eſt leniens, non deſcendunt, ſed corrumpitur totum. & hoc ideo quia lenitiuus ſeparat inter ſtomachum & inter deſcenſum cibi ſtyptici, & remanet in ſtomacho poſt digeſtionem ſuam, & corrumpitur, & corrumpit corruptione ſua cibum alium. Sed quando eſt cibus leniens ante ſtypticum, leniens deſcendit poſt digeſtionem ſuam, & ſtypticum leuiter per uias deſcendit. Et ideo ſi aggregat aliquis in comeſtione una cibos uelocis digeſtionis & alios duræ & tardæ digeſtionis, præponat cibos duræ & tardæ digeſtionis in fundum ſtomachi. propterea quia fundus ſtomachi eſt calidior & potentior ſuper digeſtionẽ, propter multitudinẽ compactionis eius quæ eſt in eo de partibus carnis. & ſuperius ſtomachi eſt neruoſum, frigidum, debilis digeſtionis. & ideo quando natat cibus in ſtomacho, non digeritur. Et modus quartus eſt aſſumptio ciborum in hora ſua. & ideo qui accipit cibum ſecundum poſt deſcenſionem primi, & præmiſit motum ſufficientem, & ſecutus fuit ſomnus ſufficiens, fit bona digeſtio. & qui accipit cibum & remanſerũt in ſtomacho aut inteſtinis reliquiæ in quãtitate ex priori cibo præter digeſtionem, corrumpitur cibus ſecundus cũ reliquijs primi. Et qui comedit cibum poſt motum ſufficientem & accipit ſuper mundificationem & ſuper neceſsitatem corporis, inuenit cibus ſecundus calorem naturalem ſubmerſum, ſicut ignis quando operitur cinere. Et in quo ſomnus ſequitur cibum, reuocatur calor naturalis in ipſo, & aggregatur in interioribus corporis, & digerit cibum. & in quo motus ſequitur cibum, deſcendit cibus de ſtomacho præter digeſtionem ſuam, & intrat uenas ſine mutatione, et adducit in hepate oppilationem, et renibus, et reliquis membris, et morbum. et aliquãdo eſt membrum debile ut ſtomachus, et natat in ipſo cibus. et non iniungas ſomnum, donec non deſcenderit cibus de ſtomacho. et ſumant immediate aliquid de uino, ut deſcendat cibus de ſtomacho aliquo deſcenſu, donec deueniat in fundum ſtomachi: et ante prẽcipias eum mouere parum, ſicut memorauimus iam. Nec oportet unquam quod accipiat ex uino multum in principio acceptionis cibi, ne deſcẽdat cibus cum uino et prohibeat digeſtionem, propterea quod ſeparet intra ſubſtantiam ſtomachi et inter cibum. et quando non tangit ſtomachus cibum, non mutat in ſimilitudinẽ corporis conuenientem: ſed remanet in ipſo indigeſtus. Et debent iſti qui accipiunt cibũ, cũ ipſo ſumere de uino q̃ ſolum ſedet ſitim. et abſtineãt ſe cum quantitate qua poſsint. et quieſcant donec digeſtio fiat. poſtea ſumant de uino prout optauerint. nam ipſum adiuuat ad deſcenſum cibi, et ſubtiliat ut penetret et ut ingrediat in uenas ſubtiles. et debetur ſimiliter eſſe acceptio cibi in hora motus appetitus, propterea q̃ quando mouet appetitus et non incipit accipere cibũ, attrahit ſtomachus ex ſuperfluitatibus corporis. quæ cum intrent ſtomachum, deſtruunt appetitũ et corrumpunt cibum quando admiſcet ei. Et melior horarum in accipiendo cibũ, eſt hora frigiditatis, propter aggregationem caloris naturalis in interioribus corporis. Sed in hora caliditatis oportet q̃ dimittat acceptio cibi. quia caliditas aeris attrahit calorẽ naturalem ad exteriora corporis, et euacuatur ab interioribus, et debilitatur calor in interioribus corporis ad indigeſtionem. Et propter hoc eſt q̃ antiqui preferebãt cœnam prãdio, prẽcipiẽtes q̃ ſumeret plus in cœna, ꝓpter aggregationẽ caloris in interiora corporis frigiditate noctis, et ſomnũ. quia caliditas in ſomno reuocat, et calefacit interius corpus, et infrigidat extrinſecus. Sed in uigilia accidit contrarium huiuſmodi. quia calor extendit in exteriora corporis, et debilitat in interioribus. et ideo neceſſarium eſt q̃ homo cui eſt dominiũ complexionis calidę, et cuius ſtomachus eſt calefactionis uelocis propter generationẽ cholerę citrinæ, et cui generatur in ſtomacho aut effundit ei multa cholera citrina, nutriat cibis craſsis durę digeſtionis. et digerit eos, et nõ digeret cibos leues ſubtiles uelocis digeſtionis: quia cholera eſt potentior ſuper leuibus cibis, et corrumpit eos, et nõ eſt potens corrumpere craſſos. et ideo inuenimus homines qui digerunt carnes bouinas: et non digerunt carnes pullinas, et quæ ſimilant eis ex cibis leuibus. Et conſuetudo in eis addit magnã partem. quoniam qui cõſueuit prandere & remouetur ab eo, et eſt cõtentus cœna, magnificat nocumentum ſibi. et qui conſueuit ſumere cibum in aliqua hora determinata et mutatur ad aliam præter iſtam horam, declarabitur ſibi hæc permutatio nocua. et ſi mutauerit cibum ex horis malis ad horas bonas, et debet propterea

pterea imitari cõſuetudinem quando eſt antiqua et longa et ſi ſit non bona, quando non adducit aliquid neceſsitatis ad mutationẽ ſuam. nam conſuetudo eſt natura ſecunda, ſicut memorat ſapiẽs Hippocrates. quod ſi eueniat aliquid ui ducens quod mutetur ab ea, conuenientior rerum eſt in eis quod mutetur ab ea paulatim. Et appetitus etiam in opere digeſtiõis cibi eſt maior pars, quia ſignificat ſuperconuenientiam & bonitatem. & quando ſunt cibi duo æquales in bonitate, & eſt neceſsitas appetitus de eis ad unum eorum declinans, conſentiemus dare rem appetitam prę alia, quia conuenientior eſt naturæ ſuæ & leuior ea in digeſtione. Et quando duo cibi ſunt, & unus eorum eſt melior altero, & neceſsitas appetitus in eo eſt ad peiorem declinans, eligimus eum ſuper meliorem eorum, dummodo non timeamus ex ipſo nocumentum plurimũ quàm eueniat ex ipſo iuuamentum, propterea quod libẽter ſumatur & melius ſtomachus digerat ipſum, ut explanauimus in eo quod rememorati ſumus, quod oportet ſtudere miniſtrare cibos bonos & electos ſecũdum cognitionem diuerſitatum naturæ corporũ, & operationum eorum, & diuerſitatem uirtutum ciborum. Et declarauimus diuerſitatem naturarum corporum, & operationes eorum. & quod conuenit cuilibet uni eorum ex ſpeciebus ciborum & potuum. et ego nominabo ſpecies ciborũ, & rememorabor quod eſt in qualibet ſpecie. & nomina quæ ſunt in qualibet ſpecie ipſorum. & rememorabor in qualibet ſpecie diſpoſitiõis corporis, & conuenientium eorum. Ciborum ſubtiliantium tria ſunt genera: eorũ enim ſunt ex quibus generatur ſanguis ſubtilis, & dicũtur ipſi ſubtiliantes. quia ſanguis generatus ex eis quãdo cõmiſcetur ſanguini qui eſt in corpore, reddit totũ ſubtilius quàm prius eſſet, ſicut medulla panis frumenti fermentati, loti lotionibus pluribus. & carnes pullorũ, & carnes aduragi, & phaſiani, & ſtarnæ, & axillæ auium omnium, & carnes piſcium paruorum in quibus non eſt uiſcoſitas, & cucurbitæ, & almeſci, & quod ſimilatur eis. & huius generis cibi conferent ei qui non mouetur, & cuius labor naturalis in corpore ſuo eſt debilis, & qui non ſecuratur quin in corpore eius generetur humor craſſus: & generetur in hepate aut in ſplene oppilatio, aut renibus, aut in pectore, aut in cerebro, aut aliquid in iuncturis ſuis phlegmatis. Ciborum ſubtiliantium genus aliud eſt quod ſubtiliat quod inuenit ex re craſſa, propter id quod eſt in eis de caliditate & acuitate. Sed ipſa ſunt in ſubſtantia ſua craſſa, generantia humorem craſſum, ſicut paſtinacæ, cepæ, raphanus, & rapæ, & quod ſimilatur iſtis. Et huius generis ciborum quando coquuntur & aſſantur, ſeparatur ab eis caliditas, acuitas, & inciſio, & remanet ſubſtantia mala. & quidem poſsibile eſt quod eueniat iuuamentum per inciſionem iſtorum ciborum & ſubtilitatẽ eorum: & quod diſcedant à ſubſtantię ſuæ natura ſecundum unum trium modorum, aut coquanẽ ſimul, et eius craſsities attenuetur, ſicut fit de cepis, aut exprimantur, aut coquantur, & poſt ſumatur aqua ſua: ſicut fit de raphano. aut quod comedat aliquid crudum ad inciſionem phlegmatis & uomatur cum eo, ſicut faciunt cum eo omnes. Et tertium genus ciborum ſubtiliantiũ eſt ex quibus generat ſanguis ſubtilis. & tenuat quod inuenit de humorib. craſsis & uiſcoſis in corpore. huiuſmodi generis ciborum ſubtilium ſunt quatuor differentiæ. Prima eorum differentia eſt eius quod eſt ſapidum, dulce, ſubtile, propter id quod eſt in eis de uirtute mundificatiua, ſicut aqua hordei, & baccæ, et ficus ſiccæ, & amygdalę et fiſtici, & mel, & hæc ex his quę abſtergunt. et hæc differẽtia eſt propinqua in iuuamento ſubtiliantibus cibis qui ſunt ex primo genere, niſi quod illorum perfectio eſt in ſubtili corpore. Et ſecunda differentia eſt acutior, inciſiua, ſicut ſinapis, naſturtium, allium, porrum, apium, eruca, origanũ, ficus, menta, mentaſtrum, fœniculus, ruta, anethum, cyminum, carui, uinum citrinum, clarũ, ſubtile, antiquum, calidum. et hæc differentia confert ei qui indiget apertione oppilationis ſplenis, hepatis, pectoris, et cerebri. et incidit ſubſtantiã et tenuat. ſed non oportet aliquis multum utatur eis. nam ſanguinem adurunt, et reddunt ipſum aquoſum. et hi cibi minuũt corpus, et poſtea ipſum debilitant. et poſtea calefaciunt ſanguinem calefactione nimia. et redit plurimum eius cholera citrina. et poſtea ſi cõtinuus ſit uſus eorum, ex ipſorum continua aſſumptione diſſoluitur ſanguis ſubtilis, et deducitur ad exiccationem et craſsitiem, et plurimum fit cholera nigra. et quandoq; generatur ex iſtis lapis in renibus nociturus. et hæc differentia uehementius et perfectius operatur in eo in quo eſt cholera citrina dominans. Et tertia differentia eorum quæ diſſoluunt et tenuant cum ſalſedine ſua, ſicut muria, et piſces quando ſunt ſaliti leuis carnis et paucæ pinguedinis, et ſicla, et aqua caſei ſaliti, et omnes cibi in quibus poſitum eſt ſal, et muria, et baurach, et huiuſmodi differentię iuuamentum et nocumentum eſt propinquum iuuamento ſuperacutarum, et nocumẽto earum, niſi q̃ hæc differentia in mundificando ſtomachum et inteſtina, et leniendo naturam, eſt perfectior. Et quarta differẽtia eſt eorum quę incidunt et tenuãt cum acetoſitate ſua, ſicut acetum, et ſecaniabin, et acetoſitas citri, et aquę granatorum acetoſorum, et omnes cibi qui cum eis accipiuntur. et hæc differẽtia cõfert ei qui eſt in ſtomacho et in reliquo corpore calidus. et quãdo generatur in eo phlegma ex craſſitie ciborum aſſumptorũ, aut ex multitudine eorum. Cibaria craſſa quando inueniunt corpus calidum, multum laborantur. et ſomni multi poſt cibum, digerunt, et nutriunt corpus nutrimẽto plurimo adhærente, et confortant confortatione plurima. et melius eſt quod ſumantur hæc cibaria in hyeme, propter aggregationem caloris in interioribus corporis, et longitudinem ſomni, et quãdo quis ſentit in corpore ſuo diminutionem manife-

ſtam. & ſi comedat aliquis & ſit in corpore ſuo
calidítas pauca, & propríe in ſtomacho, & labor
ante cibum paucus, & ſomnus poſt paucus, non
perficitur digeſtio, ſed generatur in corpore hu-
mor ex eis craſſus nimium, crudus, generans op-
pilationem in hepate & ſplene. Ideo oportet eum
qui comedit cibos craſſos & præter neceſsitatem
dominij appetitus eius, quod paucos ex eis acci-
piat & commiſtos, nec aſſueſcat eis. Et ſunt ex
cibis craſsis qui cum craſsitie & uiſcoſitate ſunt
multum nutrientes quando digeruntur. ſed ſi nõ
digerantur, ipſi eorum multitudine generant op
pilationem. & cibaria craſſa dominante eis ſic-
citate duritie & uiſcoſitate, & ſimplicia & com-
miſta faciunt idem. & hoc eſt quod rememora-
mus. aliquando enim propter nutrimentum ex B
natura rei. & aliquando adducit eis ex contactu
caliditatis & coctione. & lenticulæ, & glandes,
& lepores, & fungi, & fabæ aſſæ ſunt craſſa, quia
ſiccitas eſt dominans eis in natura eorum. & he-
pata, & oua dura elixa aut aſſa, & omne quod eſt
frixum ex eis, & lac coctum coctionibus pluri-
bus, & ubera, & uinum uuæ quod eſt coctum, &
ſpecialiter quod eſt ex uua craſſa in natura ſua, o-
mnia ſunt craſſa, quia caliditas in coctione acqui
ſiuit eis ſiccitatem & coagulationem. & caro cer
ui, & hirci, & carnes bouinæ, & uentres, & inte-
ſtina, hæc ſunt craſſa, propter duritiem naturæ
eorum. Et eodem modo lupini, & grana pini, &
rapæ, & faſeoli, & panis furni in exterioribus eſt
craſſus, propter id quod acquiſiuit eis ignis ex C
ſiccitate. & in interioribus eſt craſſus, propter ui-
ſcoſitatem quæ in pane eſt de natura frumenti.
& ſimiliter omne quod non eſt bonum, uti aſſa-
tum, & confectum, & fermentatum, aut nimis di-
geſtum ex pane, aut tenuius coctum. & omnis pa
nis in teſtis cum oleo & ſine oleo, & dactyli, & ſe-
ſamum, & fungi, & ſimilia. & lagana, & cerebra,
omnia ſunt craſſa, propter uiſcoſitatem quæ eſt
in natura eorum. & pultes ſunt craſsi, propter
coagulationem eorum & uiſcoſitatem acquiſitas
eis ex decoctione. & melongianæ ſunt craſſæ,
propter ſiccitatem & uiſcoſitatem quæ ſunt in na
tura earum. & piſces duri & uiſcoſi ſunt craſsi,
propter aggregationem duarum rerum ex tribus
in ipſis rebus. & caſeus eſt craſſus, propter ag- D
gregationem trium rerum in eo. & aures, & la-
bia, & extremitates muſculorum, ſunt generan-
tia humorẽ uiſcoſum non cũ craſsitie: & etiam ge
neratur accidentaliter ex cibis frigidis chymus
craſſus, propter debilitatem calidi corporis, &
digeſtionis, & ſubtiliationis ſuæ, ſicut accidit ex
comeſtione fructuum ante maturationem eorũ,
& ex comeſtione citrulorum, & cucumeris, &
carnis citri, & lactis acetoſi. Et qui eſt in cor-
pore temperatus & ſanus, nec labor eius eſt mul-
tus, nec eſt labor in uirtute, meliora ſunt cibaria
media inter ſubtilia & craſſa, quia ipſa ei conue-
niunt, & non debilitant ſicut cibaria ſubtilia, nec
generant cruditatem et oppilationem ſicut craſ-
ſa. & omnis panis bene præparatus arte, ouum
gallinarum. caro hœdi anniculi. caput et caro a-
gni et pecudum, omnes ſunt humidæ et uiſcoſæ.
et caro pullorum columbarum, et paruarum a-
uium, generat ſanguinem calidiorem, et craſsio-
rem ſanguinem temperato. Sed hepata pullorum
et anſerum, et axillæ ipſorum ſunt temperata. et
reliquum corpus eſt multarum ſuperfluitatum. et
omnis auis quæ eſt multi motus, et cuius paſcua
ſunt in locum boni nutrimenti, mundi aeris et ſic-
ci, eſt melior multum et ſubtilior. omnis uero a-
uis quietis, eſt oppoſita, et peior, et immundior
magis. Sed omnia oua bene præparata, et maxi-
me quæ ſunt proiecta ſuper aquam calidam, &
recipiuntur antequam indureſcant, ſunt tempe-
ratæ craſsitiei. et omnes piſces non duræ carnis,
nec multæ uiſcoſitatis, aut quibus non eſt uiſco-
ſitas et ſunt boni ſaporis, et quorum paſcua ſunt
in aquis mundis à ſorditie, et aquis fluminum,
ſunt temperati et boni nutrimenti. Et de fructi-
bus, uuæ, et ficus, quando ſunt bene maturæ ſu-
per arborem, et cito deſcendunt de corpore. et
quod generatur ex eis, temperatum eſt in ſubti-
litate. et ſi non cito deſcendunt, non ſunt bonæ.
Et de oleribus, endiuia, lactuca, et aſparagi. Et o-
mne uinum cuius color eſt color granati clarus,
nec eſt nimis antiquum. Cibaria uelocis di-
geſtionis ſunt unius horum modorum. Primus
modus eſt quando ſunt naturæ non ſiccæ, ſicut
ſunt lenticulę. neque ſunt durę, ſicut lupinus, nec
ſunt uiſcoſa nimis, ut triticum. nec aſpera mul-
tum, ut milium et panicum. nec multum unctuo-
ſa, ſicut ſeſamum. nec abominabilia, ut uinum
ponticum nimis. nec ſunt plurium ſuperfluita-
tum, ut caro pullorum anſeris. nec dominatur eis
frigiditas uehemens, ſicut lacti acetoſo, nec cali-
ditas uehemens, ſicut melli. Et modus ſecundus
eſt ſecundum naturam digerentium ea. et hoc eſt
uno duorum modorum. modus primus eſt con-
uenientia cibariorum et ſimilitudo complexio-
nis naturalis corporis, ſicut quę appetuntur et ſa-
piunt cuilibet homini. et iam inuenimus homi-
nes diuerſos in appetitu eorum. et quilibet tamen
eorum melius digerit quod appetit et ad quę mul
tum declinat eius appetitus, quàm quæ non ap-
petit et ad quę non declinat. Et modus ſecundus
eſt ex complexione accidentali corporis, in ac-
cipiendo cibos contrarios ei: ſicut apparet quod
cui dominatur caliditas ex aliqua cauſa, eſt cibos
frigidos fortius digerere, quia extingunt calidi-
tatem corporis et temperant eam, nec calidos di-
gerit. et cui dominatur frigiditas, calidos dige-
rit, ſed non digerit frigidos. Et cui eſt corpus hu-
midum totum, ſtomachus digerit cibos ſiccos,
nec digerit humidos. et cui eſt actualiter ſiccum,
eſt oppoſitum iſti. et iam declarauimus quod ci-
baria ſubtilia et media, de ſe ſunt uelocis digeſtio-
nis. et iam aliquando euenit quod cibaria craſſa
uelociter digeruntur in aliquo corpore, ſicut iam
memorauimus. et declarauimus quod panis bene

præparatus, & caro gallinæ, duragi, & ſtarnæ, & A
hepata pullorum anſerum, & eorum axillæ, & o-
mnium auium pinguium & iuuenum, uelocius
digeruntur quàm axillæ macrarum & antiquarũ.
Et carnes auium omnium uelocius digerũtur ꝙ
quadrupedum. Et omne quod eſt ex animalibus
ſiccis, paruum uelocius digeritur quàm magnũ:
& ideo caro uituli uelocius digeritur quàm caro
bouis. Et hœdi anniculi & agni uelocius digerun
tur quàm caro antiquorum & quàm capra. & om
ne quod eſt ex animalibus humidis maius, uelo-
cius digeritur antequã dureſcat quàm minus: &
ideo anniculus ex pecude uelocius digerĩ quàm
agnus: & caro omis animalis quod eſt in augmen
to & cremento, uelocius digerĩ quàm eius quod
inueteratum & antiquũ eſt: & caro cuius paſcua B
ſunt in locis ſiccis, uelocius digeritur quàm cuius
paſcua ſunt in locis humidis, propter ſuperfluita-
tum paucitatem quæ ſunt in eo cuius paſcua ſunt
in locis ſiccis, & multitudinem eorum cuius pa-
ſcua ſunt in locis humidis. & omne cuius ſubſtã-
tia eſt rara, uelocius digeritur quàm cuius ſubſtã-
tia eſt ſpiſſa: & ideo nuces uelocioris ſunt digeſtio
nis quàm auellana: & oua non dura uelocius dige
runtur quàm dura: & omne quod leuiter & facile
maſticatur: & ſimiliter lactucæ, & endiuia, et ci-
truli, & cucurbita, digeſtibiliora ſunt quàm apiũ,
& carbthum: & omnis cibus qui melius ſapit eſt
digeſtibilior abominabili: & ideo uinum dulce di
geſtibilius eſt aſpero. Quæ tarde digeruntur, tar
ditatem habent, quia in natura ſua ſunt aut ſicca, C
aut dura, aut uiſcoſa, aut ſpiſſa, aut multæ unctuo-
ſitatis, aut ſuperfluitatis, aut abominabilis ſapo-
ris, aut caliditas eſt in eis nimia, aut frigiditas:
& quod eſt contrarium complexioni naturali
quando non appetit; & quod eſt conueniens, ac-
cidentaliter diminuendo corpus, aut addendo in
ipſum. & caro bouis, & caro cerui, & uẽter, & in-
teſtina, et interiora, & aures omnium animalium,
et caſeus, et oua dura tarde digeruntur, propter
ſiccitatem et duritiem eorum: & eorum quę ſunt
ex auibus alcaraſym, galfaguelut, & pauones, et
uentres omnium auium. Et de granis, oryza, & lu
pini, et lentes, & milium, et glandes, & caſtaneę,
& caro hirci, & maiores capræ, ſicut memini- D
mus, propter ſpumoſitatem, & abominationem
eorum: et caro pecudum, et hepata omnium ani-
malium, & pulli anſerum ſunt tardæ digeſtionis,
propter multitudinem ſuperfluitatum eorum: &
lac acetoſum, propter frigiditatem ſuam: & fru-
mentum coctum, propter eius uiſcoſitatem &
ſpiſsitudinem: & fabæ, et faſeoli, propter multitu
dinem inflationis eorum: & ſeſamũ, propter mul
titudinem oleagineæ ſubſtantiæ: & uuæ, et fi-
cus, & reliqui fructus qui non ualde maturantur,
et caro citri, & bedaruch, et rapæ, et paſtinacæ,
et omnia olera, & radices, et uinum nouum craſ-
ſum, propter ſuperfluitatem eorum. Cibi multa
rum ſuperfluitatum ſunt caro pullorum anſerũ,
præter axillas, & interiora omnium animalium,
et cerebra, et aues de paludibus & lacubus et cul
trariæ, & cicera recẽtia, et fabæ uirides, & caro ani
malis lactantis, & omnis caro quieſcens non ue-
locis exercitij, & piſces, ſicut meminimus, & iſto-
rum qui ſunt de aquis ſordidis thermarũ. Cibi nõ
habentes ſuperfluitates ſunt axillæ auium, & pe-
des quadrupedum, & genua, & animalia quorũ
paſcua ſunt in deſertis & in locis ſiccis. Cibi mul
ti nutrimenti ſunt omnes cibi craſſi quãdo dige-
runtur bene in multitudine, & omne quod eſt ſu-
perfluitatum paucarum & eſt plurimi nutrimẽti.
Sed oportet ꝙ cibi multi nutrimenti ſumantur ab
eo qui indiget cibis paucis nutrientibus cum nu-
trimento multo, ſicut eſt conualeſcens: & hi cibi
grauãt ſtomachum, propter multitudinẽ eorum,
& corpori conueniunt indigenti nutrimẽto mul-
to. Et caro uaccina, & cerebra, et medullæ, et inte
riora, et uentriculi auium omnium: et piſces craſ-
ſæ et uiſcoſæ carnis, et ſimilia, & fabæ, et cicera,
et faſeoli, et lentes, et lupini, et dactyli, & glan-
des, et caſtaneæ, et rapæ, nutriunt eum qui dige-
rit ea nutrimento multo craſſo. Sed axillæ pullo-
rum anſerum, et panis ſimilæ, et uuæ paſſæ pleng
dulces, et ficus, et lac recenter mulſum, et uinum,
nutriunt multum, propter paucitatem ſuperfluí-
tatum eorum, & plurimam conueniẽtiam eorum
ad corpus: & nutrimentum lactis eſt craſſum, li-
cet ſubtilibus minus nutriat: & craſſum incraſſat,
ſicut uaccæ: et ſubtilius eſt lac aſinæ lacte came-
læ: et lac capræ eſt medium inter iſta. Et nutribi-
lius eſt uinũ rubrum craſſum dulce: et poſt hoc ni
grum craſſum dulce: et poſt hoc album craſſum
dulce: & poſt hoc craſſum rubrum aſperũ: poſtea
nigrum craſſum aſperum: et poſt hoc uinũ ſubti-
le: et de iſtis etiam omne quod declinat ad rube-
dinem et dulcedinem eſt magis nutritiuum: et mi
nus nutritiuũ eſt album ſubtile. Omnes cibi ſub-
tiles ſunt pauci nutrimenti: & omnes in quibus
eſt nimia ſiccitas et humiditas, aut multa ſuper-
fluitas, ſunt minoris nutrimenti, ſicut pedes, et
uenter, et inteſtina, et aures, et pinguedo, et pul-
mo, et caro omniũ auium et animalium antiquo-
rum, parum nutriunt, propter, propter ſiccitatem
quæ eſt in eis: et ideo panicum, & milium, et pa-
pauer, et oliuę, et nuces, et amygdalę, et auellanę,
et zarur, et caules, et cappares, et fructus lentiſci,
et uuę paſſæ ponticæ, et pira pontica, omnia pa-
rum nutriunt, propter ſiccitatem eorum. Sed pi-
ſces, et cucurbitę, et granata, et mora, et poma,
et pruna, et chryſomela, parum nutriunt, propter
multitudinem humiditatis eorum: et nutrimen-
tum eorum neque remanet, ſed diſſoluitur cito:
unde panis hordei, et furfur, et fabæ humidæ, et
omnia olera, uelus caules, et ſicla, et acetoſa, et
portulaca, et raphanus, et ſinapis, et naſturtium,
et paſtinacæ, parum nutriunt, propter multitu-
dinem ſuperfluitatum eorum. Et cepæ, allia, et
porri, quando comeduntur cruda, non bene nu-
triunt. Sed quando coquuntur in cibis, nutriunt
nutrimento pauco bono, ſicut memorauimus.

Et medulla panis lota bene, & amylum, sunt nutrimenti pauci, propter subtilitatem eorum: ficus, & uuæ passæ, sunt inter ea quæ minus nutriunt & quæ plurimum nutriunt: & eorum nutrimentum est tenerum humidum: & similiter est nutrimentum fabarum: & omnes cibi quibus hoc dominatur dominatione forti, amittunt ea quando elixantur, aut assantur, aut infunduntur, & nutriũt nutrimẽto paruo. Cibaria boni chymi sunt omnia cibaria temperata. in quibus nõ est nimia fortitudo, & in quibus non fit egressio in quantitate, generant sanguinem clarum, mundum, sanum: & omne quod est simile istis, est conueniẽs omni corpori & omni tempore, in corpore temperato & in tempore temperato: sed corpora quę egrediuntur temperamentum, indigent cibarijs quorum uirtus sit egressa temperamentum cõtrarijs uirtuti dominanti super corpus temperatũ: & similiter etiam corpora temperata in tempore non temperato. Ac cibariorum temperatorum quædam sunt crassa, & quædam subtilia, & quædam sunt media horum: & hæc cibaria temperata, media inter subtile et crassum sunt meliora omnibus hominibus, & maxime tẽperatis, & in tempore temperato. & iam quidẽ narrauimus cibos crassos et subtiles & medios: et nominauimus eos qui sunt boni: & quando quælibet eorum est bona species: et remansit ut nominemus cibos generantes chymum bonum, & diminutos secũdum ꝙ diuisimus. Dico ꝙ panis frumenti mũdi bene factus arte sua, quando comeditur in die suo, & caro gallinæ: & hœdi anniculi caput: & pisces non cum duritie, nec multæ uiscositatis, quibus non est zinuma, nec malitia, nec pinguedo plurima, & quorum sunt pascua in aquis non sordidis, nec aquis thermarum, qui non nutriuntur male, nec sunt uelocis corruptionis, sed remanent tempore longo antequã mutentur: & omnia oua non dura, bene parata & cocta, & omne uinũ boni odoris, leue, in quo est dulcedo pauca, omnia sunt boni chymi tẽperati inter subtile & crassum. Sed panis de simila bene paratus ex arte, & phasiani, & duragi, & pulli columborum, & axillæ omnium auium, & pisces parui, quibus non est pinguedo multa, & sunt teneri, in quibus non est uiscositas manifesta, & quorum pascua sunt secundum quod nominauimus, & piscibus paruis tenerís sal remouet uiscositatem, & furfur hordei, & uinum boni odoris, persicum uel citrinum, omnia hæc sunt boni chymi ac subtilis: & lac recenter mulsum est boni chymi, nisi ꝙ ipsum est crassum: & ideo aliquando caseatur in stomacho: & propterea admiscetur ei mel & sal, & tenuatur cũ aqua. Et melius lac & temperatius, est lac capræ: quia est subtilius quàm lac pecudum & uaccæ: et est crassius quàm lac asinæ & camelę: & debet accipi lac ex animalibus sanis, iuuenibus, bene nutritis: nec est accipiendum in tempore quo lactantur: quia tunc est crassum: & tenuatur post paulatim, donec sit aquosum. Et melius est recipere lac

A statim mulsum antequã immutetur ab aere: quia uelociter immutatur. Et lagana, & caseus humidus, & panis similæ bene paratus & ex arte coctus, & panis frumẽti, & caro uituli, & partes † & *aliàs ut*
ubera, & hepata, & interiora, & de granis fabæ, & de uino id quod boni est odoris dulce, omnia hæc generant chymum bonum & crassum.

Omnia cibaria quæ non temperata sunt, non generant sanguinem purum, mundum, clarum: & cibariorum mali chymi tres sunt species. Eorum enim sunt quæ addunt in phlegma: & eorum sunt quæ addunt in choleram rubram. & eorum quædam sunt quę addunt in cholerã nigrã: & oportet omnem hominem dimittere multitudinẽ eorum, & continuationem assumptionis eorũ: & si enim
B digerant ea, nec inferant nocumentum cito, tamen adunantur in corpore continuãtis acceptionem eorum in longo tempore chymi generantes ægritudines malas: & non dimittat omnem speciem eorum quæ addit in eo id quod dominatur in corpore eius, sed accipiat etiam id quod est oppositum ei quod dominatur corpori, quod est nocuum minus: & ego finio rememorationem horum cibariorum. et memoro quod generatur ex quolibet eorum: & dico ꝙ omne quod accipitur ex pane, et farina multi furfuris, & frumenti antiqui & farinę, est mali chymi, addens in choleram nigram. et caro pecudis omnis addit aliquid in phlegma. & caro capræ multorum annorum omnis addit in melancholiam: et mala est caro hirci,
C et caro bouis, & hirci syluestris. et post caro hirci maxime nõ castrati: et post caro pecudũ multorũ annorum, et post caro bouina: & ex istis caro castrati est melior multum. Et caro capreoli, cerui, & leporis, sunt præter malitiam quam memorauimus. Et de membris animalium, renes sunt mali chymi, propter spumositatem et superfluitatem quas acquisiuerunt ex malitia urinæ: & cerebrum addit in phlegma. & omnes uentres addunt in phlegma, propter multitudinem superfluitatis eorum: et oua cocta in degamine uel in testis, generant nutrimentum crassum & corruptibile, & similiter caseus, et maxime antiquus. fungi generant chymum crassum & frigidum. et fœnugræcum, et cicera, sunt mali chymi, propter
D id quod est in eis de caliditate: et lentes addunt in melancholiam. & milium, et panicum generant sanguinem crassum. et pisces duri quibus dominatur uiscositas, generant phlegma. et si fuerint saliti et antiqui, generant melancholiam: & ficus siccæ si multæ sumantur ex eis, generant superfluitates putridas, et multiplicant pediculos. et pira et poma, si comedantur matura, generant chymum frigidum. et similiter cucumeres, et citruli, & aqua bathecæ, & cucurbitę aliquãdo antequam digerantur, adducunt in corpore accidẽtia mala: & aliquando faciunt in stomacho corruptionem: corrumpuntur enim in eo, & generant chymum malum: & maxime si inueniant in stomacho malam superfluitatem: & ideo accidit indigestio

digestio illi qui comedit bathecam. Et olera om-
A nia sunt mali chymi, propter multitudinem superfluitatum in eis, & paucitatem nutrimenti. & cepę, & allia, & raphanus, & rapę, & pastinacę, propter malitiã caliditatis quæ est in eis & acuitatis. & quandoq; addunt in choleram, & quandoq; in melancholiam, sicut meminimus iam. Sed quę coquuntur & effunduntur ab aqua illa, & coquuntur cum alia, mouetur caliditas & acuitas ab eis. & bedarus calefacit sanguinem calefactione forti. & caules generant melancholiam. & similiter omnes herbę similes. Cibaria media sunt panis de farina crassa, & caro castrati, & ex uacca, & pecude, et ex membris, lingua, & intestina, & aures. Et ex fructibus, uuæ, & batheca, & maxime appę
B sæ, & ficus maturæ humidæ & siccæ, cũ nucibus, & castaneæ. & ex oleribus, lactuca, & post endiuia. & post citruli, & attriplex, & portulaca, & olus iamenum, & acedula: & olera quibus non est multa acuitas. Cibaria calida conueniunt ei cui dominatur frigiditas. & in temporibus, & in partibus frigidis, & in cauitatibus frigidis. & uitare debet ipsa ille qui est calidæ complexionis, & in temporibus calidis, & in ciuitatibus calidis. quorum sunt frumentum coctum, & panis frumenti, & cicera, & fœnũgræcũ, & dactyli, & sesamũ, & cannabis, & uuę dulces, & passulę dulces, & apiũ, & ruta, & raphanus, & rapę, & sinapis, & pastinacæ, et allia, et cepę, & porri, et caseus antiquus, & uinum dul. et calidum, et uinum dul. antiquũ citri-
C num. Cibaria frigida debẽt administrari ei qui est calidi corporis, & in temporibus calidis, & in ciuitatibus calidis. & eorum est hordeũ, & omne quod fit ex eo, et milium, et panicum, & cucurbita, et batheca, et cucumeres, et citruli, & pruna, & persica, et quæ declinant ad acetositatem et pontici tatẽ, sicut uuę, & passulæ, & fructus palmę, et radix eius, et lactucæ, et endiuiæ, et portulacæ, & papauer, & poma, et pira, et granata pontica sunt frigida terrea. et ea quę sunt acetosa, sunt frigida, subtilia, et acetum frigidum, subtile, nocens neruis. et
aliàs nigrum uinum † album ponticum est minus calidum uino albo. sed tamen hoc est crassum, nocuum et malũ.

Cibaria sicca cõueniunt ei in cuius corpore dominatur humiditas, & in temporibus & in ciuitatibus humidis. et horum sunt lentes, et caules, &
D sauich sicca, et omne quod assatur, et omne quod frixum est, et omne in quo plurimum uini et muriæ ponitur, et acetũ, et sinapis, et caro omnis multorum annorum animalis. Cibaria humida conueniunt ei qui siccę cõplexionis est, et in temporibus et in ciuitatibus siccis. et eorum est hordeum, & batheca, cucurbita, citruli, et cucumeres, et nuces humidę, et uuæ, et ficus, et pruna, et radix pal-
aliàs attriplex mæ, et mora, et lactuca, et olus iamenũ, et † cathafi humida, et faseoli humidi. Iam memorauimus quod quãdoq; est in aliquo mẽbro corporis morbus. et oportet sit plurimum intentionis tuæ in cibarijs quæ conueniunt illi membro. & maxime quando morbus existit in stomacho, aut in capite, aut in hepate, aut in splene, aut in renibus. et quãdo stomachus est debilis, et mollis, rectificant eũ cibaria styptica, sicut cydonia, et oliuæ, et aquę quæ sunt salsæ, et acetũ, et oleum ponticũ, et uuæ sepultę in uinacijs uuarũ, et agresta, et uinum ponticum subtilis odoris, et cortex citri, quando accipitur de eo parũ, confortat stomachũ. et quando accipitur de eo multũ, grauat. quia substãtia eius sola, est duræ digestionis. et omnis cibus et potus stypticus si præmittatur ante alios cibos, stringit uentrem. si accipiatur post alios cibos et potus, lenit uentrẽ. nam propter duritiem eius adiuuat stomachũ in deponendo cibũ. et aliquando aggregatur in stomacho phlegma uiscosum, et adhærens, et auferens appetitum ab eo. Et rectificant eum cibaria quę incidunt phlegma et mũdificant stomachum, sicut sinapis, et nasturcium, et raphanus, et uinum calidum, et nuces cum ficubus. et aliquando est mollis et debilis, in quo est phlegma adhærens, et conueniunt quæ amouẽt phlegma. et mũdificant ipsum, et corrugant substantiã eius, et cõfortant, ut capparis præparatus cum aceto solum, aut cum aceto et melle. et fumus terrę quando comeditur cum aceto. et uinum ponticum quando misceatur cum uino calido boni odoris, et quãdo generatur in stomacho calido, tunc cuscutæ et apium mundificant eum. Sicla est mala stomacho propter mordicationem quam habet ex acuitate et bauracitate. et rapæ quando non ualde coquuntur, propter mordicatiuum quod est in eis.
C et olus iamenum, et cathaf, propter uiscositatem eorum. et ideo oportet quod comedatur cum aceto et muria. et fœnumgræcum est malum stomacho. facit enim incensionem. et sesamum est malũ stomacho, propter unctuositatẽ et multitudinem oleaginosæ substantiæ. et lac propter uelocitatem immutationis eius naturæ. nam acescit in stomacho frigido. et conuertitur in cholerã citrinam in stomacho calido. et mel quando plurimum accipitur de eo, pũgit stomachum & facit incensionẽ. et batheca similiter facit incensionẽ, quando non digeritur in stomacho. et generat ex ipsa humor malus. et ideo generat indigestionem. et oportet quod post comestionem batechæ accipiatur cibus plurimus boni chymi. et cerebra omnia sunt mala stomacho. et ideo oportet quod comedant cum origano, et mentastro syluestri, et sinapi, et sale. Et medullæ, et uinum nouum, crassum, nigrũ, ponticum, uelociter acescit in stomacho, et facit incensionem. Lac, et dactyli, et uua quæ sepulta est in uinacijs uuarum, et ruta, et fœnumgræcum, et sinapis, faciũt dolere caput, et uinum citrinum antiquũ facit dolere caput, et inebriat plus quàm uinum ponticum nigrum. et uinum album nõ facit dolere caput. et omne uinum paucam sustinẽs aquam non facit dolere caput, immo aliquando sedat dolorem capitis. et est capiti melius quàm aqua quando est sola. Cibaria quæ inflant uentrem, sunt cicera, et fabæ, et maxime quæ coquũtur integræ. sed si torrefiant, minuitur earũ inflatio

tio. & poſt iſta faſeoli, & almeſci, & lentes, & hor A
deum, quando non bene coquuntur. & foca, & ſi
cus humidæ generant inflationem. ſed eorum in
flatio deſcendit uelociter. & uuæ multum maturę
minus ſunt inflatiuæ. ſed ficus ſiccæ nō inflant, &
humidæ inflant. & lac generat in ſtomacho uento
ſitatem. & mel quando non coquitur. ſed quando
coquitur & remouetur ab eo ſpuma eius, non in
flat. & uinum dulce, & pontícum, & uua. Om
nis cibus inflatiuus ſi ſit bene paratus ex arte, &
bene paratus in coctione & maturitate, minuitur
eius inflatio. & ſi miſcentur ei ſpecies diſſoluẽtes
uentoſitatẽ, ſicut cinnamomum, aniſum, & alchei
ſim, & ruta minuit inflationem, & acetum miſtũ
cum melle ſimiliter tenuat uentrem, & expellit in
flationẽ. De iſs quæ mundificant eſt furfur, hor B
deum, & fœnumgræcum, & batheca, & oleũ dul
ce, & fabæ, & cicera nigra ſunt eorum quæ mũdi
ficant renes. & frangunt lapidem generatũ in eis.
& cappares cum aceto & melle quando comedũ
tur ante cibum, abſtergunt & mundificant ſtoma
chum & inteſtinũ. & aperiũt oppilatiões. & ſicla
etiã aperit oppilatiões hepatis, maxime quando
comeditur cum ſinapi. & cepę, et allia, & porri, &
raphanus incidũt & ſubtiliãt humores craſſos. &
caſeus ſimiliter ſubtiliat. & ficus humidæ & ſiccę
mundificãt & abſtergunt renes. & amygdalę pro
prie amarę mundificant, & tenuant, & aperiũt op
pilatiões hepatis & ſplenis. & adiuuant ad ſpuen
dum humiditatẽ ex pectore & pulmone. & fiſtici
confortãt hepar, & aperiũt oppilationem eius. & C
mel apum tenuat & mundificat. & maxime quod
colligunt apes de arboribus calidis & ſiccis. ſiue
planta, ſicut eſt origanum. nam mel tenuat ſputũ
craſſum, & iuuat ad ſpuendum. & ſecaniabin te
nuat & incidit humiditatẽ craſſam & uiſcoſam. et
aperit oppilationẽ hepatis & ſplenis. & mundifi
cat pectus, & pulmonẽ. & uinum ſubtile mundifi
cat uenas ab humore craſſo, quando ei eſt acuitas
& inciſio. & cõfert ei in cuius corpore eſt humor
craſſus & frigidus. & uinum ſubtile aquoſum ad
iuuat ad ſpuendũ humiditatẽ ex pulmone, cũ con
fortatione membrorũ, & humectatione, & tenua
tione craſſarũ ſuperfluitatũ quæ ſunt in eis. & hoc
etiã operatur uinũ dulce. De iſs quę oppilant.
horũ eſt lac, quando in eo fuerit aquoſitas pauca. D
& ſimiliter caſeus multus. quoniã adducit oppila
tionẽ in hepate, et lapidem in renibus ei qui mul
tiplicat aſſumptionẽ eius, et cuius renes et hepar
parata ſunt recipere leſionẽ. et omnes cibi dulces
ſunt mali hepati et renibus, quãdo eſt in eis craſsi
ties. et lac ſi comedatur ſolũ, auget craſsities ſple
nis et hepatis. et ſi comeditur cũ eo quod ſubtiliat
et mũdificat, ſicut eſt mentaſtrũ ſyluestre, et origa
nũ, et piper, aperit oppilationẽ hepatis et ſplenis.
& dactyli humidi, et omnia quę accipiunt ex fru
mento, præter panem bene paratum ex arte. uinũ
dulce generat oppilationem in hepate, et lapidẽ
in renibus. et craſſum reddit ſplenẽ. Omne quod
tarde deſcẽdit, eſt ſicut quod accipitur ex medul

la frumenti, et fabarũ, et lentium, et cerebra, et he
pata, et interiora, et omnia oua dura elixa et aſſa,
& oua frixa, et faſeoli, et ſeſamũ, et glandes, et po
ma, et pira pontica, et uinum dulce, ponticũ, craſ
ſum, nouum, et omnes aquæ. De iſs quæ ueloci
ter corrumpuntur in ſtomacho ſunt chryſomela,
et mora, et batheca. quæ ſi cito non deſcẽdunt de
ſtomacho, et obuiant humoribus malis, cito cor
rumpuntur. et debent iſta comedi ante cibum, a
mouenda de ſtomacho, propter uelocitatem de
ſcẽſionis eorum, et lubricitatem uiarum in eo qui
comedit prius iſta. nam quãdo comeduntur poſt
cibum, corrumpitur propter remanentiam eorũ
in ſtomacho, et relinquũt corruptũ cibum corru
ptione eorũ. et quãdoq; taliter corrumpuntur, q
euenit ſicut uenenũ perniciosum. De cibis qui
non uelociter corrumpũtur in ſtomacho, melior
eſt craſſus, ſolidus, tardæ digeſtiõis, ſicut caro uac
cina, et pedes, et maxime pedes uaccæ, et quæ ſi
milantur iſtis. Quando ſuperfluitates ciborum
tarde deſcendunt de ſtomacho et inteſtinis, debẽt
dari cibi lenientes et pungentes, in quibus ſit dul
cedo, aut acuitas, aut ſalſedo, aut nitroſitas: ut a
quæ caulium, et lentium. leniunt enim uẽtrem, et
eorum ſubſtantia ſtringit uentrem. et brodiũ gal
li antiqui, et panis multi furfuris, et fenũgræcum
cum melle, et oliuæ cum aqua, quando comedun
tur ante cibum cum muria leniunt uentrẽ. et quã
do etiam comeduntur poſt cibũ ſine muria et ma
xime quæ ſunt ponticę cum aceto, cõfortant ſto
machum, et deprimunt cibũ, ſicut iam memorati
mus de rebus ſtypticis cõfortantibus ſtomachũ,
et lac ſubtile et multę aquoſitatis, et caſeus, quan
do maxime admiſcetur ei ſal et mel. et caro paruo
rum animaliũ, et ſicla, et †chataf et okis, et cucur
bita, et batheca, et ficus, et paſſulæ dulces, et nu
ces humidę et ſiccę, quãdo mollificantur in aqua.
& mora, et pruna humida et ſicca, quando infun
dũtur in aqua mellis, aut comedatur aut bibatur
uinũ dulce, et differatur plurimũ cibus, ſunt leniti
ua uentris. et aqua mellis aliquãdo tendit uelociter in uenas, et uadit cum eis totũ nutrimẽtum, et
claudunt uentrem, et pronoſticant urinam, et ali
quando mundificant ſtomachũ, et mordicant et
excitant ad deponendũ cibum, et leniendum uen
trem. Et mel quando coquitur lenit uentrem, et ſi
coquatur nõ lenit. et ſimiliter aqua mellis quãdo
multum coquitur. et ſecaniabin mũdificat ſtoma
chum et inteſtina, et quandoq; facit in inteſtinis ti
neſmon. et uinũ dulce, et multum, leniunt uentrẽ.

Quando eſt deſcenſus cibi de ſtomacho ante
ſuam digeſtionẽ, debent miniſtrari cibi ſtringen
tes ſtyptici. et ipſi ſunt in quibus dominat ſtyp i
citas, aut ponticitas, aut craſsitudo. et tales ſunt
cydonia, et pyra, et grana myrti, et fructus ſpinæ
albæ, et ſubſtantia lenticularũ, et caſtaneæ, et glan
des, et uinum pontícum: et hæc ſtringunt uen
trem cum ſtypticitate et põticitate ipſorum: et ori
za, et pannicum, et milium, et ſauic hordei ſtrin
gunt uentrẽ cum ſiccitate eorum. et caro leporis,
et caules

alias atriplex

& caules cocti poſt effuſionem aquæ primę ab eis A
cum aqua eorum ſecunda, & lac coctum, & ca
ſeus, ſtringunt uentrem cum craſsitie ſua: & opor
tet quòd lac coquatur donec ſit aquoſitas con
ſumpta: nam eius aquoſitas lenit uentrem. & etiã
poſsibile eſt quòd lapides fluuiales, aut fruſta fer
ri igniti remoueant illam ab eo: et quando ſepara
tur aqua eius, confert deſcenſui ſuperfluitatũ acu
tarum, niſi ſint multum craſſæ, quando fit opera
tio cum eo: ſed aliquando caſeatur & glutinatur
in ſtomacho: & aliquoties egreditur à ſtomacho,
& generat in hepate oppilationes, aut lapidem in
renibus: & oportet propterea mittere in ipſo poſt
conſumptionem aquoſitatis aliquid ad ſublatio
nem ipſius, & ut non caſeetur, nec generet oppila
tionem, nec lapidem: & omnia acetoſa ſicut po
ma acetoſa & granata acetoſa, ſi inueniunt in ſto
macho humorem malum, & craſſum, incidunt et
expellunt, & leniunt uentrem: ſed ſi inueniũt mũ
dum, ſtringunt uentrem.

CL. GALENO ATTRIBVTVS LIBER
DE BONITATE AQVÆ.

PTIMAM aquam aptiſsimã B
eſſe congruit non ſecundum gu
ſtum ſolũ, ſed etiam ſecundum
o odorem. Erit autẽ iſta certitudi
naliter pura et delectabilis ſimul
bibenti: & ut oportet ſecedens
ab hypochondriis: quo non erit
ei aliquid melius: de hac enim Hippo. dicit, aqua
quę cito calefit &c. Quamuis etiam in eis quę lu
toſum aliquid uel fœtidum uel pharmacoſum o
al. digeſtio ſtendunt ſecundum guſtum, huiuſmodi †digno
tio in decoquendo ſit utilis. Scaturiginoſæ itaq;
aquæ (uoco autem ſic & eas quæ ex puteis, eo
quòd non ſunt fluentes) non ſunt ualde ſubtiles:
& intus aſſumptæ, minus madefaciunt, & diſſol
uunt cibaria, & minus digeruntur, & non bene C
minguntur, eo quòd frigidæ ſunt: fiunt autem po
tabiliores quando frequenter hauriuntur, ac ſi
fluerent. Paludoſæ uero omnes ſunt peſsimę. odo
rem enim habent inconuenientem, ſicut putre
ſcentem: & æſtate quidem fiunt calidæ, hyeme
uero frigidæ, quod eſt maximum ſignum malitiæ
aquarum. Aeſtate igitur uentres perturbant. à ue
ſica uero tarde pertranſeunt: multoties autem &
dyſenterias faciunt: hyeme uero ceu frigidæ exi
ſtentes, uentres humidæ non ualde turbant. Sciſ
ſiones autem & pleureſes & tuſſes faciunt: con
uertuntur uero ad ſplenem: & aliquando deſinũt
ad hydropem. Solæ autem paludoſę quas uidi in
Ægypto ſunt ſanæ: quoniam æſtate quidem non
putreſcit aqua: autumno autem replẽs eas Nilus, D
antiquam quidem extrahit, aliam uero nouam in
eis ponit. Aquę uero fluxibiles, multo ſubtiliores
ſunt, & ad urinationem meliores. Et omnes qua
rumcunq; fontes uerſus orientem fluunt, humidi
tate, & ſubtilitate, & bono odore, & ut ſint mode
rate frigidæ & calidæ, excellunt alias. Quæ uero
fluunt uerſus ſeptentrionem, dulces quidem ſunt,
in frigiditate autem excedunt. Quæ autem uer
ſus occidentem, uiolentę quidem ſunt in frigidan
do, uiolentæ uero & in duritie: propter quod
brancoſæ ſunt, pleuriticæ, & ſpaſmoſæ: quæ ue
ro uerſus auſtrum, ſalſiores ſunt, & calidiores, &
ad urinandum non idoneæ. Sed quamuis nõ lau
dem fluentes uerſus auſtrum aquas, Nilum ta
men ita laudo, ut ſicut mihi uidetur, paucis com
paretur fluuijs ſecundum bonitatem aquæ: & ſu
bit uentrem: & mulieribus in partubus confert.
Secundum terræ uero naturam ſcire oportet:
quòd alia quidem eſt planicies, alia uero ſummi
tates & montes. Sed plana quidem deterior eſt
ad effluxiones aquarum: & ut plurimũ ſunt pu
tei ibi foſsi & fontes ſtationarij. In ſummitatibus
uero ſunt fontes meliores, & aquæ puriores, &
melioris odoris, & dulciores eis quæ ſunt in pla
niciebus. In aliquibus enim earum eſt ſalſedo,
aut nitroſitas. in aliquibus tamen non: & uocant
huiuſmodi terram dulcem ubi aqua melior & po
tabilior fit, & tales ſunt ſanæ. Petroſæ uero ſunt
plus alijs, & abſque hypoſtaſi. Maxima etiam fit
differentia aquis & ex metallis, & herbis natis
ibi. Metalla igitur ad animalium habitationem
nocua ſunt, & ad aquarum potationem: herbæ
autem aliquando quidem nocent ualde aquę, ali
quando autem iuuant: ſicut ſium, & calamin
the, & adiantum: hæc enim in riuis plurimum na
ſcuntur. Et bonis quidem aquis nocent, malas au
tem iuuant ſi permiſceatur aliquid pharmaco
ſum aquis: fiunt autem & ad urinationem melio
res huiuſmodi aquæ. Attendere igitur oportet
non minus, ne à terra, uel aliter aliquod malum
adueniat aquis quod in principio fontes nõ præ
bent: ſed ibi quidem eſt dulcis aqua, alibi autem
ſalſa & nitroſa. Aquas uero pluuiales ſcio leuiſsi
mas eſſe, & ſubtiles, & puras, & bonas, & dulces
guſtui. Educit enim ſol & rapit quod eſt ſubtiliſsi D
mum, non dulcibus de aquis ſolum, ſed etiam ab
ipſo mari: aliquando uero à cadaueribus & ab
aliis corporibus: unde putreſcit citiſsime omniũ:
quãdo enim putreſcit, qualitatũ expers fit: & qui
eã biberit occupatur branchis, & tuſsibus, & gra
uedinib. capitis. In eis uero quę bonę ſunt ſi quid
decoquatur, cito decoquitur: et ſi aliquid calefiat,
cito calefit. Et ſi uino permiſceueris modicã, ad di
geſtionẽ & urinarum ſeceſsionẽ erit benigna, &
hepati, & ſpleni, & renibus, & pulmoni: ſicut eã
non habentes uirtutẽ fortiter infrigidantẽ, decen
ter propitiæ fiunt. Vernales igitur & hyemales
tẽporaneæ ſunt & optimæ, quas ego maxime lau
do. Autũnales uero & æſtiuales, cũ in generatio

ne

ne differant & in bonitatibus, nõ est dicere quan-
tum à uernalibus deficiãt. Terra enim uaporat lic
cius in æstate & autumno. Et aer habet permistio
nes terræ multas quas purgãt pluuiæ. & propter
hoc huiusmodi aquæ sunt duriores. & ad secedẽ-
dum & abstergendum quidem sufficientes secun
dum intestina. Non bonæ autem sunt renibus, &
pulmoni, & arteriæ. oportet autem uinum pluri-
mum inferre his, ut earum uincantur malitię. Dif
ferũt autem aquæ & penes spiritus. Boreas enim
si flauerit, dulcior quidem erit, & frigidior. si uero
auster, minus quidẽ dulcis: calida uero magis. O-
mnino autẽ quæ fiunt in ariditatibus aquæ, nitro
siores sunt eis quę fiunt in pluuiosítatibus. Ipsarũ
etiam pluuialiũ aquarum melior est tonitrualis q̃p
procellaris. Quęcunq; uero sunt à glacie & à niue
dissolutę, sunt malę: nam quando cõgelantur, ex-
primitur ab eis id quod est subtilissimum, & fiunt
duræ, & in frigiditate excedentes. Dura autem a-
qua & frigida, neq; ad digestionem, neq; ad urina
tionẽ est idonea. mala uero est pectori & lateribꝰ.
& spasmos suscitat, & tetanos, & ruptiões in tho-
race, & spuitiones sanguineas, & empyemata. &
permanet secundum uentrẽ multo tempore, gur-
gulationes ibi operãs. & si cholericus humor ibi
fuerit, corrumpitur simul cum eo. & quando sub-
exierit uix à uentre ad ieiunum, nõ distribuitur fa
ciliter, neq; sputum reducit. Non nutrire aquam,
sed solũ esse uehiculum cibi, Hippocrati & Chry
sippo & Erasistrato uidetur. & propterea neq; ui-
talem uirtutẽ putant eam confortare. & est causa
quare iubent melicratũ, & oxymeli, & uinũ dare
in ęgrotantibus ab aqua. Quæ igit̃ maxima sunt,
in sermone dicta sunt. Dicãtur autem & alia signa
bonitatis aquæ. Quæcũq; quidem æstate sunt fri-
gidæ, hyeme uero calidæ, optimæ esse uidentur.
Quæ uero consimiliter habent in caliditate & fri
giditate omnibus horis, pessimæ. Aestate enim in
superficie fit caliditas, in hyeme uero in profun-
dum mergitur. & propterea ut mihi uidetur om-
nes fontes quicũq; per profundissima loca fluũt,
& quicũq; per cauernosa, hyeme quidem calidis-
simi sunt, æstate autẽ frigidissimi. Et propter hoc
etiam omnes qui sunt in superficie, permutantur
simul cum horis, quantumcũq; habeat caliditatis
uel frigiditatis. Mirabile autem est quoniã in qui
aquæ malitia.

A bus dam hyeme quidem disparet aqua, æstate au-
tem abũdat, quamuis contrariũ deberet esse. Sed
& huiusmodi causa est caliditas, quæ simul ducit
secum profundas aquarum. ij nanq; sentiunt calo
rem. quicunq; enim profundi sunt fontes, & non
recipiunt multum ab extrinsecis pluuijs, inuenies
in hyeme quidem & uehementissimis frigiditati-
bus pauciss imos, æstate autem maximos. quo cir
ca & qui in Delo est locus hoc patit̃ propter eas-
dem causas, & putei multi in Pytho. Vna itaque
bonarum & malarum aquarum est cognitio, si in
hyeme quidem est calida, æstate uero frigida. Se-
cunda uero, si pura est & non læsa secundum colo
rem, neq; malam habet hypostasim. Alia uero, si
B est leuis & facilis ponderis. quæ enim in pondere
est leuis, non est permista terræ. Considerare autẽ
oportet & si cito calefit & infrigidatur. melior est
enim ista alijs, & qualiter ad digestionẽ habet, &
qualiter ad secessionem. Quæ enim cito digerun
tur sunt meliores, & quæ secedunt secundum ue-
sicam. mala enim est quæ per intestina aquarũ se-
cessio. Differunt autem aquæ secũdum colorem
& regionem, & oportet de his ab hominibus lo-
corũ interrogare. Est enim aqua in Leõtinis, quã
siquis bibit moritur. talis autẽ alia est in Ereo Ar-
cadię, quam uocant aquam stygis. talis etiam alia
est in Thracia. Et locus in Sauromatibus, super
quem neq; auis uolare potest. & alius secundum
Medos. super quẽ & regio stat nigra, quę appro-
ximata igni accẽditur. & hoc pharmaco aiũt Me-
C deam corrupisse filiam Crerontis. Est etiam &
circa Susam aqua, quã siquis biberit, amittit den-
tes. Sybaris uero fluuius uiros ingeneratiuos fa-
cit. is autem qui in Aegypto, depilat capita biben
tium. harum itaq; scire naturam est mos, interro-
gando ab hominibus illorum locorum. Conuer-
santes autẽ ubi est praua aqua, ingeniari oportet
facere eam potabilem. Optimũ igitur est coquere
eam in lagenis figularibus, & infrigidãdo per no
ctem, & rursus calefaciendo bibere. Si uero exer
citui oportet præparare bonam aquam ex mala
fouea, decet fodere ab altis locis ad deorsales, &
per has ducere aquas, immittendo ad foueas in
quibus sit dulcis terra & pinguis. & exinde lage-
nam transfluat. semper enim in foueis remanebit
D aquæ malitia.

CL. GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VINIS

VINVM aquosum nominãt ho-
mines id quod assimulatur se-
cundum colorem & consisten-
V tiam aquę, diaphanum enim est
& lucidum & purum. & consi-
stẽtia subtile apparet. & tibi gu
stanti uidebitur nullum fortẽ sa
porem habere. & quando commiscetur cũ aqua,
non tolerat aquæ multæ mistionem. unde ab anti
quis pauciferum uocatum est. Omnino uero à sty
pticando hoc uinum non excidit, sed est omnifa-
riam exolutam habens styptícitatem. uirtute etiã
simile est aquę, neq; caput debile tangens, neque
neruos debiles, neq; calefaciens manifeste. Idone
um autem hoc uinum est ad eductionem quæ ex
pulmone, uirtutem roborans, & humores hume-
ctans & incidens moderate. hoc autem & febrici
tantibus imperículosius datur alijs uinis. etenim
malitias aquæ & uini effugit. multoties autem &
capitis dolores sedat propter eos qui fiunt in uen
tre humores. Inuenies enim aliquãdo & propter
aquę potationem dolere quibusdam caput, & ma
xime

xime quãdo fuerit praua, ut ipsa corrupta natura
le robur exoluat uentris. quo debilitato ichores
cholerici assueuerunt confluere ad spaciositatem
eius ex orificio, sicut ieiunantibus, à quorum ma
litia & nocumẽto prædictum uinum eripit homi-
nem, confestim quidem ratione epicraseos, post-
modum uero eo quod roboratus uenter pellit in-
ferius ea quę tristãt. Eis uero qui ualde calidi sunt
complexionibus iuuantius uino est potus aquæ.
Si uero aliquando indigeant uino, subtile & mo-
derate austerum dandum est. mouẽt autem ad uri
nationes aquosa & subtilia uinorum, pauciss imũ
nutrimẽtum præbentia corpori. & sola ab alijs o-
mnibus in bono bibuntur, sicut faustianum nomi
natum. & quædam eorum quæ in Sabinis, gene-
rantur autem & in unaquaq; gente talia. In Italia
quidem imbecille Sabinum: quod etiam febrien-
tibus dant. In Asia uero titacazenum, & tibinum.
audiens autem eorum signa, in unaquaq; gente fa
cilius inuenies talia uina. apud nos uero citiss ime
fiunt potabilia tibinum, & arsuinum. & cum his
titacazenum. Dulce uero uinum, neq; subtile cer
titudinaliter, neq; lucidum inuenies unquam. Ca
lefacit autem omne uinũ dulce. & crassum est con
sistentia. quantum autem particípat crassitie, tan
tum est tardi transitus. unde non solum obstruet
aliquam obstructarum particularum, sed etiã adij
ciet obstructioni. Et propterea nocuum fit hepati
patienti, et maxime adhuc quando phlegmone la
borat. moderatius uero nocumẽtum operabitur
C quando à crassis humoribus obstructũ fuerit hoc
uiscus. uel quãdo propter imbecillitatem patitur,
sicut in hepaticis passionibus. deinceps uero he-
pati læditur splen à dulcibus uinis. non tamen pul
mo quando in bronchijs habet crassum humorẽ.
Dulce enim uinum in acutis passionibus ad ex-
puitionem est utile. inquantum autem deficiunt à
uehemẽti caliditate uina dulcia, in tantum minus
capitis grauedinem faciunt, & nocumentum pru
dentiæ, non autem sunt idonea cholericis. Mate-
ria eñ sunt omnia uina dulcia flauæ cholerę. neq;
febrientibus competunt eo quod sunt crassa, neq;
ad urinas ueniunt cito, neq; conducunt secũ, neq;
coeuacuant cholericos humores. Solum autem
inest eis bonum, lenire uentrem. unde & præbi-
bunt ea. Siticulosa uero sunt iudicanda, quoniam
D excolantur faciliter. Sunt autem & hæc uentosa.
inferioribus uero intestinis non nocent. propter
quod tardant in hypochondrio, quousq; digeran
tur & tenuentur finaliter. Dulce uero simul & au-
sterum uinum quod secundum †cilicíam, ex con-
trarijs qualitatibus consistit, †paruum existens. et
neq; ad reditionem ueniens, neq; subgrediẽs. sed
plurimum permanens in uentre spirituat eum. Ni
grum uero uinum quod absq; quod sit dulce, au-
sterum est manifeste uel ponticum, repletionale
est, & tardi transitus, & secessus utroq; detinet, et
multum in hypochondrijs moratur, & faciliter a-
cuitur & ad uomitum prouocat bibitum. Auste-
rum uero simul & album uinum, neque ipsum est
diureticum. sed si crassum fuerit, tardat circa hy-
pochondrium. si uero non fuerit crassum sicut ni-
grum, non similiter ad urinas uenit. Cirrhum ue-
ro austerum, competit & id fluxibus uentris. Du-
plex autem est flauum sicut & nigrum. caput ue-
ro †circum tangit, quoniam calidius est nigro.
Quod uero certitudinaliter est flauum, calidum
est. sicut quod deinceps ei scilicet cirrum. deinde
ultra ea rubrum. deinde dulce. album uero minus
his calefacit. albũ uero nullum est dulce: sed quæ-
dam quidem austera & crassa, quædam autem a-
quosa & subtilia. Flaua uero & cirrha quædam
quidem dulcia sunt moderate, sicut hippodamã-
tium & faustianum. quædam uero non omnino
dulcia. rubra uero crassiora sunt his. Nutritio au-
tem ex eis omnibus proportionale habet. & pro-
pterea ijs qui renutrícatione indigent concedere
oportet bibere dulcia: nisi aliquod uiscus impe-
diat, aut renes. Eis uero qui crassum aceruauerũt
humorem in uenis, subtilia consistentia uina sunt
utilia. Frigidis uero in uenis aceruatis humori-
bus, quæ calida & antíqua. melius uero est ad eu-
chymiam quod odoriferum, nisi percutiat caput.
Austeris autem uinis gratia roborandi stomachũ
utimur. Cholericis igitur corporibus neque faler
num, neq; molitanum, neque ariusium, neq; lesbi-
um est idoneum. †calidiora enim sunt omnia ta-
lia. & parati sunt qui bibunt dolere caput, & fe-
brire, & in neruis pati quid. hæc autem neq; cho-
lericis danda sunt, neq; eis qui à solis æstu aut uia.
sed phlegmaticis & frigidis complexione, uel fri
gidum aceruantibus humorem, uel ociose uiuen-
tibus, uel existentibus in hyeme, uel constitutio-
ne frigida & humida. Omnium uero uinorum
commune est quæ non ualde crassa sunt & ualde
dulcia, ut theræum & scybelitanum, ut quando
in tempus extẽsa fuerint, flaua fiant, & quid splen
dens habeãt, & album, & quale bithynum est. A-
minæum quod antiquum nominant Romani ce-
cubum, iam quando est tale, amarum est, & pro-
pterea inutile ad potationem. Album uero & au-
sterũ & iuuenile, infrigidat sensibiliter. Gleucos
autem, id est mustum aliqualiter est uentosum &
indigestibile & crassi humoris. subducit autẽ uen
trem. Citissime autem omnium uinorum et aquo
sa inueterascunt, id est prompte ad antiquorum
qualitatem permutantur. Hæc autem in tribus an
nis acescunt. In pluribus uero amarescunt. Con-
tingit autem & quædam antiquari tempore mul-
to. talia autem in Italia sunt tyburtinum, aminæ-
um, & surentinum, quod fere †octo annorum di-
gestum est, pluribus uero durat non amarescens.
secundum bonitatem uero adest hoc falerno, con
trarium uero his uinis aquosa præbent, ut Sabi-
num, & Albanum, & Gabrianum, & Arsuinum,
& Titacazenum, & quæcunque talia: faciliter e-
nim permutantur ad contrarias qualitates, scili-
cet ad acidam uel amaram. In principio quidẽ aci
dam. si uero permanserit ad amaram. Hæc autem
oportet facere in principio quidẽ in frigido loco

aliàs Siciliam aliàs prauum uel plenum

aliàs magis cholerica

aliàs uiginti

postea uero in calido, quoniam tepiditas aceſce- A
re facit ea faciliter. Si uero in frigido locō iace-
ant, permanent annis duobus: exinde uero cale-
fieri indigent. Vas uero in quo uinum eſt, ſi diſ-
coopertū relinquatur, faciliter aceſcit: ſi uero exi
ſtente etiam uaſe pleno aceſcit, oportet obſtruere
cū pice uel gypſo. Vina uero ſunt circa tria apud
nos in Aſia, cinolitum, lesbium, & glorioſiſsimū
ab antiquis ariuſium in Chio prouenies quo o-
mnes utuntur antiquiores ad antidota.

Sequi hoc loco debere uidebatur liber qui inter antiquas translationes de præſagitura inſcriptus legitur Georgio Valla Placentino interprete: ſed cum partem hunc libri De conſtitutione medicæ artis poſtremam eſſe animaduerterimus, omiſſum eum fecimus, ſatiusq; uiſum eſt hoc tantum indicato ad alia properare.

CL. GALENO ASCRIPTVM PRAESAGIVM

EXPERIENTIA CONFIRMATVM.

Georgio Valla Placentino interprete.

VICVNQVE præſciſcere li-
buerit mortis non diem modo, B
ſed etiam horā, conſiderare ex-
C pedit quo potiſſimū tempore
languens ab acceſsione uehe-
mēter affligatur, num inter ac-
cedendum tum impenſe obri-
geſcat, & æſtu conflagret, diuq; ea permāſerit in-
tenſio, pulſusq; ſit exiguus, & ſegniter ſomnū ce-
perit, ſomnolentusq; fuerit, uel id genus aliud ſu-
bierit detrimentū, id omne tempus ſuſpectum ha
bere oportet: uel ſi etiam ita mediocriter habue-
rit. At circa uigorem ſi egrotum deiectum, aut ce
dentem, aut mœrentem ſpecies, febris ue magni-
tudinem minime tolerātem, plurimumq; exæſtu-
antem, et ſe tenebricū uolutantē, & capite dolen-
tem, & corde ſuccumbentem, aut tali aliquo affe C
ctu uexatum, ſuſpectum id tempus tibi eſſe maxi-
me oportet, ſi etiam acceſsionis principio ac uigo
re ſint mediocria. Verum id ſi circa uigoris deceſ
ſum fuerit, anima cōſternetur, & ſudores ſint ine-
quales, aut frigidi, aut circa caput, aut circa pe-
ctus inſurgant, pulſusq; obſcuros & debiles effi-
ciat, aliaq; id genus, id tempus expedit ſuſpicere:
neq; tum definiendum quicquā, neq; dies mortis
proferēda. Nam ſecūda die ſi contingat & quar-
ta acceſſionem uehemētiorem eſſe prima, tertius
et quintus et ſextus diē mortis indicabunt. Quot
de cauſis ſuccenduntur febres: Quandoq; aut ob
additamentū idoneæ materiæ, aut ob motū, aut
ob aſtrictionem, aut putredinē, aut ob acceſſum
caloris extranei. Ac ob additamentum quidem, ut D
cum temperamentum nacto calidū, adiectum fue
rit piper, ſinapi, allium, & ſimilia: horū enim quali
tas ſi cordi fuerit inuecta & inſita, ſuccendet cali
ditatem, febremq; inflammabit. Ob motum autē
dupliciter. Nam is aut ab anima, aut à corpore ſu
ſcitatur. Ab anima quidē, ut cupiditate, & cura.
A corpore autē, ut in labore immenſo. Ob adſtri-
ctionem, cum ob glutinoſitatē, aut ob quampiam
craſsitudinem exaruerint obſtructiq; fuerint in-
certi corporis meatus, aut extrema uaſorum, et in
profunditatis difflatione febris fuerit incēſa. Ve-
rum ob putredinem, ut cum ſubiecta & redundās
materia putruerit introrſus, cordiq; fuerit obie-
cta, ac febrem ſuccenderit. Ob acceſſum autē ca-
loris alterius, uelut cum in ſolis ardore caput exæ
ſtuauerit, precipue tunicaris pituita per arterias
cordi fuerit obiecta, febremq; ſuccenderit.

Signa febris futuræ.

Imminentis febris nuncius eſt hiatus, horror,
oſcitatio, nauſea, ſomnolētia, tuſſicula ſubaſpera,
extremorum membrorum infrigidatio: atq; hæc
quidem extrinſecus præſagia. A pulſibus autem,
ex paucitate, & inæqualitate deprehenditur etiā
quod deſideratur. ac iniectione quidem, cum im-
penſior correptio, frigetq; cum aliquanta inæqua
litate atq; exiguitate: at in aſcenſu ferè ſunt impro
bi, aucta diductione ad perfectum uſq; uigorem,
ſed calore intenſo, primum magnitudo augetur,
deinde celeritas aſſumitur. Nam cum ſatis ſuccē-
ſa febris conflagrarit, tum ingentes ſimulq; cele-
res efficit pulſus: ſin autem impenſius, etiam cre-
bros. Quo nempe pacto ante febres hiatus progi
gnuntur: hiant ante febres ægri ob concuſsionē,
& uim ipſos intēdentē. Nam quemadmodum ex
ahenis ad ignis uiolentiā poſitis uapor attollitur
multus de feruēte in ipſis aqua: ita etiā ex eis quę
introrſus in corpore ſunt uapor exhalans intēdit
conuincitq; corporis muſculos: ſolent nanq; ner-
ui tepefacti deſidere: atq; ita fiunt oſcitationes. At
quo nam demum pacto capitis dolores febricitā-
tibus incitantur: nempe cum uenæ plenæ & à fla-
tibus intumentes, interſectæ fuerint, in caput do-
lores aduehunt, ui ac tenore internorum flatuum
qui immiſsi diſperſiq; ſunt.

De ſignificatione ſudorum.

Febrem uero ſudoribus diſſolutum iri cogno
ſcimus ex eo, quod languor ſit uigoris maximi, ut
eſt qui cauſus nominatur. Biliоſus nāq; is demū
eſt morbus, qui cum impenſius moueri oporteat,
rigor efficitur: & perinde ſi uenter aſtrictus ſit uri
na ue, proxima ſubeunte criſi, rigor erit expectan
dus. Sin amborū fuerit aſtrictio, nec ullus præſto
eſt uomitus, aut ſanguinis eruptio, ſudor multus
conſequatur neceſſe eſt: præſertim cum languen
tes prociderint, acceſſione incrementum capien-
te, ut ea de cauſa magis incaleſcāt, nonnullaq; cor
poris ſit calida euaporatio, qualis antea nō fuerit
in dudum memoratis. Pulſus ingentes, & ſubli-
mes, & celeres, in diductionēq; potius properan-
tes, ac uelut undoſi, cū arteriæ tunica atra humi-
daq;

daq; apparet. Totius uero corporis extrema ſu- A
perficies perpruriſcit ac remolleſcit. & quandoq;
ad horas rufeſcit. atq; hæc in critica acceſsiōe ad-
ueniunt, præeunte concoctione. & critica die bo-
na exiſtente, ſalubrium ac reſoluentium ſudorum
fuerint indicia. Non dubium quin calorē eſſe ex-
pediat mediocriter ſudoris ſolubilem. & per uni-
uerſum corpus ſibi cōſtare. exinanireq; iuxta pro
portionē. atq; habitiorē alacrioremq; reddere ho-
minem. At frigidi ſudores cū acuta febri erūpen-
tes, mortem ſubeſſe minitant. at cum ardore, mor
bi longitudinem coarguūt. Si à ſudoribus febrici
tantibus fuerit initium, boni & tertiani, & quin-
tani, & ſeptimani, & nonani, & undecimani, &
quartadecimani, & uigeſimiſeptimani, & trigeſi-
miquartani. hi nanq; ſudores morbos iudicāt, qui B
autē ita non ſunt, laborē ſignificant, & longitudi-
nem morbi, et ſubuerſionē. Ac ubi eſt corporis ſu
dor, ibi quoq; dicito ſubeſſe morbū. & ubi eſt cor
poris frigus aut calor, ibidē eſt quoq; morbus. &
ubi in toto corpore mutatio, fueritq; refrigeratū
corpus, aut rurſus incaluerit, aut color ex alio ali-
us emerſerit, morbi longitudinem pronūciat Su-
dor ex ſomno factus citra manifeſtā cauſam, cor-
pus ſignificat cibum aſſumpſiſſe plurimū. Quod
ſi cibi plurimi cauſa nō fuerit, ſignificat egere eua
cuatione febricitantiū corpora. Sudor aduentan-
te febri, nec deficiente febri, malum. longum nāq;
morbum, & humiditatis ſignificat copiam.

De ſanguinis detractione ex uenis.

In omni die et noctis hora, urgente neceſsitate, C
ſanguinem detrahito. aduertendo tamen in febri-
citātibus uigorem ceſſantem acceſsionis. In alijs
autem, ſiue ex lippitudine, ſiue ex alia ratione ci-
tra febrim, ubi ſanguinis detractiōe ex uena opus
ſit, doloris aut inflammationis cōſiderato magni-
tudinem. qua enim hora mitigatum dolorem in-
ſpexeris, ſanguinem de uena mittes. re nulla ur-
gente quominus fiat, ſatius fuerit matutino tem-
pore de uena ſanguinem detrahere. nec ſtatim cū
ex ſomno experrectus, ſed poſteaquā ad horā per
uigilarint. ac prius abluere aliquos præſtiterit. &
alios prius obambulare. in quo autem præoccu-
pata cuſtodiæ cauſa ſanguinem de uena detrahe-
re permittitur, etiam poſt aliqua conſueta exerci- D
tia ſanguis è uena detrahendus. Cęterum languo
ris magnitudo, & uirīū robur, atq; firmitudo, pri-
mæ ſunt ſanguinis è uena detractionis conſidera-
tiones. Proinde perſpiciendum cuiuſmodi ea ſit
naturalis hominis complexio. ac atras habētibus
uenas & mediocriter tenues, neq; albis, neq; car-
ne molliculis ad euacuandum minus parcendum
eſt. At contra parcendum, quando ſanguinis pa-
rum habent, carnēq; dilabilem. hac de cauſa neq;
pueris ſanguinē ex uena detraxeris ad quartūde-
cimum uſq; ętatis annū. At in maximis inflamma
tionibus ualidiſsimisq; doloribus nullū nouī ma-
ius adiumentū quàm ad deficientem uſq; animam
euacuare. Aduertenda ſanè eſt diligenter qualis
ſit pulſus eleuatio ab eo qui ipſum attineat ſuffluē
te adhuc ſanguine. quemadmodum in alijs unde
ſanguis detrahitur ſiquid agere expediat. nequid
modo lateat deficiētis animæ quod ad interitum
aduehat. Quod ſi tempus fuerit uernum, locusq;
natura temperatus, & pueri natura concinna, de-
trahito ſanguinem. & impenſius ubi pericula in-
ſideant aut pulmonis, aut anginæ, aut lateris, aut
cuiuſpiam alterius acuti ac uehementis morbi de
trahendus ut dictum eſt ſanguis, pulſu uſq; explo
rato. omne nanq; percuſſum membrum aduerte-
ris non annorum modo numero, ſed etiam corpo
ris habitudine. formidanda uero frigidis tempo-
ribus larga euacuatio, ob conſequentem refrige-
rationem. Neutiquam perſcribi poteſt ſingulorū
hominum definienda euacuationis menſura. Per
ſpexi nanq; in nonnullis nec plus q̄ ſuffice ret ſan
guinis libras ſex ablatas eſſe, & confeſtim extin-
ctam febrem. neq; ullam conſecutam fuiſſe uirīū
exinanitionem. Quibuſdam uero libram dimidiā
citra læſionem. quibus ſiquis duas modo exhau-
ſiſſet, impenſiſsime offeciſſet. Vidimus unā quo-
que aliquando auferri, & minus, ac profuiſſe.
Reuulſionis gratia qui in rectum languentium ſe-
cat uenas, confeſtim perſpicuam inſpexerit utili-
tatem. ſi quiſpiam annularis digiti uenam ſecet, ut
nonnulli mediam inter medium & annularem di-
gitum uenā, ſinentes ſanguinem effluere quo ad
ſponte ceſſauerit, lienem iuuari. ut in ancone ue-
nam ſecando interiorem. ſatis commode nāq; lie-
ni, pdeſt male habenti ſanguinis detractio ex ma-
nu ſiniſtra. atq; adeo profecto in pleuriticis in re-
ctum languentis ex uena ſanguinis detractio uti-
litatem frequenter demonſtrat euidentiſsimam.
At ex oppoſita manu, aut prorſus obſcuram, aut
expectabilem. Ingentibus oculorum doloribus. ſuc
currit ſiue humeralis appellata uena, aut quæ ab
ea deuians in ancone ſecta, perſpicuam confeſtim
afferendo utilitatem. In latere autē languente, aut
pulmone, aut ſepto tranſuerſo, aut liene, aut ieco-
re, ac uentre paraxille ad anconem diffractionem
peruenientem diducīam ſecare quidem expedit.
præcipue ad emiſsionem quæ per fracturā cui in-
ſidet humerali uena diſcreta pariter auulſa. Tres
nimirum hi modi ſunt ad anconem ſanguinis de-
tractionis, quæ extra, & intra, & quæ media. quæ
igitur intus, infra collum languentibus utilis. quę
extra, in facie, aut in capite. At medius locus quā-
doq; quidem ambas habet diductas uenas ad par-
tes anteriores manus protenſas. deinde hic copu
latus quandoq; ſtatim in ſeinuicem exiſtentes ad
inflexionem diſtractionis. Incerta igitur exiſten-
te ſua languētis membri uena, ad mediam aliquā
eundum. diductioq; potius quàm in ſua ſectio fa-
cienda eſt. Eſt etiam cum diffractio infra anconē
quæ in brachio diducenda nihil prohibet: non ap
parētibus in ancone. ut autem dicta omnia mem-
bra in ancone ſanguinis detractionibus adiuuan-
tur, ita inferioribus his eſt, ut in poplitibus & ta-
lis. Sunt autem dictorum quæ ad coxendicem, &
ueſicam, & uuluam renibus alternantes. ideo in

ancone quandoq; ſanguinis detractionibus obtẽ- A
perant, cum recens fuerit inflammatio, & ſangui-
nis uis multa. ſin affectio ſit quam proprie phreni
tim appellamus, poplitem ſecare oportet, & in ta
lis uenas. Vt in uuluis inflammationes, ſectarum
in cruribus uenarum adiumento, nõ parum leuã-
tur. enimuero euacuationib. ab anconibus ſiquid
ſit infeſtum & obſeruandum frigus, expedierit ali
mentum exhibere mediocre ad tris aut quatuor
modo dieculas. Cum olim peſtilentia ingens A-
ſiam occupaſſet, qua cadebant innumeri, tum ego
ſecundo die, nulla facta remiſsione, crus ſcalpen-
do, ad binas libras ſanguinis euacuationem fieri
permiſi. & perinde deuitaui periculũ. multi quoq;
alij eo uſi adiumento cõſeruati ſunt, præcipue qui
large ſanguinem euacuarũt. At etiam mediocres B
capitis aufert dolores, fauciumq; inflammatiões.
At uetuſtiores tales caſus ſcarificationum ſectio-
nibus diſſoluimus. Oportet itaq; ex atrocib. mor-
bis ad naturalem habitum perducere. neq; quic-
quam tam ad concinnã conuerſionem agit, quàm
ex ſcarificatione ſanguinis euacuatio. Inter indi-
cem uero & pollicẽ ſecta uena & fluens ſanguis,
quo ad ſponte conſtiterit, uetuſtum dolorem, præ
ſertim ſi ei membro inſederit, curat. Purgatorum
autem, & plus mediocritate euacuatorum, & re-
frigeratorum, & reſolutorum, & conuulſorũ, ceſ-
ſare purgationem expedit, aquãq; tepidam exhi-
bendo uomere hortabimur. at præſtabit illinire ca
lido oleo manus & pedes. ſiſtat nihilominus ſom-
num & lauacrum. Cæterũ non ſatis purgatis bal- C
nea congruentiora ſunt. nam noctu purgant. hos
minus paſcere conuenit. at tutò purgatis, oua, &
alicam, & ſorbitiones, & uinũ dulce exhibere ex-
pedit, quo inteſtinum purgatione moueatur per
xyſmum. cõuenit etiam per poſteriora lac immit
tere cum hircino adipe, dulciue uino. atq; ita ſuf-
fluentia componere clyſteribus admouendo om-
niſariam purgationem.

De adhibenda cautione in ſangui-
nis detractione.

Qui detrahere ſanguinem uelit, aduertere de-
bet ne ſtercus multum cohibeatur inter inteſtina.
Proinde molli clyſtere euacuãdus æger, ne uenæ
ab inteſtinis uenentur, attrahantq; putridã quam
piam ſuperfluitatum eſſentiam. Ex preſenti igitur
morbo qui ſanguinis detractione egent, quouis
tempore è uena ſanguinẽ detrahemus, uigorẽ, &
deliriũ in febribus particularẽ cuſtodiendo, & ac-
ceſsionẽ. Si cõtinua ſit febris omnino, matutinũ
tempus accommodatius. Qui uero non præſenti
morbo occurrũt, ſed cauendi cauſa ſanguinis ex-
quirunt detractionem, his uernum congruit tem-
pus. In ætatibus porrò ſupra quartũdecimum an
num detractio faciẽda, ſicut intra annos ſexagin-
ta. niſi ſi qua modo efflagitans nos ingens urgeat
neceſsitas. In totũq; uires imbecillæ obſeruandæ
ſunt. nec nõ ſub lingua uenas, ut in anginæ mor-
bo, obliq; diſſecamus, aſtrictionẽ obſeruando,
quemadmodum & in capite, & in oculis ex mor-
bis uetuſtis eo modo diſpeſcũt. In pede autẽ, ſicut
in iſchiadicis. aut ob anum ſupra interiorẽ talum
utiliter ſecant. Verũ per morbos acutos, detrahi-
to ex uena ſanguinẽ, ſi uehemens appareat ęgritu
do, & occupati morbo iam puberes ſint, roburq;
eis adſit. Si igit angina fuerit, delige purgationẽ,
uel ſiquid fuerit pleuriticũ. Quod ſi debiliores ap
pareãt, ſi etiã plus ſanguinis detraxeris, clyſterib.
tertio die aluũ exhauri. ac ſi tutus fuerit æger, etiã
inedia utitor. Detrahẽdus igitur ex uena ſanguis
brachij dextri uena interiore. iuxtaq; habitudinẽ
auferendus ſanguis. ætatisq; plus minúsue conſi-
derandum. Eueniũt iſtorum pluribus talia, rubo-
res faciei, & oculorum, uacillatio. diductioq; ma-
nuum, pandiculatioq;, ſtridores dentium, pulſus,
maxillarũ cõtractio, refrigerationq; extremorum,
flatuum oblationes per uenas. quamprimũ propè
ſanguis de uena detrahendus ſublimibus cunctis
exiſtentibus meſtis flantibus & fluxibus ad feren
dam opem id accommodatius. Ferendum illud
perpetuo eſt ad curam ſalubrem uictũ uniuerſum
quàm medicina longe præſtantius eſſe.

DE VRINAE SIGNIFICATIONE EX HIPP▸

Georgio Valla Placentino interprete.

PTIMA urina eſt cum eius al
ba fuerit hypoſtaſis, quam ſub-
ſtantiam dicere poſſumus, & le
o uis, & æqualis perpetuo donec
iudicatus fuerit morbus. Signi
ficat nanq; ſecuritatem nec diu
turnam fore ægritudinẽ. Si ue-
ro intermittat, & pura quandoque mingat, quan-
doq; ſubſidat album quoddã & leue: tum diutur-
nior efficit morbus, & minus tutus. Si fuerit uri-
na ſubrubra, & hypoſtaſis ſubrubra & leuis, diu-
turnior hæc ęſt prima, uerũ multo ſalubrior. Craſ-
ſioris autẽ farinę ſpecie in urinis hypoſtaſes, ma-
læ. quibus adhuc peiores ſunt etiam folioſæ. at te-
nues & albę, admodum malæ. quibus improbio-
res furfuraceæ. Nebulæ ſuſpẽſæ & mobiles in uri
nis, albę quidem bonę, nigrę uero malæ. Si erit te
nuis & rutila urina, ægritudinẽ ſignificat crudã,
at diuturnã: & ſine periculo eſſe nõ poteſt. Letalis
autem male olens, & aquoſa, & atra, & craſſa. Vi
rilis autẽ ſiue muliebris atra urina, peſsima. infan
tibus autem, aquoſa. Quibus urinæ tenues & cru
dæ minguntur diuturnæ, ſi alia ſigna tanquam e-
uaſuris adfuerint, hos abſceſſum ad ſepti trãſuer-
ſi regiones infernas expectare oportet. Pinguedi
nes quoque ſuperne innatantes araneoſas licebit
improbare. colliquefactionis enim ſignũ eſt. Con
ſiderandæ porrò urinæ in quibus ſunt nebulæ,
ſurſumue

ſurſum ue an deorſum meent, quosq; colores ha- A
beant: deorſum enim labentes cum coloríb. iam
memoratis, malas eſſe debet arguere. Nec te fal-
lat ueſica ipſa ęgra quæ huiuſmodi aliquã reddat
urinã: nec enim totius eſt corporis ſignũ, ſed ip-
ſius per ſeſe. Quib. urinæ craſſæ grumoſę paucæ
non febricitãtibus, copia ex his tenuis aduenies
prodeſt: præcipue tales aduenĩũt quibus à princi
pio, uel è ueſtigio ſtabilitur hypoſtaſis. Quib. uri
næ perturbatæ uelut iumẽtorum, ijs cephalalgiæ
aut adſunt, aut aderunt. Quibus urinæ perſpicue
albæ ſunt, improbæ, præcipue in phreniticis ap-
parentes. Quibus hypochondria ſublata, murmu
rantia, ilium dolore accedente, ijs aluí humectan
tur, niſi flatus erumpant: uel urinæ proueniat co-
pia: hæc ſanè in febribus. Quibus ſanguis uel B
pus mingitur, renum, uel ueſicæ exulcerationis
eſt argumentum. Quibus in urina craſſa exiſten-
te minutæ carunculæ tanquam pili pariter adue-
niunt, ijs à renibus excernitur. Quibus in urina
craſſa exiſtente furfuracea eminguntur, eorum
ueſica ſcabieſcit. Quibus ſponte ſanguis mingẽ-
tibus exit, eis à renibus ſignificatur uenulæ fra-
ctura. Quibus in urinis arenoſa ſubeſt materies,
ijs ueſica calculeſcit. Si noctu mingatur multum,
exiguum excrementum ſignificatur. Quibus bi-
lioſæ hypoſtaſes, ſuperne autem tenuitates, cele-
rem ægritudinem ſignificant. Quibus in urinis
inſident bullæ, ex renibus ſignificãt ægritudinẽ,
eamq; longam fore. Quibus febrium uertigines
à principio ſunt, & pulſatus capitis, & urina te- C
nuis, eis expectanda eſt ad criſes febris acumine
augeri: nec mirabor cum caput circumferri uide
bitur, ſi in amentiam decíderint. Quibus pinguis
hypoſtaſis, & accumulata, ijs renum uitia, & acu-
ta ſignificantur. Quibus ex renibus laborantibus
prædicta ſigna ſint, laboresq; circa muſculos ſpi-
nales extiterint, ſi in locis ſint exterioribus, ab-
ſceſſus quæ Græci apoſtemata uocant, foris ex-
pecta futuros: ſin in locis interioribus fuerint do-
lores, abſceſſus in interioribus fore expectato. Si
ſanguinem meiat & grumos, ſtranguriaq; affliga
tur, dolorq; ad perinęum ac epigaſtrium incidat,
ſignificat circa ueſicam eſſe ægritudinẽ. Quibus
à principio urinæ ſunt nebuloſæ, uel etiam craſſę, D
purgandi ſunt, ſi cætera cõferre uidebũtur. Qui-
bus à principio urinæ ſunt tenues, ijs medicamen
ne exhibeas. At ſi uidebitur, clyſteribus utere: ita
namque ſi curẽtur profuerit. Quod futurũ quoq;
eſt, ex urinis licebit conijcere: nam ſi denſior, uel
pallidior, melior erit urina: ſi tenuior & nigrior,
erit deterior: ſalutem namque pronunciat. Hunc
Hippocratis locum Galenus hoc modo interpre
tatur. Manifeſto nunc craſsiores tenuibus com-
parans dixit: non naturalibus autem tenues &
nigras, peſſimas ad ſolas tenues effectas, minime
concoctam ſignificãs ægritudinem. integre nam-
que tenuis aquoſa eſt, & perinde etiã alba. Quod
ſi mutationes habeat, tempus ſignificat: & neceſ-
ſe morbum commutari ad inęqualitatem in dete
riorem & meliorẽ. Ex febribus, inquit porrò Hip
pocrates præcipue morbis urinarum ſignificatio
colligitur utiliſſima: ſed quoniam omne cõtra na
turam ab eo quod eſt naturale inuenitur, à natura
libus ſumamus principium. Vrina igitur in ſani-
tate & habitu bono conſtitutis hominibus, opti-
ma eſt quę ſubrutila aut ſubflaua, craſſitudine me
diocris, quæq; colorem non mutat, cumq; emicta
fuerit, leuem & albam & æqualem perpetuo ſer-
uat hypoſtaſim iuxta bibentis rationem. In fœmi
nis naturalis urina colore albior ſit quàm uiri fere
neceſſe eſt, maioremq; habeat hypoſtaſim. At in-
fantium craſſa eſt hypoſtaſis, propter puerorum
uoracitatem, inordinatumq; & intempeſtiuũ mo
tum. Leuẽ inquit Galenus hypoſtaſim uocat Hip
pocrates continuam & indiuulſam ſignificare uo
lens: leue ſiquidẽ opponitur aſpero. æqualem ue-
ro, ut in totum ſemper ſimilem mingat: nam quæ
manet concocta, neq; deinde inconcocta, non uti
que hypoſtaſim uel profuſionem totam habet in-
æqualem. Si quęramus igitur in naturali urina co
lorem, uel profuſionis conſtitutionem, & quæ à
profuſione inferuntur, ut nebulam ſub nebula ſu-
ſpenſam, et in fundo hypoſtaſim, non dubiũ quin
ad hæc conuerſa urina inconcoctionem indicet
in uenis eſſe. Optima quidem, inquit Hippocra-
tes, urina eſt in ægrotantibus, quæ ſimillima ſano
rum urinæ, ſubuiridis uel ſubflaua, & albam, & le
uem & ęqualem habens hypoſtaſim. At deterior,
eleuationem habens albam & leuem & æqualẽ.
Eſt porrò hæc inconcoctior quæ nebulam habet, C
quæq; eſt ſubternubilata: in qua enim flatus eſt in
profundo craſſus & inconcoctus, ſi exiguus quí-
dem ſit, extrudit reliquam materiam ut ad fundũ
uaſis deferatur. ipſam que diſpeſcendo dirimen-
doq; uniri non permittit. Quòd ſi redundet inco-
coctus in fundo flatus, attollit ad profuſionis me-
dium hypoſtaſim, facitq; eam ſublimitatem ap-
pellatam. Quòd ſi flatus impendio plus fuerit in-
concoctus ad extremum profuſionis agit hypo-
ſtaſim, quæ nebula nominatur, aut ſubnebula.
Quanto igitur potuerit flatus diſtribuere, nec ſu-
ſtollere hypoſtaſim, tanto inconcoctiorem eſſe
urinam arbitrator. Quòd ſi neq; hypoſtaſim, neq;
ſublationem, neque ſubnebulam, neq; nebulam
urina habuerit, ſciendum eſt morbum facientes
humores naturam concoxiſſe. Quòd ſi quandoq;
quidem habet hypoſtaſim, uel ſublationem, uel
ſubnebulam, uel nebulam, quandoq; autem non,
pugnam natura oſtendit cum ægritudine. In pu-
ris namq; tertianis & quotidianis nebula ſolum,
uel ſublatio, fæpenumero ad morbi ſolutionẽ ſuf-
ficit. Quandoque uero bene coloratam dunta-
xat eſſe urinam. Plerumq; etiam color albus eius
quod intus apparet illatum in profuſione, fallit i-
gnaros, quod hypoſtaſim utilem quæ non ſit eſſe
opinentur. Euenit ſiquidem ut crudus humor &
albus cum urina excretus ſubſidat, præbeatq; ui-
dendam utilem hypoſtaſim: quandoque etiam ie-
core aut renibus languẽtibus pus cum urina ex-

cernitur, & subsidẽdo fallit etiam minus acutum artificẽ: sed prius definiendũ excutiẽdumq; est inguere hominem aut ex renibus, aut ex iecinore, alioue mẽbro, unde per urinã purgari cõsueuit: deinde etiã grauiter olens puris particeps inuenitur. at crudus humor per utiles hypostases distinguitur ab inæquali substantia eius quod subsidet: neq; enim id sibi continuũ manet, sed in minutas partes dispescitur tanquã arenulas: neq; omnino leue est sicut uera est hypostasis. subinde utilium urinarum primũ quidem apparet nebula. deinde succedẽs sublationẽ facit: postremo residẽs in fundo uasis hypostasim facit. cum perfecte id concoctum fuerit. Verum in crudis humoribus statim ab initio in uasis fundo substernitur uis multa, quod non sit utilis, sed mala tota profusio: deinde pedetentim concocta & attenuata ad medium sustollitur profusionis, facitq; sublationẽ. Cum uero attenuatior ac concoctior euaserit, subsidet in profusione & nebulã facit: planeq; ignaros fallit, ut existimẽt in deterius lapsam esse ualetudinẽ. Si fuerit urina magis biliosa, inquit Agrius Hippocratis interpres, & hypostasis similis, debes euacuare, siue per urinas, siue purgamine: si biliosus fuerit color, hypostasis autem alba, erit bilis cum pituita: utrumq; euacuato. si color albicans, & hypostasis rufa, seu manifesto, seu obscure, uel plus fuerit, si potentia ualida firmæq; sint uires, mitte sanguinem ex uena: sin imbecillis sit, medicamen adhibe, aut ei rei accommodatum exhibe cibũ.

CL. GALENO ATTRIBVTVS LIBER
DE SIMPLICIBVS MEDICAMINIBVS
ad Paternianum.

PRÆFATIO

VM MIHI proposuissem charissime Paterniane omnia Sinigmata tam metallica q̃ aromatica, & omnem herbationẽ describere, optimũ duxi, quia studiosissimum & peritissimũ esse te probaui: itaq; accipe, tibi exemplum uoluntatis & ingenij offero. Igitur frater solicite exquire tota tua peritia hanc scripturam: ne autem calumniareris prospexi. Et ne quis dum aut herbulam, aut aliquã aliam speciẽ, siue aromaticã, siue metallicam requirit, diutius erraret & totũ uolumen euolueret, ordine primarum literarum A, B, C, D, &c. agã omnia sinigmata nominare: quæ in simplario tractantur & in usum medicinæ cadunt: incipiemus igitur ab A, & sic deinceps ad extremam literam perueniemus.

De ære usto.

Aes ustum fit maxime de clauis cupreis uetustis, qui in olla fictili cruda missi, in furno incenduntur, aspersi sulphure, uel sale, uel utroque, uel alumine, & coquuntur. Bonum autem æs, quod est optime ustum, utpote rubricæ colorẽ faciet ad ipsa capitula in se: quod enim est fruitius, est combustum. Est ergo uirtus & efficacia æris usti similis squamæ, sed tamen fortior est.

De acacia.

Acacia fructus est arboris spinosæ, quæ maxime in Ægypto nascitur: hic igit̃ fructus uelut oliua exprimitur: & succus illius in sole siccatur, & in glebã redigitur: erit ergo optima acacia quę est penitus leuis, leuiter subrubra, suauitate odoris sui subacidas transit, & gustu ualde styptica. Hæc enim maxime de immaturo fructu premitur: nã nigra de maturo fructu premitur. Omnis autem acacia uiscide stringere potest.

De ærugine uel uitreolo.

Aerugo circa aliqua metalla in quibusdã pelagis lente & ueluti stillicidiũ manare perhibetur. Verum & conficitur hac ratione: granula interiora uuæ, quæ quasi sunt, quæq; græce tritapta dicimus, ualde subtruuntur in uase aperto: & aspergunt miua & aceto: deinde superponitur lamina ærea & lata: & iterum operitur eisdem tritaptis similiter aspersis: & lamina alia superponitur, & hoc ulterius fit quandiu uas capit: deinde oppilatur diligenter, ne aliquod habeat spiramentum: & sic die septimo aperitur. & prolatis laminis, ærugo quam traxerint leuiter abraditur, & rursus intinguuntur. Et hoc fit usq; quo totæ consumantur. Alij super acetum acerrimũ has ipsas laminas suspendunt, & diebus decem relinquunt: deinde perferunt, & ærugine quantam inueniũt abradunt. Alij massulas æris ligant: & eis quasi scobis ligamẽta decidũt, in acetoq; mittunt: & quotidie bis aut ter cõmouent, usq; quo ærugo euadat. Est ergo optima ærugo quę est leuis: & tactu nullam asperitudinem habet quasi æris usti, uel lepidis, & maxime acutiores.

De ammoniaco.

Ammoniacum est quasi lachryma herbæ quæ græce narthex, id est ferula appellat̃, similis altit, id est assę: sed uiscosior, & folijs pinguioribus, quę contrita est glutinosa quasi gluten. Nascitur autem in terris Ammonis quondam regis in ultima Cyrene. Colligitur autem ammoniacum sic, maximis æstatibus huius herbæ radix & thyrsus inciditur, & sic lachrymam fundit: & postea in terra colligitur: unde & sordem capit. Verũ est optimum ammoniacũ quod est mundissimũ, & recentissimum, & colore candidum, & quasi pingue ut thus. Et si frangatur, spissum & splendidum appareat, odore sublimile castorio: potest igitur efficaciter remollire & relaxare.

De aloe.

Aloe succus est herbæ quæ est similis scyllę, cuius radice incisa hic ipse promanat succus, & colligitur, uel tota herba contusa premit̃ & siccatur.

Aliqui

Aliqui enim dicunt de petris eam collectam in Iudæa, & Asia, atq; in India. Verum optimam iudicamus quę est fragilis, gleba mũda, pinguis, splendida, subrufa, et dum aliter facile exhumidat̃ odore, subuiscosa, et gustu amarissima. Effectum autẽ duplicẽ habet. Si enim bibatur & deglutiat̃, uentrem soluit, & purgat putredinem, & cholerã, & phlegma deducit. cum oxymelite datum drac. ij. stomachicis & hepaticis magnũ adiutorium est. Alij post cœnam bina uel trina grana sicut ciceris magnitudine deuorant. quoniam corpus procurat, & escas non corrumpit. & si sitis fuerit, extinguitur quando triueris cum succo caulium, & feceris ad ciceris magnitudinem. Alij miscent colocynthidos interiora & scammoniam. et dant ad typos, uel ad uarias infirmitates. Si uero corpus extrinsecus illiniatur, efficaciter stringit.

De amylo.

Amylum omnibus notũ est. est enim quasi medulla frumenti, quod infunditur in sportellam, & cũ pressura colatur. cuius est optimũ quidem, recentissimũ & candidum & leue & sine ullo acore uel lutoso aliquo aut inquinoso odore. Potest autem leniter stringere. propter quod collyrijs ad lachrymam facientibus miscetur. & ad profluuiũ uentris prodesse comprobatur.

De alumine.

Alumen dicitur rotundum, & scissum, & liquidum. Inuenitur autem omne alumẽ in insula quæ Melos dicitur. sed & in Aegypto, & in Macedonia, & plurib. locis. Verum est optimum scissum alumen, quod græce schiston dicitur, quicq; illius rotundi ueluti flos est. Hoc igit̃ simile est albis capillis uexatis, & quodãmodo carminatis. Liquidum deinde quod est leue, perlucidũ, et aliquid in summo in modum floris quasi lactis habet. quod ipsum probamus siccum ad dulcorem. Syncerũ autẽ si fit, non inficitur ab illo. Rotũdum eo quod est subalbidum, & aliquo pallore uelut pinguena tum, fragile, mundum. & colorem mutat aspersо succo quem diximus. potest autẽ omne alumen uehementer stringere.

De auripigmento & psilotro.

Auripigmentum, quod aliqui arsenicũ dicunt, naturale est. Intrinsecum colorem habet aureum. quod comminutum in laminas tenues communitas funditur, quod in modum auri refulget. Inuenitur in montibus Asiæ, & Armenię, Ponticę, & Cappadociæ. Verũ est quod de Amisia & Dispõto affertur. hoc enim laminas habet latiores, & optimum est, & synceriss imũ, & aurigeneo colore limpidissimum. Vires quoq; habet sicut ignis, q̃ urere possit, & alienationes cõsumere. si cum calce uiua mistũ fuerit & corpori illinitum, pilos tollit. Vnde græce hæc ipsa mistura psilotrum dicitur, latine acilea nuncupatur.

De aphronitro.

Aphronitrum optimũ est quod est leuissimum candidissimum latũ & fragile. potest enim & calefacere, & cum aliqua mordacitate relaxare, & omnes sordes de corpore abstergere.

De alosardio.

Alosardiũ est ueluti pinguamen quod aquis supernatat, stantibus prout stant alia, colore croceo. cuius optimũ est quod nullo fallimine colligit̃: hoc enim coloratissimũ est, & cum aliqua pinguedine, aquosum, & penè putridum. Potest igit̃ acriter & incidere, & calefacere, & quasi sal aliena cõsumere. Item collyria & malagmata colorare.

De alcimonio.

Alcimonium species habet duas. uidetur autẽ siccum & liquidum. aliqui aiunt utrunq; lachrymam esse arboris quę in Iudea & in alijs locis nascitur. Alij quidem certius ueluti pinguamen stagnorum esse dicunt, ualde glutinosum & in se cohærens. & aquis palustribus supernatare. hoc igit̃ in scaphulis pusillis attrahi, & imponi, & impletis scaphis non aliter præcidi. & sic in terra expositũ siccari. Et hoc ipsum maxime in Iudæa & alijs locis fieri. Liquidũ autẽ quod in Babylone & zacyntho colligit̃ circa quosdã lacus. est igitur siccum asphaltum, quod est optimum, frigidissimũ, & colore rufo ueluti purpura splendens. quod autem nigrescit, pice adulterat̃ liquida. deinde quod est lucidũ & glutinosum, utrunq; odore grauissimo. Vires autẽ habet uiscidas, & efficaciter relaxãtes.

De aphroselino.

Aphroselinum in Aegypto tantummodo inuenitur. quod ita creatur, ros cœlestis positus ad lunæ claritatem in specie lapidis quem specularem uocamus coagulatus stringitur. unde & nomen sumpsisse uidetur. Cuius eligimus quod est colore cœruleo & lucido. potest autem omnia uitia capitis potatum emendare. & cephalalgicis & epilepticis utiliter prodesse.

De argemone & eupatorio.

Argemone herba est pluribus nota, cuius uires faciunt cõtra uenena ad diuersas cõpositiones. huius igitur radicem Græci eupatorium dicunt. & est diuretica ualde.

De apio.

Apium herba est quę in hortis nascitur, omnibus nota. & cuius semen facile nouerunt. magis tamen ad medicinam aptum est. mittitur autem in purgatorijs, & in antidotis. Est autem uiribus acrius, & excalfactorium, & diureticum certum.

De aniso.

Anisum optimum est creticũ. deinde ægyptiũ. gallicum inertissimum. ueruntamen habet uires relaxantes, & excalfactorias, & diureticas, & ad usum idoneas. Et est semen eius simile cicutæ. de nutrientibus, si bibatur lac prouocat, & auget odore eius suaui.

De agarico.

Agaricum ab arboribus excrescit prout tubera uel boleti. & est fractu leue, & quasi uanum. est pallidũ ualde, & aspectu subrubrũ. penitus subalbidum, nõ dissimile furfuri: Gustu initio uidetur dulce, sed ex lento euadit amarissimum. Quod autem est optimum, in ponto maxime inuenitur.

quod autem in alijs locis nascitur, multum est ineptius. Vires autē habet acriter relaxantes. & uenenosis morsibus & potibus resistētes. sic & uentrem purgat aliquatenus. & cholerā & phlegma deponit. Ideo nec dolorem, nec uomitum facit.

De absinthio.

Absinthium omnibus notum est. & Santonicum, tam gallicum & marinum q̄ ponticū, quod ipsum ex omnibus notum est. hoc enim & in succum redigitur contusa tota herba. & succus eius expressus siccatur. uel in aqua usq; ad tertias decoquitur. & sic ipsa aqua recocta in mellis redigitur spissitudinem. Vsus quoque & uires absinthij, & quod lumbricos expellit, nemo ignorat.

De amurca, uel fæce olei.

Amurca fæx est olei quādo premitur, nigra & aquosa. quæ coqui solet in mellis spissitudinem. cuius est optima quæ de recēti coquitur. & sic uenustatē accipit. Vires habet stypticas, ualde propinquas ei quod in emplastris inuenit̄, & in alijs multis compositionibus.

De aristolochia.

Aristolochia est rotūda. & hoc ipsum quod nō est uetustum & graue. siccū, & quodāmodo spissum, & gustu amarū. in emplastris mittitur, & caua uulnera comprehendit & replet. ad uiperarū morsus, & ad alia uenena intrinsecus facit.

De aconito.

Aconitū herbula est quę folia habet à sua radice duo uel tria similia cucumeri. et thyrsulum non altū. radicem oblongam. & ad unū magis tenuiorem & minutiorem. speciem & colores ad similitudinē scorpionis pusilli sine pedibus. Vires autē habet quasi thapsia. & ualde uenenosa esse dicit̄.

De artemisia.

Artemisia herba est subsimilis absinthio. sed per omnia uastior, id est folijs latior, ramis altior & fortior, sed aspectu & colore humidis. potest autem relaxare, menstrua & urinam prouocare, & partum expellere.

De asparago.

Asparagus, & semen & radix eius urinam prouocat. potest durities relaxare. Vires habet aliquatenus calefactorias, & diureticas.

De amygdala.

Amygdala est & suauis & amara. & utraq; uiribus stiptica. magis tamen sunt in usu medicinæ & aptiores amaræ, eo quod subtiles magis.

De anagallide.

Anagallis est herba quę nascitur in locis humidis. & ipsa species habet duas. etenim una cœruleo flore, altera quasi roseo. uerum utræq; sunt in reliquo similes. Sunt autem thyrsulo humili. folijs mollibus & pusillis & quasi rotūdis, habentes circa ramulos suos radiculas minutas & subdulces, uiribus stringentes. Efficacior quidem est illa cœrulea quę in emplastris mittitur. & succus illarum cum melle attico ad oculorum facit claritatem.

De ami.

Ami semen est æthiopicum, cymino minutius quidem, & exalbius, & quodāmodo spissum. Cuius optimum est quod recens, et non furfurosum. uires habet acres, & excalfactorias, et relaxantes. unde prorsus inflationem sedat, & urinam & mēstrua prouocat.

De ardacha.

Ardacha nascitur in Gallia, locis humidis, circa calamos, quibus adhæret. & est spuma quæ est in specie spongiæ, consimilis halcyonio. sed asperior, & siccior, & leuis ualde. Vires habet acres, & in modum ignis excalfacientes. & si corpus de ea fricemus, cum magno colore punctionis densat, & anthemata facit.

De amomo.

Amomum genus est herbæ odoratissimæ. quæ ramulos habet duros et siccos, uirgulis adsimiles, colore subrufo. circaq; folia habet iuncta, & copiosa, & in speciem racemorum implicata. flos eius, quasi uiolæ. tota gustu acriter excalfaciens. Cuius etiam optimum dicitur armenium. sequitur ponticum, quod ipsum asperius est & durius. Nam de media, omnium est inertissimū, eo quod locis humidis nascat̄. Vires autem habet omne amomū calefacientes & siccantes. Elīgere tamen debemus quod ab una radicula omnes suos ramulos excrescentes, & integros habet folijs & floribus, qualiter diximus. Item reprobare debemus quod gummi cōglutinatur cōiunctum cum amomo aut amomide herba quæ est assimilis. sed caret odore, & flores habet origano similes.

De asaro, id est bacare.

Asarum radicula est minuta, & nodosa, & trāsuersa, suauiter olens. quæ & in Gallia & in Phrygia inuenitur. Verum optimum asarum ponticum, & huius quod est recentissimum. Vires autem habet excalfacientes, & cum acrimonia relaxantes. unde & urinam & menstrua prouocat. & totum corpus calefacit cum oleo et uino iunctum atq; leuigatum.

De acoro.

Acorus herba est quæ & thyrsum emittit & folia iridi similia, lata, & oblonga, & exalbida, & in summo extensa, & acuta, quasi gladius. florem aureum habet. radicem quoque implicatam & nigriorem quàm iris habet, nodosam, et gustu acrē, & aliquatenus ad odoratum. Semē plenum, spissum, integrum, & ipsum odore suaui perstringitur, quomodo & meu. & per omnia est efficacius. & magis excalfacit. & intra splenem uidetur consumere potum. & succus radicis illius claritatem oculis facit mirifice.

De auena.

Auena crescit in segetibus. & est tota similis folijs & culmo frumento. sed fructu differt. hæc igitur uires habet efficaciter relaxantes, & ad omnem tumorem facientes.

De portulaca.

Portulaca omnibus nota est. & uiscide stringit. proprie tamē, masticata dentiū offensam quæ ab immaturis fit, q̄ greçe hæmodiam dicimus, sanat.

De aspho-

De asphodelo.

Albucus qui dicit̄ asphodelus nascitur in molli terra. & habet folia similia porro capitato, & circa terram diffusa. thyrsum lenem, rotūdum, & oblongū. in summo ramulos excrescētes, habentes florem exalbidum, fructiculum nigrum, radices quoq; oblongas & rotundas, quæ sunt potentiores. cōbustæ enim & in cinerem redactæ alopeciam emendant, & albidas maculas. Item coctæ aqua ipsa bibita renibus dolentibus prodest. urinam & menstrua prouocat. & ad tussim ueterem facit. nam tunsa & imposita duritiem emollit.

De abrotano.

Abrotanum omnibus notum est & amaritudine & acrimonia sua. similiter ut absinthium profi cit. sic & lumbricos expellit.

De anetho.

Anethum uires habet acres & excalfactorias, & diuretic as, aptas et idoneas rursus ad infrigidationes omnes intestinorum.

De gramine quæ dicitur agrostis.

Agrostis herba est quæ in campis nascitur. & habet folia quasi auena pusilla, & ueluti uinculis in terra repentia, nodosa, radiculas quoq; longas, spissas, nodosas, quæ faucium uulnera glutinat. potata urinam prouocat. Canes etiam quādo uolunt purgari, hanc herbam manducant.

De armenio.

Armenium uel minium optimū dicimus quod est leue, æquale, cœruleū, fragile, sine lapillis. Vires habet chrysocollę, & tamē inferiores. proprietate genas siccat, & nutrit palpebras.

De halosachne.

Halosachne est ueluti spuma maris quæ in petris insidet & remanet. Vires habet quasi sal, & omne nitrum.

De bdelio.

Bdelium lachryma est arboris quæ in Arabia nascitur. quod in modum resinę manat. optimum est quod perlucet cum aliqua pinguedine prout chrysocolla. & gustu est amarum, mundum. et nihil in se sordidum aut alienum habet. molle. & ab igne odorem suauem emittit. Potest tamen penitus & in instanti excalefacere, durities neruorum emollire, & strictur as relaxare, & ea quæ sine collectione habet euaporare. Sed & adulterat̄ gummi ipsius, quod gustu & sapore deprehendimus. amittit enim suam mordicationem.

De balaustio.

Balaustium flos est syluatici maligranati. cuius floris aliquæ sunt species. Inuenitur autem & album, & purpureū, & simile rosæ. & quidē ipsum uires eas dem cytinis habet.

De butyro.

Butyrū fit ex lacte bubulo & ouillo. est autē optimum ouillū, quod colore subrufo & amplius est pingue. quod ita cōficit̄. immittitur enim in cupulam longam. & cū uirga, quæ habet in capite rotulam, quæ intra cupam capere possit, agitatur diutissime hoc ipsum lac. & fit ut quod est illius pinguissimū supernatet. quod colligitur, & in uasculo reponitur. optimum est ergo butyrum quod est pinguissimum, & ex ouillo lacte æstate factū. Vires autem habet leuiter relaxantes. unde ad uulug dolores, & tumores, et loca neruosa & delicata, et siccitatem pulmonis proprie uidetur facere.

De batrachio.

Batrachium herba est in modum cicutæ similis coriandro uel apio. arescens ueluti ferula. & in summo florem habet aureum & splendidum ualde. & radices subalbidas & longas. nascitur in locis humidis. Vires habet causticas et exulcerātes.

De bryonia.

Bryonia herbæ radix est plerunq; habens uastitudinem rapæ, & longitudinem pastinacæ. Viribus acris & calefactoria. propter quod oleum in quo est cocta, ad acopa & malagmata facit naturaliter, nascens in plurimis locis.

De bulbo erratico.

Bulbi erratici flos est rufus & odoratus. Cuius est optimus quod longitudinem & æqualem habet uastitudinem, & nimiam uastitudinē. in summo ueluti apicem abijciētem. recens & aspectus, prout succinū perlucens, & ad tactum nō humidus: & ad gustum linguam subm ordens. & saliuā diu multūq; inficiens. huiusmodi enim erit optimus. licet cornetum, licet sium, uel ægçum, uel selgium, uel syriacum, & cyrenaicū, & centuripinū siculumq; appellemus, uel siquid est aliud à suo tactu aliter cognominatur. Vires autem habet omne crocum leuiter stypticantes. mitigat enim omnes dolores cōmistum collyrijs, antidotis, & alijs quam pluribus cōpositionibus. Verum adulteratur oleo rosaceo perunctum. atq; de fructu leuigata cum ea spuma argēti, aut molybdęna, aut lapide sparto. sed dignoscitur. aliquid enim tactu bullas trum inuenitur. odor situosus & terrenus. & de fructu, austerus occurrit. & est entissimus.

De cadmia.

Cadmia fit in metallis ubi æs, cuprum, & argē tum coquitur & conflatur, quando prima terrea pressa sunt. Nam quod est terreū, coctura ipsa separatur. & quasi fuligo lateribus & cameris ex ipsa plenitate furnorū adglutinat̄. & sic tēpore crassatum, & in speciem lati lapidis induratum auellitur. Est ergo optima cadmia & quasi prima, quā Greci botrytin appellāt. quę extrinsecus quasi racemulos habet, & intrinsecus subuiridicat. Secūda quā onychiten appellamus. Tertia ostracitis, quę est tenuissima, & aspectu testę assimilis, Omnis tamen cadmia stiptica est, & uehemēter stringere potest. propter quod collyrijs miscet̄, & uulnera sordida expurgat, et ad cicatricem perducit.

De ceruſa.

Ceruſa sic fit. Acetū acerrimum funditur in amphoram ut faciat quasi dimidiam. deinde plumbum dilatatū & extenuatum super acetū suspēditur. & sic ipsa ui aceti remissa in soluto plumbo in amphora, ueluti fæx subsidet. quā fæcem de limpidato aceto leuigamus. et in sole siccatam terimus.

& ex

& ex aqua tãdiu lauamus,ut nihil habeat aſperũ. & leuigatã aquã in ſole ſiccamus. Cuius eſt optima quę eſt candidiſsima,& nõ grauiſsima,& quę lingua nõ denigratur. Vires autẽ habet ſtypticas. ſed ex aqua & uino potata,uenenoſa eſſe dicitur.

De chitran.

Chitran lacticinium eſt quamplurimarum arborum. omnibus notum eſt. cuius quaſi optimũ eliquimus quod eſt candidum, & mũdum,& glutinoſum. præſtat autem quod & dragantum facere dicimus. De chalcitide.

Chalcitis,gleba eſt naturalis quæ eſt in Cypro inſula.quę in metallis inuenitur,colore ſubaureo intus uenas habens diffuſas prout alumẽ ſciſſum, & in modum ſtellarum fulgentes. Cuius eſt optima quæ eſt recentiſsima,& mundiſsima,& æqualiter fragilis, poteſt igitur ſine mora uehementer ſtringere. Vnde ad profluuium ſanguinis,humoris,& uentris,habetur utiliſsima.

De como.

Comũ herba eſt omnibus nota. cuius ſemen eſt ſimillimum aniſo.& ad uſum medicinalem colligitur. refrigerat autem & ſtringit. Sed & ſuccus illius expreſſus ſeruatur.nam & ipſum eadem præſtat,uerum optimum comum habetur creticum.

De caſtorio.

Caſtoriũ animalculũ quadrupes. & qui caſtor appellat,teſticulus eius eſt.quod partim in aqua, partim in terra uiuit,& circa aliqua flumina capitur. Verum optimum caſtorium eſt põticum.hoc enim pleniſsimum inuenitur.& cohærẽtibus ſuis teſticulis poſitum,ſiccum colore cereo.odore grauiſsimo.poteſt igitur firmiter excalfacere & relaxare,& ſic elimare longinqua uitia neruorũ quæ nimijs doloribus contrahuntur.

De chalcantho.

Chalcanthum in metallis inuenitur. Cuius eſt quod naturaliter foditur.cuius quoq; optimũ dicimus quod eſt colore cœruleo potiuſquam pallido.Eſt aliud quod ex hoc quidẽ fit.admiſta enim aqua copioſa coquitur in plumbeo uaſe ſatis amplo.& ſic ex partibus copioſis inſtanter compoſitis ueluti laminę inſequunt.poſt quod ipſum chalcanthum in glebulas diſpartitũ ſpartitoris adglutinat. Verum eſt optimum quod eſt colore prout diximus cœruleo, graue, mundum, perlucidum, & uiſcide ſtringere poteſt.

Item de chalcantho.

Chalcanthum in metallis fit. Quando enim æs remiſſum eſt & purificatur,aqua frigida aſpergitur ſubito, aut in fimo conficitur. Ipſum flos eſt in ſpecie milij. & optimum eſt quod eſt rotũdum, graue,& aliquatenus ſplendidum,ſiccum,fragile ſi leuigetur. Adulteratur tamẽ ſcobe æris quę frãgitur. Verumenimuero æris flos uires habet uiſcidas & ſtringentes.ſic enim cicatrices deducit. & factas in gulis extenuat.

De crocomagmate.

Crocomagma fit expreſsis aromaticis crocini unguẽti.& eſt quaſi gleba lata & oblonga. Cuius optimum dicimus, quod croci habet colorem, & ſimiliter redolet ut myrrha, & guſtu linguam ſubmordet. dentes quoq; & ſaliuam & manus inficit,graue,& minime aſcloſum. Vires quoque & ipſum croco repræſentat,id eſt ſtypticas. nam & hoc ſtringit. plures autem in compoſitiones propter precij diſtantiã pro crocogmate mittunt crocum.

De cucurbita ſyluestri.

Cucurbita ſyluatica naſcitur maxime in Aegypto,magnitudine ſimilis infantili pilæ.guſtu amariſsima,nota quàm pluribus.hæc igitur amaritudine & acrimonia ſua uiſcide & cũ uexatione totum corpus commouet.ſic & uentrem purgat.& in antidotis commiſcetur.

De centaurea.

Centaurea herba eſt origano aſsimilis, aliqua maior, & aliqua minor. Verum folia habet magis oblonga quàm rotunda,inciſa quaſi ferula. ramulos ab ipſa radice plures & longos. in quibus ſummus flos illius eſt purpuratus. Vires quoque habet cum aliqua exaſperatione laxantes. unde totum uentrem purgat, & nigram bilem prouocat,& menſtrua amouet,& partum expellit. Radix autem eius eſt uaſta, ardens uelut ignis, mollis,fragilis,ſuccoſa,acris cum magna amaritudine.cuius ſuccus eſt colore ſubrufo, & facit ſuſpirioſis & tuſsientibus.

De chelidonia.

Chelidonia herba eſt omnibus nota. quæ ſuccum quaſi croceum emittit. qui in ictericijs citrinis & in nigris bibitur.& collyrijs miſta ad caligi nem oculorum facit

De cedro.

Cedrum lachryma eſt arboris eiuſdem nominis,ſolidum, uiſcidum quoq; & ipſum efficaciter, & omni uexatione refrigerat,& ſtringit,propter quod maxime cauſticis admiſcetur.

De cinabar.

Cinabar non eſt ſanguis draconis, quod aliqui putant. ſed fit de lapide qui dicitur argyritis arena. & eſt optimum quod in Hiſpania fit. hoc enim ſplendidiſsimum eſt. & doloratiſsimum eſt colore ſanguineo, ueluti coccineo. poteſt igitur leniter ſtringere.quapropter quidem collyrijs additur.ſed & coloris gratia.Inficit enim & colorat adhuc magis quàm hæmatites.aliqui dicũt ipſum eſſe minium cinnabar.

De cera.

Cera omnibus locis inuenitur.ſed optimam dicimus quæ aliquatenus pinguis eſt, munda, & odore ſuaui,& quaſi melleo. Verum omnis cera remollit & laxat durities. propter quod in emplaſtris,& acopis,& malagmatibus mittitur.

De careo.

Careum eſt ſemen omnibus notum.cuius & uſus & efficacia ferè talis eſt qualis & apij.hoc tamen aliquatenus uiroſius uidetur eſſe. & magis ad compoſitionem idoneum.uerum in antidotis & in purgatorijs mittitur.

De cy-

De cypero.

Cyperus radiculæ ſunt puſillæ,non diſsimiles oblongis oliuis.quarum eligimus quæ ſunt grauiores & ſplendidiores. ſed & duriores, & ueluti lanuginem habentes ad ſimilitudinẽ ſpicę. & ipſe colore fuſciores.redolẽtes ſuauiter.et guſtu acres & ſubamaræ.uiribus excalfacientes,& aliquatenus ſtringentes.

De cocco cnidio.

Coccum cnidiũ fructus eſt herbæ quæ in montuoſis creſcit.autumno colligitur,& in ſole ſiccatur.duos habet ueluti cortices.unum extrinſecus rubrum.alium intra ſe, quaſi nucleum albũ habentem. Verum purgat uehementer.Et nimio ſuo calore prout ignis excalfacit.

De cyclamino.

Cyclaminos herba eſt quæ radicẽ habet nigro cortice,clauſam in ſpeciem rapę,& thyrſulum puſillũ.circa quam folia ſimilia hederę,ſed nigriora, tria uel quatuor,& floſculum roſeũ in ſpecie.hæc igitur radix quo tempore tota herba floreſcit conciditur,& in pila tunditur.& ſic in preſſorio ſuccus eius exprimitur.& in patella fictili ſiccatur.uel etiam coquitur,uſq; dum mellis habeat ſpiſsitudinẽ. Vires autẽ habet acres & excalfactorias.unde et uentrem purgat.Hic ipſe ſuccus potatus, & commiſtus cum melle,aut cum lacte,aut aceto,per nares infuſus,caput purgat.et ſuffuſiones ſuper oculos inunctus diſsipat.

De coſto.

Coſtum radiculæ ſunt nõ ignotæ,& plenulę,et ſpiſſæ,& ſiccæ,non uermiculoſę.quod dicimus à creta,eo quod ſit recens. tale eſt optimum coſtũ. Sed & guſtu ſubmordet,& excalfacit.hęc omnia in ſe habet quod ab Aegypto affertur.ſequens eſt arabicum.hoc enim leuius quidem,& odore ſuauius.deinde indicum,quod eſt uaſtum, & nigrũ, & leue, prout ferula. infirmius ſyrium eſt. ſtrictũ eſt enim, colore buxeo, & graue ualde, & odore grauí. Verũ omne coſtũ uires habet acriter ſtringentes,& excalfacientes.

De cantharidibus.

Cantharides animalcula ſunt.quorum ſunt efficaciſsimæ quę in ſpicis frumẽti adhuc floreſcentis inueniuntur,uirides,& quaſi diſtrictæ circa papillas ſuas,uiolaceo colore, oblongę,& uaſtæ.interiores enim ſunt & minores & latiores quæ circa roſas colliguntur. Et adhuc infirmiores quoq; ut colore ſunt.hæc enim animalia momento à uapore aceti ſuffocantur.et in uas nõ picatũ reponũtur,faciunt enim in aliquibus antidotis. & in aliqua cauſtica. Sed uenenoſa eſſe dicuntur.

De chryſocolla.

Chryſocolla eſt quaſi puluis uiridis ualde. cuius optimã dicimus de Armenia.eſt enim leuis,et ſine ulla aſpredine,& omniũ uiridiſsima. Sequẽs eſt Macedonica, poſtq; Cypria, ærugini ſimilis. Verũ omnis chryſocolla uires habet acriter ſtypticas. Vnde et collyrijs ad lachrymã facientib. miſcẽt,et in cerotis poſita carnes luxuriãtes ſtringit.

De caliſiua.

Caliſiua fit de lapide qui affectatim uritur.et eſt uiſcidiſsima quę eſt recens & nõ mundata.mittitur autẽ in emplaſtris & in cauſticis. eſt enim & ipſa cauſtica,& uires habet acerrimas.

De coriandro.

Coriãdrum notiſsimum eſt.huius ergo ſuccus uiſcide refrigerat & ſtringit. propter quod ad ignem ſacrum proprie facit. Sed & ipſa folia trita & impoſita.Item ſemẽ eius tritum & potatũ cum oleo lumbricos occidit.

De cymino.

Cyminum uiribus præcipuis prædítum uidetur Aethiopicum.ſequẽs afrum.uerum omne cyminum leuiter laxat,& calefacere poteſt.& ſic inflationibus,& tortionibus prodeſt.& uiſcide dolorem placat.& ſi bibatur,pallorem facit.

De chamæleonte.

Chamæleon herba eſt non una ſpecie. Inuenitur autem nigra & albida. Verum albida,eſt quæ folia habet circa ſuam radicem in terra diffuſa,uaria,denſa,aſpera,quaſi ſpinoſa,& in medio uelut ſurculum acutum ſtantem.florem purpureũ,denſum,& minutum,qui & albeſcit.ſemen quaſi anethum.radicẽ albam & uaſtam molle, grauiter redolentem,guſtu ſubdulcem.quę cum paſſione urinam mouet.& hydropicos ſiccat. & lumbricos occidit.Nigra deinde quæ eſt,folia habet tenuiora, & pauciora, & ſubrubicunda. thyrſulum oblongũ,craſsitudine digiti, & ipſum rufum.in quo ſumno cumulum & florem ſpinoſum, hyacinthino colore.radicem uaſtã, & nigrã, uel uariã, ſpiſſam,ſubrufam,& ſubmordentem,ſicut aſſeritur, quę facit ad maligna ulcera, quę grẽce cacoethe dicũtur.Itẽ maculas & lentigines cum alijs rebus commiſta tollit. Vtranq; tamen quibuſdam locis circa folia ſua dicunt uiſcum emittere.

De cardamomo.

Cardamomum ſemen eſt quod naſcitur in Arabia et in alijs locis.eſt optimum quod eſt flauũ, plenum,graue,durum,& quaſi lentum,& non rugoſum,& totum concluſum,& ſi frangatur pulueroſum,guſtu ſubamarum,excalfaciens, odore graue. Vires habet acres & excalfactorias, relaxantes.unde tortiones & inflationes uẽtris ſedat. & urinam & mẽſtrua prouocat.& partum expellit.& ad tuſſem ueterem facit.

De chamæmelo.

Chamæmelus herba eſt omnibus nota. cuius uirtus & efficacia eſt cum ſuauitate calefactoria. & cum omni dulcedine temperata. & ſudorem prouocans.

De calamo aromatico.

Calamus aromaticus eſt qui in India creſcit,& ſubrufus,& nodoſus maxime.& quaſi aranea habens.et qui frangitur in plura fruſta ſicca & minuta.& odore ſuaui fructu & uirib. ſtypticis,& glutinoſis.acris & excalfaciẽs. Reprobamus autem qui aut exalbidus eſt,aut nigricans, & nodos raros & paucos habens.

De cha

De chamædrye.

Chamædrys herba est oblõga. cuius folia sunt simillima quercus. sed minora. gustu amara. thyrsulum & florem ex parte rubicundum habens & pusillũ. nascitur in locis asperis. Vires habet acres & relaxantes. propter quod ad tussim ueterem facit. & menstrua & urinam prouocat. sed & partũ expellit. & hydropicis prodest.

De casia.

Casia cũ plures habeat species, & aliquibus locis colligatur, optima est quæ in Arabia inuenit̃. est enim aspectu grauissima, colore rufo. tenuis. leuis. longa fistula maiori ad tactũ leuissima. hæc igit̃ ipsa certis est cum uirgulis, quæ sibi crescunt tenues & oblongæ. quarũ cortex tempore certo à uirgulis suis recedit, & quasi tribulus adducitur, prout dracones squammis suis se exuere dicunt̃. Verum omnis casia fistula uires habet acriter calfacientes & stringentes. unde ad omnia uitia thoracis facit. & in antidotis mittitur. aliquando pro se, aliquãdo pro cinnamo, duplicatis põderibus eius.

De chisien.

Chisien est quasi suffimenti genus. quod ex his rebus conficit̃, calamo aromatico, cinere aspalathi, myrrha, primo cypero, iuniperis ueteribus, & nuce elapidata. puluerizari quę possunt, tundunt̃, & cribrant̃, & siccũ reliquum in uino maceratur uno die. deinde aspalathũ comburitur, & leuigatum aspergitur. & tunc mel decoctum admiscet̃. & sic omnia in unum diligenter cõmouentur. & in uase fictili reponunt̃. hæc antiqui qui eis utebãtur. medici quoq; illud in aliquas compositiones mittunt. potest autem acriter & efficaciter relaxare.

De cinnamo.

Cinnamum sunt quasi ramuli et uirgulę quę ab una radice plures excrescunt rectæ. & minutę. & nõ ab eo longe. & colore subrufæ. & extenso cortice, non rugoso. qui cortex ungue non facile abraditur. nodulos plures & interualla habent. et in medio leues. & si frangãtur, quasi puluerem emittunt. odore omnia uincentes. ferè enim hæc maxima probatio cinnami est, quod est omnium rerũ odoratissimũ. gustu uero & uiribus est acre et excalfactorium. & extensos stringit & submordet, propter quod in multas compositiones mittit̃. tamen in antidotis precio sum est ualde.

De cucumere erratico.

Cucumer erraticus nascitur maxime in locis sabulosis. & est per omnia dulci cucumeri similis. sed pilosior, id est asperior. et multo breuior. et minor. Radicem habet quidem uastam. quę leuigata, & pro fomento imposita, ad dolorẽ uel durities neruorũ, & ad podagras facit. & siccata & rasa & cribrata, omnia mala de corpore tollit.

De conyza.

Conyza est omnib. nota. cuius folia præ acrimonia sua uiperas & serpẽtes fugãt. & ad morsus earum faciũt. sed et uuluę lõginqua uicia remediãt.

De colchico.

Colchicon uel ephemerum hanc ipsam herbã aliqui bulbũ erraticum dicũt. effert autẽ florem albũ. deinde emittit quasi bulbi fructum in thyrsulo rubrũ. radicem subrufam & nigricantẽ, intrinsecus albam & mollem, dulcem, lacte plenã, quæ dicitur uicem fungi strãgulatoris facere. & ferro præcisos sanare linita.

De clematide, uel uite alba.

Clematis. hanc aliqui uitem albam dicunt, flexibilem, subrufam, & quasi circũflexam. folia habet acria et exulcerantia. fructum uuę similẽ. phlegma deorsum deducit & purgat.

De cnico.

Cnicum thyrsos habet bene longos, spinosos, capitella & folia habentes oblonga, aspera, & uitiosa, et ipsa spinosa. florem quasi croceũ. semẽ oblongũ, et quasi angulosum, rubrũ & albũ. quod totum uentrẽ purgat. & phlegma et choleram deponit. sed moderate tunditur semen eius. et expresso succo eius, datoq; in ptisana, aut in iure pulli, alumen, uel anisum, uel amygdalas miscẽt. et faciunt dysentericis magnum adiutorium drach. vi.

De corallo.

Corallus est colore rubro, quasi arbustum. Vires autẽ habet stypticas. unde sanguinẽ excrementibus mire proficit.

De cuculo, id est uua lupina.

Cuculus græce cinenon dicitur, alij strychnon uocant. & est herba facile nota. nascitur in hortis. ramos habet plures et diffusos. folia autem maiora et latiora. quę facit grana rotũda & uiridia primum, similia quasi granis uuę. deinde quãdo maturauerint nigra efficiunt̃. et dicit̃ uua lupina, uires igitur habet stringentes, et bene refrigerantes.

De cano.

Canum optimum habetur quod ualidissimum est. et est cœruleum. inuenitur enim in metallis in quibus conflatur, et quibusdam littoribus maris. uires habet uerum acriter stringẽtes, & quodam modo caustícas.

De cornu cerui.

Cornu ceruinũ uires habet stringẽtes. unde ad omne profluuium facit. sed et limatur et radit̃, et in ouo in potũ datur, et lumbricos expellit. Item si suffumigatur, uiperas et serpentes fugat.

De coagulo.

Coagulum omne stringere et glutinare potest. unde ad omne profluuium aptissimum et utilissimum habetur.

De dictamno.

Dictamnum herba est mollis, quę quasi ramos emittit rotundos et oblongos, nodulos copiosos habentes. circa quos foliola excrescũt similia mẽtæ: sed exalbidiora et angustiora. et in summis ramulis flosculum roseum. et in ipso ueluti semẽ nigrum et similastrũ. odore penè artemisiæ, sed suauiore. et gustu exlento. excalefacit cum amaritudine. Vires habet excalfacientes, et leuiter stringentes. et proprie tamen urinam et menstrua prouocat. sed et fœtum mortuũ expellit. et odore suo uiperam et serpentes occidit.

De di-

De diphrige.

Diphriges est ueluti fæx quæ à cupro uero crescit. quod subinde calefacit. quod similiter ut calx uiua uritur. quodq; primum in sole siccatur. deinde coquit̃. potest igit̃ uiscidissime stringere. & in modum niuis refrigerare. unde optimũ dicimus quod gustu ualidissime stypticum est, & similiter ut alumen exiccat.

De dryopteride.

Dryopteris, filix est quę in arbore crescit: quod Græci polypodium uocant. per omnia tridi terrestri & specie similis & efficacia.

De dauco.

Daucum optimum est creticum. hoc igit̃ radiculam habet oblongam, crassitudine digiti. thyrsulum eadem longitudine. in quo summo flosculum exalbidũ. & in medio semen, quasi pilosum, magnitudine milij. Est & aliud cuius semen oblongum uidetur & cymino simile. Tertium uero quod cymulam habet quasi coriandri. Verum omne Daucum uires habet acres et excalfactorias. sic protinus ad gustum linguam remordet & excalfacit. Vrinam quoq; & menstrua prouocat. & partum deijcit. & ad tussem ueterem, et ad omnia uitia thoracis, quæcũq; fuerint, idonea facit.

De dorycnio.

Dorycnium & alicacabum aliqui dicunt. folia habet colore similia oliuę. sed longiora, et aspera. florem habet album. & semen quasi orobi, & in folliculos, quod aliqui quasi amatorijs describũt. Verum tota herba uenenosa est.

De cridrio.

Cridrium radicula est plerunq; pusilli digiti. colore humaceo, id est terreo maxime penitus. cuius eligimus quæ est sicca & spissa, non uermiculosa, gustu excalfaciẽs. uires habet acriter relaxantes. & maxime ad oculorum claritatem facit.

De euphorbio.

Euphorbiũ est lachryma arboris quæ in Mauritania nascitur, & ut aliqui uolũt, & in partibus Italiæ quæ Galliæ adiacẽt. Optimum est ergo euphorbium quod est recens, subalbidum, & guttulis suis assimile minuto thuri, gustu exlento, linguam uehementer mordens & excalfaciens. Potest autem purgando humores stringere. & calefacere aquaticos humores, prout sinapi Alexandrinum, quod est minus acutum & igneum. Hydropicis maxime datur et colicis omnibus qui frigidi sunt. Vẽtres autẽ cholericos turbat. & sitim grauem facit. quia nimis exiccat. cõmiscebis autem ei petroselinum, aut anisum, aut cyminum.

De ebeno.

Ebenum genus ligni quod in Aethiopia nascitur. cuius optimum est quod est nigrum & æqualiter leue, simile sua lenitudine† coruo. est enim aliud in India, quod aliqua in se abiecticia habet subrufa. Verũ melius est ad usum medicinalẽ quod prius diximus. Vires autem habet ad gustum acres, & aliquatenus stypticas. unde scobes illius collyrijs miscentur. & ad uulnera polyæma.

aliàs cornu

De oliuæ lachryma seu ebea.

Ebeas drachi, oliuę lachryma est, & gummi assimilat̃. & similiter ab ipsa matrice oliuæ manat. & maxime in Aethiopia inuenitur. cuius est optimum quod est recens, mundum, pingue, rufum, gustu submordens. uires autem habet uehemẽter excalfactorias. & ad oculorum caliginem facit.

De elaterio.

Elaterij succ⁹ est erratici cucumeris. quod hac ratione conficitur. Collectis quam pluribus cucumeribus prius q̃ ad maturitatem ueniant, hos ipsos omnes admordemus. & in colum mittimus, supposito alio uase quod succum excipiat illorum. & sic maxime illos supprimimus, ut non solum humorem exprimamus, sed etiam ipsius cucumeris quicquid est carnosum. Deinde si fieri potest siccamus in patella fictili, nimisq; probatum delimpidamus. Siquid aquosum est supernatat. & quod est admodum quasi fæculentum, in mortario leuigamus, & in pastillos redigimus. Aliqui etiam aquam miscẽt aut pluuialem aut marinam. & rursus delimpidant. Deinceps cætera similiter faciunt. Verum optimum est elaterium ciruzaicum. hoc enim est candidissimum & leuissimũ. & maximam habet amaritudinẽ. & gustu aliquatenus excalfacit. & saliuam euocat in modum uetratri. Quod autem est quasi pallidum, uel fuscũ, & asperum, & graue, peius est. Vires quoque habet similes elleboro, uel etiam uastiores. Totum enim corpus promouet. sic & uentrem & uiscera depurgat. & uomitum suscitat. & si plus modo sumatur, uenenum esse dicitur. Sed & adulteratur amylo, propter candorem & leuitatẽ. Item cinere polinæ. Item farina orobi, uel succo ipsius radicis. hæc tamẽ intelligit̃ eo quod amaritudinis & candoris quod dixim⁹ aliquid amittit. & aliquid grauitudinis assumit. nec ad gustum sic excalfacit.

De erificio.

Erificium herba est quæ in summis mõtibus inuenitur. quæ folia habet similia apio. & thyrsulũ oblongum. in cuius summo flosculum quasi uiolaceum habet. & semen in medio. radicem quoque ad magnitudinem & ualetudinem in specie cepę oblongæ, & ueluti ad unum† extuatæ: habetq; radices alias quæ sic radiculas minutas è lateribus emittũt nigro cortice clausas. hæc ipsa uiribus est aconito similis & thapsiæ. proprio gustu omnes illas probare deuita.

aliàs eleuatæ

De helenio.

Helenion herba est omnibus nota: nam & in hortis nascitur: & est asimilis lapathio. folia habet asperiora & latiora. habet thyrsulum alium in cuius summo flos est aureus. aliqui sine thyrsulo describunt. radicem habet bene olentem, uastam, subrufam, amaram. huiusmodi igitur folia ex uino cocta & imposita renibus doxioso s emũdant. Item succus florum cum ruta tussientibus & ruptis prodest. urinam quoq; et menstrua prouocat. & partum expellit.

De eruca.

Eruca omnibus est nota. & habet uires excalfa-

ctorias, & diureticas. & coitum per suam uirtutẽ ad uenas portitat.

De edera.

Edera nascitur in diuersis arboribus, parietibus uel petris, & terra. est omnibus nota. huius trita folia dysenterias remediant. Item trita & pro fomento etiam posita, ad combusta, & uulnera cancerosa faciunt.

De elelisphaco.

Elelisphacos herba exalbida, uasta, & oblonga, uirgam habet uastam & quadratam. folia aliquatenus aspera. odore nõ insuaui. fructus in summis ramis quasi ormini syluani. nascitur locis asperis. potest autẽ acriter stringere. propter quod ad dysentericos facit. & succus foliorum eius denigrat & urinam prouocat.

De epithymo.

Epithymum est flos herbæ assimilis setæ, subuiride, & nauseosum. quod uentrem temperat. & uomitum facit. Nam uerus epithymi flos exalbidus est, & asper. & plurimum in Pamphylia inuenitur. choleram nigram soluit tritum drach. vi. aut cum uino dulci, aut cum melicrato. miscens & modicum salis & his dabis quibus præcordia ab inflatione uexantur. & hepaticis. & qui suspirium patiuntur.

De serpyllo.

Serpyllum herba est quæ in hortis seritur. & in campis saudis & petrosis crescit. Iacens ueluti repens ramulis & oblongis foliolis densis, pusillis. odore suaui in modum sampsuchi: floscul um habens in summo rubicundum. Inuenitur aliquando & stans. Potest igitur urinam & menstrua prouocare. & in fomentationibus capitis phreniticorum & lethargicorum aliqui illo utuntur.

De erythrodano.

Erythrodanum ramulos habet tenues, & quasi nodosos. folia ex interuallo. & iuxta singula uelut stellulas. fructum rotundum, uiride, deinde rubicundum, et ad maturitatem nigrum. radiculam tenuem, pusillam, rubicundam, diureticam. cuius usus ad eadẽ proficit ad quæ alias diuretícas herbas facere diximus. latos ramulos habet vi. uel vij. tenues & oblongos. folia quasi ex se pilosa & styptica. unde †prompte imposita lachrymam oculorum stringit, & cocta deinde & manducata ad dysentericos facit.

alias in fronte uel pro fomẽto

De ebulo et sabuco.

Ebulus & sabucus uidentur quasi magnitudinem, & folia, & florem, & grana similia habere. et fere eadem habere uires. proprie tamen ebuli radix hydropicos & inanit & purgat. sed & ipsa folia cocta & manducata, uentris sunt purgatiua.

De erice.

Erice adsimilis hiricæ, sed multo breuior est, & acris ualde. propter quod & comula illius serpentes & uiperas fugat.

De ficu.

Ficus fructus est arboris eiusdem uocabuli. quę nimium comestę stomachum comburunt, uentrẽ deponunt. feruores nutriunt. sudorem prouocãt. sitim prohibent. Siccæ uero, quæ caricæ uocantur, stomacho utiles sunt. sitim operantur. & uentrem stringunt. faucibus, arteriis, renibus, & uesicæ utiliter prosunt. & eos qui spiritum tarde recipiunt iuuant. illos etiam qui de longa ægritudine colore pallidi uidentur meliorant. hydropicis prosunt. thoracis sordicíem purgant. Decoctæ uero cum hyssopo & careno, potui ieiuno datæ, tussibus antiquis prosunt. & pulmonũ uitia mũdant. cum aqua uero mulsa decoctæ, arteriis & tonsillis tumẽtibus optimum gargarismum est. Duricies, & parotidas, & feruores soluunt sicut iris. et intra decoctæ imponantur. Crudæ quoq; similiter, nitro & sale permisto, duricies & uulnerum rheumatismum emendant. In aceto coquãtur. & cum eodem succo permistæ coquantur, & imponant. Impetigini & maculis utiles sunt.

De fœniculo.

Fœniculum est omnibus notum. de cuius radicibus contusis in pila lignea, ut betæ succus exprimitur. Idoneum est ad multa medicinalia. & maxime ad uitia oculorum. premitur similiter & de semine, & de ramis illius adhuc uiridibus. Verũ optimus est succus qui de radicibus fit. leniter enim calefacit & remollit.

De folio.

Folium folia sunt herbulæ quæ in India nascitur locis humidissimis & paludibus. colliguntur autem hæc ipsa folia in aqua supernatantia. Verũ est optimum quod pilosum & hastile est. notissimum & integrum leue, exalbidum uiscide. suauiter redolens in modum spicæ. & eundẽ odorẽ diu multumq; seruans. gustu subamarũ. potest autẽ uires habere similes quas spicam habere diximus.

De fæcula.

Fæcula fæx est uini uel aceti, quæ coquitur & reponitur. cuius est efficacissima quę est recentissima. mittitur autem in caustica.

De filice.

Filix herba est sine flore, sine fructu. ramulos habens longos, uastos, patulos, diffusos, & in specie alarum et pinnarum adapertos. uasta, extrinsecus nigra, penitus uiridis. nascitur maxime in locis petrosis. Vires habet acres, et relaxantes, et aliquantulum uentrẽ mollientes. et proprie tineas et lumbricos expellit ex mulsa aqua potata.

De phu.

Phu herbæ genus est quæ in Ponto nascitur, quęq; habet folia similia apij syluatici. thyrsum rufum, mollem, cauum, leuem, ex interuallo nodos habentem. et flores maiores quàm narcissi, cum aliquo pallore purpurascentes. radiculam subrufam, uastitudine pusilli digiti, ex qua aliæ exarescunt minores in se implicatæ. et quę tota radix uires habet excalfactorias et diureticas.

De fimo.

Fimus omnis efficacissime tumorem lenit. et ueteres duricies remollit. Item podagricos in accessionibus mitigat. Caninus fimus albus, tritus, cum

cum melle impositus, & tumores & uulnera delicate mũdat. Asininus autem cum aceto tritus, uel succus eiusdem, dentium dolorem tollit.

De felle.

Fel omne uires habet acres & thermãticas. unde potest omnẽ sordem de corpore abluere & abstergere. Itẽ caligines & cicatrices oculorum eximit.

De glaucio.

Glauciũ succus est herbæ eiusdem nominis, humilis, & folio sæ. quæ folia similia sunt papaueri. nascitur autem locis planis & humidis. hæc ipsa folia siccant, & calido cinere opprimũt, ut sic succum remittãt. Alij hanc herbam tantummodo in olla noua addunt. & sic ollam luto undiq; circumliniunt. & in furnum feruentem mittunt. & sic folijs maceratis succum eorum exprimunt. & siccatum in sole in pastillos redigunt. Alij ex aqua dulci coquunt, quousq; aqua croci colorem habeat. & tunc colant. & similiter siccant. Est autem optimum glaucium quod recentissimum, & tinctum croci colore, quasi similiter inficiens croco mundo. odore graui & defrustrato. gustu amaro. uires autem habet stypticas. unde resolutum in aqua et inunctum prius, impetus lippitudinis, & lachrymas stringit.

De galbano.

Galbanum est lachryma naturaliter manãs ex arbuscula assimili ferulæ, quæ in Media nascitur, cuius lachrymam eligimus quæ est mũdissima & similis ammoniaco. non uda, nec dura, cũ minime astulosa. Cuius uires hoc præstãt quod & ammoniacum.

De git.

Git herba est quæ in segetibus crescit. habẽs semen nigrũ, & minutum, & odore nõ insuaui, pluribus notũ. Hæc igitur relaxare & calefacere potest. Si potẽ, menstrua & urinã prouocat. & lumbricos expellit. impositа, tumores & duricies soluit.

De galla.

Galla est quasi nux parua, uel malũ arboris assimilis quercus, quarũ sunt aliquę pertusę, aliquę integræ, & intrinsecus asperæ. quæ ipsę sunt uiscidiores. Verum omnis galla uehementer stringit. eligimus tamen quę sunt nigriores, integræ, graciores, & quodammodo pleniores, quas Græci cicidas appellant.

De fœnogræco.

Fœnumgræcum est omnibus notum. Vires autem habet leniter relaxantes. unde ad omnẽ rigorem, & tumorem idonee facit.

De glycyrhiza.

Glycyrhiza herba est, quæ folia habet actu pinguia & gummosa circa uirgulas oblongas. & floſculum quasi hyacinthi. fructiculum magnitudine similem pilulis. plantæ radices quasi buxeo colore oblongas, & in omnem partẽ diffusas, in modum uiticularũ, ad gustum dulces. ex quibus succus coquitur similis glaucio. Nam habent uires suauiter relaxãtes, & cum dulcedine exhumectãtes. nascitur autẽ locis glareosis & in campis. Unde & sitim sedant. & renum & uesicę dolorem mitigant. prouocãt enim urinam & menstrua. & omnem tumorem tunsæ & impositæ placant.

De gentiana.

Gentiana herba est assimilis coctæ lactucæ: folia quædam in gyro habet incisa in specie serręt thyrsum oblongũ, crassitudine digiti, cauum, mollem, ab imo rubicundum. semen in foliolis. radicem longam, similem aristolochię. sed nigriorem & lentiorem corticẽ. hæc igitur gustu est amarissima. & habet uires acres, & excalfactorias, & relaxãtes. & acrimonia & amaritudine sua potest partum expellere. & omnem serpẽtem fugare. & aduersus uenenosa prodesse.

De gladiolo.

Gladiolum omnes nouerunt. huius igit radix potata ex uino. & ad uenerea percitat, & mẽstrua prouocat. Item trita, & in modum fomenti posita, furculos & spinas de corpore extrahit. etenim duritíes dissoluit & euaporat.

De terra samia.

Terra samia terra est naturalis, & genus cretæ. cuius optimam iudicamus quæ est leuissima, candidissima, mollis, & fragilis, & quæ solaria oblonga habet, & linguę applicata uehemẽter adhęret. huiusmodi quoq; est quam florem asterem appellamus. facit autem terra samia ad ea quę instãtius stringere uolumus. sic et cœliacis, et dysentericis, & ad omne profluuiũ fortiter prodesse obseruat.

De gypso.

Gypsum lapidis genus est, simile uitro. cuius optimum est quod uenas habet latas, lucẽtesq;. & hac ratione parat. In clibano missum, ut calx candidum fit. Vires habet quas et Terra samia. et amplius stypticas, et refrigerantes fortiter. unde illinitus fronti, sanguinis fluxum restringit. potatus uero, et dysentericis, et cœliacis omne profluuiũ statuit.

De terra ampelitide.

Terra ampelitis, terra est et genus cretę. colore nigra. cuius optimam dicimus quę est nigerrima, splendida, leuis, et quæ ab humore cito resoluit, stringens ualde, et denigrans. propter quod capillos inficit. sed et in calliblephara mittitur.

De terra eretria.

Terra eretria gleba est rubicũda. cuius est optima quæ sine sabulo est et sine lapillis. Vires habet ualde stringentes, et efficacius quàm terra samia.

De terra chia.

Terra chia gleba est alba et lata, non ualde candida. aufertur aliquando et in patellis rotũdis aut quadratis. et ipsa efficaciter stringens. sed et cutẽ purgat, & extenuat, et splendidam facit.

De terra selinusia.

Terra selinusia uires habet quas et terra chia. et est optima quæ est lucens, candidissima, splendens, et quæ ab humore cito remadet.

De terra melina.

Terra melina est colore spodij. et dura ualde. ad gustum sapore alumínis. et linguam exiccat. eligimus autem quę est melior, et recens, et quę ab humore cito resoluitur. nec in se quicquam lapidositatis habet. hãc autem probationem in omni

creta deſideramus. & hæc quoque prioribus illis similiter proficit.

De terra cimolia.

Terra cimolia eſt aliqua cãdida, & ſpiſſa, & pur purea, uelut pinguis. & melior uidetur et ad tactũ frigida. ualde quoq; illinitur ad ignem ſacrum & combuſta. puſtulas enim fieri prohibet.

De erbo.

Erbum naſcitur in lenticula. quod & ſeritur. & aliud pallidũ, aliud ſubrufum. Vires habet acres, & diureticas ualde. et ſi comedatur extra rationẽ, caput grauat. uentrem ſoluit. per urinam ſanguinem educit. boues ſaginat ſi decoctum detur. Fit autẽ farina de illis quæ albiora ſunt, ita ut ſi aqua parum aſpergãtur, & in patellis aſſentur, corium dimittant, & ſic tundantur, & tenuiſsime cribellentur. uentrem utiliter laxant. urinam mouẽt. & colores malos emendant, ad menſuram trium cochleariorum cum melle uel uino data. uulnera quoq; ſimiliter cũ melle optime purgat & implet. lentigines uel maculas tollit. duritiem mamillarũ ſoluit. carbunculos etiam malignos ſanat. & contra canis & uiperę morſum utiliter imponitur. cũ aceto uero acceptum urinam mouet. tortionibus prodeſt. aqua uero ubi cocti fuerint pruritum prohibet, ſi totum corpus inde lauetur.

De herba ſauina.

Herba ſauina omnibus nota eſt inter uires acres & excalfactorias. propter quod & in uino potata partum expellit. & ſuper urinam ſanguinem inducit.

De haſeg.

Haſeg, id eſt minimum ſpecies habet duas. eſt enim unum lene, & plus uenuſtum, & ualde cœruleum. quod inueniri ſolet circa †primitiuam, & quaſi radiculas foliorũ calamorũ qui in †India naſcunẽ. eſt & aliud quod maxime in Italia fit quando purpura †tingiẽ. nã quod eſt ſpumoſum, et quaſi ſupernatat, & lateribus uaſorum illorum adhæret, collígitur. & cum ipſa argyritide terra miſtum in ſimilitudine digitorum formatur. uel in pilulas ſiccatur. cuius eſt optimum quod uehemẽtiſsime cœruleo colore fulget æqualiter, & fragile. Poteſt igitur ſiccare et refrigerare. unde locis turgentibus & diſtenſis impoſitum cito emollit, & quaſi rugulas facit.

De huſtolige.

Huſtolex eſt quaſi collyrij genus ſubcœruleũ. quod confringitur aliquatenus. huius ipſius ſunt genera duo. eſt enim quod foditur & in terra inuenitur. eſt quod potius reparaẽ ratione tali. Mortarium eſt cupreum cum piſtillo, & ſic leuigatur alumen liquidum, et ſal, uel nitrum eiſdem ponderibus, ex aceto acerrimo. alij et aceti lutei uetuſtiſsimi duas partes commiſcent. & hæc leuigant ęſtibus maximis & in ſole caliditſsimo, uſq; quo ſpiſsitudinem aliquã accipiat, & colorẽ cœruleũ. deinde fingiẽ uelut collyriũ. Aliqui ex urina infantis maſculi hoc faciũt. & fit aurificibus idoneũ ualde ad aurũ glutinandũ. Vires aũt habet uiſcide ſtringentes ualde, & nimis cum magna exaſperatiõe.

De iride.

Iris ad ſimilitudinem iridis quam in cœlo uidemus dicitur & hęc cognominata. quomodo enim illa plures & diſsimiles habet colores, ſic & hæc uarios & differentes emittit flores. Aliqui enim purpurei ſunt, aliqui uiolacei. Verum folia ſunt ſimilia gladioli. ſed maiora & latiora & pinguiora. ramulos quoq; ipſos, ſimiliter radiculas nodoſas & duras, ſuauiter olentes in modum uiolæ. quarũ optima eſt iris illyrica & macedonica. eſt enim ſpiſſiſsima, & breuis, & non fragilis, & ſubrufa, odore ſuauiſsima, & guſtu linguam uiſcide excalefacit, & dum tũditur ſternutare facit. ab iſtis Africana laudatur. quæ eſt colore candidior, & guſtu amara. Verum ſi tempore relinquanẽ & quaſi ſeneſcant, fiunt quidẽ uermiculoſæ, ſed odore ſuauiores. Poſſunt igitur excalfacere leniter, & uulnera concaua replere.

De ibiſco.

Ibiſcus genus eſt herbæ ſimilis erraticæ maluę, omnibus notum. cuius radix & tota quidem herba lenit. & efficaciter omnem duritiem & rigorẽ mollire & relaxare poteſt.

De iunipero.

Iuniperũ fructus arbuſculæ rubicundus & dulcis, omnibus notus. cuius uires ſunt excalefactoriæ, & diureticæ, & ad digeſtionem facientes.

De ichthyocolla.

Ichthyocolla eſt aliqua quæ cõficitur coctis ex aqua corticibus quorundam piſcium. eſt aliqua quæ uentriculus uidetur eſſe piſcis. quæ in ponto naſciẽ. Verũ omnis ichthyocolla ſtringere poteſt. unde & cutem extendit, & ſplendidam facit.

De floribus labruſcæ.

Oenanthe flores ſunt uitis ſyluaticæ. qui ſolſticio colliguntur Idus uiij. nam qui ante hunc diem uel poſt eum flos colligitur, infirmus eſt. Vires autem habet œnanthe bene refrigerantes, & ſtomacho præſtantes.

De chamæpitye.

Chamæpitys ſpecies habet tres. eſt autẽ quę ramulos emittit oblongos & curuos in ſimilitudinẽ anchorę, & fructiculũ. tenuẽ comulã, flores tenues, & aureo colore. ſemen nigrũ, & odore plenũ. Eſt & alia, quę maſculus dicit, quæ folia habet tenuiora, & quaſi piloſa: thyrſulũ aſperũ, tenuẽ, molliculum, & ſubaureo colore. ſemen & ipſum pinũ redolẽs. Eſt & tertiũ, quod quaſi in terra ſerpit. folia habẽs ſimilia cardis. ſed quaſi pinguiora, uelut piloſa. floſculũ aurei coloris: et ipſa ſimiliter olens priorib. Verum omnes uires habent acres et diureticas.

De chamædaphne.

Chamædaphne folia habet quaſi laurus, ſed leuiora, tenuiora, et in extremo ſpinoſa. fructum in ipſis foliis rotũdum, et ſubrufum, et diureticum.

De chamælea.

Chamælea ramulos habet oblongos. folia fortiora cęp lapathij, in ſpeciem quaſi foliis oliuæ, denſa, et tenuiora, et ſpinoſa, et guſtu mordentia. tota herba uentrem purgat tepida attractione.

De le-

De lepide, id eſt ſquama.

Lepis colligitur quando maſſę cupreæ diu multumq; in igne calefactę & in aceto luteo extinctæ ſuper incudem atterũtur, ut lamulæ, & ueluti ſpumellæ decidant. has igitur colligimus, & Græco nomine lepidas appellamus. quæ & ipſa uiſcide ſtringere poteſt. eligimus autem quæ fit uaſtiſsima, & colore ſubrufa.

De lycio.

Lycium ſuccus eſt arbuſculæ puſillę & ſpinoſę. cuius grana, & folia, & radices in unum ex aqua dulci coquuntur. & diebus admodũ v. relinquuntur. & iterum coquunt donec fęcis habeant craſſitudinẽ. & ſic in uaſcula defunditur. maxime ponticum tale eſt. aliqui diutius coquunt ſic ut in gleba redigant. Verum eſt optimum lycium radicum. hæc enim gleba eſt extrinſecus nigricans, & intrinſecus ſubrufa, & aſsimilis aloe, guſtum habens amarum, et ſtypticum. Vnde adulteratur amurca, & abſinthij ſucco.

De laſere.

Laſer lachryma eſt herbæ quæ ſilphium appellatur. quæ in multis locis in ſpeciem & magnitudinem ferulæ creſcit. folia circa ſe habens maiora quàm apij. ſemen ſimile. optimum eſt ergo laſer quod cyrenaicum dicitur. hoc enim ſubrufum eſt, & perlucidum, & intus exalbidum. odore uiſcidum. & ab humore cito reſoluitur. & ad guſtum confeſtim humorem prouocat. Vires autem habet acerrimas. unde cum magnis uexationibus excalfacit.

De libyſtico.

Libyſticum ſemen eſt herbæ eiuſdem uocabuli. acre, utile ſtomacho, & excalefactorium, & ad digeſtionem ualde utile. propter quod ad inflationis potum facit, & in antidotis quę colicis prosunt admiſcetur.

De lauro.

Laurus omnibus nota arbor eſt. fructus illius eſt quem bacam lauri appellamus. quæ baca & tota arbor uires habet acriter calefacientes, euaporantes, & relaxantes. lixiuium eius in cauſtica mittitur, & eſt ad uſum medicinæ efficaciſsimũ. quod eſt ex cinere quæ de quercu fit, non ſolũ hominib. prodeſt, ſed & pecoribus. multis enim cauſis neceſſarium eſt in uulneribus. ſed & interioribus partibus ut potio datur. habet enim propriã rationem. quibus uero cauſis detur demonſtrabo. Pecora quibus pulmo tenſione uexatur, & quibus uenenata aliqua res per cibum obrepſerit, ex hac ratione liberantur. hac ratiõe multum & uulneribus præſtat.

De lixiuia.

Lixiuia uires habet ſtypticas & acres. inurit enim & exuulnerando inſtaurat. humectantia uulnera exſtaurãdo et exuulnerando ſiccat. ideo uix cohærentia uulnera, & fiſtulæ, & his ſimilia quæ fuerint, lixiuia calida clyſterizantur ſæpe. facillime curam medicamenti ſentientia ad ſanitatem perducit. difficilia ad ſanandum uulnera calloſa, longo tempore ſordida, quæ nullam medicamentorum uirtutem pro longo tempore ſenſerunt, utile eſt lixiuia quotidie lauari. ex cuius uirtute omnis limus & quæcunque pro uetuſtate ſtupida facta ſunt auferũtur, ſi quotidie fiat, & poſt hoc deinde curari oportet ſicut ipſa uulnera dictauerunt medicamentis aptis. uirtus enim lixiuiæ non ſanat, ſed ad ſanandum uulnera diſponit. hoc idem ſuperius in interioríb. fieri partibus dixi. Ex quo cinere lixiuia facta, cuiue neceſſaria ſit, & qui cinis, & quomodo temperatus, impoſitus quid præſtet uide. etenim ex ſarmentis cinis, ex cinere lixiuia fit. dicenda enim eſt res acris & ſtyptica, cum tam ſolide curet, ſed magis ſtringat. ſed & ipſe cinis in recentia uulnera in profundum poſitus ſanguinem ſtatuit à curſu. Ideoq; omnibus pecoribus caſtratis cinis impoſitus prodeſt, omnibusq; abſciſis. De ſarmentis tamen oliuæ cinis acerrimus eſt. & ex nucleo ſolo acrior eſt. & ex hoc lixiuia, uulnerum cancerata aufert. etenim acriore lixiuia ſordida uulnera lauanda ſunt. caprifici cinis omnibus ſuperioribus acrior eſt.

De lentiſco.

Lentiſcus arbuſcula eſt ſimilis myrto: corticem in cyma ſubrubrum habet. foliis puſillioribus. uirtutis eſt ſtypticę. huius folia, aut extremitatem amaram, uel radicis corticem in aqua uehementer decoques, quouſque mellis habeat ſpiſsitudinem, & ſic uteris. facit autem eis qui ſanguinem reiſciunt. ex poſca frigida dato ſcrupula v. uel vi. & ad fluxum uentris, & ad dyſentericos ſimiliter oblatum. & ad uteri uitia tritũ imponito. fit autem ſuccus de foliis eius uel cymis contuſis & expreſsis, ſimilem in omnibus habẽs uirtutẽ. Aqua in qua folia eius fuerint decocta ſi fracturas frequenter fomentaueris, aiunt celerius ſolidari. facit & ad dentes ſe agitantes. ſi enim frequentius in ore teneatur, ſtringuntur. Fit quoq; de ſemine eius oleum ſimilibus cauſis neceſſarium. Capillis cadentibus inunctum prodeſt, eo quod calidam & ſtypticã habet uirtutẽ. Naſcitur uero in Chio inſula. utile ſanguinem reiſciẽtibus & tuſsibus antiquis in potatione ſumpta. prodeſt hęmoptoicis cum aqua frigida ſeu poſca. tuſsientibus in muſa calida. eſt autem ſtomacho optimum, & ructuoſis, & fœtori oris prodeſt manducatũ. pilos etiam qui iam in oculis naſcuntur contrarij acu uel graphio calefacto optime colligat. gingiuas tumẽtes impoſitum emendat & ſanat.

De lenticula.

Lenticula herbæ ſemen eſt quod fertur locis ſabuloſis, lapilloſis, & toſtis. quæ ſi ſæpius fuerit comeſta non cocta, inducit caliginem turbando. excoriata uero & decocta in aceto, uentrem ſtringit. podagricis cum polline miſta præſtat medelam. cum melle autem, uulnera purgat & glutinat. in aceto poſita cocta & impoſita, duritiesque & ſcrophas emollit. Oculorum doloribus uel tumoribus optimum adiutorium eſt. Si cum cydonio in aqua cœleſti fuerit decocta & oleo roſaceo admiſta

mista, ueretri uitia emẽdat. Et si melle adiecto ponatur in succo maligranati, sanat. & ad uesicas, & ad ignem sacrum, & perniones, simili modo decoctam imponito.

De lupinis.

Lupinus herbæ fructus est quæ seritur omnibus prouincijs. Virtus eorum est calida. nutriunt corpus. sunt indigestibiles. & uẽtrem temperant si cocti manducẽtur. Aqua uero ubi cocti fuerint cum ruta & pipere, modice potui data spleniticis prodest. scabiei maculis uel feruoribus apta, optima fomentatio est. cum aceto uero in modum cataplasmatis impositus scrophas, ustiones, & malignos humores accipit. Farina uero eorũ cum marubio pari pondere in umbilico imposita lumbricos expellit. radix eorum in aqua decocta & potu data urinam mouet.

De lipsianis.

Lipsiani comesti lupinis minores, sed uirtute similes. tamen optimi sunt qui maiores sunt. nam possunt acriter relaxare. & sua amaritudine non solum lumbricos occidere, sed & partum expellere.

De lapathio.

Lapathium herba est omnibus nota. & inuiscatiuum esse dicitur. huius igitur radix, & radicis cortex intus, ex aceto uel alumine liquido, omnem maculam à sudore factam infricata in balneo tollit.

De lilio.

Lilium omnes nouerũt. cuius uires possunt duricies neruorũ remollire. & ipsa folia cocta & imposita ad combusta proficere. sed & potata, aut ipsum semen menstrua prouocat. partum deijcit. & ad serpentis morsum facit.

De ladano.

Ladanum hac ratione colligitur, funiculi ligati circa ederam distrahuntur. & sic quicquid illis glutinosum in modum sordis adhæret, abraditur. & in glebulas expansas redigit̃. Aliquãdo etiam genibus & fœminibus caprarum quæ edera uescuntur adhærens, hoc ipsum ladanum inuenitur. & similiter abraditur hoc totum. Verum est optimum quod olet, & quod est subuiride, & pingue, & resinosum, sine ullo sabulo. maxime tamẽ in Cypro colligitur. quod enim à Cilicia uel Arabia affertur, infirmum est. Vires autem habet ladanum acres, & excalfactorias, & relaxãtes. propter quod in malagmata & in emplastra mittitur. & ad tussem ueterem facit. Item capillos fluentes cum oleo myrtino continet.

De lonchitide.

Lonchitis folia habet rubicunda. florem nigrum, assimilem personis comœdorum, quorum orificia patent. semen album, oblongum in specie lancearum. radicem quasi dauci, similiter diureticam.

De lathyride.

Lathyris nascitur circa aquam & ipsa, à qua foliola habentur pusilla rotundula. flosculũ exalbi-

A dũ. tota herba est acris, diuretica, acuta. thyrsum habet oblongum, uastitudine digiti, cauum. & in summo quasi ramulos diffusos, folia longa. fructiculum in summis ramis triãgularem, & pene subrotundum, quasi capparis. in quo sunt tria granula rotunda, & interstrata tenui ueluti membranula. quorum septena uel † nouena uentrem uiscide purgant, aqua frigida superbibita. quę choleram rubram & phlegma deponunt. *aliàs octona*

De linozostide, uel mercuriali herba.

Linozostis folia habet quasi ocimum. thyrsulos binis nodulis & densis & pluribus cauos, fructum fœmina quę dicit̃, habet copiosum, & quasi racemosum. quæ deinde masculus, pusillum & rotundum, combinatum quasi testiculos, folijs ipsis B adhærentem. Verum utrunq; uentrem soluit. similiter & phlegma & humores calefaciendo deponit. & quasi olus decoctum manducatur. et succus idem & ius bibitur.

De lapide hæmatite.

Lapis hęmatites est naturalis qui ab Aegypto & India & Hispania affertur. durus est extrinsecus, & lenis & ueluti colore liuidus intus, deinde sanguineus. cuius maxime idoneum iudicamus qui tritus in cote ex aliquo humore in modũ sanguinis inficitur. Verum potest uiscide stringere, & tamen sine magna acrimonia.

De lapide schisto.

Lapis schistus colore fusco est aliqua in se ostendens subrufa, oblongus. & spinas habens C directas prout alumen scissum. hunc quoq; optimũ iudicamus qui & ipse uiscide stringere potest.

De lapide asio.

Lapis asius in Alexandria tantummodo inuenitur. cuius est optimus ad usus medicinæ qui est colore candidus, fragilis, leuis in modum pumicis. & ueluti puluis in manibus insidẽs. effectu autem uiscide relaxare potest. aliquid enim salsuginis & nitrosi saporis ostendit. Vnde & corpora quæ in eo sepeliuntur, tempore cõsumit. quapropter Græci sarcophagon appellant.

De lapide pyrite.

Lapis pyrites est durissimus & grauissimus. colore æris. & si ferro percutiatur, scintillam & ignẽ mittit. uires habet acres, & ad similitudinem cadmiæ, D & proprie ad oculorum claritatem.

De lapide magnete.

Lapis magnes inuenitur circa littus Oceani, colore cœruleo, qui probatur. hic quoq; ferrum ad se trahit et tenet. Vires autem & purgatorias habet. propter quod hydropicis in potu datur & omnem humorem per uentrem eministrat.

De lapide gagate.

Lapis gagates colligitur in Lycia, circa ripam fluminis quod Gages appellatur. & est colore niger, & aridus, & quasi latus, leuis ualde. cuius est melior qui ad lucernam accenditur facile, & odorem aspalti habet. potest autem remissus ex aqua dentes qui agitantur restringere & stabilire.

De lapide thracia.

Lapis thracias est niger quasi calculus. nascitur in Scythia amne quodam, qui Pontus dicitur. uires easdem habet, quas gagates & dicitur accendi ab aqua, & extingui ab oleo.

De lapide quadrato.

Lapis quadratus in Aegypto inuenitur. & est exalbidus. Vires habet uiscidas & stringẽtes. unde cõceptum uitiare dicitur. inuenitur & in Aethiopia.

De lapide phrygio.

Lapis phrygius in Phrygia inuenitur. cuius melior est qui est pallidior, & aliquatenus grauis. hic eo ꝙ nimium stringit, & exulcerare solet.

De lapide galactite.

Lapis galactites est quasi cinereus. & dulcis ad gustum. & humorem facit quasi lacteum. leniter B stringens. propter quod ad lachrymam oculorum facit.

De lapide melitite.

Lapis melitites per omnia priori similis. Sed hic spernitur, ꝙ dulciorem humorem emittit.

De lapide morochtho.

Lapis morochthus in Aegypto inuenitur. & est pallidior. uires habet & ipse efficaciter stringentes.

De lapide phlogino.

Lapis phloginus & ipse in Aegypto inuenitur. aureo uel flammeo colore, illinitus senium facere dicitur.

De lapide crystallo.

Lapis crystallus est limpidus, & perlucidus colore. uires habet stringentes. & lac prouocare dicitur.

De lapide thyite.

Lapis thyites, quem uidimus, in Aethiopia colligitur, C colore subuiridis, & ab humore remissus. habet uires acriter mordentes. propter quod caliginem & cicatrices oculorum extenuat.

De lapide batrachide.

Lapis batrachides ab Aegypto affertur. colore ranæ rubrę. Vires habet lenientes & relaxantes.

De lapide smiride.

Lapis smiris potest uiscide stringere, & penè nimie. propter quod in Caustica mittitur.

De lapide misye.

Lapis misy prout chalcis & ipse in Cypro insula inuenitur & in eisdem metallis. similiter & glebula est. & aurora fulgens, ac fragilis. Cuius fragmenta sunt super minuta, & in modum sabuli. optimũ autem misy dicimus quod in aginem colorem D maxime splendet, & dum leuigatur mollis sentitur, & ęqualiter fulget. qui est idoneus nõ est pallidus. & æqualẽ tractamus, & aqua tantũ cito denigratur. Verũ effectu uidetur exuperare chalcitin.

De melle.

Mel succus est roris cœlestis qui ab apibus colligitur. cuius sunt genera duo. unum quod in cupiliones ab apibus quæ sunt oblongæ colligitur. aliud est quod sub terra inuenitur, & atticum appellatur, quod uariolæ et lanuginosæ & fortiores apes reponunt. & habetur melius ad claritatẽ faciei & oculorum utriusq; uirtus est calida. Solum enim mel quasi compositionem in se habet: quia ex multarum flore uel succo herbarum col-

A ligitur. propter quod omnibus ualetudinib. prooccursu citato prodesse potest. ideo omnibus antidotis commiscetur. uulnerum sorditiem adhibitus comedit adiũcto sale. illinitur extrinsecus faucibus exiccatis. deducendo humores aperit. mel solum fastidium tollit. orexin facit. nauseam prohibet. unde pulmoni & interioribus omnibus per totum leniendo medetur, atq; ea relaxat.

De myrrha.

Myrrha lachryma est arboris eiusdem nominis, maxime in Arabia inuenitur. quæ aliquo loco incisa, hanc ipsam lachrymam emittit: est ergo optima myrrha quæ est mundissima, & tacta quidem aspera, & arida, & fragilis, & leuis, & glebulis pusillis, extrinsecus uno colore. intrinsecus B deinde subrufa, & ueluti uenulas habens albicantes, odore suaui, gustu amara, & excalfaciens. hęc igitur in montibus inuenitur. Colligitur autẽ altera myrrha in planis, quæ & ipsa est melior & pinguior, quam exprimere in liquorem solent. quod est illius quasi liquidissimũ in uascula reponitur, & Græci myrrham stacten appellant. Verum est omnis myrrha styptica, & acris, & excalfactoria: huius itaque effectus uehementer cõmouere potest.

De mandragora.

Mandragora herba est pluribus nota. sic & aliqui herbam ipsam apollinarem appellant. huius ergo succus colligitur, folijs ipsius herbæ penitus & improbe excisis, ut quasi concauus locus earum relinquatur: aut ipsam radicem prout panacis, C aut mala eius uel totam radicem in pila tundunt. & sic omnis illius succus organo exprimitur quod gręce mandragorochylon appellamus. Vires autem habet refrigerantes, & hac ipsa ratione stringentes: sed & grauem marcorem facere potest. unde & somnifera creditur. compescit autem dolores & uigilias.

De molybdæna.

Molybdæna est quasi stercus auri et argẽti. est & alia quę foditur in Corintho. Verũ optima est quæ est colore quẽ diximus, nõ lapidosa, fragilis, splẽdida. Vires quoq; habet assimiles spumæ argenti.

De malo granato.

Malum granatum quod græce rhœa dicitur, fructus est arboris eiusdem uocabuli. qui recens D & maturus manducatur sine suo cortice, qui malicoriũ uel sidia dicitur. & cum aliqua dulcedine sui uentrem stringit. & stomachum erigit. magis tamẽ stringit quod est subacidũ. Cuius ipsius flos cytinus dicitur. Vehemẽtissime stypticus est & efficacissime stringit. Vnde dysentericos sanat. et uulnera recentia glutinat. Eadem & cortex illius præstat, quem malicorium diximus nominari.

De medulla.

Medulla, omnis quidem medulla leniter mollire et relaxare durities & tumores potest. Verũ tamen efficacissima uidetur ceruina. sequenter uitulina. Inde caprina numeratur.

De menta.

Menta herba est quam omnes nouerũt. quę est

apta ſtomacho ualde. Valde ſanguinis abundantiam ſtringit. & capitis dolorem ſedat. Item ſingultus, & nimios uomitus reprimit. & cõceptum uetare dicitur. A
guam excalfacientes: naſcitur maxime in Macedonia. uires habet ipſa radix relaxantes. unde potata omnem rigorem ueſicæ & renum remollit. & inflationes diſſipat. Item urinã & mẽſtrua prouocat.

De maſtiche.

Maſtiche genus eſt reſinæ, quę in modũ gũmi ab arbore manat, quę ſchinus dicitur: & in Chio inſula naſcitur, locis aſperis & petroſis: eſt ergo maſtiche aliqua alba: uerũ optima eſt quæ candidiſſima & perlucida: & quæ dum maturatur, aliquatenus molleſcit. Vires aũt habet euaporãtes, & cũ ſuaui euaporatione laxantes. Adulterat reſina à cypreſſo, & à pino: ſed iſta odore ſui deprehenduntur.

De marubio.

Marubiũ herba eſt, quę ramulos emittit oblongos uel minutos tres aut quatuor, circa quos folia mollia, & exalbida, quaſi rotunda, floſculũ rufum & aſſimilem pulegio. naſcitur in campis ſaudis & petroſis. & eſt optimum creticum. Vires autem habet acres, & efficaciter relaxantes. unde ſuccus illius cum melle ad tuſſim facit. & in partibus neruoſis optimum eſt. B

De myrta.

Myrta genus eſt herbę lignoſæ. duobus generibus eſt, & nigra & alba. utraq; eſt omnibus nota. Vires habet ſtypticas ualde. & nigra tamen illa ſtringit potentius. unde & ſanguinem excreantibus remediũ eſt, et dyſentericis, & omne profluuium ſtringit. eius uero nigræ quæ in montuoſis locis naſcitur grana ſicca uel uiridia commanducanda offeruntur his qui ſanguinem reiiciunt, & uiſcide tædia ſuſtinent. ſtomacho eſt cõueniens. urinam mouet: & ſcorpionum morſibus prodeſt ſi imponatur, aut potui detur, aut locus qui tactus fuerit ex eadem cataplaſmetur. & uiridis myrta ſimiliter operatur. coctura eius cum uino miſta capillos tingit. & ex uino decocta & in modum cataplaſmatis impoſita, uulnera ſanat. cum polline tritici immiſta tumores oculorum compeſcit. & ægylopis utiliter facit: grana etiam contuſa et expreſſa faciunt, Et ideo parum decoqui expedit ne aceſcat. & uaſe piceo reſeruatur: facit autẽ contra ebrietatem, et furfures capitis. & uulnera curat ſi frequenter inde lauentur. et capillis fluentibus prodeſt: fit etiam oleum de foliis eius contuſis, & in oleo diu decoctis, quod in incuruationibus prodeſt. & articulis uel fracturis utiliter imponitur: ſed et maculas perfricatum emendat. aures prurientes curat, ſed tepefactum immittatur. ipſa folia trita cum aqua impoſita uulnerum rheumatiſmum ſanat, uel locis fluẽtibus prodeſt. fluxum uentris emendat, & ignem ſacrum, uel tumores teſtium curat. ſicca autem et cribrata, panaritijs, & locis urentibus prodeſt. commiſta autem folia eius tenuem cum ceroto ignem ſacrum curãt. folia eius trita, penſus piperis medietate, acetum quantum ſufficit maſculis proſunt. C D

De meu.

alias anethi Meu radiculæ ſunt herbæ aſſimilis †aniſi, quæ radices inueniuntur in omnem partem exporrectæ, tenues, oblõgæ, ſuauiter olentes, & guſtu lin

De marubiaſtro.

Marubiaſtrũ eſt ſubſimile marubio, & facile notũ: cuius uires faciũt ad ſerpentũ morſus. & ad ſuſpiriioſos. Item ſtrumas, id eſt ſcrophulas uel hæmorrhoidas cæcas diſſoluit. & menſtrua prouocat.

De millefolio.

Millefolium thyrſum habet ex una radice mollem, et ſubrufum, & quaſi manu lineatum. folia quaſi fœniculi. quæ uulnera glutinant, & ſine tumore cuſtodiunt.

De myrice.

Myrice fructiculum affert mollem, fragilem, & ueluti florem. in Ægypto quidem, ſimilem galæ: huius igitur ſuccus, & aqua in qua fuerit coctus, pediculos occidit, et culices et pulices fugat.

De moro.

Morus arbor eſt ſpinoſa, quę affert mora ſimilia rubo, ſed et fortiora, et albidiora. quæ & uentrẽ laxant, et digeſtionẽ faciũt. Succus eorũ cum melle & careno, uel uino auſtero pari mẽſura permiſtus, et ad ſpiſſitudinẽ mellis decoctus, ſynanche laborãtes curat. In ſole in uaſe æneo poſitus uehemẽtior erit: & ideo uulnera et attritiones curat, uel putredines. Sed, ut ſupradictũ eſt, ſynanchen cũ tumore uenientẽ emẽdat. Si cũ alumine ſciſſo, uel galla, croco, et pauco myrrhæ cõmiſcetur, nõ ſolũ his rebus prodeſt, ſed et uitia oris abſtergit. Cortex radicũ eius in aqua decocta, in põtione data, uentrẽ ſoluit, & lumbricos eiicit. folia eius quoq; trita et impoſita, et igne combuſtũ ſanant.

De moris ſyluaticis.

Mora uero ſyluatica, ratione quæ de rubo colligit, ſtringunt fortiter. et ſynanchicos melius curant. Succus eorũ, uel alicuius rubi ſuccus cũ melle æquali mẽſura coquatur ad tertias, et ſic gargarizetur frequẽtius. ſi enim bibatur, uentrem ſtringit apte.

De nepita.

Nepita eſt omnib. nota: cuius ſunt ſpecies tres. eſt enim quæ folia ſimilia ocimo habet, et eſt quę pulegio aſſimilatur. eſt quæ mentę habet ſpeciẽ. Verũ omnia folia guſtu ſunt acria, et excalfactoria ualde ſunt: igit coxioſis genere ſinapiſmi prodeſt, & regium morbũ emendat. et lũbricos, et tineas & partũ expellit, et uermes in aurib. occidit.

De narciſſo

De narciſſo.

Narciſſus thyrſum habet oblõgum. folia quaſi porri, ſed breuiora, & plena. florem albũ intercroceum: aliquando purpureum. fructum quaſi quaſdam membranas nigrũ, oblongum, radicẽ quaſi bulbi, quę maculas in facie tollit: & ſuppurationem ponit, & intumeſcere non permittit.

De naſcaphtho.

Naſcaphthum affertur ab India. & eſt quaſi cortex elamulæ, nõ odoratus, & uiſcide excalefaciens. propter quod & in antidotis excalfactorijs mittitur.

De opio.

Opium ſuccus eſt quodãmodo erratici papaueris, quod ſic colligi ſolet. poſtmodũ cũ hoc ipſum papauer flores ſuos amittit, & ampullulæ ſuccreſcunt uirides & teneræ, harum ipſarum capitella homines ſcalpello acuto leniter abſcindũt ſic, ut intrinſecus non lædant, & deinceps in gyrum ſcarificant. & ſic lacticulum quod promanat digito conterunt. & in conculis reponunt, & ſiccant. Meconium autem fit contritis in unũ folijs & ampullis uiridis papaueris. Verum ſuccus organo preſſus & ſiccatus in paſtillos redigitur: & meconiũ appellatur. Erit ergo optimum quod eſt odore grauiſsimũ, & colore ſubrufum, & guſtu amariſſimũ, & quod humorẽ quo reſoluitur cẽ citiſſime candidũ facit, & accenſum ſplendidam & aliquatenus durantem flammã emittit, & rurſum extinctum priſtinũ odorẽ reſeruat. maxime hiſpanum tale inuenitur. adulteratur autem & lentis et lupinorũ farina: ſed & gũmi nigro, & lactucę erraticę ſucco. Itẽ glaucio, ſed & adulteratũ quod eſt ſic intelligimus, eo cp nõ omnia coeant quę ſyncerit atẽ illius comprobare diximus. poteſt aũt ſyncere opium lachrymã ſtringere collyrijs admiſtũ. habet & circumlinitũ refrigerare, et auricularum dolorem, & totũ corporis languorẽ mitigare, illa uidelicet ratione, qua etiam ſomnum facere dicimus.

De omphace.

Omphax ſuccus eſt de radice moræ ſyluaticę, & immaturæ uuæ, qui expreſſus ſiccatur in ſole, & in paſtillis latis uſq; quo fieri poteſt formatur, & ſic reponitur. optimum eſt illud quod eſt colore rubido, & fragile piſtillo, & guſtu ſtyptico ualde, & linguam ſubmordens. unde potenter ſtringit. & omne profluuium confeſtim tenet.

De opopanace.

Opopanax ſuccus eſt herbæ quæ panax dicit, ſimillimæ per omnia ferulæ. quæ naſcitur in Cappadocia, Africa, & Macedonia, locis aſperis & lapidoſis: colligitur ergo hic ipſe ſuccus hac ratione, Mediis æſtatibus terra quæ eſt circa radicem & herbã foditur & cauatur: deinde foliis ipſius ſternitur, & ſic ipſa radix et ferula in oblongum & in gyrum inciditur. poſtq; humor lacteus emanat, & in folia ſuppoſita defluit, & ſiccatur. quaſi exalbidæ myrtæ colorem accipit: ergo optimum eſt opopanax quod ab Africa afferꝛ. hic eſt extrinſecus ueluti crocatus, intrinſecus lacteus, mundus, odore graui equidem uiſcide. poteſt igitur opopanax & laxare, & calefacere, & mollire ſtricturas & durities. fugare uiperas & omnem ſerpentum acceſſum. A

De opobalſamo.

Opobalſamum lachryma eſt arboris quã balſamum appellamus, ſimilis malo granato, ramoſæ, ramis tenuibus & exalbidis, qui xylobalſamũ dicuntur. quæ folia habet ſimilia erucæ. hæc ipſa arbor in Iudæa tantũmodo creſcit: & fructũ affert aliquatenus oblongũ, circa mediũ uaſtiorem, & quaſi uentroſum, ad capitula utraq; ſubito deductum, rubicundũ ualde, grauem, & plenum, & ſi frangatur mollem, & ſi maſticetur, ſimiliter ut piper mordentem, & ſuauiter redolentem, quẽ carpobalſamum dicimus. huius ergo arboris lachryma colligitur uere uſq; ad autumnum. Inciditur autem ipſe truncus in aliquot locis, et ipſi ramuli. et ſic uaſcula ſupponuntur quæ lachrymam fluentem excipiant. Quod ipſum aliquot coloribus uidetur. Verum eſt optimum, quod recens, & ſyncerum, et exalbidum eſt, et auſterum, & odore graui, & acuto, & non acri, & quod aliqua lenitudine linguam ſubmordet. Sequẽs eſt quod eſt colore ſubrufo. & quaſi glutinum ſe diſtillat à digito. leue etiam, aſpectuq; gratum. Tertium autem, quod eſt tenue ualde, & perlucidum. Omne autem opobalſamum quod uetuſtatem accipit, fit ſubrubrum & terreſtre & ſiccum. Verum optimum eſt ſyncere, quod quando aquæ mundæ inſtillatur, non protinus diffunditur, ſed magis ſubſidet, poſtmodum totam aquam exalbidã facit. lacti autem admiſtum, in caſeum illud adſtringit ut coagulum. Item ueſtimento albo aut mundo inſtillatũ, maculam non facit. Quod enim ſyncerum eſt, in ſumma aqua diffunditur & ſuperna-tat, & prout oleum quaſi pilulas oſtendit: nam uires habet aliquatenus acriores. quæ uiſcide excalfacere & relaxare efficaciter poſſunt. B

De oleo.

Oleum uetus optimũ, eſt quod cum bona pinguedine perlucet. odore & guſtu ſimile uetuſto pinguamini. Vires aũt habet excalfactorias, quæ penitus relaxant. Sed & ad caliginẽ oculorum facit, ſi fuerit de plurib. annis. & ad diuturna & indurata uitia neruorũ. in cibis uero admiſtum omnibus cõuenit. & leniciem ſtomacho et uẽtri reddit. & ſi qua ſtrictura aut uulneratio intrinſecus facta eſt, leniendo relaxat. Accepta roſa refrigerãs inuenitur. Nardo decoctum, metaſyncreticã uirtutem habere incipit. Chamæmelo uero, itidem metaſyncreticũ eſſe uidetur. Cum baca lauri decoctum, plus quàm oportet thermanticũ eſſe certum eſt. Semini lentiſci miſtum, ſicut roſaceum per longum tempus ſtypticam uirtutẽ affert. Maſtiche admiſtum, colleticum eſſe uidetur. Anethum illic per tempus madefactum, thermanticum comprobatur. Mala cydonia illic per tẽpora madefacta, paregoricum uel ſtypticũ aliquantum inueniri faciunt. Cucumeris agreſtis radice admiſta & decocta, cathartícam, & thermãticam C D

habet

habet uirtutem. & quidem proprie attritis inunctio facit. Iridi admistum, pluribus ualetudinibus prodest. De ouo.

Ouum partus gallinæ est, quod omnes nouerunt. effectum habet duplicem. Si semicoctum bibatur, uirtutem stomacho præbet, & non permittit corpus debilitari, eo quod naturæ fit animatis. lenit enim omnia, quia leue uicem habet. Crudū autem potatum, raucos emēdat. lachryma quoq; tepida in oculis dolentib. inuncta salutē restituet. Vitellus uero eius extrinsecus in aliqua parte corporis illinitus, paregoricus, uel stypticus inuenit. Coctum uero in aceto ut sit perdurum, dysenteri cis prodest. uirtute autem sua cibi et potus uicem præstat. Si crudum bibatur, sitim prohibet.

De ocimo.

Ocimū herba est omnib. nota. uires habet acriter excalfacientes, & relaxantes, & urinam prouocantes. De origano.

Origanum & ipsum omnibus notum est. & habet uires acres, & excalfactorias, & relaxātes, & euaporātes. unde & suspirios, & tussientib. prodest. & serpentes fugat. item biles detrahit. uentrem detrahit. sed urinam & menstrua prouocat.

De orobo.

Orobum omnes nouerunt. huius igitur farina cum melle uulnera purgat. & maculas tollit. & alienationes tenet. ipsum autem orobum manducatum, caput replet & uētrem. & sanguinem per urinam prouocat. & est optimū atticum. Est enim colore uiolaceo. effectu uiscide sistens. et in modū cani. De ponitio.

Ponitium hac ratione cōficitur. chalcitidis partes duæ, & cani una, in mortario leuigantur æstu calidissimo, infuso subinde feruente & acerrimo aceto. & hoc fieri habet donec res rubro colore apparent. habet igitur ponitium uires quas chalcitis equidem uastiores.

De pipere.

Piper fructus est arboris quę in India nascitur. quod quādo primum crescit, oblongum & rotundum apparet, & lōgo piperi assimilatur. quod exminutis & quāpluribus granulis ueluti constipatis constat. & quæ tempore ipso accrescūt & dissipantur. maturata enim & nigra facta, nigrū piper dicuntur. eligimus enim longū piper, quod quando frangitur, strictissime granula sua coniūcta habet, & circa suā ueluti medullā cohærētia. quodq; gustum uiscide mordet & calefacit. album deinde, quod sine ruga fit candidissimū, graue, & non minutū, & ad gustū simile lōgo. Item nigrū, quod præter colorē in reliquis fit simile albo. potest autem omne piper syncere stringere, et excalfacere, & totum corpus uehemēter cōmouere. Sed adulteratur longum quidem, sinapi & gummi formatis in specie piperis longi. & album deinde leuigatur cum spuma argenti. & excudit in pilulas eiusdem magnitudinis redactum: item nigrum his ipsis pilulis denigratis, sed & leue, & cauum, & farinosum piper est, & lapillulis admistum.

De pompholyge.

Pompholyx est quasi flos spodij. simul autem utraq; colliguntur circa metalla ubi æs, & cuprū, & argentū conflatur. Verum pompholyx prout leuissima fuligo in ipsis cameris inuenitur. spodium circa parietes. & adulterat stellis siccis tenuibus combustis. item cannis quibuslibet. sed fiunt suscidiora & nō æqualiter leuia. est enim optima pompholyx, quæ est leuissima, & candidissima, & ad tactum nullam habens asperitatem. easdem enim & spodiū uires habet, stypticas, & quę siccare possunt. De purpurisso.

Purpurissum quod & fucum aliqui dicunt, glebulæ sunt quadratæ & pusillæ in modum tesellarum. quę ab infectoribus tinguntur colore roseo. tale est maxime canusinum. sequēs puteolanum. uires habet aliquantulum stypticas.

De pyrethro.

Pyrethrum radix est oblonga. colore fusciori: intus exalbida crassitudine digiti pusilli. gustu excalfaciens uehementer. & saliuam copiosam prouocans. cuius optima est quæ est recens. potest autem efficaciter relaxare, & calefacere acriter.

De pumice.

Pumex lapidis est genus qui in littoribus maris inuenitur, quiq; assidue à fluctibus illisus fit leuissimus & exalbidus. & undiq; concauus in similitudinem spongiæ. facit ergo pumex ad dentifricia. & scriptores pennas uel calamos sibi in eisdē temperantes bene scribūt. & mittitur hæc ipsa pumex in malagmata. abradit autem, & sua asperitudine leuigat. De pulegio.

Pulegium herba est omnibus nota. quę cum aliqua acrimonia excalfacit. & est diureticū ualde. sed et mēstrua prouocat. & partū expellit. & olim tussientibus prodest. & odor eius nauseam prohibet. De propoli.

Propolis circa fauos & circa alucaria apum inuenitur. & est quasi genus ceræ. cuius eligimus quæ est colore subrubra. odore melleo, est autem quasi mum. Vires habet similes ceræ, sed efficaciores. De psyllio.

Psyllium semen est herbæ nigrum & minutū, pulicis magnitudine, unde etiam cognominatū uidetur. herba tota assimilis fœno. longa & angusta. & calamum minutum & oblongum habet. à quo medio incipit quasi spicula oblōga, in qua ipsum semen inuenit. quod efficaciter refrigerare et stringere potest. unde oculis lachrymantibus cito prodest. Item dysentericos & podagricos remediat. & capitis dolorē ex aqua leuigatū & in fronte linitū confestim sedat. & hæc ipsa herba pulicaris dicitur. De plantagine.

Plantago similiter herba est. & huius succus & folia efficaciter refrigerant & stringunt. quapropter succus illius sanguinem excreātibus utiliter datur. Item folia contrita cum pane imposita, quę stringere & siccare uolumus, utiliter faciunt.

De polio.

Poliū herbula est oblōga, exalbida folia habēs. & in

& in summo quasi caniciem, & comulam, semine plenam, odore graui & non suaui. potest ergo omnem uiperam fugare. potest & res uenenosas extinguere: laxat quidem stomachum, & caput purgat, sed & urinam, & uentrem mouet.

De pelecino uel cepa canina.

Pelecinus herba est quæ in itinerib. nascitur, plures & tenues ramulos habet, folia pusilla, & granula in folliculis terna uel quaterna, subrufa, & amara ualde: quæ possunt cum aliqua acrimonia uiscide stringere, propter quod & in antidota mittitur, & menstrua prouocat.

De panace.

Panax radix est herbæ de qua opopanax confi citur: quæ & ipsa etiam, & si infirmius, eadē præstat quæ opopanax.

De peucedano.

Peucedanum herba est thyrsum & ramos habens similes ut fœniculum. radicem uastam & nigram, odore grauem, succi plenam, & circa illam comulam densam. florē aureo colore: hæc igitur radix aliquādo propter succū suū exprimitur. & succus eius melior est si sit colore subrufus, & ad gustum excalfacit. aliquando siccatur & reponitur. facit autem ad uulnera antiquata, & expurgat uiscide. propter quod in aliquib. emplastris & malagmatibus mittitur. & radix eius incēsa serpētes & uiperas fugat. De pastinaca.

Pastinaca omnibus nota est, nam sumitur in cibo, & in reliquis uirtutibus. Vires habet acres, & excalfactorias, et diureticas.

De petroselino.

Petroselinum nascitur circa petras, & est optimum Macedonicū. est enim odoratu subdulce. diureticum ualde, & excalfactorium. unde & stomachi et colli inflationes & tensiones remediat.

De peristereone uel uerbena.

Peristereon herba est columbaria. folia habet modica quasi incisa. radicem mollem. thyrsulum stypticum. tota herba uulnera glutinat. & alienationes stringit. & ad omnia uenena potui data optime facit. Similiter ad tertianas & quartanas dispositа est. huius succus in collyriis mittitur: hæc enim & columbina, & uerbena dicitur.

De polypodio.

Polypodium herba est similis filici, quæ in petris, & circa radices arborum uetustarum, & in querceis arboribus crescit. hæc melior habetur. Cuius radix pilosa & hirsuta uidetur, gustu stypticа cū aliqua dulcedine. In foliis uero habet binos ordines quasi punctorum aureorū. Vires habet uentrem soluentes, & bilem distrahentes.

De colocynthide.

Colocynthis similis est cucurbitæ rotundę. uel malogranato. huius uero medulla, id est quod intus habet, carnosum. et semen uiscide uentrē purgare potest, & in plura cathartica mittitur.

De ruta.

Ruta herba est omnib. nota, utilis ualde: hęc enim stomachū erigit. & tussiētib. prodest. & colli dolorem sedat. Item urinam & menstrua prouocat. partum quoque si plus sumatur expellit.

De resina.

Resina est quasi lachryma herbæ. & locis quāpluribus colligitur. Verū sicca quæ est, inuenitur circa nuclipinum & pityn: alia liquida circa terebinthū, & peucē, et cypressum, & quā lentiscū aliqui mastichinā esse dicūt. in Chio insula colligit. aliæ prout diximus pluribus locis inueniunt. cōmuniter uero omnis resina laudatur si sit munda, perlucida, et si odorē suum pristinū seruet. Specialiter tamen liquidarū optima est terebinthina. habet enim & candorē, et mundiciē, et perlucet, & uitro assimilis esse debet. post mastichina recipit, colore nō dissimili ponticæ cerę. item siccarū receptissima est pityina: post quā numeratur peucena & nuclipinea: quā græce strobilinā dicimus. Verum omnis resina efficaciter relaxare et remollire potest. & in usu aliquādo crudæ accipiuntur, aliquando friguntur. De roremarino.

Rosmarinus herba est fruticulus et semē dicta cachrys adsimilis spōdylo. quę herba radicē & folia habet quasi fœniculū, sed asperiora, & exalbidiora, et crassiora, & ueluti thyrsum oblongū, & ramosum: huius igitur semē, quod est breuius & uastius, cachrys dicitur. quod inde tenerius et oblongū, rosmarinus. Verūtamen efficaciter stringere et relaxare potest. unde & urinam mouet, & antidotis cōtra maligna admiscetur. & quidē cachry acrius & uiscidius. De rubo.

Rubum omnes nouerunt: huius igitur & folia et flos & mora leuiter stringūt. unde ad uulā & fauces euidenter faciunt. quamuis omne profluuium idoneæ stringant.

De rhu.

Rhu, quod ab aliquibus radix dicitur. aliqualiter uasta, et nigricans. fragilis leuissime. odore & gustu amara, & leniter stringens. et si fricetur, & masticetur, fit ueluti glutinosa, et croceato colore. unde optimū rhu est ponticū. Vires autem habet efficaciter stringentes. propter quod cum uino leuigatum, & quasi fomentum impositū, inflationem siccat, & uulnera glutinat, et sanguinis abundantiam reprimit, mittitur et in antidotis.

De rosa.

Rosam omnes nouerunt. quæ & ipsa suauiter stringit & refrigerat. De rapa & napo

Rapa omnibus nota est. huius radix comesta inflationes facit et multū carnis: sed inutilem nutrit humorē. aqua uero in qua fuerit cocta, podagricis, & ad prægnationem optimum fomentum est: sed & ipsa contrita et imposita idem operatur. si excauetur, & accipiat oleum rosaceum, et ceræ modicum, et sic in cinere calido coquatur ita ut cerotū faciat, uulneros promouet et curat. Est etiam rapæ similis napus. qui similiter inflat, sed semen huius napi contra uenena potui cum uino optimo datur, uel ex mulsa contritum.

De raphano.

Raphanus omnib. nota est, quæ radix appellat radicem

radicem habet ſimilem rapæ, ſed longiorem. quæ A comeſta ieiuno prout antidotum, magnum eſt adiutorium ſanitatis, & tutamẽtum corporis. ſed in flationem operatur, ructus fœtidos facit. & urinã mouet. uentrẽ relaxat. decocta autẽ in cibo ſumpta phthiſicis prodeſt. & thoracem à phlegmate laborantem emendat. cortex uero eius cum aceto & melle acceptus, uomitus mouet. hydropicis & ſpleniticis prodeſt. ſi in modum cataplaſmatis imponatur cum melle commiſta, etiam prodeſt. putredines curat. & liuores tollit. & contra uiperarũ morſus prodeſt. Alopecias capitis iuuat. fungos malos, aut in potu aut in cibo ſumpta, compeſcit. Semen uero eius cum aceto datum, ſplenem minuit. Si in aceto & melle radix ipſa coquaẽ & ſic gargarizetur, ſynanchẽ curat. Folia eius tunſa & B impoſita, omnibus articulis dolentibus profunt.

De ſarcocolla.

Sarcocolla eſt, prout aliqui aiunt, lachryma arboris quæ in Perſide naſcitur. Alij quidem fieri dicunt ex ſuffimentis æque ſimiliter reſinæ per parietes leuigando. Alij enim ſarcocollam, argemonem herbam uocant. quàm optimam iudicamus quæ eſt ſubalbida, fragilis, ſine odore, flore ſubrufo, foliis quaſi rotũdis, radice longa. quarum ſunt infirmiores quę ſubrubicant, & ad guſtum commiſta dulcedine aliquam habent amaritudinẽ & dentibus preſſæ adglutinantur. poteſt igitur ſtringere lachrymã, & quodammodo hilarem uiſum facere. Adulteratur autem gummi & reſina, ſed tactu facile deprehenditur. C

De ſpica nardi.

Spica nardi ad ſimilitudinẽ cognominata eſt. ſimilis eſt enim ſpicæ frumẽti. & hæc plurimas habet uelut ariſtas. & quaſi ſetarũ uel capillorum faſciculus ad modũ patet. naſcitur enim in India ex una radicula ſine foliis. dicitur tamen & ſyriaca, non quia in Syria legitur, ſed quia mõtis illius in India in qua plurima inuenitur pars ad Syriã aſpectat. Verum optimam diximus quæ eſt odoratiſſima, & colore ſubrufa, recens, & ad tactum non grauis, nec uaſta, ſed magis denſa. hæc ergo uires habet ſuauiter ſtypticas, & leniter calfactorias.

De ſyrico.

Syricũ fit de ceruſa plurimum ſiccata & cribrata. coquitur autẽ in patella fictili ſuper carbones D uſq; quo ſandycis habeat colorẽ, quod ipſum ceruſæ uires repręſentat. eſt optimũ quod ignis habet colorem. De ſaluicula.

Saluicula herbulæ genus eſt, quæ radiculas & folia ſub floribus ſimilibus uiolæ quàm plurima habet. quæ tota prodeſt. hæc reſoſſa in modũ ſtabularum ſtringitur, naſcitur autẽ in alpibus ſummis, & in norica regione. quam ipſam optimã iudicamus quæ eſt odoratiſſima. cui tamen & hæc adeſſe oportet, ut recens, & ſine ſabulo ſit, & quẽplurimas cum ramulis ſuis radices habeat. illæ autem ſunt uiſcidiſſimę. poteſtas igitur ſaluiculæ eſt quæ & ſpicæ, & ſi infirmior. De ſale.

Salẽ omnes nouerũt: colligiẽ autẽ in quibuſdã littoribus & partibus maris, aut foditur, aut paratur, prout aliquibus locis in Gallia, maxime tamen in Italia uel in diuerſis prouinciis. Verũ eſt optimus ſal qui ex mare fit mundus & candidus, cuius uirtus ſapore ipſo probatur, potens comedere & purgare. multis quidem rebus miſceri prę cipitur, cuius ſalis uirtus eſt, quod omnibus cibis admiſtus cõuenit, & orexim facit, faſtidium auertit, nauſeã prohibet. Quod autem foditur, eſt uelut uena alba & perlucida. uenas habet prout ſchiſtos, quem & nos ſalem armeniacum diximus.

De ſucco.

Succi uirtus duplex eſt uel triplex. hic eadem, & ſi incertius, præſtare poteſt quæ & ouum diximus facere. Vicem enim cibi & potus præſtat. de hordeo ptiſanas faciunt, quę frigidam & humidã habent uirtutẽ, & relaxare poſſunt. ſi oleum roſaceum admiſceas, febricitantes refrigerat & reparat. de hordeo immaturo ſuccus uẽtrem ſtringit, & infrigidat, & uires acquirit. & alicæ uel orizæ ſuccus ſimiliter operatur. ſiligo enim tritici uentrem ſtringit, & ardorem & corruptionem.

De ſtibio.

Stibium lapis eſt fulgens & ſplendens, nulli lapidi ſimilis. qui in metallis inuenitur, colore aſſimilis plumbo. cuius eſt optimum quod late refulget, fragiliſſimum, & quod eſt in ſe mundum, lapidoſum uel terrenum non continens. Vires autem habet ſtypticas. unde & refrigerare, & ſtringere, & lachrymas uelut oppilare poteſt.

De ſandaracha.

Sandaracha affertur maxime à Ponto, & Cappadocia, et Cilicia. et eſt à primo lapis igneo colore, qui in minuta cõminuitur. eſt ergo optima ſandaracha quam florem appellamus, quæ eſt roſeo colore, munda, uel nihil exterum admiſtum habens, effectu et ipſa fortiter ſtringens.

De ſagapeno.

Sagapenum eſt lachrymæ genus quod in aliquibus locis colligitur. cuius optimum dicimus quod eſt glebulis minutis durum, colore ſubſimil limum myrrhę, guſtu acri, et quaſi glutinoſum, odore ceparum, recens, mundum, et intus albidũ, et extrinſecus rubidum. Vires habet quæ cum acrimonia uiſcide laxare poſſunt. hoc ipſum galbano aliqui adulterant, formatis ex eo guttulis eiuſdem magnitudinis.

De ſepo.

Sepum omnes mollire poteſt duricies. de quadrupedibus optimũ eſt leoninũ. melius eſt leopardinũ. nunc melius urſinum q̃ taurinum, uel cerui num. caprinũ uero ſpiſsius eſt et ſiccius. et magis hircinum, uel aſininum. De uolatilibus uero optimum eſt anſerinũ. melius pullinum. Item melius phaſianinum. et omnibus melius uulturinum.

De ſanguine.

Sanguis omnibus humidus eſt. foris in corpore illinitus, ſtypticus inueniẽ. et oculis prodeſſe cõprobatur. De ſyricio.

Syriciũ herbulæ radix eſt nota q̃ pluribus, ex albida

albida & ſpiſſula, quæ acrimonia ſua & aſperita- A
te, urinã & calculum prouocat. ſternutare copioſe facit tunſa & cribrata & in naribus impoſita.

De ſtaphiſagria.

Staphiſagria ſemen eſt herbæ quę floreſcit ſimiliter ut uites erraticæ. & fructum affert in folliculis uiridibus quaſi ciceris triangularem, album, ſubrufum, guſtu acerrimũ, & amarum. Verũ optima eſt quę eſt recens, nigra, plena: hæc ipſa cũ maximis uexationibus uiſcidiſſime relaxat. pediculos quoq; ex oleo leuigata & corpori illinita occidit. De ſepia.

Sepia eſt marinum animal culũ, cuius teſta & item os ſiccatum & repoſitum, leue, & candidum, & oblongum uidetur, et ad uſum medicinę facit. admiſcetur autem collyriis. & ſolum in mortario B leuigatum, dentifricium eſt optimum.

De ſulfure.

Sulfur optimum eſt quod uiuum appellatur, & eſt ſplendidiſsimum, & perlucidũ, & ueluti perunctum. Vires habet uiſcide relaxantes, & pluri ma uitia remedicantes. De ſilphio.

Silphium radix eſt, cuius lachryma laſer eſſe diximus, & eſt radix pluribus nota. Viroſe & acriter excalfacit. & ueſicam lædit. Verum admiſcetur antidotis & purgatoriis. & ſale condita ſuauiter facit. De ſeſeli.

Seſeli ſemen eſt herbæ quæ ſimulatur fœnicu- C lo & anetho, creſcit & grauat, & grana affert uaſtiora et oblongiora quàm utrunq;. uerum et hoc eſt diureticum, et in plurima antidota mittit. propriè tamen ad colicum dolorem facit.

De ſcammonio.

Scammonium, quod et colophonium, uel dia gridium dicitur, ſuccus eſt herbę quæ à ſua radice plures ramos intra ſe mittit, quę naſcitur et in myſia, et in colophone, et ſimiliter, ut creditur, mandragoræ, aut quaſi panacis radix illius inciditur, et foliis ſuis ſuppoſitis lachryma quæ emanat excipitur. Verum optimum diximus ſcammonium quod eſt medium, leue, perlucidum, intus nõ ſpiſſum, ſed magis prout ſpõgia fiſtuloſum, et ſplendidum, et quod ſimul ac ſaliua tangit, humorem lacteũ et amarum oſtẽdit. hoc igit ipſum ſtomachũ quidem euertit, ſed uentrẽ uiſcide purgat. adulte D ratur autẽ tithymalli ſucco, ſed ita deprehẽditur, quod tithymalli ſuccus ad guſtũ minime excalefacit quodammodo, ſed urit, quod abeſt ab ſyncero colophonio. De zingibere.

Zingiber herbulæ radix eſt puſilla, exalbida, leuis, et ueluti trunca. Inuenitur maxime in Troglodytis et Arabiæ partibus. et aliqui illam piperis radicem putant. hoc ergo optimũ eſt quod eſt recentiſsimũ, et ſine fiſtula ulla, quod ἄτρητον græce dicimus, odore ſuaui, guſtu et ſapore ſimilis piperi. cuius uires plurimę ſunt, ſed proprie digeſtionem facit. et ſtomachũ cõfirmat et corroborat, et uentrem laxat. De ſtyrace.

Styrax eſt lachryma arboris quæ et ipſa ſtyrax appellatur, ſimilis tota cydoniæ. huius igitur arboris ramuli & uirgulę, ut uermiculi circa ipſas medallas naſcuntur. à quibus inciduntur. & foramina ipſorum ſcobem quaſi furfur emittunt, quę cum lachryma confiſcatur. quod in modum reſinæ pityinæ manat, maxime æſtibus mediis, & ſole candidiſsimo. Verum optimũ dicimus ſtyracem qui eſt ſubrufus, & qui multum reſinæ ſpecie permanet, odore ſuaui & quaſi melleo, & ſubauſterus, ſine humore, & leuis dum fricaẽ. Viribus autem poteſt leniter relaxare. calefacit enim, & lenit durities, & mollit. Sed adulteratur copioſa ſcobe ipſius arboris, uel etiam alterius, exinde tunſa, & cribrata, & cum melle decocta ſubacta, & rurſus cera, & adipe reuoluta.

De ſymphyto.

Symphytũ, quod aliqui anagallicũ dicunt, herba eſt plurib. nota. cuius radix uideẽ oblõga, cortice nigra, ad guſtum ſubamara & glutinoſa. propter quod ad reſtringendum ſanguinem excrean tibus datur. Viſcide autem ſtringit & glutinat.

De ſpuma argenti, uel lithargyro.

Spuma argenti fit in metallis & purgamentis argenti quando conflatur. Item ex ſcoria quã Græci molybdenam dicunt. aliqua ex plumbo, & ipſa coctura in ſpeciem puſillorum tribulorum redigitur. Verũ optimam dicimus quę eſt colore aſſimilis auro, & uſq; grauis. poteſt autem aliquatenus ſtringere, & refrigerare, & eadem præſtat quæ & ceruſam facere dicimus, ab aliquibus uero lithargyrium appellatur. De ſori.

Sori glebula eſt uiridis, quæ foramina habet quamplurima, dicitur & aliud eius genus inueniri colore argenteo. Verũ optimum iudicaẽ Aegyptium, id eſt quod ab Aegypto affertur. quod plurima habet foramina, et eſt fragile, et dum cõminuitur, infuſcatur. guſtu ſtypticum, et odore nauſeoſum ſic, ut et uomitum quibuſdam moueat. coquitur autem uſquequo ſit colore rufum. et habet uires ſtalde ſtypticas et acres. unde et alienationes continet. et uulnera quæ luxuriantur exiccat.

De ſtœchade.

Stœchas herbula eſt, quę ramulos emittit tenues et oblõgos, circa quos habet folia oblongiora, q̃ thymbra, ſed non diſſimilia. et ſemen minutum. tota herba eſt odore ſuaui, guſtu acris et ſubamara. uires habet relaxantes. unde menſtrua prouocat. et uitia thoracis ſedat. et in antidotis miſcetur. naſcitur plurimum in inſulis quæ ſtœchades dicuntur. De ſapone.

Sapo cõficitur ex ſeuo bubulo, uel caprino, aut ↑ueruecino, et lixiuio cum calce. quod optimum *aliàs hircino* iudicamus germanicũ. eſt enim mundiſsimum, et ueluti pinguiſsimum. deinde gallicũ. Verum omnis ſapo acriter relaxare poteſt. et omnem ſordẽ de corpore abſtergere uel de pannis. et exiccare ſimiliter ut nitrum uel aphronitrũ. mittitur et incauſtica. De ſampſucho.

Sampſuchus herba eſt. folia et ramos habet plures et puſillos, circa terram diffuſos, non diſſimiles nepitæ. tota herba olens eſt ſuauiter. uiribus

acris & excalfactoria. & ad omnẽ duritiem uel ri- A gorem ualde idonea. De sinapi.

Sinapim omnes nouerũt, cuius efficacissimum est alexandrinum. habet enim uires acriter & uiscide distinguentes. propter quod uitia lõginqua eliminat, eo quòd loca sanguine manantia exicat & extinguit, & corroborat simul stomachum, quod ipsum sinapi mosano uidimus contingere.

De sertula.

Sertula herba est humilis, odore suaui, exalbida. flosculũ habẽs subrufum. cuius melior habẽt quæ est recẽs, & uastior, & nõ nimis exalbida. uires aũt habet leniter relaxantes. propter quod & oculorũ tumorẽ sedat. & partibus neruosis & delicatis ex aqua multa cocta in modũ fomenti trita & impositа facit. De syro. B

Syrum nascitur in Africa & in India, optimũ tamẽ habetur Arabicum & huius ipsius quod est recentissimũ. & plures et breues calamos habet. & si frangitur rubicundũ intus apparet, redolens suauiter si fricetur inter manus, & gustu linguam submordẽs. quod uires habet acriter relaxantes, proprie quidem uesicam petit, et urinã prouocat. mittitur & in antidota quæ aduersus uenena faciunt. De scylla.

Scylla radix est herbæ pluribus nota. est enim
aliàs allio colore & corticibus uasta, & cepæ uel †bulbo assimilis. Vires habet acerrimas & excalfacientes. unde & tussientibus & hydropicis utiliter datur. et si fricetur in corpore, magnã & intolerabilem pruriginem facit. C

De scordio uel allio agresti.

Scordium herbula est uirgulas mittẽs quadratas, rectas, & oblongas. & folia stringentia, ad gustum subamara. odore oleaginosa. flore rubicundo. Vires habet acres, & diureticas, et ad uiperas facientes. De scinco.

Scincus animal paruulum est quod in India inuenitur, quadrupes, & simile lacerto, sed multo maius, et longius, et uẽtrosum: hoc igitur salitur, & uenerea facit drachma una carunculæ illius ex uini cyatho potata. Si enim plus sumaẽ, affert periculum. De sedo.

Sedum herba est, quam aliqui senecionem uocant. quæ & in petra nascitur, et super tecta. folia enim habet uiridia, densa, & quercui similia, sed D crassiuscula, & pinguia. Thyrsulum emittit oblõgum & subrufum. capitella habet oblõga, in sum-
al. umbilici mo habens in modum †uerticilli. Vires habet stringentes & refrigerantes. propter quod similis est plantagini, & ad eadem proficit.

De satureia.

Satureia ferè easdem uires habet quas & thymus. & eadẽ facit, et si est aliquatenus infirmior.

De spondylio.

Spondylium locis humidis crescit. & habet radicem albam. & assimilem radici quam in cibos mittimus, & thyrsos oblongos quasi fœniculi. folia quasi platani. semen quasi seseleos, duplex. sed candidius, & latius. & uelut piliastrum florẽ al-

rimum humoris in similitudine sanguinis inficit. A uires habet efficaciter stringentes.

De sio.

Sium semen est quod maxime de Assyria defertur, fusculum, oblongum, acre, & uiscide excalfactorium. propter quod ad inflationes, & rosiones stomachi, & choleræ proprie facit.

De tragacantha.

Tragacãtha est lachryma herbæ lignosæ & spinosæ, cuius radix incisa hanc ipsam lachrymam emittit. quæ aliquatenus siccata, prius tamẽ q̃ indurescat, cultello in tenues laminas secatur. est ergo optima tragacãtha quę mundissima, cãdidissima, tenuis, lucens, recẽs, & subdulcis. uires autẽ habet quales sarcocolla, & aliquatenus efficaciores. magis enim stringit. plus & lachrymam repri B mit. De thure.

Thus lachryma est arboris quę in Arabia & in India nascitur, quæ græce libanus dicitur. Quod ergo de Arabię arbore manat, cãdidius est. quod de India subrufum. Verum utrunq; masculum appellatur. Est & tertium minutum ualde & rufum, de quo maxime manna conficitur. erit ergo optimum thus quod masculum diximus, subrufum, rotundum, & naturaliter lene, fragile, & si pinsatur, in miculas minutas, & ut sabulum dissipatur. & quod ad ignem cito accenditur. odorem suauem & copiosum emittit. Vires autem habet leniter excalfacientes. Sed adulteratur resina pityina & gummi et thure commistis. & fit in spe- C ciem synceri thuris fortis. Idem & manna adulterant aliqui, leuigata resina pityina, uel farina, et cortice thuris, & cortice nuclei pinei: sed deprehenduntur ita, Thus enim quod resinã, uel gummi habet, si masticetur, fit quasi mastiche. & ad ignem non cito accenditur. nec talem odorem habet. Similiter & manna, et cortex, si syncera non sint, tardius & fumosius incenduntur.

De tithymallo.

Tithymallum ferè tot habet uocabula quot et species, sed non refert. eadem autem omnium uis est. Colligitur ergo et quasi lachryma, & quasi succus, quasi lachryma sic. Singulæ uirgulæ propè ipsa capitella franguntur. & sic lachryma ue-
luti colum quod manat, in cõchulas quasi opium
aliàs ualidissimum colligitur & siccatur. similiter & hoc est †uiridis- D simum. Succus deinde ab ipsis folijs contusis & expressis excipitur, et eadem ratione siccatur. et est infirmior. Verum eadem facere tithymallum potest quæ & elaterium facere diximus. et extra quasi philothrum pilos tollit. & si incidat cutem, quasi causticum urit, maxime quando est recens, & dum colligitur.

De thapsia.

Thapsia succus est herbæ eiusdem uocabuli. quæ folia habet similia fœniculo, sed rectiora & uastiora, thyrsulum quasi ferula, florem uiolaceũ, semẽ latum, radicem albam & uastam, quam qui uolet effodere, & succum illius exprimere, prius corporis sui quicquid erit nudum, ceroto liquido perungere debebit. sin minus, inflationes & pustulas circa faciem & manus patiet. Exprimitur ergo succus thapsiæ lota ipsa radice, & in pila cõtusa, & sic organo pressa. qui succus in mortario leuigatur, & in sole siccatur. aliqui & folia cũ radice iungunt, et nimium tundunt, et exprimunt, quod est inertius. Alij autem, quod est optimum & uiscidissimum, ipsam radicem refossa terra nudant: ita tamen quòd una in terra maneat, & sic eam cũ ferula sua acuto scalpello incidunt, & ueluti scarificant, & lachrymam quæ manat, colligunt. Vires autem habet thapsia acerrimas, et in modum ignis causticas. prodest tamen lõginquis uitijs, illa ratione qua & sinapismus.

De thymo.

Thymus herbula est humilis, et ramosa, et ramulis duris, et lignosis. quę folia habet pusilla, et angusta, et oblõga, et subalbida. in summo capitula in speciẽ formicarũ in se implicitarũ et cõcurrentium. uires habet acres, et excalfactorias, et stringentes. propter quod omnibus uitijs stomachi et thoracis aptissimum est. De thlaspi.

Thlaspi herbula est quæ folia habet magnitudine digiti. thyrsulum subalbidũ, tenuem, et oblongum. semen assimile cartamo, et quasi patulum et dilatatũ. uires quoq; habet acres, et relaxantes, et ueluti mordentes. unde asperitudines oculorũ & cicatrices extenuat. et potatum, uentrem sursum & deorsum purgat cum oleo leuigatum. punctiones, frigora, et horrores in accessione discutit.

De trifolio.

Trifolium herba est omnibus nota. huius igitur folia & pota, et pro fomento impositа, uiperę morsus remediãt. Item semen illius in emplastrũ mittitur. & radix in antidota, utraq; ad uenenosorum serpentum morsus facientia.

De ueratro uel elleboro.

Veratrum radiculæ herbæ sunt eiusdẽ uocabuli, exalbidæ, et oblongę. & ab uno capitulo copiosæ, et directæ, & quæ per ætatẽ maiores quidẽ q̃ porri capitula, sed non dissimiles. quarũ optimæ sunt quę aspectu unctulæ uidentur, & nõ rugosę. et quæ medullam tenuem habent. et gustu magis excalfaciunt. et uomitum prouocant. tale nãq; est creticum. nam gallicum multũ est inertius. uerum omne ueratrum est uiscidissimum medicamentũ. & fortissimum purgatorium in tantum, ut uenenosum esse dicaẽ. est et aliud ueratrũ nigrũ quod magis purgat. aliqui secundum ambo purgãt ueratra, et elleborum dicunt. De uisco.

Viscum succus herbæ est quæ de ramis arborum excrescit. quæ herba habet fructum rotundũ in specie uuæ, pallidiusculum. qui fructus tunditur, et cõmodatur ad aquam frigidam copiosius et diligenter, usquequo nihil asperum de cortice eius fructiculus habeat. sic enim euadit glutinosissimum. alij quoq; in aqua coquunt, et eadem diligentia expurgant. uerum optimum est quod in quercu arbore crescit. et quod est mundum, subuiride, purum, et quod si extendatur non rumpi-

tur,sed in specie membranæ extenuatur.uires ha A bet acres,& quæ duricies remollire possunt.

De uiola.

Viola species habet tres.est enim alba,& purpurea,& aureo colore.floresq; de radice eius excrescũt.quibus melior habetur quę est purpurea. uerũ omnes uiscide relaxant.sicut & urinã prouocant aliquãdo.& semen illarum partũ expellit.& lumbricos occidit.odorẽ uero habens est flos ipse suauem. De urtica.

Vrtica est omnib.nota.et est calefactoria ualde.quapropter attrita,cũ oleo uel axungia inuncta,contra frigus facit.Item potata cũ uino,morbum regiũ emẽdat.& antidotis, quæ colicis quidem sunt propria,admiscetur.Item trita cũ melle singula cochlearia diurno potui data,tumorẽ uen B tris,uel frigus ex pulmonibus conceptum sedat. & calore suo omnes humores dissoluit.

De uella.

Vella herba est foliis quidẽ minor quàm eruca.sed non dissimilis.flore uiolaceo. semen habet uelut in folliculis oblongis,ordinis stipati,prout nasturcij.& gustu calefactoria est,submordens,et uiribus relaxans.unde ad tussem ueterem, & ad regium morbum cum melle optime facit.

De uetonica.

Vetonica herba est quæ radices habet aliquatenus crassitudine digiti.& ramulos longos,quadratos.folia quasi quercus suauiter olẽtia. florem purpureum. semen circa ramulos in circuitu,in modum spicæ,nigrum.nascitur in pratis & mon C tibus.uires habet leniter acres & diureticas.

De uite.

Vitis est quam omnes nouerũt,ex cuius fructu uinũ exprimitur.huius igitur folia uiridia in frontem frequenter imposita & immutata, oculis ex rheumate dolentib. prosunt,eo q; stipticũ & austerum habẽt. Botrus uero eius maturus calidus est.infundit & procurat uentrẽ,& maxime si albus sit. passa autẽ uua ardorem facit, & uentrem procurat. immaturus uero botrus uuæ, frigidus est,& uentrem stringit.unde & dysentericis facit.

De uino.

Vinum omne calidum est.uires atq; motũ corpori præstat.eo quòd calefacit,& resumit,& refi cit omnia membra quæ ex frigore & dolore con D stricta tenentur. Vinum & oleum si calidum ex unguento ponatur, oportet diu perfricare quousq; totum corpus illud perbibat. similiter & ijs quæ in humeris dolore tenentur. Vinum recens, calidum minus est uetusto.& uentrem procurat. Vinum album,diureticum est,& toti corpori aptum. Vinum nigrum & dulce,sanguinẽ nutrit.& oculis contrariũ est.& capitis uertiginẽ,id est sco tosim,& corpori grauitudinẽ, & stomacho turbationem,& somnos graues infert. Vinum, maxime si cum modica aqua bibatur, saluti corporis prodest,eo quòd nutrit, & custodire potest sanitatem. Primo quod albũ est, magnum remedium corpori facit.unde & de ipsa aqua ratio est reddenda.Omnis uirtus aquę frigida est, et dulcis,et humida.& febribus acutis aliquoties facit.uulneribus cancrosis si sola adhibeatur pernicię infert: quia omne uulnus in corpore dulce esse uidetur. & tũc gaudet Cancer & crescit dum sibi cõsentiẽs & amplius nutriens incrementũ acceperit: nam cũ melle & aqua iuncta,aut ex lixiuia cancer sem per lauari præcipitur,aut cũ uino & melle simul. Vinum autẽ acetũ factum, incipit frigidũ esse & stypticũ.& non nutrit, sed magis compescit. Fiũt namq; de uino diuersis modis proportiones corporibus aptæ.unde mel & uinum solum uentrem procurat & calefacit.piper uero adiũctum, id est conditum plus calefacit & siccat. similiter et urinam deducit,& corroborat stomachum.maxime si crocum modice admiscetur.et infundit.et uentrem procurat.Sambucatum similiter,& mastica tum,uentrem procurat,& choleram rubram temperat.Rosatum infrigidat,& urinam et uentrem procurat.Absinthinũ,uentrem & cholerã emundat. Violaceum, urinam prouocat. plus stomachum corroborat.& lumbricos excludit.

De xylobalsamo.

Xylobalsamũ ramuli sunt arboris quæ balsamus dicitur,tenues,exalbidi,suauiter olentes,gustu et uiribus acres,et calefactorij,& relaxantes.

De xylocinnamo.

Xylocinnamũ est assimile aspectu cinnami,sed crassius,et lõgius,& quodãmodo lignosum, sed uiribus et odore infirmius.& ad eadẽ sumitur,& eadem præstat. De iride.

Iris ad similitudinẽ iridis quã in cœlo uidemus dicitur,et hinc cognominatur.quomodo enim illa plures et dissimiles habet colores,sic hæc et uarios & differentes mittit flores. Aliqui enim sunt albi.aliqui cœrulei.et aliqui purpurei. Verũ folia habet similia gladiolo. sed maiora, et latiora, & pinguiora.Ramulos quoq;,et ipsas similiter radices nodosas,duras,suauiter olentes in modũ uiolæ. quarũ optima est iris illyrica & macedonica: est enim spissa,et breuis,& non calida, fragilis,et subrufa,odore suauissima.et gustu linguam uisce excalfacit. et dum tunditur sternutare facit.ab istis africana laudatur,quæ colore est candidior, et gustu amara. Si uero tempore relinquantur et quasi senescant,fiunt quasi uermiculosæ, sed odore suauiores.possunt quidem excalefacere suauiter.et uulnera concaua late replere.

De hyoscyamo.

Hyoscyamus est quem aliqui latriculi dicunt: herba omnibus nota. quæ species habet tres. est enim quæ semen et florem albũ habet,quę utrũq; nigrum quæq; uehementius uelut purpureũ maxime.quod eligimus:quod quidem foliis et cauliculis non multũ uires habet refrigerantes,et stringentes,et marcorem facientes. quapropter succus ex foliis et cauliculis dum adhuc sunt uirides exprimitur et siccatur.et similiter ut opiũ in antidotis et collyriis mittitur.et eodẽ modo omnem dolorem compescit. Aliqui uero eum interficere dicunt

dicunt si bibatur,et esse uenenosum. A

De œsypo.

Oesypus est quasi sordes & succus lanarũ succidarum.qui hac ratione colligitur. Lanas succidas sordidissimas et iam mox detonsas mittimus in uase quod habeat calidã aquã.& aquã succendimus ut aliquantulum ferueat.deinde refrigeramus.& quod supernatat in modũ pinguaminis, abradimus manu,& in uase stãneo abstergimus. & sic ipsum uas aqua pluuiali implemus. & oper tum tenui linteo in sole ponimus:& rursus delim pidamus. & tunc œsypum reponimus. Vires enim habet cum aliqua acrimonia molliẽtes & relaxantes.Sed adulteratur ex pinguedine & cero to molli.Sed statim deprehẽditur, eo q; syncerus œsypus reseruat succidum lanæ.& si manib.frice B tur,in similitudinem ceruse efficitur.

De hyssopo herba.

Hyssopũ herba est.est uero erraticũ & hortulanum. Verum omne hyssopũ facile notũ est.& habet uires acres & calefactorias.unde tussientibus & suspiriosis prodest.& lumbricos expellit.

De hypocisthide.

Hypocisthis herba est,quæ nascit subrufa. huius succus exprimitur,& reponit, non dissimilis acaciæ.sed mollior tactu, et effectu uiscidior.stringit enim uehemẽtissime.unde uẽtris profluuiũ,& sanguinis abundantiã reprimit,& sine mora præbet effectum. De hyperico.

Hypericũ herba est, quę ramulos habet plures, tenues & oblõgos.colore subrufo.folia similia rutæ,florem tenuem,& aureo colore. uel est similis uiolæ.semen nigrum,in forma hordei. Vires habet acriter stringẽtes,potatumq; ischiadicos emẽdat,& urinam prouocat,uentrem stringit,& profomento posita,combusta sanat.

De hyacintho.

Hyacinthus thyrsulum habet leuem.florẽ purpureum.folia & radices quasi bulbi.tota herba uiribus & effectu stiptica est ualde.

Epilogus.

Hęc sunt frater charissime Paterniane quę memoriæ nostræ subuenire potuerũt.& quæ partim ipsi probauimus,& quæ experti sumus,& apud antiquos & receptissimos auctores medicinę inuenimus.Nunc pro tua examinãtissima diligẽtia curabis omnia examinare,& etiã singulas res cũ sua scriptura comparare, ideo, ut si quis post auctorum lectiones ad hanc fuerit cõuersus scripturam,in nullo possit reprobus inueniri.

CL. GALENO ATTRIBVTVS LIBER

DE VIRTVTE CENTAVREÆ.

De intentione eius in hoc libro.

GO uidi frater mi Papia sicut Themistius famosus magister narrabat de arnoglossa: quod E reuera incredibilia existimãtur esse quæcunq; de centaurea uolo narrare:ita multas & difficiles passiones curat. Sed si non credideris mihi,& probare uolueris quam uirtutem habet,nõ decredes.sed miraberis de eius succo,sicut de nullo alio pharmacorũ. Nihil enim est propè dixerim inuenire euidẽtius,& ad multa utilius centaurea.fortassis autem nõ erit iniustũ,illis qui liberaliter eius experientiã ostenderũt præbere grates.sic enim à certa notitia uteris hoc pharmaco,cogitãs q; non sunt solummodo pronũciationes ea quę dicũtur,cum sint iam ad actum pro D ducta. Apollonius igit senex,unus uirorũ qui ualde erant approbati in Roma,cuius magister fuit expertus medicus,utebaẽ hoc pharmaco in multis aduersitatibus,& per deũ miratus sum de ipso in circũambulatione. plurimũ enim propter hoc circũambulabã cum ipso.cũq; quendã morsum à cane rabido curaret præsente me,& deridente,& dicẽte nunc nõ habes uti cẽtaurea,cõuersus ad famulũ,ait da mihi pixidẽ.cũq; dedisset ei, uidẽs eũ de pixide accipientẽ de pharmaco, primo quidẽ putabã & ipsum deridere.erat enim maxime simplex homo.postq; autẽ uidi curam facere de ipsa, multũ miratus fui de succo: & exinde diligẽs inquisitor factus sum de ipsa, ut dicta antiquorum percurrerem.& eorum qui secundum nos plurimos medicorum interrogarem de ipsa si aliquod nouum haberẽt dicere:nihil minus omnia aggregãs,iudicaui scribere tibi de ipsa, ut nihil tibi deficeret eorum quæ à nobis cognita sunt. Hæc quidem in tantum dicta sint.

De speciebus centaureæ,& notificatiõe earũ.

Centaureæ autẽ sunt species duæ. & secũdum ueritatẽ ita est ut Crateuas dicit in tertio libro eorum quę eradicãtur. Vna quarũ folia habet sicut lapathium hortulanũ,minora tamẽ.in circuitu autem sunt scissa sicut serra.caulem autẽ habet sicut trium palmorũ. opũ uero habet rubrũ. in summitate uero eius caput laminiginosum cancro mari no simile.radicẽ aũt habet solidã & crassam.Et est in gustu dulcis & subacris. nascitur uero in locis altis,& aliquãdo in planicie,& in locis quæ aspiciuntur à sole.hęc quidẽ centaurea solida dicitur. Altera uero,subtilis cẽtaurea dicitur. nominatur aũt ab aliquibus limnesia. magna igitur cẽtaurea fructuosa est,& in pratis nascens. Parua uero est unius palmi.ramos habens paruos. & flores paruos.radicẽ uero omnino subtilissimã & debilem, & in gustu est amara sicut absinthiũ. nascitur autem maxime in locis stagnosis & paludosis.

De modo succationis, seu extractionis,& conseruationis succi centaureæ.

Est autem sermo hic de ultima. succatur autem

ſicut & alia quæ prædicta eſt, modo tali. Lebes proponitur magnus, ſicut quãdo fit hepſema, id eſt uinũ coctũ. & ponitur cẽtaurea minor, ut plurimũ tempore quo uigent oporę: & aqua ſuperin funditur tanta, quãta ſufficit continere herbã. & tunc ſupponitur ignis, & coquitur herba ſufficiẽter. demũ poſtquã bene cocta fuerit, ut uirtus tota ſit emiſſa in aqua, aufertur centaurea, & exprimitur. & menſuratur decoctio. & tertia pars hepſematis, id eſt uini cocti ſuperinfundit ei. & coquitur quouſq; habeat ſpiſſitudinẽ mellis. Ego autẽ, ſicut prędictus ſenex, coxi eã in lebete, & auferẽs & exprimẽs inciſi eam. & iterũ coxi in aqua. deinde exprimẽs & colans mẽſuraui. & iunxi uini dulcis decocti optimi tertiã partem. & coxi quouſq; habuit cõſiſtentiã. & feci ualde fortiorẽ huiuſmodi confectionẽ. & ille ſenex laudauit. fit autem & abſq; aqua huiuſmodi herba inciſa et expreſſa. Et fit etiã de flore eius ſuccus, inciſo eo & expreſſo. & cõfert in ophthalmijs. Oportet uero attendere in decoctiõe ne indureſ. poſt hoc autẽ dimitte infrigidari. & repone in uaſe. & obtura diligenter.

De natura ſucci centaureæ, & eius conſeruatione & utilitate.

Eſt aũt huius ſuccus, ut ſenſibiliter eſt dicere, ſtypticus, & ſiccatiuus, et calefactiuus, cum uirtute immanifeſta operãs, quã nõ eſt poſſibile exponere uerbo, neq; ad excogitationẽ uenire, ita eſt utilis ad multa.

Ad paſſiones capitis.

Cõfert enim dolori capitis qui fit propter multam aduſtionẽ ſolis, uel uini meri potationẽ, quãdo permiſcetur cum aceto et ungitur. Cõfert etiã ad ſudores capitis, permiſtus cũ uino, et unctus abraſo capite. Iuuat etiam ulcuſcula quæ fiunt in capite ſpiſſa & parua & rubicunda paruis papillis ſimilia: & phygethla ſpiſſa & parua et rubicũda: permiſtus cum aqua & unctus abraſo capite. Confert etiam ad furfures cum aceto, abraſo & prælauato capite cum aqua ſalſa.

Ad paſſiones oculorum.

Confert etiam ad cãcros oculorum aſperatos, & ad pruritum oculorum, et cicatrices albas, & caligines, et ſycoſes. & cõmuniter ad omnes antiquas diſpoſitiones oculorũ. Mitigat etiã phlegmonas oculorum & dolores quãdo ungitur deſuper. & rubicundos & ſanguinoſos oculos ſine phlegmone ſi ungatur cũ aqua. & ſimiliter approximata cum aqua curat hordeolum.

Ad paſſiones aurium.

Mitigat etiã aures phlegmone laborãtes & dolentes, ſi apponatur in quãtitate lentis cũ aqua roſata uel uino. Sanat etiam ulcera quæ ſunt in auribus, cum uino. Et etiã cõfert auribus ſanie manãtibus, et humidis, et fœtidis, ſi cũ uino auſtero colluantur, & poſtea cũ uino ſolo. Confert etiã ad ſonitus auriũ, permiſta cũ aceto & infuſa. & ad difficultatẽ auditus cũ ſucco raphanidis. Iuuat etiã ad pulices & cimices. & cõſequenter ad omnia alia quę ingrediũtur ad porũ auditus, cũ aceto permiſta. proprie uero ad cimices cũ oleo. Mitigat etiã phlegmonas quæ fiunt in poro auditus in ſuperficie, & rubores, & quaſſationes auriũ, cum uino.

Ad paſſiones narium.

Confert etiam ad narium ulcerationes, & putredines, & fœtores, cum aceto. & ſiſtit fluxũ ſanguinis narium cum aceto permiſta, & cũ lixiuio poſita. Iuuat etiam fracturas narium, ungendo narem quæ patitur, ab intra & ad extra.

Ad paſſiones oris & partiũ eius.

Confert etiã ulcerationi oris, ſi ungat cũ aqua. & alcolis tam albis quàm nigris, in pueris quidẽ cum aqua, in perfectis uero cũ uino auſtero colluta. Confert autẽ putredinibus oris, et depaſcẽtijs malignis, ſi colluatur cum uino, et ungatur. Iuuat etiã os humidũ & fœtidũ, ſi colluatur cum aceto. Prodeſt etiã ſciſſuræ labiorũ, & gingiuis diu ſanguinolentis, & tumidis, et phlegmone laborantibus, et ulceratis, et corroſis: & etiam eis quæ pungunt in productione dentium, ſi colluatur cum uino, et ungatur. Confert etiã ad parulidas et epulidas, quę ſunt tumores gingiuarum, et pariſthmia phlegmone conflictantia. et communiter ad palatum et radicem linguæ cum aqua generoſe. Iuuat etiam ſynanchicos, ſi ungatur cum aqua. et ſimiliter cõfert ad eſcharas pariſthmiorum, aliquãdo quidem cum aqua, aliquando autem cum melle. Curat etiam cionida ſeu uuulam diſlocatam, uel relaxatam, uel phlegmone affectam, cũ aqua. Confert etiam poſt chirurgiam cionidi, ſi ungatur cum aqua hoc pharmacum.

Ad liuiditates oculorum.

Tollit etiã hypopia. id eſt liuiditates quę fiunt in oculis. et alias liuiditates recentes oculorũ. ſeu ſanguinem mortuũ, permiſta cum aqua & uncta, faſcia ſuper appoſita.

Ad pudenda.

Competit etiã pudendorũ et oſchei ulceribus, uncta cum uino. cõfert etiã rhagadijs, et thymis, et phlegmonẽ patientibus pudendorũ, uncta cum aqua. & annadibus pudendorũ cum uino. Generoſe etiã operatur et in depaſcẽtijs & nigroribus qui circa pudendum. et in extremitate uirgæ, quę dicitur glans. uſus autem in his eſt diuerſus. Accipitur enim de ſucco tantum quantum eſt nux: & de uino cyathus unus uel duo. & feruẽt ſimul. et de hoc colluitur locus quolibet die: deinde ſuperapponit ab extra hydromeli. Non oportet autẽ pudendũ trahere deorſum ut fluant liquores. ſed apprehẽdatur cũ ligaturis, ſicut multi medicorũ apprehendũt et ligãt: ita enim ualde multos uidi curatos ab illo ſene. et ego ipſe curaui nõ paucos.

Ad anum.

Mitigat etiã ſufficiẽter et phlegmonas ani cũ uino. et ulcerationes eius cũ aqua. et quaſſationes eius, uel depaſcẽtias, uel putredines, cũ uino. Confert etiã exituí ani colluta cũ aceto, demũ uncta.

Ad ungues.

Cõfert etiã quaſſatis unguib. et apoſtematis, ſuperligata faſcia.

Ad ſudores, eryſipelas & exfloratione.

Totũ autem corpus iuuat ad ſudores, cũ uino. &

& ad eryſipelas cũ uino. & ad exfloratiõnes ſimiliter.

Ad herpetem.

Siſtit etiam herpetas depaſcentes ſeu ambulationes, cum aceto. eos autẽ qui non ſunt depaſcẽtes, cum aqua. delet etiam impetigines, cũ aceto.

Ad combuſtionem ignis.

Confert etiam combuſtis ab igne, cum uino, abſq; ſuperligatione, abſterſo priùs loco cũ ſpongia infuſa in uino.

Ad ulcera chronica.

Confert etiam chronicis & antiquis ulceribus, uncta cum uino. in corroſis uero, cum aceto. & in putridis ſimiliter. Vſus autẽ fuit Appollonius in gangræna cum aqua, & circũcharaxauit locũ, ut ipſe dixit. ego enim non uidi. ſed credidi huic uiro, multum enim erat ueridicus.

Ad plagas.

Maximum autem eſt hæc ſuccoſitas pharmacum ad omnes plagas. plagarum autem aliæ ſunt ſuperficiales, & aliæ profundæ. at ſuperficialium aliæ quidem ſunt in diuiſione ſola, aliæ in quaſſatione, aliæ in apoſyrmate, aliæ uero uſq; quo emittitur os. ad hæc autem omnia excellens pharmacum eſt cẽtaurea. quia uero diuerſus eſt uſus eius, redeo ad eum. In omnibus igitur ſuperficialibus, ungitur cum aqua. uel ponitur in corio, & ſuperapponitur loco, & ligatur cum faſcia. In profundis uero, cum licinio cũ melle, & ſuperappoſitione faſciæ. qui modus etiã confert quando fuerit ſciſſio uſq; ad oſſa. Vidi enim ego tertiã partem cutis capitis apoſyrma pati: & curari illo modo per dies ſeptem. & aliquando nouem, & aliquando undecim. habet autẽ proprietatem hoc pharmacum non colligendi humiditates. Iuuat etiam per modum collyrij in plagis in quibus denudatum eſt os & nõ eſt magna diuiſio. colligẽs enim tu labia uulneris, immitte pharmacum, & ad conſolidationem ducet. & ſi futuram feceris, faſciã de panno uel corio pone in ſeptẽ uel nouem uel quatuordecim diebus. & fomentes cum ſpongia. In ſagittis autem, & aculeis, & calamis, oportet immittere hoc pharmacum ſuperappoſita faſcia. In percuſſionibus uero gladij, ſicut in duellantibus, ponatur in faſcia de corio, fomentato loco priùs cum ſpongia infuſa in oxalme, id eſt aqua ſalſa & aceto. & tunc utendo centaurea cum melle, dimittendo uſq; ad quatuor dies. Iuuat autem & in chirurgia, quando conſolidare uoluerimus, poſita in faſcia, ſicut in colobomatibus, & atheromatibus, & fauis, et adipiminibus, et ſcrophulis, uel aliquo tali. cõfert etiã & acrochordonibus, & ſimilibus, unctis per faſciam. conſolidat etiam plenas plagas cũ melle miſta. Ego autẽ uſus fui in cura duellionum hoc pharmaco, proijciens faſcias & ligaturas. et utẽs hoc pharmaco ſolo uſq; ad cõſolidationem.

Ad apoſtemata inciſa.

Summe etiam confert in apoſtematibus inciſis paruis & multis diuiſionibus, propter decorem, aut magnitudinem, uel loci ineptitudinem. quando igitur utemur in apoſtematibus ut dictum eſt multis aut paruis inciſiõibus, tribus aut quatuor diebus exugentes cum aqua ſalſa & aceto, diligẽter inungimus centauream cum melle.

Ad feras uenenoſas.

Confert etiam & in feris uenenoſis interficientibus, & non interficientibus. in apum quidem & inciſiuorum morſibus, uncta cũ uino. in reliquorum uero ſicut & hydri, & ceraſtę, & aſpidis, et araneæ, & ſcorpionis, & turturis marinæ, & mygales, & hammodytæ, & amphisbenæ, & baſiliſci, & dryini aquatilis, & praſii, & ſcolopẽdrę, & aſcalabotæ, & canis omnis, & proprie rabioſi, & leopardi, & crocodili, & ſimilium. uſus autem eſt diuerſus. ſtatim enim quod plaga facta eſt uel mordificatio, ſcarificare oportet eum qui in circuitu eſt locum. & in ipſo loco qui patitur facere unam diuiſionem profundam. & ſic mulgere & educere humorem. deinde in plaga ſuperponere collyrium. & deſuper faſciam de corio. & ſoluere per dies octo aut quatuordecim ad plurimum, & uino abſtergere infuſo in ſpongia. aquam uero nõ oportet adducere, & maxime in morſis à cane. quinimo abſtinere oportet à balneo uſq; ad annũ ex omni aqua. Vlcus autem in morſis à cane rabido conſtodimus inconſolidatum tempore multo, ſicut multi medicorum faciunt. ſecundum ueritatem tamen permittendum eſt conſolidari ſicut & alia ulcera in propriis temporibus. Ita enim & Appollonius curauit quẽdam genere gallicum, morſum à cane rabido. & ego curaui quendam iuuenem, dans bibendum pharmacũ iſtud. & aliquando ex ſuperabundanti cum oxymelite. In omnib. autem quæ œdemate intumeſcunt, per excellentiam confert, ſi ungatur cum ouo. Mitigare enim & replere natum eſt in omnibus extrinſecis. Tuſſes etiam mitigare uidi datum in fabæ magnitudine cum aqua. & ſtomachicis ſimiliter cum aqua. Purgat etiam choleram cum melicrato. & ſoluit craſſos & uiſcoſos humores, in quantitate auellanę cum aqua. Iuuat etiam aſthmaticos, & orthopnoicos, in quantitate auellanę datũ cũ oxymelite. Cõfert etiã ad ruptiones & uulſiones. & ſimiliter curat ſpleniticos, in quãtitate fabæ ægyptiacę datũ cum aqua. Iuuat etiã empyicos, in eadẽ magnitudine datũ cum aqua. & hydropicos in eadẽ ſimiliter. Cõfert etiam dyſentericis in quibus requiritur ſtypticatio & retẽtio. Cõfert etiã in dyſuria, in magnitudine fabę ęgyptiacæ bibita cum aqua. & in iſchiadicis in quãtitate auellanę datum cũ melicrato. operaẽ etiam in hydropicis, ſi inungatur cum uino, & bibatur cum aqua, uel hydromelite in quãtitate modica. Iuuat etiam matricẽ, & orificiũ eius, quãdo phlegmone laborat, ſi inũgatur cum uino. & ſimiliter ulcera eius. Si autem nigrę fiant, & putrefiant, uel ſint depaſcẽtia, oportet ut uino & alumine colluantur. Mundificat autem & matricẽ immundã, in quantitate unius auellanæ cũ aqua, bonũ etiã eſt in collutionib. mulierũ quidẽ cõmuniter, proprie uero matricis. Et hæc de cẽtaurea quidem in tantũ dicta ſufficiãt.

CL. GALENO ASCITVS LIBER

DE CATHARTICIS.

QVONIAM cognouimus qualiter Hippocrates de augmento humorũ locutus est, nũc demũ introduco medicũ qui de uirtute cathartícorum locutus est, ut prædictos humores posſit examinare: & expellere quę nocua sunt corpori. primum cõsiderãdo quomodo Erasistratus Homeri uersus cantabat. & Hippocratis libros amore medicinę per diuersas ciuitates, prouincias, & singulas regiones proficiscens, experimento cognoscit collegisse. et artificiose uitã & theoremata cõsummasse. & quomodo ordinãdo nobis medicinã derelictã, uoluisset perquirere ut posteris traderet. his omissis oportet nos cõmode rare ordinẽ disciplinę: ut hi qui post nos huiusmodi artis fuerint rectores, correctius teneãt ea quæ ab eodem uidentur esse composita. Fuit igitur solicitudo non tantum mihi, sed etiam multis desiderantibus gloriam, ut de cathartícis scriptis aliqua traderent, & propter senectutis obliuionem thesaurizarent sequẽtibus, purgationumq; genera & uirtutes et usus eorum diligenti solicitudine traderent, Dicendum est ergo in primis de cathartici uirtute, & officio eius. Ait Hippocrates, graciles, & facile uomentes sursum purgare conuenit, uultantes hyemem. difficile autẽ & medie crassos deorsum, æstatem uitãtes. Melancholicum ergo humorẽ deorsum purgare eadem ratione contraria apponẽtes. transitoriã uitam opponẽtes mihi: quia multũ laborauit ad explicandũ artem medicinę. sed de cathartícis tacuit, et nihil inde exposuit. nam si salutare esse cõspiceret, utiq; de his nequaquã reticeret, quod ille se fecisse cõmemorat. sed eius bibliothecã Romæ arsisse cognouimus. & librũ ipsum ibi crematum non dubitamus. proqua re liber de cathartícis ab eo scriptus nõ inuenitur, quem uobis scriptum tradere conamur.

De generibus carthartícorum.

Cathartícorum uero genera tria esse scripserũt physici. Primum trahendi, Secũdum euacuandi, Tertium purgandi habet facultatem. Et ex his tribus diffinitionibus, una quidem à loco, Altera à quantitate, Tertia à qualitate. A loco quidem, declaratur locus ab eo quod trahitur: quantitate ex eo quod euacuatur: qualitate ab eo quod purgat. Hoc igitur modo dispositio, quærendum est de significatione trahentis: habet nanq; genus tractionis, sicut à physicis dicitur, contẽplatiuã esse suam similitudinẽ cui cõparari potest, sicut & euacuãs, & purgans. Trahens uero simile est magneti lapidi ferrum trahẽti ad se, & sicut ceruus serpentẽ de cauernis narib. educit. Similiter purgatio à simili fit, & ecõtrario. A simili, quãdo lacticinia mucos aquosos, & tenue phlegma purgant. A cõtrario, quãdo colocynthis et elleborus phlegma purgat.

Virtus nãq; quæ ad se trahit, dicit græce helctice. quæ autẽ educit, epispastice uocat. attrahẽs adiutoriũ fit, quãdo sanguis de naribus fluit. & quãdo uentosæ hypochondriis imponunt. Nunc quidẽ iam diximus omnem detractionẽ, medicinæ esse calidæ & humidæ, dicentes q̃ dulcia sola, omnia secundũ qualitatẽ suę dulcedinis tanto plus calore participãt, quãto dulciora fuerint. & quãto minus dulcia, tãto frigidiora. & ideo phlegma aquosum & magis tenue educit detractio. De aloe.

Aloe igitur in se habet aliquid cathartici, sed humorum non est purgatorium. sed stercus & choleram purgat. quare falluntur qui dicũt aloen nõ esse amaram & stypticæ uirtutis. apta est ergo stomacho. & cholerã de uẽtre & intestinis educit, & non de alio. hæc ergo irritationem uentris, & depositionem per naturalem meatum facit. bene ergo antiqui ad similitudinẽ cholerici de uentre uel intestinis humores esse purgãdos dixerũt. & eos stercora esse diffinierunt.

De colocynthide, scammonia, epithymo, & elleboro.

Colocynthis uero in tertio gradu est calida & ficca: scammonia autem in primogradu ponitur. nihil ergo erit admirandum, si aloe frigidę & calidæ temperantiæ sit, & cõdensatoriæ, & extenuatoriæ. Veniamus igitur ad epithymũ & elleborum. ergo cathartica sunt, & melancholicũ purgãt humorem. nam calidę & siccę sunt temperantię. Intelligere iam debes q̃ duplex est siccitas in eis, & una pars ignea. & extenuatoria sunt natura. frangendi nãq; & incidendi pinguẽ habent facultatẽ. & enim elleborus & epithymum tenui & calida natura cõsistunt. & frigidam & terrestrem habẽt substantiam, id est humorem purgant melancholicum. & à contrario medicinæ.

De cathartícis purgantibus superiorẽ uentrẽ.

Quærendum est quæ qualitates medicaminũ superiorem purgent uentrem, & quę inferiorem. Nam quæcunq; medicaminum calidæ & siccę & ignitæ substantiæ uel spiritus compositę sunt, hęc per uomitum purgant uentrem. ex quibus primũ est elleborus albus. & quæcunq; terrestri substantia participant, inferiorem purgant uentrem, ut sunt lepis, colocynthis, et elleborus niger. & quęcũq; admista, scilicet aere spirituali & terrestri grauitate, hęc superiorẽ purgant uentrem & inferiorem. & q̃ colocynthis caput purget, experimẽto testamur. quia lenis est, & lanuginosa, & tumenti ua. & ideo purgat superiora. & si datur ʒ.i. cũ mulsa, ex capite purgat phlegma. & eadem ratione cę tera cathartica perpendunt: quæ à multis per longum tempus inuenta sunt sapientibus. Nunc autẽ quia de cathartícis & purgatorijs disputare statuimus: In primis quæ purgãt choleram rubram quęrendũ est. Ergo purgat choleram scammonia, agaricum

agaricũ, aloe, succus herbæ heliotropij. Phlegma A educit coccus cnidius, lacterida, euphorbium, colocynthis, elleborus albus. Nigram uero cholerã purgat epithymũ, polypodiũ, niger elleborus, & prasii succus. Sanguinẽ educit porri succus, malua agrestis, herba mercurialis, liliphagus. & hoc ad exemplũ proposuimus, ut quis amator bonorum operum qui ad hæc arcana desiderauit accedere, ex his quæ proposita sunt cętera doceat cognoscere. Mihi autẽ tempus est ad alias passiones transire, id est locales. & per singula loca cathartici operationes exponere. Oculis nanq; adhibẽda sunt purgatoria medicamina, & auribus, & naribus. Cathartica autem lateri, thoraci, uentri superiori, & intestinis superioribus, hepati & simæ eius parti, & spleni. Cæterum oculi purgan- B tur per lachrymas, per nares, per mucos. Os, per phlegma & saliuam. Mamillæ, per lac. Thorax, per tussim & sputũ. De stomacho uero educũtur cibus, & phlegma, & omnes humores, & cibi indigesti, & lumbrici rotundi. Ex hepate & simo eius, humores per uẽtrem educendi sunt, ex gibbo autem, per urinas. De splene uero, humor melancholicus, & sanguis fęculentus. De renibus, sanguinis superfluitas, & lapidũ imminens periculũ. Ex matrice, sanguinis ichores. De uesica, urina. Ex maioribus intestinis, scybala, & lumbrici lati. De extremo intestino, ascarides. De cute, corporis pediculi, & lendes, & sudores. Sed & sanguinis fluxũ ex matrice factũ uentosa in mamillis posita restringit. & phlebotomia in contraria parte C facta. & sæpius irrationabiles impetus sanguinis, ligatis coxis retinemus. et qui fiũt ex naribus. purgare autem uolentibus, per phlebotomiam adhibendum est adiutoriũ. & considerandum est quãtum sit materia in purgãdis. sed hæc purgatio cathartícorum purgationi cõpaginatur, & compatiẽ quid modice, sicut herculeus lapis ferrũ ad se trahit, & electrum fricatum paleas, & ceruus spiritu suo serpentẽ de cauernis, & serpẽs spiritu suo mures ad se trahit. Sed reuertamur ad propositum. et ostendamus non solum cõpatientes rationes extrahere, sed ipsa utiq; medicamenta de capite, & thorace, & pulmõe, & hepate, & stomacho, & renibus, & uesica, & arteria, & neruis quæ optima sunt, extrahunt. & siquis se approximauerit natu D ræ cogitãdo, uidebit non solum propriam in humoribus habere uirtutẽ proposita medicamẽta, sed in partibus membrorũ corporis prædictũ ministeriũ medicamentorũ faciunt uirtutes. Quidã autẽ nos culpantes directo extenso supercilio, directi sunt ad fallaciam, ut dicant cathartica experimenta longa esse ab experimento. Etenim naturalem cognitionem admittentes facti sunt hæretici male intelligendo. & non discernentes uirtutẽ & naturam splenis, & renum operationes, confitentur utiq; dicẽtes quod esset talis materia medicamínum quę has posſit habere uirtutes. Si autem uerũ est, sicut uerũ cõstat esse, ut aliqua expedientia credantur esse localia medicamẽta, in hepatis

aliàs tractioni

passiones festinanter adhibẽda sunt adiutoria, & natibus similiter, & in collo, & in intestino, & uesica, & splene quod ad hoc fuerit utile, neq; medicamen ad patientes locos adhiberi potest. sed ęqualiter singula suũ prębere beneficiũ. Ex quibus manifestũ est quæ sunt medicamẽta ad humores uel ad corporis mẽbra expedientia. nam si nõ est admirandũ quod alia sunt coprotica, id est tantum stercora mouẽtia. alia hydragoga, id est humores liquidos et tenues et aquosos educẽtia, spissos humores nõ deponẽtia. alia uero choleram rubram. alia autẽ nigram. alia phlegma. alia sanguinẽ sunt deponentia. & cum alia caput purgent, alia thoracem, alia pulmonem, alia hepar, alia splenem, quędam etiam in uentrem purgent humores, quædã renes, quædam uesicam, quædam matrices, quædam intestina tenuia, & arterias, & neruos, et musculos, & quæ horum omnia sunt purgatoria, diuersas habent uirtutes, disce si potes species eorũ quæ experta sunt ad purgãdum superiorem uentrem, & eorum quæ ad inferiorem.

De simplicibus medicinis.

Volo igitur dicere de simplicibus medicamentis quę Græci hapla uocant. Ergo colocynthis caput purgat, & phlegma. scammonia autẽ, corpus superius & inferius, & caput, & phlegma cũ chole ra. quia natura eius calida & ficca tenuẽ habet substantiam, generans tractoriam uirtutẽ. Si quis igitur simplicia medicamenta scire desiderat, requirat, & inueniet uirtutem suã in primo gradu esse calidam, & acutissimã ad purgandũ. lacterida ecõtra purgatoria est phlegmatici humoris, semen eius moderate in gustu est dulce. & dictũ est dulcia mediocriter esse frigida.

Oculorum cenotica, quæ ex oculis lachrymas educunt.

Oleum amygdalinum, nucinum, & laurinum, & anethinũ, opobalsamum, centaurea, succus rutæ, succus chelidoniæ, cepæ, castorium, chalcanthum, stypteria, sinapis, ammonia cũ, mel, crocus, & alia plurima. sicut in dinamidijs diximus, oportet prius per cathartícum corpus purgare.

Aurium cenotica.

Aures purgat mel, uinũ, oleũ nucinũ, & amygdalinũ, cepę succus cũ adipe plurimo, aphronitrũ cum melle & aceto, hydromeli & acetũ, nitrũ mistum cum uino, oleum roseum, succus betæ.

Narium cenotica.

Purgat enim nares succus betæ, cepæ, elateriũ, piper nigrũ, sinapis, pyrethrũ, hyssopus, thymus, elleborus albus, strutium, euphorbiũ, cardamomũ. Purgat caput per os staphisagria, piper, sinapis, pyrethrũ, hyssopus, thymus, & alia plurima quæ in dinamidijs scripta sunt, & gargarismata. Lac in mamillis reuocat ptisana, semẽ fœniculi.

De purgantibus pulmonem & thoracem.

Pulmonis & thoracis cenotica. Purgant pulmonem & præcordia daucus, papauer nigrum, semen lini, thymus, anisum, piper, costũ, sulphur, scylla, amygdalæ, iris, mel, orobum, prasium, capita

pita porri,& alia plurima quæ in dinamidijs pos-
sunt reperiri. Est autem confectio ad purgandum
experta. Styracis, terebinthinæ, sandarachæ, ma-
stiches, medullæ ceruinæ ana 3.i. luuat stomachi-
cos, pleuriticos, phthisicos, & omnem tussem.

Superiorum uentris cenotica.

Vomitū facit cedri cortex cū oxymelite. Sina-
pis cū mulsa, ellebor⁹ albus, ireos puluis cū mulsa.

Intestinorum tenuium cenotica.

Purgat nāq; in intestinis crudos humores, & in
digestibiles cibos, & lumbricos rotundos exclu-
dit semē tithymalli, & opos eius cum caricis, aut
cum dactylis comestus, iris, herba mercurialis,
thymi decoctio, aloe, absinthiū, abrotanū, et alia
quæ in alijs commemorauimus.

Hepatis simorum cenotica.

Purgat ea polipodium, lacterida, canubea cum
absinthio & lupinorum apozemate.

Hepatis gibborum cenotica.

Purgat nardus celtica, squinantum, agaricum,
gentiana, absinthium, peucedanum, opobalsamū,
myrtus. Splenis cenotica.

Purgat splenem elleborus niger, epithymum,
polypodium, agaricū, capparis cortex, scolopen-
dria. Renum cenotica.

Purgat renes apij semen, fœniculi semen, dau-
cus, asarus, squinantum, sanguis hircinus, grami
nis decoctio.

Matricis cenotica.

Sanguinem educit pessarium cinnamomi, sa-
bina, calamus aromaticus, absinthij decoctio, arte
missia, dictamnum, elleborus niger, sicut in dina-
midijs continetur.

De prouocantibus menstrua.

A Per impositiones prouocāt menstrua calamus
aromaticus, castorium, lupinorū decoctio, ruta,
piper, melanthium, balsamum, pęonia, artemisia,
dictamnum, lapathij radicum decoctio.

Vesicæ cenotica.

Euacuant & purgant uesicam asarum, apoze-
ma acori, amygdalę amaræ, absinthium ponticū,
semen balsami, bryonia, pæonia, semen liquiritię,
pulegium, dictamnum, dracontij radices.

Renum & uesicæ lapidis cenotica.

Lapides frangit cardamomum, oleum amyg-
dalinum, bdellium, semen fœniculi, amygdalæ a-
maræ, lapathij radicum decoctio, lini semen, saxi-
fraga, electrum, id est succinum, sanguis hircorū,
semen oleri satri.

B Scybalorum cenotica.

Sunt mel, sal, fœnigræci decoctio, maluæ deco
ctio. Ventris cenotica.

Aloem & salem cum melle coquas & subijce.

Aliud mirabile medicamen.

†Myrtę, ceparum succi ana 3.i. mellis 3.ij. In tru *dias myrrhæ*
liones coquas, & subijcies ut pastillos.

Sudoris cenotica.

Sudorem educunt uinum cum oleo irino, & o-
leum chamæmelinum, & anethinū, & sicyoniū,
& alia. Per os data hæc prouocant sudorem, sta-
phisagria, pulegium, sisymbrium, artemisia, co-
stum, libanotides, casia, cinnamomum, agaricum.
Quæ per suffumigationē sudorē mouēt, sunt ca-
storium cū pulegio. semen balsami, bdelliū. Quæ
pruritum mouent, sunt porrum, alliū, caulis, aspa-
ragus, pastinaca, ruta, cardamomum, raphanus,
omnia salsamenta. Et hæc de simplicibus quę per
longa tempora colligere potui habeas experta.

CL. GALENO ASCRIPTVS LIBER

DE GYNÆCEIS, IDEST

De passionibus mulierum.

Nicolao Regio Calabro interprete.

E passionibus mulierū & ma-
tricum utile præuidi uobis scri
bere. Superuenientium diuer-
D sarum & plurium passionum D
in matrice, aliquę periculosę &
insanabiles fiunt. ob quam tur
pitudinem nō præferendā cen
seo, quoniam abscondere periculosum est. Fit igi
tur in ore matricis dolor & symptoma forte. & si
cito non occurratur, uulnera in ipsa fiunt. Et quā-
doq; ad hypochondria suppositā suffocationē fa-
cit. & ad cor dolor superuenit fortissimus. & no-
minata consequitur amara saliua, uelut si aceto et
aqua os adimpleatur. & tibiæ frigidę fiunt. & ca-
put et lingua formicitāt, & uox deficit. Cura. Sub
matrice ponenda est lana inuoluta balsamo, aut
oleo amaricino, aut alio qualicunq; bene redolen
ti. Naribus uero offer asphaltum molle. & uomi-
ca cum capillis nigrientibus, aut pennis coruinis
in acetū immissis peruomica. offer naribus sternu
tamēta. & soluto ore & lingua ad loquendū, bibē
dum est castoriū cum uino. et digitū tinctū in oleo
naribus offer. Lana autē suppolita sit donec sane-
tur. quia si tolletur, reuertet passio. Si autem ma-
tricis descēsio in uesica dolores magnificet, et fiat
formicatio tibiarū, & urina concludatur, dum uis
sanare, huic offer bene olentem myrrhā, & omne
suauissimi odoris quod inueneris. Ad matrices
uero appone inolentas suffumigationes usq; dum
restituatur. Fumigatio.

Ad matricum suffocationes, si uox deficiat, &
ad periculum mortis deuenerit, ut per os potio-
nes recipere non possit, suffumigatione succurri-
tur. Rutam uiridem frica, & cōfert. Item sulphur
cum aceto naribus impone. Item asphaltū in car-
bones pone, et nares suffumiga.

Potio

Potio ad id.

Succus urticæ colatus datus in uino aut meli-
crato, mox iuuat. Itē in periculo castoriū in uino
bibat. Aut castorium, & anisum in oxymelite.

Sternutatio ad idem.

Elleborum album, asphaltum, castorium tere,
& offer naribus.

Pessarium ad idem.

Ruta cum melle bono linias os matricis. Ad
idē. Lenticulas infunde in uino, & postea tere, &
uellere calefacto collige, & appone. mirificū est.

Item quæ in pectine habent dolores
quasi uespam incidentem.

Apium tere cū castorio & adipe anseris, & pes-
sarium impone.

Item ad eas quibus facta est aphonia
de suffocatione matricis.

Picem in lanam mollem inuolue, & pessarium
impone.

Ad dolorem matricis propter absti-
nentiā uiri, ut contingit sæpe uiduis,
& uirginibus, & quarum uiri diu-
tius absunt.

Fit autē illis dolor, nausea, saliua, tibiæ frigent.
& quæ in matricum suffocatione contingunt pa-
tiuntur. Ad eius curam adhibenda sunt quæ in
gynæcia Cleopatræ leguntur capitulo decimo.

Item febris acuta, eleuatio uentris & duritia,
dolor renum & stomachi, anaptæ, nausea phleg-
matica, aut quasi acefoz, aut cholerica. Vrinæ
detentio, strictio uentris, fastidium, sitis aspera, lin C
gua nigra quasi attramento tincta, dolor cerui-
cis & in genis, tempora saliunt & oculi. dolent
extremitates digitorum & ungulæ. & si in natu-
ra deponent digitum, sentiunt magnum calo-
rem, & siccitatem, & duritiam, & strictum os ma-
tricum. Axungiam porci uirginis cum melle adu
na, & post balneum suppone. hoc etiam ad om-
nem passionem matricis prodest.

Item ad illas quę tumorem habent, nec
faciunt aliquid sanguinis.

Adipem anseris misce in lana & suppone.

Item ad eas quæ ante & retro patiun
tur in coxa, & per totum uentrē, neq;
surgere neq; dormire possunt.

Butyrum, medullę ceruinæ misce, & utere. D

Ad dolorem matricis.

Ceræ citrinæ, ceruinæ medullæ, terebinthinę,
adipis anatis, opij obolos ij. cum oleo cyprino ute
re in pessario. facit ad ignem sacrum, & febrem,
in fistulis apostasim, atq; caliginem, & punctionē,
& ulcera, & alia multa.

Item ad pectinis dolorē, dorsi, & uentris,
& frontis. & quandiu stare non potest.

Adipem anserinum & myrrham cum mero ui
no teres, & in linteo pones.

Ad eas quæ dolorem matricis patiun
tur si cum uiro dormiunt. si hæc passio
perseuerat colicæ fiunt.

Vniuersaliter autem hæ latas uenas habēt pe-
A nitus libidinosæ. natura tumescit plus intus q̄m fo-
ris. patent palpebræ oculorū quando cōcumbūt.
curabis sic. Lac mulieris quæ masculum lactat, &
cerusam misce, & calefac, & pone pessariū in ore
matricis. Item galbano cū rosis simul utere. Item
oui assi inure modicum & ros. impone pessario.

Ad inflationem & apostemata matricis.

Butyrum cum opio & rosis aduna, & in melle
pessario appone. Suffumiga sic, ceram, terebin-
thinam. uel sagapenum carbonibus appone, su-
perpositō emmoto.

Si lumborum dolor, & circa matrices
prurigo, in natura, & in uentre humi-
dior. tunc nanq; iam patet se rheuma-
ticam factam. Cura.

B Ireos radicem succo mali granati misce: & eccli
gma facies postq̄ urinam fecerit.

Ad cancrum matricis, cuius hæc sunt
signa, dolor in uentre & sexu, ut putet
se spinam uel lignū in corpore habere.
aliquādo effusio sanguinis cum urina.

Betam syluaticam, & alumen scissum, & nitrū
in ligno tere, et cataplasma impone. Item succum
solatri cum adipe anserino in pessario. Item rapha
num tempera cum eo, & utere.

Ad ulcera matricis.

Ceram, myrrham, & adipem porcinum, cum
melle in lana suppone. Item oui testam assam, sise-
lon cum rosis misce & impone.

Ad matricem frigidam.

C Si frigida fuerit dolet, & sanguinem profert.
frigidus sudor superuenit. Cura.

Terebinthinę, mellis, adipis anserini. ana mi-
sce & utere. Item artemisiam, adipem anserinum
oleo rosarum misce & impone.

Signa uentositatis matricis.

Renum amotis & intestinorū. conducit ei uen- *
trem & clausa dolorem concitant. Cura.

Myrrham in nigro uino bibat scilicet tempera
te. Item medullam ceruinam tere, et misce rosis ad
crassitudinem mellis, & fac pessarium.

Matricis hydropicæ signa.

Nares mucosæ, oculi nigri, torpet per loca ca-
lida. Cura.

Cyminum, uuam passam, sal modicum pinse,
D & misce. & pessarium appone. Item rubi radicem
coque, & bibat ieiuna.

Ad matricem clausam.

Bdelium tempera, & appone, ac suffumiga.

Si matrix exiuerit, & tardauerit, &
foris uulnerata fuerit.

Terebinthinæ, medullæ uitullinæ, opij, croci,
rosarum, cicutæ pessarium impone.

Ad hæmorroidas in ore matricis.

Coronam spinæ tere, & superaspergе.

Ad rheumatismū album, uel aquo-
sum, uel rubrum, uel sanguineū, aut
nigrum sine dolore, aut cum dolore.

Cura.

Sanabis sic. Papauer cum uino nigro bibant.

&

& testam oui contere, & appone in capite suiũ A ceræ cum olibano, & impone. Item acaciam tere cum aceto, & appone in lana.

Signa matricis plenæ humoribus.

Vlceribus nimis impletur. extrema oculorum fiunt sanguinea, febres assiduę & acutę. Cura.

Cyperum & rutam cum uino albo temperata ieiuna bibat ad cotylam unam, & non plus.

Ad effusionem sanguinis matricis.

Grana uuæ siccę tere, & cum uino da, aut folia uiridis maluæ.

Si ex partu contingit sanguinis fluxus.

Corion basilicon incẽde, & tere, & cũ aceto inuolue, & impone in pessarium. Item lapathij succo intinctum pessarium appone.

Si ex partu natura plagata fuerit. B

Testiculos tauri etiam solue cum aqua frigida, & cum rosis liquefactis lineo in panno cum modico croci impone.

Si uero consuetudine super menstrua uenerit.

Cineres uitis teras, & in linteo imponas. uel calcem teras, & similiter apponas.

Potio ad idem.

Radicem myricæ & corticem tere, & cum uino bibat. Si matrix ex partu ulcerata fuerit.

Helenium butyro ueteri misce, & fac pessarium, & suppone.

Ad consuetudinem prouocandum.

Piperis grana commisce staphisagriæ, da post balneum cũ uino, & cito subueniet. Item centaream tere cum foliis in aqua, & fac pilulas, & im- C pone ori matricis. Item rubiam, nigellam, & myrrham ana cum uino bibat.

Ad rhagadias in ore matricis.

Coronã spinæ, gallas omphacinas tere, & unge adipe anserino, ut adhæreat puluis, & super sparge. facit & ad condylomata.

Ad eas quæ non prægnantur.

Castorij. piperis grana, xij. uino cõmuni simul temperata cum pulegio bibat.

Vt non conceperit.

Nitrum in ore matricis in modum ciceris post concubitum mittat.

Vt cognoscat si sua culpa, aut culpa uiri est quod non concipiat

Vasa fictilia duo signa, intus posito hordeo, & ibi fac eam & eũ urinare, & pone in loco frigido per xij. dies cuius hordeum ingerminauerit, eius culpa est.

Vt cognoscat an prægnãs masculũ uel fœminã in utero habeat, & cognoscat si sua culpa aut culpa uiri nõ cõcipiat.

Apium cum radice sua capiti eius appone ipsa ignorãte. & si primo nominauerit dum loquetur masculum, masculũ: si fœminam, fœminã pariet.

Vt fœmina concipiat.

Vuluã leporis siccã tere, & ambo bibãt et edãt.

Vt cognoscat si conceperit.

Si collum calidum habet, dorsum frigidũ, concepit. si uero æquale corpus, non.

Ad eam quæ prius fœcunda fuerit postea sterilis facta est.

Folia mali granati sicca tere, & cum melle fac pessarium digitorum quatuor, & post purgationem impone, diebus tribus, ut nõ tollatur. Et uuã passam cum granulis suis tere, & fac pessarium ut dictum est. & quando coagulata stillauerit, cognoscat uirum.

Ad uiolatam ut non cognoscatur.

Alumen scissum, gallas omphacinas cũ uino aminęo tere, & fac tẽcathisma. Item cum succo *aliàs prochi-* pastinacę collige, & fac ad magnitudinem orobi, *risma* & apponatur per unam horam antequam coeat.

Ad tumorem uberum.

Betam oleo coque donec soluatur, & sic tere, & simul seram solue, & cataplasma impone.

Item ad ubera ulcerata.

Portulacã tere cũ oleo rosæ, & linteo impone.

Ad duritiem uberum, & inflationẽ, & ulcera, & crasitiẽ, & omnẽ passionẽ.

Caulem uiridem tere, & cataplasma fac. Succum autem eius spissum line.

Item ad ulcera, & cancrum, & diatasin.

Folia hedere coque fortiter, & cataplasma, & ex apozemate fomenta.

Ad lac augendum.

Lumbricorum uiuorum drach. i. tere, & cum melle bibat ut non cognoscat. Item lac uaccinum aqua calida salsa uel marina fomenta, & postea cum uino calido bibat.

CL. GALENO ASCRIPTVS LIBER

SECRETORVM AD MONTEVM.

R OGASTI me amice Montee ut describerem tibi librũ in medicatione ægritudinum secundum experimentum medicinale, & cõsiderationes rationales ex eis, quę expert⁹ sum in multis sapientum & bonorũ in cultu legis. feci igitur illum, & posui ipsum ex secretis quæ non est necesse propalare unicuicę hominum, timendo ne fiant pigri, confidendo in ipso, & dimittant quod necessarium est in scientia radicum & ordine capitulorum super quam est fabricatio artis. Et ego quidem scripsi tibi in illo secundum mensuram uirtutis, & fideliter. Dico igitur quod substãtia subiecta generationi & corruptioni mutatur in qualitatibus suis. Quæ sunt caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas. quæ adinuicem agunt & patiũtur. & eorum æqualitate, complexionis existit bonitas. Quod est, quia complexio est factorum substantiæ cuiuscunq; membrorum

rum animalis propria. Complexio igitur est sub- A stãtia corporis, & natura eius. Et postea sunt res sequentes complexionẽ necessario, & sunt odores, & sapores, & colores, et durities, et mollities, & lenitas. Natura uero de tribus dicit rebus. quarum una est complexio, secũda est uirtus rectrix, tertia est compositio. Et quamuis ars quæ solicita est de corpore, sit una, sicut uerificatũ est iam in libris alijs, tamen partes eius sublimes sunt duæ. quarũ una est regimen sanorum. & altera est curatio ægrorum. & sunt ambæ in operationib. suis diuersæ. quia ambarum prima intendit ad conseruandũ corpus secũdum dispositionẽ in qua est. & secũda intẽdit ad permutandũ ipsum ab eo secundũ quod est. Et quoniã sanitas antiquior est ęgritudine & sublimitate & tempore, tũc necesse est no- B bis ut acquiramus in primis qualiter cõseruemus sanitatẽ. & post illud, qualiter sanemus ægritudines sanatione bona. uia autẽ cõmunis ad inueniẽdum eas ex rebus duabus est, ut sciamus dispositionẽ quam nominauimus sanitatẽ quæ dispositio sit. quia nõ possumus seruare ipsam quãdo existit, nec reducere ipsam quãdo corrumpit, nisi sciuerimus quid sit. Nos uero iam processimus, & ostẽdimus quod sanitas similium partiũ est æqualitas. & quod sanitas membrorũ compositorũ cõpletur positione membrorũ similium partium, & eorum numero. Illud uero quod surgit per conseruationem horum membrorũ, est post cõseruationem sanitatis. sicut si corpora nostra nũquam finirentẽ nisi per dolorem communicantẽ eis, nõ esset C nobis ars necessaria qua sciremus læsiones eorũ omnes. Genera autem ægritudinũ corporum nostrorũ, et corruptiones eorũ, sunt duo, quę eis sunt necessarię, quæ sunt ex operatione caloris innati. & sunt eis corporibus à principio esse corporum radices. Et ex eis quę non sunt necessariæ, & nos nõ sumus eas mouentes, quæ quidem corrũpunt corpora nostra non minus illis necessarijs. Et ego quidem sum distinguens unumquodq; duorũ generum secundum se. Dico igitur q̃ principiũ nostri esse est ex sanguine & spermate. uerumtamen sanguis est materia properans in receptione eius quod descendit. Et nos quidem intelligimus per materiam hylen, sequẽtem formã in omni parte. sperma autẽ stat loco factoris. & unũquodq; istorum duorũ est compositũ ex elementis ex quibus compositum est alterũ. & nos quidẽ demõstrauimus ita in libro quem edidimus de elementis secundum sententiam Hippocratis. Veruntamen in mẽsura mistionis specierum diuersificanẽ. quia plus est in spermate. & iam nos quidem demõstrauimus secundum quod diximus. & testificati sumus illud in libro de morbis & accidentibus, & mihi quidem uidetur ut uadam ad fundamentum sermonis in arte medicationis per experimẽtum, & considerationẽ, & copulationẽ, et abbreuiationem sermonis, & appropinquationẽ locutionis.

Frater Montee, iste magis iuuatiuus liber est quem composui in medicina. omnem nãq; descri- ptionem eius expertus sum multoties in complexionibus comparibus. Descriptiones autem quas diximus in almemiri, id est pharmacorum, & est liber qui nominatur de medicinis compositis, nõ sunt nisi compositiones quorũdam quos dixi, sicut Archigenis & Archelai & Seueri & aliorũ, quibus si uteretur aliquis secundum quod dixerunt, non fieret iuuamentum per eas. immo generarent ęgritudines. uerum ego rectificaui eas, & exercitaui super errorem qui est in eis. prima ergo descriptionum eius quas ego composui, est descriptio medicinæ huiusmodi.

Ad stuporem, & frigus, & paralysim.

Vir quidam sexagenarius fuit, super quem uincebãt humiditates superfluę, & uentositates phlegmaticæ. & erat mollis corporis. & ipse quidem conquerebatur de stupore in corpore suo, & frigore addito, & inceptione paralyseos. composui ergo hanc confectionem, quæ est medicina multorum iuuamentorum. & ego quidem iuuamenta ipsius dicam, post artem eius. Cuius quidẽ permistio. ℞. euphorbij, croci, casiæ lig. cinnamomi, apij, acaciæ, costi amari, spicæ, gummi arabici, seminis urticæ, granorum alkerua, bdelij, olibani, sumach, ellebori, sulphuris citrini, styracis calamitæ, piperis albi, omnium ana ʒ. vi. rosarum siccarum, pyrethri, arthanitæ, sethefusiæ, seminis apij, omnium ana ʒ. iiij. seminis albedarogiez, id est ammeos, seminis taraxacon, amborum ana ʒ. medullæ cartami, zingiberis, amborum ana ʒ. iiij. tere & cribella. deinde infunde in uino antiquo tribus diebus, donec fiant sicut mel. deinde fundatur super ea mel crassum despumatũ. Deinde misceatur & fundatur super ea ex oleo balsami mensura unciæ unius. deinde ponatur super ignem leuem, & bulliat ebullitionibus duabus leuibus. & fundatur in uase uitreo. & dimittatur sex mensibus. & quanto plus antiquatur, tanto est melius ei. Vsus est ea uir, & conualuit usque ad quartam hebdomadem. Et dosis quidem eius est ex aureo usq; ad ʒ. iij. Quod si ille qui utitur ea fuerit adolescẽs, sumat ex ea ʒ. i. & s. Hæc autẽ medicina cõfert morsui facto à cane rabioso iuuamentum manifestũ statim. & dolori qui fit in acumine uerticis antiquo, & cui radũtur pili capitis. Deinde accipit D de hac medicina pondus aur. unius, & soluit cum aceto uini, & linitur cum eo caput. et ad dolorem dentium fricatur cum ea. & ad dolorem auris soluitur cum oleo balsami & colatur. deinde destillatur in aurem. & ad anginam datur in potu cum aqua in qua cocta sunt seuestem & anethũ. & deglutitur post ipsam butyrum tepidum. & similiter ad asthma, & splenem ʒ. i. & s. cum aceto in quo decoctæ sunt radices capparis & tamarisci. Et ad renes, & ad dolores eorum cum aqua in qua decocta est calaminthe fluuialis. Et ad serpentes in uentre ʒ. i. & s. cũ aqua in qua decocti sunt cortices granati dulcis. Et ad hæmorrhoidas aure. i. cum uino antiquo. Et ad dolorem hepatis, & stomachi, & ad hydropem. itaq; quando est comple-

xio decliuis ad frigus. Ad ultimũ uero serua à me secretum magnum in omni medicatione tua. Caue igitur multiplicationem calefactionis, & inclina ad frigidationem, per comparationem & non absolute. & incipe in propinquitate complexionis hominis. & hic quidem est locus considerationis. serua igitur hunc modum curationis, & intellige ipsum. & fac medicinam, immittens species boni odoris aromaticas. est enim electuarium magnum, & nõ errabis si deus uoluerit. Et fuge à stupefaciente oculum, nisi raro, & apud necessitatẽ. nam faciet festinare ad eum qui utitur ipso debilitatem tunicæ corneę. & hoc iterum considerandũ est. intellige ergo ipsum.

Ad phrenitim & tussim siccam, & febrem conclusam,

Medicina autem Austri qui est ex illis de Luca, quoniam conquestus est mihi de phrenitide & apostemate in cerebro suo ita quod permiscebaẽ. & fuerunt cũ eó calor, & tussis sicca, & dolor capitis intolerabilis, & febris conclusa. Et iam medicati fuerunt ei quidam medicorum, & erraverunt super eum. Incepi ei uti huiusmodi medicina, & sanatus est usque ad hebdomadam unam, cuius permistio. ℞. psylli infusi in aqua cucumeris indi. deinde extrahatur, et coletur cum cribro, & coaguletur cum rob uuæ leui igne, & sumatur dragaganti albi, gummi arabici, medullæ se. citruli, & medullæ cucumeris, & medullæ se. cydonij, medullæ se. cucurbitæ, medullæ amyli, sandali, seminis portulacæ, se. malauisci, omnium ana pars i. terantur contritione bona. deinde miscentur coagulato. i. rob. & administrentur de eo omni mane 3. iiij. & apud somnum similiter. Et cibus eius sit aqua hordei in qua decocti sint cancri fluuiales et febestem. hoc enim medicamen est cui non est par.

Ad dolorem capitis, & lachrymas oculorum, & ad insomnietatem.

Et conquestus est mihi adolescens uicenarius. cuius cõplexio erat calida, & cuius color erat fuscus, & erat multæ quietis & trãquillitatis. & erat uincens semper complexionem regionis eius caliditas, de dolore capitis superfluo inquietante. lachrymis in oculis suis. & dolore in eis, & non dormiebat. Composui ergo ei hoc caputpurgium. conualuit ergo ex uice una.

Modus confectionis.

℞. croci, daník. ij. ladani 3. s. condisi 3. i. lacheki rat. i. camphoræ kiratam mediam, lubue, ambræ ana 3. iij. opij 3. ij. terantur. & aggregentur cũ melle medicinæ siccæ. & soluantur humidę cum sambucino. terantur, & aggregẽtur cum melle despumato. quãdo igitur necessitas eius est, sumatur sicut milium. & soluatur in lacte mulieris, & fiat cũ eo caputpurgium. uir autem cuius corpus est forte, sumat pondus sex granorum. huiusmodi enim medicina est ultima. Primum autem quod oportet præmittere in curatione ægritudinum: quãdo uides repletionem, & tempus non longinquum, phlebotomia est. ut præmittas phlebotomiam in cephalica, si ægritudo est in superioribus corporis. & in basilica, si ægritudo in inferioribus corporis. Noster autem sermo in hoc iam præmissus est in multis nostrorum librorum. Qui autem uult esse prudens in arte ista, legat libros meos, & tunc utatur istis medicinis quas ego composui & expertus sum, postquam cognouerit complexiones utentium eis.

Ad dolores oculorum & ophthalmiam.

Quia dolores qui accidunt oculo sunt multi & diuersi, & ex eis est dolor qui uocaẽ ophthalmia, qui multoties accidit oculis in multis dispositionibus, uidetur mihi ut præmittam causam eius super reliquos dolores oculi. quia cuidã uiro qui nominatur fistulus aduenit dolor inquietans, & ophthalmia calida per causam. & erat quadragenarius. & erat quietus crasi corporis. Leniui ergo ei naturam cum infusione myrobalanorũ. & firmabo uel ostendam eam in hoc libro. deinde præcepi ei ut aperiret cephalicã. & cõposui ei hoc sief. & nominaui ipsum iuuatiuũ. quia iuuatus est per ipsum ipsa uice prima.

Modus sief.

℞. ceruse de plumbo, amyli, amborum añ. partes ij. & s. sarcocollæ, croci, opij, omnium ana iiij. partem illius. teratur ceruса, & cribelletur cũ orali. & addaẽ super ipsam de aqua dulci quantũ necesse est. & teraẽ in mortario die b. x. in hora quieta à uento, & in loco in quo non sit puluis. deinde infundatur gummi post illud in aqua dulci in uase mundo. Quãdo ergo soluitur, & fit sicut aqua, coletur cum panno lini super medicinam in marmore. deinde teratur cum ea. Quando ergo facta est medicina sicut pasta, proijciantur super ipsam reliqui pulueres. & terantur cum ea donec inspissentur. deinde fac ex ea sief. & exiccentur in umbra in loco tecto. deinde proijciatur super ipsam pannus sabani, aut pannus subtilis, defendens ipsum à puluere. postea reponatur, & medicẽ cum eis. & sumatur ex eis unus, & soluatur in aqua rosa & lacte mulieris. & sumatur in uenera, & distilletur in oculum. hoc autem sief est cõueniens uel conferens apostematibus, & inflationi, et uuæ, & ulceri nigro. & uesicis accidentibus in oculo, & pluribus ægritudinibus eius.

Ad albuginem oculi.

Alchohol autẽ quo usus est Ebinus monachus ad albuginẽ quæ erat in oculis suis, & omnes medici conuenerunt quod non sanaretur. & † posuit ipsum ei, & conualuit usq; ad triginta dies. *aliàs posuit*

Modus alchohol.

℞. spumæ maris quæ natat super aquam, stercoris lacertæ, sachari, massæ cumiæ, baurach, omnium partes æquales, terantur, et cribellentur, & sumatur ex memirem media uncia, teratur, & decoquatur cum lib. aquæ, donec consumetur medietas. & coletur, et imbibatur cum hac aqua in marmore. deinde continuetur cũ contritione in sole diebus aliquot, donec consumatur aqua. deinde fiat

fiat puluis. hoc enim est ultimũ, et secretũ magnũ.

Ad conseruandam sanitatem oculi alchohol.

Alchohol autem quod conseruat sanitatẽ oculi Montee amice ego usus sum ad sanitatem amicorum meorũ. & nulli qui eo usus est accidit nocumentum in oculis suis dum remansit. & ipsum quidem conueniens est omnibus hominibus propter subtilitatem suam.

Modus alchohol.

℞. alchoroniæ & est thucia Inda, antimonij, hęmatitis, rubiem & est sepia abluta, & sit marina, nec aduratur, thuciæ, æris combusti, corticum æris, aloes, folij, croci. omnium ana partem unam. piperis, macropiperis, salis ammoniaci, omnium ana partem mediam, margaritarum minutarum, myrabal. kebulorum, spumæ maris, cadmiæ aureæ, sachari, musci, campho. omnium ana quartã partem, terãtur, & cribellenẽ, & fricentur in marmore diebus aliquot, donec fiant sicut atomi. hoc enim est ultimum.

Ad impetiginem & pruritum.

Medicina cuius descriptionem incepi pro Sertato, pro qua ipse proiecit medicinas multas auarus de ea usquequo accepit illam, & rectificaui ipsam, & curaui cum ea multos homines ab impetigine quę est in capite, & cruribus, et baras, et pruritu, & casu capillorum, tebal, & alopecia, et lendibus, & pediculis, & scabie ulcerosa, & est certa.

Modus unguenti.

℞. gallarum 3. iij. granorũ armenij, baurach aureum. i. sulfuris citrini aur. ij. arsenici rubri, aristolo. amborum ana aur. s. salis ammoniaci, frusti testudinis, fimi ueteris, amygd. amararum excorticatarum, colocynthidis, æris usti, uenarum citrinarum, merdasengi, radicis capparis, foliorum sicis siccæ, radicum cannæ siccarum. & zinziar, aluminis iameni, sief, memithæ, myrrhæ, aloes, olibani, omnium an. 3. s. kitram, foliorum oliuæ, felis uaccinæ. omniũ añ. aur. i. terantur, & cribellentur, & conficientur cum aceto uini, donec permisceaneẽ. deinde leniaẽ cum eo. est enim bonum ad tineam, & assafati, & ægritudinibus antiquis.

Ad uermem auris.

Ingenium in extractione uermis de aure quod ego feci multoties. distilletur in aurẽ quod distillat caro uaccina scilicet quando assatur cum aqua almarmacur. deinde præparetur cannula cũ mensura quæ ingrediatur in aurem. & sugatur cannula à superiori parte eius uehementi suctione. egredientur enim uermes si deus uoluerit.

Ad extractionem aquæ cadentis in aurem.

Pro extractione aquæ cadentis in aurem sumatur uirga iunci triãgulata. & est planta quæ oritur super flumina. & inuoluatur eius extremitas cum coto. & liniatur cum oleo. deinde intromittaẽ extremitas eius secunda in aurem cum mẽsura quæ possibilis est. & incendatur extremitas in qua est cottum cum igne. quanto igitur plus comburitur aqua cadet de aure. & itera illud donec egrediatur aqua tota.

Ad extractionem spinæ de gutture.

Ingenium in extractione spinæ quando adhæret in gutture aut transuersatur. elixetur frustum carnis uaccinæ, & ligetur cum chorda, & deglutiatur. deinde extrahatur extractione subtili. egredietur enim spina.

Ad dolorem auris.

Ad dolorem autem in aure factũ res magis iuuatiua est ut ut sumaẽ uermes inuenti sub urceis aquę, & decoquantur cum oleo ro. & mandragora, & distilletur in aurem postquã tepet. Quod autem dicitur amice de ęgritudinib. aurium, iam ostendi illud in libro de ingenio sanitatis, & in alijs libris. Ablutio capitis cerebrum confortãs.

Dico igitur quod quandoq; accidunt naribus ægritudines quæ prohibent ab olfactu & inspiratione. Dico aũt quod prohibẽs ab illo, non est ex ægritudine neruorũ. quoniam duæ extremitates anterioris cerebri similes duobus capitib. mamillarũ. & sunt illę quas diximus in eo quod præterijt de sermone nostro, quod sunt lenes, & quod ipsæ nõ numeranẽ in numero neruorum. complent inspirationem & expirationẽ sine medicatione neruorũ. et ad ipsas ascendit odor ex foramine quod est in chartilagine intra coronam. Medicinæ cuius descriptionem scripsi Costæ monacho, & fecit ipsam. & similiter scripsi descriptionẽ eius kilikideo & Festito, & excusauit eos ab omni cura. et abscindit nocumenta attracta ad caput, & cõfortat cerebrum, & cauterizat ipsum, & expellit nocumentum ab ipso, & separat inter ipsum et uapores & humiditates ex quibus proueniunt coryzæ, & delet sodam.

Modus ablutionis confortans cerebrum.

℞. salis gemmę, salnitri combusti, spumę maris, baurach albi, omnium ana partem unam. ellebori albi partem mediam, cõdisi, staphisagriæ, sinapis, fæcis uini. i. tartari combusti, omnium añ. partem unam. sulfuris, ros. gallarum, sumach, alchannæ, squinanti, prasii, gummi arabici, olibani, gariofilorum, xyloaloes, lycij, arsenici, aluminis, folij, spicæ, nucis muscatæ, omnium ana partem s. terantur, & cribellentur, & soluantur in aqua saponis communis partes iij. cum aceto uini antiqui, & conficiantur cum eo medicinæ, & percutiatur in mortario, & sit acetum bulliens quando soluis ipsum cum sapone. & fiant trochisci, sitq; unus trochiscus 3. v. & exiccentur in umbra. Quando igitur necessarij sunt, teratur unus trochiscus, & soluatur cũ aqua calida, & abluatur caput cum eo, & caueatur ne cadat aliquid ex eo in oculũ, & fit natura lenis. *aliàs drach. ij*

Ad fluxum sanguinis narium.

Et cõquestus est mihi uir ex illis bonis de Roma, in primis quando hospitatus fui in ea. & erat quadragenarius, & erat delitiosus, teneri corporis, complexioq; eius decliuis ad caliditatem & humiditatem, & hæc est complexio Romæ, quod ipse fluxum sanguinis narium patiebatur superfluũ. Et medicati fuerunt ei multi medicorum, & non

contulerat eorum medicina. Composui ergo ei A hanc medicinam,cuius descriptionē acceperam à patre meo,& iuuauí eum statim.& ego quidē per mutaueram mè à domo eius,sed ipse permutauit me ad eā.& hæc fuit prima domus in qua quieui.

Modus medicinę ad fluxū sanguinis nariū.

℞.chartę indæ,id est de papyro, cucurbitæ sic cæ cōbustæ,atramenti uiridis combusti, olibani, opij, aluminis usti,omniū ana ʒ.i.terantur,& pul uerizentur, & cribellentur super licinium quod submersum sit in aceto, & supponatur in nares ex eo de foris.& ponatur super tempora & fron tem lutum armenum tritum,confectum cum ace to.& ligentur stricte manus,& pedes,& duo adiu toria cum ligamentis,& testiculi etiam.et fugatur cum uentosis supra hepar sine incisione & super B splenē.& cephalica phlebotometur ex parte san guinis.& embrochentur pedes cum aqua calida, ut attrahatur sanguis ad inferiora. & dormiat su pra dorsum suū. & fundatur super faciem eius a qua frigida cū aceto.hoc enim est secretū magnū. serua igitur ipsum.hæc quidem medicina abscin dit sanguinē à quocūq; membro.& si submergant in ea pili leporis carminati,erit mirabilis.

Ad mollificationem linguæ.

Et conquestus est mihi uir senex mollis corpo ris de mollificatione in lingua sua,& fuit de qua dam uilla ex uillis Romanis. Composui igitur ei hanc medicinā,& sanatus est usq; ad paucos dies, qui fuerūt minus tribus septimanis.

Modus pilularū ad accidentia phlegmatica. C

℞.albotiz,opopanacis,altit dulcis, nucis mu scatæ.omnium aū. partem unam.terantur donec fiant sicut pasta.& fiant sicut cicer pilulæ.et pona tur sub lingua una post unam, & sugatur. & assi duetur gargarismus cum sinapi.& balneatio cum aqua non dulci.& sanatus est.

Ad nauseā,& malitiam digestionis, & combustionem in stomacho,& re tentionem urinæ.

Et conquestus est mihi uir quadragenarius cu ius complexio erat decliuis ad calliditatem & sic citatem(fuit in Alexandria regione)de nausea,& malitia digestiōis,& combustionis in stomacho, & retentione urinæ. Composui igitur ei hanc me dicinam,& iuuatus est ea statim. D

Modus syrupi de fructibus.

℞. succi basilici, succi granati dulcis, & succi granati acetosi, aquæ tamarindorum, aquę casia rum, aquæ citrulorum, aquæ melonum, aquæ cy doniorum, omnium ana lib.i. rob uuæ uere dul cis,& est carenum,lib.iiij. decoquātur donec fiat ei spissitudo eius malitiam securans, id est ne pu trefiat.& sumatur de ea omni die cochleariū unū cum aqua frigida.

Ad debilitatem stomachi,& uomitū, & solutionem uentris.

Rob de fructibus conferens debilitati stoma chi,& uomitui,& solutioni uētris superflue,& an gustiæ,& adustioni quæ fit in stomacho. Compo sui quidem hanc medicinā Rufo propinqui tem poris,qui fuit Persa.Cuius permistio. ℞. granati acetosi,cydoniorum,amborum ana xx. numero, pirorum,iuiubarum,amborum ana c. numero,si mac aur.xl. granorum myrti.centaureæ.terantur omnia,& ponantur in uase bireno scilicet lebete, & fundatur super illud aquæ xx.kist.& decoqua tur decoctione bona,& exprimatur fæx & proi ciatur,& sumanē lib.iij.mellis,& ponatur ipsum cum illa aqua,& accendaē sub ea ignis donec fiat sicut mel spissum, & coletur. & reponatur. cuius dosis cochlearium unum cum aqua frigida.

Ad febrem adustam, et sitim,et adu stionem in stomacho.

Et conquestus est mihi uicenarius adolescens de febre adusta, et siti, et de adustiōe in stomacho. Composui ergo ei hos trochiscos.

Modus trochiscorum fe.adustæ.

℞.seminis citrullorum excorticati.ſe. portula cæ,liquiritiæ decorticatæ,omnium ana ʒ.viij.dra gaganti ʒ.iiij.terantur,et molliantur,et confician tur cum mucilagine psyllij,et fiant inde trochisci, sitq; omnis trochiscus ʒ.i.

Ad febrem tertianam trochisci.

Trochisci boni quos ego sum expertus,et quos composui uiro ex bonis qui habebat fe. tertianā et medietatē quotidianæ,et iuuatus est eis cito iu uamēto ueloci. ad fe.tertianam,et feb. incensiuā, et febribus permistis calidæ causæ,et sunt nobilis quantitatis.serua ergo eos.

Trochisci fe.tertianæ.

℞. rosarum ʒ.xx. spodij ʒ. v. amyli ʒ.iij. draga ganti ʒ.ij.croci danich ij.terantur et cribellentur, et conficiantur cum aqua,et fiant inde trochisci. sitq; omnis trochiscus ʒ.i.et sumatur in potu cum aqua et syrupo acetoso.

Ad strictura anhelitus,et dolorem stomachi,et dolorem duorum late rum,et malitiam digestionis, et eru ctationem acetosam, et dolorem he patis et splenis.

Et conquestus est mihi Herodes religiosus de il lis de Roma de strictura anhelitus, et dolore sto machi sui, et dolore duorum laterum, et malitia digestionis,et corruptione hystimbræ,et eructua tione acetosa, et dolore hepatis sui et splenis, et dilatatione anhelitus magna, et fuit infrigidatus ætatis quadragenarius. composui ergo ei hanc medicinam, et iuuatus est ea multum usque ad hebdomadem.

Modus syrupi iuuatiui.

Recipe scillæ lib.ij.zz.ſe.fœniculi,petroselini, anisi,pyrethri,hyssopi,ſe.ocimi,gariofilati,costi, asari, omniū ana ʒ.i.ſe.apij,piperis,cymini carme ni,omnium ana unc.ij. dauci, ammeos, libystici, cardamomi,omniū ana unc. iiij.ocimi hortulani, satureli. i.acetī acetosi kist.i. mellis kist.ij.rob chist i.tere medicinas,et infunde eas in aceto trib. die bus.deinde coque ipsum donec consumaē medie tas aceti,deinde ꝓijce super ipsum uinū,et coque ipsum

ipsum donec consumatur quātitas medietatis ui A ni.deinde remoue ipsum,& cola ex ipso medici nas, & dimitte ipsum donec infrigideē bene. de inde infunde super ipsum mel despumatum,& ac cende ignem sub ipso donec fiat sicut mel subtile. & repone ipsum. sitq; potio eius cochlear unum cum aqua frigida.& si uolueris ipsum solutiuum, tunc bibatur ex eo cochlear unum cum aqua tepi da & duobus danich scāmonię.est enim mirabile.

Ad frigus stomachi,& corruptionem eius.

Et cōquestus est mihi uir qui erat in ętate & cō plexione sicut ille qui præcessit ante hunc. cōpo sui ergo ei hanc medicinam ad frigus stomachi e ius,& ad corruptionem eius,et ad malitiā hystim bræ eius,& febrem quartanam quæ erat à putre factione phlegmatis , propter debilitatem quæ B euenerat in corpore eius,& in manibus eius,& ipsius renibus.

Decoctio ad febrem quartanam.

℞.uini antiqui boni odoris albi lib.iij.mellis lib. i.zz.ʒ.v.heyl.cardamomi,omnium aū.danich ij. & s.croci ʒ.ij.musci,piperis, macropiperis, om nium ana danich i.& s.terantur, & cribellentur, & puluerizentur super syrupum, & dimitte eum in sole diebusmultis.deinde utere ex ipso cochlea ri i.cum aqua frigida.

Ad corpus infrigidatum,& hume ctatum,& alia multa.

Et conquestus est mihi uir infrigidati & hume ctati corporis,mutati coloris ex fluxu sanguinis superfluo, qui accidit ei propter syncopen & fri C gus in hepate suo,et suo corde,et debilitate in suo stomacho,& corruptione in uenis suis,& solutio ne uentris superflua,& uomitu multo. Composui igitur ei hanc medicinam sublimem.

Modus confectionis.

℞.costi,folij,calami aromatici,gariofilorum e lectorum omnium ana ʒ.ij. casiæ ligneæ, salis ro mani,amborum ana ʒ.i. gallíæ, acaciæ, foliorum *aliàs piperis* ro.spodij,†faufel,thuris masculi, omnium aū ʒ.s. *ipsualis* terantur,& cribellentur, & conficiantur cum rob cydoniorū,& reponatur, & sumatur ex ea ad ma gnitudinem nucis quādo necesse fuerit. est enim ultima primaria ualde.

Ad tristitiam,& cogitationem,& de bilitatem,& angustiam. D

Et conquestus est mihi uir adolescens ex filijs regum(& erat teneri corporis,et delitiosus)de de bilitate nimia,& subtilitate eius,et angustia,& tri stitia,& cogitatione.& erat continens nos aer au tumnalis corruptus,alteratus.& locus in quo cō uenerat,erat horizon ciuitatis Lucæ,super cuius aerem uincebat calliditas & humiditas. Compo sui ergo hanc medicinam,& exiuit ab egritudine sua uelociter.

Modus confectionis magnæ.

℞.ſe. ocimi, buglossæ siccę, foliorum proprie mentæ siccæ,lapidis azuli adusti abluti,margari tarū paruarū tritarū,karabi marini abluti, coralli albi,lapidis armeni,setæ cōbustæ,omniū ana ʒ.x. gallíæ.spicæ indę,myroba.epithymi cretēsis, cin namomi, thuris, mastiches, zedoariæ, doronici, been albi & rubri, folij, cardamomi, gariofil. ele ctorum,usneæ,castorij,liquir. excorticatę, croci, ſe.lactucæ.ſe.hyoscyami,ozanorsi,id est squinan ti,mandragoræ,xyloaloes bonæ,pæoniæ, rauet seni ſe.armel.nucis muscatæ, darsessahā, carnub, feliniafelifelias,id est agni casti, ſe.coriandri, ana ʒ.v.limaturæ argenti ʒ.s. cam phoræ,ʒ.i.rosarum,spodij,amborū ana ʒ.vij.mu sci aur.i. terantur omnia,& cribellentur,& lenian tur cum ʃ.i.olei ros.& quarta ʃ.olei balsami,& ad iungatur ei tantū sachari triti & cribellati quantū sunt omnes medicinæ. & conficiatur totum cum miua,& reponatur sex mensibus in primis. & su B matur ex eo omni die sicut abunda chari assidue.

Ad tussim,& ad asthma.

Et conquestus est mihi uir quinquagenarius, cuius complexio erat æqualis, decliuis ad calidi tatem & humiditatem, crassi corporis.& erat re gio eius multorum uentorum meridianorum, de tussi,& anhelitu latitudinis,& asthmate antiquo. Composui ergo ei hanc medicinā, & iuuatus est ea in hebdomade una.

Modus medicinæ.

Recipe hyssopi sicci,ocimi, capilli ueneris,pra sii,liquir.decorticatæ omnium ana ʒ.vi.funde de super mensuram sacraiati unius de aqua, & co que ipsam donec peruenīat ad medietatē. deinde cola,& funde super ipsam cochlear i.mellis.dein de da ei in potu.

Ad sputum sanguinis,& solutionem uentris.

Et conquestus est mihi Iesas qui erat ex Arme nis de sputo sanguinis,& uētris solutione, & erat adolescens trigenarius,extenuati corporis, & ca lidi,& eius regio calida ualde. Composui ergo ei hanc medicinā. Trochisci nobiles. ℞.carabi ma rini adusti, acaciæ ablutæ, gummi arab.spodij,ro sarum,therathit,omnium ana ʒ. x.opij, ʒ.i. mastī ches ʒ.iij.coralli ʒ.iiij.terantur.& cribellentur,& conficiantur cum mucilaginibus granorum cy doniorum, & fiant trochisci, sitq; omnis trochi scus eius drach.i. Cuius dosis sit trochiscus unus cum aqua frigida apud somnum. & si dimiseris hos trochiscos donec aggregentur partes eorum D diebus aliquot, erunt completiores ad operatio nem suam.

Ad retentionem menstruorum,& multa alia.

Et conquesta est mihi mulier cuiusdam amico rum meorū, quę erat ex sapiētibus mulieribus. & pepererat & retenta erant ei menstrua, & mino ratum fuerat lac eius.& acciderat ei sputū sangui nis,& saniei.& tussis.& anhelitus dilatatio.Com posui ergo ei hanc medicinam.& iuuit eam,

Modus electuarij.

℞.succi prasii ʃ.vi.boni uini ʃ.i.mellis ʃ.i.pipe ris albi,thuris,myrrhæ,omnium ana drac.i. con iungatur aqua prasii & uinum in olla,& coquan tur donec consumātur duæ partes tertiæ.& tunc

proſciatur ſuper ipſum mel. & accendatur ſub ea ignis donec coaguletur & fiat ſicut mel. terantur ergo medicinæ & puluerizentur ſuper ipſum. deinde miſceatur ſuper ipſum. Quãdo igitur permiſcentur, tunc repone ipſum in uitreato. & lambat ex eo infirmus cochlearium unum ieiunus. iuuata eſt ergo hac medicina in ſpacio breui.

Ad ſputum ſanguinis, & ſolutionem uentris, & ſanguinis.

Emplaſtrum quod ego cõpoſui. & ponitur ſuper pectus. & abſcindit fluxum ſanguinis. & ſuper ipſum ſtomachum ex ſolutione uentris. & ſuper caput ex fluxu ſanguinis narium. Cuius permiſtio. Recipe myrrhę, thuris, aloes, omnium ana drach. iiij. balauſtiorum, ſanguinis draconis, acaciæ, ſief, memithe, †feluzaharagi & loco eius cholcaubem, omnium ana drach. viij. opij, radicis ſpicę, hyoſcyami, omnium ana drach. iij. aluminis abluti, †lacunæ ſigillatæ, atramenti, omnium ana drach. ij. ſumach, gallarum, granatorum ſummitatum ſcilicet balauſtiorum, omnium ana 3. vi. tere illud, & cribella ipſum cũ cribello ſubtili, & confice ipſum cum uino paſſularum bono, aut cũ aceto uini permiſto, donec fiat ſicut mel ſpiſſum. deinde line ſuper pectus ex ſputo ſanguinis. & ſuper caput ex fluxu ſanguinis nariũ. & ſuper omnem locum ex quo egreditur ſanguis. & line ipſum ſuper ſtomachũ ex ſolutione uẽtris. et hoc ultimũ eſt in eo quod diximus. ſerua ergo ipſum.

aliàs fellis zaharagi

aliàs laccæ

Ad uentoſitatem uentris, & apoſtema in hepate, & hydropem.

Et conqueſta eſt mihi mulier de uentoſitate †ex uẽtre ſuo, & apoſtemate in hepate ſuo in ſuperioribus eius, & inceptione hydropis. & erat mulier tricenaria, aut quaſi tantum. & erat cauſa eius retentio menſtruorũ. & erat uincens continens nos aer calidus & humidus. Cõpoſui ergo ei hãc medicinam, & iuuata eſt ea uſq; ad xxx dies.

aliàs in

Confectio quæ prouocat menſtrua, & expellit uentoſitatem.

Recipe eupatorij, ſpicę, corticum caſiæ ligneę, crocí, ſeminis apij montani & domeſtici, liquir. ſquinanti, carpobalſami, rubię omnium ana 3. iiij. rauetſeni 3. iij. maſtiches, laccæ quæ non eſt operata, ſpodij, roſarum rubrarum, ariſtolo. omniũ ana aur. i. terantur omnia, & cribellentur, & confician tur cum melle deſpumato, de quo ſumatur omni die pondus 3. ij. Ad icteritiam nigram.

Et cõqueſta eſt mihi mulier religioſa quam extenuauerat religioſitas & abſtinentia, de icteritia nigra multum apparente. & erat corporis macri, quæ iam tranſierat 50. annos. & erat tempus autũ ni. & erat eius regio romana, in diebus in quibus ego fui ibi. Compoſui ergo ei hãc medicinam. & accepit ex ea aur. i. & exiuit ex ægritudine ſua exitu bono.

Medicina ad extrahendum melancholiam.

℞. aloes pondus 3. vij. maſtic. 3. viij. agarici, polypodij, cartami, epithymi, omnium ana pondus drach. ij. folij, caſiæ ligneæ, ſpicæ, omnium ana 3. ij. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato. ſitq; doſis eius aur. i. cum uino, ſi non fuerit febris.

Ad icteritiam citrinam.

Et conqueſtus eſt mihi uir tricenarius, qui erat monachus bonus, mulctæ lectionis in libris, & erat calefactus de icteritia citrina multum apparente. Compoſui ergo ei hanc medicinam, & iuuatus eſt ea uelociter.

Medicina ad extrahendum choleram.

℞. amygdalarum amararũ, amygdal. dul. ſpodij, folij, roſarum, abſinthij, maſtiches, ſpicę, aniſi, omniũ ana 3. iiij. ſeminis ſcariolæ drach. x. coriandri ſyluestris, drach. ix. aloes, drach. vi. teranť, & cribellentur, & conficiantur cum uino. Et ſit doſis omni die 3. ij. pondus.

Ad duritiem ſplenis, & apoſtema in hepate, & aquam citrinam, & dolorem ſtomachi, & renum, & tuſsim cum icteritia.

Et cõqueſtus eſt mihi uir ex amicis meis ex bonis religioſis de duritie in ſplene ſuo. & apoſtemate in hepate ſuo. & aqua citrina. & dolore in ſtomacho ſuo. & dolore renum. & ex tuſsi cum icteritia. Compoſui ergo ei hanc medicinam.

Cõfectio ad ęgritudinẽ uentris, uel uacuitatis.

℞. ſpicæ indę, coſti, corticum caſiæ ligneæ, omnium ana pondus drach. ij. fœniculi 3. iij. piperis, ſeminis apij, acori, andachocæ, ireos, xylobalſami, omnium ana 3. iiij. uenarum cappar. 3. v. paſſularum mundatarum à granis ſuis 3. x. terantur donec fiant ſicut medulla. & terantur medicinæ, & cribellentur, & cõficiantur omnia cum melle deſpumato. & ſumantur ex eo omni die 3. iij. cum aqua capparorũ & calaminthes, & ſecaniabin pauci aceti. iuuatus eſt ergo ea iuuamento manifeſto in ſpacio paruo.

Ad duriciem ſplenis & hepatis emplaſtrum.

Emplaſtrum cõferens duriciei ſplenis & hepatis. ℞. ammoniaci, bdellij, ireos, ſepi uaccini, omnium ana 3. x. ficus, thuris, opopanacis, galbani, omnium ana drach. viij. piperis cl. grana, cerępicis ſiccę, amborum ana 3. xx. aluminis iameni, ſulphuris, myrrhę, omnium ana 3. x. pyrethri, radicũ capparis, amborũ ana 3. v. uiſci, ariſtol. crocí, cordumeni, amomi, olei nardini, omnium ana 3. iij. terantur bene cum aceto, & conficianť cum eo donec permiſceanť, & liquefiat cera, & permiſceantur omnia terendo in mortario donec fiat corpus unum, & ponatur ſuper ſplenem.

aliàs drac. xvi

Ad febrem quotidianam, & fluxum uentris, et teneſmon, et tuſsim.

Pilulæ quas ego compoſui uiro oratori qui habebat quotidianam, et fluxum uentris ſuperfluũ, et punctionem, et teneſmon uehementem, et tuſsim. et iam erat deſiccatus. et deſperauerat ſe, et ſperauerat mortem. iuuatus eſt ergo his uice una. quarum permiſtio hæc eſt. Recipe caſtorij, myrrhæ, amborum ana aur. i. et s. ſe. hyoſcyami albi drach. iij. ſe. apij drach. viij. tere illa, et cõfice cum uino

uino, & fac inde pilulas ſicut piper, & ſicca eas. ſitq; doſis eius grana. v. cum rob myrti & aqua. inquit Gal. nõ eſt nobis neceſſariũ rememorari in hoc libro radicum ægritudinum, quoniam iam eas diximus in alijs libris. hunc autẽ librum non fecimus niſi ad deſcriptionem proprie: & quãuis nos confortemus per ipſum rationes empiricorum, tamen quando ego cogito, ratione certa agnoſco quia eſt unũ de ſecretis medicinæ, & theſaurus ex theſauris eius. & omnẽ †medicinã eius iã expertus ſum uicib. multis in eo qui aptus eſt, & cui cõuenit & eſt conueniens cõplexioni eius.

aliàs modum

Ad dolorem ani, & teneſmon, & uentris ſolutionem, & puncturam.

Liciniũ quod ſupponitur in ano & efficit opus pilularum, imò melius. ℞. myrrhæ, thuris, maſtiches, croci, omniũ ana partem unam. terantur, & cribellentur, & conficiãtur cum uitellis ouorum, aut cũ ſucco alefinis, id eſt pſyllij. et fac inde quod ſit ſimile glandi. & pone in uno quoq; eorũ filum. Quando ergo facis illud, inunge ipſum ante oleo roſ. & pone ipſum in ano, & præcipe ut teneat ipſum nocte tota. Quando igitur uoluerit extrahere, trahat filum, & extrahat ipſum. hęc autem medicina eſt ſublimis ad doloreẽ ani, & teneſmo ſanguineo, & ſolutioni uẽtris, & puncturæ. Scias ergo bonitatem eius.

aliàs dixi

Ad colicã, & uomitũ, & dolorem ſtomachi.

Medicamen ad colicam, quod compoſui adoleſcenti tricenario, cui acciderat colica quæ dicitur ileos, et uomitus, & exiccatio fortis, & dolor ſtomachi. Cuius permiſtio ℞. myrobal. cit. & nigrorum, maſtic. aniſi, ammeos, ſeminis apij, corti cum †thapſię, medullæ ſeminis cartami, omnium ana partem unam, ſalis indi partem s. aloes ſcotrenſis ad pondus omnium medicinarum. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum aqua foliorum citri humidorum, & fiant inde pilulę. ſitq; doſis eius aur. ij. cum aqua calida ante cibum. eſt enim bonum ad digeſtionem cibi. & lenit uentrẽ, & ad colicam, & uentoſitatem, et dolorem dorſi, & crudum humorem.

al, caſiæ ligneæ

Ad lapidem renum.

Et conqueſtus eſt mihi uir de lapide quem habebat in renibus ſuis, & quandoq; exierat in urina, & narrauit quia egeſſit eum. hoc autẽ longinquũ eſt. uerumtamen ego audiui quòd Archigenes in quibuſdã libris dixit hoc, ſed †neſcio cauſam eius Compoſui ei hanc medicinam, & iuuatus eſt ea uſque ad xxx. dies.

Confectio ad lapidem.

Recipe ariſtol. dauci, floris ſquinanti, carpob. ſpicæ, croci, meu, phu, apij, caſiæ, chamædryos, ſcorodon, ammeos, praſii, dragagãti, enulę, ireos, origani montani, caruí, ſeſeleos, corticum radicũ capparis, gariofil. cymini, ſe. fœniculi, ſcyllæ aſſatæ, ſinapis, myrrhæ, ſeminis erucæ, condiſi, omnium ana partem i. pinearum decorticarum ex cortice ſuo, quantum eſt pondus omniũ. terãtur, & cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato. ſitq; doſis eius omnii die drach. iij.

Ad debilitatem coitus, & dolorem ueſicæ, & lapidem, & dolorem in utriſque lateribus.

Et conqueſtus eſt mihi adoleſcẽs teneri corporis ex filijs regum philoſophorum ex amicis meis de coitu, de ueſica, de dolore in ea, et lapide, & de dolore in utriſq; lateribus. Compoſui ergo ei hãc medicinam, & iuuatus eſt ea uelociter.

Confectio ad coitum.

℞. pinearũ excorticatarũ de cortice ſuo libræ uni⁹ quartã, medullę ſeminis melonũ, medullę ſeminis cucurbitæ, been. ru. & citrini, ſeſami decorticati, galãgæ, zingiber, ſeccacul, ſeminis alphagi, ſepi ſcinci, omniũ ana 3. x. ſeminis urticæ, ſeminis ſinapis, ſeminis cepæ albæ, aniſi, ſeminis papaueris albi, liquir. decorticatæ, ſeminis baucię, omnium ana drach. vij. penidiorum quantũ eſt pondus omnium. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato, & accipiatur ex ea mane, & apud ſomnum quantum eſt nux. et præcipe ei ut fiat hoc ſibi cibarium diebus quibus accipit confectionem. ℞. bauciarum mundatarum ex uenis ſuis & cortice ſuo medietatem libræ. eliquetur ergo donec diſſoluatur. & proſciatur in ea oleum omphacinum & mel. fermentetur cum uitellis v. ouorum. & quandoq; decoquuntur cum eo paſſeres. & coloretur cum croco et zingibere. & aromatizetur cum muſco.

Ad ſatyriaſin.

Medicamẽ cui nõ eſt ſimile ſuper terrã in ſatyriaſi, & eſt uelocis ſanationis. Cuius permiſtio ℞. olei ſambucini uel de zambach. i. de ieſemino libram unã. formicarũ habentiũ alas mille. nemere ſin unã, & eſt fœmina parua uulp. quę in Sabano morať. cũ formicis miſceãtur. & inũgatur cũ hoc unguẽto mirach, & duo teſticuli, & uirga, poſtq; ſuſpenditur in ſole duabus hebdomadibus.

Ad dolorem teſticulorũ, & apoſtema, & uentoſitatem in eis.

Et conqueſtus eſt mihi uir ex bonis religioſis ex amicis meis de apoſtemate in teſticulis, et ramice, et uẽtoſitate in eis, & dolore eorũ. Cõpoſui ergo ei hoc emplaſtrũ, & iuuatus eſt eo iuuamẽto magno. Cuius permiſtio ℞. maſtiches, ſetæ, thuris, ſarcocollæ, omniũ añ. 3. vi. terantur, et cribellentur, & incorporẽtur cũ uino, & liniatur ſuper apoſtema. & annectatur ſuper ipſum cottũ, & dimitte ipſum donec exiccetur. deinde accipe panum, & liga duo oua ad duas ancharũ pyxides.

Ad pruritum teſticulorum.

Ad pruritũ in duobus teſticulis, ſumatur ceruſæ 3. vi. ſulfuris citrini 3. ij. opij 3. i. terantur omnia cum aceto uini permiſto cũ aqua, & pone ipſum tribus uicibus.

Ad apoſtema teſticulorum.

Et ad apoſtema in duobus teſticulis, ſumantur ciceris partes duæ, altheæ pars una. terantur cum aceto, & liniantur ſuper apoſtema. eſt enim bonum.

Ad dolorem iuncturarum.

Et scripsi ad Glauconem philosophū, qui erat ex bonis & puris amicis meis. & erat eius ætas adolescentia. & erat teneri corporis delicatus. & ipsius regio Beneuentum. inuaseratq; eum dolor iuncturarum,& carnium quæ super dorso in directo ancharum sunt,& podagra,& dolor ancharū. Composui ergo ei hanc medicinã,et est una ex illis quam accepi ab Archigene:& addidi in ea, & rectificaui eam.iuuatus est ergo ea usque ad lxx. dies,& non redijt ad ipsum. & est secretum magnum ex secretis medicinæ.

Pilulæ ad dolorem iuncturarum.

℞.myrobalanorū kebul.& indorū.& corticum cucumeris asinini.†buzaram loco cuius ponitur *(al. zedoariæ)* zingiber,colocynthidis interioris,salis indi, hermodactylorū,aloes scotrensis,omniū an̄.ʒ.i. sagapeni, drach.ij.terãtur,& pulueriz ẽtur,& cōficiãtur cum aqua foliorum kekengi,& aqua albuzaran.& fiant pilulę sicut piper, & desiccẽtur in umbra,& bibatur ex eis omni nocte tertia ʒ.iij.cum aqua calida. Et sumat̃ post illud hęc medicina,cuius modus est.℞.buzidẽ.i.satyrionis partẽ i.hieræ picræ partes ij.terantur,& cribellentur,& conficiantur cum melle.& bibantur ex ea drach.iij.

Ad ischiadem.

Et conquestus est mihi uir ex una uillarū romanarū,supra cuius aerẽ erat uincens humiditas, & uincens super cōplexionẽ uiri simile illi de ischiade.purgaui ergo corpus eius semel cum hac medicina.& excusaui ipsum à cauterio & unguẽto.

Medicina ad ischiadem.

℞.hermodactylorū, turbith carnosi,buziden, id est satyrij,senæ,medullę seminis cartami,pulpę colocynthidis,medullæ seminis citruli omnium ana ʒ.i.terantur, & cribellentur,& conficiantur cum butyro & melle.& est hæc potio una.

Ad humorem crudum lapidosum, & mollificationem crurium,& debilitatem corporis.

(al. ex siculis) Et conquestus est mihi Abyn,qui erat †exiccatus,cuius erat ætas adolescentia, mediæ habitudinis delicatus,de humore crudo lapidoso, qui faciebat eū sedere,& mollificatione cruriū suorum. & debilitate corporis sui. & stupore in utrisque. Cōposui ei hanc medicinã, & usus est ea per mensem,& redijt ad sanitatem suam naturalem.

Medicina ad humorem crudum.

℞.myrobal.kebu. & emblicorū, & indorū, & satureiæ,ammeos,apij,origani persici,hermodactylorū, turbith gummosi in duabus extremitatibus.omniū ana drach.i.buzaran,loco cuius ponitur zingiber ʒ.ij.senæ arabicę lib.i.tertiam,spicæ,hehel,amomi,omniū ana drach.viij.cinnamomi,neremisch, piperis, macropiperis, spodij, ro. salis naptici,omnium an̄. drach.iiij.nasturcij.℥.s. salis ammoniaci aur.i. acori ʒ.iiij. berẽgi,doronici,zedoariæ tertiã aur.i.terantur,& cribellentur, & leniantur cū butyro uaccino, pręparato cū clississia tritici.i.simila, donec eijciat ipsum.& adiungatur media libra penidiorū,& cōficiatur cū melle despumato.et sumat̃ ex eo omni die ʒ.s.cū aqua in qua decocta est acorus. & utatur hoc oleo. est enim ultimum in ægritudinibus iuncturarum, & mollificatione earum, & corruptione complexionis earum, & ipsarum dolore.

Oleum probatum cuius permistio.

℞.costi, carpobalsami, cortic. casię, omniū an̄.ʒ. xxx.calami aro.buzaran,loco cuius ponit̃ zingiber,abrẽgi,loco cuius sagapenū,omniū an̄.ʒ.xx. macropiperis ʒ.vij.cordumeni,zingiberis,staphisagrię,omniū an̄.ʒ.vi.cyperi ʒ.xi.uenarū squinãti, ireos,amborū ana ʒ.xij.cyperi,blactæ byzantiæ, foliorū myrti,sampsuci,omnium ʒ.x.tere medicinas cōtritione crassa,& infunde eas in uino boni odoris,secundum mensuram qua cooperiat eas, die ac nocte,& pone ipsum in olla,& infunde super eam ex aqua quantum est mensura uini.deinde infunde super illud oleum sesami,& oleū lentiscinum,de unoquoq; x.asacraiati. deinde accende sub ipsa ignem lentum quantitate viij.horarū. deinde tolle eam ab igne,& permitte illud infrigidari.& funde oleū ab aqua.deinde accipe in decoctione eius secunda, assari spicæ , amomi ana ʒ. x.folij drach.vi.myrrhæ unc.i.tere omnia, & infunde ea die ac nocte.deinde cola eam in ollam, & funde super eam oleum.sitq; olla in qua decoques uice prima & secunda & tertia, olla limpida,in qua ponantur medicinæ & oleum. et accipe ollam magnã à loco †masiam & funde in eam *(al. maraxiane)* aquam.deinde pone ollam in qua sunt medicinæ & oleum in concauitate eius.& accende sub ea ignem lentum, donec decoquatur oleum, & medicina per calorem aquæ.Quando ergo decoxeris ipsum secundum terminum quem narraui,& peruenerit ad finem, remoue ipsum ab igne,& permitte ipsum infrigidari:deinde cola ipsum oleum,& coque ipsum tertio.et accipe gariofil.blactæ bizantiæ,nucis muscatę,omnium an̄. drach. iiij.bdellij drach.iij.mellis styrac. calamitę drach. xxx.olei balsami†drach.s.tere medicinas siccas, *(alias unc.s.)* et infunde eas in uino die ac nocte. deinde cola eas in ollam.et funde super eas oleum. et accende ignem sub eis secundum quòd narraui tibi. deinde cola oleum,et repone. ipsum enim est ultimum in ægritudinibus iuncturarum.et in lęsione fiat inunctio ex eo,et bibatur.soluit enim naturã. et extrahit humorem crudum. et confert colicæ, et ægritudinibus uiscerum.

Ad caninū appetitum, et singultum, et eructuationem acetosam.

Electuarium dia trion pepereon quod ego cōposui Hedino,qui fuit ex bonis,et erat intra Romam, et erat septuagenarius. conquestus est de frigore in complexione,et humiditatibus superfluis,et canino appetitu,et singultu, et ructu acido.Composui ergo ei hanc medicinã,et iuuatus est in hebdomade.cuius permistio ℞.piperis albi, piperis nigri,macropiperis,omniū ana quartam libræ,xylobalsami ℥.i. spicæ, amomi , amborum ana

ana ʒ.iiij.s.apij,zingiberis,seseleos, keisim,casiæ mundatę,enulæ,asari,omniū an̄.ʒ.iij.tere omnia, & cribella,& cōfice cū melle despumato,& repone ipsum.& sumatur ex ipso quantū bundacha.

Ad tremorem cordis,et inquietudinem,& cogitationem.

Syrupus quem composui Demicrathi,quæ est mulier bona,multi ieiunij.cui accidit tremor cordis, et inquietudo, & cogitatio, & stoliditas, & mentis ablatio:& quandoq; egrediebatur à ratione sua.& erat quadragenaria, cōstrictæ carnis albæ.cuius permistio ℞. buglossæ exiccatæ, foliorum rosarū,foliorū citri, foliorū ocimi citrati, capilli ueneris,ocimi gariofil.omniū an̄.hosmatum i.quod est quarta libræ & tria grana,malorū mandragoræ incisorum drach.octo, frustum panis kabe contriti,setæ crudæ incisę,lazuli loti,abluti, contriti,nucis muscatæ contritę,zedoarię, doronici,been albi & rubri, sandalorum al. & rubrorum,margaritarū minutarum,coralli,spodij,berberis,xyloaloes boni,crudi,mastic.thuris masculi,omniū ana aur.i.terantur,& decoquantur omnia in xiiij.libris aquæ fontis,donec consumãtur duæ tertię. & comprimatur manibus pannus in quo sunt species, & colentur,et aggregentur duę libræ aquæ cū x.libris boni uini,& x. libræ mellis despumati.& coquatur,donec fiat spissitudo. & infrigidetur.& aromatizetur cum drach.i.musci contriti.& bibatur septimanis iiij.

Ad tremorem cordis linimentum.

Linimentum ad tremorem cordis ℞.thuris ro. xyloaloes.gariofil.spodij.sandalorū rubrorū. karabe marini.sandarachę,omniū ana ʒ.i. aluminis iameni ʒ.s.terantur, & cribellentur,& conficiantur cum aqua ros.aut cum aqua malorum, & ponatur super cor & stomachum.est enim ultimū.

Ad dolorem hepatis & splenis, & multa alia.

Et cōquesta est mihi mulier deuota magnę quãtitatis nobilis. cuius cōplexio decliuis erat ad caliditatẽ.et eius anni xl. erãt, de dolore stomachi, et hepatis, & splenis,& duritie in uẽtre,et apostemate,& inceptione hydropis,et dolore duorū renū, et pulmonis, & duorum laterū,et uesicę, & matricis,et dolore in omnib. mẽbris suis, & sputo sanguinis,et pleuritide. Cōposui ergo ei hoc emplastrum. Cuius permistio ℞.ceræ.helkalimbat.i.terebinthinæ.bdellij,thuris,ammoniaci,cordumeni,fructus myrti,fructus uitis, tortellarum de seni,amomi,spicę,croci,myrrhę,mastiches,omniū ana ʒ.viij.olei uiolati, olei sesamini, amborū ana ʒ.xl.uini boni odoris quãtitate qua infundat̃ donec fiat emplastrum.& accipe ammoniacū,bdellium,et thus,& myrrhã,& tere.et in uino ea infunde,& cōtere ea,& liquefac cerã cum duob. oleis, & bulliat:quando ergo liquefiunt,depone ea de super ignem,& tere reliquas medicinas,& puluer iza super ea,& moue eam tandiu donec permisceantur adinuicem. deinde line ea super loca in quibus duricies est,& apostema, & dolor.

Ad uomitū immoderatum,& fluxum uẽtris.

Emplastrū quod composui mulieri religiosæ deuotæ, cui acciderat uomitus immoderatus, & solutio uentris superflua,& fe.cōclusa, & sitis, & adustio uehemens.& erat trigenaria, & erat tempus æstiuū. Cuius permistio ℞.cydoniorū mūdatorum decoctorū cum aceto lib.i.gallię. seminis myrtę. sumach,acacię, fructus uitis,myrrhę,mastiches.omniū ana iiij.tortellarū de seni ʒ.viij.aromatici drach.i.tere illud bene donec permisceat̃, & funde super illud oleum ros.& acetum uini, & aquam ro.tali mensura ꝙ humectetur,& line stomachum,& iuuata est ea statim.

Ad febrem quotidianam trochisci.

Modus trochiscorum ad febrem quotidianã quando maturatur. Quorum permistio ℞. rosarum,spodij, eupatorij, seminis cuscutę, berberis, seminis endiuiæ,omniū ana drach.iiij,xyloal.dragaganti,absinthij,anisi,doronici, omniū ana ʒ.i. terantur,& cribellentur,& conficiantur cū aqua calida,et fiant inde trochisci,quorum unus sit ʒ. ij.& bibatur cum syrupo acetoso septem diebus, & eradicabitur.

Ad febrem tertianam decoctio experta.

Decoctio ad febrem tertianã post tres accessiones experta. Cuius permistio ℞.tereniabim.i.semen album habens saporem mannæ, medullę casiæ,tamarindorum,omniū ana ℥.s.myrob.℥.i.decoquantur cum lib.i.& s.aquę donec consumantur duę tertię,& coletur,& bibatur cum media ℥. olei sesami.ipsa enim eradicatur statim.

Ad febrem quartanam trochisci.

Modus trochiscorū ad febrẽ quartanã. Inquit Gal.iam narraui in multis librorū meorū quòd quartana quãdo inuadit in autumno,pertrãsit in uere:& quãdo inuadit in ęstate, dimittit in vi. periodis,quãdo medicus est prudens: nã quãdo maturatur et utitur hac medicina,tūc facit eã redire tertianã:deinde medicatur tertianę cū eo quod dixi:quare eradicatur feb. tertiana hoc regimine, ante horam quã determinauerūt medici qui fuerunt ante me.Et ego quidẽ determinaui illud.uerum ego iam ingeniaui cum hoc,et est secretum magnū. Verūtamen nos nō utimur nisi in corporibus fortibus.Quorū permistio ℞.eupatorij,absinthij, costi, zurumbet, doronici, ammeos, aristol.scordium,myrrhę,euphorbij, omniū an̄.aur. i. aloes, bdellij, pyrethri, sagapeni, opopanacis, harmel,acori,amomi,omnium ana ʒ.i. infundatur sagapenum & opopanax in uino,et moueantur,et terantur medicinæ,et cribellentur, et conficiantur omnia,et fiant inde trochisci,sitq; trochiscus drach.i.et bibatur cum aqua raphani.

Ad hydropem pilulæ.

Et cōquesta est mihi filia Nicolai regis,et ipsa q̃dẽ mōacha erat deuota. et sẽserat de hydrope horrida,et aqua citrina,in qua fatigati erãt medicãtes et strictiōe naturę: pręparaui ergo ei hãc medicinam,et conualuit usq; ad septimanas quatuor, et exiuit ab ęgritudine sua egressione bona et sana.

Pilulę

Pilulæ ad hydropem.

℞. ſpicæ indę & romanæ, amborũ añ. 3. iiij. agarici, ariſtol. amomi, croci, æris cõbuſti, epithymi, maſtiches, hyperici, coſti, chamædryos, omnium añ. 3. iij. myrrhæ, kerfe medicinalis, ſquinãti, tithymalli, omnium añ. 3, i. aloes 3. viij. tere illud, et pulueriza ipſum, & cerne eum, & confice cũ aqua, & fac de ipſo pilulas, & inunge manus tuas in cilini. ſitq; doſis earum drach. ij. cum uino miſto.

Ad icterícam ſparſam.

Medicamẽ ad icteritiam ſparſam, ſcilicet ſuper totũ corpus, quod ego compoſui ℞. euphorbij, epithymi, aloes, ſulfuris, omniũ ana partem i. tere illud, & da in potu ex eo. 3. ij. cum aqua caſei. eſt enim ultimum quando non eſt calida.

Ad icteritiam cauſæ calidæ. B

Medicamen quod ego compoſui ad icteritiã calidæ cauſæ ℞. aquã lactis caprini coagulati cũ tamarindis lib. i. ſucci endiuiæ lib. i. ſucci ſolatri libræ quartã, aquæ abſinthij humidi ℥. s. berberis, ſandalorũ al. & machoziri. i. citrini, aloes, omniũ ana 3. i. ſpodij, ſpicæ, rauetſeni, omniũ añ. 3. i. teranтur, & cribellentur, & permiſceantur omnia, & permaneãt in nocte, & bibatur ex eo omni mane lib. s. colato cum ℥. ij. iulep. poſtea ponas ipſum in loco frigido, aut ſumatur cum geleniabin.

Ad deſcenſum aquæ in oculum, & uertiginem, & iſchiadem.

Modus medicinæ ad deſcenſum aquæ in oculum, quam ego cõpoſui uiro qui erat ex uiris religioſis, qui multiplicauerat comeſtionẽ hordei, & C aſſiduationẽ uigiliarũ. quare euenit ſuper eũ malum ex deſcenſu aquę in oculũ ſuum. & accideret ei uertigo & iſchias: iuuatus eſt ergo & cõualuit. & ipſa quidẽ confert omnibus ægritudinib. melancholiæ, & phlegmatis, & anginæ, accidẽtibus ex craſſitudine humorum. & ad morſum canis rabidi, & habentium uenenũ, & prę focationi matricis. Cuius permiſtio ℞. epithymi aur. x. ſcammoniæ, praſii, ſtœchados, myrrhę, ellebori nigri, ana aur. iiij. ſcyllæ aſſatę, euphorbij, aloes, croci, gẽtianæ, petroſelini, ammoniaci, opopanacis, omniũ añ. aur. i. polij, cinnamomi, ſagapeni, myrrhæ, ſpicæ, floris ſquinãti, calaminthes fluuialis, ariſtolochiæ lõgæ, omniũ añ. aur. ij. terat illud, & cribelletur, & infundãtur gũmæ in uino boni odoris, & D cõficiantur cũ melle deſpumato quod ſufficit, & dimittatur donec antiquetur. ſitq; doſis eius aur. iiij.

Ad inquietudinem.

Ad inquietudinẽ, id eſt gueſegues. Modus medicinę quam ego compoſui religioſæ mulieri cui acciderat inquietudo, ut & ſola loqueretur ſecũ, & ſylueſtritas. et medicati fuerũt ei multi medicorum, & non ualuerat eorum medicatio in ea ita, quòd iam deſperauerat de ſe. Compoſui ergo hãc medicinam, & iuuata eſt per eam, cuius permiſtio ℞. ſcammoniæ, aniſi, karabe, coralli combuſti, xyloaloes puræ, ſeminis coriandri ſicci, margaritarum minutarum, foliorum ro. ſpodij, maſtiches, omnium ana 3. iij. myrob. indorũ, citri. keb. omnium, poſt mundificationem ex nucleis ſuis, ana 3. x. turbith al. aur. xij. agarici aure. viij. zedoariæ, doronici, omnium ana aur. ij. ſachari tabarzet ad pondus omnium medicinarum. teratur illud totum, & cernatur cum orali, & permiſceantur. de quo ſumatur 3. v. in puluere. & ſumatur diebus multis, & bibatur cum aqua frigida. Cibus autem ſit illud quod lene eſt, ſicut pulli. & alteretur aqua cum ſyrupo myrtino, aut cum ſyrupo de roſis recentibus.

Ad obliuionem, & frigus in renibus, & dolores in iuncturis & alia multa.

Et conqueſtus eſt mihi uir aburoſus religioſus qui erat amicus mihi. et iam conſecutus fuerat de oratione ſua quę alius in ſuo tẽpore cõſecutus nõ fuerat. & de ætate cõſecutus fuerat annos lxx. & erat propinquus mihi. & partes quidẽ frigoris iã uicerant ſuper eum: quare acciderat ei obliuio, et frigus intẽſum, & dolores in iuncturis. Cõpoſui ergo ei hanc medicinã, & iuuatus eſt iuuamento ſufficiẽti, & exiuit ab ægritudine ſua uſq; ad duas hebdomadas: & ego quidẽ probaui eam in multis, & inueni eam conferre ægritudinibus ueſicæ & humori crudo. & ſanatio eius eſt ex omnibus ægritudinibus iuncturarũ, & ſoda, generatis ex humoribus frigidis, & quod eleuabatur ad cerebrum ex uaporibus ab illo humore, & à tuſſi phlegmatica. & præparat ſtomachũ ut coria præparãtur galla, & rectificat ipſum, & fugat uentoſitatẽ craſſam ex eo, & digerit cibum, & excitat appetitum, & reſoluit quod ex phlegmate incraſſatur in ſtomacho: & aliquando abſtergit uiſum, & acuit mentem, & delet obliuionem, & clarificat uocẽ, & tardat caniciem, et diſſoluit podagram frigidæ cauſæ. & quicunq; ſenex utitur ea, nõ indiget alio in conſeruatione ſanitatis.

Confectio dia trion pipereon ſecunda.

℞. piperis al. & nigri. macropiperis, galãgæ, caſiæ ligneæ, calami aro. croci. ſpicæ Indę, gariofil. cardamomi, carpob. aſari, zingiberis, ſeminis myrti ſiccæ omniũ ana partem unam. maſtiches partes v. terantur medicinæ, & cribellẽtur, & cõficiantur cum melle deſpumato, & ponatur in uaſe uitreo leuigato. de quo ſumat aur. i. apud ſomnum. & eſt ex ſecretis magnis.

Ad dolorẽ iuncturarũ, & complexionẽ corruptã. D

Et cõqueſtus eſt mihi arſatus & religioſus, qui erat amicus, & erat orator: & iam cõſecutus fuerat annos lxx. & dicebatur de eo ꝙ nunquã iraſcebatur, neq; cõtrarius fuerat alicui. & erat multę taciturnitatis, & dilatatæ ſciẽtię, de dolore in omnibus iuncturis ſuis. & uidi complexionẽ eius corruptam. Et alterata erat ei mens, præcepi ergo ei ut uteretur hac medicina. Hiera magna. ℞. chamepityos, ſcorodõ, amborũ añ. ℥. s. ſeminis apij, ammeos, haſce, agarici, omniũ añ. ℥. i. gentianæ aure. iiij. centaureæ minoris ℥. s. myrrhæ, ſpicæ, calaminthes montanæ, ſpodij, petroſelini, praſii, omnium ana ℥. ij. ſeminis rutæ, hyperici, hyſſopi ſicci, phu, omnium ana aureos iiij. chamædryos ℥. iij.

℥. iij. folij ℥. i. terantur omnia, & cribellentur cum A orali, & leniantur cum ij. ℥. olei balſami, & confi-ciantur cum ſufficientia mellis origani deſpumati. & repone in uaſe leni interius. & dimittatur ſex menſibus. ipſa namq; iuuat. hæc enim medicina eſt melior. Montee ſi ſciueris menſuram eius, excuſabit te ab alijs. Ego enim uidi ipſam conferre ei. & eſt complexio eius ſicut tyriaca. huic quidem uiro redijt ſanitas eius. deinde poſui ut experirer ipſam. inueni ergo in quibuſdam iuuamentum eius, quia excitat uirtutes naturales & præcipue digeſtiuam. & extrahit melancholiam cum uapore. & ſubtiliat phlegma, et attenuat ipſum. et alleuiat exitum eius ex corpore, & refrenat choleram citrinam. & confert omnibus ægritudinibus hepatis & ſplenis: quoniam aperit oppilatio B nem. & ſi profundatur in uenis, mirabiliter ualet. ita quòd forſitan eſt ex mũdificatione ſanguinis, & conſeruat ipſum ad ſubſtantiam ſuam, ſi fuerit ſeruans ſanitatem: quoniam uadit in uenas & arterias. & conſumit quod inuenit in eis de ſuperfluitatibus craſſis. & mundificat meatus. propter illud frangit lapidem, & mundicat fæcem humorum ex corpore. propter ſubtilitatem ſuæ operationis. Deinde non ſoluit ſuperflue propter ſuam frigiditatem. & eius potio integra eſt aureũ unũ cum aqua calida.

Ad maciem, & diſpoſitionem ſenectutis.

Et fuit mihi ò Mõtee amicus ex bonis, qui erat æqualis cõplexionis ſubtilium humorũ, extenuati corporis: & ipſe quidem multiplicauerat lectio C nes librorum, & ieiuniũ, et orationẽ. et laborabat multũ. et erat parum obuiãs cibo. et uigilabat plurimũ noctis. & erat trigenarius die qua cognoui eũ: quare minorata eſt humiditas corporis eius, et addita eſt ei macies & ſiccitas cõplexionis. & nõ cõſecutus fuerat xl. annos: & iã †ſuperauerãt ei modi ægritudinũ, & albificatũ erat eius caput, et debilitati erant motus eius innati, et factus erat in diſpoſitionibus ſenectutis ultimæ. præcepi igitur ei comedere: quare humectatus eſt hora poſt horam, & paulatim ſecundũ gradationẽ. Compoſui ergo ei hanc confectionẽ, et præcepi ut utere tur ea. excitauit ergo eius caliditatem innatam. et rectificaui ex diſpoſitionibus eius multum. & ambulabat ſuper pedes ſuos. & confortata eſt quidẽ D uirtus. & eſt bona ſenibus multum. quoniam aperit oppilationes. et cõfortat caliditatem innatam in eorum corporibus. et reſoluit humiditates corruptas. et confortat digeſtionem. et confert uentoſitati. & reſoluit phlegma à ſtomacho, et à iuncturis. & confortat, et expellit nocumentũ frigoris. & prouocat urinam.

aliàs ſuperueꝛnerant

Modus confectionis.

℞. piperis, macropiperis, cinnamomi calidi, id eſt acuti, floris ſquinanti, ſpicæ Indæ, galãgæ, ammeos, cymini carmeni, omnium ana aur. v. maſtiches, ſeminis fœniculi, aniſi, zingiberis ſicci, calaminthes fluuialis ſicci, omniũ añ. aur. x. folij indi, cyperi, croci. aſari, caſię ligneæ, coſti dul. ſeminis apij hortulani, omniũ añ. aur. iij. gariofi. cardamomi minoris, cubæ, nucis muſcatæ, maceris, xylobalſami, carpobalſami, pyrethri, foliorũ agni caſti, zarneb, id eſt roriſmarini, acori, omnium ana aur. ij. terãtur medicinę, & cribellẽtur, & ponatur cũ eis ſachari tabarzet libræ tertia. & cõficiantur omnia cũ duplo ſui cum melle deſpumato. & reponatur in brumati leni. & ſumatur ex eo ab aureo. i. uſq; ad aureos ij. ante cibũ & poſt cibum.

Ad angínam emplaſtrum optimum.

Iſte autem eſt modus emplaſtri quod accepi ex libro antiquo, & rectificaui ſecundum ſentẽtiam meam, & probaui ipſum in apoſtematibus guttu ris, & inueni ipſum mirabile, et non uidi quod uelocius cõferret ipſo. et eſt ex magnis ſecretis. ℞. ℥. merdaſengi, id eſt plumbi uſti, ſuper quod proij ciatur ex oleo ſeſamino, & oleo uiol. quo coaguletur: poſtea accipiatur mucilaginis pſylij, mucilaginis ſeminis lini, et ſeminis alteæ, ſeminis almaru, omnium ana ℥. s. ouorum triũ, gummi amygdalarum ℥. i. infundantur in aqua coriandri die ac nocte. deinde coletur, & proijciatur in ea chamæmeli meliloti amborum ana ℥. iij. aggregentur & percutiãtur percuſſione bona. deinde fiat corpus unum. & fiat ex eo emplaſtrum.

Ad omnes ægritudines emplaſtrum.

Emplaſtrũ mirabile conferens omni ægritudini ſit hoc modo ℞. olei, aceti uini, amborũ añ. lib. iiij. merdaſengi lib. i. et s. cechalceumenu 3. xx. ziniar. 3. xvi. colchotar, quod eſt atramentũ album, chalcanthi, corticum æris, id eſt batitura, omniũ añ. 3. xvi. decoquat acetũ & oleũ, et remoueat ab igne, et proijciatur in eis lithargyrũ et reliquę medicinæ. deinde reducatur ad ignẽ, et decoquatur donec inſpiſſentur & rubeãt: deinde utatur in omnibus uulneribus, et ulceribus, et apoſtematibus.

Ad morſum canis rabidi.

Illud autem quod ſanat à morſu canis rabidi eſt id quod dico tibi. et eſt ex medicinis nobilibus et ſecretis magnis. et eſt medicina quã faciebat Aſinius ſenex antiquus, qui uituperabat medicinas †per eam. & ipſe quidem non uidit aliquẽ, quem *aliàs ſuper* momorderit canis rabioſus et biberit eam, mori, et ſi non conſequebatur ipſum in principio quando momorderat eum canis. dabat ergo in potu ex ipſo cochlearia duo, et potabat ipſum ex ea xl. diebus integris. et emplaſtrũ faciebat loco morſo, quod dicam poſt medicinam.

Modus medicinæ morſus canis rabidi.

℞. cineris cancrorum partes decem, gentianæ partes viij. thuris partem unam, doſis eius eſt cochlear unũ magnum. et puluerizetur ſuper aquã, et bibatur, et non bibatur ex ea minus 3. iij.

Modus emplaſtri.

℞. aceti uini, kiſt. i. opopanacis ℥. ij. picis lib. iij. aggregetur illud, et fiat emplaſtrũ ex eo. et emplaſtretur ex eo locus morſus. eſt enim mirabile.

Ad ſtrangulationem proueniẽtẽ ex fungis.

Qui autem ſanat ex comeſtione fungorum illum cui accidit præfocatio dixit Galen. ego uidi medicum

medicũ de terra Alexandrię, qui utebatur ſterco A
re gallinæ in medicatione ſtrãgulationis eius qui
comederat fũgos. uſus fui iſto & probaui ipſum.
quod fuit, quia exiccaui ipſum & cõtriui ipſum,
et dedi in potu ipſum in aceto, et aqua, & melle, et
uino. et uomuit ſtatim humorẽ craſſum & phleg-
maticũ, & ſedatus eſt & quieuit, & inuenit tran-
quillitatem integrã, & euaſit ab accidẽte quod ei
acciderat. Ad petram medicamen.

Medicamen ad petram quod ego compoſui ui
ro ex regibus Alexandriæ cui euenerat lapis, &
laſſi erant medicantes, donec deſperauerat de ſe
ipſo. Compoſui igitur ei hanc medicinam, & iu-
uatus eſt per eã, & exiuit ab ægritudine ſua egreſ
ſione integra. Et eius modus eſt ℞. opij 3.iij. aco-
ri, dauich. i. & s. pyrethri, euphorbij, caſtorij, corti B
cis radicum capparis, ſeminis hyoſcyami, galan-
gæ, omnium ana 3.i. cinnamomi, ſeminis baucię
ſylueſtris, ſeminis apij, coſti, petroſilij, caſiæ li-
gneæ, mẽtæ, myrrhæ, chamæpityos, calaminthes
fluuialis & montanæ, gentianæ romanæ, radicis
liquiritiæ, enulæ, chamædryos, praſii, ſcolopen-
driæ, ariſtolochię ro. ſe. ammeos, maſtiches, radi.
lilij cœleſtis, cymini carmẽ, gariofilorum, ſemi-
nis fœniculi, ſcyllæ aſſæ, ſinapis, granorum pini,
aniſi, carpob. ſeminis erucæ ſylueſtris, cordume-
ni, ſeminis rutę ſylueſtris, ſeminis agni caſti, aniu-
den nigri, ana danich. i. & s. terãtur omnia, & cri
bellentur, & leniantur cum oleo balſami, quanti-
tate quartæ unius unciæ, & conficiantur cũ mel-
le deſpumato. doſis eius eſt kiſt. i. & s. uſq; ad 3.s. C
deinde probaui illud poſt illud, & inueni ipſum
frãgere maiores lapides, & extrahere omnes eos.
Quod autem dicunt omnes homines de lapide
iudaico, iam expertus ſum, & non inueni in lapi-
de ueſicæ operationem. uerum ipſe in lapide re-
num eſt fortis, & ualde mirabilis operationis. &
ipſe quidẽ eſt lapis ualde albi coloris, in quo ſunt
fila nigra, qui lapis inuenitur in Palæſtina. & mo-
dus dandi ipſum in potu, eſt ut fricetur ſuper co-
tem uiridem, donec ex eo reſoluatur aliquid. dein
de aggregetur limatura illa, & abluatur, & detur
in potu cum aqua calida.

Ad ægritudines phlegmaticas, &
melancholicas, & morpheam.

Decoctio mirabil. quam compoſui ad ægritu- D
dines phlegmaticas, & melãcholicas, & ad mor-
pheam ſparſam, & icteritiã, & uentoſitatẽ, & hu-
morem crudum, uiro quinquagenario. cuius hęc
eſt permiſtio ℞. ſpecierũ trium mirobal. abſinth.
epith. cũ ſemine ſtœchados, ſuchaa, bedeguard,
floris uiolarũ, ſeminis aniſi, ſeminis fœniculi, po-
lypodij, turbith carnoſi, cartami, agarici, centau-
reæ, chamæpityos, chamædryos, omniũ ana 3.s.
capilli ueneris, fumi terrę, omniũ añ. cabdati unũ,
tamarindorũ quartam libræ unius, ſebeſten quin
quaginta, iuiubas totidem, contundantur medici
næ, & infundantur in x. lib. aquę bullientis die &
nocte. & decoquantur lento igne, donec conſu-
mantur duæ tertiæ, et confricentur digitis, & co-
lentur cum æquali pondere de rob. et reponatur.
Doſis eius eſt quarta lib. unius cum quarta libræ
aquæ calidę, & guttis olei ſeſami, & põdere duo-
rũ denariorũ ſcãmonię antiochenæ. cibus eius ſit
caro ouis annualis. & potus ſit ſyrupus de melle.

Ad multã infrigidationẽ & humecta-
tionem corporis, & uentoſitatem.

Electuarium dia trion pipereon quod ego com
poſui Fortuno, qui iam proceſſerat in ætate. &
erat magni corporis humectati, multæ uentoſita-
tis infrigiditati corporis. Cuius permiſtio. ℞. pipe
ris nigri & albi quod eſt leuius ex eo, macropipe
ris, cinnamomi, zingiberis, ſeminis fœniculi, ani
ſi, aſari, maſtiches, omnium ana ʒ. i. xylobal. car-
pobal. ſpicæ, cortic. caſiæ ligneæ, amomi, om-
nium ana ʒ. i. cardamomi minoris, ſeminis apij,
ammeos, croci, gariofilorũ, coſti, maſtiches, om-
nium ana quarta ʒ. i. terantur & cribellentur, &
cõficiantur cum melle deſpumato. & ſumatur ex
eo omni mane pondus 3.ij. cũ aqua mentæ & ma
ſtiches, & aniſi. et ſit cibus tenuis.

Ad dolorem frontis, & acetoſitatem
in ſtomacho, & punctionem.

Trifera quã ego compoſui Monteo qui habe-
bat dolores frontis, & acetoſitatem in ſtomacho,
& punctionẽ. Vſus eſt ergo ea diebus aliquot, &
ſanatus eſt ea ab ęgritudine ſua. Cuius permiſtio.
℞. ſpecierũ trium myrobalanorũ, et emblicorũ,
& ſitarabegi, & eſt butyrũ conditum cũ melle &
lacte, omniũ añ. aureos x. terãtur, et cribellẽtur, &
leniantur cũ oleo de amygdalis dulcibus: deinde
ſumatur zingiberis, maſtiches, cinnamomi, pipe
ris, aſari, croci, omniũ añ aure. x. coſti dul. macro
piperis, ſetaragi indi. cortic. caſiæ ligneæ, omniũ
añ. aure. iij. nuſcis muſcatę, maceris, cardamomi,
xyloal. indę, cubebarũ, calami aro. omniũ añ. aur.
ij. penidiorũ ʒ. ij. terantur, & cribellẽtur, & leniã-
tur cum oleo balſami. & conficiantur cum melle
deſpumato. Et ſumatur ex ea omni die aureus. i.

Ad anxietatem & humectationem.

Trifera quam compoſui filio regis, qui erat re
ligioſus, †anxioſus, humectatus. ℞. myrobal. ke- *aliàs annoſus*
bul. bell. emblicorũ, omnium ana quartam libræ
unius. coquantur in x. lib. aquæ donec cõſumun-
tur tres quartę, & coletur, & proijciatur illa aqua
ſuper myrobal. & bell. & emblicos, & ponatur in
ſufflatione uenti ſeptentrionalis donec bibatur
aquoſitas: deinde exiccentur, et puluerizentur, et
cribellentur, et leniãtur cum oleo bal. deinde ad-
datur turbith gummoſi pondus 3.xxx. poſtquam
teritur, & lenitur cum oleo de amygdal. dul. ma-
ſti. bdelij, hoch. i. mora celſi, ammeos, granorum
neræ, cinnamomi, aſari, xyloaloes indæ, ſeteragi
indi, ligni pæoniæ, omnium ana 3.iiij. terãtur om-
nia, & conficiãtur cum melle originali deſpuma-
to. & ſumatur ex eo omni die 3.iij. cum aqua men
tæ. eſt enim ultima ad epilepſiam, & melancho-
liam, & colicam quæ eſt ileos.

Ad diabetem.

Conqueſtus eſt mihi uir de ægritudine quę no
minatur

minatur diabetes. Compoſui igitur ei hanc medi A
cinam. Iuuatus eſt uſq; ad hebdomadem.

Medicina ad hanc læſionem.

℞. ſpodij, xyloal. uſtę, ſandali, ſeminis portul. dra
gagãti, gũmi arab. turbith, berberis, ſeminis endi
uię, boli arm. omniũ añ. 3.iiij. maſtiches, cinnamo
mi, origani, omniũ añ. 3.iij. ſachari ʒ. i. terantur, &
cribellentur, & cõficiantur cũ geleniabin, & reponat.
et ſumat ex ea omni mane 3.viij. Cibus aũt ei⁹, ſit
aqua hordei, et robub fructuũ, & emplaſtretur dor-
ſum eius taratit trito & cõfecto cum aqua roſarũ.

Ad retentionem menſtruorũ, & dolores.

Cõqueſta eſt mihi mulier cui ętas erat. xxx. an-
norũ de retẽtione mẽſtruorũ cũ doloribus. & erat æ-
qualis complexionis per comparationẽ. Compo
ſui ergo ei hanc medicinam, & iuuata eſt ea cito. B

Medicina ad prouocationẽ menſtruorum.

℞. ſpicæ Indæ & Romanæ, & corticẽ caſiæ li-
gneæ & rubiæ tinctorũ, aſari, aniſi, omniũ añ. iiij.
ʒ. i. medullæ ſeminis melonũ, medullę ſeminis cu-
curbitarum, medullæ granorum faſeolorũ, ſemi-
nis apij, rutæ, ciceris nigri, ſeminis endiuię, berbe
ris & euberberis, id eſt coſti, omniũ ana aur. i. te-
rantur, & cribellentur, & leniãtur cum melle de-
ſpumato, & ſumatur ex eo ante euentũ menſtruo
rum octo diebus 3.iij. omni die cum aqua in qua
decoquuntur cicera aut faſeoli.

Ad dolorem iuncturarum, & poda-
gras, & uentoſitatem.

Et cõqueſtus eſt mihi Affilius, q erat ex Mãcha C
ra. & habebat corpus ſtrictum, ad equalitatẽ pro-
pinquus, de doloribus iuncturarũ, & ægritudine
podagrę, & uẽtoſitate. Cõpoſui ergo ei hanc me-
dicinã quæ eſt mirabilis medicina ad podagram
℞. acori, dactyli albi recentis 3. i. oſſium uetuſto-
rum, lentis excorticatæ, turbith, ſenæ, omniũ ana
3.i. ſachari ʒ. i. terantur, & cribellentur, & bibantur
ex ea omni die 3.iij. cum aqua calida.

Ad uarices.

Et conqueſtus eſt mihi uir prędictus nuper de
quo iam dixi, qui erat de illis de Manchara, de æ-
gritudine uaricum in cruribus ſuis. Compoſui er
go ei hanc decoctionem.

Modus decoctionis ad uarices.

℞. epithymi cretenſis, myrobalanorũ, keb. am- D
borum ana ʒ. i. polypodij excorticati, ſucchaha,
bedeguard, floris uiolarũ, tamarindorũ, abſinthij
romani, ſquinãti, centaureę, herbæ eupatorij, om
nium ana ʒ. s. paſſularum enucleatarum quartam
libræ unius. contundantur, & decoquantur cum
tribus libris aquæ, donec conſumantur duæ ter-
tiæ. & confricentur manibus, & colentur, et biba
tur ex ea tertia libręcum ʒ. i. olei amygdalini ama
ri in omni die tertio. & fiat emplaſtrum ſuper cru
ra cum emplaſtro de adipibus.

Emplaſtrum de adipibus cuius iſte eſt modus.

℞. adipis agni, adipis porci, adipis urſi, uituli,
cerui, hirci, aſini ſylueſtris, anatis, gallinæ, uultu-
ris, ana omnium ʒ. i. olei ſeſami, olei de kerua, olei
lentiſcini, medullæ cruris uaccini, olei amygdal.
amari, ceræ al. omnium ana ʒ. s. ce. ru. butyri uac-
cini, amborum ana lib. unam. liquefiat, & coletur
& adminiſtretur.

Ad hæmorrhoidas.

Et conqueſtus eſt mihi uir qui mecũ conuerſa-
batur. & erat multi ieiunij, ſicci corporis, ſuper
quẽ uiciſſim eueniebant hęmorrhoides quæ erãt
in interioribus eius & ipſius exterioribus. & illud
erat propter multitudinẽ ciborum ſuorũ frigidio
rum, ſicut eſt farina hordei, & comeſtio lentis. &
acciderat ei cum illo tremor uehemens. Compo-
ſui ergo ei hanc medicinam, & euaſit ab ægritudi
ne ſua uſq; ad decem dies.

Confectio ad hæmorrhoidas.

℞. myrobalanorum, kebulorũ, citri. bell. ſereni-
blegi, omniũ ana 3.i. terantur, & cribellentur cum
ij. ʒ. olei amygdalarũ dulciũ, donec proijciant ip-
ſum. deinde adiungatur ei bdelij indi quarta lib. i.
foliorum roſarũ, ſpodij, granorũ myrti torrefacto
rum, ſcoriæ ferri infuſæ ſcilicet in aceto, karabæ,
maſtiches, xyloal. neruik, abrengi, plumbi uſti cũ
ſulfure, omnium ana 3.iiij. terantur cum rob coa-
gulato. & ſumatur ex eo omni die 3.vi. cum aqua
calida. & utatur hoc emplaſtro.

Modus emplaſtri ad hæmorrhoidas.

℞. plumbi uſti cum ſulfure & ceruſa, lithargyri,
cineris uitis, cineris corticũ, nerigil, balauſtiorũ,
omnium ana 3.i. ceræ albæ, olei ſeſami, butyri, om
nium ana quartã libræ unius. adipis porci ʒ. ij. me-
dullę cruris uaccini ʒ. ij. liquẽtur, & colentur dum
calent in mortario de plumbo nigro, & ſit mani- C
ca eius ex ipſo. & ſiccẽtur in ſole diebus aliquot,
donec accipiat ex plumbo uirtutem. Emplaſtrum
autẽ de adipibus nuper prędictum, eſt magnorũ
iuuamentorũ ad uentoſitatẽ gibboſitatis, & dolo-
ribus iuncturarũ. & ægritudinibus earũ. & ad uẽ-
toſitates. & ad ſpaſmũ qui nominatur tortura, &
ad omnẽ ſpaſmũ in neruis. & ad paralyticos ſicco
rum corporũ. & ſimiliter hoc emplaſtrũ in quo di
ximus plumbũ, confert omnibus ægritudinibus
ani. & ęgritudinibus neruorum. & ulceribus me-
lancholicis, & adminiſtratur in ægritudinib. mul
tis, quando medicus eſt prudens.

Ad cogitationem & timorem.

Deſcriptio electuarij dia pepereon, quod cõpo
ſui uiro ex regibus qui erat Caroli. & erat ſeptua
genarius. & erat magnus. & acciderat ei cogita-
tio & timor. Cõpoſui ergo ei hanc medicinã. &
iuuatus eſt ea plus aliis medicinis. Cuius permi-
ſtio ℞. piperis albi & nigri, macropiperis, †nere- *al. neremiſm*
misk, galangæ, zingiberis, ſpicæ Indæ & Roma-
næ, keſim, amomi, carpobalſami, xylobalſami,
corticum caſiæ ligneæ, maſtiches, xyloaloes, ga-
riofilorũ, aſari, cinnamomi, keffati abrẽgi, corticũ
citri ſiccorũ, omniũ ana ʒ. i. been albi & rubri, ze-
doariæ, doronici, ammeos, radicũ liquiritię, mar-
garitarũ minutarũ, karabi, coralli, lazuli abluti,
ſandarachæ, croci, nucis muſcatæ, ariſtolochiæ
lõgæ, ſeminis portulacæ, ſeminis apij, coriandri,
ſetæ crudæ inciſæ, omniũ ana unc. i. & s. maceris,

faufel, galliæ, omniũ añ. iiij. ʒ. unius, musci. ʒ. ij. terantur, & cribellentur, & leniant̃ cũ duab. ʒ. olei amygdal. & cõficiãtur cũ melle de fauis, postquã aufertur spuma eius. & sumatur ex eo omni die ʒ. ij. hoc enim stat loco confectionũ magnarũ cum medicinæ speciales sint ueло ciores iuuamẽti aliis medicinis, propter susceptionem à natura.

Ad torturã, inclinationẽ, & spasmũ in facie.

Et composui hãc medicinam puero paruo, cui acciderat tortura, & inclinatio, & spasmus in facie sua, à casu uirtutis mouentis lacertos, exeũtis à uentriculis cerebri.

Medicina ad spasmũ & inclinationẽ faciei.

℞. calaminthes ro. cinnamomi, zedoariæ, gariofil. omnium ana aur. i. sandal. xyloaloes, amborum ana ʒ. i. musci ʒ. s. terantur, & cribellentur, & leniantur oleo balsami. & conficiãtur cum melle despumato. & bibatur ex eo omni mane quarta ʒ. i. usque ad ʒ. unam cum syrupo de calaminthe, cum quo sigillatur liber iste. iuuatus est ergo ea usq; ad hebdomadem.

Odoramentũ conferens spasmo & torturæ.

Odoramẽtum quod est caputpurgium, spasmo conferens, & inclinationi quæ dicitur uentositas torturæ. & ipsum confert statim.

Caputpurgium ad torturam.

℞. castorij, doronici, been al. & ru. condisi, opopanac. abrengi, spicæ, baurach, omnium ana partem unã. terantur, & cribellentur, & aromatizentur cum musco, & fit sternutatio cum ipso.

Syrupus acetosus, quo conseruatur sanitas corporis.

Syrupus acetosus purus, quo cõseruat̃ sanitas. ℞. aceti albi libras x. mellis despumati libras x. A rob libras decem. decoquantur omnia donec fiat eis spissitudo mellis. hoc est enim ultimum.

Syrupus de calaminthe, cuius descriptionem conditionauimus in fine libri qui est iuuatiuus spasmo, & alijs pluribus.

Syrupus de calaminthe, cuius descriptionem cõditionauimus in fine libri. q est iuuatiuus spasmo accidẽti pueris, & decrepitis, & medijs, & hydropicis, & asthmaticis, & anhelitui dilatationis, & ægritudinib. phlegmaticis, & melãcholicis. & est gloriosioris quãtitatis medicinis omnibus in hoc modo. Cuius ꝓmistio ℞. calaminthes fluuialis, calaminthes mõtanæ, uenarũ radicem liquiritię, radicis squinãti, radic. endiuiæ, radicis scariolæ, B radic. lilij cœlestis, polij, centaureæ, omniũ ana iiij. libræ unius. contundantur, & decoquãtur cũ uiginti libris aquæ, donec consumantur duæ tertiæ, & remaneat tertia. & fricetur manibus, & coletur. & sumatur pãnus lenis, et ponatur in eo spicæ Indæ & Romanæ, & rauedseni, croci, mastiches, squinãti, gariofil. electorũ, nucis muscatæ, cyperi, arakieri, cubebæ, omniũ ana aur. i. terãtur & ponãtur in panno pręparato ad modũ bursæ, & ligentur ligamento mollificato. & decoquãtur cum eo quod clarificatur ex aqua. & sit sicut aqua mellis despumati. & sit medietas eius de rob. & decoquatur donec fiat spissitudo. & coletur, & reponatur, & administretur quando necesse fuerit ad omne quod narrauimus. Inquit Hunayn filius C Isaac. Istud est quod inuenimus ex libro religioso rum Galeni. & est gloriosioris benedictiõis quàm libri eius alij, & iuuamenti. quòd si acciderit alius liber ab ipso, transferam ipsum.

CL· GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE MEDICINIS EXPERTIS, CVI titulus est medicinalis experimentatio.

1 IGNIS qui de cœlo descẽdit super altare, combussit libros regis. & cum his combussit plurimos libros medicorũ. Mihi autem combussit plurimos libros. quorum quidam erant completi, & quidam quos inceperam componere. & non doleo de illis libris, quantum de quibusdam experimentis medicinę quę erant ibi. quæ acquisiueram à quibusdam bonis uiris experimentatoribus: & forte pro uno experimẽto acquisito dabam multa bona experimenta. & forte dabam pecuniam. Et scio unum qui curabat lapidem in uesica perfecta curatione, & hoc in multis hominibus. & lucrabatur infinitam pecuniam per hoc: & solummodo per hanc medicinam acquisiuerat sibi nomen optimi philosophi. Et scio alium qui curabat ficum in ano perfecte. & lucrabatur infinitam pecuniam, & aliquem docere nolebat. Et scio alium qui curabat morsum rabidi canis perfecte, & alij medici uocabant Bezar, id est à morte liberantem. Et forte medicus ex istis medicinis poterit cõgregare multa. Et bonus medicus ex Græcis, quando sciuit aliquem hominem scire aliquod experimentum, tribuit illi magnam pecuniam ut ab eo doceretur. D Et Thamor de regione Æthiopia, qui fuit ex bonis experimentatoribus, habebat bona experimenta experta. quæ sic custodiebat, quòd nullus in tempore uitæ suæ potuit ea habere: & postquam mortuus fuit, peruenerunt illæ medicinæ in manu Satyriorum, qui per ea, mirabilia faciebant: & exaltauit eis nomẽ inter medicos. Et nos non laudamus hominem ignorantem artem ut habeat has: quoniam uellet prodesse forte, & nocebit. Et propter hoc oportet hominem scire complexiones, causas, & accidentia, ut cognoscat ægritudines, & earum accidentia. quoniam qui ignorat hæc, non est securus quin noceat plurimum, & pro maiore parte. Et si aliquãdo proderit

etiam, hoc erit ex fortuna. Et fortassis est aliqua medicina, composita ex magna scientia experti uiri, aut ad fluxum uentris, aut colicam passionem, aut ad sedandum dolores, aut ad alias ægritudines: & quoniam utetur illa medicina non in suo tẽpore, nec in suo loco, ideo nocebit. uerbigratia, ponatur quòd aliquis patiatur fluxum uentris iamdiu, donec corpus extenuetur, aut ex humore qui alterat cibum, aut ex frigore interiorum membrorum ita, quòd non attrahãt cibum, aut ex debilitate cysteos fellis in attrahendo choleram, ita quòd cholera impellitur ad intestina, & facit fluxum, aut ex apostemate duro, ex genere apostematum melancholicorum, in concauitate hepatis ita, quòd cibus non potest peruenire ad ipsum, sed ad intestinum facit fluxum uentris, B uideretur tibi quòd cura sit eadem, tamen nõ est. Ego autem dico, quòd medicina experta laudata, quando usurpata fuerit ubi non conuenit, cum eo quòd non prodest, etiã nocet. Quare nos laudamus medicos altarium, qui curant cum cibis sacrificiorum: quoniam error uelociter corrigitur. error autem medicinæ, forte ducit ad mortem. quare oportet ut medicus consideret complexiones & curationes consideratione perfecta. Et ego composui hunc librum ex medicinis expertis, quas ego probaui, & acquisiui ex bonis medicis, & magnæ solicitudinis. Et non ponam in hoc libro id quod notum est iam medicis sicut hieræ, opiatæ, & tyriaca, & aliæ medicinæ quę sunt notæ omnibus hominibus. & non ponam in eo C nisi medicinas quas fere omnes ignorant. hunc etiam librum fecimus unius tractatus. Et si accidat postea quòd experiar aliquas medicinas, scribam eas.

Prima cõpositio ex eis est medicina quam accepi ab Astorone experimentatore, qui erat de ciuitate Tereste. & curabat cum ipsa febres antiquas, & ualet ad complexionem corruptam, & aperit uenas, & prouocat urinam, & adiuuat digestionem. cuius hæc est confectio. Recipe cinnamomi ʒ. i. spicæ nardi ʒ. ij. xyloaloes ʒ. i. & s. masticħes ʒ. i. anisi ʒ. ij. spatanæ, gariofilorum, ana ʒ. s. Conficiantur cum melle optimo, & accipe ex eo quãtum auellana una, cum aqua calida. & qui est frigidæ complexionis, & habet oppilationes, cum aqua fœniculi & anisi. Et iste Astoron, quando aliquis patiebatur dolorem acutum, coquebat chamæmelum, & dabat aquam ad bibendum, & curabatur. & nos experti sumus multoties, & inuenimus esse uerum. & experti fuimus medicinã primam sæpe, & non fefellit ex eis quę nominata sunt in laude. & testificatur hoc ratio ex compositione eius: quoniam cinnamomum contra operatur putrefactioni. illi autẽ est bonus odor. quare confert membris interioribus, & subtiliat. & spica nardi habet bonum odorem, & stypticitatem, & operatio eius est quasi propinqua operationi cinnamomi: sed cinnamomum est subtilius. lignum aloes cum eo quòd ualet ad hoc quod ua- A let cinnamomum, est utilissimum ad frigiditatem stomachi, purgans id quod est in humiditatib. per mirabilem eius proprietatem. & mastiche dol. sedat in stomacho, & digerit humi. anisum prouocat urinam, & aperit oppil. est enim ualde subtile. & liquefacit superfluitates. & facit dol. quiescere. spatana aperit oppilationes, & ualet spleni utilitate magna. gariofili desiccant humiditates extraneas, & confortant membra interiora. & dabat ad potãdum aquam in qua decocta fuerat radix iridis, patientibus oppilationem crassam, & prima hora curabantur. Et ego dico ꝙ decoctio absinthij, & centaureæ minoris faciunt hæc. sed radix iridis fortius operatur. Alia medicina quã accepi ab aduena Aegyptiaco, qua curabat oppilationes B antiquas, & febres, et asthma antiquum. & non est ei similis, & iste aduena acceperat ab uno medicorũ altarium. Cuius hęc est confectio. Recipe radic. iridis, aristolo. lõgæ, & ro. succi marubij, ana ʒ. iiij. succi gafit, myrrhæ, chamædryos, & camphoræ, ana ʒ. i, spicæ nardi, spatanæ, ana ʒ. ij. grana balsami, ligni aloes, ana ʒ. ij. & s. puluerizentur, & conficiãtur cum syrupo mel. qui fit secundum hunc modum. Recipe gar. cinna. carda. myrrhæ, ana ʒ. i. & s. liga has medicinas in panno raro, & pone in i. lib. aquę die & nocte. deinde cola, & colaturæ admisce lib. i. mellis boni, & coque super prunas sine fumo & flamma, coque donec fiat syrupus: postea confice cum oleo alias medicinas, & serua. & da ex eo in ægritudinibus quas di C ximus, in modum auellanæ uel castaneę. hoc electuarium est de melioribus medicinis quas uidimus. Et uidi hunc medicũ curare multas ægritudines per medicinas simplices. & ex eis quas dabat est ʒ. i. aristolo. ro. asthmatico. & dabat decoctionem epithy. epileptico ex melancholia. & accipiebat ʒ. i. ex eo & ponebat in aqua calida per noctem. mane colabat, & apponebat à sexta parte ʒ. scammoniæ, usq; ad octauã partem ʒ. nos aliquando addimus agarici ʒ. i. et dabat ad bibendũ decoctionem agar. cõtra dolorẽ capitis. et dabat ammoniacũ cõtra dolorem iuncturarũ ex humore crasso. & sępe curabat taliter. Ego autem semper soleo dare de succo marubij & stœchados, mistis cum aqua in qua decoctum fuerit marubiũ ui D ride & chamædryos. & dabã asthmatico. & ex eo sanaui multos. Aliud medicamen quod accepi ab aduena, cui nõ est simile. ualet epilepticis, & anhelosis, & tussiẽtibus. & est expertissimum ad epilepsiam ℞. hyssopi sicci, ireos, myrrhę, piperis nigri & lon. carda. sed in loco eius ponit̃ nastur. et carui, ana ʒ. ij. spicę nardi, costi, ammeos, ana ʒ. i. confice cum aqua in qua decoctum sit squinan. & si uolueris ꝙ purget, cum melle cõfice. & da ex eo tantũ à ʒ. i. usq; ad iij. & ultimũ est ad hoc. Et dicamus decoctiones quas probauimus, & lucrati sumus ab isto medico. decoctio squinãti, & granorũ balsami, quãdo biberit ex ea epilepticus, et qui habet hu. crassos, quotidie, confert ei. Aqua in qua decocta est assa, quãdo biberit tristans curabitur.

Decoctio agarici, quam si quis biberit qui habet dolorem antiquũ capitis, sanabitur. Decoctio caruí, & seminis apíj, prouocat urinã & mẽstrua fortiter, & subtiliat humores crassos. Decoctio centaureę curat ischiadẽ. Decoctio corticis fistici cõfortat stomachũ, & mundificat canales pulmonis & hepatis. Decoctio asari prouocat urinã, & mẽstrua fortiter. Decoctio mastiches cõfortat stomachum debilẽ ualde. Istas ergo decoctiones accepimus ab aduena Aegyptio expertas. & probauimus eas, & inuenimꝰ esse ueras. Medicamẽ quod accepi à quodam sene, curat splenem durum. Et si positũ fuerit super scrophulas, dissoluit. & est sublime ualde. ℞. ammoniaci ʒ.iiij. dissoluatur in succo chamęmeli, aut in succo anethi, aut in decoctione floris chamæmeli. & misce cum eodẽ rad. capparis, conficiantur, & da ad bibendũ ʒ.ij. cum decoctione carui. Medicamen expertum, quod habui & accepi à quodam uiro experimẽtatore, ualens ad splenem. Recipe scolopendriæ, grana bal sami, grana tamarisci, rubiæ ana ʒ.ij. confice cum melle. & dentur ex eo ʒ.iij. & postea bibat acetum in quo cocta fuit spatana, id est acorus: ita quòd de spatana ʒ.ij. mittantur in octo ʒ. aceti. & coque usq; ad iij. ʒ. Medicamen quod accepi ab eo etiã, & ualet stomacho frigido. prouocat urinam. aperit oppilationes. & est minus forte. Recipe cinnamomi ʒ.i. folij, corticis fistici, cardamomi, absinthij, agarici, squinãti, granorũ balsami añ. ʒ.ij. succi stœchados, seminis fœniculi, anisi, asari ana ʒ. iij. myrrhæ, aristolochiæ rotũdæ, radic. iridis, mastiches, ana ʒ.i. confice cum melle bono. & sume ʒ.ij. cum aqua in qua decoctum sit asarũ & semen fœniculi. Aliud medicamen quod recepi Agargeo confortat membra frigida. & ualet spasmo, & mortificationi membrorũ, & generaliter omnibus passionib. cerebri frigidis, & neruorum ℞. agarici, ammoniaci, succi stœchados, piperis triũ generũ, squinanti, carui, añ. ʒ.ij. castorij, asari, scyllæ assatæ ana ʒ.i. radic. iridis, & mastiches, & seminis apíj, añ. ʒ.s. spatanæ, scordium, zingiberis añ. drach.i. & s. confice cum melle bono. & sumat ex eo drach.ij. cũ aqua calida: & iste Agargeus fuit de sapiẽtibus qui fuerint tempore suo. & erat qui habebat unam medicinam, quam neminem docere uolebat: dabat enim eam habẽtibus fortem dolorem. & statim prouocabat urinã, & uentositatẽ expellebat. ita ꝙ mox auferebatur dolor. Cuius confectio hæc est. Recipe iridis, chamædryos, seminis fœniculi, anisi, apij, asari, ana ʒ.ij. cinnamomi, zingiberis, caruí, †foliorum chamæmeli, ana ʒ.i. succi stœchados, gentianæ, marubij, ana ʒ.ij. puluerizentur, & conficiantur cum decoctione asari, squinanti, seminis fœniculi. fac pilulas ʒ.i. et da cum aqua in qua decoquitur flos chamæmeli. hæc etiã medicina est fortis ualde. & non est ei similis in prouocando urinam, & subtiliando humores, & aperit oppilationes. & stomachum frigidum temperat & confortat. Aliud medicamen quod accepi ab eo. & ualet ad febres compositas. & digerit humores crudos ℞. seminis apíj, seminis fœniculi, radicis iridis, aristolochiæ longæ & rotundæ, fol. chamæpityos, meu, phu, añ. cõfice cum oxymelite scyllæ. & sumat ex eo cũ aqua calida in qua decoquitur semen apíj. Aliud ad febres cõpositas & chronicas expertũ, & iam probaui multoties. ℞. assæ fœtidæ bonæ, piperis nigri & longi, et seminis apíj, anisi, fœniculi, puluerizentur, & conficiantur cum uino antiquo. & da de eo cum aqua decoctionis fœniculi. Aliud expertum prouocans urinam. ℞. asari, seminis fœniculi, rubiæ, costi, ana ʒ.i. satureiæ, hyssopi sicci, añ. ʒ.ij. puluerizentur, & formentur pilulæ. & detur ex eis ʒ.i. cum aqua decoctionis fœniculi & anisi. Aliud ad punctura scorpionis. ℞. assæ fœtidæ, scorodon, centaureæ minoris, ana ʒ.ij. seminis rutæ, castorij, añ. ʒ.iij. puluerizentur, & conficiãtur cum uino antiquo. Experimẽtum probatũ quod laxat humores uiscosos. & est optimũ cõtra ischiadem. & est de experimentis Irini Romani. ℞. satureię, mastiches, radi. ireos, succi stœchados, zurungem ana ʒ.i. agarici, turbith, ana ʒ. iij. conficiantur cum succo fœniculi, fac pilulas. & da secundum uirtutem patientis. Aliud constipãs naturam arostrocamet, ualens ad fluxum uentris, quando fit ex debilitate uirtutis retentiuæ. cõfortat intestina & membra interiora. ℞. ro. pul. granorum myrtæ, sumac, luti armenici, ana conficiãtur cum succo plantaginis, & fac pilulas ʒ.ij. & da cũ aqua decoctionis granorum myrtæ. Aliud ualẽs ad fluxum ex debilitate hepatis. & est expertum. ℞. ligni al. ros. spicæ nardi, cinnamomi, berberis, ana ʒ.ij. laccæ, rhu barbari, gariofil. ana ʒ.s. conficiantur cum aqua decoctionis rosarum. & da ʒ.ij. Aliud, & est ad fluxum prouenientẽ ex causa frigiditatis membrorum. & iste modus fluxus quando accidit, uix separatur. & ista medicina est nimis utilis ad hoc. ℞. cinnamomi, ligni al. gariofilorum, anisi, caruí, chamædryos, aristolochię rotundæ, spatanæ, ana ʒ.i. puluerizentur, & conficiantur cum aqua decoctionis ligni al. Medicamen aliud quod accepi ab Acostror, qui fuit socius Astrocani: & uocabat ipsum electuarium ligni al. & non est ei simile. & iam probaui eum sæpe, & ualet ad debilitatem membrorũ interiorum. et ad fluxum hepatis, & aperit cannales, & subtiliat humores, & confortat hepar ualde. ℞. rhu barbari, laccæ, spicæ nardi, asari, chamæpityos, galangæ, gariofil. anisi, ana ʒ.iij. ros. maioranæ. mastiches, granorum balsami, phu, meu, ana ʒ.i. squinanti, drach.i. & s. ligni aloes, chamædryos, succi stœchados, ana drach. i. conficiantur cum aqua decoctionis ligni aloes, & spicæ nardi. postea misce mel quod sufficit, & malaxa. & sume ex eo. ʒ. ij. uel iij. cum aqua decoctionis ligni aloes & spicæ nardi. & hæc medicina est de nobiliorib. medicinis ad ea quę diximus. quoniam prouocat urinam, & confortat membrũ, & aperit canales, & ualet ad lapidem. & iste Acastror dabat ad potandum decoctionem chamæmeli ei qui patiebatur dolorem

aliàs florum

dolorem fortem ex frigida causa. & ponebat patientem in balneo eiusdem herbæ. & dabat decoctionem utriusq; aristol. asthmatic. & ad prouocationem menstruorum. & dabat sacharum ros. habentibus flammam in stomacho. Medicinę breues quibus utebatur Casion, qui erat ex Armenia anteriori. & fuerũt expertæ, & bonæ inuẽtę sunt. Medicamen ualens ad morsum scorpionis. Recipe assæ fœtidæ, galbani, conficiantur cũ decoctione scordij, & aristoloch. ro. & accipe ex eo auellanam cum aqua calida. Medicamẽ ualens asthmaticis. Recipe marubij, aristolo. añ. drach. duas, laccæ drach. iij. cõficiantur cum melle. & da ʒ.iij. Aliud subtilians humores. & ualet contra putrefactionem. Recipe spicæ nardi, cinnamomi, gariofil. aristolochiæ longæ. conficiantur cum uino odorifero, aut cum aqua decoctiõis aristolochiæ rotundæ, & gasit. Aliud ualens ad hepar, & canales eius. & extenuat pingues homines. Recipe aristolochiæ ro. laccæ, rhu barbari, spicæ nardi, ana drach. iij. conficiantur cum melle. & da drach. iij. Medicamen prouocans urinam forter. & est ualde bonum cõtra fe. phlegmaticas & melancholicas. Recipe casiæ, laccæ, anisi, apij, ana. conficiantur cum melle, & da drach. iij. cum aqua calida in qua coctum fuerit anisum. Medicamen dissoluens naturam cito. & dissoluẽs uentositates. Recipe mastiches, anisi, zingiberis, ana drach.i. turbith drach. iij. puluerizentur, & conficiantur cum melle bono. & da drach. ij. Aliud huiusmodi expertũ. Recipe turbith, agarici ana drach.i. mastiches, anisi, ana drach.i. & s. conficiantur cum melle. & da drach. iij. Aliud purgãs choleram. & datur in qualibet hora. & dissoluit cito. accipe scammoniæ, drach. ij. mitte in cocta no, & assa sub cinere calido. postea extrahe, & mitte cum scammonia in cydonio drach. i. mastiches, postea pinse, & fac trochiscos à ʒ. i. usq; ad iij. & da i. istæ ergo sunt medicinæ confectæ, & sunt ualde bonæ, & expertæ.

De medicinis Catilinæ.

Medicinæ Catilinæ qui fuit medicus Lithois regis. Medicamen expertũ ualens hydropi dissoluens uentositates crassas. & confortãs stomachum debilem: & est sicut bezahar ad has ægritudines quas diximus. Recipe anisi, iridis, laccę, spicæ nardi, ligni al. gariofi. agarici, ana drach. iij. caruí, hermel, fœniculi, ana drach. ij. aristolochiæ lon. & rotundæ, centaureæ minoris, satureię, ameos, myrrhæ, origani, ana drach. iij. mastiches ro. ana drach. vij. rhu barbari, gentianæ ana ʒ.v. squinanti, †myrtæ siccæ, ana drach. vi. conficiantur cum melle bono. & sume ʒ.ij. usq; ad iij. cum aqua decoctionis caruí & aristolo. & hæc medici na est nobilis ad ea quæ diximus. & eius compositio hoc ostendit. Electuarium expertum ualens fe. antiquis. & uentositatibus crassis. & purgat uri nam. ℞. floris chamæmeli, anisi, laccę, aristolo. rotun. ana drach. iiij. mastiches, drach. i. ros. ʒ. ij. rubiæ drach. i. conficiantur cum melle, & utere.

aliàs mentæ

Aliud. ℞. floris chamæmeli, anisi, rubiæ, fœniculi, asari, ana conficiantur cum melle. & sume ex ea drach. ij. cum aqua decoctionis anisi. Aliud prouocans urinam. ℞. asari, rubiæ, seminis cucumeris & cymini, seminis apij, ana conficiantur cũ syrupo facto ex marubio & melle. Medicamen expertum ualde hydropi, dissoluit enim inflationem. Recipe iridis, aristolo. agarici, ana conficiantur cum syrupo facto ex asaro, carpobal. & melle, & sumat drach. ij. cum decoctione fœniculi. Aliud prouocans urinam. ℞. amygdal. dulcium, seminis cucumeris, asari, aristolochiæ longæ, ana drach. i. conficiantur cum aqua decoctionis rubiæ. & detur cum aqua decoctionis fœniculi & apij. Aliud ad hydropem & asthma. ℞. iridis, succi marubij, aristolochię longæ & rotundæ, laccæ, añ. conficiantur cum decoctione iridis. & detur cum aqua calida decoctionis gentianæ. Aliud prouocans urinam. Accipe saliuncæ, seminis cucumeris, †laccæ rubræ, ana confice cum melle, & detur ex eo ʒ.iij. Aliud cõfortans hepar confortatione magna. & ualet cõplexioni frigidæ & humidę. & est mirabile. ℞. rhu barbari, laccæ, gariofil. ligni aloes, ros. rubię añ. cõficiãtur cum aqua decoctionis corticis fistici & gasit. & dentur drachmæ duæ ex eo cum aqua decoctionis aristolo. †rosa. & gasit. Aliud expertũ ad splenem. ℞. scolopen. ammoniaci, radicis cappa ris, añ. cõfice cum melle & aceto. & dentur ex eo drach. iij. cum decoctione aristolochiæ rotundę. Aliud ualens contra lapides. ℞. sanguinis hirci sicci, lapidis iudaici, saliuncæ, lapidis qui inuenitur in cysti fellis uaccæ, asari, amygdalarum amararum, seminis cucum. bdelij, costi, añ. conficiantur cum aqua & melle, in quibus sunt decocta rubia & costum. & dentur drach. ij. cum aqua decoctionis asari & floris chamęmeli. Aliud expertum contra lapidem renum. ℞. sanguinis hirci sicci, lapidis citrini qui inuenitur in cysti fellis uaccę, fœniculi, saliuncę, amygd. amararum, ana confice cũ uino antiquo, uel aqua decoctionis radicum apij & fœniculi. forma trochiscos unius drachmę. Et da i. cum syrupo de saliunca.

aliàs rotundæ

Medicinę Socionis. Iste fuit maximus medicorum Græcorum, qui habebat experimẽta plurima in fine nobilitatis quę nos acquisiuimus à discipulis eius, scilicet Teranoz & Hargemez & Harcoz. medicamen magnę nobilitatis & utilitatis, laxans & dissoluens crassas uentositates, & non est ei simile, quod etiam iam probauimus. Accipe agarici ʒ.iij. ellebori nigri ʒ.ij. & s. mastiches ʒ.x. folij, ligni aloes, asari, radicis iridis, turbith, squinanti añ. drach. ij. anisi, caruí, fœniculi, ammoniaci, ana drach.i. scyllę assatę ʒ.quatuor. rosarum ʒ.vi. scammonię ʒ.i. confice cum melle bono, & da de eo quasi auellanę pondus. Decoctio purgans matrices mulierum, & dissoluẽs uentositates, & prouocans menstrua. Recipe florum ammeos, harmel, asari, florum chamęmeli, fœniculi, gentianæ, spicæ nardi, squinanti, cha

mępityos, chamędryos, aniſi, rubię, añ. 3. x. coquã A tur in iij. lib. aquę donec remaneat lib. una. deinde amoueatur ab igne, & diſſoluatur in eadem aqua calida 3. i. ammoniaci, & detur de eo, quoniã eſt mirabile. Decoctio ualens nimis in declinatione febris quotidianæ. ℞. gentianę, radicis apij, radicis fœniculi, rubię, agarici, turbith, aſari, roſarum, ſpicæ nardi, añ. 3. i. ponãtur in caldario cum tribus libris aquę, & coquãtur ſuper ignẽ leuem ſine fumo & flãma, donec remaneat lib. i. & ſoluatur in ea calida 3. i. laccę, & utatur. Aliud prouocans urinã cito. ℞. phu, rubię. terãtur, & dẽtur ex eis 3. ij. & s. cũ aqua decoctionis hyſſopi, & ſatureię calida. Aliud diſſoluẽs omnes durities. curat & duritiẽ ſplenis, & ſcrophulas. ℞. draganti, floris chamæmeli, & pic. liquidę, ammonia B ci, medullæ cruris uituli, galbani, añ. conterãtur, & diſſoluatur ammoniacũ in aceto antiquo. liquefiat medulla & pix, & cõficiãtur pulueres, & miſceãtur, & ſuper locum ponantur. Aliud huiuſmodi. Accipe foliorũ capparis, ammoniaci, galbani, capillorum ueneris, floris chamæmeli, medullæ cruris ceruini, ana. conficiantur, & ponantur ſuper locũ durum. Aliud quod cito laxat & diſſoluit inflationem, & prouocat urinã, & ualet hydropicis. ℞. turbit, agarici, fœniculi, aniſi, añ. 3. i. ſcammonię octauam partem 3. i. radicis iridis, laccæ, ſpinæ romanę, rubiæ, phu, ana 3. i. & s. conficiantur cum ſyrupo facto cum melle, hyſſopo, origano, & ſatureia, & utatur. Aliud ualde bonum, ſubtilians humores, bonum contra aſthma, C & laxat humorem uiſcoſum. ℞. ariſtolochię rotundæ, rhu barbari, ſuccí marubij, laccæ, turbith, ana drach. i. maſtiches drach. ij. agarici 3. unã. conficiantur cum ſyrupo facto ex melle & marubio, & utatur. Aliud ualde bonũ, & dicitur electuarium iridis. & eſt multarũ utilitatum, & eſt ualde mirabile contra hydrop. & contra debilitatẽ hepatis. & prouocat urinã & menſtrua. & laxat humores diuerſos. ℞. ariſtoloch. rotun. laccæ, ſquinan. marubij, ana 3. iij. ligni aloes, roſarum ana 3. iiij. agarici drach. viij. radicis iridis ʒ. i. conficiantur cum bono melle. & detur ſecundũ uirtutem cum aqua decoctionis ſpatanæ & ſatureię. Aliud electuarium, & dicitur electuarium rhu barbari. & confortat hepar, & eſt nimis expertum, & nos D iam probauimus ipſum ſæpe. Recipe ariſtolochiæ rotundæ, ligni aloes, laccæ, ſpicæ nardi, folij, roſarum, ana drach. x. rhu barbari 3. xx. conficiantur cum ſyrupo facto ex melle. & detur ex eo quaſi auellana cum aqua calida decoctionis folij & gariofilorum. eſt enim optimum in confortatione hepatis, & omnium membrorum interiorum. Aliud electuariũ ariſtolochiæ ad remouendum typum in febribus chronicis. Recipe aſſæ fœtidæ, zingiberis, folij, chamæmeli, piperis nigri & longi, centaureæ, harmel, ana 3. i. ariſtolochiæ rotundæ, ad pondus omnium. Conficiantur cum ſyrupo facto ex melle, & ariſtolo. & utatur ſecundum uirtutem patientis à 3. i. uſque ad drach. ij. Aliud diſſoluens uentoſitates. Recipe aſſæ fœtidæ, rutæ, ſatureię, caſtorij, ana 3. ij. aniſi, fœniculi, ana 3. i. conficiantur cum melle. & utatur cum uino puro. Aliud diſſoluens uentoſitates, & prouocans urinam fortiter & menſtrua. Accipe aniſi, laccæ, ariſtolochiæ rotundæ, rubię, gentianæ, meu, phu, ſpicæ nardi, coſti. conficiantur cum melle. & dentur ex eo 3. iij. cum aqua calida decoctionis fœniculi.

De medicinis Azariconis philoſophi.

Medicinæ Azariconis. Iſte uir quãuis non habuerit nomen inter medicos, recepi tamen ab eo quatuor medicinas nimiũ expertas. Primũ medicamen ualet ad ſe. chronicas, quæ fiunt ex humore craſſo, & aufert typum, & ſoluit uentoſitates, & laxat humorem uiſcoſum, & ualet paralyſi. ℞. iridis 3. decẽ, piperis nigri & longi & albi, aſſę fœtidæ, ſcordij, caſtorij, folij, ſeminis rutæ, aſari, ammoniaci, galbani, ſatureiæ, ſanguinis anſeris ſicci, ſagapeni, xylobalſ. carpobal. ana 3. s. ſpicæ nardi, croci, ana 3. iij. chamæpityos, chamædryos, ammeos, mentæ, maioranæ, foliorũ rubi agreſtis, carui, gariofil. ligni aloes, cinnamomi, aniſi, ana 3. iij. turbith, ad pondus omniũ, agarici 3. x. terantur & confice cum ſyrupo facto ex melle, & detur ex eo 3. i. & s. cum aqua calida decoctionis gentianæ & aſari. iſtud enim medicamen eſt ualde expertum contra infirmitates frigidas iuncturarum, & aſthma, & dolores frigidos, & diſſoluit uẽtoſitates, & ſæpe probauimus ipſum. Medicamen confortans membra interiora, & eſt ualde bonum ad fluxum chronicum, & confortat ſtomachum, & aufert uomitũ. Recipe nuc. cypreſſi, ligni aloes, tamariſci, ana 3. iiij. roſarum, maſtiches, laccæ, cinnamomi, ana 3. ij. cõfice cum aqua decoctionis rubię & myrtę. & da cum aqua decoctionis cypreſſi. Tertium medicamen ualet ad lapidem renum & ueſicæ, & aperit oppilationes, & expellit fæces per urinam. & eſt expertum. ℞. capilli ueneris, cineris ſcorpionis, gentianæ, uitri aduſti, lapidis iudaici, ſeminis cucume. & cucurbi. aniſi, radicis lilij cœleſtis. puluerizentur, & conficiãtur cum aqua decoctionis chamæmeli uel melilo. & melle. & ſumatur cum decoctione agarici. Quartũ medicamen ualet hydropic. & frigiditati hepatis, & citrino colori. ℞. agarici, lilij cœleſtis, laccę, ariſtolo. lo. & rotun. ſucci ſtœchados, ſucci marubij, olibani, phu, chamædryos, chamæpityos, cinnamomi, ana drach. ij. folij, gariofil. ana drach. v. rhu barbari, aniſi, añ. 3. iij. ligni aloes, ad pondus omniũ. pulueriz̃tur, & conficiantur cũ melle. & dentur ex eo 3. iij.

De medicinis Gereonis.

Medicinæ Gereonis Greci. ab iſto uiro habuimus xi. medicinas expertas ad diuerſas ęgritudines, quas nos ꝓbauimus, & inuenimus ipſas eſſe mirabiles. Primũ medicamen ualet ad infirmitatem ſtomachi frigidi, & cõfortat ipſum, & eſt nimis mirabilis. Recipe trium piperum, ſpicæ nardi, zingiberis, ro. añ. 3. x. ligni aloes, ad põdus omnium

omnium. confice cum melle. & da cum decoctio- A ne ammeos, & mentæ, & gariofil. Secundũ ualet ad dolorem fortem. & iam probauimus ipſum.

℞. floris chamæmeli, ſquinãti, cẽtaureę, ariſtoloch. rot. confice cũ melle. & da 3. iiij. cum aqua calida.

Tertiũ huiuſmodi eſt. ſed precedẽs ſecurius eſt.

℞. croci, ſpicæ nardi, opij thebaici, ana 3. ij. chamæmeli 3. ij. confice cũ melle. & da 3. s. cũ aqua calida. Quartũ huiuſmodi. & eſt mirabile. ℞. ſucci coronæ regiæ, chamæmeli quãdo fuerit uiridis añ. 3. iiij. Et ſi iſtę herbæ nõ fuerint inuẽtę uirides, accipe earũ decoctiões, & pone octauam partẽ 3. croci, & ſquinãti 3. ij. & bulliãt uſq; ad medietatẽ. & da bibendam colaturam. Quintum ualet ad dolorem ex oppilatione. ℞. radicis lilij cœleſtis, agarici, ana 3. iiij. ariſtolo. lon. & ro. chamæpi. ana B drach. v. coquantur, & ponãtur in lib. ij. aquæ & bulliant ſuper ignem leuem, donec remaneat lib. i. & appone laccæ 3. i. & s. & da bibẽdum tepidũ.

Sextum diſſoluit uẽtoſitates. & ualet colicę ex uentoſitate. ℞. cymi. fœnicu. carui, aniſi, ana. terantur, & conficiantur cum ſyrupo facto ex melle & ammi & ſatureia & origano. & ſumat̃ ex eo cũ aqua decoctionis radi. apij, & cũ 3. i. agarici. Septimũ huiuſmodi. ℞. aniſi, cumini, agarici, abſint. centaureæ. teranť. & dentur de illis 3. iij. quando uentoſitates fuerint multæ, & paſsio fortis.

Octauũ laxat humorẽ uiſcoſum. & eſt nimis bonũ cõtra epilepſiã & paralyſin. quo ego ſemper u- tor. ℞. agar. abſint. colocynthid. añ. 3. i. aniſi, ligni C al. maſti. ana 3. ij, ſpatanę, ammonia. ſagapeni, aſſæ fœ. rad. lilij cœ. ana 3. i. & s. aggregent̃, et cõficiant̃ cũ aqua decoctio. aniſi, ariſt. lon. & ro. & melle, & ſumat̃ ex eo quaſi auella. Nonũ ualet triſtib. & timidis. ℞. radicis ariſtolochiæ rot. gariofiliorũ, ligni aloes, ana 3. iij. conficiant̃ cum melle & aqua maioranæ. & da de eo 3. iij. Decimum ualet lapidi renum & ueſicę. diſſoluit uentoſitates. & laxat diuerſos humores. & eſt bezahar. ℞. turbith, agarici, uitri uſti, zingiberis, lapidis iudaici, ſanguinis hirci ſicci, aniſi, fœniculi, trium piperum, chamædryos, chamępityos, bdelij, ana 3. iij. confice cũ bono uino decoctionis agarici, & carui. Vndecimũ ualet ad aſthma. ℞. turbith, agarici, ariſtolo. ro. ana 3. i. confice cum decoctione marubij. & da cũ decoctione aſari. Iſtę ſunt medicinę quas D probauimus ſæpe, & inuenimus eas optimas.

De medicinis Betarnem.

Modo dicam medicinas Betarnem Siciliæ, & ſunt tres, quas probauimus ſæpe, & inuenimus eas eſſe ueras. Primum ualet contra medicinas mortiferas, & eſt nimis experta. ℞. laureolæ, luti ſigillati, phu, meu, apij, cinnamomi, ana 3. i. rutæ, xylobalſami, carpobalſami, ana 3. ij. confice cũ melle. & da 3. i. & s. debilibus uel 3. ij. fortibus.

Secundum ualet ad morſum ſcorpionis. & calefacit corpus. & aufert tremorem in febribus.

℞. caſtorij drach. i. ſcorodon 3. ij. coſti amari 3. i. & s. zingiberis ana 3. i. conficiantur cum melle. et detur drach. i. & s. cum uino. Tertium prouocat urinam & menſtrua. ℞. pulegij, cymin i, radicis lilij cœleſtis, ariſtolochiæ rotundæ. Conficiantur cum melle. & dentur drach. iij. Medicamen quod cõpoſuit Amaloz de Macedonia. ualet ad ſe. phleg. & diſſoluit humores. liquefacit eos. & eſt bonum duritiei ſplenis. ℞. ſcolopen. ſquinanti, chamæpityos, caſtorij, triũ piperũ, ſpicæ nardi, folij, aſari, ana drach. i. turbith, radicis lilij cœle. carpob. xylobal. pulueriz̃entur, & conficiantur cum melle decoctionis aſari, ſquinanti, opopana. & detur de eo quaſi auellana. Medicamen ſquilitam, quod ualet morſibus ſcorpionis.

℞. ariſto. lon. & ro. ana aur. i. cymini. drach. i. aſſæ fœtidæ, carui, ſeminis rutæ, ana drach. ij. caſtorij. drach. iij. Confice cum melle. & da drac. ij. cum aqua calida decoctionis gentianæ, uel ariſt. uel cum bono uino. Medicamen melius quod ualet ad dolores fortes. & iam ꝓbauimus ipſum, & inuenimus melius cꝫ tyriaca. ℞. cymini, carui, aſſæ fœtidæ, ariſto. chamæmeli, coronę regię, abſinthij, agarici, ana drach. x. trium piperum, opij, ana drach. i. croci, carpobalſami, ſquinanti, cinnamomi, ana drach. ij. aſari, gentianæ ana aur. i. pulueriza, & confice cum ſyrupo facto ex melle & ſquinanto & chamæmelo & corona regia & aniſo. Et da cum aqua decoctionis aniſi.

De medicinis Achaaſos.

Medicinæ ſumptæ ab Achaaſos experimentatore Athenarum. ab iſto nobiliſsimo medico accepimus tres medicinas compoſitas, quibus ſemper uſi ſumus poſtquã nouimus eas. ſunt enim mirabiles. Et ab eo acquiſiuimus xxx. medicinas ſimplices expertas in diuerſis ægritudinib. Primũ medicamen cõpoſitum ualet ad aſthma antiquũ. & aperit oppilationes. ℞. aſari aur. i. ſucci maru- bij, hyſſopi, ſtyra. ſicci, caſtorij ana 3. s. trium piperum, aniſi, ana aur. ij. cõficiant̃ cũ oxymelite ſcyllitico. et detur ex eo à 3. iij. uſq; ad iiij. Medicamẽ ſecundũ ualet ad fluxũ antiquũ qui contingit ex frigiditate membrorum. ℞. nu. cypreſsi, folij, ligni aloes, ſpicæ nardi, roſarum ana 3. ij. Cõfice cũ aqua decoctionis ligni al. Et da de eo 3. iij. cum decoctione roſarũ. Medicamen tertiũ confortans uirtutem retentiuã. ℞. gallarum, ſumach, berberis, ana aur. i. gummi arabici uſti, ligni al. ana 3. i. rhu barb. drach. iij. confice cum decoctione ſe. lapathij acuti, & granorũ myrti. & detur cum decoctione cypreſsi. Iſte uir curabat ęgritudines multas cũ medicinis ex quibus elegimus xxx. medicinas ueraces. Primo dabat maſtichen ad dolorẽ ſtomachi. Secundo dabat drach. ij. aſſæ fœtidæ cõtra morſum ſcorpionis. Tertio dabat 3. iii. aceti fortis calidi cõtra morſum tyri. & eſt fortis operationis. Quarto mittebat ſuccũ †yari & intro- al. ariſtoloch. mittebat contra maculam oculorum. & ſæpe hoc faciebat. Quinto dabat ad purgandum pectus drach. iiii. radicis lilii cœleſtis. Sexto dabat drac. i. aſari, & curabat ſtranguriam. Septimo dabat chamæmelum pulueriz̃atam, & malaxatam cum melle, ad dolorem †uentris & renum, propter fri- aliàs ueſicæ

gídos humores exíſtentes in íllís inſtrumentis & prouocabat urinam, & curabantur. Octauo dabat drach. duas laccę cõtra oppilationes hepatis.

Nono dabat 3.ííj.ammoniaci ſplenitico. & curabat eum omnino in paucis diebus. Decimo dabat lac leproſis, & curabat multos. Sed in hoc requiritur ſcientia in cognoſcendo cauſam lepræ in qua lac cõueniat. Vndecimo dabat rhun barbarum ad debilitatem hepatis de frigida cauſa. & curabat omnes omnino. Duodecimo dabat 3.íj.cubebarum ad aperiendum oppilationes quæ accidunt in mẽbris interioribus. Tertiodecimo
d. rhu barba. dabat 3.ííj.maioranæ cum drachmis duabus† rubíæ ad prouocandum menſtrua. Quartodecímo dabat drach. duas aſari ad prouocandũ menſtrua. Quintodecimo dabat carui romanũ con B tra iſchiadem cum calida, & curabantur. Sexto decímo dabat caſtorium contra lapídem renum.

Decimoſeptimo dabat drach.iííj.laureolę cum aceto, & curabat morſus ſcorpionum. Decímo octauo dabat 3.ííj.zingi. ad infirmitates frigidas, & calefaciebat, & eſt nimís forte. Decimono no dabat 3.íj.aloes contra triſtitiã, & ad cõfortandum os ſtomachi, et curabanť uſitando. Vigeſimo dabat centaureã minorẽ ad iſchiadẽ, et curabanť. Vigeſimoprímo dabat puluerem gariof. cõtra debilitatem uirtutis digeſtiuæ. Vigeſimo ſecundo dabat decoctionẽ cafith contra debilitatem hepatis, & oppilationes. & curabat omnes.

Vigeſimotertio dabat oleũ uiride contra ſpaſmum ex ſiccitate. Vigeſimoquarto dabat deco C ctionem agarici cõtra ægritudines cerebri & hepatis. Vigeſimoquínto dabat alfenid, id eſt penídias cõtra infirmitates pectoris, & curabat aſthma. Vigeſimoſexto dabat decoctionem centaureæ & rutę cõtra morſum rutelæ. Vigeſimoſeptimo dabat decoctionẽ iuniperi ad prouocandũ menſtrua. Vigeſimooctauo dabat decoctionẽ
al. matricis ſquinanti ad dolorem† mulieris poſt partũ. Vigeſimono dabat decoctionem gentianæ ad frigiditatem membrorum, & ad fluxum prouenientẽ ex ea. Trigeſimo dabat galbanũ ad prouocandum urinam, & ad extrahendũ embryum. Nos autem nõ ſcripſimus has medicínas, quãuís plures earũ cognoſcanť ab omnibus, niſi ut nõ negliganť ab eís. quoniã ſi utatur de illis ut oportet, e D runt mirabiles. Et quoties, uſus fui decoctione facta ex hyſſopo, & aſaro, & duabus ariſto. curaui de epilepſia. Et cũ decoctiõe ſoli⁹ hyſſopi, ex aſthmate. Sed oportet medicũ ſcire quando oportet dare has medicínas, & in quo tempore, & in quibus complexionibus ualet. aliter non ualent.

De medicínis Andrezeos.

Medicinę Andrezeos ſunt hę. iſte fuit philoſophus in tempore ſuo. & habebat multas medicínas compoſitas ex quíbus elegi quínq; expertas. & dimiſimus alias quæ cognoſcunť à pluribus.

Primum medicamen ualet hydropicis, & frigiditati hepatis. & puocat urinã generaliter & fortiter. & dico quod nulla medicína eſt ei ſimilis in apertione hepatis. ℞.radicis lilij cœleſtis, agarici, calami aromatici, laccæ, aſari, roſ. ſpicęnar. cinnamomi, ligni aloes, añ. 3.i. gafit, fiſtici, ana 3.i. maſtiches, aniſi, ana 3.íj. puluerizenť, & miſceanť cũ uino & melle. & denť 3.iíij. cum decoctione radicis lilij cœle. & gafit. Secũdum medicamen ualet ad aſthma, cuius cauſa eſt humor craſſus. ℞. gentianę, hyſſopi, agarici, ana 3.s. maſtiches 3.íj. Confice cũ melle. & da 3.v. Et non eſt ſimilis iſti medicinæ. laxat enim humorẽ craſſum & uiſcoſum. & ſcindit humores craſſos. Tertium ualet ad dolorem membrorũ interiorũ. & liberat à colica paſſione quæ fit ex craſsis humoribus in inteſtinis. ℞. agarici 3.viíj. radicis lilij cœleſtis, ariſto. ro. hyſſopi, maſtiches, ſquinãti, carpob. aniſi, ana 3.i. turbith ad pondus omniũ. Confice cum decoctione agarici. & da 3.iíj. cum calida. Quartum ualet ad extrahendũ embryum. & eſt ualde forte. ℞. ariſt. lon. & rot. aſſæ fœtidæ ana 3.v. ſpicæ nardi, agarici, ana 3.iíj. myrrhæ 3.i. Confice cũ decoctione ariſto. ro. & da 3.íj. Quintum eſt laxatiuum diuerſorum humorum. ℞. turbith, agarici, maſtiches, lilij cœleſtis, ana 3.i. ellebori nigri, maſtiches, ſcyllæ aſſatæ, ana 3.i. colocynthidis 3.íj, ſcammoniæ 3.s. Confice & da 3.i. & non plus.

Electuariũ quod ualet ad morſum ſcorpionis.

℞. rutæ, ſulfuris uiui non poſiti ad ignẽ añ. aur. vi. caſtorij aur.i. aſſę fœtidę aur.s. pyrethri, ſtorac. liquidæ, ana aur.i. Confice cum melle. & da 3.i. & s. cum uino puro. Electuarium bonum ad dolorem membrorũ interiorũ. quod habuí à quadam muliere, quę acquiſiuerat illud à medic. altarium.

℞. crocí aur.v. opij aur.íj. ſpicæ nardi, aur.iíij. ſpatanæ aur.íj. radicis lilij cœleſtis, aur.vi. floris chamæmeli, aur.íj. Conficianť cum bono melle, & utatur de eo. Aliud optimum ex compoſitione Games, & eſt nimís forte. ℞. cinnamomi aureos ſex, croci aur.iíij. & s. piperis al. aureos quatuor, & s. galbani aur.iíij. coſti aur.íj. & s. Confice cum melle. & da 3.íj. uel iíj. in maiori fortitudine. Electuarium Zacharonis de Babylonia contra uentoſitates, & paſsionem colicam. & frangit lapidẽ. & laxat uẽtrem. & iam probauimus ipſum, & eſt ualde bonum, quando dubitamus in ægritudinibus utrum ſit lapis uel colica, quia commune eſt ambobus. Recipe turbith, ſpatanæ ana aureos ſex, cymini, carui aureũ unum, agarici, radicis lilij cœleſtis, ariſtolo. ana aur.vi. origani, hyſſopi, ana aur.i. ſquinanti, maſtiches, ana † 3.i. Confice *aliàs viij* cum melle, & da quaſi auellanam. Tyriaca ualens ad dolorẽ capitis chronicum, & uentoſitates & eſt mirabilis. ℞. ſucci ſtœchados, ſucci marubij, abſinthij, maſtiches, rhu barba. chamæd. chamæpytios, ana 3.viíj. hyſſopi, aur.i. agarici, ad pondus omnium, puluerizа & confice cum melle. Et da de eo ad infirmitatem cerebri cum aqua calida decoctionis ſtœchados. & ad aſthma cum uino bono. & ad prouocandum menſtrua, cum ſuco iuniperi & fœniculi. Et ad dolorem fortem, cum aqua decoctionis chamęmeli. & ad oppilationem

tionẽ, cum decoctiõe abſinthij. Et ad epilepſiam, A cum decoctione pyrethri. Et ad iſchiadem cũ decoctione centaureæ minoris. Et ad lapidem cum decoctione rad. lilij cœleſt. Electuariũ laccæ, ualens cõtra oppilationes chronicas. & prouocans mẽſtrua. & eſt bonũ ualde. Eſt etiam utile ad aſthma chronicũ. & ad tuſsim chronicam. ℞. laccæ aur. xx. pip. lon. & nigri, centau. mino. ariſtol. rot. coſti, galbani, ammoniaci, añ. au. x. maru. aſari, añ. aur. iíij. folij, rad. lilij cœle. liquir. ana aur. vij. puluriza, & confice cum bono melle. & da quaſi auellana cum aqua calida. Electuarium laccæ magnum quod habuimus ab Aridione filio Meliz. & eſt expertum. & eſt multæ utilitatis. ualet aſthmati. & tuſsi. & prouocat urinam. & ſedat do lorem fortẽ, liquefaciendo phlegma. & aufert tri B ſtitiam. & diſſoluit uentoſitatẽ. & eſt mirabile ad tremorẽ cordis, & melancholiã, & aquã oculorũ. & contra morſum canis rabidi. & contra puncturam tyri. Et generaliter dico ꝙ ualet omnib. puncturis mortiferis. ℞. ariſt. ro. rad. lilij cœleſt. ana aur. x. ſquinãti, aur. ix. aſari, aur. xv. piperis nigri & albi, ana aur. vij. chamæpityos, ſucci marrubij, ſucci ſtœchados, ana aur. viij. ſpicę nardi, ſpicę romanę, maſtiches, ammoniaci, galbani, ſcyllę aſſatæ, ana aur. x. roſ. iuniperi, ana aur. ij. turbith, agarici, cyperi, ana aur. x. folij, ligni aloes, rhu barbari, croci, olibani, cẽtaureę minoris, ana aur. xx. laccæ, aur. i. Conficianť cũ melle ro. & detur ex eo ſecundũ quod cõuenit ęgro. Et eſt hęc medicina nimís mirabilis ad dolorẽ fortem. & laxat humores C ſine labore. & cõfortat cor, hepar, & ſtomachum.

Electuariũ aſsiſtri, calefaciẽs corpus. ualens oppilationibus hepatis, & ſplenis. ℞. ariſtolo. rot. aur. xx. marubij, chamædryos, gafit, ana aur. v. aſſæ fœtidæ, coſti, triũ piperũ, ana aur. x. maſtiches, aur. viíj. pyrethri, aur. iíij. Cõfice & da cum uino.

Decoctio ſquinãti, ualens ad febres chronicas, & aperit oppilationes. & prouocat urinã. & ſoluit uentrẽ. ℞. ſquinanti 3.viíj. marubij 3.íj. abſinthij, radicis lilij cœleſtis, ana 3.iíj. ariſtolo. rotũdæ aur. vi. agarici, aur. íij. radicis fœniculi, caruí, ana aur. x. coſti, aur. íj. maſtiches, aur. iíij. ponanť in calderio. Et cum lib. íij. aquę decoquanť donec remaneat tertia pars. Et dentur de eo 3.iíj. hęc decoctio eſt ualde mirabilis habẽtibus ægritudines phleg D maticas & debilitatẽ interiorũ membrorũ ex cauſa frigida. Decoctio aſari cõfortans membra debilia ex frigore. & auferẽs dolores. & ſcindẽs humores craſſos. & aperiẽs oppilationes. Et eſt expertiſsima. ℞. aſari aur. iíij. aniſi aur. viíj. abſinthij, gẽtianę, añ. aur. iíj. ſe. fœniculi, cẽtau. minoris, añ. aur. íj. ponanť cũ iíi. lib. aquæ, & bullíãt donec remaneat tertia pars. et da de eo 3.iiii. Decoctio ariſto. ualens ad lapidẽ. ℞. ariſt. aur. x. aſari aur. íi. marubii aur. i. radicis lilii cœl. aur. iiii. ſaliuncæ, ſeminis cucumeris, aniſi, ana aur. vi. coquanť cum duabus libris aquæ donec remaneat tertia pars. Et da de eo 3.iiii. Decoctio agarici, ualens ad epilepſiam, & purgans matrices, & prouocans urinam. ℞. agarici 3.x. turbith 3.i. aniſi 3.iii. harmel, 3.íi. radicis apii 3.v. radicis lilii cœleſtis 3.iii. maſtiches 3.ii. radicis pæoniæ 3.vii. coquantur cum tribus libris aquę donec remaneat medietas. Et detur qualibet die quatuor drach. utilis enim eſt ualde, & in epilepſia expertum eſt. Decoctio aſſæ fœtidæ, ualens ad oppilationes aperiendas. & eſt utilis ualde. ℞. aſſæ fœtidę, radicis lilii cœleſtis, radicis apii, radicis fœniculi, ariſtolochiæ rotundę, ana 3.x. coquantur cum lib. iíij. aquæ ſufficienter. & dentur de eo 3.iíj. Decoctio pæoniæ, quę aperit craſſas oppilationes, & eſt ualde experta.

Recipe pæoniæ 3. decem, radicis pentaphylli drach. v. ariſtolochiæ rotundæ 3.vi. coquanť cum lib. iíj. aquæ ſufficiẽter. & dentur 3. quatuor. De B coctio perfecta ariſtolochię et eſt mirabilis hydropic. & cito curans eos. Recipe duarum ariſtol. centaureæ minoris, chamædryos, ſquinãti, laccæ, ligni aloes, ro. ana aur. decem. ſpicæ nardi, phu, meu, apij, aniſi, radicis lilij cœleſtis, radicis apij, fiſtici, cubebarum, hyſſopi, gariofil. marubij, ſtœchados, cinnamomi, ana aureos viij. ammeos, myrrhæ, ana aureos quínque, coſti, aur. duos. coquantur in libris tribus aquæ ſufficienter. Et dentur 3. quatuor cum drach. iíij. iſtius electuarij.

Recipe ariſtolochię rotundæ, granorum iuniperi, centaureę, ana 3.íj. ligni aloes, aur. unum, ſpicę nardi 3.i. marubij drach. iíij. Conficiantur cum prędicta decoctiõe. Decoctio chamęmeli, prouocans menſtrua. & auferens dolorem fortem.

Recipe chamęmeli, aur. ix. ariſtolo. aur. iíij. lacę drac. íj. ſpicę nardi, cinnamomi, radicis lilij cœleſtis, ligni aloes, ana drach. i. coronę regię, drach. decem. Decoquantur cum libris x. aquę in igne lento & ſufficienter, donec remaneat tertia pars. & dentur drach. quinq. Decoctio hyſſopi, contra paſsiones pectoris, & tuſſes chronicas, & ęgritudinem aſthma, & anhelitum malum. Recipe hyſſopi, agarici, radicis lilij cœleſtis, liquiritię, ſquinanti, pęonię, aſari, ariſtolochię rotundę, ammoniaci, ſeminis fœniculi, ſucci ſtœchados, ſucci marubij, laccæ, ana aureos duos, decoquantur in libris tribus aquę ſufficienter. Et dentur 3. quatuor in mane. Electuarium optimum contra ægritudines diuerſas. & ualet ſcotomiæ D & uertigini. & ſcindit phlegma uiſcoſum, & purgat ipſum, & aufert dolorem frigidum. Et eſt bonum contra uenena. & aperit oppilationes. & prouocat menſtrua & urinam. & calefacit corpus. & ualet ad febrem chronicam. & purgat matrices. Recipe agarici, ariſtolochiæ rotundæ, ſucci marubij, laccę, ana drach. quinque. aſſæ fœtidæ, galbani, rhu barbari, ſpicæ nardi, phu, ſeminis fœniculi, radicis apij, trium piperum ana drac. vi. ligni aloes drach. iíij. turbith aur. decem. Confice cum ſyrupo facto ex melle, & aſaro, & agarico, & ſpica nar. & lacca. Et dentur drach. quatuor cum aqua calida. Electuarium expertum contra oppilationes matricis. Recipe ariſtolochiæ, laccę, radicis lilij cœleſtis, ana. Confice cum

decoctione

decoctione gafit. & dentur drach. quatuor cum aqua calida. Electuarium curans lapidem in uesica. Et est expertum. Recipe squinanti, stœchados, añ. drach. i. sanguinis hirci sicci, drac. vi. lapidis iudaici, drach. ij. anisi, drach. iiij. puluerizentur, & confice cũ decoctione radicis apij. Aliud ad lapidem. Recipe sanguinis hirci sicci, anisi, aristolochiæ rotundæ, de lapide inuento in felle tauri, uitri combusti, saliuncę, agarici, lapidis iudaici, amygdal. amararum, ana. puluerizentur & conficiantur cum melle. Et dentur drach. iiij. cum aqua decoctionis se. apij. Aliud mirabile contra uentositatem fortem. Recipe anisi, cymini, satureiæ, carui, ana. conficiantur cum melle. & dentur cum decoctione agarici, quæ sic fit. Recipe agarici, cyperi, folij, radi. squinanti, aristol. lon. & rot. radicis apij ʒ. vi. ponantur in caldario in lib. i. aquę super ignem leuem. Et dentur ʒ. iiij. cum duabus ʒ. medicinæ prædictæ. Medicamen bonũ contra asthma chronicum. ℞. laccæ aur. x. arist. lon. aur. vi. succi marubij aur. vij. Conficiantur, & dentur quasi nux cum aqua calida. Medicamen quod accepimus ab Acritone cõtra frigiditatem stomachi, & contra humiditatem eius. ℞. ligni aloes, cinnamomi, rhu barbari, spicæ nardi, mastiches, cardamomi. Confice cum decoctione rosarum & nucũ cypresi. Et detur quasi nux. Aliud ualens ad colicam ex uentositate & humore crasso. ℞. anisi, cinnamomi, absinthij, cymini, floris camæmeli ana ʒ. decem. agarici ʒ. xx. scammonię ʒ. i. mastiches ʒ. v. Conficiantur cum decoctione carui. Et dentur ʒ. iij. cum aqua decoctionis gafit.

Aliud ad dolorem capitis & contra cephalæã, quod est expertum. ℞. succi stœchados ʒ. viij. gafit, spatanæ, ligni aloes, ana ʒ. quatuor, mastiches ʒ. vi. agarici, ad pondus omnium. Conficiantur cum decoctione rosarum & mastic. & detur à ʒ. ij. usq; ad iij. drach. Aliud quod ualet in principio descẽsionis aquæ ad oculum, quo sæpe curaui multos. & est expertum, & uelocis curationis.

℞. spicæ nardi aur. x. cinnamomi aur. viij. agarici aur. ix. mastiches, ad pondus omnium. Conficiantur cum bono melle. & sumantur de eo quotidie ʒ. ij. est enim mirabilis operationis.

De medicinis habitis à Zenone.

Medicinæ Zenonis de Athenis. Iste fuit unus de magnis medicis. ego autẽ non uidi ipsum, quia non fui temporaneus eius. Sed magister meus uidit ipsum. & ille habebat experimenta bona. ex quibus discipulus eius dedit nobis uiginti experimenta experta. Et nos probauimus ea sæpe, & inuenimus ipsa optima. Primum medicamen quod dicitur electuarium spicę nardi, cõfortat hepar debile & cor. & ualet contra uomitum chronicum. ℞. spicæ nardi, aur. c. spicæ romanę, aur. x. absinthij, aur. viij. cinnamomi, aur. quindecim. laccæ mundatæ, aur. ix. gariofil. aur. quinq;, gafit, aur. xvi. marubij, aur. duodecim. aristolochiæ rotundæ, rhu barbari ana aur. sexdecim. Confice cũ melle. & da aur. duos cum aqua calida. Medicamen secundum. quod dicitur electuarium centaureæ, ualet ad podagram, & ad omnes passiones iuncturarum, cui non est simile in hoc. Nam prouocat urinam. laxat crassos humores & diuersos. Et sedat dolores. & aperit oppilationes. & est optimum ad lapidem. & liquefacit phlegma. & mundificat superflua à pulmone & pectore. hoc medicamẽ dedit Zotion de scriptis Zenonis, qui composuerat id per uersus. ℞. centaureæ minoris, aur. c. †zirungem aur. decem, anisi, fœniculi, [*aliàs gentianæ*] apij, ana aur. vi. olibani, gariofil. ana ʒ. i. agarici, radicis lilij cœlestis, ana aur. unum, cubebæ, galbani, ammoniaci, castorij, trium piperum, spicæ romanæ, ana aur. xx. spicę nardi, turbith, ana aur. triginta. aloes sucotrinæ, aur. xvij. carpobalsami, xylobalsami, scyllæ assatæ, ana aure. xvi. mastiches, croci, ana aur. x. scammoniæ, aur. viij. puluerizentur, & conficiantur cum melle, et submittantur in hordeo per sex mẽses. et dentur ex eo ʒ. iiij. Et hoc medicamen est de maximis medicinis quas habebat ille medicus. Medicamen iij. quod dicitur electuarium colocynthidis, quod laxat humores aquosos, & phlegma, & melancholiam. & cum hoc prouocat urinam. Et uere dico quod non est ei simile ad acuendum uisum, quia est in hoc mirabile. ℞. colocynthidis, scyllæ assatæ, asari, trium piperum, ana aur. vi. spicę romanę, anisi, apij, fœniculi, carpobalsami, gafit, croci, añ. aur. duos, spicæ nardi, chamædryos, chamæpityos, aristolochiæ rotundæ, gentianæ, ana aur. septem. puluerizentur, & conficiantur cum melle. & submittantur in hordeo per sex menses. & detur à drach. ij. usq; ad iij. Medicamen quartum quod dicitur electuarium squinanti. ualet ad dol. fortes. & prouocat urinam. & apperit oppilationes, & confortat hepar confortatione maxima. & frangit lapidem. & ualet ad fe. chronicas. ℞. squinanti, aur. ccc. aristolochiæ rotũdæ, aur. sex. ligni aloes, aur. xiij. gafit, aur. xiij. croci, spicæ nardi, carpobalsami, opij, ana aureum unum, mastiches, aureos iij. trium piperum, folij, chamæpityos, ana aure. vij. Cõficiantur cum bono uino. & detur de eo quasi auellana cum eo quod conuenit tali ægritudini.

Medicamen quintum quod dicitur electuariũ capillorum ueneris, ad purgãdum quod est in pectore ex humore crasso. & est nimis expertum.

Recipe capillorum ueneris, aur. xxv. radicis lilij cœlestis, liquiritiæ, pæoniæ, carpobalsami, marubij, floris chamæme. aristolochiæ rotundæ ana aureos quindecim. pulueriza, & confice cum syrupo facto cum melle & capillis ueneris. Et dentur drachmæ iiij. cum decoctione chamæmeli.

Medicamen sextum quod dicitur electuarium folij. ualet ad ægritudines fortes quę accidunt mulieribus in matricibus earum. & prouocat menstrua. & ualet ad dolorem matricis. & calefacit renes. Recipe folij indi aureos uiginti, cinnamomi, spicæ nardi, spicæ romanæ, rubiæ castorij, triũ piperum, gariofilorum, ligni aloes, añ. drachmas uiginti, rhu barbari, mastiches, thymi, ana aureos sexdecim

sexdecim. confice cum melle. & detur quasi auellana. Medicamen septimum, quod dicitur electuarium aristolochiæ. ualet contra dolorem matricis. ualde prouocat menstrua. & confortat stomachum debilem. & intercipit fluxum chronicum. & est mirabilis operationis. & non est ei simile. [*aliàs zeno*] & sæpe probauimus ipsum. & iste † Zotion utebatur ipso. Recipe aristolochiæ longæ & rotundæ, ana aureos uiginti, radicis lilij cœlestis, laccæ, squinanti, marubij, ana drach. ix. rhu barbari, drach. uigintiquinq;, spicæ nardi, ligni aloes, ana aure. uiginti. puluerizentur, & conficiantur cum melle. & dentur drach. iiij. cum aqua calida. Et ad fluxum intercipiẽdum, cum decoctione xyloaloes. Et ad menstrua prouocanda, cum decoctione aristolochiæ †rotundæ. [*aliàs longæ*] Et ad dolorem matricis, cum decoctione chamæmeli & asari. Medicamen octauum quod dicitur electuarium olibani, quod est ualde utile contra humiditatem stomachi. & liquefacit phlegma. & cõuenit senibus, quia confortat calorem naturalem in corporibus eorum. Recipe olibani, aure. decem, mastiches, aur. iiij. squinanti, aristolochiæ, ana aureos duos, ligni aloes, laccę, ana aureum unũ, radicis lilij cœlestis drach. i. rosarum, rhu barbari, añ. aur. v. anisi aur. vi. puluerizentur, & cum melle conficiantur. & detur ex eo quasi auellana. Medicamen nonum quod dicitur electuarium gafit. ualet ad hepar, quia confortat ipsum, & aperit oppilationes eius. & ualet hydropicis, & cõtra corruptionem complexionis. Recipe gafit, aur. xx. laccæ, aur. x. ligni aloes, aur. vi. gariofilorum aur. ij. cinnamomi, aureos uigintiunum, squinanti, cubebæ, rhu barbari, añ. aur. xvi. rosarum, aur. xviij. aloes non abluti, aur. ij. agarici, aur. iij. mastiches, aureos decem. puluerizentur, & confice cum syrupo facto ex melle & agarico. Et est medicamen ualde nobile. Medicamen decimum quod dicitur electuarium rhu barbari. maxime ualet fluxibilitati stomachi. et confortat hepar. & ualet hydropicis. & non est neq; fuit aliquod simile in hoc. & Zenon nemini uolebat dare. Cuius compositio non lateat medicos. quoniam eius compositionem acquisiuit eius cõpositor cum magna solicitudine.

Recipe rhu barbari, aur. centum, laccæ aureos uiginti. ligni aloes, aur. trigintasex, cinnamomi, aur. xi. aristolochiæ lon. & ro. aur. xxx. fistici, aur. quinquaginta. squinanti, aur. lxxx. maioranæ, anisi, luti sigillati, ana aur. xx. agarici, folij, ana aur. vi gafit, aur. xxx. spicæ nardi, aur. xvi. trium piperũ, zingiberis, ana aur. x. stœchados, origani, añ. aur. ix. radicis lilij cœlestis, radicis endiuię, añ. aur. sex hyssopi sicci, mastiches, croci, ana aur. vij. carpobalsami, xylobalsami, ana aur. xvij. puluerizẽtur, & conficiantur cũ melle. & detũ † à ʒ. iij. usq; ad iiij. [*aliàs à drac. ij. usq; ad iij*]

Medicamen xi. quod dicitur electuarium capparis. ualet ad duritiem splenis & aperit opilationem eius. & est optimę operatiõis. ℞. capparis, aur. xx. opopanac. scolopẽ. marubij, ana aur. v. gafit, aur. xvij. ammoniaci aur. x. sagapeni, aure. viij. puluerizent, & conficiant cũ bono aceto. et da ʒ. ij. cũ decoctione carui & capparis & gafit. Medicamẽ xij. quod dicit electuariũ scolopen. ualet ad duritiem splenis. & est expertum. ℞. capparis ʒ. xx. marrubij ʒ. v. scolopendriæ, aur. xvi. confice cũ aceto, & fac trochi. & da ʒ. ij. cũ decoctione tamarisci & gafit. Medicamen xiij. quod dicitur electuarium turbit. ualet ad fe. chronicas. & laxat humores uiscosos. & calefacit renes. Et est optimum ad passionem colicam ex uẽtositate. & prouocat urinam. & est mirabile. ℞. turbit, aur. l. agarici, aur. xvi. croci, mastiches, ana aur. vi. squinanti, aristolochiæ rotundæ, stœchados, ana aur. viij. Confice cum melle. & detur à ʒ. ij. usq; ad tres. Medicamen xiiij. quod dicitur electuarium ellebori. ualet contra uertiginẽ. Recipe ellebori nigri, aur. uiginti. ligni aloes, aur. i. & s. croci, aur. i. anisi, au. ij. mastiches, aur. iiij. maioranæ, aur. i. agarici, aur. vi. radicis lilii cœlestis, stœchados, añ. aur. viii. turbith albi & gummosi, aur. quatuor. Confice cum melle. & da ʒ. iiii. Medicamen xv. quod dicitur electuarium agarici. ualet contra cephaleam ueterem. & stomachum confortat & hepar. Recipe agarici, aur. xvi. pęonię, centa. minoris, añ. aur. sex. laccæ, ligni aloes, ana aur. viii. gafit, anisi, chamædryos, chamæpityos, squinanti, floris chamæmeli, mastiches, ana aur. vii. rhu barbari, spicę nardi, ana aur. ii. turbith, aur. iii. Confice cum melle, & da ʒ. i. & s. usq; ad ʒ. ii. cum aqua calida. Medicamen xvi. quod dicitur electuarium scyllæ. ualet ad asthma, & ad oppilationes, & uẽtositates. Sed non debet dari habẽtibus uulnus in membris interioribus. ℞. scyllæ assatæ, †aur. vi. stœchados, [*aliàs aloes aureum unum*] aur. iii. agarici †ʒ. xvi. mastiches ʒ. ii. gafit, costi, trium piperum, ana aur. x. radicis lilii cœlestis, aur. [*aliàs aur. yi.*] v. capil. ueneris, aur. iii. floris chamæmeli aur. iiii. Confice cum decoctione agarici & melle. & da ʒ. ii. cum aqua calida. Medicamen xvii. quod dicitur electuarium gummi. & ualet contra passiones frigidas, & uẽtositates crassas. & ad dolorem iuncturarum. & ischiadem. ℞. ammoniaci, sagapeni, opopana. ana aur. x. sarcocollæ, aur. ii. mastiches, aur. iiii. anisi, cymini, assę fœtidæ, añ. aur. iii. euphorbii †ʒ. ii. aristolo. lon. & rot. radicis lilii cœlestis, [*aliàs aur. i.*] ana aur. iii. pone gummi in succo fœniculi, uel in decoctione eius. & reliqua terantur, & conficiant cum melle. & da à ʒ. ii. usq; ad iii. cũ aliquo quod cõueniat passioni. Medicamẽ xviii. quod dicitur electuariũ luti. & est utile cõtra uenenum.

℞. luti sigil. anisi, salis indi, agarici, ana ʒ. ii. rhu barbari, auellanarũ, radic. pæonię. ana aur. iii. pulueriza, & cõfice cũ melle. & detur quasi auellana.

Medicamen xix. quod dicit electuariũ assę fœ. ualet contra morsum scorpionis. & cõtra febres chronicas. & liquefacit phlegma uiscosum. & dissoluit uẽtositates. ℞. assæ fœ. costi amari & dulcis, ana aur. v. aristolo. ro. zz. asari, ana aur. ii. castorii, cinnamomi, aloes, añ. ʒ. iii. rad. lilii cœlestis, sarcocol. ana ʒ. i. & s. arist. gẽtianę, añ. ʒ. vi. pulueriza, et cõfice cũ bono uino et melle ru. et dent ʒ. iii.

Medicamen

A Medicamen xx. quod dicitur electuarium rosarum. ualet in fine quotidianæ. & hydropicis. & dissoluit uentositates. ℞. rosarum ʒ. lx. radicis lilij cœlest. ʒ. i. & s. agarici, aur. ij. marubij ʒ. iiij. laccæ, rhu barb. ligni aloes, cinnamo. anisi, se. fœnicu. cymini, absinthij, mastiches ana ʒ. vi. spicę nardi, aristo. ro. ana aur. i. confice cum melle. & da. ʒ. ij. Istæ ergo sunt medicinæ Zenonis. & iam probauimus ipsas. Nunc uolumus scribere medicinas quas multoties experti sumus. & deinde abscindetur tractatus, Medicamen subtilians humores, & præparans ad exitum, in principijs ægritudinum frigidarum ante acceptionem laxatiui. Recipe absinthij, anisi, seminis fœniculi, aristolo. ro. squinanti, carpobalsami, folij, cyperi, agarici, radicis lilij cœlestis, ana. pulueriza, et confice cum melle, & detur quantum auellana.

Electuarium quod dicitur euadens. ualet ad dolor. chronicos, & confestim. Recipe spicæ nardi, aur. xvi. myrrhæ, opij, laccæ, opopana. castorij, olibani, ana aur. † vij. (alias xij) galbani, aur. vi. mastiches, aur. v. folij, aur. vi. piperis longi ij. croci, aur. x. squinãti, aur. ix. ammeos, cinnamomi, ana aur. quatuor, scordij, aur. ij. bdelij, aur. i. radicis lilij cœlestis, agarici, ana aur. xvi. pulueriza, & confice cum melle. Istud electuarium expertum est multoties, & confestim aufert dolorem. Sed non debes dare plusquam drach. ij. Medicamen Amaronis regis. ualet contra podagram, & dolores iuncturarũ ex phlegmate uiscoso, quo destruitur motus. & ualet ad repletionem, & ad debilitatẽ neruorum. Et est optimum mulieribus in quibus abundant superfluitates phlegmaticæ. Et etiam ualet contra lapidem. & generaliter dico quod compositio huius electuarij est per adiuuamen diuinum, quod infinitis uicibus probaui, & à me non separaui nec in ciuitatibus, nec in uillis. Recipe radicis lilij cœlestis, aur. xx. galbani, aur. vi. & danich quatuor, ammoniaci, aur. decem, & drach. ij. ellebori nigri, aur. vi. aristolo. lon. aur. v. rosarum, aur. xx. turbith, aur. vi. liquiritiæ, aur. x. stœchados, aur. viij. satureiæ, centaureæ minoris, ana aur. viij. & s. squinanti, aur. viij. croci, aureum unũ meu, aur. vi. phu aur. iiij. gasit, aureum unum, eupatorij, aur. xvi. zirungem, aur. xx. & drach, viij. xylobalsami, carpobalsami, ana aur. viij. olibani, aur. ij. chamępityos, aur. xvi. chamędryos, aureos duos, mastiches, aur. vi. anisi, asari, granorum iuniperi, ana aur. v. spatanæ, hyssopi, ana aur. v. harmel, cymini agrestis, maioranæ, scyllæ assatæ, ana aur. viij. sagapini, ammoniaci, aloes succotrinæ, ana aur. v. costi, gentianæ, ana aureos duos, origani, aure. vij. nasturtij, calami aromatici, ana aur. quatuor. Confice cum melle. & submittatur in hordeo per sex menses. Et detur quasi auellana cũ aqua calida decoctiõis satureiæ & duarum aristolo. Medicamen Asiritæ romani ualet ad lapidem uesicæ, & prouocat urinam. Recipe amygdal. dulcium, se. cucurbitæ & cucu. lap. iudaici, agarici, floris chamæmeli, gentianæ ana drach. iiij. aristolo. capil. uene. saliuncæ, sanguinis hirci sicci, uitri combusti, lapidis qui inuenitur in felle uaccæ, anisi, radicis apij, bdelij, myrrhæ, ana aur. v. pulueriza, & confice cum melle. Et denť ʒ. iiij. cum aqua decoctionis radicum apij & fœniculi.

Dixit Galenus, iam dicimus in hoc libro nostro, quem uocamus librum experimentationis medicinarum, quas probauimus, & accepimus B à sapientioribus hominibus, & habentibus solicitudinem erga artes. & nos idcirco composuimus hunc sermonem, ut semper medicus habeat considerationem ad ipsum. Scias autem quod medici altarium curabant per cibos sacrificiorum. unde nobiliores probentur alijs medicis. Optime enim debemus laudare uirum, qui illa facit per cibum, & plusquam illum qui curat per medicinam. quia corpora quæ curantur per exhibitionem diætæ, reducuntur melius ad temperantiam quàm quæ curantur per medicinam. Et medicus pro uirili sua debet considerare ut cibus & materiæ quæ debent propinari, sint propriæ naturæ patientis uel accipientis. Et sint boni saporis, ut æger delectetur in ipsis & diligat. C Et non debet uti eadem medicina diu, ne fiat ei quasi naturalis. Et caue ne præbeas medicinas mali saporis. quoniam medicina quam infirmus habet in odio, plus nocet quàm prosit. unde & medici dignum duxerunt cum medicinis miscere res dulces, & res saporitas, sicut nos fecimus in rob nucum, quod accepimus ad anginam. Et similiter ingeniati fuerunt in medicinis laxatiuis ponere aliqua quæ stomachum confortant. & debes cauere in curatione malitiæ complexionis sine materia, ab euacuatione, & econuerso. Et debes laxare naturam à leuioribus cõsuetis generaliter, sicut diximus in libro interiorum. Sed semper quãdo uolueris euacuare, primo subtilia, post euacua parum deinde mediocriter, deinde fortius. Et D caueas à medicinis non expertis. Sed utaris expertis & usitatis à bonis physicis & expertis. Et scias quod omnes istę medicinę sunt bonę in locis suis, scilicet ubi cõueniunt. Et sunt uenena in suis contrarijs. Nos autem iam diximus in hoc tractatu de istis medicinis plures expertas. & si postea acquisiuerimus alias, scribemus eas in fine huius tractatus.

DE MELANCHOLIA EX GALENO RVFO ET POSSIDONIO.

Iul. Martiano Rota interprete.

SICVT in apparẽtibus corporis membris: interdum eadẽ omnibus temperatura conspicitur, uelut in deprauato corporis habitu, uocataq; elephãtiasi, & aqua inter cutẽ: interdũ unũ aliquod mẽbrum uel biliosum uel melancholicum uel pituitosum humorem suscipiens, ipsum suam tantum temperaturam immutat: Ita contingit & cerebrum lædi, quandoq; B totius ratione, quia sanguis qui in omnibus uenis continetur, melancholicus effectus est: quandoq; partis, quia reliquo sanguine illæso permanente, is qui in cerebro cõtinetur, solus immutať. hocq; duobus modis, aut quia talis in cerebrum aliũde fluat, aut quia melancholicus in cerebro reddať. redditur autẽ ab eius caliditate uel flauam bilem uel crassum & nigrum sanguinem adurente. ferè semper autem partes quæ in præcordijs sunt, ita prius affectæ cerebrum tacito quodam consensu in eundem affectum trahunt, atq; ita desipere hominem faciunt, uel atra bile cerebrum occupante, uel melancholico uapore in eundem ascendente. quemadmodum fieri consueuit in eo morbo quem flatuosum & hypochondriacum nominamus. C neq; enim propositæ tractationi quicquã obstat, aliũde, atq; ex alio membro, huiusce affectus initium originemq; esse, cum facile ostiolum uentriculi quiduis patiens in similem affectum cerebrum ducat, nimirum ob conuenientiam quam cum eo habet, propter duos neruos qui desuper à cerebro ad ipsum maximi descendunt. in eosdem affectus cor quoq; idem trahit propinquitatis ratione, item & septum transuersum, cui adnatũ est. conuenit quoq; uentriculi ostium cum spinali medulla, qua parte ipsi adhæret & colli uertebris adnexum est. principium autem huiusmodi melancholiæ utplurimum ex cruditate consurgit. nam flatus plurimi cõsequuntur, & quocunq; cibo as- D sumpto, sublimes, & ferè semper in pręcordijs obuersantes: ructus insuper acidi, fœtidi, ac ueluti piscem olentes subsequunť, quamuis eiusmodi nihil comederit: aluus ut plurimũ ipsis est sicca, somnus exiguus atq; diuulsus. & per somnũ uisa perturbantia enormiaq;, saltus toto corpore alij atq; alij, capitis uertigines, & in auribus uentorum sonitus: putantq; se alij caput repletum aggrauatũq; habere: contra alij uacuum & leue: quidam ne caput quidẽ prorsus sibi esse: cui Philotimus ad alia remedia, plumbeã galeam imposuit, qua oppressus caput sibi adesse intelligeret. euadũt plerique melancholici in uenerem proniores, obliuiosi, timidi, misericordes, ad fletum prompti, solitudinũ amantes. dæmones ab inimicis ueneficis immissos sibi quidam suspicãtur: alij noxium quippiam se deuorasse credunt. quam opinionẽ id ipsis confirmat, quod mox abominabilia & monstrosa uomunt. uidentur autem alijs alia. prorsusq; morbus hic uarius est & inexplicabilis. uelut ecce, ut de timore loquar, quidam amicissimos formidat. alius omnes etiam alios homines metuit. hic in lucem prodire timet, ille tenebrosum aerem sectatur. alius eundem refugit, ferè omnes tamen in obscuris B locis uersari gaudent sepulchrisq; & solitudinibus. nonnulli etiam uinum, oleum, aquam quoq;, & omnia liquida metuũt, ut qui à cane rabido demorsi sunt. atq;, ut paucis me expediã, melancholiæ & insaniæ multas species habent, siquis uniuersas eorum imaginationes consectari uelit, uerum ex eis omnibus duæ communes sunt, timor & mœstitia. mœsti nanq; sunt omnes præter rationem, nec si perconteris causam ob quã tristes sint, reddere ualent. metuunt enim non pauci mortẽ, & quędam alia, quę metu digna non sunt, quãuis nonnulli mortem etiam uehementer appetant. cęterum cum rationalis animi sedem atra bilis occupauerit, mirandum non est si metus, si tristities, si mortis expectatio obnascatur, cum ex his quę ex- C tra corpus nostrum posita sunt, nihil adeo nobis formidolosum sit ut tenebræ. quamobrem, cũ ueluti obscuritas quædam rationalis animæ sedem occupauerit, necesse est semper hominem terreri, eo quod terroris causam secum quocunque deferat. nam ut in tenebris pueri timent, & ex adultis non consueti: sic & atræ bilis color, tanquam nox quædam, rationalis animæ sedem obumbrãs metus procreat. Omnes itaq; causas accidentiũ quæ cuiq; contingunt explicare nemo potest, cum pleraq; dubitationes haud paruas contineant, ut cur aliqui quædam fugiunt tanq; molesta, cum tamẽ molesta non sint, & quædam quæ bona non sunt tanquam bona sectantur. item, cur alius domesticos timet, alius omnes homines, atq; id genus a- D lia. medico tamen plurium accidẽtium causas exponere difficile non est, uelut is qui se figulinum uas arbitrabatur, ob siccitatẽ arbitratur. frigidus enim & siccus est melancholicus humor, qua de causa & alius cutem suam pellem siccam opinabatur. nam qui caput se non habere putabat, fortassis ob leuitatem capitis id arbitrabatur. leuitatem autem capitis, flatus qui attollebatur, efficiebat. sed cur melãcholici plurimos cibos appetũt? an quia frigidum os uẽtriculi habent? cur uinum eorum aliqui plurimum hauriunt? an quia calefieri frigidus humor desiderat? cur seipsos perimũt? an quia putãt se à maioribus malis explicare? nisi talis opinio pridem ipsis indita sit, ut mortem sibi inferre pulchrum existimẽt, qua in opinione ple-

rique barbari perſtant. cur autem aſsidue cruda te laborãt: an quia turbulentum plenumq; excrementis corpus habent: atq; ideo eorum uentriculus male temperatus ſemper ob humorem melancholicum friget. cur ipſis ferè ſemper aluus aſtricta eſt: an quia flatus ipſis circa præcordia uagatur, nec deorſum admodum inclinat, atque idcirco eorum aluos aſtrictas eſſe oportet: interdũ tamen ex longa detentione multa repente & colliquata remittunt. conniuent autem, oculiſq; prominentib. & labris craſsis ſunt utplurimũ, ob ſpirituum craſsitiem. fuſci ſunt, quoniam humor ad cutim effunditur. piloſi euadunt iſtorum plurimi, quia multis & craſsis excrementis abundant. linguam uelocem ferè ſemper habẽt, ſed & balbe & exili uoce loquuntur ob linguæ incontinentiam. B nam uehementes linguæ motiones à ſpiritu craſſo fiunt. omne autem quod uehemẽter mouetur, celeriter quoq; motum ſuum abſoluit. ſed finem faciamus, nam hiſce excitatus poterit quiſquis uoluerit aliorum quoque accidentium cauſas indagare. niger autem humor iſte quãdoq; calefactus pluſquam deceat, quandoque frigefactus magis quàm conueniat. quod enim carbones accenſi patiũtur (nam lucidiſsimi cum ſint extincta flamma nigri fiunt) id hilaris ſanguinis color patitur, frigidate ſublatus. cuius rei exemplum habere poſſumus in quibuſdam membris quæ frigore liuida primum, tum nigra fiunt. nimia quoque caliditas cum exiccet & conſumat humorem quo naturalis calor nutritur, humor nigrefacit, non C aliter atque ſol fructus & hominum corpora. Hactenus quæ medicum ſcire oportet priuſquam curationem aggrediatur diximus: nunc quæ noſcere debeat is qui hoc morbo laborantibus ſuccurrere uelit, ſubiungemus. nõ minimum autem intereſt ſcire unde morbus originem ducat. nam cum uniuerſum corpus totum ſanguinem melancholicum habet, principium curationis à miſsione ſanguinis auſpicandum eſt. cum autem ſolũ cerebrum, ſanguinis miſsione æger non eget, modo plurimo ſanguine non abundet, & præſeruandi cauſa ſanguinem detrahere nolimus. Ex his autem cognoſces utrum totum corpus melancholicum ſanguinem cõtineat, an in cerebro tantum is ſanguis aceruatus ſit. nam qui nigri & hirſuti D ſunt, uenaſq; latiores habent, facile melancholicum humorem gignunt: interdum tamen & homines rubicundi repente in melancholicam temperaturam deueniunt, & ab iis, qui fuluo colore ſunt, præſertim ſi uigiliis, laboribus plurimis, ſolicitudinibus, uictui tenui, melãcholicis cibariis, ſe diu expoſuerint. inſuper ſi ſe uena aliqua in ſede ſuppreſſerit, aut aliqua alia conſueta ſanguinis euacuatio, uelut in mulieribus menſtrua. non parum quoque ad hoc facit anni tempus, aeris conſtitutio, regionis ſitus, ægrotantis ætas, & eiuſdẽ ars. hæc omnia ubi perſpexeris, quoties in omnibus uenis corporis ſanguinem melancholicũ contineri dubitabis, firmiſsimam dignotionem con-

A ficies, ſi cubiti uenam ſecueris. mediam uero ſecare melius eſt, quam ſtatim ſupprimes, ſi ſanguis qui effluit melancholicus eſſe non uideatur: ſin erit, tantum detrahes quãtum laborantis habitum expoſtulare cenſueris. Tertia melancholiæ ſpecies, quam principium à uẽtriculo habere dicebamus, quamq; hypochondriacam, hoc eſt præcordia infeſtantem, appellabamus, ex antedictis plerunque dignoſcitur. primo nanq; ſuperius dicta accidentia circa uentriculum incipiunt, inflationes dico, gurgulationes, ructus acidos, & uirulentos, aſtrictam aluum, atque id quod egerendo uel euomendo excernitur ſupernatãs. tum ipſi ægrotantes in præcordiis turbari omnia & commiſceri ſentiunt. quemadmodum igitur plerunq; uapore quodam fuliginoſo fumoſo ue aut craſſo ſurſum ad oculos eleuato cæcutire ſibi nonnulli uidentur, ut qui ſuffuſionem patiuntur: ita & nunc in cerebrum aſcendente melancholico uapore tanquam fuligine quadam aut fumo melancholici caſus menti obuerſantur. quoties igitur melancholicæ dementiæ propria ſigna magna non apparebunt, & circa uentriculum aut nihil turbulentum affuerit, aut parum admodum, exiſtimandum erit cerebrum primo affectum eſſe, quemadmodum dictum eſt. Quæ igitur cerebro primum affecto melancholia conſiſtit, aſsiduis balneis, uictu boni ſucci & humido, nec flatuoſo procuranda eſt, omiſſo quouis alio potenti remedio. quando noxius humor diuturnitate temporis nõdum euacuationi rebellis erit: tunc enim uarias & ualentes magis conuenit adhibere medicinas. oportet autem incipienti morbo mederi, nam inueteratum & auctum medentis manus reſpuit. RVFI. Communia autem remedia ſiue cerebrum, ſiue præcordia, primum patiantur, ſunt quæ aluum ſubducunt. ſed in primis ſtudium adhibere oportet, ut concoctio probe fiat, poſtmodum purgare epithymo & aloe. ſiquidem ex his uel exiguum quiddam ſingulis diebus ſumptum plurimum iuuat, & leniter aluum ſubducit. POSSIDONII. In quibus ſanguis abundare uidebitur à principio ſtatim uenam cubiti incidere conuenit. præſertim in quibus conſueta aliqua ſanguinis euacuatio retenta eſt. in mulieribus autem quibus menſtrua defecerunt, tali uenam aperire confert. quiſque uero pro habitus ſui ratione inanien dus eſt. in quibus autem mali ſucci potius abundant, ubi prius ægrotantem recte cibaueris, utere Rufi hiera uel Archigenis aut Iuſti. quod ſi & ſanguis & praui ſucci abundauerint, primum uenam incide, tum purgationem exhibe, poſtea diebus aliquot interiectis, clyſteribus aluum ſubducas, primo cremore furfurum ſpuma nitri & melle, deinde filiculæ radicem contuſam uel epithymum furfuribus incoques. ab hoc clyſteri diebus tribus interpoſitis hieram dabis amaram quæ aloen recipit, & præ cæteris omnibus epithymum habet. conficies autem ipſam ſicut Themiſon docet, imponesq; aloes drachmas cẽtum, maſtiches,

croci

croci, ſpicæ nardi, cinnamomiq; et caſiæ duplum, A aſſari uero & carpobalſami ſingulorum unciam unam, addesq; epithymi duas uncias. ex aqua mulſa hanc dabis quantum magnum cochlear capit bis aut ter ex modicis interuallis. hinc ubi laborantem rurſus uictu conuenienti recreaueris, hieram Rufi denuo exhibebis, aut Archigenis, aut Iuſti. quantitas autẽ quæ exhiberi debet, ſunt drachmæ duę ex aqua mulſa & ſalis cochlearium paruum. melius eſt autem aluum inanire iis quæ leniter unius diei ſpatio ſubducunt. nigram autem bilem ducũt amaracus & quam cunilam uocant inſperſæ mulſæ & ebibitæ duum drachmarum pondere. confert etiam ſero lactis aluum inanire, ſed non id quod è caſeo fluit dandum eſt. melius eſt enim quod feruefacto lacte ſeiungitur ab B alio. ſit autem potius lac equinum, ſin minus, bubulum. imponatúrque nouæ ollæ, agiteturq; ramo ficus, ac dum efferueſcit ter aut quater aqua mulſa irroretur. poſtea colatum exhibeatur, melle primum admiſto. tum ubi uenter fluere cœperit, non amplius addito melle. ſumatur autem ad cotylę menſuram, nec minus quinq; cotylis. poſt omnes autem alui ſubductiones maluæ ſemẽ ualde leuigatum ex aquæ cyathis tribus dandũ eſt, duarum drachmarum põdere. ſummopere nanq; ad rem facit. quamobrem eo frequẽter utendum eſt. optimum eſt etiam pulegij decoctum crebro bibere, tam ante quàm poſt purgantia medicamenta. idem & centaurij minoris decoctum poteſt. nam abſinthij decoctum & frequenter & ſub- C inde præbebis, cum & aluo, & uentrículo æque proſit, ac præter hoc multam in uentre uentoſitatem gigni prohibeat, nec in totum ſiccari aluum permittat. lotium inſuper prouocat, & concoctionem impenſius adiuuat, adeo ut hoc ſolo quoſdam uiderim ipſe liberatos. exhibẽda ſunt etiam quæ urinam mouent, aniſum, daucus, petroſelinum, nardus, & aſarum: atque præ omnibus his hippomarathri ſemen & radix, quanquam chamæpityn & trixaginem ſumere promptius ſit. quodcunque uero ex iſtis aut ex aqua elixum dabis, aut comminutum poculis aridum inſperges. Bonæ ſunt etiam inanitiones quæ per ſudorem fiunt, ſiue laboribus, ſiue balneis procurẽtur, ſiue D inũctionibus in ſole factis, ex oleo chamæmelino, nitro oleo admiſto. quibus peractis, ubi ægrotantis habitus melior eſſe uidebitur, ad hieram denuo redi. Curam quoque præcordiorũ habere conuenit, cum eum qui curare quem incipiat, tum eum qui in curatione multum proceſſerit. fomenta itaque conueniunt quæ ex oleo fiũt, in quo rutæ, anethi, ſerpilli, abſinthij, artemiſiæ, pulegij, uiticisq; ſemen & lauri bacæ aut folia tenera bullierint. hoc enim & dolores mitigat, & inflationes minuit. In uentoſitatibus autem quæ uentriculum mordent, cumínum & pulegium aceto incoquendi ſunt & ſpongijs admouendi. aceto quandoque alumen inſpergimus. cataplaſmata oleo conſtent in quo decoctum ſit uel aniſum,

A uel apium, uel cuminum, uel cyperum comminutum, irimq; & libanotide admiſces. conferunt autem utplurimum tam ante, quàm poſt cibum facta. cataplaſmate autem ablato præcordia contegenda ſunt, uel lana quàm latiſsima, uel agnina pelle leuiſsima & pura. ubi prius nardino pigmẽto locum inunxeris, unctionibus cucurbitulas ad iſcies aduerſus inflationes quidem leues. aduerſus inflammationes autem & tumores duros ſcarificatas. quibus ablatis cyprino ceroto uteris, & polyarchio & eo qui ex ſtyrace conſtat, & alio præcipue qui è ſeminibus conficitur, atque aliis id genus. procedente uero curatione proderit admodum uti rubificante quod è ficubus & ſinapi componitur. concoctionem enim reuocat uentri B culóque robur addit, & ſiquis dolor in præcordiis remanſerit ipſum aufert. utemur & acriter abſtergentibus præcordia, medicamentiſq; picem recipientibus, hoc eſt pice ſicca per ſeipſam liquefacta, uel cum modico oleo. calida uero cuti imponitur tam ante quàm in dorſo, quo ad ſponte decidat. quare & cum ea lauetur & ſiquid patum à cute recedat auferendum eſt forſice. ſumme autem iuuantur qui ſiccum bouis ſtercus aceto mulſo commiſtum ſibi indiderint, bulbiq; cum nitro uel alumine leuigati magnopere proſunt: hæcq; bubulo ſtercori commiſta utilia ſunt, maxime cum mordicationis ſenſus in ore uentriculi ipſis aderit. nam quibus corpus frequenter conuellitur, expedit bibere caſtorium, & eodem in C oleo ſicyoneo diſſoluto corpus inungere. conueniet etiam ipſos ante cibum ambulare, & exerceri quantum uires tolerant. nam balnea bene concoquenti non admodum ſunt neceſſaria, niſi laſſitudinem quampiam ſedare uelis. quicunque uero uentriculum habet ad concoquendum non idoneum, huic frequenter balneis uti prodeſt, uel ieiuno uel peracta iam concoctione. poſt balnea dabimus cibaria, concoctu facilia, non inflantia, bonam aluum facientia. diligenterq; obſeruabimus quomodo à ſingulis ægrotus afficiatur. neq; enim omnes eodem modo, iiſdem cibis afficiuntur. uerum qui ferè omnibus cibi conueniũt, ſunt, panis recte confectus in furno coctus, aues quæ nec pingues ſint, nec edaces & in montibus degant, oua gallinacea leuiter cocta, piſces ſaxatiles D quiq; carnes teneras habeant, echini uero marini plurimum excellunt cum gratia tum utilitate. reiicienda ſunt quæcunque in cœno & paludibus uiuunt. carnes hædinæ conueniunt & lactentium animalium. horum præcipuę partes ſunt quę multam carnem non habent, elixæ. inutiles quoque non ſunt uuluæ, ſumen, & pedes porcini. ex oleribus quoad communem uictum, proſunt dulcia. nam quæ acria ſunt ut medicinæ exhibeantur. uelut paluſtris aſparagus, petroſelinum, & ſimilia. quantitas omnium quę aſſumuntur moderata ſit. uinum autem album, tenue, nec ualde antiquum. non oportet autem inter cibum repente multum bibere, neq; plurimum ſit id quod bibit, ne cibus

in uẽtriculo fluitet. placet etiam, ut præter hæc o- A mnia aceti acidiſſimi cochlear unum poſt cœnã ſorbeat, cum dormitum uadit, & eo inter comedendũ obſonia intingat. præſtat autem aceto ſcyllæ parum & rutæ & ariſtolochiæ tenuis admiſcere. POSSIDONII. Ad inflationes oxyporium tale conuenit, liguſtici, ſeminum apij, zingiberis, thymi, ſingulorũ uncia: mellis deſpumati quãtum ſufficit: dato cochlearis dimidium, tam mane quàm ueſperi. quod ſi mellis dulcedinem auerſentur, aliud quod concoctionem iuuat ita conficies. ſcyllæ toſtæ uncia una, ſalis ammoniaci unciæ quinque, ſeminum apij, fœniculi, thymi, petroſelini, aniſi, ciſonis, zingiberis, ſingulorum drachmas quatuor, panis ſicci & puri unciæ quinque: piperis uncia una & ſemis. ex hoc dato comeden- B dum quantum cochlear capit, cum cibo, quo pacto uult ægrotus. dandum eſt inſuper per quædam interualla quantum cochlear continet theriacæ, præſertim hieme & ueris initio. RVFI. Vomant ex longioribus interuallis à cibo & ieiuni præſumpto raphani origani ne aut thymi decocto. nequaquam uero ſumant quæ uehementius uomitum concitant. noxia ſunt enim eiuſmodi, uentriculoq; & eius ori debilitatem addunt, in ijs qui iandiu morbo laborarint. nam quidam ob uomitum acrius concitantia, uiſi ſunt melancholia capi. Illud quoque nouiſſe conuenit: pleroſq; hoc morbo infeſtatos quo tempore curabantur, nihil profeciſſe, ſibi dimiſſos conualuiſſe, propterea quia recte prius à medicis tractati, poſtea uires ad C uerſus morbum maiores acceperint: cum antea remedijs attriti forent. quamobrem naturæ quies condonanda eſt, quam pluribus auxilijs affligi, quiete reſici uidemus, atque iam extenuatos morbos ſuperare. Qui canina lupináue melancholia tenentur, februario menſe noctu domos exeunt, in cunctiſq; lupos & canes imitantur, uſque ad diluculum uagantur, ſepulchráque præcipue recludunt, ita affectos his notis dignoſces. pallidi ſunt, ſegniter aſpiciunt, oculos aridos habent, concauos, non lachrymantes, linguam ſiccam proferunt. ſaliuam nunquam reijciunt, ſiticuloſi ſunt, in tibijs ulcera geſtant, quę ſanari non poſſunt, & quia crebro offendunt, & quia à canibus mordentur. hæc eorum indicia ſunt, eſtque hoc morbi genus melancholiæ ſpecies, quam curabis cum ſe conſtitutio aeris immutabit. ſi uenam incides & uſque ad animi deliquium ſanguinem effluere ſines, ægrotantemq; boni ſucci cibis ales, in balneas dulces adduces, & ubi tribus diebus ſero lactis uſus fueris, ægrotantem hiera quæ colocynthim habet purgabis, Ruffi, Archigenis aut luſti, bis aut ter ipſam per interualla prębens. à purgationibus theriacam propinabis quę uiperas habet. alia quoque remedia quorumcunque ſupra meminimus admouebis. ueſpere demum aduẽtante morbi uiolentia ſoporiferis medicamentis caput irrigabis. odoramẽta ſomnum procurantia porriges narésque papaueris ſuccoinunges, & interdum aliquid quod ſomnum conciliet, bibendum exhibebis.

CL. GALENO ASCITVS LIBER

DE CVRA ICTERI.

D icteri curam prima quidem duo ſunt maxime neceſſaria auxilia, ſcilicet phlebotomia & A purgatio. Sed purgatio quidem eſt propinqua, eo quod cholera & non ſanguis abundat in ictericis. fiet autem & aliquando phlebotomia propinqua, quando ſimul cum cholera abundat ſanguis. & quando hepar uel ſplen ab inflammatione tendit & dolet, ſicut D multoties accidit. nihil enim eſt aptius phlebotomia in dolore uiſcerũ. Alius autem & phlebotomans curabat, ſicut & Praxagoras. ſed non diſtinguebat quos erat phlebotomandum, & quos non. Purgationes uero magis appropriatæ ſunt huic ægritudini. & plus iuuantur patientes quando purgantur iuxta principia. Ego autem euphorbio miſcens epithymum, & aloen, & petroſelini, & dauci ſemen, & piper album, purgo ictericos. & ut plurimum quidem ſolum hoc ſufficit. Bene uero purgat & ſcammonia cum aloe, & ſicyoma, & quicquid aliud acutius euacuat, maxime autem quæcunq; choleram ducunt. Debiliora uero ſubductori fortaſsis non conferunt, eo quod non curantur faciliter icterici propter uentris ſiccitatem, nec omnino deſcendit cholera ad inteſtinum. Quibus autem in impedimento eſt aliquid ut purgentur, his confert uomere per raphanidas frequenter, aliquando autem & poſt cœnam. & enim hepar ad ambas euacuationes, eam ſcilicet quæ per ſubductoria, & eam quę per uomitus, non impropríe ducendum eſt. Et hypochondrium, ut utiq; mollius exiſtẽs, cataplaſmandum, miſcendo farinæ hordei de rore marino, & ſcinco, & artemiſia & abſinthio, & abrotano, & gramine, & ruta, & cardamo, & chamæpitye, & allio, & centaurea. Hæc enim alterutra urinas mouent, quod ægritudini eſt maximum bonum, & contrahitur uiſcus. Ventoſarum autem appoſitionẽ uidi prę manibus exiſtere in medicis, quãdo carent eis quę propria ſunt ęgritudini. Nõ tamen ualde laudo neq; uitupero eã, ſed ſecũdum tẽpus. In eis enim ſcilicet icteris qui à uẽtre, poſt eos qui ab hepate puto conferre. ſecundario uero eis qui ab

ab hepate, quando tumorem aut dolorem habet. A In eis autem qui à ſplene, nihil prodeſt uẽtoſa. Hepar enim & uenter applicata phrenibus, poſſunt euacuari per uentoſam uerſus hypochondrium, propter cõtinuitatem. Splen autem nullum commune habet cum phrenibus, ſed multum ab eis diſtat. Nequaquam igitur oportet eos qui à ſplene icteros curare uentoſis. Mitigatis uero febribus, cerotum apponere, primum quidem ceram & reſinam coquendo cum cyprino, id eſt alcanna, & melliloto, & bdelium, & ammoniacum miſcẽdo. Ignita uero hypochondria nequaquam lædes & farinam hordei cum floribus uitis albæ, & melliloto cataplaſmans. Coquere autem oportet melliloto in dulci. & terere cum farina, effundendo de ipſo dulci. Fit autem id & abſcę farina per pa- B nem mollem. Bibere oportet pharmaca in hac ægritudine, ſuccum abſinthij infundens in aqua cũ nardo. Fortius autem oportet coquere abſinthiũ in aqua. & colatum dare ictericis. Optimũ enim eſt pharmacum ſi quis animoſe offerat, non attendens ad amaritudinem. Et nimirum apparebit tibi magis dulce quàm amarum eſſe abſinthiũ. Amariora enim noui hoc ariſtolochiam, gentianã, centaureã, & alia multa. Nempe & prętermittere quid iuuatiuũ propter guſtum, ingeneroſum eſt. ſicut & aſſumere quid nocuum propter delectationem, nefandum. Et nimirum patiuntur icterici quid incõueniens, Amara enim eis apparent quę ſunt dulcia. Vnde amaritudo quę ineſt abſinthio, à paſſione obtuſa erit. Bonum autem eſt bibere C ad icterum & hoc, calaminthen, periſtereonem, uocant autem ſacram herbam, acetoſulam, lapathium acutum, quod eſt rubrum in ſtipite & frondibus. & ſtipes eſt quadrangularis, plenus ſemine, radix uero eius eſt lutea. Hoc autem per ſe comeſtum, & decoctio radicis bibita, cito iuuat. Iuuat autem & domeſticum lapathiũ ſimiliter. Comedere autem oportet & de ea in prandio. & de decoctione radicum bibere. Nullo autem minus eſt anchuſa, & ſilphium, & chamæpitys, & erythrodani radix, & roſmarinus, & uocatũ hemionium, & ſubtilis ariſtolochia, & adiantum, & ſerpyllum, & hypericon, & ſtruthion. horum enim ſingulum bibere licet coquendo in aqua uel cum uino. uel inciſum permiſcere cũ melicrato, uel ui- D no antiquo. ut plurimum uero pondus uniuſcuiuſq; eſt drach. i. Bonum autẽ eſt & terere ipſa in aqua ut in magnitudine fabæ. Expurgant autem bene in icteris & ſulfur cum ouo ſorptũ. & allia, aſſa & cruda comeſta, & cepæ, & raphanides. Et melicratum per ſe eſt optimum. & cicerum decoctio. & cichorium cum uino. & caulis ſuccus, & ſtaphylini radices, & cornu cerui abraſum, & in uino bibitũ, & amygdalę amaraę coctę in ptiſana. & petroſelini, & ſmyrnij molles radices, & aniſum, & meu, acorus, & radices de Ponto odoriferæ. maxime autem aſarum, & nardus, & ſolatri ſuccus, & chamæmelus, & mercurialis: & †tamariſcus. Hæc enim omnia ſunt pharmaca ictericis

al. amaracus

purgatiua. Et offerre ipſa oportet ſicut ego cum multa experiẽtia ſcripſi. Non autem in ſolis pharmacis faciebam curam, ſed diætans quàm maxime. aliquibus enim ſola diæta præbuit quod quæ rebatur. Optimum autem eſt poſt exurrectionem mane à ſomnis, tẽtare fricari moderate cum oleo puro. Coquatur autem in oleo ſaluia, uel amaracinum, uel artemiſia, uel baca lauri, uel chamæmelus, uel iris, uel nardus, uel caſia li. uel coſtus. Expurgant enim prędicta colorationes, & ſudores mouent. Deinde abſterſo ſuauiter, ut remaneat pinguis, apponere hypochondrio cerotũ uel malagma Amathonis, uel Polyarchi, uel alicuius talium. quæ primo quidem remittere habent. deinde cyprinum cerotum, & tecto hypochondrio, & ſuperaccincto patiente, ad deambulationem oportet exire. modicũ uero moto bibere de prædictis pharmacis. Supra potũ autem, modico motu quieſcere. deinde ire ad balneũ. & ibi prius moto & uocitante, balneari cum aqua multa & calida. ſimul enim ſudores ſic conferunt. Simul autẽ & pruritus ceſſant. & maxime ſi nitro & fæce uini uſta abſtergatur cutis. In balneo autem & melicratum bibitum confert. Cibaria uero ictericis & pulmenta, ſunt panes bene fermentati, & nõ multum puri. Ad ſeceſsiones enim ij conferunt. Pulmenta uero, præſuccum gazíricum, uel byzanticum antiquum. & raphanides, & capparis cum oxymelite, & piſces mollium carnium, & petrini aſsi, & cum cocco cnidio, & coriandro, & aniſo *cocti*, & eritio, & cum melicrato. Hæc autem & ut pharmacum proſunt, ducentia ad urinas. Quãdo autem & terreſtris fuerit eritius, non oportet abſtinere. Quando autem piſces non adſunt, cicera coquendo, bibere oportet aquam. Comedere autem ſalſuginoſa. & bibere uinum album odoriferum. neq; ab oleribus oportet abſtinere. ſed & horũ propríe quàm maxime oportet ſumere, quę ſuauiſsime mouent minctionem. Sunt autẽ talia, paſtinaca, & cartamũ, & ſtruthij germina, & ſcandix, id eſt endiuia, & cyminum, & † ſeſamum, & *aliàs ſiſarum* molles cardui, & fœniculus, & eryngij radix, id eſt uitiale porrũ, & aſparagus, & ſmyrnij ſtipites, & mercurialis, & omnia talia. Bonum eſt autẽ & origanum uiride. domeſticorũ uero olerũ, aptiſsimum eſt caul. & orininũ eius, & ſiclum, & raphanis, & rapa, & cepa hortenſis, & germen ſinapis, tritio quæ eſt de ſemine eius, et de allio. Carnium autem, ſylueſtres ſunt meliores domeſticis. & elixæ magis quàm aſſæ. Appendant autem ſelini ſemen, & † anethi, & cymini. Domeſticas uero aſſas *aliàs anifi* oportet comedere, quæ ſint iuueneſcentium. Excipere autem oportet omnia paludoſa, & aquatilia, et gallos, niſi moderate carnoſi fuerint. Fructum uero, uẽtoſi quidem omnes non ſunt apti. ſed qui ſunt uiſceribus familiares, & urinas prouocant, abſcę quod ſint cibabiles. Dactylorum uero balani, id eſt fructus ita ſunt diuretici, ut ſiquis uirides comederit, ſanguinoſas urinas copioſe faciat. De tragematibus autem, frixa cicera ſunt opti

ma. Vinorum autem, alba, & substyptica, & sub- A
tilia, & non ualde antiqua. & iuuenum melius est
oblationem facere post labores & balnea, cauen-
do à repletione, sicut & ab indigentia. ambę enim
ictericis sunt pessimæ. Repletio quidem, propter
indigestiones, & eo quod obstruit hepar. indigen
tia uero, propterea quod cholericiores ostẽdit hu
mores. & propter inanimositates quæ sequuntur
ægritudinem secundum multam necessitatem:
Vbiq; igitur quod est moderatum est optimum.
hoc autem magis ubi & excessus & defectus no-
cumentum non paucum infert, semel aut bis as-
sumpti. Oportet autem & tardante ægritudine,
peregrinationes tentare, & appensiones, & equi-
tationes, & in sole nudari, & per se natis balneis
uti. maximum enim est ab unoquoque eorum iu- B
uamentum. Venerea uidi quosdam quidem me-
dicorum laudãtes in hac ægritudine. manifestum
autem est quod si quidem utendum est eis, in ulti-
mis declinationibus competunt. Melius uero est
magis sobrie diætari in alijs, & in uenereis. Non
enim possunt tantum iuuare remissione & lętitia
mentis, quantum nocent imbecillitate & infrigi-
datione corporis. Vltra autem quod infrigidant,
tristiores faciũt. Omnino autem bonum animum
& mansuetudinem sistunt, excitando quod con-
tristat. Hæc quidem est diæta ictericorũ. Scire au-
tem oportet timendum esse, si hoc te faciente, &
pharmacis & adinuentionibus nihil ad melius ad-
dunt, sed magis fiũt peiores habitibus, hi quidem
aquosati, alij autem exsiccati. Duæ enim sunt hæ
uersiones malignæ & difficile tractabiles secun-
dum ægritudinem. idcirco & à longe prohibere
oportet, & obuiare eis, & obsistere. humidiores
quidem, per purgationes quæ per diuretica, & la-
bores, & solares stationes, & per sudorum edu-
ctiones siccando. siccIores uero, per bonam nu-
tricationem humectando. Si autem quid rema-
net in uultu de ictero, quod fieri solet, effusioni-
bus quæ ad nares oportet uti. Fortissimum autẽ
est ad hæc electarium & cyclamini succus permi-
sti cum lacte, ut non molestent repleto ore aqua.
debilior autem est anagallis, & siclum, & nigella.
non tamen sunt inutilia. Eligat uero medicus quę
conueniunt ægritudini. Purgentur autem pri-
mo quidem mucilago. deinde cholera crassa, si-
cut uitellina. Licet autem his & post balneum
uti. citius enim euacuant. & simul balneum con-
solatur, & est minus mordax. & hæc est cura i-
ctericorum.

CL. GALENO ASCRIPTVS LIBER

DE CVRA LAPIDIS.

ANON quem scripsit Algua- C
zir Albuleizor filius Abume-
lech Filuzer imperatori Sara-
cenorum Anly filio Ioseph filij
Resaphin de curatione lapidis.
accidentia à quibus conuenien
tius est cauere, & à quorum tra
ctatione cautela est adhibenda, sunt dolores, pro-
pter timorem qui est in eis. debilior nanq; eorum
prosternit uirtutẽ, & soluit inter hominem & in-
ter suas salutes. Et ipsi quidem non sunt sicut acci
dentia in quorum curatione interuenit latitudo.
Et ego iam multoties eo præsente dixi quod hoc
accidens est sicut inimicus. Et oportet licet det in
ducias, ut abscindatur in ipsis suis inducijs, pro-
pter suam debilitatem in resistendo. & nõ sit con- D
tentus in debilitando ipsum, sed abscindat ipsum
cum eo quod acquirit ei uires aut preparationem
Et canon conferens in segregatione causæ huius-
modi accidentis, per cuius assiduationem confi-
do quod securabitur ab eo, est iste. Dum tempus
æstatis perseuerat usq; quo pertranseat plurimum
temporis autumni, & descendat pluuia multa, tũc
acceptio ℈.xv. de syrupo acetoso, facto cum ace-
to expressionis uuæ puræ, & medietatis eius de
syrupo uiolato cum v. ℈. aquę in qua bullierint cor
tices radicum fœniculi, drach. xv. & cubebæ con
tritæ drach. i. donec cõsumpta sit aquæ pars quin
ta, & colata est cõuenienter, sumat hoc omnibus
modis in omnibus xv. diebus. Et acceptio aquæ
ciceris secundum quod dixi, est bona & benedi-
cta. Et si inueniatur aqua, & misceat cum ea deco-
ctione eius acetum, quod destruat ipsius calidita
tem, & roboret eius incisionem, & ipsius abster-
sionem, & ad ultimum quando inuenitur in acui-
tate complexionis, exquirat studiũ in infrigidan-
do, sumat hunc syrupum, siue medicinas deco-
ctas in aqua quam narraui. & utatur syrupo endi-
uiæ, & syrupo acetoso, & syrupo nenufaris. & po
natur in omnibus temporibus in aquam cibario-
rum factorum ei aqua ciceris nigri, nisi apud ue-
hementiam caliditatis aeris. decoquatur ergo cũ
aceto quod decoquatur cum aqua ciceris. et sit cũ
aceto cucurbita. uerum in cibarijs de cucurbita
multiplicetur origanum. Quando ergo aduene-
rit autũnus, et non intelligo per autũnum illud de
quo absolute dicitur hoc nomẽ. quoniam tota au
tumni natura est ex natura tẽporis æstatis, sed uo
lo per ipsum quãdo cõplectitur complexio aeris
gradatim ad frigus, & associat ad illud ut hume-
ctetur aer per descensionẽ pluuiæ. sumat de cõfe-
ctione quã feci ei nũc quatuor 3. cum decoctione
ciceris nigri, condita cũ sale & pauco piperis, die
una, & interpolet diem, quatuor uicibus, aut qua
si illis. Quãdo ergo uehemens fit frigus aeris & fi
gitur hyems, accipiat de tyriaca magna omnibus
x. diebus aut quasi illis 3. i. cũ tanta aqua calefacta
quantum capit os semel, permisto ei de syrupo de
corticibus citri. Et quando possibile est ut utatur
cibario facto ex olere urticæ, fiat ei cibariũ oleum
decoctum

decoctum factum cum carne hœdi, quod sumat A
in principio suæ comestionis. Hoc regimen suffi-
cit ad auferendas causas huiusmodi accidentis. Et
de illis quæ oportet ipsum in cibo sumere, est le-
pus, postquam confirmatur hyems, & defectus
pluuiæ. & in uere die aliquo in diebus. At uero
d. huiusmodi adolescens est multo melior quàm aries † binus in
istis duobus temporibus proprie. Et de illis qui-
bus oportet conseruari sanitas ab omnibus acci-
dentibus, quæ de proprietate caloris est ut faciat
accidere, aut ut accidãt causa eius in tempore au-
tumni, est ut sumat in mẽse Maij circa finem eius,
& in principio Iunij, istud. Hordei excorticati &
contriti, & florum nenufaris, & oculorum uaccæ
mundatorum ex suis interioribus, omnium ana 3.
viij. seminis scariolæ, & uolubilis exiccatæ, & me- B
dullæ seminis croci hortulani, & medullæ seminis
melonis, omniũ ana drach. quatuor. florum uiola-
rum, & capilli ueneris, corticum apij, radicis recẽ-
tis omnium ana drach. ij. rhu barbari electi recen-
tis, quartam 3. unius. terantur quę sunt terenda, &
infundantur omnia nocte una in mensura libræ
aquæ feruentis, & in mane ponãtur super ignem
leuem, quandoq; inceperint bullire, confricentur
manibus calida, & colentur, & confricentur ma-
nibus in colatura de condito rosato ex sacharo 3.
xij. & de medul. casiæ fistulæ mundatæ à suis in-
terioribus & suis tunicis drach. quatuor. & cole-
tur, & misceatur cum eo tertia ℈. de syrupo iuleb
ex sacharo. & sumatur mane alto. & quiescat die
assumptionis eius, & secunda. Illud uero quod au C
fert esse lapidis, & eius prohibet generationẽ, est
esse contentum in cibo pane fermentato spongio
so, cuius farina mundata fuit in proximo, cum aui
bus laudabilibus, sicut pullis, & perdicibus. & in-
terpolatione lepore, & asparago, quando possibi-
le est. & cibarium olerum ex urticis, & sicla est be
nedictum. & non repleatur comestione multum.
imò dimittat de saturitate sua parum. & non labo
ret post comestionem penitus. & si est necessariũ
ut frangat illud quod generatum est ex eo, & ex-
trahat illud, sumat de hac confectione. ℞. corti-
cum radicum asparagi exiccatarum. & corticum
radicum fœniculi exiccatarum, & polij, & scolo-
pendriæ, & cubebæ, omnium ana drach. v. ebeni,
& gummi prunorum, & lapidis iudaici contriti su D
per cotem, & casiæ, & cyperi de harach, & bdelij
uarij, & ammeos, omnium ana 3. ij. terantur singu
lariter, & cribellentur, & conficiãtur cum syrupo
de sacharo. & sumatur ex ea ex tribus 3. usq; ad il-
lud quod est quasi illud, cũ aqua calida in qua bul
litum fuerit parum fœniculi. Et similiter ad uen-
tositatem, & dolorem lapidis, & dolorem capitis,
& strictura anhelitus, & dolorem brachiorũ con-
fert ei. Ad uentositatẽ sufficit regimen quod ego
præcepi ad prohibendã eorum generationẽ peni-
tus. Ea uero ex quibus generantur sunt permistio
in cibo, & intromissio cibi super residuũ cibi. & la
bor post comestionem. Illud autem quo est uten-
dum apud uehementiam doloris, nam dolor præ-
dictus non accidit nisi à generatione lapidis stan-
tis in aliquo meatuum urinæ. & quod ego deter-
minaui ei, prohibet eius generationem, si ei allige
tur ita, ut de eo nunquam conqueratur. & nõ acci
dit aliquid ex eo, si alligato ceciderit iteratio mun-
dificationis renum. uerũtamen non est possibile,
nisi imperium mandati auditur administratum in
huiusmodi dispositionem, & est istud. ℞. fœnigræ
ci 3. iiij. seminis apij, se. dauci, amborum ana duas
tertias. 3. i. bulliat totum in vij. unc. aquæ, donec re
deat ad mediętatem. deinde confricetur manibus
donec aliquantulum uiscosum fiat. & in colato fri
cetur manibus de condito uiolato ex sacharo ℈. i.
s. fricatione ultima. & coletur. & forbeatur in hye-
me super mediętatem 3. i. de tyriaca magna. & in
æstate & suo simili de temporibus aeris calidi, sine
tyriaca penitus. & uaporetur locus totus cũ hoc.
Olei anethini ℈. iij. sumantur in quo liquefiat adi-
pis gallinæ unc. i. demum submergatur in eo lanæ
succida, & uaporetur cum ea tepefacta locus mul
tis uicibus post potum medicinæ præcedentis. de-
mum administretur sternutatorij bis uel quater.
Dolor uero capitis quando inuenitur, tunc si fue-
rint in tẽpore caloris, sumat istud quod narro. Cõ-
diti rosati ex sacharo drach. xij. medullæ casię fistu
læ mundatæ à suis interioribus & à suis tunicis 3.
vi. fricentur ambo in v. ℈. aquæ calidæ, & colentur.
& addatur colato syrupi uiolati de sacharo ℈. i. s. su
matur in mane. & ungantur frõs, & anterior pars
capitis cum oleo rosato, concusso cum tertia par-
te sui ex aceto forti. & infrigidetur. & sit effusio e-
ius super caput cum uase stricti oris ab altitudine
mensuræ palmi: quoniam est melius & uelocioris
iuuamenti: Si autem accidat in tempore frigoris,
sumant hanc medicinam. Agarici uehementis al-
bedinis 3. i. & tertia, raud. seni. 3. i. terantur ambo,
& conficiantur cum syrupo acetoso de sacharo. &
sumat super illa duo istud quod ego narro. Casiæ
contritæ, & anisi, uniuscuiusque 3. i. ferueant cum
vi. ℈. aquæ donec consumatur ex ea mẽsura tertiæ,
& coletur. & misceatur in ea syrupi acetosi ℈. i. s.
& forbeatur. & bulliant chamæmeli & meliloti u-
niuscuiusq; ma. iiij. in aqua quæ cooperiat ea, do-
nec uehemens fiat eius calefactio. demũ inclinen
tur frons & tempora super illum uaporem ascen-
dentem ex ea. Cum ergo tepuerit aqua in qua bul
litũ fuit illud quod dixi, submergatur in ea pănus
lenis, & uaporetur cũ eo ubi inueniẽ dolor in capi
te. Strictura uero anhelitus nõ est causa nisi addi-
tio carnis. & dimissio exercitij in ieiuno. & cõser-
uatione illius eleuatur. Illud uero quod accidit de
dolore brachijs & mẽbris, inungãtur quãdo inue-
nitur illud cum oleo anethino, quoniam destruet
illud.

Ad lapidem.

Et est ei iterum descriptio suffuf ad lapidẽ. ℞.
gummi prunorum, & cubebæ, & lapidis iudaici,
ana 3. iiij. corticis radicis asparagi, & ebeni, ana 3.
ij. seminis dauci. drach. s. terantur, & cribellentur,
& adiungatur ei media ℈ sachari. & bibatur de eo
omni die, ex 3. ij. usq; ad circuitum eius cum aqua

in qua miſceatur ſyrupus acetoſus. Et ſit cibus tafea ex lepore, aut fœniculum, & cibariũ olericum ex urticis. Et eſt ei deſcriptio infuſionis illa ad illud. Recipe corticum radicum apij, corticum radicum fœniculi, ana drachmas ij. corticũ radicum aſparagi, drach. quatuor, rubiæ tinctorum, drach. unam. terantur omnia, & bulliant in vi. ℔. aquæ, donec minuatur medietas eius. & coletur, & miſceatur cum ea de ſyrupo acetoſo ſcyllitico unc. i. ſemis, & bibatur.

Ad lapidem in uesica.

Valet lapidi in uesica, id eſt frangit illum in uesica hoc modo. Accipe cortices radicum petroſelini, fœniculi, ſemina eorum. milium ſolis, ſemen maluæ, & malauiſci, fœnigræci. omnia uniuerſaliter habere poteris, & bulliant in aqua, & colabis. in parte iſtius colaturæ pones. ℔. unã prædicti olei, & totum tepidum dabis ad bibendum, ſiue in baneo. & hoc ieiuno ſtomacho poſt aliquam horam poſt cibum, & hoc frequenter, quouſque totum lapidem emittat. Verumtamen ſi fuerit iuuenis, et ſiccus, aut macilentus, & in æſtate, dabis ei cum decoctione ſeminis melonis, citruli, cucumeris & cucurbitæ, lactucæ ſeminis, maluæ uel malauiſci, omniũ æqualiter. ualet ægritudinibus ueſicę quando impeditur urina ex humore frigido oppilante collum ueſicæ. quod percipies, quando non ſentit calorem circa partes illas, nec ardorem in urina. & quòd calidis iuuatur, & frigidis læditur: & quando ſentit frigiditatẽ circa pectinem certior eris. Item quando ſanies uulnerata, uel ſanguis congelatus eſt in uesica, dabis cum aqua mellis: ſed caue ne uulnera recentia ſint in renibus, de antiquis ne timeas. Ad incontinentiam urinæ.

Item ſi urina prẽter uoluntatem emittatur, da ad bibendum de uino ubi decocta ſint ruta, caſtorium, cupulæ glandium, ſemen myrti, & thus. iſta eadem facias ſi mingat lente, partes illas frequenter ungens. Prouocat urinam ex humoribus frigidis, uel ſanie, uel ſanguine congelato, aut lapide, in collo ueſicæ, meatus urinales, aut ipſum collum ueſicæ oppilantibus, uniuerſa curabit, ſicut ſcriptum eſt. Item ualet doloribus frigidis, paſſionibus aurium frigidis, ualet paralyſi, tremori mẽbrorum, & torturæ oris bibitum. debes ungere membrum læſum in his tribus prædictis paſſionibus. Sed primo & præcipue principia membrorum patientium, ſcilicet occipitium, & totam ſpinã dorſi frequenter. Sed in paralyſi, non in principio, ſed poſt quatuor uel quinque dies tunc præſumitur quòd humores non ſint ſuperflui. Verum in paralyſi ſanguinea nequaquam fiat niſi in declinatione: & tunc cum cautela, ne ſanguis aduratur, & febricitet infirmus, & periclitetur. In aliis duabus in ipſo principio uſque ad finem. Aut bibitur in hũc modum. Mentam, ſaluiam, calaminthen, nucem muſcatã, galangam facies bullire cum pingui galA lina: & in ipſa bullitione pone de oleo. ſi copiam non habes olei, ad medietatem ponas olei communis: poſtea de illo iure bibe ieiunus. & differas prandium per duas horas: deinde ipſam gallinam comedas cum ſuo iure: ſi tantam copiam non habes olei, in parte illius iuris ſi quod habueris facias bullire, & haurias. prædicta diſciplina poteris cum piſcibus uti, addens cum prædictis herbis & ſpeciebus origanum & pulegium. Si etiam piſcem eo unctum aſſaueris, utile erit. Item hoc idem oleũ cum aceto calido ſumat in ore qui patitur torturam oris uel paralyſin. & colluat os frequenter. maximum enim conſequitur iuuamentum. Valet etiam iſchiadicæ paſſioni, quando frequenter locus læſus ungitur, & per clyſtere mittitur. ualet B etiam podagricis, & arthriticis ex frigida cauſa, cum quo fiat frequens inunctio pedum uel articulorum, addito modico aceti calefacti, & poſtea in fine ægritudinis ſine acero. Valet dolori dorſi emplaſtrum ex eo, & ammoniacum in eo diſſoluitur. & dorſum emplaſtretur cum eo. hoc etiam emplaſtrum apoſtema ſplenis & eius duritiem diſſoluit modico ſpatio temporis, & omnes duritias & omnia apoſtemata dura. Iniectum in naribus, ualet epilepſiæ. Et quando epilepticus cadit, deſtilla in aures eius cum penna aliquas guttas, & apprehende nares cum manu tua, & agita caput, & ſi agitatur, ſinatur poſt unam horam. in tempore interpolationis iniectum, multum confert. Valet oppilationi narium, quando nares oppilantur ex frigido humore. quod intelligas per abſentiam caloris: & ipſe infirmus ſentit nares frigere. & aſſerit iſtud ſibi acceſsiſſe. & calefacit cerebrum quando ex eo unguis pollicem, fricans palatum, uel coronam & tempora eo inungis: aut cum cibo ſumis, aut cum iure parum ex eo uſque ad ij. drach. bibas. Valet contra obliuionem, id eſt delet eam, quando tu radis occipitium, & ungis frequenter illud. & etiam ſumptum per os, ſiue in cibo, ſiue in uino in quo bulliat caſtorium & ſaluia & olibanum. iſta frequentare debes quouſque iuuamentum ſentias, & hoc intelligas in omnibus operationibus iſtius olei. & ſedat dolorem dentium, quando eſt ex frigido humore, uel ex frigiditate cuiuslibet rei. & inungendo dentes uel gingiuas eo, parum calefacit. & iniectum in matricem, prouocat menſtrua, D quando in matricẽ cum peſſario immittitur, prius ad ignem calefactum. Aperit orificia uenarũ, ſumptum, ſcilicet per os, ſicut ſuperius diximus, & diſſoluit ſanguinem congelatum in ſtomacho & in ueſica, quando ſumitur ſicut diximus ubi locuti ſumus qualiter iuuat renes, & ſoluit urinam, & frangit lapidem in ueſica. Valet anheloſis ex frigidis humoribus in pulmone contentis, ſumptum cum decoctione hyſſopi & ficuum ſiccarum & liquiritiæ, aut alicuius iſtorum ad pondus drach. ij. ieiuno ſtomacho.

CL. GALENO ASCRIPTA QVAESITA IN HIPP.

VID ſignificat tenuis & pallida urina: nempe incoctam ſubſtantiam, colore concoctam, imbecillitatemq; naturæ. Colore namq;, quod facilem concoctu concoxit. non utiq; ſubſtantia, quòd ſit colatu difficilis. Quòd ſi ita diu feretur, à periculo immunis perdurare homo nõ poterit quoad morbus concoquatur. Admodum namq; tenuis urina pernicioſam ſignificat cruditatem, quatenus calor quod tenuium partium eſt depaſcitur. Quid ſignificat tenue & fluuum: nempe tenue ſubſtantia, & fuluum colore, melius eſt pallido, ſed tamen ſubſtantia inconcocta. Quid ſignificat rufa urina: nempe incõcoctio B nem, non interitum, ſed non tam cito concoquitur. eſt namq; ex ſanguine putrido, qui necdum perfectam accepit concoctionem, nec etiã ſuum colorem. ob hoc morbum ſignificat diuturniorẽ. In continuis autem febribus ui multa ſanguinis excitatis excernitur urina rufa & craſſa cum hypoſtaſi rufa. manifeſtumq; ex colore & profuſionis ſubſtantia quod aſſiſtit incoctum eſſe. ægritudinis certe incoctæ urina flaua quidem colore, ſubſtantia uero tenuis. Quid ſignificat tenue mictum, & foris turbulentum: utique inconcoctum ex circumfluentia craſſi flatus. ſignificat uero naturam incepiſſe cõcoquere. Quid ſignificat craſſa mictura & permanens craſſa: talis mictura ita C permanens eſt ut iumentorũ. pubeſcere ac uigere ſignificat craſſos humores & ſpiritus ut feruorem. In his capitis dolor aut iã præſtò eſt, aut mox affuturus, propter perturbationem, ac fumidas exhalationes, quæ ſunt in humoribus. Quid ſignificat craſſum emictum, & deinde perdurans: quieſcere quidem in humoribus ebullitionem & attenuari. moderatam enim ſignificat quantitatem. hinc diſcernendi eſſe principium. Quid ſignificat mictum tenue, & idem perdurans: extremam incoctionem id ſignificat: nam ſi natura ad concoctionem inclinare tentaſſet, neutiquam tale excreuiſſet. Hoc autem fit aut uirium imbecillitate, aut obſtructione oppilationeq;, aut ob ægritudinis longitudinem. Nam quoniam longa quartana D eſt, in principio ob multitudinem & materiæ difficultatem, urina directu difficilis tenuis mingitur. Verum tenuis mingitur ob oppilationem ſecoris, aut renum. cæterum ex loci dolore dignoſcitur. Mingitur ſanè tenuis & alba etiam in æſtuoſis febribus quæ cauſi nominantur. ſignificatq; amentiam imminere. Cauſus namq; febris, copiã ſignificat bilis. at diuturna urina non eſt. manifeſtumq; facit in uaſis bilem nõ manere, ſed ſua ad cerebrũ euolui ac uolitare leuitate. ac ſi amens non ſit, hinc noris fore. quod ſi iam eſt, mingitq; tenuem & albam cum intercluſa febri, mortem proximam fore prædicito: neque enim cerebri uires ſuſtinebunt per febrim æſtuoſam immiſſæ bilis acorem & diſcerptionem iam putreſcẽtis. Vndenam oleoſæ gignuntur urinæ? Conſueuit febris primo quidem pingue liquefacere, deinde carnem: poſtremo ſolida exurit corpora. pinguia ergo exuſto, oleoſæ excernuntur urinæ. ſenſim autem eliqueſcit pinguedo. inde principium habet, & aſcenſum, & uigorem. In principio itaque colliquefactionis oleoſi coloris urinas facit, ut ambiguum ſit aquoſæ ne ſint an oleoſæ. At in aſcenſu oleum eſſe apparet, ut olei miſtionem iam habere uideatur. Verum in uigore iam tam colore q; ſubſtantia oleum eſſe dixeris. idq; renum eſt duntaxat, aut totius corporis. ac ſi renum ſit duntaxat, aceruatim huiuſmodi excernitur multitudo, B cum multo caloris ſenſu circa renes: ſin totius corporis, pedetentim ſumit incrementum. Quid ſignificant eruoſæ hypoſtaſes? cum iam depaſta pinguitudo eſt, & reliqua eliqueſcit caro, etiam eruoſas in urinis excernit hypoſtaſes. Cæterum aut renũ eſt, aut totius corporis. ac ſi ex renib. fuerit, urina etiam concocta eſt, & eruoſas excernit hypoſtaſes. ſi cruda, totius corporis eſt malum. Quid ſignificant furfuraceæ hypoſtaſes? cum febris depaſta fuerit pinguedinem ad uaſorum profundum in putrefactione, tum tales euadunt, anguſtiores folioſis, eis tamen craſsiores excernuntur quandoque ex ueſica. at ſi febris affuerit, totius corporis eſt malum. ſin minus, ueſicæ ſolius. ac ſi urina fuerit incõcocta, morbus totius eſt corporis. ſin concocta, ſolius ueſicæ. uerum locum ſuum obtinet dolor. Quid pronunciant folioſæ? cum ſolida oblangueſcunt, primo namque multum abraduntur. ac ſi cum febri, uniuerſum affligitur corpus. ſin ſecus, ſola ueſica. Ex ueſica quidem ſunt concoctæ. ex toto autem corpore crudæ. Quid portendunt in urinis hypoſtaſes crimnodes, id eſt farinæ craſſiori ſimiles? cum febris profundum uaſorum comprehenderit, & maiorem latitudinem aſſumpſerit, & longitudinem ampliorem, fiunt furfurum hypoſtaſes, uocanturq; crimnodes. Cæterum crimna duo ſignificant. aut enim ſanguinis torridã uim pronunciant, aut ſolidorum corporũ ualidam colliquefactionẽ. ac ſi alba ſit hypoſtaſis, ſolidorũ eſt corporũ languor. ſin rufa, id à ſanguine eſt. Quid ſignificat grauiter olens: tabem, & naturę futuram extinctionẽ. Quid atræ ſignificãt urinæ? Cunctę profecto hæ & craſſæ omnino ſunt & pernicioſæ. Rariſſime, aut prorſus nũquam atra inuenitur tenuis urina. Nigrum certe corpus aut propter toſtum efficitur ſanguinem, aut ob totius corporis refrigerationem, aut melancholico humore purgato. Trinæ itaque hæ ſunt differẽtiæ quę craſſiſſimas obtinẽt ſubſtãtias, ac craſſæ inueniãtur atræ urinæ neceſſe eſt. In acutis profecto ægritudinibus pernicioſa ut plurimũ atra urina eſt. Cum male olens, & hypoſtaſis atra

fuerit

fuerit,in ægritudinem acutam lapſum talem uri-
nam emingentem, non mori impoſsibile eſt. Si ſu-
blatiõ ſit atra, minus malum. ſimiliter ſi nebulam,
uel ſubnebulam habeat ſimilem, mitius eſt malũ.
Siquidem atrum quandoque frigiditatem oſten-
dit, quandoque caliditatem, ſeu quoquo modo
uim torridam. Si igitur liuidum prius mingat, de-
inde ita fiat atrum, frigiditatẽ obtinet. Si fuluum
anteceſſerit, inde in atrum cõuertatur, toſtum ex
nimio calore oſtendit ſanguinem atrum euaſiſſe.
Nos utique ne prætereat quartana & melancho-
lica diſſoluta amẽtia, atras excerni urinas & craſ-
A ſas. Lienoſi namque tales frequenter emingunt,
cum languens ita lien appareat. Nullam namq; di-
geſtionem, & apparitionem intẽdit in redundan
tiam melancholicam. At nos iſta pernicioſa eſſe
pronunciamus in acutis ægritudinibus: cum tam
uiris quàm fœminis atræ urinæ exiſtunt, eſſe peſ-
ſimas. at infantibus, ſi aquoſas. Minus uero erũt
pernicioſæ atræ urinæ lienem habentium inua-
lidum: ac non ex æſtuatione, at ex frigiditate atra
tus liueſcit quodammodo ſanguis, ſicut aliorum
quorundam. at id ex humoris melan-
cholici refuſione.

FINIS.

SERIES CHARTARVM

a b c d e f g h i k l m n o p q r s.

Omnes ſunt terniones.

BASILEAE APVD HIERONYMVM FROB-
ET NICOLAVM EPISC. ANNO M D XLII

FRO
BEN

x IIIa
1079